Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Getty Research Institute

https://archive.org/details/casopisspolecnos4618unse

ČASOPIS

SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH

V PRAZE.

REDAKTOR:

JAN SOUKUP.

ROČNÍK IV.

1896.

PRAHA, 1896.

NÁKLADEM SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH V PRAZE.

TISKEM F. ŠIMÁČKA.

THE GETTY CENTER
LIBRARY

OBSAH.

Strana

Adámek K. V. JUDr.: Tvrz a radnice v Hlinsku 105
Albert Eduard Dr.: Nápisy na zvonech v Žamberce a v okolí 18
Antl Theodor: Pojistebný oves 13
Expertus: Otázka zachování starobylého rázu Prahy 79
Hlinecký Ant.: Za přítelem B. V. Konečným 70
Hraše J. K.: Čertova rokle. (Pověst z Táborska) 20
Jíra J. A.: Předhistorická soška bronzová, nalezená u Kouřimě 23, 124
König Bohumír: Čertoviny. (Pověst z Mnichovo-Hradištska) 95
Kopáč J.: Dědičná rychta v Poděšíně 127
Košák Fr.: Zpráva o stavbě kostela v Humpolci 93
Kozák Mar.: Prognostika lidová 37
Král Vojt., ryt. z Dobré Vody: O středověkých pečetech . . 21, 47, 85, 119
Kučera Fr. MUC.: Chození s Řehořem 72
Mančal Jarosl.: Zálesáci 13, 42
Pastrnek Fr. Dr.: O domnělém závětném obraze našich apoštolů sv. Cyrilla a Methoda v Římě 1
Procházka Karel: Abatyše Žofie Albinka z Helfenburka žádá o zvon k sv. Klimentu na Levý Hradec 96
Schmidt Václ.: Záhadný nápis na zvonu ve Strenicích 77
Siblík Jos.: Mor a krupobití v Kasejovicích l. 1680. 129
Soukup Jan: Lidové šperky 7
— — Národopisná výstava československá 24, 51, 90, 114
Šimák J. V. Dr.: List erbovní Rozynů rytířů z Javorníka 39
— — — — Vikart z Trnavy 45
Šnajdr Ludvík: Osada příslušná k pohřebištím v Pödbabě 33
Výstavky 96
Želízko J. V.: Řehoři 76

Časové zprávy: str. 56, 131. Drobné zprávy: str. 27, 54, 99, 130. Zprávy o spisech a časopisech: str. 28, 56, 102, 132. Otázky a odpovědi: str. 30, 57, 102

Ze Společnosti přátel starožitností českých v Praze. Zpráva jednatelská za r. 1895. str. 58. Zprávy pokladní str. 30, za r. 1895. str. 64, 103, 134. Zpráva správce sbírek za r. 1895. str. 133. Zpráva archivní za r. 1895. str. 133. Zpráva odboru heraldického za r 1895. str. 61. Z naší kroniky str. 61.

Seznam vyobrazení.

Strana

Bohumil Vítězslav Konečný 69
Ferule vinařská z 18. století 98
Jehlice vranovská. Kresl. Frt. Zuman 8
Jízda králů na moravském Slovácku 25
Majestát Přemysla II. (rub i líc). Kresl. Vojt. Král ryt. z Dobré Vody . . 88
Městiště příslušné k pohřebištím v Podbabě. Dle náčrtku L. Šnajdra. Kresl. Vojt. Král ryt. z Dobré Vody 35
Mužové z Čičman 10
Nápis zvonu strenického. Snímek od Václ. Schmidta 78
Pečeť Břetislava III. Jindřicha (1193.—1197.) Kresl. Vojt. Král ryt. z Dobré Vody 22
Pečeť Guty (Jitky), dcery Rudolfa Habsburského, manželky Václava II. (z r. 1295.) Kresl. Vojt. Král ryt. z Dobré Vody 123
Pečeť Václava II. Kresl. Vojt. Král ryt. z Dobré Vody 122
Pečeť Václava II., krále českého a polského († 1305.) Kresl. Vojtěch Král ryt. z Dobré Vody 122
Pečeť kralevice Václava. Kresl. Vojt. Král ryt. z Dobré Vody 49
Pečeť krále Václava I. (1230.—1253). Kresl. Vojt. Král ryt. z Dobré Vody 50
Pečeť králové Kunhuty, manželky Přemysla II (1261.—1285.). Kresl. Vojt. Král ryt. z Dobré Vody 89
Pečeť Přemysla I. (z r. 1200., líc i rub). Kresl. Vojt Král ryt. z Dobré Vody 48
Pečeť Přemysla II. z. r. 1252. Kresl. Vojt. Král ryt. z Dobré Vody 87
Polohopisný plán ku tvrzi a k radnici v Hlinsku 107
Předhistorická soška bronzová, nalezená u Kouřimě. Zvláštní příloha k č. 1. mezi str. . . . . 24. a 25
Půdorys tvrze v Hlinsku 108
Radnice v Hlinsku 110
Soška z Klein-Zastrowa 125
Soška z Pomořanska 126
Sponka čičmanská. Kresl. slč. Wanklova Madlenka 12
Třaslice. Kresl. Frt. Zuman 8
Tvrz v Hlinsku 106
Znak Rozynů rytířů z Javorníka. Kreslil dle originalu Vojtěch Král rytíř z Dobré Vody 41

Opravy.

Sponka čičmanská na str. 12. jest nedopatřením vytištěna obráceně, jak už patrno ze stínování.

Na str. 42. v poznámce 3. čti: Tieftrunk místo Tiefrunk.

Na str. 96. v celém článku p. Procházkově čti: Boryně místo Borynius.

Na str. 97. uvedený Mikuláš Petr hr. Straka není zakladatelem nynější Strakovské Akademie; jak známo, založil ji Petr Jan hr. Straka.

REJSTŘÍK

nejdůležitějších jmen osobních a místních i věcí, obsažených ve IV. ročníku.

A.

Albínové z Helfenburka 96.
Alopanor, děkan ledečský 94.

B.

Balkovsko 106.
Bartoloměj, zvonař 19.
bibliografie české historie 55.
Boleslav Ml. 42.
Boryně ze Lhoty 96.
Bubenec 106.
z Bubna Ant. Hynek a Mikul. Vrat. 19.
Budeč 55.

Č.

Čejky, osada 79.
čeládka 16—18, 42, 43.
o čertu pověsti 20, 21, 95.

D.

dialektologie 24, 26.
Ditrich Zachariáš, zvonař 19.
z Dittrichštejna kníže Karel 127—129.
Drobovice 46.
Dudín 13.

E.

Eliáš, zvonař 19.
evangelíci na Zálesí 13.

F.

ferule vinařská 97—98.
Flaškové z Pardubic 106.

G.

geografika česká 110.

H.

z Helfenburka Žofie Albínka 96.
Hlinsko 105—114.
Heinrich Jos., zvonař 19.
z Hohenberka Dorota 42.
Hradec Králové 19.
» Levý 96.
Hradiště hlinecká 107.
» Mnichovo 95.
Hrůza Michal, farář 94.
Humpolec 93—95.

Ch.

chození s Řehořem 72—77.
chrámy pražské 54.
chrastí sbírání 16.

J.

z Javorníka Rozynové 39—42.
jehlice vranovské 9—10.
Jeníkov Větr. 14—16.
Jiřice, ves 94.
jízda králů 25, 26.
jména osobní 94.

K.

Kasejovice, ves 129.
kašna Wimmerova 131.
keramika 92.
z Koloděj Střížek 105.
Konečný B. V. 69—71.
kostel sv. Mikuláše v Humpolci 93—95.
kostelík sv. Jana na Zábradlí 84.
koudelné 18.
kraslice 30, 102.
Krasonov, ves 94.
krupobití 129.
Kunětice 55.
Kunvald 19.

L.

lavacrum 117.
Ledeč 94.
Leopold I. cís. 129
letohrádek králové Anny 99.
lučné 18.
Lukavice, osada 19.

M.

Maximilian II. císař 40.
Method, malíř 7.
z Metternichu hrabata 94.
mor 129.
museum městské v Praze 27, 56, 99, 118.
museum národopisné v Praze 100.
» obchodní v Praze 100.

N.

nádoba dírkovaná 36.
nádoby s vlnicemi 34
nálezy podbabské 33—37.
Národopisná výstava československá 24 až 27, 51—54, 90—93, 114—119.
národopisu nepochopení 27.
» nepřítel 130, 131.
Noutonice 96.

O.

obraz sv. Cyrilla a Methoda 1—7.
ocasné 42.
oddělení anthropologické 115.
» architektury 114.
» církevní 115.
» evangelické 118.
» hudební 114.
» krajinská 51—54, 90—93.
» literární 114.
» obchodní 115.
» právnické 115.
» pravěké 118.
» spolkové 118.
» studentské 115.
» zeměpisné 115, 116.
» ženy české 116.
» výtvarné 116—118.
ohně filipojakubské 30, 102.
» svatojánské 57.
Olomouc 18.
Opatov 13.
opravy chrámů 54, 55.
oves pojistebný 13.

P.

z Paběnic Václ. Frcucher 105.
pačesné 18.
Palacký Frt. 100.
památky české v nebezpečenství 130
Pantůček, purkmistr 109
parožné 42.
pastýři valaští 26.
patáčky 10.
pečeť Břetislava III. Jindřicha (1193. až 1197.) 22.
pečeť Juty habsburské 123.
» krále Václava I. (1230.—1253.) 49—51.
pečeť kralevice Václava 49, 51.
» králové Kunhuty 89, 90.
» Přemysla I. (1197.—1230) 47 až 49.
pečeť Václava II. († 1305.) 121, 122.
pečeti Přemysla II. 87—89.
» středověké 21—23. 47—51, 85 až 90, 119—123.
Pěčín, osada 19.
pečiva vyobrazení 103.
Per Vladimír 131.
pluků jména 112.
Podbaba 33—37.
Poděšín, ves 127—129.
Polná 46, 47, 127—129
pomazánka 18.
pomlázka 18.
pomoc pohořelým 15.
povstání selské 128.
pozdravy venkovské 43.
pracky, pracny 12.
Praha 19, 42, 54, 99, 100, 130, 131.
Prahy starobylý ráz 79—85.
pražská kronika 99.
prognostika lidová 37—39.
přednášky universitní 101—102.
přezdívky 43, 44.

R.

radnice hlinecká 108—114.
reliefy týnské 131.
Rojšín 13.
Rosický Jan, rychtář 128.
Rozynové z Javorníka 39—42.
z Rožmberka Jan, Oldřich a Petr 13.
Rychmburk 105, 106, 108, 112.
z Rychmburka Arnošt Flaška 105.
» » Tas 108.
rychta dědičná 127.
řeč česká naše přirozená 16.
Řím 1—7.

S.

shromáždění veřejné 15.
Skuč 105.
Sobota Jan, zvonař 18.
soška bronzová, nalez. u Kouřimě 23 až 25, 124—127.

sošky pravěké, bronzové 124—127.
Soukup Ant. 131.
sousoší sv. Ignacia z L. 99.
Společnosť přátel staroslavné Budče v Zakolanech 55.
sponky čičmanské 11, 12.
starožitnosti 97, 99.
Straus Wolfg., zvonař 18.
Strenice 77, 79
svátek sv. Anny 57, 102.
» » Ludmily 102.
» » Ondřeje 102.
»Světa koule«, spis 57.
Světlá 46.

Š.

škola hlinecká 113.
šperky lidové 7—12.

T.

titulatura venkovská 18.
z Trnavy Markvart 45.
» » Vikart 45—47.
třaslice 7—9.
třaslic rozšíření 9.
Turnov 45.
tvrz v Hlinsku 105—107.
Tyrna 46, 47.

V.

z Valdštejna Vilém 107.
válečnictví české 118, 119.
valů zbytky 95.
z Vartenberka Beneš 45, 105, 108.
Vartenberkové 106, 108.
z Veselé Čeněk 105.
vesnice na NVČ. 119.
věž mostecká na Menším městě pražs. 99
Vídeň 128, 129.
Vikart z Polné 46, 47.
Volfhilda 46
Vorlík u Humpolce 94

Z.

Zálesáci 13—18, 42—45.
Zbinohy 13, 14.
Zhoř u Pacova 20.
zbraně napuštěné jedem 102.
zvířena podbabská 34.
zvonaři 18, 19, 77.
zvonové nápisy 18—20, 77—79.
zvony 18—20, 96.

Ž.

Žamberk 18, 19
žebráci 15.

ČASOPIS
SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH
V PRAZE.

Časopis vydáván jest pouze členům Společnosti a to zdarma. — Expedice jest na Král. Vinohradech, Hálkova třída č. 68 n.

Číslo 1. **Vydáno v březnu 1896.** **Ročník IV.**

O domnělém závětném obraze našich apoštolů sv. Cyrilla a Methoda v Římě.

Napsal a ve členské schůzi dne 3. února 1896. přednesl Dr. *Frant. Pastrnek.*

Z našich slovanských legend je s dostatek známo, jaké důležité styky spojovaly sv. apoštoly Cyrilla a Methoda s papežskou stolicí římskou. Na žádosť knížete a lidu moravského vysláni byvše císařem řeckým z Cařihradu na Moravu a působivše tu zdárně několik let, odebrali se společně do Říma. Zjevným účelem této cesty bylo, aby pro své dílo, na Moravě a v Pannonii blahodárně započaté, získali approbaci nejvyšší hlavy církve západní. Nebyli to již missionáři řečtí, kteří předstupovali před stolici papežskou, nýbrž mužové, kteří se odvážili novoty v obou velikých církevních oblastech, řecké a římské, stejně neslýchané, zavedení totiž nového, barbarského jazyka — a takovým byl oběma pyšným nositelům tehdejší evropské kultury, Řekům a Latiníkům, jazyk slovanský — do vnitřní služby boží. Cyrill a Method přicházeli již do Říma jako missionáři slovanští, hledajíce pro tento svůj nový úkol papežské sankce.

A nepřicházeli s prázdnýma rukama. Jakožto drahocennou záruku svého úspěchu přinášel Cyrill ostatky sv. Clementa, mučenníka a papeže římského, jež byl v Chersoně nalezl.

Podle našich slov. pramenů dosáhli sv. bratři požehnání papežského pro knihy slovanské.

Avšak Cyrill, jehož vskutku svatá osobnosť vzbuzovala všude neobmezenou úctu, skonal tam v Římě v 42. roce svého života, dne 14. února 869., a tam také s celou slávou, jaká jen samému papeži přísluší, pochován byl v kostele sv. Clementa, na pravé straně oltáře. Brzy dály se, tak dodává naše slov. legenda, nad hrobem jeho mnohé zázraky, takže Římané, viděvše to, počali mu vzdávati svatou poctu a postavivše jeho obraz nad hrobem jeho, vykonávali tam denní i noční službu boží.

Tělesná schránka Cyrillova zůstala tedy v Římě, kamž i Method za svého živobytí ještě dvakrát zavítal.

Vůči těmto, tak určitým a spolehlivým zprávám pochopujeme šlechetnou snahu archaeologů křesťanských, aby reální stopy oněch dějů v Římě odhaleny byly.

Takový pokus stal se v letech 1859.—1865., když podporou arcibiskupa Olomuckého, pod správou slovutného archaeologa římského, cav. Giov. Batt. de Rossi, podniknuto bylo kopání, aby spodní kaple sv. Clementská na jevo přišla.

Tenkráte odhaleno bylo několik nástěnných maleb al fresco, o nichž Beda Dudík podal zprávu.[1]) Podle výkladů Dudíkových vztahovaly by se čtyři obrazy na naše apoštoly. Na jednom obrazu, pocházejícím prý z X. století, viděti dokonce i písmena: ACIRIL, první tři a poslední dvě jasná a jistá, čtvrté jen částečně čitelné a nejisté. Sám de Rossi[2]) vyznává: converrebbe essere ciechi per non vedere che significhino le cinque lettere CIRIL. Přes to zůstává toto čtení nejisté, protože veledůležité R zachovalo se jen kusé. A proto nelze se diviti, když výklad de Rossi-ův a Dudíkův nenalézá všeobecné víry.[3])

Jiného druhu jest obraz, o němž tuto krátkou zprávu podávám. Není to objev nový; též výklad, o němž promluviti chci, vyskytl se v podstatě již dříve, bezmála před čtyřiceti lety. Nový jest spis, jenž o této drahocenné a starožitné památce křesťanské s nevšední pilností a důkladností napsal prof. Dr. Luka Jelić.[4])

Výsledek bedlivého zkoumání obrazu, jež na místě samém, v Římě, v chrámu vatikánském, podnikl spisovatel, je nejstručněji sestaven na str. 40 a zní takto: „Obraz namaloval sv. Method na památku svého posvěcení na biskupství skrze Hadriana II. v den před Zjevením Páně 5. ledna 868. roku a věnoval společně s bratrem svým sv. Cyrillem jakožto oběť vděčnosti na hrob sv. Petra. Po tři století visel tu obraz, a zatím upadla v zapomenutí památka o původu jeho. Byv pak z třístaletého místa svého v druhé polovici XII. věku posunut, obrátil obraz na sebe pozornosť nápisem obětovatele biskupa Konstantina (Cyrilla), a byl stotožňován s prastarým obrazem sv. Petra a Pavla, jenž se zpomíná v žití sv. Silvestra. Jakožto převeliká svatosť byl pak ozdoben mosazným pozlaceným kováním a vyložen k veřejné poctě na oltáři v kapli sv. Kříže. Kněz Roman zvěčnil toto stotožňování ve svých zápiskách; od té doby vzniklo podání o jakési sou-

---

[1]) B. Dudík, Neuentdeckte Fresken aus dem Leben der heil. Apostel Cyrill und Method in Rom. Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale. XIV. Wien 1869. 1—8. Mit 3 Holzschnitten und 1 Tafel. — Krátký obsah rozpravy Dudíkovy podává Th. Gsell-Fels, Röm. Ausgrabungen im letzten Decennium. Hildburghausen 1870. 8°.

[2]) Bullettino di archeologia cristiana del Cav. Giov. Batt. de Rossi. I. Roma 1863. p. 13.

[3]) Srovn. J. Friedrich, Ein Brief des Anastasius biblioth. atd. München 1892., str. 418.

[4]) Zavjetna spomenslika slavenskih apoštola i srodni njoj spomenici. Razpravio prof. Dr. Luka Jelić. Sa 1 bojadisanom tablicom i 15 slika u tekstu. Sbornik jugoslav. umjetnih spomenika. Izdaje na svjetlo jugoslav. akademija znanosti i umjetnosti. U Zagrebu. 1895. 4°. 40 str.

vislosti obrazu s císařem Konstantinem, jež se udrželo až na naše dni. Přestavbou vatikánské basiliky v polovici XV. věku přenesen byl obraz s oltáře sv. Kříže na své staré místo před hrob sv. Petra, a při této příležitosti byl opraven a do nového rámu vložen. Stářím a utrpením křehký obraz ozdobil r. 1639. kanovník Bizoni zlatými korunami a zasadil do kuprové krabice se sklem, v níž se, neprůdušno uzavřen, podnes chová, ctěný zvláštním obřadem liturgickým a navštěvován ode všech křesťanů.“

Takový krásný výsledek byl by ovšem s to, aby radostí naplnil všechny slovanské národy. Dílo vlastních rukou našeho arcipastýře Methoda! Současný obraz tělesné podoby našich apoštolů! Viditelný symbol vděčnosti našich věrověstů ke stolici papežské!

Než pohříchu! Čím více věc nabývá citového rázu, čím větší je nebezpečí, že utajené tužby a přání kalí střízlivé oko badatelovo, tím přísněji vystupuje chladná věda a táže se po důvodech.

Hledíce na věc s tohoto klidného stanoviska, musíme uznati, že vzletná kombinace Jelićova nedosahuje pravděpodobnosti.

Co máme před sebou? Velmi starobylý, slohem církve východní malovaný obraz sv. Petra a Pavla, nad nimiž se objevuje žehnající Kristus. Pod obrazy obou apoštolů namalovány jsou, v rozměrech o mnohem menších, čtyři postavy, dvě po stranách o sobě stojící, s rukama prosebně sepatýma, dvě u prostřed obloukem oddělené, z nichž jedna klečíc přijímá požehnání druhé. Jest to patrně obraz závětný (votivný); scena dolní má nejspíše za účel, věnování obrazu objasniti. Po spůsobu východním nalézají se na obraze též nápisy. Okolo hlavy Kristovy viděti písmena **IC** na jedné straně a **XC** na druhé straně. Nápis může se čísti i řecky i slovansky: *Ἰησοῦς Χριστός* čili **Ісоусъ Хрнстосъ**. Nad hlavami obou apoštolů jsou však nápisy slovanské, a to — podle čtení Kukuljeviće r. 1857. — **СТЫ ПЄТЬРЬ** a **СТЫ · ПАВЬЛЬ**, čili — podle čtení Račkého r. 1860. — **сты · петръ** a **сты павьлъ**, čili — podle čtení Račkého r. 1881. — **сты петрь** a **сты павьль** (jsou-li citáty Jelićovy správny!), čili — podle čtení Jelićova r. 1895. — **сты. · петръ** a **сты. · .павъль**, čili — podle barevné reprodukce u Jeliće — **сты. .петрь** a **сты. · .павьль**.

Obraz je tedy slovanský. Nastává důležitá otázka, z které doby pochází. Odpověď na tuto otázku podává nám celá řada bedlivých zkoumání: historických, uměleckých, palaeografických

Jaká je tradice římská? Známý letopisec Baronius poznamenal ve svých Annales ecclesiastici, které r. 1583. vydávati počal, v životopise papeže Silvestra, k r. 324.: „Caeterum eadem ipsa tabula, tunc a Silvestro Imperatori Constantino ostensa, hactenus magna cum veneratione asservatur in eiusdem Petri Basilica Vaticana; cuius quidem exemplar formis aereis affabre expressum, Romae editum vulgatumque omnibus, haud necessario existimo hic exponendum“ (kap. 40). Rytina v mědi se dosud zachovala. (Srovn. snímek u Jeliće na str. 2.) Z ní vidíme, že Baronius mluví skutečně o našem obraze. A zároveň poznáváme, jaké podání s tímto obrazem spojováno. V žití sv. Silvestra papeže vypravuje se o takové příhodě při křtu císaře Konstantina

Velikého: Konstantin onemocněl; ve snu objevili se mu sv. Peter a Pavel a řekli mu, že Silvester jej uzdraví vodou křestnou. Císařovi se zdálo, že oba apoštolé jsou bozi. Když mu Silvester odvětil, že to nebyli bozi, nýbrž sluhové boží, tázal se Konstantin, je-li jaký obraz obou apoštolů, aby jich podle obličeje poznati mohl. Tu Silvester mu ukázal obraz sv. apoštolů. Císař spatřiv jej zvolal, že jsou to obličeje obou mužů, jež viděl ve snu. S tímto legendárním příběhem — ve skutečnosti byl Konstantin Veliký pokřtěn od biskupa Nikomedijského Eusebia v r. 337. — spojován obraz náš ke konci XVI. věku. Předpokládajíce, že se žádná záměna nestala, můžeme sledovati vatikánské zprávy o našem obrazu ještě dále do minulosti. Nalézáme totiž v jednom inventáři basiliky vatikánské z r. 1455. takovou poznámku: „Una tabula cum ymaginibus Apostolorum Petri et Pauli, quae dicitur Constantini, quae est apud altare majus.“ Tenkráte tedy byl obraz apošt. Petra a Pavla, tak řečený Konstantinův, na hlavním oltáři. Konečně upozornil de Rossi[1]) na svědectví ještě mnohem starší, na zápis kněze Romana z doby okolo r. 1192. Zápis ten zní: „Posuit (Simacus papa 498—514) et super altare eius (sc. oratorii s. Crucis v basilice sv. Petrské), ut a nostris maioribus accepimus, in columnis scilicet porfireticis, venerabilem imaginem apostolorum Petri et Pauli, quam beatus Silvester papa ostenderat Constantino ad rapraesentandam formam eorum, quos ante baptisma in visione viderat.“

De Rossi, a ovšem ani Jelić, nepochybují, že kněz Romanus měl již před očima náš obraz, tak jako nepochyboval card. Domen. Bartolini,[2]) že poznámka v inventáři z r. 1455. týká se téhož obrazu. My však nesmíme pouštěti se zřetele, že totožnosť obou obrazů teprve svědectvím Baroniovým (1583.) najisto postavena jest.

Všimněme si dále hmotné a technické stránky obrazu. Tu především vytknouti dlužno, že z učenců, kteří o původu a významu tohoto obrazu mínění své pronesli, jediný Franjo Rački[3]) byl tak šťasten, že v průvodu malíře Giangiacoma ohledati mohl obraz z rámu vyňatý. Stalo se to r. 1859., dvě léta potom, když byl J. Kukuljević-Sakcinski[4]) obrátil na obraz všeobecnou pozornosť, prohlásiv jej

---

[1]) De Rossi Inscipt. christ. Urbis Romae saec. sept. ant. II., 1, 1888., str. 207. Slova slavného archaeologa jsou: »Romani hac de re testimonium praeteriri miror, quippe quo certo constet eam tabulam extitisse et Constantino aequalem habitam esse exeunte saeculo XII.«

[2]) Dom. Bartolini, Memorie storico-critiche archeologiche dei ss. Cirillo e Metodio. Roma 1881. str. 249; chrvatský překlad pod názvem »S. Ćirilo i Metod«, Zadar 1885, od prof. J. Danilova, str. 155.

[3]) Fr. Rački, Katolički list, XI, 1860., str. 284.—286. Celý článek otištěn v rozpravě Jelićově, str. 11.—13. Rački vyslovil se pak o věci ještě jednou, po vydání knihy Bartoliniho, Katol. list, XXXII., 1881., str. 104.

[4]) J. Kukuljević-Sakcinski, Izvješće o putovanju kroz Dalmaciju u Napulj i Rim. Arkiv za jugoslav. povjestnicu, knjiga IV. (1857.), str. 383.—4. Článek otištěn u Bartoliniho a též z podstatné části u Jelića. — S dobou cyrillomethodějskou spojoval obraz již kard. Jos. Sim. Assemanni, jehož mínění zaznamenal Jos. kard. Garampi, De nummo argenteo Bendicti III. P. M. Dissertatio. Romae 1749., pag. 124. a 125. Srovn. chrv. překl. knihy Bartoliniho, str. 151. a 160.

za památku cyrillo-methodějskou. Od té doby kapitola Svatopetrská nedopustila již, aby schránka otevřena byla. Následkem toho bylo se nejen kommissi, která na podnět card. Bartoliniho r. 1881. obraz ohledala, nýbrž i prof. Jelićovi spokojiti pozorováním obrazu uzavřeného, skrze sklo. Tak učiněn též fotografický snímek, malířem C. Tabanellim barvami podle originálu provedený, jehož reprodukce připojena při spise Jelićově. Již z těchto zevnějších okolností plyne, že výroky Račkého, nehledě ani na jeho velikou autoritu v učeném světě slovanském, zasluhují největší pozornosti. Jádro pak vývodů Račkého je, že obraz po soudu odborníků malířských nemůže býti starší než z XIII. až XIV. stol. Protiv takovému určení doby vyslovil se ovšem malíř Lais, člen kommisse z r. 1881. Avšak Lais neměl příležitosti, prohlédnouti si obraz mimo rámec; aniž se mu podařilo, otřásti přesvědčením obou přítomných znalců písma slovanského, kanov. Črnčiće a Parčiće, že nápisy z IX. stol. pocházeti nemohou.

A tím dotkl jsem se nejdůležitější pro nás věci, oněch dvou nápisů. O literách těchto pronesl již Rački důvodné mínění, že ukazují palaeografickou povahu písma cyrillského z XIII.—XIV. století. A výrok Račkého potvrzuje též V. Jagić, znalec nad jiné dokonalý, jenž nedávno, v krátkém posudku knihy Jelićovi napsal, že písmo obou nápisů spadá asi do XIII.—XIV. stol. [1]) Kanovníci Črnčić a Parčić (při kommissi r. 1881.) dopouštěli sice, že by písmo do XI. stol. sahati mohlo; avšak z palaeografických příčin nelze tomu přisvědčiti. A konečně ve věci samé nic tím získáno není. Výklad cyrillo-methodějský zůstává i při této koncessi nemožným.

A proto již card. Bartolini [2]) vyslovil domněnku, že nápisy slovanské nejsou původní, nýbrž později přepsány. Této myšlénky uchopil se též Jelić a dokazuje, že nápisy nynější v XV. století, zároveň s celým obrazem poopraveny a čerstvou barvou potaženy byly. Malíř nebyl prý Slovanem, nýbrž Římanem a proto dopustil se sice některých odchylek, ale v podstatě zachoval podobu písmen tak, jak současně s obrazem, od sv. Methoda, shotovena byla. Avšak tuším ani touto interpretací z nouze výklad cyrillo-methodějský nelze zachrániti. Jsou-li slovanské nápisy skutečně pozdější a odlišují-li se od nápisu okolo hlavy Spasitelovy, pak nejpřirozeněji třeba pomýšleti na původní nápisy řecké, které cyrillskými písmeny později zaměněny byly.

Nijakým spůsobem nelze připustiti domněnku Jelićovu, která vrcholí v tom, že jsou to dost věrné kopije originálů, psaných pod očima sv. Cyrilla. Neboť takové originály by nemohly býti cyrillské, nýbrž hlaholské. Jelić ovšem též tolik ví, že „podle mínění dnes platného“ sv. Cyrill sestavil pouze hlaholici. Ale nač by byly hypothese, ne-li k tomu, aby z obtížných situací pomáhaly? A proto i Jelić, uslyšev, že hlaholice vznikla z řeckého písma běžného (kursivy) a cyrillice z řeckého písma velkého (uncialního), chytil se hypothese —

---

[1]) Archiv für slavische Philol. XVII. (1895.), 614.
[2]) Chrv. překlad Danilova, str. 146.

Běljajeva,[1]) podle něhož prý hlaholice jakožto kursiva byla písmem všedního života, světským písmem a cyrillice jakožto uncialka písmem liturgickým. Hypothese taková jest ovšem jen na posměch stavu, v němž se slovanská palaeografie nyní nalézá; než tak to už bývá, že mladí učenci oborům jiným obyčejně lépe rozumí než vlastním.

Nápisy slovanské na onom starobylém obraze vatikánském ukázaly se býti zbraní dvousečnou. Na jedné straně jsou zjevným důkazem, že obraz vyšel naposledy z rukou slovanských; na druhé pak jsou nepřekonatelnou překážkou pro výklad cyrillo-methodějský. Nejvíce podobá se pravdě, co mínil výtečný historik jihoslovanský, častěji mnou již citovaný Fr. Rački, v r. 1881., že obraz je výtvor umění starosrbského, jenž za živých styků Srbska s Římem, od časů Štěpána Nemaňe a syna jeho sv. Savy, na své nynější místo se dostal. Obraz za takových okolností mohl i malován býti v Římě, čemuž, jak se zdá, nasvědčuje material. Když totiž r. 1859. obraz byl otevřen, ukázalo se, že dřevo, na němž malován byl, je t. zv. vlaský topol (albuccio), jenž právě v okolí římském roste.

Důležitou pomůckou při stanovení doby a původu obrazu měl by též býti liturgický oděv čtyř osob v dolní části. Jelić věnoval této věci mnoho pozornosti, snášeje důkazy pro výklad, že pod obloukem, jenž je prý symbolem confessí čili hrobu sv. Petra, stojí papež Hadrian II., uděluje sv. Methodu poselství ku všem Slovanům, kdežto postavy o sobě stojící jsou sv. bratří Cyrill a Method. Nemám velké důvěry k těmto vývodům; a to z těchto příčin. Čtyři postavy a jejich roucha v dolní části obrazu jsou již velmi nejasna. Následkem toho vyskytují se vážné neshody u výkladu celého děje. Domněnka, které se drží Jelić, pochází od Kukuljeviće; jeho výklad přijat byl v Římě, z příčin pochopitelných, takřka za officiální a proto našel místo ve zprávě kommissní z r. 1859. a v rozpravě kard. Bartoliniho. Jediná odchýlka Jelićova je v tom, že roucha obou postav o sobě stojících vyhlašuje za biskupská, kdežto dosud všichni vykladači (Kukuljević, Rački, Bartolini) je považovali za prostá roucha mnišská, podle obyčeje východního. Podotýkám zde jen mimochodem, že otázka, byl-li sv. Konstantin-Cyrill na biskupství posvěcen, není dosud rozřešena. Proti onomu, ať tak dím officiálnímu výkladu stojí vážný odpor Fr. Račkého. Ten, když r. 1859. obraz sám v rukou měl, nenalezl na dolních postavách nic takového, z čeho by se souditi dalo, že osoba pod obloukem stojící je papež a muž před ním klečící biskup. Rački se r. 1860. protiv takovému výkladu velmi energicky vyslovil. Jeho výklad je asi takový, že osoba pod obloukem žehnající je řecký mnich, před nímž klečí muž světský nebo kněz; z mužů na obou stranách postavených jeden prý je mnich a druhý osoba světská. V roce 1881. připustil ovšem Rački, že muž pod obloukem žehnající představuje papeže s tiarou na hlavě a s palliem na ramenou. Zdá se, že i Rački podlehl nátlaku veřejného mínění rozhodujících kruhů římských.

---

[1]) D. F. Bêljajev, Istorija alfavita i novoje mnênije o proischoždeniji glagolici. Kazaň 1886. 8°. 84 str. Kniha bez ceny vědecké.

Konečně třeba se ještě slovem dotknouti jedné domněnky Jelićovy, té totiž, že sv. Method byl sám původcem toho obrazu, že ho sám namaloval. Jest to doplněk Jelićův vlastní; neboť ještě Bartolini uznával výslovně, že vážné prameny historické nic o tom nevědí, že by náš apoštol, sv. Method, byl zároveň býval malířem. A důvody Jelićovy? Že prý byl sv. Method mnichem na Olympu a pak opatem u sv. Polychronia a že tehdá (v IX. stol.) malířství, jmenovitě na východě, pěstovalo se pouze v klášteřích. Ale z toho, tuším, jen to plyne, že sv. Method malířem býti mohl, a nikoliv, že jím též byl. Mnohem větší průvodnosti připisuje Jelić důvodu z obrazu samého čerpanému. Jelikož prý sv. Method, ač oba bratři se stali zároveň biskupy, sám před papežem klečí, vysvítá z toho jasně, že on byl shotovitelem obrazu. Myslím opět, že takový důvod je velmi slabý a že nadále zůstane onen řecký malíř Method — podle nejstaršího pramene této zprávy u t. zv. Simeona Logotheta, nebyl ani mnichem! — který prý obrazem posledního soudu bulharského knížete Borisa na křesťanskou víru obrátil, osobou od našeho apoštola rozdílnou. Stačí tuším poukázati na knihu E. Golubinského, Kratkij očerk istoriji pravoslav. cerkvej bolgarskoj, serbskoj i rumynskoj ili moldo-valašskoj. Moskva 1871., str. 22—23, pak 228.

Lidové šperky.

Přednesl ve schůzi »Společnosti« dne 4. listopadu r. 1895. *Jan Soukup.*

Ve 3. čís. II. roč. tohoto časopisu pojednal Dr. Jindř. Matiegka o sponkách, jaké lid nosil na Litoměřicku v minulém století. Očekával jsem, že národopisná výstava přinese hojnost materiálu k pokračování v tomto oboru, dosud u nás opomíjeném, avšak sklamal jsem se. Co se mi podařilo sebrati, podávám, doufaje, že mi laskaví čtenáři dodají případné opravy a doplňky. [1])

I. Třaslice.

Pod tímto jménem zaslána byla na národopisnou výstavu řada jehlic do vlasů, jichž ukázka byla vyložena v čele krajkové exposice v levém křídle národopisného paláce a částečně v odděleních krajinských. Třaslice (na obr. 1. nahoře) jest zhotovena takto: základ tvoří hrubá, ploská jehla mosazná, zšíří as 4 mm., silná as 1 mm., jež se po 13. cm. délky své zatáčí jako berla biskupská v ovál 5 cm. dlouhý, 3 cm. vysoký. (Někdy bývá ovál i menší.) Tam, kde se její konec sklání k ohebu jehlice, ovinuta jest hustě tenkým obrátkem. Vnitř i zevnitř připoutána jest obruba ze silnějšího drátu vinutého v pravi-

---

[1]) Dotaz můj po třaslicích ve 2. čís. III. roč. str. 57. nezodpověděl nikdo! Snad se tak stane nyní, kdy jest připojena kresba.

delná za sebou jdoucí očka. Uvnitř oválu spojena jsou tato očka slabounkým drátkem v podélnou hvězdici, jejíž 24 paprsky jsou ovinuty tenounkým drátkem dracounovým. Zevnitřní očková obruba oválu přizdobena jest stejně silným lemem drátěným, vinutým osmičkovitě. Na hořejších koncích těchto osmiček visí vždy po dvou do sebe zaháčko-

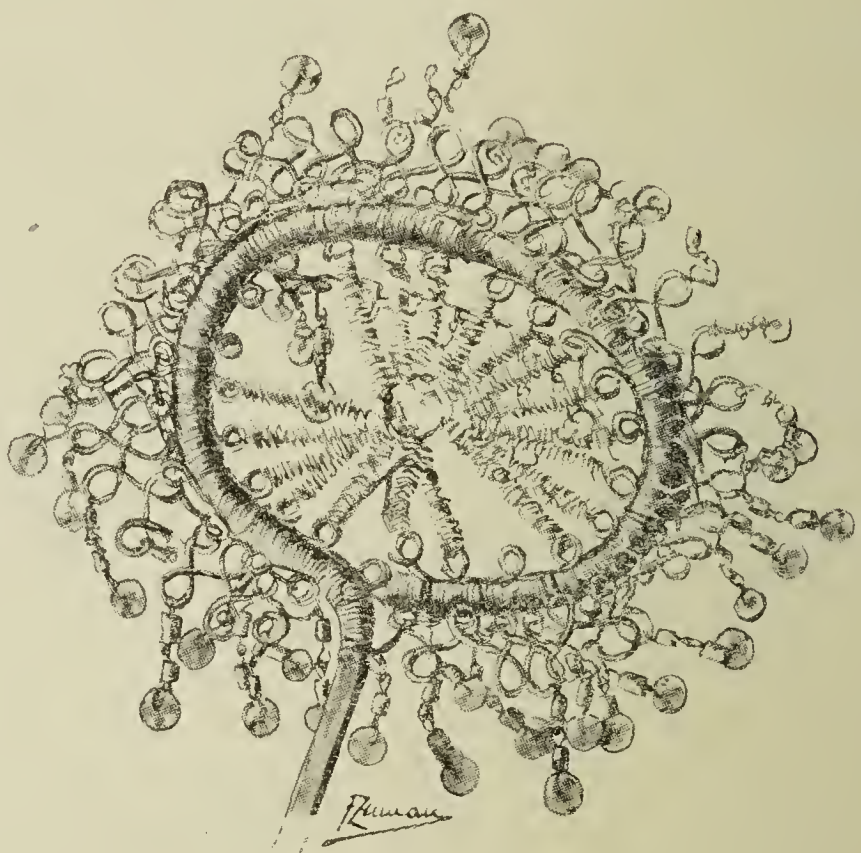

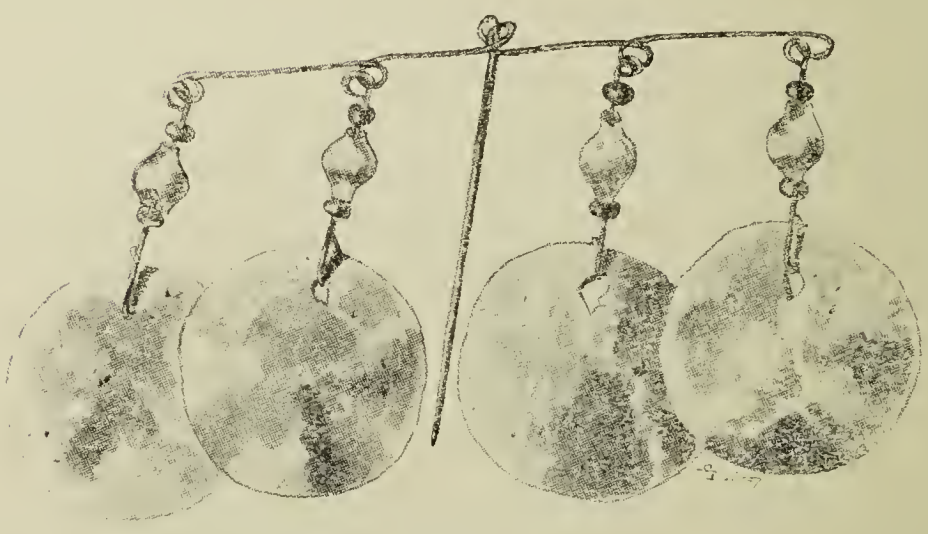

Obr. 1. Lidové šperky.
Třaslice (nahoře). — Vranovská jehlice (dole).
Kreslil Frt. Zuman.

vaných drátcích esovitě stočených, z nichž každý má na esovitém bříšku navlečený mléčný (též žlutý, červený a j.) korálek sekaný, na konci pak „penízek“, jako na vyšívkách blatských. Všecken drát jest měděný, pocínovaný. Na spodu oválu táhnou se podle sebe dva dráty, vinuté stejně v očka za sebou jdoucí. I na nich zavěšeny jsou v očkách

úplně shodné dva drátky esovité s korálky. Všecky tyto třásně z cetek visí na spodu jehlice a neustále se třesou. Odtud nepochybně jméno jehlic „třaslice“, jak jim říkali na př. na Poděbradsku. Dosud slýcháme i v Praze slovo „citrnádle“.[1]) Největší třaslice jsou z Nov. Bydžova, Nymburka a Sobotky. Při zásilce z Přelouče bylo připsáno „jehlice do vlasů z r. 1813.“

Srovnáme-li třaslice se sponkami z Litoměřicka, nalezneme shodu v kroužkování drátu a ve výzdobě korálky. Starobylosť mluví při třaslicích nejen po stránce výzdoby, ale i po stránce rozšíření jejího.

Velmi zajímavo jest totiž sledovati, odkud známe třaslice. Na národopisnou výstavu bylo jich zasláno celkem 38. Poněvadž odbory měly dosti široká působiště a při třaslicích, až na jednu,[2]) nepoznamenáno, jsou-li přímo ze sídla odboru, z města, či z okolí, musíme je vpisovati na mapu jménem odboru.

Došly pak z míst, jež jmenuji: Dašice, Holice, Pardubice, Přelouč, Kolín, Chlumec, Poděbrady, Nymburk, N. Benátky, Sobotka, Turnov, Lomnice, Jičín, Hořice, N. Bydžov, Nechanice, Polná, Tábor.

Co se týče jich počtu, bylo jich 8 z Přelouče, 4 z Dašic, 3 z Nymburka, 1 z Jičína, z ostatních pak míst po dvou kusech. Odbory jich sebraly jistě více, ale neposláno jich proto, že stačil dle domnění líc a rub, tedy 2 kusy. (Ostatně i jinde ukáži, jak žádoucno jest přihlížeti i k počtu ve kterémkoli směru práce národopisné a starožitnické.) Udržují se tedy třaslice dle toho v určitém okršku, což jest pro studium národopisu významno. Výjimky jsou arci vždy a při takovém množství nepadají ani na váhu (v našem případě: Polná, Tábor); mohly se tam dostati s výbavou nevěsty, prostým přestěhováním.

II. Vranovské jehlice.

Dolejší vyobrazení na obr. 1. představuje jehlici, jaké byly velmi hojně prodávány ještě před 15 lety ve Vranově, Křtinách a Sloupě. Že si je kupovali zvláště ve Vranově o pouti, budeme je nazývati „vranovské poutní jehlice“. Naše jehlice jest z tenkého žlutého drátu, v délce 4·5 cm., nahoře jest zahnuta v očko, do kterého se pak zavěsilo vahadlo ze železného drátku 7 cm. dlouhé, pětkrát po své délce zdobené očkem (otočením v kroužek jako u třaslic i u fibulí z Litoměřicka). Do každého ze dvou postranních oček zavěšen jest železný drátek na způsob dlouhého **S** na koncích uzavřený, na jehož střed před tím navlečena byla podlouhlá skleněná perlička barvy perleťové, nad ní pak i pod ní po modrém korálku. Na dolejším konci esovitého drátku nastrčen jest žlutý plíšek ohebný, kulatý s průměrem 2·5 cm., takže cetkovité závěsy o něco přesahují délku jehlice uprostřed.

Brněnští kramáři sami je vyráběli, potřebujíce k tomu drátu, černých podlouhlých i kulatých perliček skleněných a žlutého plíšku

---

[1]) K. J. Thams: Nazionallexikon. Prag 1799. II. str. 612. »Zitternadel, f. třesutá, hybavá jehla, f. třesidlo, třesítko, n.«

[2]) Odbor v Nechanicích zaslal 2 z Dobřenic.

v podobě „patáčků“ (penízků). Zavěšeny byly na drátku připevněném k jehlici vodorovně. Na našem vyobrazení jest jediná řada „patáčků“, bývaly však až ve třech řadách nad sebou, takže v nejdelší a nejhořejší řadě bylo 6, ve druhé menší a dolejší byly 4, v poslední a

Obr. 2. Mužové z Čičman.

nejspodnější jen 2 „patáčky“. Starobylý ráz jejich jest patrný. Ještě dnes žije v Brně starý kramář, který na požádání zhotovil tyto jehlice. Vystaveny byly na NVČ. v paláci národopisném na kraji světnice z Brněnska. [1])

[1]) Jehlici a podrobnosti k popisu darovala mi laskavě pí. Vlasta Havelková, spisovatelka, kresbu pak třaslice i této jehlice pečlivě obstaral pan Frt. Zuman, začež tímto oběma děkuji.

III. Čičmanské sponky.

Jako o slovenských krojích vůbec, tak i o jednotlivých částech jejich lze říci, že vynikají starobylostí. Mezi nejstaršími a nejzachovalejšími pak zaujímá přední místo kroj čičmanský, který od prvního do posledního kousku jest vlastní prací doma zhotovenou. To platí též o čičmanských sponkách.

„Na některých místech horního Gömöru, Spíže a jinde v odlehlých krajích nalezneme též košile sepjaté zvláštními přezkami mosaznými (prackami), které připomínají nám starožitné fibule téměř předhistorického rázu. Pokládáme je za nejstarší útvar, který v jakémkoli oděvu v Evropě dosud se vyskytuje.“ [1]) (Viz obr. 2.)

Stejně zajímavo jest, jak Slováci sepínají halenu, jež se dá sepnouti jen na prsou párem řemenů na přezku. [2])

Také Dušan Jurkovič zmiňuje se o sponkách čičmanských: „Velezajímavé jsou sponky košil, kterými spíná se rozporek. Sponky tyto lijí z mosazu Slováci ještě dnes do starých kamenných formiček sami. Tvar sponek upomíná nás na dobu dávných věků pohanských. [3])

Slovům těm musí přisvědčiti každý archaeolog, že jsou vskutku rázu předhistorického a sice že se nápadně shodují se sponami známými pode jménem merovejských fibulí. Takové byly nalezeny u nás v Podbabě. [4]) Jedna z nich s hlavicí poloobloukovitě destičkovou, na obvodu vybíhající v 7 knoflíčků podobá se nápadně naší sponce čičmanské (na obr. 3.). I tato má na hlavici knoflíčky 4 postranní a uprostřed 3 v jedno spojené (což arci nahodilé, přihlížejíce k počtu). Jest mosazná, v hlavici na osmi místech vysekána, dole pak srdcovitě. Patka končí skupinou tří knoflíčků. (U některých fibulí merovejských bývá patka zakončena dvěma poloobloučky šířeji rozběhlými. Na př. fibule z Vyšinky u Libně. Pam. arch. XV. 646.—647.) Na celém povrchu ozdobena jest kroužky vždy s tečkou uprostřed, tedy oním známým ornamentem, který shledali jsme na hracích kostkách z hradiště stradonického nad Berounkou, na skvostných hřebenech z pohřebiště podbabského, [5]) na kostěných památkách levohradeckých [6]) a jinde v době pozdější.

Sponka čičmanská má jedno rameno blíže patky zúžené, na kteréžto ose zachycuje se osten v ouško zahnutý, zapadající na rameno protější; jsa na konci přibroušen a zahnut jako jest prohnut uprostřed,

---

[1]) Český Lid I. 376. prof. J. Koula: »O kroji lidu slovenského«. Z téhož znamenitého článku (str. 376. obr. čís. 26.) vzato jest vyobrazení 2. s laskavým svolením sl. knihtiskárny F. Šimáčka a Dra. Č. Zíbrta, začež tímto děkuji. Za provedení kresby sponky čičmanské děkuji slečně Madlence Vanklové.

[2]) Český Lid I. 380. »Připevnění řemenů k haleně dává rozličný ornamentální motiv; řemeny rozřezávají se po délce v několik pramenů, které se rozmanitě do haleny provlékají aneb mezi sebou vážou, takže se tu objevuje často krásný tvar, velikou sponu antickou připomínající.«

[3]) Český Lid V. 66. Lidový kroj čičmanský.

[4]) Památky arch. XV. 650 a dále promlouvá Dr. J. L. Píč o sponách s polokruhovitou hlavičkou destičkovou o 3, 5 a 7 knoflících.

[5]) Památky archaeologické XV. str. 640., tab. XLVIII.

[6]) Památky archaeologické XIV. str. 580. na tab. III. čís. 10, 12, 13.

slouží dobře k zapínání,[1]) při němž sponka leží vodorovně na šatě, jak vidíme na obr. 2.

Takové sponky jako jest čičmanská poznala Božena Němcová na Zvolensku[2]) před více než 30 lety. Všecky tyto veliké mosazné a ligotové spony jmenuje lid „prackami, pracnami," kteréžto slovo dle Dra. F. Pastrnka jest z německého „Prazzen, Brazzen, z nichž

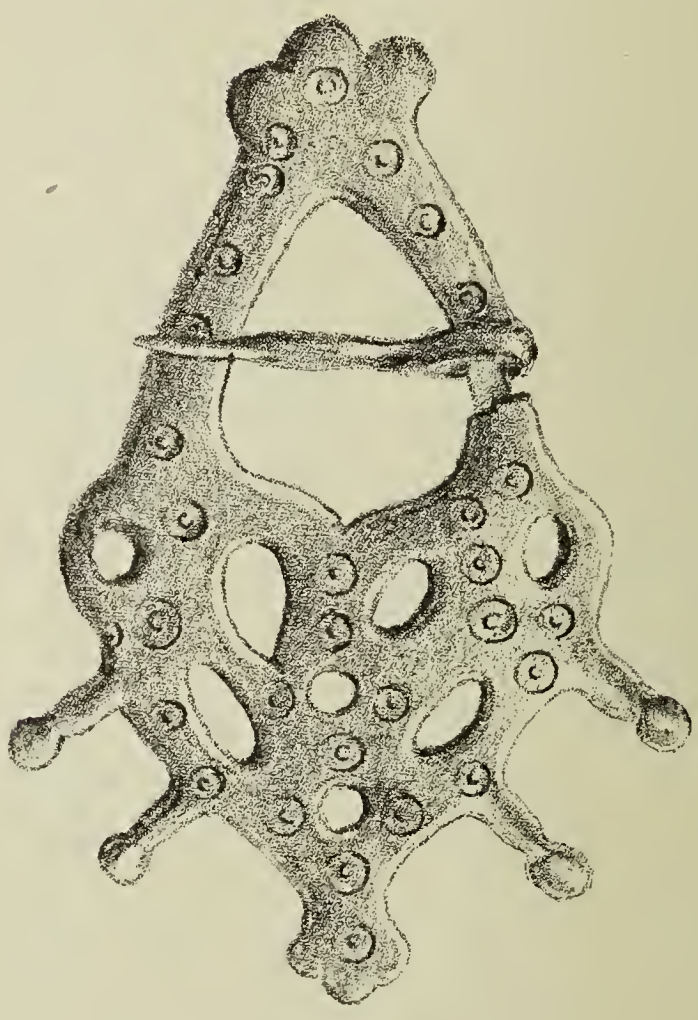

Obr. 3. Sponka čičmanská.
Skutečná velikosť.
Kreslila slč. Madlenka Vanklová.

i české preclíky = Bretzel vznikly". Ovšem původ věci, sponky čičmanské, možno hledati jen v lidu slovenském, jak dokazuje její zhotovování lidové a užívání výhradně na Slovensku.[3])

---

[1]) Přazky nalézají se v inventářích hrobových, jako na př. v žárových hrobech na Třebické u Dobřichova. Pam. arch. XV. 588.

[2]) Kraje a lesy ve Zvolensku III. V Litomyšli a v Praze 1863. »Okolo nahého drieku nosí opasok z hnědé neb červené kůže na střevíc vysoký, na němž mají z předu širokou mosaznou pracnu (přezku), řetízky, gombíky a podobné ligotky navěšené.« Str. 188. — »Košile z hrubého konopného plátna, s otevřenými rukávci, mají pod hrdlem mosaznou spínkou spiaty.« Str. 228. — Okolo pasu mají široký opasok, na němž z předu čtyry mosazné pracny jsou, jež oni obráňka nazývají.« Str. 229.

[3]) Český Lid III. 403. O krojových názvech slovenských.

Pojistebný oves.

Vykládá *Theodor Antl*, adjunkt kníž. archivu v Třeboni.

Pojmenování toto, jež tak často čteme v starých urbářích a urbárních záznamech, nezdá se až do dneška býti dosti objasněno, neboť neuvádí je ani Jungmann, ani Kott, ba ani Brandl ve svém glossáři. Proto jest též veškeré orientování se o pojmenování tom dosud marno, což se ovšem dá velmi snadno vysvětliti tím, že název ten nepřichází v literárních pramenech, a studium urbářů jest přece jen novějšího data. Můj výklad jest:

V listině ze dne 8. ledna r. 1372., uložené v archivu prelátském v Českém Krumlově, jest též passus, kterým bratří Petr, Oldřich a Jan z Rožmberka určují, že jim poddaní v Rojšíně „p r o l i g n i s i g n i l i b u s d e q u a l i b e t s t u b a in Roischin d u a s t i n a s a v e n a e d e b e n t a n n u a t i m m i n i s t r a r e“.

Byli tudíž Rojšínští povinni, za braní sobě paliva v panských lesích k vytápění kterékoli světnice anebo (pars pro toto) celého obydlí vůbec (poněvadž se asi v každém bytu pouze jedna světnice vytápěla) odváděti k panství 2 džbery ovsa. Stuba značí světnici neb jizbu, jistebku, a myslím proto, že se nechybím s pravdou, tvrdě, že právě tato dávka ovsa slula o v s e m p o j i s t e b n ý m. Později snad se již zapomnělo na původní oprávněnost vybírání té dávky, snad také v mnohých případech ani si nevozili palivo z panských lesů, ale dávka ta udržela se přese vše stále, asi tak, jako odváděli napořád „železné krávy“, ačkoli již dlouho nepožívali užitku ze skutečné krávy jim odevzdané. Stalo se to jedním slovem: ordináriem.

Z á l e s á c i.

Kulturní obrázek od *Jaroslava Mančala.*

Lid na Zálesí jest nedůvěřivý. Jest to známkou povahy všeho lidu českého, který v 17. a 18. století prošel takovou školou utrpení, že neviděl přítele kolem sebe. Neviděl ho v úřadech světských ani duchovních, v panstvu domácím ani cizím. Odevšad pronásledován a kaceřován, všemi štván, nedůvěřoval pak ani svým vlastním, utajuje nitro své před každým a chovaje se také ku každému odměřeně. Větší měrou to platí, kde obyvatelstvo přidrželo se houževnatěji víry předků svých. Krutými a brutálními prostředky vnějšími dohnáno, vzdalo se jí na oko, ale v nitru svém udržovalo ji od pokolení do pokolení. Když pak počalo se u nás volněji dýchati, ukázalo se, že starý duch evangelíků nevymizel. Tak i na Zálesí Opatov jest dosud vyznání evangelického, četně bylo vyznavačů ještě v polovici tohoto století ve Zbinohách, Dudíně a jednotlivě i v jiných vsích. K tomu přistupuje

tu drsná poloha (okolí Větrného Jeníkova nejstudenější celého kraje) půdy, jež hospodáři ujímala, kde mohla. Pýr a kamení jakoby zde satan rozsíval, a jen velikým přičiněním nynějších hospodářů se překonává a půda úrodnou činí. Kdy však sedlák byl nucen pracovati zdarma na cizím a své jen jako úkradkem odbývati, nezbývalo mu, aby mohl zápasiti s tímto nepřítelem všudy a využitkovati každé prostory svého pozemku, který pak zůstával místy docela pustým a zahálel pode jménem kázků, vršků a palouků.

Na důkaz kladu výnos polí, jejž nalezl jsem náhodou v necelé listině na obecním úřadě ve Větr. Jeníkově: „Sepsaný obecní sklizunk roku 1785.“ Výměry k tomu jsem užil ze zajímavé knihy, jež nese název: „Consignace. Neb vegtach pro miestis Vietrnj Jeníkov, pržy vtielenau Wesniczy Zbinohy, Strepmagerowskeho Wimierženj; Ktery on pržedsebe wzal, za slavné vlaské Congregace. Toho času vrchnosti panství Vietrniho Jenikova, a incorporirowaneho. Statku Branšowa, s nejvyšším povolením od Slavne Czisařske, Kral. Česskeho Kubernium Roku 1765. vimierženo gest bilo; a od Venczla Ryttycha Ober-Jegkra Vietrno Jenikowskeho pržepsane, a spolu s mapou, kopirované bilo, dne 1. Juny. R. 1794.“ [1])

Jméno majitele	Výměra polí			Výměra luk			Sklizeň s polí		Sklizeň s luk na fůry	Sypalo	Sypal
	korce	věrtele	čtvrtce	korce	věrtele	čtvrtce	mandel žita	mandel ovsa		žito na	oves na
Václav Krpálek..	69	—	2½	19	—	3½	16	15	3	2 věrt.	1 míru
Jakub Svoboda...	90	1	3	36	3	3¼	25	24	3	2½ «	1 m. 1 v.
Jakub Trupel	45	—	1¾	5	1	2¾	15	14	2	2 «	1 « 1 «
Martin Dáňa	57	3	3¾	17	2	2¼	16	15	2½	2½ «	1 «
Josef Dolejší.....	69	—	1¾	10	—	1¾	16	14	1	2½ «	1 «
Josef Vejžírka.. .	30	—	½	20	1	2½	8	8	1	2½ «	1 «
Jan Sochor vulgo Holba	26	3	2¾	6	—	½	8	8	1	2½ «	1 «

Domyslíme-li si, že sklizeň raději udávána menší a že tudíž ve skutečnosti větší byla, přece žasneme nad malým výtěžkem, jakoby

[1]) Pod tímto pěkně psaným titulem poznámka majitelova: Pro Jakuba Svobodu, toho času šenkýře a spolusúseda Vgetyrna Jenykovskeho a pro geho děti dyby toho někdy potřebovaly na geho peníze připsany.

jim tenkrát ani rodná půda nepřála. A stalo-li se komu co v hospodářství, z obecné nedůvěry nepřičítal to než zlomyslnosti sousedově. Víra v kouzla a čáry, v různé bytosti nadpřirozené, dobré i zlé byla všeobecně ještě do nedávna rozšířena, jak svědčí četné zápisky shledané a dosavadní podání. Lidé čarovali sobě i jiným a obávali se také, že i jim příležitostně bude „uděláno“ na zdraví, dobytku neb hospodářství. Některé dny v roce, zejména štědrý den, pašijové dny, sv. Filipa a Jakuba, sv. Jiří a Jana Křtitele zvláště očekávali s nedůvěrou. Někteří zkušení i někteří prohnaní vyhledávali v tom pohodlné živobytí.

Pokusili jsme se krátce vystihnouti pramen té nedůvěry v lidu obecném. Ale otevři mu srdce své slovy upřímnými, vmysli se v jeho oprávněné postavení, a otevře ti nitro své dokořán. Pak je dobrosrdečným, upřímným i sdílným. V dalším líčení vynasnažíme se vystihnouti jiné stránky srdce i duše zálesácké.

Je-li kdo z obce těžce a dlouho nemocen, pokládají až dosud vážnější občané za povinnosť navštíviti jej a potěšiti. Nemocná-li hospodyně, navštěvují ji sousedky, přinášejíce jí nějaký zákusek: „něco lehkého z mouky“, polévku masitou, smažené holoubátko, citron nebo podobné. „Paňmámy“ posílají takové věci i jiným nemocným.

Potkalo-li koho neštěstí na dobytku, vypomáhali druzí v práci polní bez říkání, sami se nabízejíce. Rovněž vyhořel-li kdo, přijížděli sousedé svážet dobrovolně nové zásoby ku stavbě, nebo neměl-li jich poškozený, každý přispěl něčím ku stavbě (dřívím, slamou, šindelem, kamenem neb pící pro dobytek a p.). I obec přispívala na pohořelé. V obecních počtech obce Větr. Jeníkovské na r. 1808. vykazuje se mezi vydáním 5 zl. jako almužna rychtáři kalhovskému Jakubu Dvořákovi, když vyhořel. Když pak podpory ty se častěji a více opakovaly, nařizuje vrchnopanský úřad po přehlídce účtů toto: „Poněvadž pro pohořelé v e ř e j n é s h r o m á ž d ě n í ustanoveny bývají, tedy se nemůže jednotlivým nešťastným z obecní kasy v budoucnosti nic vydati.“ Lehla-li popelem obec celá, pořádaly se (jako dodnes) i věcné a peněžité sbírky po vsech okolních.

A jako štědře a ochotně má se Zálesák k postiženým neštěstím, s rovnou ochotou přijímá v domě svém cestujícího a žebráka, zvláště vidí-li, že hůl a šediny nebo trpký osud jsou mu majetkem. Muži noclehují obyčejně ve chlévě, „báby“ také v kuchyni neb seknici na slámě. Večeři i snídani dostanou zdarma. Pokládáť se za povinnosť dáti nocleh žebráku neb cestujícímu, přijde-li na večer. „Kam pak už by šel!“ Někteří žebráci mají za nocleh vyhlédnutá již určitá stavení — obyčejně selská. Mnohý přijde, usadí se na lavici a povzdychne si: „A milá mámo,“ nebo „milá teto, to mě boleji nohy!“ To jest jaksi prosba o nocleh; dále neříká, vždyť hospodyně neomeškápobídnouti ho: „Tak si sedněte tam na lavici!“ Na jiné veselejší nebo kteří hezky pohádky umějí vyprávěti, těšívají se již ve statcích, zvláště děti. Dříve ovšem útočilo na tuto dobrotu ještě více lidí. V počtech obce Větr. Jeníkovské, zachovaných od r. 1799., vykazují

se stále almužny dané „pohořelým, žebravým mnichům, plezírovanejm oficírům, šlakem poraženým“ a j. a stoupá tu vydání od 2 zl. 3 kr. na 238 zl. 30½ kr. (r. 1843.) V tomto vydání jsou ovšem mimo almužnu zahrnuty jiné dobré skutky, jako: „škol. učitelovi od figurální muziky při 4 mších sv.“, za knížky nazvané Schulfreind a p. Domácí mrzáci nebo staří chudáci opatřeni byli „po pořádku“, t. j. každý den neb týden byl takový žebrák u jednoho souseda na stravu i nocleh, načež stěhoval se o dům dál. Léky, truhla a pohřeb platí se pro ně z obecní pokladny.

Chudina směla chodit na dříví do obecního lesa, totiž sbírat nebo lámat chrast. Také milostivá vrchnosť dovolovala. Nalezl jsem na papírku mezi starými listinami toto: „Do lesů se zapovídá, jenom ve čtvrtek a v pátek, ty dva dni se dovoluje chrast sbírat a bude plac vykázanej, a pást se dokonce v lesích zapovídá.“ [1]) Podnes smí chudina ve středu a v pátek (dřevěné dny) chodit na chrast do panských lesův, ale za to připoutali ji ku kopání (sázení lesních sazenic).

A nyní vizme, jak titíž chovali se nahoru oproti svým nadřízeným. Dopisy dochované svědčí o formě až nedůstojné, že se zdá, jakoby se ten lid až v prachu plazil před každým úřadem a tím nejmenším jeho vykonavatelem. To ovšem dálo se spíše na oko, jak známe z vypravování pamětníků. Ale že i tito lidé dovedli býti v čas ryzími a otevřenými, doložíme příkladem, vypsaným z listu napsaného kolem r. 1784. Majíce vyplniti nějakou listinu německou, poslanou jim od krajského úřadu, začínají sice: „Ve vší poníženosti k službám poníženým sloužíme“..... ale dále: „Pročež do té nám milostivě odeslané Conduit Listy nic jinšího jedině dobré chování nynějšího městskýho rychtáře bysme postaviti mohli. Z čehož následuje, že by víceje prázdných nežli vyplněných rubrik pozůstalo, poněvadž my žádný jinší nežli naší přirozený český řeči neužíváme. S tím se k poniženejm službám do milosti poroučíme a zůstáváme vysoce váženého císařokrálovského krajského ouřadu

vždy věrný a poslušný vazalové.“

Tak mluvili starostliví otcové v radě počestné obce Větr. Jeníkovské.

Nyní pohlédneme v domácí život Zálesáků. Jsouce v práci otužilí, nelekají se jí nikdy a s vytrvalostí přemáhají přírodu, jež tam je méně úslužna, skracujíc jim i čas ku práci o značnou část proti okolním krajinám. Zde z jara musí se později do polí a na podzim pospíchat, aby nezapadli. Často vídáme na Zálesí ještě sníh zaorávati. Hospodář ku práci jde v čele. V sobotu ukončuje se práce o něco dříve. Nádenníci mají výplatu, čeládce jest shánětí na neděli krmení pro dobytek. Tu bývá po hospodářství ruchu a šumu více než kdy jindy. Za to neděle jest dnem bezstarostnějším. Zálesáci by neměli snad za celý rok odpočinku, kdyby nebylo nedělí a svátků, jež pilně světí. Čeládka má na starosti jen uklid dobytka. Ale hospodář ani

---

[1]) Těžkou rukou psané poznámky, snad rychtářovy.

v neděli nezaspí, ponechávaje služebným jen asi hodinku přispati. Zbudiv ji, sám ještě vleze do postele zahřát se, neboť to mu nestálo za to, aby oblékl se na tu chvilku, a proto běží budit v nočním svém oděvu, jak vyskočí z postele, třeba v třeskuté zimě. Teprve k osmé opouští pantáta postel, ale neobléká se: chodí ještě v nedbalkách, „pucuje“ se pomalu a cídí si vysoké boty. Pomalu blíží se čas připravovati se na velkou. (Kde jest jedna mše, tedy na mši.) Pantáta myje se v neděli po pás, paňmámě vydrhne pořádně záda, přinese tenkou košili, prádlo i šatstvo a pomáhá strojit. Košile musí býti pro něho hezky volná, a paňmáma hledí, aby byla nejpěkněji vyprána. Jde-li i ona do kostela, jdou společně. Ale hospodyně spěchá raději na ranní. Musíť zase brzy domů: je ta drůbež, všelijaké ještě uklízení a lepší oběd. Pantáta zase raději na velkou. Vyposlechne už kázání a doma paňmámě vypravuje, jak to zase dnes velebný pán rozebral. Z kostela zacházejí hospodáři „na zavdanou“, kterou vypíjí stojíce a pílí domů. Holky a hoši obyčejně chodí do kostela v houfech odděleně, zacházejíce jedni pro druhé, z kostela vše pospíchá a předbíhá se, mladí již více se zlobí a dovádějí. Není tu takřka rozdílu mezi synkem selským a čeledínem nebo dcerkou a děvečkou. Zašlo-li co hospodáře, že nešel do kostela, věnuje dopoledne „toulkám“. Nezastihne-li doma sousedů, vyjde si do polí. I pěkné letní odpoledne věnuje pantáta svým polím. Vede do nich paňmámu, ukázat jí, jak to poskočilo; vždyť ona neměla celý týden kdy, vyjít si na pole. Cesta jejich musí kolem lemu a máku, na kterých ovšem paňmámě nejvíce záleží. Jak spokojeně rozhlížejí se po všem, a paňmáma pochvaluje si: „Heleď, táto, jak se ten náš len hněvá!“ [1]) a táta již počítá, kolik asi zaň strží a co tím zaplatí.

Zimního odpoledne paňmáma i pantáta rádi si někam zajdou „na toulky“ (ale nikoli společně) k sousedovům, nebo hospodář na chvilku do hospody. „Chasa“ (mladí) miluje toulky a schůzky v létě, v zimě. Také zimní večery se jim věnují a dle vypravování starých věnovaly. Některé stavení zvláště jest oblíbeno pro tyto „táčky“. Shromáždění sedají po lavicích kol kamen, po truhlách a třeba na postelích (na pelestích), jen zřídka, a to hlavně, chtějí-li si zahrát v karty u stolu. Mluví se o hospodářství, o všedních příhodách, o strašidlech, vypravují se pohádky a pověsti, ale o politiku se nezavadí, leda v dobách posledních. Karty na táčkách hrají se o kostky z bramborů nebo řepy, jichž stanovený počet platí za krejcar, aby se ušetřilo. V hospodě hraje se o peníze, a to zpravidla jen v neděli. Také na tyto besedy přicházívali a přicházejí hoši svobodní. Tu již padne více vtipův a více smíchu. Nezřídka však vyhledávají sobě rovných, majíce schůzky v jiných domech, kdež bývá hlučněji a veseleji, zvláště jsou-li tam i děvčata. Ale to jsou schůzky bez pozvání, hoši vystřídají mnohdy několik domů. Podotkli jsme již, že tu není zjevně rozdílu mezi synky hospodářův a jejich čeládkou, tak nepředpojatě se vzájemně chovají. Čeládka na Zálesí pokládána upřímně za členy

[1]) T. j. jak bujně roste. Viz naše pojednání »O lnářství na Humpolecku« v Českém Lidu II.

rodiny a dle toho se s ní jedná. Hospodář, ač po straně rád si posteskne na tu „nynější čeládku“, dovede oceňovat její práci i píli. Zejména věrná čeleď jest odměňována neobmezenou důvěrou a náklonností. Ona nazývá hospodáře „strejčkem“ a hospodyni „tetou“. Novější tu a panštější jest název „pantáta“ a paňmáma“.[1]) Chalupnice a podruhyně nedají si říkati „paňmámo“. Ony jsou prý jen tety.

Byla-li děvečka nebo čeledín 7 let na místě a pak se vdávala, vystrojila se jim „svarba“ dosti slušná. Rovněž čeledínovi. Děvečky chodívaly před vdavkami prosit po vsech hospodyně, aby jim přidali na svarbu. A snesly mnohdy hojně mouky, krupice, lenu, „masnýho“ a podobných věcí, jež se mladé hospodyňce hodily „do začátků“. Služba bývala dříve poněkud jinak upravena. Na penězích dostávala na př. děvečka jen 8—12 zl., ale mimo to 15 loket plátna (5 lněného, 5 pačesného a 5 koudelného), „za pomazánku“ 1 zl., šátek nebo zástěru téže asi ceny a „za pomlázku“ asi 30 vajec. Mimo to sel jí hospodář na své pole mejtník lněného semene a sázel 2 centy bramborů. Semeno si dávala sama. Paska dostávala menší službu a plátna jen po 3 loktech.

(Dokončení.)

Nápisy na zvonech v Žamberce a v okolí.

Napsal Dr. *Eduard Albert.*

Když chrám Páně sv. Václava v Žamberce r. 1859. vyhořel, všecky zvony se rozlily. Šťastnou náhodou několik let před tím přítel můj p. Valdemar Mazura v Žamberce nápisy si poznamenal, některé ovšem ne ad literam.

Na největším zvoně sv. Martina byl nápis tento:

Leta Páně 1574 tento zvon slit jest ke cti a chvále boží ode mne mistra Jana Soboty z Hradce v Žamberku za primasa Matěje Rousa a Václava Berše písaře městského Jiříka Hubáčka.

Na druhém zvoně stálo:

In honorem S. Crucis et S. Wenzeslai. Der Zeit Titl. ple. Herr Dechant Mathias Kukla in Senftenberg. Mich hat gegossen Wolfgangus Straus in Olmütz Haus Nro. 261 — 1793.

Na třetím bylo pouze:

Sct. Salvator. 1731.

---

[1]) Názvem pantáta a panímáma již kazatel Bílovský posměšně tituluje měšťany (konec stol. 17. a zač. 18.). Snad tenkrát tlačil se tento titul do měst, nyní pak, jak pozorovati, na venkov. Ovšem někde již úplně zdomácněl, jinde, jako na Zálesí, teprve se ujímá.

Na čtvrtém:

Sct. Antonius. — Leta páně 1615 nákladem urozeného a statečného rytíře pana Mikuláše Vratislava z Bubna na Březně, Žamberce, Skašově, Liticích a Horním Jelení, hejtmana kraje boleslavského, slit tento zvonec a zase leta 1723. dne 3. Decembris za času panování vysoce urozeného pána pana Antonína Hynka svaté římské říše hraběte z Bubna a Litic, pána na Žamberce, Doudlebích, Jelením, Blatu a Vejvanovicích, jeho císařské a královské milosti skutečného komorníka, nákladem záduší svatého Václava v městě Žamberce znova přelitý od Zachariáše Ditricha zvonaře královského nového města pražského.

V Lukavici mezi Žamberkem a Kyšperkem jsou tyto nápisy:

Na zvoně větším:

LETHA . PANJE . MDLXXXVIIII . SLIT GEST
ZWON . TENTO . KECZTI A K CHWALE .
BUOZI . OD . MISTRA . ELYASSE . ZWONARZE .
W HRADCY KRALOWY NADLABEM.

Na menším (gotickou minuskulí):

anno domini milleſimo CCcccxvii ego campana nunquam pronuncio vana ignem vel feſtum bellum aut funus honeſtum qui me fecit magiſter Bartholomeus nomen habet in nova. [1])

V Kunvaldě, známé kolébce Jednoty bratří českých, je v kostele sv. Jiří na menším zvoně nápis, gotickou minuskulí pořízený z doby okolo r. 1500., tohoto znění:

W * dalten * ia * hlas * wolagici * podte * dobrzi * ihrzieſſnici * ſem * doboziebo * domu.

Bratři tu byli ještě kolem r. 1550.; i znění legendy svědčilo by tomu, že zvon pochází od nich.

Na umíráčku bylo:

Heinrich Josef gos mich Lorke in Glatz.

Velmi staré dva zvony jsou v Pěčíně. (Osada Pěčín založena od pánů z Rychnova asi r. 1260.)

Na větším shledává se tento nápis: Vivos voco, mortuos plango, fulgura frango. Dominus vobiscum.

Písmo podává přiložený snímek. (Legenda běží kolem.)

---

[1]) Patrně: civitate pragenſi, což vynecháno.

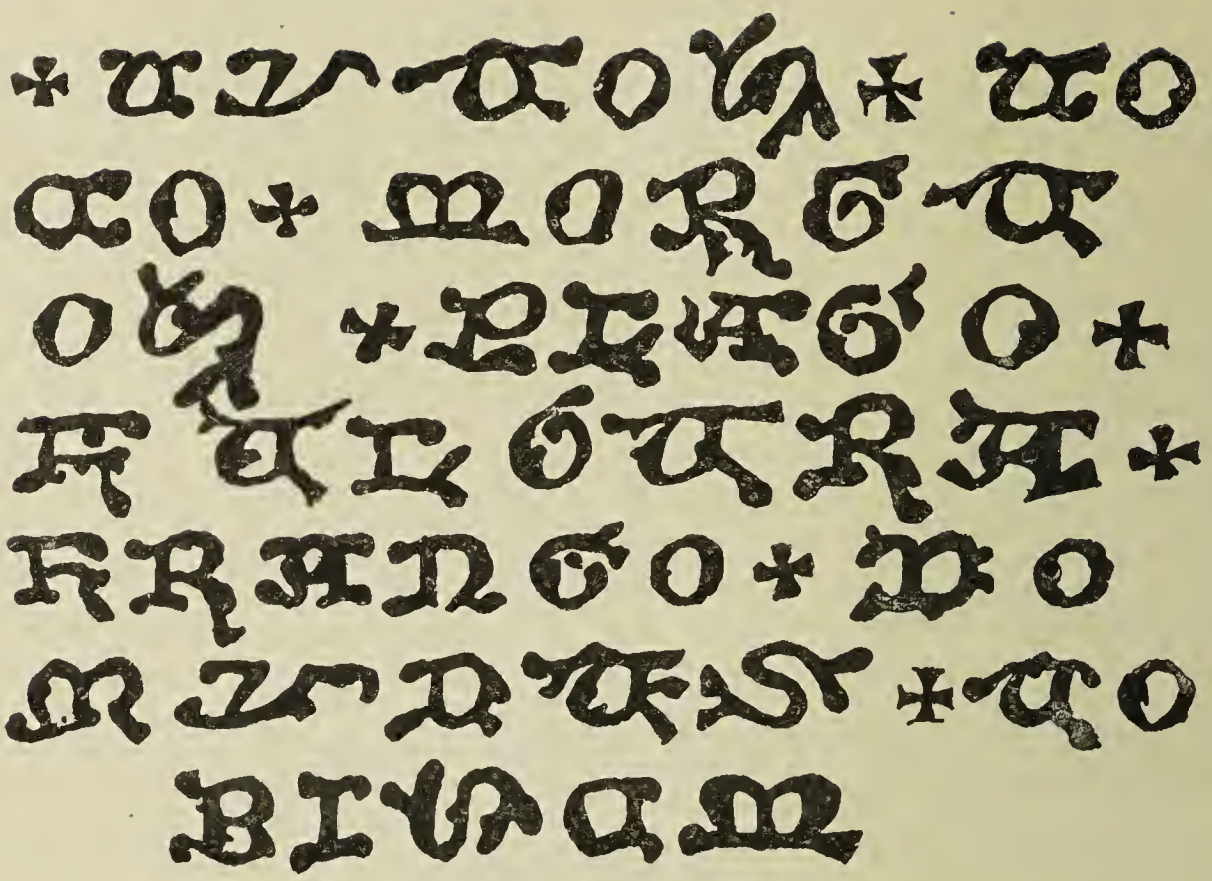

Na druhém zvoně je gotickou minuskulí napsáno:
W We gmeno * pana * gezukrifta * ſlit * ab anno do. m cccc l x. (1460.)

Čertova rokle.

Pověst z Táborska. Vypravuje *J. K. Hraše.*

Nade Zhoří u Pacova spatříš hlubokou i širokou a nahoře ve dvě částky se rozbíhající rokli, o níž vypravuje se tato pověst:

Kdysi vracel se touto krajinou jistý krejčí ze Střítеře, kde byl dlouho o posvícení u muziky, podnapilý domů, do Zhoře. Když přišel v místa, kde dnes rokle se rozkládá, přitovaryšil se k němu pojednou čert a žádal ho, aby mu ušil kalhoty.

„Proč ne!“ povídá krejčí a vzal čertu ihned míru.

„Kdy budou hotovy?“ ptal se čert.

„Zítra k večeru můžeš si pro ně přijít,“ odpověděl krejčí.

„Dobrá, přijdu tedy!“ vece čert a jak přišel, tak opět zmizel.

Když se krejčí prospal, pustil se do milých kalhot a než byl večer, byly již hotovy. Sebral se a šel s nima za humna, tam, co bral čertovi míru. Sotva tam přišel, už tu také rarach.

„Zde máš kalhoty,“ povídá krejčík a podává mu je.

Čert se posadil na pařez a navlékal na dlouhé nohy nové kalhoty. Padly mu dobře, jakoby je ulil.

„Dobře, dobře, krejčíku,“ pochvaloval si čert, „umíš dobře šít!“

„Ó to nejde, ale musíš mi taky poctivě zaplatit, jako já jsem poctivě práci odvedl,“ namítal krejčí.

Čert se dal do hlasitého smíchu.

„Cože? Já že ti mám platit? Já, pro kterého jsi už dávno dozrál? Buď rád, že jsem tě až dosud nesebral, dávno jsi už toho zasluhoval!“ smál i zlobil se čert.

„Oho!“ namítal krejčík, „tak ty tak? Povídám ti, abys nedělal hlouposti a zaplatil.“

Ale čert pustil se znovu do smíchu.

Tomu však nerozuměl krejčí a popadnuv čerta, počal se s ním tahati a práti. Čert se bránil, hrabal nohama a tloukl sebou na všecky strany, až země lítala vysoko do povětří. Byla to divoká chumelice. Brzy byl čert navrchu, brzy zase krejčí, a tak se tahali po celou noc až do rána, a při tom tahání, kopání a hrabání povstala tato rokle, která má dosud podobu kalhot. Čert vida, že krejčíka nezmůže, zařval a zmizel prý navždy v této roklině.

O středověkých pečetech.

Sestavil a vyobrazeními opatřil *Vojt. Král z Dobré Vody.*

(Pokračování.)

Po smrti Fridricha I. († 25. března r. 1189.) uvázal se ve stolec knížecí moravský kníže Konrad Otto (Znojemský), a zdálo se, že byl mezi tehdejšími Přemyslovci nejzpůsobilejší; nedostalo se mu však kdy, aby osvědčil svoji způsobilost panovnickou. Provázeje císaře Jindřicha IV. ke korunovaci do Říma a odtamtud k obléhání Neapole, zemřel tam již dne 9. září r. 1191. na ránu morovou, nezanechav dědice.

Ještě v říjnu téhož roku povýšen za panovníka Václav, nejmladší syn někdy Soběslava I. Vyskytl se mu však brzy soupeř v osobě Přemysla I., syna krále Vladislava I., podporován jsa bratrancem svým Břetislavem Jindřichem (biskupem).

Týž ukoupil r. 1192. od císaře Jindřicha IV. za 6000 hřiven stříbra korouhev českou pro Přemysla, moravskou pak pro bratra jeho Vladislava Jindřicha.

Václav odebral se po té do ciziny, kde zmizel úplně.

Avšak ani Přemysl netěšil se dlouho panování. Pro nevyručení biskupa Břetislava Jindřicha ze slíbených 6000 hřiven propůjčil císař r. 1193. korouhev českou biskupovi Břetislavu Jindřichovi samému. Tak klesla země česká nesvorností členů rodu panovnického, že nebyvši ani přemožena ani dobyta, stala se provincií říše cizí, jejíž pán dosazoval na trůn neb sesazoval knížata dle libovůle své, neptaje se po vůli národa, který se tomu také ani neprotivil.

Kvasení v národě povstalé z nespokojenosti s panováním jeho

přimělo churavícího Břetislava III. Jindřicha, že se uchýlil do Chebu, aby tam mohl pokojně zemříti, což se stalo dne 15. června r. 1197.

Ještě téhož roku v prosinci zasedl za všeobecného souhlasu na stolec knížecí poznovu Přemysl I, zahájiv novou epochu dějin českých. Čechy, kleslé na nejnižší stupeň politické moci a vážnosti,

Pečeť Břetislava III. Jindřicha. (1193.—1197.)
Dle otisku v Museu král. Českého.

počaly se zase zvedati ušlechtilým snažením tohoto panovníka k nové a větší znamenitosti.

V té příčině zůstává památka jeho požehnána. Přemysl I. dosáhl cíle toho nikoli mečem a ohněm, ale vhodně volenými prostředky a využitím slabosti svých nepřátel.

Nejpřednější starostí jeho bylo, aby se zhostil všeho mísení se německých císařů do záležitostí českých. Hádky, vzniklé o německý trůn, uprázdněný úmrtím Jindřicha VII., poskytly vítanou příležitost. Neméně než tré kandidátů hlásilo se o trůn a ucházelo se o přízeň Přemyslovu, který nyní měl tutéž váhu a důležitost jako dříve císařové ve přích o trůn český mezi Přemyslovci.

Jsa králem, byl mocnějším knížat německých a slovo jeho rozhodovalo. Nezapomínal při tom svého prospěchu, neboť když konečně Fridrich II. jeho přičiněním dosedl na trůn, potvrdil z vděčnosti všecky dřívější výsady země české, připojiv k nim mnohé jiné (r. 1212.), dále obdaroval Přemysla rozsáhlými statky v nynějším Sasku a Falci.

Aby zamezil další spory v rodě Přemyslovců, změnil Přemysl I. starý řád o posloupnosti na trůn dle práva prvorozenství, jehož použil ihned ve prospěch syna svého Václava, dav jej ještě za svého živobytí na sněmu za krále prohlásiti a roku 1228. také korunovati. Přemyslovi podařilo se též pražské biskupství přiměti k tomu, aby se vzdalo nároků na hodnosť samostatného knížetství říšského, jež mu císař Fridrich I. udělil na úkor české koruny.

Roku 1230. zemřel Přemysl s vědomím, že po něm zasedne na stolec český syn jeho Václav bez bojův a překážek.

Vyobrazení a popis pečeti tohoto panovníka bude v čísle příštím. (Pokračování.)

Předhistorická soška bronzová, nalezená u Kouřimě.

Píše *J. A. Jíra.*

Počátkem r. 1895 navrhl výboru Společnosti horlivý člen její pan Adolf Pecenka, c. k. vrchní inženýr místodržitelský, který již tak mnohou památku pravěkou a stavitelskou zachránil, aby tato důležitá soška byla získána.[1]) Redaktor náš usiloval o to nadarmo. Proto uložil mi výbor, abych navštívil šťastného nálezce a majetníka p. E. Šplíchala, rolníka v Lipanech u Českého Brodu. Stalo se. Týž po zakročení některých vážených osobností odevzdal sošku Společnosti k popsání a vystavení v pravěku na NVČ., kdež se těšila zasloužené pozornosti domácích i cizích badatelů.

Z podrobností o nálezu dověděl jsem se, že otec páně Šplíchalův měl u Kouřimě pole (hliník), odkudž odvážel vrchní černou hlínu, velmi dobrou ke hnojení. Tato černá vrstva kulturní, silná asi 3 m., nestejně kryla žlutku. Dělníci nacházeli tam střepy i celé nádoby barvy šedavé, bez okras i lesku, až na 1 cm. prý silné, různě veliké, ale stejného tvaru. Nádoby kryty byly většinou vypuklými puklicemi, z obého však ničeho nezachováno. Majetník přihlížeje jednou k odvážení hlíny, spatřil a zvedl na vyhozené hlíně zelený předmět — naši sošku. Byla-li osamocena ve vrstvě či v nějakém hrobě za milodar, nedalo se zjistiti. Pan Šplíchal vypravoval, že v téže vrstvě byla nalezena ještě jedna soška nějakým pánem z Kouřimě na vyvezené již hlíně. Bohužel, dal ji dětem, které ji tahaly na provázku po zemi, ulámaly údy, až ji konečně ztratily. Podobu její nepodařilo se zjistiti.

Přistupme nyní k popisu sošky prvé, zachované. Jest 18 cm. vysoká a váží 480 gramů. Představuje nahou ženu, mající kol boků ovinutý pás $^1/_2$ cm. široký, podélně rýhovaný. Žebra po stranách jsou

---

[1]) Kéž i jiní pp. členové osvědčí podobnou horlivost.

vyznačena rýhami, sbíhajícími šikmo ku předu, jež přestávají ve výši 6 mm. nad pasem. Prsy jsou silně a určitě modelovány na hrudi, tvořící stejnou plochu s břichem. Byly-li též genitalie nějak vytvořeny, nedá se zjistiti, neboť patina jest tam značně seškrabána. Oči nahrazují hluboké důlky, původně snad vyplněné jiným kovem, kamenem nebo smaltem. Dosti ostře vytažený nos rozbíhá se jako knír pod očima. Ústa jsou málo znatelná a velmi zapadlá proti vyčnívající bradě. Ohryzek na krku nápadně vystupuje. Boltce ušní podobají se uzavřeným kroužkům s jamkou uprostřed. Na hlavě má kápi, ozdobenou nad čelem šikmo rýhovaným pruhem. Kápě ona pevně přiléhajíc k hlavě a vzadu ke krku, spadá na ramena, kdež končí nad lopatkami vodorovným lemem. Na temeni hlavy skoro nad čelem vyniká z kápě dlouhý cop vlasů, naznačených šikmými rýžkami, který se zatáčí šnekovitě na pravou stranu temene, spadá po týle a na krku obrací se na pravo, konče na pravém rameni v cípu kápě. Ruce svislé od ramen k loktům podél těla zdvihají se napolo od loktů ku předu, takže pěstmi k sobě přikloněny skoro se dotýkají. Pravá pěst jest o málo výše levé. Polosevřené prsty zdají se nasvědčovati, že soška držela nějaký předmět. Prsty na rukou i nohou jsou dosti přirozené.

Nad prsy na obou ramenech i po zádech spatřujeme nepravidelný pruh, značící buď stopu, kde obě části formy k sobě přiléhaly, nebo spíše, že soška tato byla ulita na dvakráte (hlava s rameny zvláště, a odtud dolů také zvláště).

Barva bronzoviny na otřelých místech spodní části těla jest žlutá, na copu však zdá se bělejší, což by také mohlo poukazovati, že soška byla ulita na dvakráte a z nestejného kovu. Různá barva kovu může však pocházeti též od toho, že soška po ulití nebyla pečlivě vypulérována a tak byla nestejně zbarvena na povrchu součástkami bronzoviny nedobře smíšenými, jak jsem ostatně pozoroval podobně na bronzových předmětech nově ulitých. Bylo by zajisté třeba podrobiti naši sošku chemickému rozboru.

Patina jest slabá, povrchu hladkého, barvy temně zelené, od výše zmíněné rýhy (nad prsy) o něco světlejší. Nikde není provrtána, aby mohla býti připevněna. (Dokončení.)

Národopisná výstava československá v Praze.

(Pokračování.)

Vydávajíce se na další procházku palácem národopisným, věnujeme krátký pohled oddělení demografickému, o němž podal zdařilý posudek Dr. J. Jakubec v revui „Naše doba“ roč. III., čís. 1. str. 48. Tam odkazujeme laskavé čtenáře též na úvahu o dialektologickém oddělení, jímž měl býti „zobrazen rozsah a útvar jazyka českého nynějšího i minulého, pokud vůbec možno jej učiniti přístupným.“ (Katalog str. 51.) „Ovládlo již dřívější badatele mínění, že dosavadní zvláštnosti dialektické datují se z dávného osazení zemí československých různými kmeny v dobách nejstarších, že tyto kmenové rozdíly

Předhistorická soška bronzová, nalezená u Kouřimě.
Skutečná velikosť.

Příloha ku 1. číslu roč. IV. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

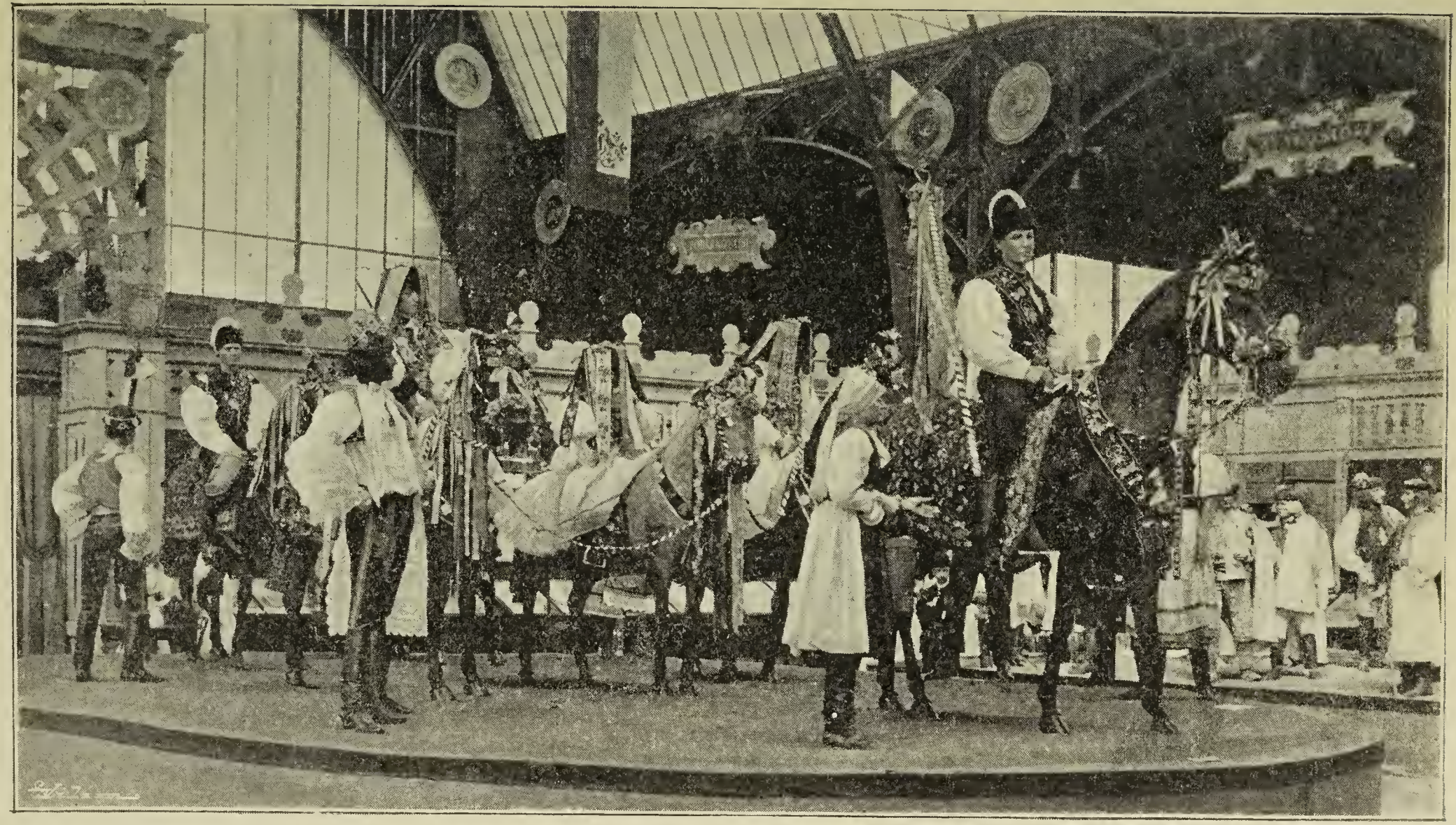

Obr. 1. Jízda králů na moravském Slovácku

zachovaly se v jisté míře dosud přes různé vlivy rušivé nebo mísivé, jako byly události historické, na př. války husitské, válka třicetiletá, kolonisace, v novější pak době škola, kazatelna a kniha.

Je-li který obor schopný vůbec dosáhnouti tohoto účelu, může to býti v přední řadě dialektologie.“ Ale naše dialektologické badání, jak dále praví Dr. Jakubec, není dosud na tom stupni, aby se mohlo dát v řešení podobných otázek. Methoda, volená zvláště prof. V. J. Duškem, svědomitým pracovníkem a hlavním pořadatelem tohoto oddělení, je pochybena.[1]) Ráz historický jest patrný v celém oddělení dialektologickém, prostírajícím se za plastickou mapou.

O neúplnosti svého oddělení věděl prof. Dušek sám a také se tím netajil. Čeho jsem postrádal a vytkl,[2]) vyvrátil mi, ukázav nevyložené pro nedostatek místa. Byť i mělo vady a nedostatky ještě větší, účelu svého přece dosáhlo, poučivši široké vrstvy lidu prostého o různosti mluvy naší za starodávna i dnes.

Zajděme si podívat se ještě naposled do zvykosloví na nejkrásnější skupinu figurin, totiž na „jízdu králů na moravském Slovácku“. Zvláštní vyobrazení, zhotovené dle fotografie, když již nebylo ničeho měněno a podium upraveno, přikládáme (obr. 1.).

Král ozdobený kvítím, s růží v ústech a podepřenými boky jede koňmo. (Králem bývá mladík.) Přestrojen jest jako tělesná stráž jeho za ženu. Kůň králův připoután jest stuhami ke koňům stráže, která má tasené šavle. Trubači, výběrčí a vyslanci doplňují pestrý průvod blučně se ubírající k domu starostovu za řinčení a znění rolniček a zvonků. Tam spustí vyvolávač „Hýlom, hýlom! Poslúchajte horní, dolní, domácí i přespolní, co Vám budem povídat v svatodušní pondělí. Hýlom, hýlom!“ Po té sbírají dárky na svého chudobného krále, kterého obrali na horách a slibují služby a práce.[3]) Tak se jde dům od domu. Jízda králů pořádá se o letnicích.

Tato slavnosť jest v pravdě krojově přepychová, neobyčejná. I to zasluhuje zmínky, že převlečení za ženy sedí obkročmo na koních. Tam jest vše na svém místě, podobně jako tomu bylo při skupině valašských pastýřů z Brumovska. Naproti tomu zaráželo každého, ať

---

[1]) Bylo pracováno dle rozeslaných vět vzorných. Zasilatelé materiálu byli ponejvíce učitelé, kteří přece nemají žádoucích vědomostí ke studiu dialektologie. Dr. J. Jakubec vytýká kromě toho, že badání, jehož výsledky byly vyloženy a vztahovaly se na celou oblasť československou, správně mělo předcházeti dialektické probadání jednotlivých krajů, tedy okršků menších, s čímž ovšem musí každý badatel souhlasiti. Týž vytýká ještě prof. Duškovi, že měl více přihlížeti k fysiologii a psychologii mluvy.

[2]) Viz můj referát v Národních Listech ze dne 10. září r. 1895. a kritiku jeho v 37. čísle Času str. 581. i moji odpověď tamže v čís. 40., jakož i polemiku mezi professory Duškem a Jakubcem v Naší Době III. str. 285.—288. K úplnému ocenění práce Duškovy připomínáme, že téměř do poslední chvíle nebylo mu určitě vykázáno místo k installaci, ač původně určeno bylo do jednoho oddílu s anthropologií, jak bylo patrno ze společného nápisu nad tímto. Konečně musil si sám pracně obstarati též všecku hrubou práci installatérskou v prázdných hodinách!

[3]) Jízda králů bývala i v Čechách, jak víme z důkladného článku Dra. Č. Zíbrta v Českém Lidu II. 105. a tamže IV. 492. J. V. Královec a J. Čádek. Viz týž A. K(rálovec?), Chození s králem, Národní slavnosť československá. Klatovy, 1895.

laika v národopise, ať prostě člověka přástek nikdy nespatřivšího ve skutečnosti, že přadleny ve skupině přástek byly v pěkných šatech hedbávných, jaké mívají na sobě jen v největší svátek, když jdou do kostela. [1]) Ty a podobné přehmaty zavinili oni, již neměli zdání o podstatě národopisu. Snaha jejich, aby figurinové skupiny bohatě a pestře vypadaly a hojně vábily obecenstvo, vynesla poznání: viděli jsme český lid v rouše svátečním, slavnostním. Totéž arci viděla i cizina! Pořadatelé skupin nejsou tím vini, ale ti, kdož materiál objednávali nebo vybírali na výstavkách. Lid ve všední dny a v práci, tedy jak jej častěji vídáme (všedních dnů je přece více než svátečních), byl jen v kresbách! [2])

O postranních skupinách, oddělených od jízdy králů širokými cestami, možno jen poznamenati, že předváděly lid obého pohlaví z Moravy a Slovenska. (Pokračování.)

Drobné zprávy.

Městské museum král. hlav. města Prahy. Ve sboru obecních starších král hlavního města Prahy projednáván byl dne 28 prosince návrh o schválení plánů na přístavbu městského musea a povolení stavebního nákladu v summě 160.000 zl. Při tom »uváděl p. Dr. Frič, že již loni byla stavba v principu povolena, že však pro nával prací nebylo možno stavebnímu úřadu vypracovati podrobné plány a podati rozpočet. Nyní má se konečně k dílu přikročiti, a letošní rozpočet udává summu 50.000 zl. na stavbu musea toho. Jest nevyhnutelná potřeba, aby museum stálo již v brzku. Ani ten, kdo měl příležitosť na NVČ. spatřiti veliké poklady, jež městské museum již nyní chová, nemá pravého pojmu o celém tom bohatství. Na skrovné prostoře bylo vystaveno jen asi 4000 předmětů, museum však jich má celkem 19 000. Dále dlužno podotknouti, že byly vystaveny (většinou) věci malé, museum chová však věci značně veliké, jako: celé dvéře, oltáře, trůny a j., z nichž (téměř) ničeho nevystaveno. Bylo sice vytýkáno, že museum bude státi na obvodu pohraničním a ne uvnitř města. Uvážení však zasluhuje, že ve všech velikých městech cizích jsou musea taková v každé čtvrti zbudována. Rovněž lichá jest námitka, že museum má státi blízko nádraží a tedy v nepříznivém ovzduší. Bude státi o samotě, tak že nebezpečenství ohně jest vyloučeno, a museum může se na ploše své značně rozšiřovati i budoucně, protože stojí na volném pozemku obecním. (Výborně! Tak jest!) Řečník dodává, že jest nezbytná potřeba obce pražské, aby měla svou vlastní budovu musejní, neboť jest hlavou celého království. úzce spojenou s dějinami národa českého. Skvosty historických památek musí býti trvale uschovány v jednom místě již proto, aby mrav a povaha občanstva pražského trvale a vzpruženě byla povznášena. (Výborně! Hlučný souhlas.) Řečník doporučí vřele, aby sbor přijal jednomyslně návrh městské rady, tak aby co možno nejdříve s věcí se začlo, neboť Praha jest sobě a potomstvu povinna, starati se co nejpečlivěji o své památky, které jí a celému národu jsou skutečnou chloubou. (Výborně! Všeobecný souhlas a hlučný potlesk.) Pak návrh přijat všemi hlasy.« (Národní Listy, 29. prosince 1895.) *Hs.*

---

[1]) Naše doba III. 213. Viz článek Dra. J. Jakubce o NVČ, psaný opravdu znalecky.

[2]) Tamže, str. 212. »Naše ethnografická výstava nedovedla se tu úplně vymaniti ze všeobecných tradicí výstavních s výběrem předmětů nejdokonalejších a nejlesklejších. Většinou zachycen náš venkovský člověk ve chvílích nezvyklých, při svých obyčejích slavnostních, na svatbě, o námluvách, v neděli na pouti nebo doma v nejnádhernějším svém úboru.« S tím souhlasím. Kdyby býval byl lid zobrazen vždy ve svém, o slavnosti ve svátečním, doma ve všedním, bylo by se vyhovělo oběma stranám. Škoda, že se u nás tak málo lidí dobře a zdravě dovede dívati! Poučení, jak pořádati výstavu národopisnou, mohl si odnésti každý soudný návštěvník z výstavy Holubovy!

Zprávy o spisech a časopisech.

Národopisný sborník okresu hořického. Vydán péčí redakčního komitétu národopisného odboru v Hořicích. V Hořicích 1895. Stran 423. Spis tento, věnovaný památce NVČ, zasluhuje právem jména sborník. Redakční kommisse, jíž předsedal V. Dokoupil a v níž zastával jednatelství Ant. Rudl, může býti spokojena s výsledky své neunavné a poctivé práce, ojedinělé mezi tolika a bohatšími okresy českými i moravskými. Zůstává vzorem, k němuž se může přiřaditi jen Sborník dolnorakouských Čechů. Příčinu této osamělosti, jakož i jiné zajímavé poznatky z období výstavního přineseme ve článku o NVČ. V tomto oznámení omezíme se jen na obsah sborníku, jenž má býti popisem celého okresu, tedy snůškou všeho materiálu ze všech míst. Pak teprve může promluviti počet a zeměpisný rozsah, jenž možná připustí, aby se vedlejší některý okres připojil, – my zkrátka poznáváme potom okresy národopisné, ostrovy větší nebo menší, význačné tou neb onou rázovitostí. Proto nutno zkoumati svědomitě, raději od počátku, než vpadnouti do výsledků dosavadních, špatně založených, neodůvodněných a v koncích naprosto pochybených... »Většina pisatelů článků a pojednání poprve před veřejnosť předstupuje, a bylo v mnohých případech přemoci přirozený ostych, s kterým zpravidla v podobných případech se potkáváme« Musili si též osvojovati teprve »znalosť látky svých pojednání a ovládání jí.« (Úvod.) Podáváme výčet článků ve sborníku obsažených s případnými poznámkami. Ad. Řehák: Topografie okresu hořického; Č. Šandera: Geologický náčrtek okresu hořického, Nerosty;[1]) Václav Petr: Povětrnosť, zvířena a květena; Václ. Pazourek: Výsledky měření a popisu dětí školních; Frt. Vondráček: O měření a popisu lidu dorostlého; Jos. Pazourek: Lidová mluva na Hořicku (jedná I. o přířečích našich, II. část jest mluvnická a III. vyplňuje slovník slov a obratů, neobsažených ve Slovníku Jungmannově, Kottově a v Dialektologii Bartošově (str. 71—97.); Frt. Novotný: Názory lidu našeho o některých zvířatech a rostlinách s připojeným abecedním seznamem jmen, jimiž lid jmenuje zvířata a rostliny (zajímavé); Frt. Pokorný: Pověsti z Hořicka sebrány jsou do nejmenší, mnohé, zvláště pro archaeologa zajímavé vedou k překvapujícím shodám, srovnáváme li na př. Čertovu brázdu s Homůlkou na Hořicku s brázdou stejně jmenovanou a též s Homolí na Českobrodsku; Boh Jahelka vybral si vděčnou partii: Přísloví a pořekadla, kde lze ještě i po II. vydání Mudrosloví Čelakovského pracovati se značným úspěchem; Petr Vostatek podal prostonárodní říkadla a jiná lidová podání (přes 70 čísel, jež nejsou v Erbenovi, nebo varianty). Zvláště zavděčil se domácímu místopisu, že uvedl topografická jména pozemků a přezdívky, sloužící k rozeznání občanů téhož příjmení; Bohum. Jahelka sebral: Pověry, jež dobře rozdělil a srovnal. S čím se, bohužel, nemůžeme spřáteliti, jest článek Frt. Pokorného: Zvyky a obyčeje života rodinného. Ať již je sebral sám nebo přispěním jiných, sbírati je musil Ale nač utápěti sbírku v líčení belletristickém! Badateli nastává nová, zbytečně připravená práce, vyhledati si ji. B. Hakl líčí náboženské zvyky a obyčeje (hojná snůška může býti všude jinde vzorem; mohlo býti uvedeno jak a čím kraslice zdobili, hry s nimi atd. Aspoň jedna kraslice měla býti vyobrazena; Věncesl. Lužická napsala zajímavou stať: Čím se předkové naši živili, používši částečně materiálu, sebraného Annou Vávrovou z Dobré Vody. (Pověry o chlebě nejsou úplně vyčteny, a přece již před pečením jsou tak zajímavé.) Frt. Pokorný: Pověry, vížící se ke dnům v roce. (Mnoho nového, zajímavého; »boha Koledu« a pod. dlužno vypustiti. Str. 192.) Jan Freiberk sestavil: Kalendář pranostyk; Frt. Pokorný líčí: Náš národní kroj (doprovázeno jedinou illustrací). Na str. 212. podán jest seznam vyšívaček; týž pilný pracovník vysvětluje »Postup kolonisace v okolí hořickém« od dob nejdávnějších přihlížeje k památkám pravěkým a různým nálezům; Boh. Hakl vykládá: Děje vikariátu hořického. (Pozoruhodná jest zmínka o vodě svatogotthardské na str. 230.; Ant. Rudl ve stati pilně sne-

[1]) U každého článku opakuje se: na Hořicku, což vynecháváme pro úsporu místa.

sené předvádí: Vynikající osobnosti okresu hořického Klenovi Rozkochaném u, který nikdy nežil, nemohl pomáhat. Benedict Claretus. Viz F. Menčíka Slovník prešpurský.) Václ. Weinzettl podrobně popisuje: Sídla a stavby na Hořicku. K tomu víže se Jana Freiberka: Popis statku selského. Jan Krubner líčí: Polní hospodářství, Kar. Tlamich: Ovocnictví a Jan Freiberk: Včelařství, rybářství a práce v hospodářství; J. Černý probírá nynější průmysl a obchod na okresu hořickém; Václ. Pazourek sestavil přehled spolků, a V. Crha probírá dějiny ochotnického divadla; A. Valenta a V. Dokoupil obstarali zevrubné stati o školství. (A. Školy obecné a měšťanské. — B. Školství průmyslové.) J. Horákovo vypravování ze života starého učitele zasluhuje přečtení. Kolik učitelů mohlo by podobně přispěti i jinde, kdyby je někdo o to požádal a upozornil, že se takové věci nejen píší a honorují, ale i čtou! Vil. Dokoupil obral si za předmět práce své: »Starobylé kříže kamenné na Hořicku«, jichž tam shledal přes 40 a vyobrazil též na přiložené tabulce. Badatelv naše upozorňujeme na vývody plynoucí ze zkoumání (11 bodů na str. 370.). K dosavadním příspěvkům toho druhu od professorů Dra. J. Kalouska a A. Šolty řadí se důstojně. Nové příspěvky z Čech přineseme v tomto ročníku. Výhodný pískovec, uložený v mohutných ložiskách na Hořicku, dal vzniknouti četným památkám výtvarného umění, zvláště sochařského, jež probírá Václav Krch; Frt. Pokorný ve článku o pečetích hořických tvrdí na základě staré pečeti, že r. 1373. nebo 1385. byly Hořice již městem, majíce pečeť. Jiná pečeť jest cechu řeznického jistě ze 14. století. Národní ornament na vyšívkách kraje hořického líčí Alois Porges. K textu jsou přiložena 3 vyobrazení. Ostatní rozptýlena jsou po celé knize v podobě záhlaví a vignet s podpisem »dle motivů hořických vyšívek komponoval A. Porges.« Nejsou to tedy věrné kopie, o něž jde v národopise nade vše. Nechceme ubírati ceny dovedné práci jeho, ale proč nebylo raději užito přímých snímků fotografických starých vyšívek, abychom si zajistili pevnou půdu? Alois Rublič předvádí písně a taneční popěvky, vymírající jako všude jinde; Č. Pilař prozrazuje služné kantorů jako ředitelů kůru a dotýká se varhan v celém okresu; A. Rublič píše ještě o houslích »tenorovkách«, jež vynalezl český učitel Pilnáček; Ze vzpomínek českého muzikanta vypravuje J. Bouz; Národní tance (figurové a kolové) popisuje P. Jos. M. Hynek; A. Rublič zakončuje článkem o činnosti hořického odboru národopisného. Vrstevnou, kolorovanou mapu okresu nakreslil Adolf Řehák. Vyobrazení, jichž jest přes 70, nečítaje v to záhlaví a vignety, jsou velmi zdařilá. (Cena 3 zl 20 kr. (dříve při subskripci zl. 4·—) jest velmi nízká při skvostné úpravě. Objednati lze u Ant. Rudla v Hořicích i u naší Společnosti.) Celkem jest národopisný sborník okresu hořického výmluvným svědkem pilné práce duševní několika málo lidí obětavých, jimž může býti okres povděčen, že jej vyvýšili nad všecky ostatní; podávají unicum. Jediný okres z korunních zemí českých zůstavil památku na NVČ. A byť i po letech jiný podal práci dokonalejší, úplnější a větší, přece okres hořický se svým sborníkem podrží primát, razil cestu! Ač tu i tam ještě leccos chybí (na př. stať o právních obyčejích, řídkých sice, ale přece uchovaných), nemůžeme než vysloviti své uznání pracovníkům, kteří s prvými pracemi poctivě pracovanými vystoupili. Vítány budou i nám jejich příspěvky, doplňující neb opravující případně to neb ono ve sborníku, který zasluhuje hojného rozšíření. Doporučujeme jej všem čtenářům, zvláště pak těm, kdož se obírají národopisem.

Lublani: Čeští spisovatelé Slovincům. Spořádal Jaroslav Vrchlický. Ve slov. Praze. Tiskem Ed. Beauforta. Nákladem vlastním. Stran 36, cena 90 kr. Z příspěvků, hlavně belletristických, vyjímáme: Adolf Černý, Vzpomínka na Michala Hórníka — J. Soukup, Pomoc, črta z právních obyčejů lidových, k níž tento ročník našeho časopisu přinese dodatky, a M. Václavek, Pobaba při konopích na mor. Valašsku.

Čermák Kliment: **Strážce starožitností.** Povídky a poučení lidu o starožitnostech. V Praze. Bursík & Kohout. 1895. Spis jest složen z 23 článků. Spisovatel, který si výkopy a literárními pracemi zajistil jméno v literatuře, uvádí nás na loviště pravěkých slonů, do cihelny, otvírá před námi hroby se skrčenými kostrami u Zvoleněvsi, ukazuje vzácné nádoby zvoncovité, vypravuje, jak kopal na Hrádku v Čáslavi, a vykládá před námi bronzové zboží pravěkého

obchodníka a popelnice. Ale nekončí jimi. Jsa vždy neunavný, ochotně jde nám ukázat mohyly v lese, vykládá o hrobce římské a provádí nás po pohřebišti »na Třebické« u Radimě. Vyzvednuv a vysvětliv poklad pod starou hrušní, vede nás na starý hrad Lichnici. Neméně zajímava jest prohlídka starobylé peci hrnčířské. Rádi naslouchámé poutavým slovům o královském listě krále Vladislava II., o starožitných knihách, s povděkem přijmeme poučení, jak s obrazy zacházeti a hoříme touhou, abychom sami mohli tak rozuměti starožitnostem a zachraňovali je pro musea. Ve mnohém poučuje nás ještě rozpravami o našich městech i jich památkách, o starosvětských obydlích a krojích a starožitném nádobí Pověděv, co možno zachrániti při stavbách i opravách, doporučuje pozornosti každého stavitelské a umělecké památky, jako: náhrobníky kamenné, hlavice sloupů, kružby okenní, dlaždice, cihly, kachle, mříže, podpěry a j. Spisovatel jest osvědčený starožitník a proto vidí dále a cítí potřebu doplniti poučení, udělené nadšeným ctitelům památek, nezbytnou radou, jak čistiti a upravovati starožitnosti, bez níž tak často mnoho a krásných starožitností se zkazí a zničí. Aby počet čtenářů rozšířil se jak možná nejvíce, postaral se s dostatek, vloživ do textu 69 vyobrazení, známých většinou jen z odborných listů. Doporučujeme knihu s vědomím, že ji může čísti každý. Knihovny školní i spolkové měly by si ji opatřiti záhy, abychom se dočkali 2. vydání práce záslužné a zdařilé. *Ch.*

Otázky a odpovědi.

Poznovu připomínáme, že přijímáme odpovědi na kteroukoliv otázku v každém ročníku. Odpovědi zaslali: p. St. Zderadička ze Zderadic v Libni o dřevěných zámcích a p. Jan Hála v Tisové u Vys. Mýta o výpomoci.

Nově doporučujeme pozornosti laskavých čtenářů tyto otázky:

Kde jest komu známa hra »koulení vajec« o velikonocích? Hrají-li si tak děvčata i hoši, nebo jen děvčata? Mají-li pro to zvláštní místo, kde si tak hrají každoročně? Jak říkají té hře? Kdy si tak hrají a oč? Hraje se tak dosud, či to již vymizelo (kdy), nebo vůbec to v některé krajině ani nebývalo? Zvláště jsou žádoucny zprávy starých pamětníků. *J. S.*

Kde pálíval nebo dosud pálí náš lid ohně v noci filipojakubské (dne 30. dubna). Děje se tak vždy na určitém místě? Jaké konají k tomu přípravy? *Z. K.*

Všech pp. příznivců a přátel českého národopisu prosím, aby mne laskavě podporovali v dalším sběru kraslic a všeho, co s nimi souvisí. Nezastoupeno jest okolí Plzně, Domažlic, Klatov, Písku a mnoho jiných! *Redaktor.*

Ze Společnosti přátel starožitností českých v Praze.

Zpráva pokladní. Sdělujeme s P. T. členy potěšitelnou zprávu, že prvým zakládajícím členem se stal a v hotovosti složil obnos zl. 50·— pan **Josef Trmal**, účetní v Praze. Jest žádoucno, aby jeho příkladu bylo následováno zvláště těmi P. T. členy, jimž vydání uvedeného obnosu nezpůsobí žádných obtíží. Těšíme se, že snad brzy budeme moci podati zprávu opět o některých členech, přistoupivších jako zakládající.

Nově za členy přistoupili P. T. pp. a korporace:

Amort Vilím, akad. sochař, za r. 1895. zl. 1·—; Baar Jindř., kaplan a spisovatel v Ořechu; Barthell Frant., c. k. berní kontrolor v Lounech;

Beran Jos., úředník cukrovaru ve Vysočanech; Čtenářsko-hospodářská beseda v Přepeřích; Měšťanská beseda v Příbrami za r. 1895. zl. 1·—; Občanská beseda ve St. Boleslavi; Bičák Č., zástupce továrny v Mochově; Brejcha M, majetník pivovarů a realit; Brož V., říd. učitel v Řeporyji, za r. 1895. zl. 1·—; Brůha Frant., učitel v Michli; Břeský z Birkenfelsu Vojt. v Hradci Jindřichově; Bürgel Jindř., c. k. notář v Lomnici u Třeboně; slč. Císařovská Aloisie, odb. učitelka; Čermák J. na Hrádku; Černý Václ., statkář v Hostivaři, za r. 1895. zl. 1·—; Červenka Ant., starosta obce Velkých Strašnic; Dědek J., říd. učitel na Dubči, za r. 1895. zl. 1·—; Demel Jan R., c. k. professor a spisovatel; Hartmann Q., účetní; Chocholka Em., sekretář c. k. zemského soudu, za r. I. zl. 1· -, za r. 1895. zl. 1·—, za r. 1896. zl. 1·—; Jarolím Mat., říd. učitel v Řepích; Jauris Václ., statkář v Dol. Měcholupech, za r. 1895. zl. 1·—; Kárník Josef, za rok 1895. zl. 1·—, na rok 1896. zl. 1·—; Kašpar Jos, velkostatkář v Práči, za r. 1895. zl. 1·—; Kloučck Celda, professor při c. k. uměl. prům. škole, za r. 1895. zl. 1·—, na r. 1896. zl. 1·—; M. U. Dr. Klumpar Ot., městský lékař v Hradci Král.; Kočí Ant., assistent knížecí revise v Bílině; Kočí Jos., assistent knížecího důchodu v Bílině; Kodrle Jos., říd. učitel na Žižkově, za r. 1895. zl. 1·—; Krondl Frant., administrátor fary na Švihově; Krušina Frant., pokladník Nár. divadla; Kurel Jos., stavbyvedoucí v Třemošné, za r. I. zl. 1·—, za r. 1895. zl. 1·—, na r. 1896. zl. 1·—; Lenz Frant, ředitel kanceláře »Nár. Listů«; Linda Jan, starosta v Hospozíně, za r. 1895. zl. 1·—; zpěvácký spolek »Lípa« v Unhošti, za r. 1895. zl. 1·—; Louda Petr, zřízenec dráhy v Hostivaři, za r. 1895. zl. 1·—; Malec Augustin; Maysl Albert, právník; Mráz Václ., řezbář; okresní museum v Sedlčanech; Nerad Frant., professor při vyšší zemské reálce v Telči; Plichta Stanisl., naddozorce c. k. fin. stráže v Netolicích, za r. 1895. zl. 2·—, na r. 1896. zl. 1·—; Plotěný Vojt., kooperator v Kozlovicích, za r. 1895. zl. 2·—, na r. 1896. zl. 1·—; Procházka Gustav, správce velkostatku v Chodově, za r. 1895. zl. 1·—; Reisz Jan za r. 1895. zl. 1·—; Msgr. Rodler Adolf, síd. kanovník v Č. Budějovicích, za r. 1895. zl. 1·—, na r. 1896. zl. 1·—; Roubal Jos., inženýr na Král. Vinohradech; Roztočil Frant., učitel v Čáslavi, za r. 1895. zl. 1·—; Sadil Adolf v Polné, za r. 1895. zl. 1·—; Seidl Karel, kontrolor daně cukerní v Král. Městci, za r. 1895. zl. 1·—; M. U. Dr. Schneider Jul. v Lukavici, za r. 1895. zl 2·—, na r. 1896. zl. 1·—; Schweizer J., knížecí sládek v Bílině; Schütz Václ., účetní záložny v Chrudimi; slč. Smolkova M. A., odb. učitelka; tělocvičná jednota »Sokol« v Podmoklicích za r. 1895. zl. 1·—; tělocv. jednota »Sokol« v Rakovníku, v Hroch. Týnci a v Žebráce; tělocv. jednota »Sokol Bytínský« v Toužetíně za r. I. zl. 1·—, za r. 1895. zl. 2·—; Musejní společnosť v Strakonicích, za r. I. zl. 1·—, za r. III. zl. 2·—, na r. 1896. zl. 1·—; Spolek stavbyvedoucích pro Prahu a okolí; Strom Jos. M., obchodník v Libni; Širc Lad., rolník v Dol. Měcholupech, za r. 1895. zl. 1·—; Šlapák Frant, městský inženýr na Smíchově; Tille Alois, úředník cukrovaru ve Vysočanech; Tuček Karel, maj. mlýna v Bílině; čten.-ochotn. jednota »Tyl« na Žižkově za r. 1895. zl. 1·—; Vackář V., hosp. dozorce dvora v Hostivaři, za r. 1895. zl. 1·—; Wellat Otto, úředník zemské banky král. Českého, za r. 1895. zl. 1·—; Vohnout Jan, filolog na Král. Vinohradech; Vondráček Jan, pokladník cukrovaru v Plaňanech, za r. 1895, zl. 1·—, na r 1896. zl. 1·—; Zajíc Václ., assistent knížecího ředitelství v Bílině; Zýka V., typograf, za r. 1895. zl. 1·—; Živnůstka Alois, učitel při měšťanské škole v Turnově, za rok 1895. zl. 1·—, na rok 1896. zl. 1.—.

S příspěvkem zl. 5·— ročně přistoupily za příznivce tyto P. T. korporace: Historické museum král. města Plzně; okresní výbor v Berouně, v Blovicích, na Kladně, v Libochovicích, na Vysokém Mýtě a ve Velvarech; s příspěvkem zl. 3·— okresní výbor na Hluboké. Přispívajícími členy s obnosem zl. 2·— ročně se stali P. T. pp.: Bernat Jos., děkan na Mělníku; Funda Frant. ve Všechlapech; J. U. Dr. Fleischmann Jan, advokát na Smíchově; J. U. Dr. Krška Karel, c. k. soudní adjunkt na Vsetíně; J. U. Dr. Peták Václav, advokát a starosta král. města Plzně; Sekera Karel, lékárník v Lounech;

Emanuel Trmal ryt. z Toušic; Trmal Frant., professor při obch. škole na Mělníku; okresní výbor v Bechyni.

Na vydávání přílohy znakové a k účelům Společnosti darovali P. T. pp: Brauner Jan, c. k. naddozorce fin stráže v Příbrami, zl. —·50; Bukovanský Jos, hostinský v Bystřici; zl. 2·—; Bůžek Č. v Hejčíně, zl. —·50; Čermák Frant, zámecký kaplan na Valči, zl. —·50; Diviš Karel, učitel při měšť. škole ve Smiřicích, zl. —·50; Dušek Vavř., c. k. gymn. professor v Příbrami. zl. 1·—; Freyn V., ředitel cukrovaru v Záboři, zl 1·—; Ginz Jos. ve Ždánicích, zl. —·50; Helebrant František, obchodník, zl. 1·—; Janda Ant., správce školy v Budyni, zl —·50; J. U. Dr. Klička Hanuš, advokátní koncipient, zl. 1·—; Kneisl Josef, městský účetní oficiál na Žižkově, zl. 1·—; Lhotský Josef, farář v Jirčanech, zl. —·50; Lyer Jan, oficiál daně cukerní v Židovících, zl. —·30; Müller Karel, děkan v Kamenném Újezdě, zl. 1·—; M. U. Dr. Pacner Jos., městský lékař v Ml. Boleslavi, zl. —·50; Pacovský Jos. ve Vražkově, zl. —·20; Páris Franěk, zl. —·50; Pešek K., učitel ve Zruči, zl. —·20; Pettrich Frant., techn. revident pražské účtárny v. v. v Třebenicích, zl. 1·—; Sajbic Václ., úředník cukrovaru v Kloboukách, zl. 2·—; Siblík Jos., učitel při měšť. šk. v Blatné, zl. —·20; Šimon Jan, učitel na M. Skále, zl. —·50; Tesánek J., starosta města Berouna, zl. 1·—; Topič J. na Žižkově, zl. —·50; Wagner Adolf, farář v Úhonicích, zl. —·55; Vagner Václ., říd. učitel v Hostouni, zl. —·30; Votrubec Vrat, prof. gymn. na Vys. Mýtě, zl. 1·—; Občanská záložna v Karlíně, zl. 25·—; Občanská záložna na Smíchově, zl. 10·—; Vinohradská záložna na Král. Vinohradech, zl. 10·—.

Za publikace spolkové poslali P. T. pp.: Bezouška Frant. zl. 1·—; Hrbáček Frant., prefekt semináře v Kroměříži, zl. 1·—; M. U. Dr. Hartmann J. v Zahrádce, zl. 1·—; Hula J. B., chemik cukrov. v Hulíně zl. 1·—; Chaura K. zl. —·25; P. Kozler D., provisor kláštera v Břevnově, zl. 4·50; Kysela Frant., účetní v Mn. Hradišti, zl. —·65; J. U. Dr. Langer Č., advokát v Rychnově, zl. 1·—; Machytka Ed. v Branné, zl. —·30; Mareš Adolf zl. 2·35; Materka Ant., správce okr. nemocnice na Horách Kutnách, zl. —·65; Městské museum v Hradci Králové zl 2·45; Městské museum v Klatovech zl. 1·43; Šorm Jos., kooperator ve Zvoli, zl. —·65; okr. výbor v Mnich. Hradišti zl. —·50.

Za veškery dary upřímně děkujeme prosíce, aby bylo Společnosti i na dále pamatováno.

P. T. členům není neznámo, že byly veškery tiskové objednávky zdraženy o 15%; ačkoliv jest tím také značně zvětšen peněžitý náklad na náš »Časopis«, přece nebylo zvýšeno členského příspěvku. Žádáme tedy všech P. T. členů, aby sami — každý dle své možnosti — z dobré vůle zvýšili svůj členský příspěvek. Jest, doufáme, zcela zřejmo z »Časopisu«, který jest dáván členům zdarma, že není při něm počítáno na zisk, i spoléháme také v této věci na stále osvědčovanou štědrost členů.

P. T. členů, zasílajících příspěvky poštou žádáme, aby vždy připojili o 3 kr. více na poplatek, který jest v Praze ustanoven za doručení poukázky. V této zprávě jsou uvedeny veškery příspěvky, které došly od 17. prosince r. 1895. do 27. března 1896. Později došedší budou uveřejněny v čísle 2

P. T. členy činíme pozorny k tomu, že míněna tím vždy Praha, kde není udáno jiného bydliště; u těch P. T. členů, kde není jinak oznámeno, rozumí se, že jest zaplacen členský příspěvek zl. 1·— na r. 1896 Členské příspěvky i dary buďtež zasílány na adressu podepsaného pokladníka.

V Praze, 28. března 1896.

Ed. Bufka, t. č. pokladník,
Král. Vinohrady, **Hálkova tř. č. 68 n.**

Redaktor Jan Soukup. — Nákladem Společnosti přátel starožitností českých v Praze
Tiskem F. Šimáčka v Praze.

ČASOPIS
SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH
V PRAZE.

Časopis vydáván jest pouze členům Společnosti a to zdarma. — Expedice jest na Král. Vinohradech, Sázavská ul. č. 14 n.

Číslo 2. Vydáno v červenci 1896. Ročník IV.

Osada příslušná k pohřebištím v Podbabě.

Napsal *Ludvík Šnajdr.*

Svah sklánějící se od kostela sv. Matěje v Šárce a úpatí jeho jsou po delší již dobu známá naleziště předhistorických předmětů, jež se tam vyskytují zejména při provozování živnosti cihlářské.

Nejstarší zprávy vztahující se k nálezům takovým jsou v Památkách arch. 1856., str. 187—188, 236 [1]) a ony z r. 1876—77, kdy byl pro sbírky zemského musea zakoupen bronzový mlat, nalezený u Julisky (Památky X., 810); později zmiňuje se Dr. Berger ve článku „O bronzech duchcovských“ (Pam. XIII., 114) o tom, že v Podbabě, v hrobech kosterných, vyskytují se fibule a náramky podobné žižkovským, duchcovským a vokovickým, prof. Smolík pak podává určitější zprávu (v Pam. XII., 121) pravě, že byla na Julisce, t. č. samotě blíže Podbaby, r. 1882. nalezena kostra, která měla na levé ruce náramek kostěný (t. j. lignitový), na pravé náramek z drobných, dutých polokoulí bronzových, na prsou otevřený kroužek bronzový se železným přívěskem a na ramenech po jedné sponce z bronzového drátu rázu duchcovského.

Ve zprávách c. k. ústřední kommisse (M. C. C. 1883. p. XXXIV) čteme zprávu podanou kons. Lüssnerem o stříbrném kroužku, zakončeném na jedné straně hranatou paličkou, nalezeném r. 1883. u Podbaby, a prof. Smolík srovnává (v Pam. XIII., 325) skleněný, rýhovaný koral v průsvitě žlutý, nalezený v cihelně p. Mailbeka u Podbaby, s koraly z hrobu úhereckého.

Památky XIV., 471 přinesly zprávu o hrobě nalezeném r. 1889. s popelnicí podoby květináče, která obsahovala dvě bronzové fibule rázu franckého, kdežto vedle ní ležel železný hrot oštěpu s tulejí.

Po té následují zprávy o předmětech z cihelen podbabských museu zemskému buď darovaných, buď jím zakoupených (Pam. XV., 182—183, 469 a 470), až článkem prof. Píče (Pam. XV., 633—656)

[1]) Tam na str. 186. pod. č. 76 připomíná se klín z hadce a str. 187. č. 41 bronzový tesák, obé nalezeno r. 1847. u Podbaby a str. 236. a 237. pod č. 217, 249 a 304 nádobky tři z Podbaby.

dostalo se nám obšírné zprávy aspoň o jedné části pohřebiště podbabského, kdežto části ostatní byly nám předvedeny na N. V. Č. sbírkami p. J. A. Jíry, jichž důkladného popisu abychom se též brzy dočkali, jest zajisté přáním všech pěstitelů české praehistorie.

Hned první zpráva o nálezu bronzové sekyry u Julisky byla příčinou, že r. 1880. za krátkého pobytu v Praze navštívil jsem Podbabu. Nějakou náhodou dostal jsem se při tom podjezdem drážním naproti sladovně na břeh ramene vltavského, kde nalezl jsem malý šutrovník. Ve stěnách šutrovníku bylo viděti větší počet překopaných jam, obsahujících popel, střepy, kosti zvířecí (dle určení prof. Woldřicha z Bos primigenius R.? — Ovis aries L. — Sus scrofa palustris R.) atd. Z jam těchto a z rumu pod nimi vydloubal jsem větší počet střepů, z nichž přes 30 nejvíce charakteristických vzal jsem s sebou; kromě toho i hliněný koral (přeslen) a část ručního mlýnku, zhotoveného ze svoru.

Jedna z jam — nejblíže břehu vltavského — která podobou nelišila se od jam ostatních, překvapila mne do jisté míry tím, že vydloubal jsem z ní tři střepy nádob hotovených na kotouči hrnčířském a ozdobených vlnicemi, z nichž dva pocházejí z jedné a téže nádoby. Protože však veškeré ostatní střepy pocházely z nádob hnětených rukou, z části i tuhou potřených, nepřikládal jsem nálezu svému větší důležitosti, domnívaje se, že náhodou byla na místě opuštěné osady předhistorické po uplynutí mnoha věků postavena chýže nějaká v době slovanské. Nemohlť jsem si tenkráte nijak představiti, že po skvělém vývinu hrnčířské techniky v době ténské, jaký jeví se nám zejména na hradišti stradonickém, byl by mohl následovati tak hluboký úpadek, jaký nás překvapuje na pohřebišti podbabském.

Od té doby uplynulo 15 let, aniž bych si byl vzpomněl na svou podbabskou kořisť. Teprve když jsem se vrátil z výstavy národopisné, kde všímal jsem sobě zvláště předmětů z hrobů podbabských, vystavených p. J. A. Jírou, odpovídajících nejen kultuře pohřebiště dobřichovského a oné z doby stěhování národů, ale pocházejících z veliké části též z hrobů slovanských, vyhledal jsem ze sbírky své nález podbabský.

Byl jsem nemálo překvapen, poznav, že střepy získané mnou v šutrovníku podbabském, shodují se nejen s nádobami nalezenými při kosírách v cihelně Mailbekově, ale že nemalý počet jich pochází z nádob podobných nádobám z hrobů dobřichovských a střepům ze sídliště michelského. Poznal jsem z toho, že osada na břehu Vltavy proti sladovně podbabské kdysi se prostíravší, obydlena byla nejen lidmi, kteří zůstavili nám poblíž hroby s milodary rázu dobřichovského,[1]) ale i těmi, kterým přísluší hroby z počátku V. století v cihelně Mailbekově, ba že do osady té vnikly i počátky kultury slo-

[1]) Český Lid, IV., 573.

vanské, jevící se památkami lidu, jehož četné hroby taktéž u Podbaby nalezeny byly p. Jírou.[1])

To mne pohnulo, abych opět vyhledal podbabský šutrovník a zkusil, dalo-li by se tam ještě něco nalézti. Shledal jsem situaci od

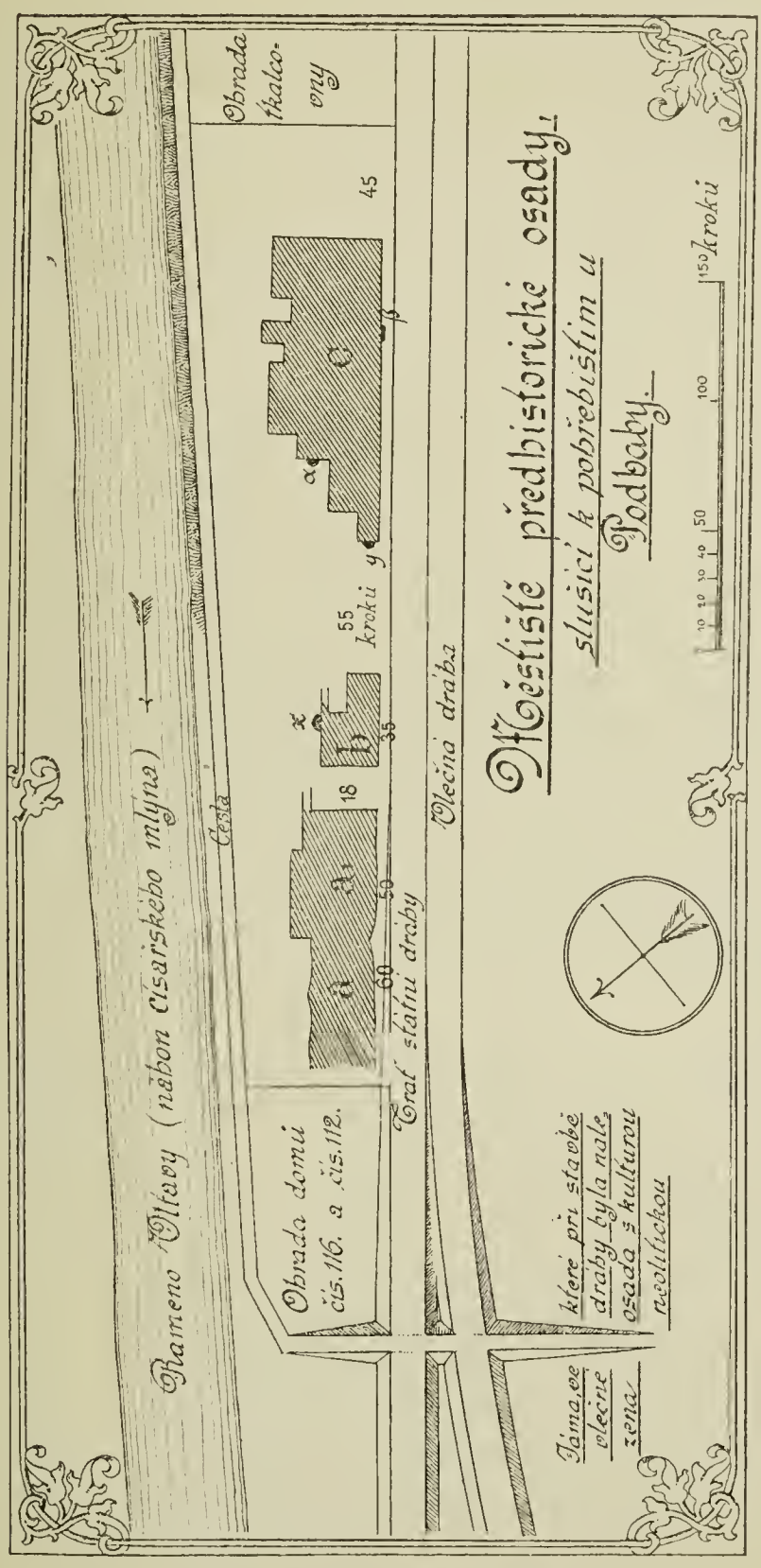

Městiště příslušné k pohřebištím v Podbabě.

Dle náčrtku Ludvíka Šnajdra kreslil Vojt. Král z Dobré Vody.

r. 1880. velice změněnou. Mezi sladovnou a tratí státní dráhy prostírá se nyní rozsáhlá a hluboká jáma, ze které byl r. 1889. vybrán

[1]) Z nádob nalezených zde při kostrách slovanských vykazují některé již tvary mladší, ale mnoho z nich jest právě tak tmavohnědých s okrajem jen málo vyvaleným, jako byly nádoby, jichž střepy jsem nalezl v osadě podbabské a jako jsou nádoby nalezené v hrobech bojovného lidu, odkrytých v Oboře u Kroměžíře a jak se zdá i v hrobech Ketlašských.

material na stavbu vlečné dráhy, vedoucí z ovenecké stanice do sladovny. Byla při tom nalezena osada z doby neolithické. (První zprávu o nálezech tam učiněných přinesla I. výroční zpráva „Společnosti“ r. 1889. str. 46, odkudž redaktor tohoto listu získal nádobky vyobr. v Pam. XIV., 529—530 pod čísly 7—11.) Za oběma tratěmi těsně vedle podjezdu drážního nalezl jsem ohradu s dvěma domy (č. 116 a č. 112) sahající od hráze drážní až k cestě na břehu vltavském; k jihovýchodní straně ohrady přimýká se šutrovník, úplně zasypaný rumem, na který nemohu se již upamatovati, je-li část jeho *A* totožna s šutrovníkem, nalezeným mnou r. 1880., anebo uzavřen-li dnes již v ohradě domu č. 112. Za šutrovníky *A* a A_1 — od posledního oddělený prostorem širokým 18 kroků — jest malý šutrovník *B* a od toho opět 55 kroků vzdáli začíná rozsáhlý šutrovník *C*, ve východní části své též již úplně zavezený rumem.

V šutrovníku tomto lze pozorovati kulturní vrstvy hlavně v části jeho západní, kde jsem nalezl v popelnaté jámě α větší střep nádoby rukou hnětené, na dolejší části své velmi charakteristicky ozdobené pomocí hřebenu, jakým mnohonásobné vlnice na nádobách pozdějších se vytvořovaly (střep takto zdobený nalezl jsem tam již r. 1880. a nyní ještě jeden na místě jiném). Docela blizko střepu toho ležel v popelu kousek nádoby s velikým, nevkusným uchem, právě takového tvaru, jaký vykazuje ucho nádoby nalezené v jednom hrobě podbabském. (Výzkum tab. XXXI., obr. 43.) Na místě β téhož šutrovníku vydloubal jsem kus cedníku, který tvořil původně nízký (asi 7 *cm*) kuželovitý váček s širokým ($D = 17$ *cm*) ústím, hustě dirkovaný v dolejší polovici své,[1]) a v severozápadním cípu jeho nalezl jsem na místě *Y* rozsáhlou jámu neobyčejného tvaru popelem naplněnou, ale nepřístupnou pro výšku stěny.

V malém šutrovníku *B* jest na místě *x* rozsáhlá jáma popelnatá téhož velice pozoruhodného tvaru, jako jáma *y*. Rovné dno její jest tvrdé, skoro jako upěchované a vypálené, a zde vydloubal jsem při samém dnu z popele šest střepů, které k sobě se hodíce daly sestaviti se ve čtvrtý díl nádoby velice charakteristické pro dobu prvních století po Kristu. Byl to široce rozevřený krajáček s hrdlem hladkým a grafitovaným; podobný, hlazený, ale úzký pás táhl se podle dna, a prostor mezi ním a hrdlem, tedy celý břich nádoby, byl hustě posázen neobyčejně vysokými špičatými bradavicemi. Nádoby podobné známy jsou z pohřebiště dobřichovského (sbírka Hellichova na N. V. Č.) a z Nahořan, kde nalezl jsem nádobku takovou ve sbírce p. Rydla (Český lid IV., 574.); zdá se, že o takových nádobách mluví Dr. Niederle pravě (v článku „O mladší době kamenné v Čechách“, Český lid III., 266.), že nádoby „na povrchu tak hustě posázené pupíky, že

[1]) V sídlišti michelském byl nalezen střep dirkovaného hrnce (karton na výstavě národopisné), jemuž docela podobný nalezl jsem v loni v šutrovníku u sv. Vojtěcha blíž Nymburka. Před lety získal jsem v cihelnách bydžovských velmi hrubě pracovaný hrnec po celém povrchu dirkovaný, který jsem, považuje jej za výrobek pozdního středověku, daroval pí. Ryznerové v Roztokách pro její sbírku mladších výrobků hrnčířských.

tvoří povrch plochu bodlinatou“ byly nalezeny na vrchu Rubíně u Pšova, u Julisky a snad i u Přílep, klada je, ovšem s reservou, do konce doby neolithické. Ze zahraničních krajů znám veliký střep takové nádoby z Giebichensteina u Dobrosole (album berlínské výstavy VI. tab. 3.) malý střep ve velkovévodském museu oldenburském (tamže V. tab., 15. č. 190., „Würfelmuster“), téměř celá nádoba taková se zaskleným otvorem ve dně jest vyobrazena tamže v VI. na tab. 9. a 10.; dle popisu prof. Virchowa byla nalezena na pohřebišti borstelském blíž Stendalu ve Staré Marce s četnými jinými nádobami (jednou z terry sigillaty s latinským nápisem) a fibulemi provincialně římskými, jež se vyskytly dle téhož i při podobných nádobách na pohřebištích u Vippach-Edelhausenu a u Greussenu v Durynkách (Verh. d. berl. anth. Ges. 1881. p. 64). Povšechný tvar těchto nádob shoduje se s tvarem popelnice, nalezené u Müncheberka s oštěpem taušovaným runami, pak s tvarem popelnic, nalezených na pohřebišti u Arneburka v Staré Marce s inventářem čistě dobřichovským (Verh. d. berl. anthr. Ges. 1886. p. 309.) a rozšíření jich až po břehy moře Severního dokazuje, že jsou to výrobky lidu germanského.

Jak z přiloženého plánku vychází, jest dosud veliká část pozemku, na kterém se rozkládá předhistorická osada u Podbaby, netknuta a při tom neobdělávána, tvoříc pusté lado a archaeologická kommisse české akademie byla by si získala velkých zásluh, kdyby se byla postarala o vykořistění pozemku pro vědu toho dříve, než prostora tato novými stavbami bude zabrána. Jáma, v níž jsem nalezl střepy rázu slovanského, byla snad v šutrovníku *A*, a lze na prostoře vedle něho očekávati ještě další podobnou kořist, t. j. jámy oné podobné, ne li docela jámy se zbytky obou kultur,[1]) které byly by způsobilé osvíti aspoň trochu nejtemnější partii našich dějin, jakož zase prostor vedle šutrovníků *B* a *C* až k cestě a rozsáhlý prostor mezi nimi oběma slibuje poskytnouti hojnou kořist pro studování doby římských císařův a doby stěhování národův.

Prognostika lidová.

Na Plzeňsku nasbíral *Mar. Kozák.*

Co zima nepročuchá, to slunce neprohřeje. — Pustí-li první zimní měsíc, pustí i druhý.

Je-li sv. Barbora na ledě, budou vánoce na blátě, a je-li svatá Barbora na blátě, budou vánoce na ledě.

Od Narození Páně do Zjevení Páně je dvanáct dní; jaké jsou ty dni, takové budou měsíce v nastávajícím roce.

---

[1]) Ze tří střepů nádob rukou hnětených, ozdobených nepravidelnými pásy z více čar hřebenem vytvořených, mohlo by se snad souditi na součastnost dvojí techniky hrnčířské v osadě podbabské.

Také od sv. Lucie do Narození Páně je 12 dní; ty podobně odpovídají dvanácti ročním měsícům.

Čím více kdo „kuby“ (krupicové kaše s houbami) o štědrém večeru sní, tím více bude míti peněz. — Ve kterém stavení o štědrém večeru první rozsvítí, tam se přistěhují blechy ze vsi.

Světlá koleda, tmavá stodola.

Do Hromnic padá sníh na seno, po Hromnicích na otavu. (Jak vysoko napadne do Hromnic sněhu, tak vysoko naroste seno; jak vysoko napadne sněhu po Hromnicích, tak vysoko naroste otava.) — Na Hromnice pekou hospodyně šišky, aby se jim uvedla housata. — Je-li na Hromnice mráz, je jich potom ještě padesát; není-li na Hromnice mráz, je jich potom bez počtu.

Nesederou-li ženské do konce masopustu peří, budou je hodně kousati blechy.

Jak vysoko děvče v masopustě při tanci vyskakuje, tak vysoko mu naroste len.

Kdo chce, aby se mu uvedly brambory, musí o masopustě náležitě tančiti. — Kdo v masopustě při tanci upadne, tomu se uvede zelí. — Jsou-li šišky na ledě, budou vejce na blátě, a jsou-li šišky na blátě, budou vejce na ledě. (Je-li na konec masopustu blátivo a teplo, bude o velikonocích studeno a naopak.)

Co si únor zazelená, to mu březen hájí; co si březen zazelená, to mu duben spálí.

Březnový sníh za hnůj. (Sníh, jenž březnu padá, je polím tak užitečný jako hnůj.)

Kolik v březnu mlh, tolik dešťů v červnu.

Březnové mlhy spadnou za sto dní.

Svítí-li slunce v den Zvěstování Panny Marie, bude dobrý rok.

Jak dlouho mouchy před Zvěstováním Panny Marie létají, tak dlouho budou po tom dni schované. (Je-li před Zvěstováním Panny Marie teplé počasí, bude po tom dni také tak dlouho počasí nepěkné.)

Týden před květnou nedělí a týden po květné neděli padají „pašije“, t. j. poletuje sníh; pokud ty „pašije“ nevypadají, není hezky.

Brambory na zelený čtvrtek sázené dobře se uvedou. — Na zelený čtvrtek dobře odstavovati děti; děti v ten den odstavené jsou dlouho mladé, vše se jim daří a nikdy jim vlasy nesešediví.

Když tráva hučí, kleveta pučí. (Na jaře, když se tráva počíná zelenati, vycházejí ženské na práci ven a tu si klepy za zimu nastřádané sdělují.)

Velký pátek deštivý dělá rok žíznivý.

Odkud vane na bílou sobotu vítr, odtamtud bude přicházeti v létě déšť.

Ranní setba často zmýlí, pozdní vždycky.

Fialky voní potud, pokud nebylo bouřek. Když poprvé zahřmí, ztratí vůni.

Jak dlouho žáby před sv. Jiřím kuňkají, tak dlouho budou po něm mlčeti.

Na sv. Marka má se schovat do žita vranka. (Na sv. Marka má již býti žito tak urostlé, aby se v něm schovala vrána.)

Kvetou-li ovocné stromy ve dvou měsících (v dubnu a v květnu), nebude dobrý rok; odkvetou-li v květnu, je to dobrá předzvěst.

Prší-li v den Božího Nanebevstoupení, neuvelou se ovsy.

Prší-li v den sv. Trojice, bude černavá pšenice.

Když kvete hloh, bývá zimavo.

Utíkají li lidé o Božím Těle od oltářů, budou také utíkati od mandelů. (Prší-li v den Božího Těla, bude často pršeti o žních.) — Větve z břízy osvěcené v den Božího Těla zapichují se do lnu; jak vysoké ty větve jsou, tak vysoký naroste len. Zastrčí-li se tyto větve za krov, neuhodí do stavení.

Kvete-li břasa (vřes) po špicích, je dobře časně síti.

Známé je přísloví: Medardova kápě čtyřicet dní kape.

K tomu u nás dodávají: Prší li v den Navštívení Panny Marie, bude pršeti dalších 40 dní.

Je-li den sedmi bratří deštivý, bývá déšť trvanlivý. — Prší-li v den sedmi bratří, bude pršeti sedm neděl. — Prší-li v den sedmi bratří, bude hladový rok.

Je-li na sv. Jakuba veliké horko, bude tuhá zima.

Jestli na sv. Vavřince prší, bude hodná úroda myší. — Svatý Vavřineček přines Panně Marii výlupeček.

Na zimu zapraš, na jaře zamaž. (Na zimu sij za sucha, na jaře za mokra.)

Jak se seje na podzim, tak se seje z jara. (Jaké počasí panuje při podzimní setbě, takové bude také při jarní.)

Jsou-li ještě pozdě na podzim bouřky, nebudou brzy mrazy.

Napadne-li na podzim sníh na listí, nebude tuhá zima. (Napadne-li sníh, dokud je na stromech listí, nebude tuhá zima.)

Také však se říká: Napadne-li na podzim sníh na listí, napadne na listí také z jara.

Sv. Kateřina staví housle (dudy) do komína.

Ječmen hospodáře devětkrát zarmoutí.

Kdo jí zajíce, bude sedm (devět) dní hezký, nepůjde-li kolem hnoje.

List erbovní Rozynů rytířů z Javorníka.

Přepsal a poznámkami opatřil *J. Š.*

Proslulý znalec heraldiky a sběratel Warnecke nashromáždil neobyčejně cennou sbírku památek listinných, sfragistických a jiných z oboru heraldiky. Ovdovělá majitelka má nyní celou sbírku v Berlíně, kdež sídlí. O rozsahu a cennosti sbírky svědčí, že německá vláda nabízela za ni loni 100.000 mk. Ač chová veliké množství bohemic, přece nelze ani mysliti, že by táž mohla býti koupena pro Čechy za

našich poměrů. Laskavosti ředitele Průmyslového musea v Plzni, pana architekta Jos. Škorpila [1]) děkuje Společnosť, že může podati na ukázku ze sbírky tento list erbovní i s kopií znaku, provedeného v originálu na pergamenu barvami; iniciala jest naznačena, ale neprovedena, pečeť pak jest odtržena. Tímto majestátem byl udělen od císaře Maximiliana II. bratřím Rozynům [2]) erb rytířský a přídomek z Javorníka, jinak z Auhornu, dne 21. dubna r. 1574. Věrný přepis zní:

My Maximilian druhý, z boží milosti volený římský císař, po všecky časy rozmnožitel říše a uherský, český, dalmatský, charvatský etc. král, arcikníže rakouské, markrabě moravský, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabě etc., k věčné paměti známo činíme tímto listem všem. Jakož císařská vyvýšenosť ozdobuje a vychvaluje poddaných svých ctnostné skutky těm, kteříž toho věrně a pravě zasluhují vážiti, aby jiní také příkladem tím jsouce zbuzeni, takových skutkuov a chvalitebných ctností tím chtivěji zasluhovati se snažili, a jsouc My mnohých hodnověrných svědectvím zpraveni, kterak Jiřík Rozyn, ingrossator desk památných zemských království Českého. též také Petr, Eliáš, Daniel a Samuel, bratří jeho, poddaní naši v království Českém, věrni milí, až posavad v stavu svém poctivě se obcházeli a zachovávali a napotom, aby tím lípe a poctivěji stav svuoj vésti a živnosti své hleděti mohli, pro jeho, Jiříka Rozyna, věrné a pilné služby, které nám činil a napotom tím volněji činiti bude moci a povinen bude, s dobrým rozmyslem našim, jistým vědomím, s radú věrných našich milých, mocí královskú v Čechách, týmž Jiřikovi, Petrovi, Eliášovi, Danielovi a Samuelovi, bratřím Rozynuom a dědicuom jich řádně a manželsky pošlým těm, kteréž oni již nyní mají aneb ještě jmíti budou obojího pohlaví, po věčné časy z štědroty Naší císařské puojčujem a dáváme erb nebolížto znamení vládyctví, totiž štít na čtvero rozdělený, kteréhožto spodní pravá a svrchní levá žluté neb zlaté barvy a v té každé při spodku vrch neb hora tříhřbetá červená a na ní puol mouřenína, držícího v pravé ruce šipku s červenou rukověti, k vyhození té postaveného, majícího na hlavě věnec z bílé a červené růže, potom spodní druhá čtvrt levá a vrchní pravá modré neb lazourové a v té každé štrych neb cesta v spuosobu krovu vzhůru postaveného, bílé neb stříbrné barvy, pod nímž při spodku hora neb vrch tříhřbetý černý a z něho větev suchá a na té růže bílá rozkvetlá, při vrchu pak té cesty neb krovu z každé strany tolikéž růže bílá, rozkvetlá se vidí, nad štítem kolčí helm a okolo něho přlkryvadla nebolížto fafrnochy z pravé strany žluté neb zlaté a černé, z levé pak modré neb lazourové a bílé neb stříbrné barvy doluov potažené visí, nad tím nade vším točenice s rozletitými feflíky týchž barev, z nichžto dva rohy bouvolova, barvami vuopol na příč rozdělena, pravého spodní polovice bílé neb stříbrné a svrchu modré neb lazourové, levého pak spodní černé a vrchní žluté neb zlaté barvy, z kteréhožto každého u vrchu růže bílá rozkvietá vynikající a v prostředku týchž rohuov tolikéž růže bílá se vidí, jakž to všechno vtipem a uměním mistrovství malířského uprostřed listu tohoto jest vymalováno a barvami hojněji vysvětleno. Kteréhožto erbu a znamení vládyctví jmenovaní Jiřík, Petr, Eliáš, Daniel a Samuel bratří Rozynové nyní i na budoucí časy při všech rytířských činech, buďto přísných, nebo kratochvilných užívati mají a moci budou: totiž v bitvách, honbách, kolbách, na korouhvích, praporcích, pečetech, sekretích a hrobových kamenech, i na všech jiných náležitých a poctivých místech, tak, jakž toho jiné vládyky v království našem Českém i v jiných zemí(ch) našich užívají, buď z práva neb z obyčeje, chtíce tomu konečně, aby se tíž Jiřík, Petr, Eliáš, Daniel a Samuel bratří Rozynové i s dědici svými, od nich řádně a manželsky pošlými, ti, kteréž nyní mají, aneb ještě jmíti budou, obojího pohlaví, z Javorníka jinak z Auhornu psali a psáti mohli.

Protož přikazujem všem poddaným našim kteréhož by koli stavu, řádu neb povahy byli, ze všech stavuov království našeho Českého i jiných zemí našich,

---

[1]) Majitelka jest ochotna prodati original, zapůjčený nám laskavě p. architektem J. Škorpilem, některému museu českému. Nabídky buďtež v brzku zaslány jednateli.

[2]) Píšeme všude důsledně „Rozynové“ dle majestátu, proti neodůvodněnému novějšímu psaní „Rozínové“.

nynějším i budoucím, věrným milým, abyšte častojmenované bratry Rozyny jich dědice a těch dědicuov dědice, za to, což se v tomto majestátu našem císařském píše, jměli, drželi a neporušitedlně nyní i v budoucích věčných časech zachovali, žádných jim v tom překážek nečiníce ani komu jinému činiti dopouštějíce pod uvarováním hněvu a nemilosti naší císařské i skutečného trestání našeho, dědicuov našich a budoucích králuov českých. Však proto chceme, aby toto naše obda-

Znak Rozynů rytířů z Javorníka.

Dle originálu z r. 1574. kreslil Vojt. Král z Dobré Vody.

rování jednomu každému bez ujmy a škody na jeho spravedlnosti bylo a na žádného více aby se též obdarování a vládyctví nevztahovalo, ani jeho nyní neb napotom kdo užiti mohl, kromě oni bratří Rozynové z Javorníka jinak z Auhornu a dědicové jich, řádně a manželsky od nich nyní neb napotom, jak vejš dotčeno zplození. Tomu na svědomí pečet Naši císařskú k tomuto listu přivěsiti jsme rozkázati ráčili. Dán v městě našem Vídni, v středu po neděli provodní, léta Božího tisícího pětistého sedmdesátého čtvrtého a království našich římského dvanáctého, uherského jedenáctého a českého šestmezcítmého.

Maximilian.
Vra a Pernstein.

Ad mandatum Sacrae Caes.
Maiestatis proprium.
M. Walter.

Z majestátu se dovídáme, že udělení erbu dostalo se Jiříku Rozynovi, ingrossatoru desk zemských a spolu také bratřím jeho Petrovi, Eliášovi, Danielovi a Samuelovi r. 1574. Týž patrně Jiřík Rozyn připomíná se dvakráte v jednání sněmovním l. 1575. pode jménem „písař od desk Rozyn“. [1])

Rozynové byli z Ml. Boleslavi,[2]) kdež Daniel Rozyn pojal za manželku Dorotu Urbánkovu, vdovu, s níž nabyl nemalého jmění. Vyskytá se nejprve r. 1595. mezi konšely radními a t. r. o nejsv. Trojici byl purkmistrem. V téže hodnosti a v témž čase uveden jest při r. 1599. O majetku jeho víme, že jej prodal r. 1601. a 1602. a zemřel po r. 1606. v Praze, kamž se byl odstěhoval se svými syny. Ti pak po smrti otcově prodali zboží dědičné roku 1611. Šimonu Trunsovi.

Eliáš starší Rozyn, konšel Nového města pražského, účastnil se činně vzpoury[3]) r. 1618., a odsouzen jest hrdla, cti i statku, ale z milosti pak ztratil jen jmění, 2 domy na Novém městě pražském na Příkopě, dům v Starém městě a vinici pod Libní. I dva synové jeho Jan Jiřík a Samuel Benjamin ztratili pro svá provinění podíly po matce. Nicméně Eliáš st. Rozyn byl vězněn od 25. února roku 1621. až teprve v srpnu r. 1622. byl propuštěn.[4]) Choť jeho Regina ovdověvši, odebrala se do ciziny před r. 1630.

Eliáš mladší Rozyn sloužil též znamenitě direktorům i odsouzen jest proto hrdla, cti i statku, ale ušel. Tři domy jeho propadly fisku.

Jiří Rozyn, patrně syn Danielův, týž, který jest v majestátu jmenován na prvém místě, byl měšťanem na Novém městě pražském. Po bitvě bělohorské prchl z Čech, zanechav tu manželku Dorotu z Hohenberka. Jí zůstala část jmění, vše ostatní ujala cís. komora.[5])

Jiných zpráv nemohli jsme na ten čas sebrati. Dle poznámky vlastníkovy, že list pergamenový nalezen byl v Polště, lze domnívati se, že Rozynové obrátili se tam do vyhnanství.

Zálesáci.

Kulturní obrázek od *Jaroslava Mančala.*

(Dokončení.)

Při hospodářství přišla čeládka i jinak ke krejcaru. Prodá-li se kus rohatého dobytka, dostane děvečka, která je krmí, „parožný“, od vepřového dobytka „vocasný“; pro odměnu při prodeji koně užívá

---

[1]) Sněmy IV. 430, 462.

[2]) Bareš F.: Šlechtické a erbovné rodiny v Ml. Boleslavi. V programu gymnasia v Ml. Boleslavi, a Šimák J V. v Rozpravách Společnosti III. str. 44 a 45.

[3]) Tiefrunk K.: Pavel Skala ze Zhoře, Historie česká, IV. 32, 33, 46; V. 73, 85. Na sněmu dne 2. dub. 1620. byl tlumočníkem mezi poslem Betléna Gábora a stavy.

[4]) Tamže: V. 41. a 227. Tamže jmenuje se El. nejstarší Rozyn z J.

[5]) Bílek: Dějiny konfiskací 472.—475.

se obecně německé skomoleniny „cangeld“ (Schwanzgeld = ocasné). Od pouštění býka nebo kančíka dostává i děvečka odměnu. Děvečky a pasky nastupují službu v den před Třemi králi. Jistá je prý pravda, že, chvátá-li děvečka příliš do služby, chvátá do roka zase odtud. Na nový rok se stěhují. Čeledínové nastupují dříve, na nový rok, a opouštějí své místo o koledě. Mají tedy také své „vakace“, ve kterých jdou domů nebo ku přátelům a „spravují si“. Ani ti, kteří ve službě zůstávají, v čase vakac nedělají jiného kromě úklidu dobytka.

Lid obecný nezná poklon a přehnaných pozdravů ve svém obcování, ač v jeho fondu jazykovém jich hojná zásoba. Zálesáci potkávajíce se pozdravují se a podávají si ruce, chtějí-li se spolu zastaviti. Ranní pozdrav jest: „Dej vám Pámbu dobrýtro!“ V poledne: „Dej vám Pámbu dobrý poledne — vodpoledne,“ večer: „— dobrej večír.“ Vznešenějším přidávají: „— šťastný dobrýtro.“ Známí: „Pozdrav tě Pámbu!“ Odpovědí na tyto pozdravy jest: „Dežto Pámbu, dej Pámbu taky ..“ Při příchodu: „Vítám tě (vás) — sedni si u nás!“ — Odpověď: „Dežto Pámbu.“ „Vzkázali vás naši pozdravovat.“ — „Zdrávi zkazovali.“ Při odchodu: „S Pánem Bohem!“ „Že pozdravujem.“ — „Zdrávi zkazovali.“ (Děkuju za pozdravení.) Jinak: „Vopatruj vás Pámbu!“ — „Provázej Pámbu!“ (zejména vznešenějším)! — „Dej Vám tady Pámbu zdraví a štěstí!“ a spanštělé: „Maji se hezky!“ Při setkání do kostela: 1. „Vítám vás slovem božím!“ („Vítám tě k slovu božímu!“ — 2. „Dežto Pámbu, vítám vás taky slovem božím.“ — 1. „Dežto Pámbu!“ Z kostela: „Vítám vás vod slova božího.“ — „Taky vás.“ Příchozí z kostela vcházejí s křesťanským pozdravem: „Pochválen Pán Jéžiš Kristus.“ Když se večer rozsvítí, pozdravují se přítomní vzájemně „Dej Pámbu dobrej večír!“ Při práci: „Pomahej Pámbu!“ a jde-li kdo okolo pracujících bez pozdravu, málo kdy mu toho prominou, volajíce naň: „Dežto Pámbu!“ Při jídle mezi sebou neznají pozdravů. Pomodlivše se napřed krátce, chápou se mlčky „žlic“. Jídlo končívají slovy: „zaplať Pámbu“ a poklopují lžíce. Vzácnějším hostům při jídle přejí dobrej apetýt a sobě ze žertu: „Dobrej šmak, až se najíte, nechte tak!“ Každého příchozího v čas jídla zvou, aby s nimi zasedl ke stolu: „Pojte si s náma vzít!“ Podáš-li chléb: „Zaplať Pámbu, jako by se stalo,“ nebo: „Zaplať Pámbu, dyť sem jed.“ Upejpavé nutí: „Ukrojte si na syna (do kola).“ Ukrojiti „na dceru“ znamená ukrojiti „skylku“ (skyvku). Cizí vcházejíce do chléva, žehnají dobytek slovy: „Požehnej Pámbu!“ Otřese-li se dobytek, týmiž slovy se žehná a třikráte poplivá.

Zvláštní prostota a původnosť, která vyznívá někdy přirozeným humorem, dojímá pozorovatele ve jménech, jimiž se Zálesáci titulují. Není řídkým případem na venkově, že doptávajíce se v dědině po někom vlastním příjmením, nemůžeme se téměř o něm dověděti, kdežto, opravíme-li se a ptáme se jménem přezděným, každé dítě nám odpoví. Lid na venkově uděluje po své chuti, vtipu i rozumu téměř každému jméno, neváže se na jméno zákonné a tímto oslovuje, nemysle uraziti. Teprve v novější době lze pozorovati jakýsi vliv cizí,

úzkostlivější šetření pravého jména se strany jedné a urážlivosť u druhých, ač nelze si pomysliti, že dříve každé i sebe neomalenější příjmení bylo každým mile neseno. Jsouť jména přezděná, která se líbí, ale také, při nichž i chladnokrevnější není lhostejným. I jen povrchnímu pozorovateli neujde, že tato všeobecná náchylnosť ku tvoření těchto druhých jmen datuje se z dob starých, kdy původně bylo pravým jen jméno křestné, k němuž později přidával se ještě zvláštní přívěsek dle různých vlastností, příhod, nehod jmenovaného. Hořejší řádky doložíme několika pravdivými příklady.

Jozefkou nazývá lid ženu Jozefa V. ve V. J. Dcera její jest Marjána Jozefova; (děti Jozefovy) muž této jmenuje se Honza Marjány Jozefovy. [1]) Tamtéž jest Krejčí Františků (jméno už od dědy), v Branišově Tonka z Kopajiny (Šedivá), jejíž muž je znám pod jménem Jozef Tonky z Kopajiny. Patrně jest pod pantoflem, když i u lidu žena jeho více platí. Děti jejich jsou děti Tončiny. Jméno Šuták v O. vzniklo z této příhody: Majetník jeho trhal s holkou Bětušákovi mrkev. Uhlídav Bětušáka, křikl ve chvatu: „Šuták de!“ Soused to slyšel. Z toho pak je Šuták, stará Šutna, mladá Šutna, Tonda Šutáků. — Mladík v J. dával si hráti rejdáka. Sklamaná jeho milenka navedla kluky, aby naň pokřikovali — Rejdák. Jméno to mu již zůstalo. — Nádeník v B. bral druhému kolečko; ten ho upozornil: „To mi neber, to je majne her kolečko!“ Od té doby zůstal Majneherem. (Káča Majneherova, holka Káči Majneherový) — V O. ukradl občan psa Amrdola a zůstalo mu jeho jméno. V B. má dělník hrb, i pojmenovali ho podle všeobecně známé osoby v městě H., která také měla hrb. „Ouckej“ slouha byl tak náruživým kuřákem, že prý troubíval:

Dejte mi na tabák,
já budu svině pást,
jen mi dejte na tabáček!

Všeobecně se jmenoval Kuřitel. — Otec rozdělil statek dvěma synům. U většího říkají „u Míchalů“, u menšího „u Míchalíčků“. Podobně bohatší Zedník a Forman, chudší Zedníček, Formánek. Kováře, který nepracuje v kovárně, nazývají na Zálesí dřevěným, kovář, který řemeslo provozuje, jest „železný kovář“. V některých vsích užívají všeobecně i přes polovici jmen přezděných.

Zbývá nám promluviti ještě o výměnkářích. Otec ženě syna nebo provdávaje dceru, kterým chtěl odevzdati statek, učinil zápis u ouřadu vrchnopanského, v němž někdy ponechával si hospodaření na statku „do své plné vůle a libosti“ a určoval si „vejminek“, jehož část pro případ svého úmrtí vyhrazoval pro svoji manželku. Snad nejstarší dítě mělo právo na dědictví statku. K tomu vede domněnka, že v „zápise Jakuba a Magdaleny Dvořákovských manželů na živnosť pod čís. 17. ve Zbilidí“ Tomáš Kubík, otec Magdaleny, nejstarší své dcery

[1]) Srovnej: Jan, muž Uršuly, dcery Havla Huntéře — Winter, Kulturní obraz českých měst I. 76.

a nyní nevěsty, odstupuje novomanželům za věno statek, ač má ještě 2 malé syny, jimž vyhrazuje polovici živnosti v zletilosti jejich.

Výměnkáři jmenují se „babička“ a „dědeček“. Babička dlí skoro stále doma, jen v nejnaléhavější potřebě a může-li ještě, pomáhá při práci polní. Doma chová, opatruje drobotinu (malé děti), dohlédne na housata, dere peří nebo přede. Děda kutí něco po dvoře, opravuje menší domácí nářadí a náčiní. Dříve bývalo jeho prací loupati třísku ku svícení. Výměnkáři mívají svoji „sekničku“ přes síň, kdež mají své hospodářstvíčko. V novější však době často zůstávají ve velké „seknici“ a mladí zřizují si ze sekničky pro sebe pokojíček. Ke stolu jde se společně. Poměr jejich bývá z pravidla velmi přátelský; zejména staří vedeni jsou upřímnou snahou, kde možno ještě prospěti, „aby nebyli docela v domě bez užitku“.

Vikart z Trnavy.

Rodopisný příspěvek od Dra *J. V. Šimáka.*

Starší genealogie rodu Markvarticů před r. 1300. v ledačem je záhadnou přese vše nové badání.

V Paprockého Diadochu str. 251. čteme při rodu pánů z Vartmberka k poč. 14. stol. Markvarta z Trnavy a Goldenburka. Goldenburk je Kumburk u Jičína, ale ke které Trnavě odnáší se druhý přídomek?

Měl jsem za to, že Trnava značí Turnov, a to tím spíše, že tamže v Diadochu citovány jsou paměti ztracené někdejšího kláštera turnovského, any vypravují o Beneši z Vartmberka a z Turnova buď otci nebo bratru Markvartově [1]); ač nenalézáme pána toho jména nikde ve starých listinách. Staří písaři česká jména všelijak komolili, i připouštěl jsem vedle psaní de Turnova, i de Tyrna, Tierna, soudě, že Paprocký vyčetl svou Trnavu z některé té obdoby.

O podobném přídomku znamenáme v listinách 13. stol. pana Vikarta z Trnavy (de Tyrna, Tirna, Tierna). Ač zdání svého někdejšího, že Trnava a Turnov jedno je, dnes bych nemohl hájiti, zmiňuji se přece o tomto pánu Vikartovi a jeho pokrevencích.

Vyskytá se Vikart de Tyrna jako svědek v l. 1256.—62. na listinách českých, moravských i rakouských; patrně měl statky ve všech těch zemích Přemysla II. [2]) Byl ve službách královych. Roku 1254. čteme ho mezi plnomocníky mírové smlouvy s Bélou Uherským u Budína. [3]) Podezřelý zápis kláštera tišnovského z r. 1255. jmenuje Vikarta purkrabím znojemským. Roku 1256. byl kastellánem na Olo-

---

[1]) Hanc indulgentiam comparavit dominus Benessius de Vartemberk et de Turnov monasterio et ecclesiae in Turnov beatae Mariae Virginis.

[2]) Emler Regesta II. 7., 46, 61, 67., 82., 111, 124., 140, 154.

[3]) Tamže 13.

múci.[1]) Manželka Vikartova slula V o l f h i l d a. Spolu s chotí, zetěm svým J a n e m dali r. 1259. podací právo v Dobřanech jeptiškám sv. Maří Magdaleny na založenou špitálu tam.[2]) Podobným nadáním obdařil kostel vratenínský na Moravě.[3])

Vikart z Trnavy zemřel někdy před rokem 1265.; pohřben jest v Drobovicích ve chrámu rytířů německých.

Toho léta, totiž 1265., vdova jeho Volfhilda darovala klášteru v rakouské Světlé ves Czellenslage. Svědkové nadání jmenují se V e r n h a r d, bratranec neb. Vikartův, V a l t e r d e T y r n a a synové Valterovi V o l f h a r t a V a l t e r.[4])

Kromě těchto příbuzných nalézáme k r. 1254. i H e r š e. Byl „cognatus“ Vikartův.[5]) Všecka jména svědčila by, že rodina Vikartova byla původu německého neb aspoň velmi náchylna modnímu tehdáž mravu a obcování.

Další zprávu shlédneme v rukopise žďárském.[6]) Vypravuje tu skladatel o panu J e n c i z P o l n é, zakladateli kláštera rytířů německých v Drobovicích, kdež i pohřben jest. Jan z Polné připomíná se v listině r. 1254.[7])

Psáno pak je dále v kronice: Vikart řečený z Trnavy byl nejbližší jeho přítel, jenž leží pohřben byv též tam v Drobovicích, muž statečný a proslulý, byltě on děd p a c h o l a t o n ě c h v P o l n é, z nichž jeden zemřel, druhý dosud živ jest.[8])

Vikart byl dědem pánů Polenských, z nichž jeden žil v II. pol. 13. stol., a nejbližším přítelem páně Janovým z Polné. Snad světla podá zde listina zmíněná již z r. 1259., kdež jmenuje se J a n zeť Vikartův. Pak páni z Polné byli by syny Janovými a po přeslici vnuky páně z Trnavy.

Vskutku pak již r. 1269. vyskytá se v listinách jméno V i k a r t a z P o l n é nebo z P o l l e n h e i m u,[9]) purkrabího brněnského r. 1303.

Vikart z Polné vskutku držel zboží polenské v Čáslavsku jako někdy Jan, čímž pokrevenství jejich se prokazuje. Roku 1319. poháněl Billunga ze Žumberka a Bohuňka z Popovic ze škod učiněných v Nížkově, Syrákově a Pozděšíně.[10]) Vsi ty podnes náležejí ku panství polenskému.

---

[1]) Tamže 34.
[2]) Tamže 88.
[3]) Roku 1317. 11. ledna papež Jan XXII. stvrzuje tento list. Regesta III. 144.
[4]) Regesta II. 195.
[5]) Reg. II. 7.
[6]) Prameny dějin českých II. 526.
[7]) Johannes de Polmna. Reg. II. 16. — Rod pána toho (dle poznámky vydavatelovy) je neznám.
[8]) Wichardus dominus propior fuit eius amicus, qui jacet in Drowowicz eciam tumulatus ibidem. dictus de Tyrna, vir strenuus atque famosus ac auus istorum fuit in Polna puerorum, quorum mortuus est unus sed et alter adhuc est.
[9]) Reg. II. 254, 853.
[10]) Pozůstatky desk I. 54.

Současně pak Vikartu z Polné náležely vsi u Turnova, uprostřed držav markvartických. Viníť Vikart téhož roku Heníka, Alberta, Jana a Hynka z Valdštejna z násilného pychu na vsi Všeni a Příšovicích. [1])

Vikart žil snad ještě r. 1326. [2]) O rok později již byl ze světa, a vdova po něm, Gisela zakládá špitál u sv. Benedikta v Praze. [3])

Paprocký zná Vikarta z Polné, otcem klade mu Voka ze Všeně, dědem Chvala, syna Markvartova, bratra Havla z Lemberka. Chval i Vikart založili klášter sv. Jana v Dubě pod Ještědem.

I zůstává na rozdílu, co Paprocký, rukopis budišínský i Březan souhlasně praví, [4]) i soudy, kteréž bychom vyvozovali ze souvěkých listinných zpráv. Snad nové objevy objasní záhadné vztahy. Vždy však zajímavo jest, že Vikart z Polné přímo by byl příbuzným s Vikartem z Trnavy, že téhož pána Polenského Paprocký čítá k Vartemberkům, mezi nimiž Markvart z Trnavy vyskytá se, konečně že Vikart Polenský z odlehlého Čáslavska byl pánem zboží na Turnovště, kteréž 30 let později náleželo Vartmberskému panství kostskému. [5])

O středověkých pečetech.

Sestavil a vyobrazeními opatřil *Vojt. Král z Dobré Vody.*

(Pokračování.)

6. Pečeť Přemysla I. (1197.—1230.).

Dodatkem k pojednání o pečetech na str. 23. tohoto ročníku připojuji vyobrazení pečeti (obr. 11.) Přemysla I. podruhé zvoleného na trůn český dne 6. prosince r. 1197. Dne 15. srpna r. 1198. korunován byl v Mohuči, pomáhaje Filipovi Švábskému, ale r. 1203. dne 24. srpna byl znova korunován v Meziboru, poněvadž král Ota a legát papežův neuznávali titulu královského uděleného od nepřítele.

S první manželkou svou Adelou Míšenskou byl Přemysl I. roku 1198. rozveden, načež pojal za manželku Konstancii Uherskou ještě téhož roku.

---

[1]) Tamže I. 56.

[2]) Reg. III. 455.—1326. Wernher von Orsele, Hochmeister des deutschen Ordens gibt gewisse Versicherungen bezüglich der von Wikart von Pollen gemachten Stiftung für das Spital in Drobawitz.

[3]) Reg III. 530

[4]) Hrady a zámky. X. 263.

[5]) Knihy konfirmační. — Paprocký zprávy své o rodu Vartmberském a Valdštejnském čerpal z pamětí kláštera turnovského. Ale koncem 16. věku kláštera v Turnově nebylo, pokud víme. Dominikánský konvent vyžehnut byl r. 1424. vojskem Žižkovým, chrám pak až teprve kolem r. 1600. jest obnoven a trval až do požáru r. 1643. Vzniká sama sebou otázka, kde uchoval se archiv klášterní, přeživší 150 let zkázu, a kam poděly se paměti od doby Paprockého. Naděje, že někde v zapomenutí spočívají a časem spatřeny budou, není vyloučena.

Na pečeti tohoto panovníka, jejíž originál přivěsen jest na listině z r. 1200., uložené v universitní knihovně pod sign. B) 1. čís. 3., spatřuje se ponejprv v Čechách heraldická výzdoba, ne-

Obr. 11. Pečeť Přemysla I. (z r. 1200.).
Líc. (Skutečná velikost.) Rub.

hledíme-li totiž ku pečeti sv. Václavské, jejíž stáří nelze však přesně určiti.

Vidíme na líci této pečeti Přemysla I. koňmo, jak drží v pravici korouhev, v levici štít nejstarší podoby heraldické, zvaný normánský, na němž zcela patrně viděti jest orlici, prvotní znak zemský.

Na rubu spatřuje se trůnící sv. Václav, podobný onomu na pečeti vévody Vladislava I. i tomu, kterého uvidíme na pečeti Václava I.[1])

7. Pečeť krále Václava I. (1230.—1253.)

Král Václav I. byl i s chotí svou Kunhutou Štaufovnou korunován ještě za živobytí svého otce dne 6. února r. 1228. a nastoupil panování ihned po smrti otcově r. 1230., ač před tím již hned po svém korunování rozhodoval s otcem o důležitějších věcech.

O králi Václavu I. píše Palacký, že byl panovník spůsobný a rázný, který si liboval v krásném umění. Dvůr jeho byl neobyčejně

Obr. 12. Pečeť kralevice Václava.

stkvělý, a štědrosť jeho v pravdě královská. Turnaje, sedání a kolby vešly tehdy ve známosť a oblibu v Čechách, což se přičítá vlivu jeho milce Ojíře z Fridberka. Měl však tu chybu, že byv německy vychován, nadržoval všude Němcům, kteří se za vlády jeho do Čech hrnuli a zde zakládali města.

Za panování krále Václava I. počalo se v Čechách se stavbou pevných hradů na nepřístupných místech, jimž dávána jména německá, ponejvíce dle znaku majetníka, kteráž pak rodům těm i zůstala. Tak založili Vítkovici znaku růže hrad Rosenberg, Markvartici znaku lvice

[1]) O nesprávnosti v užívání jména Přemysl I. i II. dvojitým jménem: Přemysl Ottakar anebo prostě Ottakar, pojednal Dr. J. Kalousek, Sborník historický vydaný na oslavu desítiletého trvání »Klubu historického« v Praze, str. 66. ve článku: »Přemysl či Ottakar?«

hrad Levenberg (Lemberk), páni znaku hvězdy hrad Sternberk v Čechách i na Moravě, páni znaku labutě Schwamberg (Švamberk) a j. v.

Obr. 13. Pečeť krále Václava I. (1230.—1253.)

Líc.

Rub.

Za panování Václava I. stal se i vpád tatarský, který byl odvrácen od svého postupu do Čech vítězstvím u Olomúce.

V posledních letech vlády Václav I. zažil ještě mnoho nepříjemností a mrzutostí. Čeští páni těžce nesli, že Václav ve své nádhery-

milovnosti a marnotratnosti zastavil mnoho zboží korunního a promarnil s cizinci. Ani budoucí nástupce syn jeho král Přemysl II. nesouhlasil s tím, a tak se stalo, že nespokojení pánové i s biskupem vzbouřili se dne 31. září r. 1248. proti králi Václavu a zvolili syna jeho Přemysla za pána země.

Došlo v té příčíně až k zjevnému boji mezi otcem a synem, jehož konečný výsledek byl ten, že Václav postoupil synovi vládu v Čechách i na Moravě, spokojiv se toliko se třemi hrady.

Když byl papež Innocenc III. zakročil ve prospěch Václavův, poddal se konečně kralevic otci svému a dostal ku správě markrabství moravské.

Václav I. zemřel brzy na to dne 22. září r. 1253. na zámku svém v Počaplích čili ve Dvoře Králově za Berounem.

Vedle vyobrazená pečet (obr. 12.) představuje Václava kralevice. Opis zní: WENCEZLAVS DEI GRA . . . . . EX BOEMORV. Porušený opis dá se doplniti asi GRA)CIA JUV. R(EX, tudíž: Václav mladý král český. Pečet tato jest zajímavá nejen trojhranným štítem se zemským znakem, ale i hrncovitou přilbou, charakteristickou pro onu dobu. Co se týče stáří, jest ona přilba na českých pečetích asi nejprvější.

Po smrti otce svého užíval Václav, jsa panujícím králem, dvojité pečeti majestátu. (Obr. 13.)

Na líci vidíme jej na trůně s žezlem v pravici a jablkem v levici, hlavu, jak se zdá, kryje koruna zvláštního tvaru.

Opis zní: † PAX REGIS · WENCEZLAI · IN · MANV · SANCTI WENCEZLAI.

Na rubu spatřujeme sv. Václava trůnícího s korouhví a štítem, zdobeným tentokráte poprve orlicí.

Na pečeti vévody Vladislava I. i Přemysla I. má sice sv. Václav také štít v ruce, ale bez orlice.

Celé provedení této pečeti svědčí o značném pokroku v ryjectví, srovnáme-li ji s pečetěmi předešlých panovníků, zejména pozoruhodna jest snaha po ozdobení perličkami a poloobloučky jak roucha a trůnu, tak i okraje, v němž jest písmo. Opis na rubu zní: † SANCTVS WENCEZLAVS BOEMORVM DVX.

Národopisná výstava československá v Praze.

(Pokračování.)

Střed levého křídla paláce národopisného obepínaly souborné výstavy krajové, zvané též krajinskými odděleními. Země československé byly rozděleny na 22 obvody. „Theoretický princip tento byl zcela správný. Do těchto obvodových oddělení měly se zahrnouti hlavně ty předměty, kterými se každý kraj liší od druhých, v čem je

jeho individualita, čím se osvětluje život určitého kraje. Jinak zajisté jeví se svým životem český člověk v Čechách, jinak na Moravě, jinak na Slovensku. A v Čechách zase jiným objevuje se horal podkrkonošský, jiným Domažličan, obyvatel „zlatého pruhu“ atd. Mělo se v nich přihlížeti stejnou měrou k lidu vesnickému jako městskému.“ — „Souborné výstavy obvodové měly vystihnouti vyznačenými předměty jednak přítomný život, jednak kulturně historický vývoj svého obvodu. Sem vlastně měl se snésti ten všední klopotný život, zejména charakteristické výroby krajové.“ [1]) Nepatrně přihlédnuto k místní nebo krajové výrobě, ač jest namnoze od staletí tak známa, že vešla i v přísloví jako: Rychnov a Humpolec se svým soukenictvím, Milévsko a četná jiná místa, proslulá výrobky hrnčířskými atd.

Při vstupu do levého křídla palácového budí pozornosť návštěvníků svatba z Blatska, vystrojená z krojů zaslaných E. Fryšovou v Soběslavi od V. R. Smolíka a K. Štapfera. Čítá 10 figurin, umístěných na podiu a představuje: družbu, hospodáře, kozáckou dívku a ženu, blatskou družičku před 50 lety a družičku z novější doby, blatskou ženu a konečně ženicha s očepenou nevěstou. Poněvadž jsou tu oba kroje zastoupeny: kozácký a blatský, lépe jest jmenovati tuto svatbu jihočeskou.

Vstupme nyní do Táborska, jímž začíná řada krajinských oddělení českých. Význačno jest vyšívkami pošitými „penízky a šmelcem“ z okolí Tábora a Soběslavě. Skupina figurin, představující uprostřed muže se ženou a nevěstu s družičkou v kroji blatském a ženu s děvčetem v kroji kozáckém, tvoří pevný bod v tomto oddělení, kolem něhož v ladném seskupení řadí se zvláště hojné vyšívky. Výsledek zkoumání krojového uložen jest v cenné mapě krojové, [2]) dále shledáváme mnohé předměty zvykoslovné, jako: bukál, kraslice, pozoruhodné pečivo, svatební praporec a četné vykopaniny ze Starého Tábora.

Ve vedlejším Pošumaví, zbudovaném z materiálu odborů: Horažďovic, Kdyně, [3]) Klatov, Písku, Strakonic, Sušice a Volyně rádi se pozastavíme nad výrobou nádobí hliněného, dřevěného (hlavně dřeváky a j.) a fesů tureckých. Figurina dřevorubce, stojící v koutě u dvou skříní, jak si sype šňupeček z lahvičky na vrch levé ruky, na prvý pohled prozrazuje, že nevyšla z dovedné ruky Smolíkovy; obličej, hlavně vinou materialu a pleti, zdá se náležeti spíše starému, nervósnímu hraběti (k čemuž by se ostatně i šat hodil) než-li statnému dřevorubci.

Další oddělení věnováno Chodsku, jehož střed zaujaly skříně s výrobky chodských dílen a továren, na prvém místě bratří Tšídů z Kdyně vlněné látky na sukně Chodek, vyšívání a j. Tkaniny lněné

---

[1]) Naše Doba, 1896., str. 516.

[2]) O kroji blatském máme v literatuře české dva pěkné články: ve Světozoru IX. 246, 258., 270., 283. »Blatáci, náčrtek národopisný od L. Parkosa« a »O bývalém kroji národním na Blatensku,« napsal Josef Smola do I. výroční zprávy Společnosti přátel starožitností českých v Praze roku 1889., strana 39.

[3]) Píši prostě Kdyně, protože »Nová Kdyně« jest otrocký překlad z mladšího »Neugedein«, proti čemuž nikde není stopy po Staré Kdyni.

a vlněné, kalouny, popruhy, tkanice, mlýnská plátýnka a j. vystavují firmy z Domažlic a Klenče, vedle též krajky paličkované. Kdyňské výrobky dřevěné známe, jest to hlavně dřevěné nádobí a náčiní (též dlabané) od největších kusů až po malé škatulky na cukrovinky. Skupinu figurin v malebných krojích předvádějící otce, matku, ženicha a nevěstu v malebných krojích vhodně doplňují Špilarovy a Velcovy obrazy z Chodska. Oddělení Plzeňska honosí se a vábí pohledem do světnice, kam vešli dva muži. Mladší ženich nesměle hledí vedle staršího, který zaň říká o dceru pantátovi, sedícímu a nacpávajícímu si klidně dýmku u stolu. Panímáma nese nabídnout koláče. V pozadí mezi dveřmi stojí rdící se nevěsta a z přístěnku za ní zjevuje se milá tvář dědečka, který si usedl na postranici postele.

Sousední oddělení Polabí a střední Čechy má po levici výstavku Chrudimska, kde vyšívky a listiny zaujaly nejvíce místa. Zvláště zajímají: stará pohřební truhla a pláštík na kalich s vyšíváním a nápisem zkomoleným, ale srozumitelným ve znění: Helena Wondrákova. 1671. Ostatek vyplňují ještě fotografie z Chrudimska a psané i tištěné památky z Čáslavska.

Dále vystavují památky své Pardubice, Nymburk a Hory Kutny, tyto zvláště krásné modely i kresby známých památek stavitelských z Hor Kuten i okolí a figuriny havířů, na jichž tvářích dobře zachyceny stopy těžké práce podzemní.

Jílové podalo kus své staré slávy české, české rýžovnictví zlata, listiny a pečetidla, Berounsko četné památky, ač mohlo jinak zvláště keramikou vyniknouti, jak jsme očekávali na př. též u Hor Kuten.

Nejpodivněji repraesentoval se obvod karlínský, kde vyšívka, rychtářské právo, uniforma postiliona, který zavezl Havlíčka, podobizna Třebízského, kamenný mlat a kroužek s esovitým zakončením z konce doby předhistorické svorně vedle sebe odpočívají, tvoříce v pravdě illustraci k úsloví: páté přes deváté! Kdyby byl raději přestal na fotografiích a vyšívkách, lépe by byl učinil.

Přiléhající polosvětnice z Mladoboleslavska ohraničena jest z jedné strany skříní s různými památkami, hlavně z musea městského tamže, v dolejším pak koutě oživena jest figurinami selky a sedláka.

V pravém slova smyslu rázovité Turnovsko svými vyšívkami (jmenujeme též vínky a čepečky „vápenníky“) ukázalo se vedle toho bohatým i po stránce lidového stavitelství, jež do podrobností zachytil ve zdařilých kresbách J. Prousek. Také památek uměleckých i prostě starožitných vzpomenuto od zobrazení známé svijanské labutě, jichž nález dosud jest u nás jediným svého druhu, až po Fridštein a památný kostelík nudvojovický se zeleným čertem. Také zastoupeno jest broušení skla, rozšířené v tomto kraji, známém nalezišti polodrahých kamenů.

Jičínsko a Hořicko také čestně zastoupeno vyšívkami a památkami psanými i tištěnými (posledním zvláště Jičín). Práce moderní neměly býti vystaveny. Světnice z Hořicka poskytuje zajímavý obrázek, jak bába s kmotřičkou vrátila se ze křtu, nesouc nemluvně k rodičům, kteří sedí u stolu v koutě umístěného, kdežto ve druhém za příchozími jest zastřená postel.

Neméně zajímavý jest kout světnice z Vysocka nad Jiz., kde stojí venkovan u postele, nad níž visí na železných tyčích dřevěná kolébka v podobě loďky s děťátkem, až na tyče připomínající kolébky staročeské, známé na př. z biblí Severina z Kapí Hory. Vrch středních skříní, chovajících různé starožitnosti a památky literární, vhodně zakončuje podrobně vypracovaný obraz horské krajiny se všemi obtížnými pracemi horalů (obtížná doprava, kácení stromů, sklizeň, orba). Nezapomenuto ani na skalní duchy ve sluji. Obraz zasněženého okolí Jablonce a Vysoké n. J. doplňuje představu naši o životě na horách; tyto obrazy zamlouvají se každému návštěvníku.[1])

Tak jsme dospěli až k východu z levého křídla, kde se končí krajinská oddělení česká, z nichž zbývá prohlédnouti ještě dvě protilehlá oddělení, totiž Čech východních a severozápadních, vybíhající mezi vyšívkové a zvykoslovné oddělení. V jednom vyložil své památky vkusně a znalecky chvalně známý odbor hlinecký za vedení a vydatné pomoci Karla Adámka, poslance a syna jeho JUC. K. V. Adámka, kteří již dlouhá léta neunavně pracují v tom, co jinde do nedávna bylo neznámo. Tamže jsou též památky Litomyšle, Vysokého Mýta a Poličky. Odborník věnuje pozornost náručním košíkům litomyšlským, vyšívaným brky, jako selské opasky kožené a cenné mapě krojové z Vysokomýtska, již zhotovil prof. Vrat. Votrubec. Otisk její s průvodní statí z péra téhož pracovníka přineseme v některém z příštích čísel.

Ve druhém oddělení, tvořícím protějšek k prvému, jest výstavka Čech severozápadních, zvaná též oddělením lounským se světnicí téhož jména a se dvěma pohledy krajinnými. Vedle památek stále se opakujících a fotografií, na předním místě sluší uvésti vykopaniny předhistorické (nejvzácnější, srovnáváme-li s ostatními odděleními krajinskými) i středověké z Košťálu, pak vzácné památky písemné města Třebenic a hojně listin zachovalých s pečetěmi neporušenými. Též některé památky umělecké a drobnosti zvykoslovné pozorujeme mezi seskupeným materialem. Vzpomenuto i ovocnářství a dobývání granátů českých v úhledných sbírkách, z nichž poslední doplňuje zajímavá sbírka starých šperků stříbrných s českými granáty. (Pokračování.)

Drobné zprávy.

Opravy chrámů pražských. Chrám sv. Havla na Starém městě pražském dočkal se konečně jednou zasloužené opravy. Obě věže dostaly novou krytbu a také zdi znova byly omítnuty, takže památná stavba tato nebude tak žalostně vypadati vedle městské spořitelny, kterou nemálo utrpěla. Jak by byl získal pohled od musea, kdyby bylo místo Kotců nezastaveno spořitelnou; a když již zbořen dům Melantrichův, mohly padnouti další bezvýznamné a po nedaleké přestavbě domů na Můstku mohli jsme míti rovnou cestu od radnice, mimo chrám sv. Havla k museu. Měly by býti odstraněny při té příležitosti krámky přistavěné ke chrámu. — Rozsáhlé opravy provádějí se na chrámu sv. Ignáce na Novém městě pražském za vrchního dozoru architekta Bedř. Fleischingra. Lešení k tomu připraveno bylo již před rokem!

---

[1]) Také vyložena ukázka krajkářství s názvoslovím.

„Společnosť přátel staroslavné Budče v Zakolanech“, založena ustavující valnou hromadou, dne 22. března t. r. za veliké účasti z celého okolí. Schůzi zahájil vdp. Jos. Cháb, děkan budečský, a vyložil účel Společnosti. Po té přečetl p. V. Dlouhý, říd. učitel v Zakolanech, stanovy, z nichž vyjímáme o účelu spolku: *a*) Oslavení 1oooleté památky založení a zbudování kostela budečského připadající do r. 1905. *b*) Podporování snah nesoucích se za vědeckým prozkoumáním hradiště budečského po stránce starožitnické. *c*) Zřízení dobrých cest, aby Budeč stala se přístupnější z různých stran. *d*) Zřízení pavilonu turistům k odpočinku i k ochraně. *e*) Zalesnění holých strání budečských. *f*) Postavení rozhleden a památníků na Budči i v okolí, aby Budeč stala se útulným a poučným místem výletním. *g*) Založení turistické stanice v Zakolanech. *h*) Založení musejních sbírek z věcí, nalezených na Budči nebo vztahujících se k Budči. *i*) Vydávání publikací o Budči tiskem i obrazem. Členský příspěvek roční činí i 1 korunu. Veliký počet Podbudečanů přihlásil se za členy. Při volbě výboru zvoleni tito pp.: J. Chab, děkan v Kovarech, starostou, Jos. Kohout z Votvovic náměstkem, V. Švarc z Kolče jednatelem, Fr. Válek z Trněného Újezda pokladníkem, Fr. Šimůnek z Kovar archivářem; do výboru: Ant. Čuba z Cvrčovic, F. Mladějovský ze Zakolan, T. Burda ze Vřetovic, L. Zapotocký ze Zakolan, V. Brtník ml. z Blevic, V. Kovářík z Mozolína; náhradníky: pp. Fr. Šaroch z Tejnice a J. Neumann z Mozolína; revisory účtů A. Rulík ze Zakolan a V. Vintrych z Kovar. Také přijat návrh na časté pořádání přednášek v okolních obcích podbudečských o Budči, a aby spolek obrátil se na veškeré korporace okolní, aby tyto samy podporovaly finančně podnik spolku vší úcty hodný. Bylo by si přáti, aby naše vlastenecké spolky obracely v létě vycházky své na Budeč. Výbor rád zodpoví všecky dotazy. *V. Švarc.*

Starožitné památky křesťanského stavitelství, totiž románská kaple z 11. století a přistavený kostel gotický ze 14. století jsou v prastaré obci Kunětických pod stejnojmennou horou. Nepřízní času a nerozumem lidským tyto památky historické tak sešly, že potřebují nezbytně důkladné opravy, nemají-li úplně zaniknouti. Ačkoli patron, náboženská matice, buďte hraditi část výloh konkurencí přiřknut u, a ač se též vyjednává o subvenci státní, za niž se poslanec K. V. Adámek tak vřele přimlouval na říšské radě dne 8. čce. m. r., i o podpoře zemské, přece jeví se veliká část nákladu na vnitřní výzdobu a pořízení důstojných, slohu přiměřených předmětů bohoslužebných nekryta. Poněvadž pak na farníky, většinou chudé, stavu dělnického, připadá konkurenční část 5ooo zl. a poněvadž též jest jim stavěti nový hřbitov, musí nemalý díl nákladu na obnovu zmíněných památek uhraditi sbírkami veřejnými, k jichž zahájení vybízí vlastence vdp. Václ. Kudrna, farář v Kunětických.

Bibliografie české historie. Každý, kdo se obírá kteroukoli stránkou dějin českých, ví, jak nezbytně potřebujeme v naší literatuře podrobného přehledu všech spisů samostatných i článků kdekoli roztroušených z oboru českých dějin. »Historický spolek« v Praze, uznávaje to, posunul dlouho již přetřásanou otázku o provedení příslušné práce značně ku předu, věnovav na remuneraci sběratelů materiálu roční příspěvek a vyžádav si od České akademie příspěvku podobného na rok 1896. (od I. a III. třídy). Aby přípravné práce děly se soustavně, jednotnou methodou, a aby materiál již nyní byl roztřiďován v náležité skupiny, vyzval »Historický spolek« universitního docenta Dra. Čeňka Zíbrta k tomuto řízení nynějších prací a ke konečné úpravě sebraného materiálu do tisku. Ten ujal se práce za součinnosti mladých historiků, snaživých členů »Historického klubu«. Poněvadž v pražských knihovnách nejsou chovány všecky spisy a časopisy české, zejména krajinské, prosí všecky, kdož psali a píší historické články do krajinských časopisů, publikací příležitostných a pod, nebo kdo vydali samostatné monografie a uveřejnili archivní materiály atd., aby laskavě posílali vždy na jednotlivém lístku správný název s udáním zevrubným (číslo a ročník časopisu, místo a rok vydání) na adresu: Dr. Č. Zíbrt, v Praze, Vyšehrad. Zásilek těchto bude vděčně užito při sestavování chystané bibliografie. Proto doufáme, že každý spisovatel již v zájmu vlastním neopomene poslati seznam svých prací tištěných.

Pod svícnem tma. V ohebu Chotkovy třídy na Menším městě pražském (proti Jelením příkopu a Chotkovým sadům) zříme nový dům, působící na každého

zcela nepříznivě. Jest neladnou směsí několika slohů, jsa prost všech požadavků esthetických. Kdyby byl tvaru jehlance, mohl by býti považován za pyramidu — v údolí — jinak činí dojem modernějších kasáren. Překáží výší pohledu na všechny strany: na zelený úvoz od král. hradu, na Jelení příkop, na Marianské hradby a zvláště na Chotkovy sady. Na místo zabrané hodila by se nanejvýš vkusná stavba o 2 poschodích, přizpůsobena arci svým slohem okolí. Dům jest však o 4 poschodích a z druhé strany o 5 poschodích, hledě ku vysokému přízemku. Stavba nešťastná! S jedné strany jednáno o to, aby byla Praha prosta hradeb, s druhé sama pomáhá je takto stavěti uvnitř města. Vina padá na příslušnou instanci, která schválí plán, nemá-li zákonných překážek a závad. Naši stavitelé a geometři — až na nepatrné, čestné výjimky — jsou celí zamilovaní do kružidel a pravých úhlů, pomíjejíce obvykle esthetiky, i když považují již znalosť domácích památek stavebních a smysl pro dějiny svého domova za největší utopii. Není divu: mohl-li professor techniky loní projeviti při „slavnostní příležitosti“ potěšení nad tím, že už snad konečně bude zbořen Dienzenhofrem stavený kostel (k čemuž vhodně poukázal na sněmu král. českého poslanec p. O. Materna), pak nelze zazlívati, když neodborník a neznalec při povodni roku 1890. navrhl, aby věže mostecké byly zbořeny, protože prý překážejí — komunikaci! Z nesčíslných příkladů jiných, často uvedených v „Časopise“ vysvítá, že potřebujeme sboru, schopného práce a znalého věci, který by rozhodoval o osudu našich památek a chránil jich proti vandalismu. Chceme svou kommissi pro uchování památek. Dlouho již za ni bojujeme, stále po ni voláme. Doufáme však, že si ji někdy přece vynutíme.

Černý.

Časové zprávy.

Ředitel městského musea pražského. Tento titul udělen byl panu Břetislavu Jelínkovi, kustodu téhož musea a chvalně známému badateli v pravěku vlasti naší. Blahopřejeme k vyznamenání dávno zaslouženému. *K. V.*

Správa archivu král. hlav. města Prahy. Dr. J. Emler dán byl do výslužby a na jeho místo dosazen jest Dr. Jar. Čelakovský. Adjunktem téhož archivu stal se JUDr. a PhDr. Jos. Teige.

Padesáté narozeniny. Bez ovací a hlučných fanfár, klidně, jako jest tichý život učenců, posvěcený vědě, minul významný den padesátých narozenin Ph. Dra. Jaroslava Golla, professora na české universitě. Veliké zásluhy jeho o dějiny české jsou neocenitelny, jak dokazuje veliké množství učených pojednání a článků jeho. Kéž vzácné síly jeho působí ještě mnohá léta stejnou pružností a zdatností ku prospěchu české vědy.

Úmrtí. Milý přítel a spolupracovník náš B. V. Konečný, supplující professor na obchodní akademii v Chrudimi, zemřel dne 1. července v 25. roce věku svého. Životopis jeho přineseme v čís. 3.

Zprávy o spisech a časopisech.

Mince království Českého za panování rodu Habsburského od roku 1526. Seš. 5. Sepsal Klim. Čermák. Nákladem F. Hoblíka v Pardubicích. (Str. 235—330, tab. LXII—LXXXI.) Přítomný sešit obsahuje popis mincí Ferdinanda III. (1637.—1657.) a Ferdinanda IV. (korunován 1646, zemřel 1654) a tabulky mincí Leopolda I. (1657.—1705.) Počet jednotlivých mincí vyobrazených na dosavadních tabulkách dosáhl v tomto čísle počtu 761, což vydává nejlepší svědectví o zevrubnosti díla; vedle popisu mincí čteme též zajímavé přílohy listinné a seznam mincmistrů s jich znameními, zkoušečů (guardajnů), řezačů železa a úředníků při mincovnách českých, moravských i slezských, seřaděných dle min-

coven. Dílo toto každým sešitem znova a vřeleji se doporučuje, setrvávajíc ve své zajímavosti, bohatosti i skvostné úpravě. Žádáme všech pp. členů, aby hojným odebíráním díla tak dokonalého a nákladného projevili svůj zájem. *Hs.*

1. Zpráva Musejní společnosti pro okres Humpolecký. 1895. až 1896. V Humpolci, v květnu 1896. Nákladem Mus. společ. Str. 32. Na prvém místě přináší zajímavý článek našeho spolupracovníka Jarosl. Mančala: „Lidové podání z okresu Humpoleckého. (Bájesloví I.: Obloha, slunce, měsíc, hvězdy, mléčná dráha, blesk, hrom, bouře, duha, vítr, vichřice, Meluzína, povětří, II.: Jedubaba, můra, klekánice, bílá paní, sudičky a divé ženy. Ze zprávy jednatelovy (Jos. Kopáč) vysvítá, že mladistvá Společnosť s plnou silou vešla v život a čile si vede. Jmění celkového čítá 147 zl. 53 kr. Po seznamu členském jsou uvedeny dary a příspěvky ke sbírkám musejním, utěšeně vzkvétajícím a stanovy spolku. Člen činný platí 1 zl., přispívající 2 zl. roč. příspěvku. *Sv.*

Zelinka Fr. Václ.: **Sbírka lidového podání z Berounska.** Beroun, 1895. Nákl. spisovatele, str. 78. Oddíl I. věnován jest zvykům a obyčejům i pořekadlům hospodářským, II. pověrám a zaříkáním, III. říkankám, IV. popěvkům, V. koledám, VI. pomlázkám, VII. hrám, VIII. pověstem. Že jest tu dosti známého, nevytýkáme, protože při všem musíme se tázati, kde, odkud až kam jest rozšířeno, máme-li nabyti jasného přehledu a chceme-li míti podklad spolehlivý pro příští práce vědecké. Poznamenati a vydati jen neznámé, dosud netištěné, bylo by prací polovičatou, nekritickou, sbírkou takořka zvláštností, a to přece není úkolem literatury národopisné. Proto schvalujeme uvedení všeho, i toho co odjinud známo. Než Berounsko není tímto vyčerpáno. Mnohé zdá se příliš úryvkovité, plné mezer, jež by bylo jistě zacelilo a tak i spisek zaokrouhlilo — delší sbírání. To bylo by vyneslo nejeden rukopis zaříkání, pověr i řečí svatebních, kterézto poslední dle mínění spisovatelova se nezachovaly. Doufejme, že další sběr přesvědčí nás přece jen o opaku. Společnosť má na př. také jeden rukopis pověr a zaříkání z Berounska. (Bude později otištěn.) Pověsti bychom stejně přáli si doplniti nebo poznámkami opatřiti. — Pověsť o původu ulice „Hrdlořezy“ v Berouně dle Paprockého (bližší údaj nepoznamenán), když již uvedena, měla býti vzata ze staršího Hájka. Pověsti drobné mohly býti vyňaty ze článků Břet. Jelínka v Památkách arch. Neradi postrádáme pověstí o Hyskově, z jiných pak drobností: o berounských koláčích, prostonárodní výklad slova „berouňan“ atd. Pohřešili jsme též zmínku o krápnících u sv. Jana pod Skalou, jež si brali poutníci na památku i proti bolení, o travině „vousy sv. Ivana (stipa pennata), a o „krvavém koření“ (sanguisorba) též tman řečeným, připomínajícím pověsť o vražednících sv. Ludmily (Tman) jménem i podobou. (Pam. arch. IV. 162 a V. 331.) Celkem však spisek dobrý. Doporučujeme jej. Dodatky rádi uveřejníme. *K.*

Otázky a odpovědi.

Náš dotaz o koulení vajec zodpověděl p. Jar. Hájek ve Svojšicích u Kouřimě. — O podpoře pohořelým a o kocandách napsal nám p. Jan Moravec, říd. učitel v Semicích u Čes. Brodu. Popis ohňů filipojakubských zaslali p. Ludv. Šnajdr, c. k. konservator ve Smiřicích, J. H. Tisov a St. Zderadička ze Zd. v Libni. Děkujíce za tyto příspěvky, jichž bude užito v časopise se jmény pp. pisatelů, prosíme o laskavé odpovědi na nové otázky:

Co kdo ví o pálení ohňů večer před sv. Janem Křt. 24. června. *S.*

Kde a jak slaví lid svátek sv. Anny 26. července, zvláště v cihelnách. *Mir.*

Zná někdo tisk nebo rukopis nadepsaný „Světa koule“? Zprávy o něm s povděkem přijme a případně jej též zakoupí redakce.

Ze Společnosti přátel starožitností českých v Praze.

Zpráva jednatele o činnosti spolkové roku 1895., přednesená a schválená na valné schůzi dne 15. března r. 1896.

Velectěné shromáždění! Jest mi potěšením podati zprávu o činnosti naší Společnosti za uplynulý rok a poukázati ku některým věcem, jež se dotýkaly činnosti. Jak jest známo P. T. členům, byl minulou valnou schůzí přijat a výboru ku provedení přikázán návrh, aby Společnosť uspořádala řadu přednášek k oživení památky věhlasného slavisty a spisovatele »Slov. starožitností«, Pavla Josefa Šafaříka. Výbor přikročil s pietou k provedení návrhu a usilovně pracoval o jeho uskutečnění; naskytly se však takové překážky, které nikterak nepřipouštěly, aby mohl býti učiněn cyklus přednášek, dotýkajících se památky Šafaříkovy. Vskutku vzácné ochotě a laskavosti svého váženého člena, pana prof. Dr. Jana V. Nováka děkuje Společnosť, že učinil dne 30 května obsažnou přednášku »O starožitnické stránce spisů Šafaříkových,« ač byl nemálo zaměstnán jak pracemi školskými, tak i výstavními. Deputací, sestávající z člena p. R. Jindřicha a jednatele, položen jménem Společnosti dne 13. května na rov Šafaříkův vavřínový věnec se stuhami barev slovanských a případným nápisem. Památce Šafaříkově byl také věnován III. ročník spolkového »Časopisu«. Nebylo zapomenuto také druhého návrhu, odkázaného výboru, aby Společnosť vydala průvodce po Národopisné výstavě československé buď v některém čísle »Časopisu«, nebo jinak. V období, kdy byl návrh učiněn, nebylo možno provésti jej proto, poněvadž výstava nebyla ještě hotova. Výbor, měv návrh stále na mysli, žádal výkonný výbor NVČ. za sdělení, byl-li by na výstavišti za obvyklých podmínek povolen prodej illustrovaného průvodce po oddělení zvykoslovném. Průvodce po tomto veledůležitém oddělení nebyl vůbec vydán, a výbor očekával příznivého vyřízení své žádosti. Tím více překvapilo, že nedošlo vůbec žádné odpovědi. Další prací výboru bylo upraviti změny stanov, jak usnesen, minulou valnou schůzí. Změněné stanovy došly úředního schválení 6. listopadu r. 1895. Při změně § 21., kterým jest ukládána Národop. společnosti československé povinnosť převzíti za jistých případů spolkové jmění v opatrování, bylo nutno vyžádati si její souhlasu. Slavná Společnosť tato ochotně vyhověla naší žádosti, provodivši svůj souhlas velmi přátelským dopisem, aniž by byla učinila jakýchkoliv změn na znění dotyčného odstavce. Za tuto laskavosť náleží sl. Národopisné společnosti československé náš upřímný dík. Celá veřejnosť byla před několika měsíci velice vzrušena zprávou, že snad malebnosť a historický pel královské Prahy bude setřen zamýšlenou úpravou. Proto se Společnosť ráda připojila ku společné petici Spolku architektů a inženýrů v král. Českém a Uměl. besedy, kterouž na městské radě žádáno, aby při obmyšlené úpravě bylo jak nejvíce šetřeno nutných požadavků aesthetických i historických. Musejní spolek v Pardubicích upozornil Společnosť na zbědovaný stav hradu na Hoře Kunětické, kteráž jest už po několik desetiletí odkázána péči různých spolků a komisí. Co jest tak dlouho tropeno s Horou Kunětickou, stává se i jiným památkám našim, aniž lze se dovolati nápravy. Tak smutno jest dívati se, jak jest využitkováváno památné Hory Kunětické na — — lámání kamene! Veleslavný zemský výbor království Českého sdělil se Společností, že jest při něm z usnesení sněmu zřizována poradní komisse archaeologická, složená ze znalcův a odborníků, jejíž úkolem jest bdíti nad zachováním našich památek a žádal, aby Společnosť zvolila do této komisse svého delegáta. Zpráva přijata s povděkem na vědomí a zástupcem našim zvolen starostův náměstek, p. architekt Jan Herain. Při osudu hradu kunětického byla poradní komisse archaeologická upozorněna na tuto stavební památku a žádáno naléhavě za rychlou nápravou. Naše žádosť otištěna v spolkovém »Časopise«, roč. III. str. 124. [1]) Velesl. zemský výbor odpověděl, že ve věci té již

[1]) Když jednatelská zpráva již byla hotova, seznáno, že zmíněné poradní komisse archaeologické při zemském výboru dosud není! Po návrhu bdělého strážce našich památek, poslance K. Adámka, učiněném v rozpočtové komissi 13. února 1896., bylo její uskutečnění znovu odkázáno k vyřízení zem. výboru.

několikrát učinil pozornu c. k. centrální komissi ve Vídni, c. k. místodržitelství, okresní výbor i archaeologickou komissi při České akademii, a že věc jest znovu vyšetřována. Národopisné vystavy československé nemohla se Společnosť súčastniti v míře žádoucí; nedovoloval tomu finanční stav. Proto však přece vystavila v oddělení »Pravěk zemí českých« některé předměty, zvláště cennou sošku bronzovou, jež jí byla ochotně zapůjčena panem Ed. Šplíchalem, rolníkem v Lipanech. Velice skrovného místa, jež nám bylo vykázáno v oddělení spolkovém, bylo užito ku vyložení spolkového »Časopisu«, »Zpráv« a některých původních kreseb tam otištěných, jakož i původních plánů výzkumu levohradeckého. Význačnější exposice místo nedovolovalo. Některé předměty pak byly vystaveny v obchodním oddělení a jinde (jak bude oznámeno ve zprávě správce sbírek). Sl. archaeologický odbor NVČ. vyzval Společnosť, aby do něho vyslala svého zástupce. Jmenován jím p. Jan Soukup, správce sbírek a redaktor »Časopisu«. Se zřetelem ku dřívější petici, kterouž žádána sl. městská rada za znovuzřízení soch sv. Františka a Ignáce na Karlově mostě, usneseno požádati slavnou městskou radu, aby Společnosť směla k poradám o této věci vysílati svého zástupce. Sl. městská rada vyhověla této žádosti i zvolen našim zástupcem starosta, p. architekt Jan Zeyer. Kočovní schůze byly předsevzaty dvě, než jen jedna mohla býti uskutečněna. Zamýšlené schůze v Roudnici bylo se zříci proto, poněvadž z tamního spolku »Řip« byl nám učiněn přátelský pokyn, že občanstvo používá nedělí a svátků ku návštěvě výstavy a schůze sotva by se zdařila v tom čase. Konána tedy 3. kočovní schůze opět v Hostivaři dne 18. srpna. P. T. p Ant. Jakšovi, přednostovi stanice, a dp. Jos. Vajsovi, kaplanu tamže náleží upřímný dík za práci, kterouž připravili zdar schůze. Správní výbor přihlížeje ku neunavné činnosti, kterouž Společnosti stále osvědčuje pan přednosta Ant. Jakeš, vytrvale sbíraje památky a získávaje nové členy, jmenoval jej venkovským jednatelem pro Hostivař a okolí. Vycházky byly konány 4: Dne 26. května společně s Uměleckou besedou na starý židovský hřbitov, kdež učinil výklad náměstek starostův, p. Jan Herain. Dne 15. srpna učiněna k návrhu předsedy odboru heraldického, p. JUDra Jul. Nejedlého vyjížďka do St. Boleslavi, kdež byly prohlédnuty pěkné a cenné fresky v kapli sv. Klimenta. Pro krátkosť času nebylo možno oznámiti ji všemu p. t. členstvu i zúčastnili se jí jen pozvaní. Další dvě vycházky učiněny na NVČ.: Dne 17. července do staré Prahy, kdež opět velmi zajímavě vykládal p. J. Herain (z venkovských členů byli přítomni pp. K Hovorka, učitel v Mostě a Ant. Jakeš, přednosta stanice v Hostivaři), a dne 17. srpna do starého českého mlýna, kdež člen, p. Franěk Páris obšírně a poutavě vykládal »O ústrojí a názvosloví starých českých mlýnů«. Členu, p. architektu Edv. Sochorovi jest Společnosť povděčna, že dal k její vycházce uvésti mlýn v činnosť. Výborových schůzí bylo konáno 9 členských pak, vždy spojených s přednáškou neb rozhovorem, 15, počítaje v to i dříve uvedenou schůzi na paměť Šafaříkovu. Přednášeli pp.: Jan Soukup: 14. ledna »O dosavadních nálezech levohradeckých«, 21. října »O starém stříbrném obraze se staroslovanským nápisem«, 4. listopadu »O některých špercích lidu československého« a 18. listopadu »O jehlicích práce lidové, o obrazech nejsv. Trojice a o délce Kristově«; Vojt. rytíř Král z Dobré Vody; (odbor heraldický) 28. ledna »O nabytí znaku v době staré a za časů nynějších«, dne 4. března »O korunách v heraldice. — O řádech rytířských před r. 1500.«, 28. října »O pečetech a listinách ve starém věku« a 2. srpna ukázal prakticky, kterak otiskovati do růz»ných hmot pečeti, aby otisk byl zcela zřejmý, aniž by originál utrpěl, Dr. J. V. Šimák 9 února: »Spor o rožmberské dědictví za vlády krále Ludvíkovy«; Ant. Schiller 25. února: »Hájek z Libočan a jeho spor s Václavem Halašem z Radimovic jako vydavatelem Kroniky«; Dr. Boh. Matějka 1. dubna: »O přestavbě kostela sv. Tomáše na Menším městě pražském«, 7. října: »O cenných památkách výtvarného umění na NVČ.«; Jan Herain 10. července: »O čarování proti neplodnosti na hrobech v Srbsku« a »O rodišti Jana Brokofa«; PhC. Zd. V. Tobolka 3. května: »Poměr krále Jiřího z Poděbrad k papeži Kalixtovi III.« Všem pp. přednáševším činíme za jich píli a námahu upřímný dík a prosíme, aby i na příště byli pamětlivi Společnosti. S uznáním budiž vzpome-

nuto vdp. P. Alipa Tondera, provinciála řádu Augustiniánův na Menším městě pražském, který se řídkou dnes ochotou rád činí archivní doklady i jiné památky přístupny badatelům. V prvém půlletí r. 1895. vzdal se jednatel, pan Dr. Jindř. Barvíř, své funkce, jsa příliš zaměstnán svými pracemi vědeckými; nebylo očekávati, že by se byl v konání funkce uvázal někdo z pp. náhradníkův, i obstarával jsem celou věc sám. Obchodnický spolek »Merkur«, jehož místností Společnosť užívá, byl nucen v listopadu r. 1895. přesídliti z Malého náměstí na Václavské. Společnosti ovšem nezbývalo, než použíti nabídky jeho a přesídliti s ním. Dosavadní zkušenosti však poučují, že v nových místnostech dlouho nepobudeme, neboť místnosti, jsouce skrovnější, nestačí ani »Merkuru«, ani nám. Agenda spolková rychle vzrůstá; značný díl její ovšem připadá »Časopisu«; vykazuji dle knihy otisků na 500 dopisů, v čemž není zahrnut zajisté nemalý počet dopisů, jež ve věcech redakčních učinil redaktor pan Jan Soukup. Jest potěšitelno, že na Společnosť docházejí četné dotazy odborné i od nečlenův a v tom možno hledati pevnější zakotvení její.

Jako v předešlých létech, tak i loni byly rozeslány žádosti na české okresní výbory, aby přistoupily za členy; tento krok však nesetkal se loni s náležitým výsledkem. Jen některá okresní zastupitelstva stále pamatují naší Společnosti. Z městských zastupitelstev sama za člena se přihlásila slavná městská rada na Zižkově a jest si přáti, aby jejího příkladu bylo hojně následováno. Z peněžních ústavů uvádíme jako vytrvalé příznivce slavnou Občanskou záložnu v Karlíně a na Smíchově. S díky slušno uvésli »Verein für Archaeologie, Ethnographie und Urgeschichte« v Berlíně, který nám zasílá své »Mittheilungen«, za něž zasíláme »Časopis«. Výkaz ostatních spolkův a ústavů, jichž publikací se nám dostává darem či výměnou, jest uveden ve zprávě knihovní.

Spolkový »Časopis« dovršil III. ročník a jak vysvítá z četných dopisů i ústního sdělení, došel obliby. Za jeho svědomité řízení zaslouží upřímný dík redaktor, p. Jan Soukup. Činíme upřímné díky všem, kdož pamatovali »Časopisu« ať příspěvky slovesnými, či vyobrazeními. V prvé řadě platí náš dík a uznání neunavnému členu, p. Vojt. rytíři Královi z Dobré Vody, který v každý čas a nezištně přispíval jak články, tak mistrnými kresbami do »Časopisu«, zvláště však do přílohy znakové.

Za značnou podporu morální, projevovanou stálým uveřejňováním spolkových zpráv, náleží náš dík ct. redakcím »Čecha«, »České Politiky«, »Hlasu národa« a »Národních listů«. Také loni nebyli jsme ušetřeni návštěvy Morany; na vždy z našich řad odešli tři vynikající členové: Pp. Frt. Vollbrecht, děkan v Brandýse nad Labem, Jan Prokopec, továrník a starosta na Král. Vinohradech a obětavý podporovatel všech národních podniků Karel Rieger, továrník v Roketnic. Zachovejmež práci a snahám jejich paměť trvalou. (Shromáždění vzdávají čest povstáním.) Ve výboru Společnosti byli v uplynulém roce pp.: starosta Jan Zeyer, architekt; náměstek starostův Jan Zeyer, architekt; náměstek starostův Jan Herain, stavitel; jednatelé: Ph. Dr. Jindřich Barvíř, docent při české universitě a A. B. Černý; pokladník Ed. Bufka, revident zemské banky království českého; správce sbírek Jan Soukup, redaktor »Časopisu«; knihovník Fr. Leypold, architekt; zapisovatel M. U. C. Jos. A. Jira; archivář PhC. Zdeněk V. Tobolka. Náhradníci pp.: Antonín Schiller, odb. učitel a typograf, PhC. Boh. V. Konečný, Fr. Helebrant, obchodník, a Franěk Páris, úředník. Dozorci spolkoví pp. Vladimír Pér, městský rada; M. U. Dr. Jindřich Matiegka, okres. lékař; Adolf Pecenka, c. k. vrchní místodrž. inženýr; Václav Brož, bursovní rada a majitel realit; J. U. Dr. Jarosl. Haasz, sekretář zem. výboru. Roku 1895. byl odehrán skvělý kus dějin českých Národopisnou výstavou československou. Tam byl snesen tak vzácný material, že i cizina uznávala jeho cenu, a tam se svorně soustředili ve práci všicci, kdož mají na mysli osud našich památek. Společnosť, ač z uvedené příčiny nemohla se súčastniti v náležité míře této výstavy, jest upřímně potěšena ze skvělého zdaru její a bude jí vždy zadostiučiněním, že její členové jak mimo výbor, tak zvláště funkcionáři, velice platně přispěli ku její zdaru. Ku výstavě byly upjaty zraky všeho národa; i není divu, že vše ostatní toho roku ustouplo stranou a že veškeren život spolkový na čas utuchl. Velectěné shromáždění! Má zpráva schyluje se ku konci. K její závěru ponechal jsem

radostnou zvěst, že právě ve výstavním roce dovršila naše Společnosť dlouho toužený tisíc členů! Dnes jest členů úhrnem 1249. Všeho volného času používal jsem ku získání nových členů, avšak k tomuto utěšenému výsledku přispěla také celá řada členů, kteří s uznání hodnou horlivostí jednak nové členy sami přihlašovali, jednak zasílali vhodné adressy. Těm všem, kterým Společnosť jest milá, kteří všemožně se přičiňovali o její vzkvétání a mohutnění, vyslovujeme nejsrdečnější díky. Nepochybujeme, že i na dále budou pamětlivi její snah a že také nedávno přistoupivší p. t. členové budou se stejnou horlivostí následovati jejich příkladu. Jen v mohutném sboru členstva najde Společnosť svou pevnou oporu; má-li dnes členů přes tisíc, přičiňujme se všichni svorně k tomu, aby jich o příští valné schůzi mohlo býti oznámeno dva tisíce. S tou splnitelnou nadějí končím svoji zprávu a zaraduji se, budu-li moci za rok oznámiti, že tato naděje došla splnění. Na zdar!

V královské Praze, 31. prosince r. 1895.

Ant. Bohouš Černý,
jednatel.

Zpráva odboru heraldického za r. 1895. Odbor pokračoval v druhém roce svého trvání v činnosti, již zahájil r. 1894. Učiněny 3 vhodné přednášky, srozumitelné všem členům. Přednášky tyto, jež vesměs konal vážený člen pan Vojtěch rytíř Král z Dobré Vody, jsou vytčeny ve zprávě jednatelské. Účasť členstva byla vždy značná a k vytříbení názorů nemálo přispívaly četné dotazy a poznámky, jež thema vyvolalo. Zajímavou a praktickou hodinu připravil pan Vojt. rytíř Král z Dobré Vody pro schůzi dne 2. srpna, kdy prováděl ukázky, jak pořizovati otisky pečetí do různých hmot, aniž by se uškodilo originálu. Odbor jest p rytíři Královi povinen upřímným díkem za veškeru práci a neochabující činnosť, prokázanou jak ve schůzích, tak i mimo ně, zvláště za skvělé provádění příloh znakových při »Časopisu«. Z venkova přihlásil se nově za člena odboru p. Bohuš Hlaváček, akad. malíř a sochař ve Strakonicích. Funkcionáři odboru byli podepsaní. Možno s uspokojením znamenati, že působnosť odboru vzbuzuje značný zájem: tomu nasvědčují přečetné dotazy, poslané jak jednotlivci, tak spolky. Zhusta žádáno opisu některé z konaných přednášek a zvláště četné byly dotazy erbovní. Pokud bylo možno, vyhověl žadatelům zapisovatel, dožaduje se ovšem velmi často nevyvážitelné laskavosti p. rytíře Krále. Uvažováno o tom, aby přednášky byly rozšiřovány levněji; bližší zpráva o tom bude později ohlášena p t. členům v denních listech. Všech p. t. členů žádáme, aby šířili známosť o našem odboru i aby se přičiňovali o získání nových členů. Čím větší bude náš kruh, tím zdárněji bude možno odboru pracovati.

V Praze, 31. prosince 1895.

Zapisovatel:
Ant. Bohouš Černý.

Předseda:
JUDr. **Julius Nejedlý.**

Z naší kroniky. Ve správním roce 1896. jeví se činnosť Společnosti takto: Dne 15. března byla konána výroční valná schůze o půl čtvrté hod. odpolední v zasedací síni radnice staroměstské. Schůzi předsedal, uvítav shromážděné, starosta p. architekt J. Zeyer. Po přečtení zápisu o poslední valné schůzi přednesl obšírnou zprávu jednatelskou p. A. B. Černý. Následovaly pak zpráva pokladní, správce sbírek, odboru heraldického, knihovní a archivní, jež vesměs byly schváleny. Tyto zprávy z části již jsou otištěny v dnešním čísle; ostatní budou uveřejněny příště. Po té přikročeno k volbám výboru, náhradníků a dozorců spolkových a takřka jednomyslně zvoleni pp.: starostou Jan Zeyer, architekt; jeho náměstkem Jan Herain, stavitel; prvním jednatelem A. B. Černý, druhým Jos. Trmal, účetní; pokladníkem Eduard Bufka, vrchní revident Zemské banky království českého; správcem sbírek i archivu Jan Soukup, redaktor „Časopisu“; knihovníkem Ant. Masák, učitel; zapisovatelem Jos. A. Jíra,

assistent Národop. musea českoslov.; přísedícím výboru Václav Brož, bursovní rada a majitel realit. Náhradníky zvoleni pp.: Fr. Leypold, architekt; Ant. Schiller, odborný učitel a typograf; Fr. Helebrant, obchodník; Franěk Páris, adv. úředník. Dozorci spolkovými zvoleni pp.: Vladimír Pér, městský rada a Adolf Pecenka, c. k. vrchní místodrž. inženýr. Pan architekt J. Zeyer vzdal se 10. května čestné hodnosti starosty i nezbývalo, než svolati mimořádnou valnou schůzi, by zvolila nového starostu. Táž byla konána 23. května. Zvolen všemi hlasy náměstek starosty, p. stavitel Jan Herain starostou, a náměstkem jeho vdp. Fr. Ekert, farář u Matky Boží Sněžné. Schůzí členských bylo konáno dosud 7, vždy s přednáškami, a to přednášel p. prof. Dr. Fr. Pastrnek 3. února „O domněle závětném obrazu našich apoštolů sv. Cyrila a Methoda v Římě," p. prof. Dr. Jan N. Woldřich 10. února „O přechodu dilluvia do alluvia," p. Vojt. rytíř Král z Dobré Vody (odbor heraldický) dne 24. února „O přechodu pečetnictví z doby antické do středověku a o jeho vývinu ve střední Evropě", týž dne 16. června „O liliích v heraldice", p. architekt Eduard Sochor dne 9. března „Dřevěné památky stavební Čech, Moravy a Slezska ve srovnání s cizinou", p. Jan Soukup dne 28. dubna „Některé ukázky z pověstí a pověr českých", týž dne 9. června „Možno-li stanoviti hranice staroslovanských kmenů v Čechách". Schůze jsou stále navštěvovány četně; při mnohých byla značně pociťována potřeba větších místností. Schůzi dne 9. března poctil návstěvou neochabující strážce našich památek p. posl. Karel Adámek, pilně sleduje přednášku p. architekta Sochora, z níž zejména největší pozornost věnoval dřevěnému kostelíku v Kočí. Ve schůzi odboru heraldického dne 16. června zvoleni byli dosavadní funkcionáři jeho opět všemi hlasy, a to předsedou p. J. U. Dr. Julius Nejedlý, advokát, a zapisovatelem jednatel p. A. B. Černý. Vycházky byly dosud konány dvě a to dne 30. května do chrámu sv. Víta a ku sv. Jiří na král. hradě pražském, kdež obšírný výklad učinil místopředseda, vdp. Fr. Ekert, a dne 21. června do rozkošného zámku ve Troji, kdež podal vysvětlení člen, p. Ant. Schiller. Výbor konal 9 schůzí. Buďtež uvedena některá z jeho usnesení. Přihlížeje k významu Národopisného musea československého, usnesl se výbor, aby byly tomuto museu buď darovány, nebo zapůjčeny veškery předměty, které má Společnosť. Stane se tak, jakmile bude možno v nepříležité místnosti naší přikročiti ku srovnání sbírek. Stejně bude ovšem pamatováno na Museum království českého i na česká musea ostatní dle toho, jak a kam předmět bude vhodným. Kdysi bylo oznámeno na obálce „Časopisu", že má býti vydána „Heraldika", sepsaná a bohatě illustrovaná panem ryt. Králem. Usneseno, aby k vydání tohoto obsáhlého díla bylo přikročeno, jakmile bude zajištěno 1000 zlatých garančního fondu. Náklad však, jehož bude vyžadovati jeho vydání, jest velmi značný, dosahuje výše 2000 zlatých. Přihlížejíce k tomu, že Společnosť jest vždy jen na sebe odkázána, obětavě přispěli někteří členové k umožnění věci, složivše hotově značnější obnosy ke „garančnímu fondu"; tak složili pp.: Jan Herain, stavitel, 50·— zl., J. B. Nebeský, velkoobchodník 100·— zl., K. C. Neumann, majetník chemické laboratoře, 50·— zl., Jos. Trmal, účetní, 100·— zl. Bude-li celý finanční náklad uhrazen prodejem, pak z přebytku v poměru ku svým vkladům obdrží přispívatelé ke garančnímu fondu náhradu. Jest si přáti, aby jmenovaní nebyli samotni, aby též ostatní ze zámožnějších členů pamatovali na vydání díla, jehož naše literatura dosud nemá a jehož velmi potřebuje. K „Heraldice" jest již úplně hotovo a k tisku připraveno přes 600 obrázkův, opatřených mimo Společnosť. Bylo péčí výboru, aby je získal i svěřil péči o to jednateli, p. Černému. Jemu vskutku se podařilo po dlouhém jednání zakoupiti vše za cenu velmi nízkou. Některá nová vyobrazení — zvláště v barvotisku — nutno ještě pořiditi. Zpráva bližší bude členstvu oznámena ve schůzích a v denních listech. — Žádosť za zachování výstavní dědiny na N. V. Č. výbor rád uvítal a podav petici v té příčině na sněm království Českého požádal poslance p. K. Adámka, aby měl k věci zření. S akcí, zahájenou ku zachování starobylého rázu Prahy, vysloven souhlas v zásadě a podán přípis znějící:

Slavné radě král. hlavního města Prahy!

Mimořádná valná schůze Společnosti přátel starožitností českých v Praze, konaná dne 23. května t. r., splnomocnila v úctě podepsaný výbor, aby zvláštním přípisem ku sl. radě projevil zásadní souhlas Společnosti s akcí, zahájenou v době poslední

ku zachování starobylého rázu královské Prahy a zároveň naznačil, v čem by akce ta měla záležeti. Provádějíce toto usnesení dovolujeme si doporučiti slavné radě městské, aby sezvala znalce stavitelských a uměleckých památek pražských, přiberouc historika a právníka ku vypracování elaborátu, jenž by po případném schválení slavnou radou městskou byl podán ku sněmu král. českého, aby zásady jeho, jež by měly býti zákonem stanoveny, při sdělávání nového řádu stavebního mohly býti pojaty do téhož. Pomíjejíce mnohá opatření, jež by se dala provésti již v působnosti obce, a nechtějíce předbíhati návrhu sboru znalců, dovoláváme se zejména ochrany ku zachování zeleně na vrchu petřínském, jakož i předního pokraje vysočiny letenské ku Praze obrácené a žádáme, aby Petřín v pražském katastru a do jisté míry i na straně ku Smíchovu nesměl býti zastaven, leč jen ojedinělými malými skupinami staveb, jež by však musily vyhovovati zákonům esthetiky, při čemž by musilo býti náležitě přihlíženo i k okolí, ku pozadí, jakož i ku silhouettě z nábřeží pravého břehu vltavského. Pro ostrov Kampu nechť je omezena výška budov a jich střech stavebním zákonem jinak, než jak nyní dovoluje, aby dosavadní malebný pohled z nábřeží staroměstského na Menší město pražské, královské Hradčany a Petřín nebyl znešvařován. Totéž omezení budov, pokud se týká jich výšek a střech, doporučovalo by se u domů před chrámem Týnským, v okolí mosteckých věží na Menším městě pražském, tamže před chrámem sv. Mikuláše, na náměstí Radeckého a v hořejší části Nerudovy ulice (pravá strana domů pod hradem) a Hluboké cesty na Hradčanech. Při budovách, jichž výšku nutno obmeziti, má-li býti zachován krásný pohled na Prahu, mohla by slavná obec odškodniti majitele za toto omezení vlastnického práva poskytnutím slevy daní k obci placených. Přijetím zákona, dle něhož by Petřín na straně pražské a do jisté míry i na smíchovské, jakož i přední část Letné ku Praze obrácená se zastavěti nesměly — aneb jen s výhradou — tudíž také by parcelovány býti nemohly, zamezilo by se nezřízené spekulaci a ažiotáži pozemků těchto. Konečně dovolujeme si vysloviti přání, aby slavná rada král. hl. města Prahy ráčila zříditi poradní sbor nestranných znalců, sestávající z vynikajících architektův a starožitníků, který by byl slyšán ve věcech stavebních pro Starou Prahu a pro nově zakládané čtvrti města; týž by pak zároveň stanovil pravidla pro Staré město, pro Menší město pražské a Hradčany, kterak tam má býti záchován a udržován starobylý ráz a jakého rázu mají býti stavby po assanaci na místě židovského města.

Z výboru Společnosti přátel starožitností českých v Praze,
dne 10. června 1896.

Jednatel:
A. B. Černý.

Starosta:
Jan Herain.

Obchodní odbor N. V. Č. požádal výbor, aby mu byly pro budoucí obchodní museum zapůjčeny předměty, propůjčené kdysi do obchodního oddělení N. V. Č. Žádosti bylo vyhověno. Za příčinou archaeologických výzkumů byl vyslán p. J. Soukup, správce sbírek, do Chrabřec a do Tuněchod. Zároveň usneseno učiniti letos výzkum archaeologický nákladem povoleným do 300·— zl. Při vycházkách bylo již často pozorováno, že se jich súčastňuje veliké množství obecenstva z nečlenů, kteréž nejen nemá pro věc ani trochu zájmu, ale hovorem a nemístnými poznámkami ruší pozornosť posluchačstva. Usneseno, že příště mohou obcovati vycházkám jen členové; výlohy vzešlé odměnami sluhům a p. budou uhrazeny tím, že každý člen si opatří při vycházce u jednatele neb některého člena výboru vstupenku za 10 kr. Touto vstupenkou musí býti opatřen každý jednotlivý účastník a každý člen musí se vykázati vždy ještě legitimací. Děti nemají přístupu ku vycházkám. Hosté, pokud jim bude dovolen přístup, zaplatí za osobu vždy 20 kr. P. T. členstvo račiž přijati na vědomí, že tohoto řádu bude vždy šetřeno při vycházkách. Knihovna spolková jest již spořádána a knihy jsou půjčovány v každé schůzi členské. Právo vypujčovati si má jen ten člen, který letos zaplatil členský příspěvek. Každý vypůjčující prokaž se knihovníkovi legitimací.

V Praze, 15. července 1896.

J. A. Jíra, zapisovatel.

Zpráva pokladní za rok 1895.

Příjem:		zl.	kr.	Vydání:		zl.	kr.
Zůstatek z r. 1894.		238	84	Za tisk »Časopisu«, cirkulářů a j. v.. zl.	1041 16		
Příspěvky členů . zl.	1504 97			Za clichés . . . »	186·40		
Dary . . . . . «	272 75			Poštovné, doručné a výlohy, s pojené s expedicí »Časopisu« . . «	106·47		
Publikace . . . . «	24·78			Paušál redakční a administrační . »	130·—		
Insertné. . . . . «	30·40			Za psaní agitačních lístků, žádostí za podporu a s tím spojené poštov., jakož i odměny novoroční . . . «	107·47		
Příspěvky na dílo znakové. . . . «	10·—			Kancelář. potřeby «	17·27		
Úroky . . . . . «	9·80	1852	70	Nájemné od 1. ún. 1895. do 1. ún. 1896. . . . . «	60·—		
				Různá vydání . . «	31·20	1679	97
				Zůstatek na r. 1896.		411	57
		2091	54			2091	54

V Praze, 31. prosince 1895.

Revidovali:

Vladimír Pér, Václav Brož, t. č. dozorci spolkoví.

Eduard Bufka, t. č. pokladník.

Zpráva pokladní. V minulém výkaze byli uvedeni jako noví členové P. T. pp.: Kočí Ant., assistent kníž. revise, Kočí Jos., assistent kníž. důchodu, Schweizer Jan, kníž. sládek, Tuček Karel, majitel mlýna a Zajíc Václav, assistent kníž. ředitelství zřídel, vesměs v Bílině. Udaj tento doplňujeme v ten smysl, že uvedení pánové zaplatili zároveň také příspěvek členský na r. 1897., což prve bylo vynecháno nedorozuměním.

Nově za členy přistoupili tito P. T. pánové a sl. korporace:

Bachtík Vilém, učitel při měšť. škole na Žižkově; Balcar Fr., učitel ve Stratouchu; Benda Jos., c. kr. soud. adjunkt na Král. Vinohradech; Občanská beseda v Třebechovicích; Bláha Jakub, učitel v Ledenicích; Böhm Frant., přednosta stanice ve Zvoleněvsi; Bošina Fr., říd. učitel v Stratově; Botha Frant, přednosta stanice, Zvoleněves-Želenice; Bouček Jan, úředník cukrovaru ve Zvoleněvsi; Brýdl R, c. k. prof. v Rakovníku; Crha Jindřich, obchodník v Lomnici u Jičína; Čapek Hanuš, účetní kníž. průmyslu na Vorlíku; J. U. C. Čermák Jos na Kr. Vinohradech, zl. 1·— a dar zl. —·20; Čermák Václav, obchodník v Buštěhradě, zl. 1·20; Červinka Ant., c. k. důchodní ve Zvoleněvsi; Červinka Otakar, spisovatel; M. U. Dr. Dvořák Frant., horní a obv. lékař v Dušníkách; Eichler A. V., učitel měšť. školy v Ledči; Dr. Fait Em., c. k. professor v Rakovníku, zl. 1·08; Feyerfeil Jaroslav V. v Plzni; slč. Fryšová Emilie, ředitelka měšť. školy dívčí v Soběslavi; Glos Bohumír v Nové Pace; c. k. české gymnasium v Třeboni;

Hainz A. ve Vosově; Halaš Stanisl na Kr. Vinohradech; Hejda Antonín, účetní; Hodek Karel, ryjec ve Vršovicích; Holeček Josef, kníž. ředitel panství a lesmistr v Plasech, na r. 1896 zl. 2·—, za publikace zl. 4·85; Holub Josef V., I. techn adjunkt cukrov. v Ouvalech; Choděra Jos., techn. adjunkt cukrovaru, Zvoleněves; Hrabal Jan, farář ve Zbirově; Janský Jos, c. a k. hosp. správce ve Zvoleněvsi; Jelínek Ant., učitel v Mníšku, za r. 1895. a 1896. zl. 2·—; Kalina Jos. v Střebichovicích; J. U. C. Kessler Jan, velkostatkář v Plzni; Městská veřejná knihovna v Litomyšli, zl. 1·08; Pí. Vilma Koubková, choť hosp. úředníka v Želivi; Králka Ant., lékárník v Třebechovicích; Krause Frant, c. k. professor v Rakovníku, zl. 1 08; Krecar Jan V., professor vyšší obchod školy v Prostějově; J. U. Dr. Kreiml Gustav, c. k. notář v Libochovicích; Kvasnička Václ., učitel v Stratově; Kyncl Ant., skladník cukrovaru ve Zvoleněvsi; Kyslík Alois, techn. chemik cukrovaru ve Zvoleněvsi; Lór Ant, ředitel kn. arc. semináře v Příbrami; Lustig Karel, učitel při měšť. škole v Soběslavi; Matějovský Alois, soukr. učitel hudby na Kr. Vinohradech; Mládek Jan, ředitel na Smíchově; Matoušek Jarosl., právník v Praze; Průmyslové museum pro východní Čechy v Chrudimi, zl. 1·— na r. 1896, dar zl. —·50; Musil Josef, správce velkostatku v Nové Vsi u Chotěboře; Náprstek Jan, obecní starosta v Hostouni; M. U. Dr. Nečas Jaromír, okr. lékař; Nosek Josef, pekař, Bílé Poličany, Novák Jan, kn. arcib. notář a vik. sekretář v Hostouni; Novák Leop., učitel při měšť. škole v Chlumci n. C.; Pelda Jan, cukrmistr ve Zvoleněvsi; Pětník K., c. k. místodrž. inženýr v Brně; Piskáček Frant., statkář v Makotřasech; Pohl Josef, strojvedoucí spol. stát. dr. v Lovosicích; Potůček Vojt. na Smíchově; Polák Vilém, c. k. respicient fin. stráže v Chrudimi; Procházka Karel, učitel ve Vosově; Prokop Emanuel, ingenieur v Jičíně; Pytlík Adolf, majitel realit a člen městské rady v Plzni; Radotínský Jan Kř., říd. učitel ve Zvoleněvsi; Roubíček Fr. X., kapelník 20. pěš. pluku v Razgradě (Bulharsko), zl. 1·19; Severa Josef, c. k. cejchovní v Plzni; Scherl Adolf, c. k. kontrolor cukerní daně ve Svijanech-Podolí; Skalický Boh., technický řiditel vinařství v Rudolfově, zl. 1·—; Slavík Frant., rolník a majitel cihelny v Úřeticích; Spitzar Ant., c. k. kontrolor cukerní daně ve Zvoleněvsi; Správa pětitřídní obecné školy ve Svojšicích na r. 1896. a 1897. po zl. 1·—; Srnka Adolf, učitel v Kostelním Hlavně; Srnka Karel, kupec na Smíchově, zl. 1·— na r. 1896. a za publikace zl. 2·—; Stamfest Bedř., katecheta ve Vysočanech, zl. 1·15; Svátek Richard, okr. starosta v Plzni; beseda »Svatopluk« v Dolní Krči, zl. 1·10 na r. 1896.; Svatoš Karel V, odb. učitel ve Smiřicích, zl. 1·— na r. 1896., za publikace zl. 2·—; Sychra Jos., řiditel kůru v Ml Boleslavi; Škorpa Frant. v Dolní Krči na 1896. zl. 1·10, za publikace zl. 2·—; Šmíd J., majitel kruhové cihelny v Řeporyji; Teplý Frant., kaplan v Milčíně; M. U. C. Tichý Frant v Č. Brodě; Trmal Vinc, dílovedoucí v Turnově, zl. 2·—, za publikace zl. 3·—; Čten. ochotnická beseda »Tyl« v Praze zl. 1·— na 1896. a dar zl. —·50; Urban Frant, starosta v Dol. Měcholupech, na r. 1895. a 1896. zl. 2·—, dar zl. — 50; Veselý Jos., učitel na Král. Vinohradech; P. Vodička K. Št., knihovník kláštera Minoritů na Krumlově, zl. 1·— na 1896. a za publikace zl. 3·—; Zachystal B., lékárník v Kolíně n. L.; M. U. Dr Zelenka Bedř, panský tovární a obvodní lékař ve Zvoleněvsi; Zeman V., c. k. professor v Rakovníku, zl. 1·08.

K účelům Společnosti darovala sl. Malostranská záložna v Praze zl. 10·—.

Za člena přispívajícího se zl. 3·— ročně přistoupil pan Ant. Kotva, disponent v Praze, se zl. 2·— ročně pp: Theodor Mastný, okr. starosta v Lomnici u Jičína a F. Vydra, továrník v Dobrovízi.

Za příčinou zdražení tiskových potřeb jednak přestoupili z členů činných ku přispívajícím (s doplatkem zl. 1 —), jednak darovali tito P. T. členové a ct. korporace: Adam Jos, učitel v Č. Dubě, zl. —·20; Adamec Lev zl. — 20; M. U Dr. Albert Eduard, dvorní rada a c. k. univers. professor ve Vídni, zl. 1·—; Balcar Jan V., c. k. poštmistr v Kuklenách, zl. —·20; Barthell Frant., c. k. berní kontrolor v Lounech, zl. 1·—; Bartoš Václ., kaplan v Kuklenách, zl. —·20; J. U. Dr. Barvič Pr., advokát ve Vyzovicích, zl. —·25; Bečvář Vlad., farář v Mirošově, zl. —·20; Bernau B., spisovatel v Plaňanech, zl. 1·—;

Měšťanská beseda na Žižkově zl. 2·—; Občanská beseda v Hořovicích zl. —·20; Občanská beseda v Mnich. Hradišti zl. —·20; Občanská beseda v Čes. Třebové zl. —·50; Bělohlávek A., c. k. kontrolor daně cukerní ve Velími, zl. —·50; Bíba Vinc., c. k. místodrž. koncipista, zl. —·50; Böhm Ludv., řed. měšť. školy na Mělníce, zl. —·50; J. U. Dr. Bohuslav J. V., c. k. soudní adjunkt v Brandýse n. L., zl. —·20; Bucifal Jos., správce pomocných úřadů při Zemské bance, zl. 1·—; Budecius Vojt., c. k. professor v Hradci Králové, zl. —·20; Buchta Ant., farář v Řítonicích, zl. —·50; Bukovanský J. v Bystřici, zl. 1·—; Burian Hanuš rytíř z Rájce ve Vídni, zl. —·30; P. Frà T. Byček, děkan ve Strakonicích, zl. —·15; slečna Císařovská Aloisie, odb. učitelka, zl. —·50; Coufal Tomáš, farář ve Veltrusích, zl. —·20; Cumpe Ant, lékárník, zl. —·15; Czibulka Ign., president c. k. kr. soudu v. v. v Nov. Jičíně, zl. 2·—; Čámský Jan, kovář, zl. —·50; M. U. C. Čermák R. na Kr. Vinohradech, zl. —·20; M. U. Dr. Černý Stanislav, prakt. lékař, zl. 1·—; Červený Jaroslav, továrník v Hradci Králové, zl. —·50; Čihák Václav, učitel na Král. Vinohradech, zl. —·50; Čihák V. K., obchodník v Poděbradech, zl. —·50; Čižmář Jos., lékárník ve Visoku, zl. —·40; Čtvrtečka Alois, správce pošty v Klatovech, zl. —·15; Dědek Ant. J., říd. učitel na Dubči, zl. —·30; Jan V. Diviš ryt. Čistecký ze Šerlinku, řiditel cukrovaru v Přelouči, zl. 2·—; Dlouhý Václav, řídicí uč. v Zákolanech, zl. —·25; J. U Dr. Doležel Frant., advokát v Hořovicích, zl. 1·—; Doskočil Frant, učitel v Sázavě, zl. —·50; Drachovský Ant., řiditel škol v Dobřivě, zl. —·25; Dressler František, děkan v Sedlčanech, zl. —·20; Duška Jos. v Josefově, zl. —·20; Dvořák Jan, kaplan v Unhošti, zl. —·20; Farský Fr., řiditel vyš·ího zemsk. hosp. ústavu v Táboře, zl. —·26; Fleischinger Bedř., architekt, zl. 2·—; Freyn V., řiditel cukrovaru v Záboři, zl. 2·53; Fritscher Vilém, řiditel cukrovaru v Poděbradech, zl. —·30; Fryč Jos. v Bakově, zl. 1·—; Fryček Ant. v Hostivaři, zl. —·20; Geringer K., farář v Modré Hůrce, zl. —·20; Gerl Wolfg., c. k. naddozorce finanční stráže v Ullersdorfu, zl. —·50; Graf Karel v Zákolanech zl. —·50; Haisl Eduard, ředitel cukrovaru v Libici, zl. 1·—; Hájek J, kaplan v Jenišovicích, zl. —·20; Hála Jan, rolník v Tisové, zl. —·20; Hejna Jos., farář v Drahově, zl. —·20; Hellich Jan, lékárník a starosta v Poděbradech, zl. —·50; Herfurt Jan, chemik cukrov. v Trmici, zl. —·33; Heyduk Adolf, c. k. školní rada a spisovatel v Písku, zl. —·25; Hlaváček Boh, akad. sochař, v Strakonicích, zl. —·40; Hofmeister Václ., c. k. vrchní zkušebník, zl. —·50; Holeyšovský Václ. ze Slavětína, zl. 1·—; Holý Prokop, kaplan v Příbrami, zl. 1·—; Honza Jan, c. k. professor v N. Bydžově, zl. —·20; J. U. Dr. Hostaš K., advokát v Klatovech, zl. —·50; Hraše Jan K, řiditel měšť. škol v Náchodě, zl. —·25; Hrdina Frant., učitel v Modřanech, zl. —·20; Hrdina Vít, pokladník Živn. banky, zl. —·30; Hrdlička Václ., hosp. správce v Černuci, zl. —·25· Hrdý Jan, farář v Jerně, zl. —·20; M. U. C. Hruša Frant. na Kr. Vinohradech, zl. —.50; Hulík Ant., cukrmistr v Bohušovicích, zl. —·50; Jakeš Ant., přednosta stanice v Hostivaři, zl. —·50; slč. Jakubíčková Jindř., správkyně »Záštity«, zl. 1·—; Janáček Al., řiditel cukrovaru v Meziříčí, zl. 1·—; Jarkovský Vil. K., řiditel cukrovaru v Rosicích, zl. 1·—; Jirsík Jan, vrchní zemský inženýr, zl. —·50; Jiřina V., řiditel cukrovaru ve Vinoři, zl. —·20; J. U. Dr. Kaizl Edm, advokát v Karlíně, zl —.50; Kalina K., pokladník Měšť. pivovaru v Plzni, zl. —·50; Dr Kalousek Jos., c. k. univ. professor, zl. —·50; Kancnýř B., c. k. okr. soudce v Dačicích, zl. —·50; Kappus Frant, městský tajemník v Benešově, zl. —·50; Kašpar K., cukrmistr v Roudnici, zl. —·50; Kliment Václav, monteur na Žižkově, zl. —·50; Kobliska Vl., c. k. professor v Roudnici, zl. —·50; M. U. Dr. Kolář Jos. v Horním Ročově, zl. —·20; Konečný B. V., professor v Chrudimi, zl. —·50; Kopal Jos., účetní v Turnově, zl. —·50; Kopecký Arnošt, správce pivovaru v Práči, zl. 1·—; Košák František, katecheta v Mirošově, zl. —·25; Košťál Fr, úředník buštěhradské dráhy, zl. 1·—; Košťál Josef, c. k. professor v N. Bydžově, zl. —·20; Kouba Vojtěch, farář v Souticích, zl. —·20; Kouřímský Q., lékárník ve Vyšším Brodě, zl. 1·—; Kozel Rud., kníž. důchodní v Zlonicích, zl. —·50; Krejčí Josef, c. k. účetní oficiál, zl. —·50; Krejný V., řídicí učitel v Černochově, zl. —·20; Krupka Ant., městský

rada a majitel domů na Smíchově, zl. —·20; Křížecký Rud, architekt, zl. 2·—; Kubart Václav, c. k. berní inspektor v Žamberce, zl. 1·—; J. U. Dr. Kvíčala Jan, adv. v Poděbradech, zl. —·50; Leger K., spisovatel v Kolíně, zl. —·20; Leminger Em., c. k. professor v Hoře Kutné, zl. —·20; Lexa Josef, inženýr, zl. —·20; Linda Jan, rolník v Hospozíně, zl. —·20; Lisec Jul., rolník v Šlapánicích, zl. —·50; Lorber Ed., hodinář na Kladně, zl. —·50; Lutz Leop., městský důchodní na Mělníce, zl. —·50; Macoun Jindřich, kaplan v Lounech, zl. —·20; Majer Antonín v Čížové, zl. —·20; Marek Václav, děkan v Lochovicích, zl. 1·—; Mareš Frant., archivář na Třeboni, zl. —·30; J. U. Dr. Martinek J., advokát v Sedlčanech, zl. —.50; Matouš Josef, řiditel cukrovaru v Lounech, zl. —·20; Mayer Dan, techn. stavitel v Horažďovicích, zl. —·50; Mazura V. R., obchodník v Žamberce, zl. 1·—; Melichar Frant., řiditel škol v Unhošti, zl. —·20; J. U. C. Michálek Jindřich, kandidát adv. v N. Strašecí, zl —50; M. U. Dr. Mikyska J. v Kyšperku, zl. —·20; Miltenberger Q., c. k. důchodní v Bystrém, zl. 1·—; M. U. Dr. Mitvalský Jan, docent univ. zl. —·50; pí. Moravcová Ant. v Záběhlicích, zl. —·20; Městské museum v Nov. Bydžově, zl. —·20; Městské museum v Jindř. Hradci, zl. —·50; Nehyba Josef, správce cukrovaru v Rožďalovicích, zl. —·50; Nechvíle Josef, farář v Dašicích, zl. —·50, za publikace zl —·50; Nemanský z Nemanova Jos., c. a k. podplukovník na Kr. Vinohradech, zl. —·50; Nováček Frant., učitel měšť. škol ve Strakonicích, zl. —·50; Novotný M., účetní spořitelny v Postoloprtech, zl. 1—; Paděra Bohd., řiditel cukrovaru v Trmici, zl. —·34; Pachmann J., hostinský ve Velké Vísce, zl. —·50; Parma K., adjunkt cukrovaru v Trmici, zl. —·33; Pekárek K., c. k. notář v Hluboké, zl. 1·—; Pelz Alois, velkoobchodník, zl. 1·—; Petráš K. J., děkan v Kostelci n. L., zl. 1·—; paní Pikhartová Olga, choť c. k. soudního adjunkta v Hořovicích, zl. 1·—; Piskáček Josef, c. k. soudní adjunkt v Poděbradech, zl. —·30; Počepický Antonín v Sedlčanech, zl. —·10; Pokorný Václav, c. k. vrchní báňský pokladník v Mostě, zl. 1·—; J. U. Dr. Prachenský St., advokát, zl. —50; Prchal M. mladší, rolník v Jinočanech, zl. —·50; Procházka V, učitel v Těnovicích, zl. —·20; Příborský Karel, inženýr pojišťovny, zl. 2·—; Ptáček Jos., beneficiant v Brandýse n. L., zl. —·33; Městská rada ve Dvoře Králově nad L., zl. —·50; Ráder Vavřinec, oekonom na Chlumě, zl. —·50; Raim Jan v Lomnici u Jičína zl. —·50; Ratolístka Lad., chemik cukrovaru v Král. Městci, zl. —·50; Ráž Jan N., hraběcí správce v Slavětíně, zl. —·50; Rödig Aug, technik, zl. —·50; Rohlík Ant., kaplan ve Vojnově Městci, zl. —·20; Rössler J. mladší zl. —·30; Roztočil Frant., učitel v Čáslavi, zl. —·20; Růžička Josef, holič v Buštěhradě, zl. —·20; Řádek Fr., učitel v Bělé u Turnova, zl. —·50; Dr. Řehák K. L., farář u sv. Ducha, zl. —·20; Dr. Řehoř Tom., c. k. professor v Chrudimi, zl. 1·—; Sadil Adolf v Polné, zl. —·50; Samohrd Ant., statkář v Kmentněvsi, zl. —·50; Sbor učitelský při škole měšť. ve Strakonicích, zl. —·20; Schmidt Jos., mistr klempířský v Hořovicích, zl. 1·—; Schmidt Václav, úředník cukrovaru ve Zvoleněvsi, zl. —·34; Schopf Kamil, c. k. poštmistr a starosta v Žamberku, zl. —·20; Schröter Karel, starosta a c. k. poštmistr ve Vysokém nad J., zl. —·22; Schrotz Jindř. na Smíchově, zl. —·50; Schwetz Vilém v Žamberku, zl. 1·—; Sládeček Ant., učitel měšť. školy na Kladně, zl. —·10; Slavík Jan, statkář v Šlapánicích, zl. 1·—; Slavík Prokop, lékárník na Horách Kutnách, zl. —·50; Slavík Václ, c. k. gymn. řiditel v Nov. Bydžově, zl. —·25; slč. Smolková M., odb. učitelka, zl. —·50; Sokol Jan, účetní cukrovaru ve Zvoleněvsi, zl. —·33; tělocvičná jednota »Sokol Bytínský« v Toužetíně zl. —·25; »Sokol Tyrš« v Nové Pace, zl. —·50; »Sokol« v Mor. Budějovicích zl. 1·—, v Č. Dubě zl. —·50, v Košířích zl. —·50, v Libni zl. —·50, v Nov. Městě nad Metují zl. —·20, v Pelhřimově zl. —·50, v Poděbradech zl. —·20, v Polici nad Metují zl. —·20, v Přerově zl. —·25, v Sadské zl. —·20, na Smíchově zl. —·50, v Novém Strašecí zl. —·50, v Štěpánově zl. —·50; Soldát Jan, zám. kaplan na Hradišti, zl. —·10; Součck A., statkář v Hořátvi, zl. 1·30; čtenářský spolek ve Vlašimi, zl. —·50; Musejní spolek v Lounech zl. 1·—; Spolek stavbyvedoucích pro Prahu a okolí zl. 1·—; M. U. Dr. Stáně Frt. na Horách Kutných zl. 1·—; Stibor Jan, úředník

buštěhr. dráhy, zl. —·20; Strom Jos. M, obchodník v Libni, zl. 1·50; Svoboda J. V. z Finberku v Hlinsku, zl. —·50; Svoboda Rom., řiditel cukrovaru v Pečkách, zl. 1·—; Šilhavý Václ., řiditel cukrovaru ve Vysokém Mýtě, zl. —·30; M U. Dr. Šimek Frant. v Č. Brodě, zl. —·75, za publikaci zl. —·25; Šimek Jos., řiditel paedag. v Soběslavi, zl. —·20; Šimůnek Frant., obchodník v Kovarech, zl. —·50; slč. Škaloudová Bož., učitelka v Bakově n. J., zl. —·50; Šlegr Jos., učitel v Lišťanech, zl. —·33; Šnobl Jos., tesařský mistr na Křivoklátě, zl. —·50; Štěpán Jos., adjunkt kn. arcib. konsistoře, zl. —·50; Štěpánek Jos., c. k. professor v Karlíně, zl. 1·—; musejní družstvo »Kašpar Šternberk« v Radnicích, zl. 2·—; Štětina K, professor v Jičíně, zl. —·30; Štiller Antonín, c. k. oficiál daně cukerní v Bašnicích, zl. —·50; Šťovíček Jan, inženýr na Král. Vinohradech, zl. 2·—; Trenkwald Jan, továrník, zl. 1·—; Trnka Frant. na Žižkově, zl. —·20; Trojan Frant., kontrolor cukrovaru ve Zvolenévsi, zl. —·33; Truhlář Jos., skriptor c. k. univ. knihovny, zl. 1·—; Truhlář Jos., c k. rada zem. soudu v Poděbradech, zl. —·30; Trykar Jos., farář v Černoušku, zl. 1·—; Tvrzský Jos., učitel v Něm. Brodě, zl. —·30; Urban Jos., rolník v Radošíně, zl. —·50: Václavek Mat., řiditel měšť. škol na Vsetíně, zl. —·50; Vajs Jos., kaplan v Hostivaři, zl. —·15; Vaněk Jan, katecheta v Žamberku, zl. —·20; Vašák J., heraldik na Kr. Vinohradech, zl. 2·—; Velgo Václ., odb. učitel v Berouně, zl. —·53, za publikace zl. 1·—; Wellat Otto, úředník zemské banky, zl. —50; Wiesenberger Otto, továrník v Žebráce, zl. —·20; Wildt S. E. v Louníně zl. 1·—; Wimmer Jan ve Vimperce, zl. —·20; Volmann Frant, továrník v Žebráce, zl —·20; Vondráček Jan, pokladník cukrovaru v Plaňanech, zl. 1·—; Vondráček Jos., rolník ve Velkých Čičovicích, zl. —·20; M. U. Dr. Vondrovic Jak. v Poděbradech zl. 1·—; Vorel Hugo zl. —20; okresní výbor v Lounech, zl. 1·—; Vydra Št. K, učitel v Horažďovicích, zl. —·50; Zderadička ze Zderadic St. v Libni, zl. —·50; M. U. Dr. Zeman Ant., obv. lékař v Hostouni, zl. —·20; Zeyer Julius, spisovatel ve Vodňanech, zl. —·50; Zima Václav v Polné zl. —·15; Zimmermann Č., mlynář ve Zruči, zl. —·20; Zouzalík Frant., měšťan v Hluboké, zl. —20.

Za publikace složili P. T. pp.:

Hruška Jan, pokladník Pražské městské pojišťovny, zl. 1·—; Chaura Karel zl. —·25; Jirsák Frant., techn. adj. cukrov. ve Svojšicích, zl. 1·—; Košák Frant., katecheta v Mirošově, zl. 1·25; Dr. Máchal H, c. k. professor, zl. —·25; Mathe Jos., obch. příručí, zl. —·60; sl. Museum novostrašecké zl 2·—; Novotný Boh., technik, zl. 1·—; Pětník Karel, c. k místodrž. inženýr v Brně, zl 3·—; Volf Josef, říd. učitel v Hrošce, zl. —·25.

Za veškery dary upřímně děkujeme prosíce, aby bylo Společnosti i na dále pamatováno.

P. T. členům není neznámo, že byly veškery tiskové objednávky zdraženy o 15%; ačkoliv jest tím také značně zvětšen peněžitý náklad na náš »Časopis«, přece nebylo zvýšeno členského příspěvku. Žádáme tedy všech P. T. členů, aby sami — každý dle své možnosti — z dobré vůle zvýšili svůj členský příspěvek. Jest, doufáme, zcela zřejmo z »Časopisu«, který jest dáván členům zdarma, že není při něm počítáno na zisk, i spoléháme také v této věci na stále osvědčovanou štědrosť členů.

P. T. členů, zasílajících příspěvky poštou žádáme, aby vždy připojili o 3 kr. více na poplatek, který jest v Praze ustanoven za doručení poukázky. V této zprávě jsou uvedeny veškery příspěvky, které došly od 27. března r. 1896. do 8. července 1896. Později došedší budou uveřejněny v čísle 3.

P. T. členy činíme pozorny k tomu, že mínčna tím vždy Praha, kde není udáno jiného bydliště; u těch P. T. členů, kde není jinak oznámeno, rozumí se, že jest zaplacen členský příspěvek zl. 1·— na r. 1896. Členské příspěvky i dary buďtež zasílány na adressu podepsaného pokladníka.

V Praze, 9. července 1896.

Ed. Bufka, t. č. pokladník,

Král. Vinohrady, **Sázavská ul. č. 14 n.**

Redaktor Jan Soukup. — Nákladem Společnosti přátel starožitností českých v Praze.
Tiskem F. Šimáčka v Praze.

ČASOPIS
SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH
V PRAZE.

Časopis vydáván jest pouze členům Společnosti a to zdarma. — Expedice jest na Král. Vinohradech, Sázavská ul. č. 14. n.

Číslo 3. **Vydáno v září 1896.** **Ročník IV.**

Bohumil Vítězslav Konečný,

supplující professor a český spisovatel

(nar. 1871., † 1896.)

Snímek původní fotografie.

Za přítelem B. V. Konečným.

Napsal *Ant. Hlinecký.*

Vřelé sympatie a úcta zachvívají mnou při vzpomínce na přítele, který sotva vkročiv do života, náhlou smrtí byl nám vyrván a vytržen z prací svých. Odešel na vždy se všemi snahami, záměry svými, zanechav v literární činnosti své důkaz, jak mohl nám prospěti...

Dne 1. července t. r. k půlnoci skonal náhle chrlením krve v Chrudimi, kdež zastával svědomitě úřad supplujícího professora na obchodní akademii. Těžké mraky kryly oblohu nade Skutčí dne 4. čce., kdy v obrovském průvodu nesena byla tělesná schránka zesnulého tam, kde odpočívá Rubeš.

Mladý a pilný badatel náš byl šlechetné, něžné duše, poctivec nejlepšího zrna, nadšený milovník rodné obce a vzorný vlastenec. Mladé pokolení nemá mnoho tak neohrožených, zdárných a v každém směru obětavých synů, jakým byl zesnulý skromný přítel a spolupracovník náš Konečný. Byl ideální člověk, jak dobře o něm napsal dr. Jireček ze Samokova v listě zaslaném do Skutče po smrti Konečného.

Bohumil Vítězslav Konečný narodil se ve Skutči na Chrudimsku v čís. 381. na náměstí z otce Aloisa, měšťana skutečského a matky Anny, roz. Holých, dne 16. čce. r. 1871. Koneční pocházejí ze mlýna Bošovského u Žumberka, a Holí jsou stará rodina skutečská. B. V. Konečný v nejútlejším věku přilnul ke knihám a ve škole vynikal pozorností a pílí. Tichý žák tento lišil se od jiných i hrami svými — pořádal doma výstavku, netuše arci, že bude jednou tvůrcem zdařilé výstavky národopisné, pořádané ve Skutči r. 1894. Jemnocitná duše jeho hořela pro vše krásné. Rád se učil hudbě a rád kreslil. Záliba jeho v dějepise ukázala se záhy. Z učitelů svých na gymnasiu nejvíce miloval Al. Jiráska. Studijní léta na gymnasiu litomyšlském učinila jej středem ruchu vlasteneckého, a domu na náměstí vedle radnice, kde byly schůzky s rozpravami ve středu a v sobotu, dáno jméno „Česká stráž.“ Záhy zřídil si značnou knihovnu, z níž studentům půjčoval knihy, ano tak byl obětavý, že knihy jim prodával, nežádaje peněz. Neunavný a hojně již zásobený vědomostmi, chystal se Konečný hned ve kvartě k sepsání minulosti svého rodiště, vypsav si dějiny dekanátu skutečského. A od té doby již neustal, vypisuje s pílí vzácnou ze starých knih a listin. Tak prozkoumal „Žlutou knihu“, založenou r. 1457., gruntovní knihy: žďáreckou, račickou, z Malinného, Leštinky a Skutče, skutečské smlouvy svatební a soudní pře, učinil si hojné výpisky z děkanských knih kopulačních, a zhotovil seznam skutečských občanů ze 16—17. století. Také z památní knihy děkanské vypsal nejpamátnější a nejdůležitější místa. V jeho pozůstalosti literární jest hojná snůška přepisů listin, výpisků a poznámek, jež ukazují, že Konečný měl bohatý, arci pracně snesený material, z něhož pilně těžil, současně jej doplňuje. Odtud ranná a čilá tvorba

jeho na poli, dějepisu, starožitností a národopisu, jejíž výsledky uveřejňoval v Časopise Společnosti, Památkách archaeolog., Českém časopise historickém, redig. drem. J. Gollem a drem. A. Rezkem, Českém Lidu, Světozoru, Českém východě, Chrudimských novinách, nečítaje v to do rámce našeho nespadající belletristické práce, hlavně překlady z polštiny. [1])

Skončiv studia historická na filosofické fakultě české university, za nichž byl funkcionářem „Historického klubu“ a náhradníkem výboru „Společnosti“, neustal ani v době státních zkoušek ve své činnosti literární, započaté již v 16. roce životní dráhy. Denník nejlépe svědčí o jeho nezdolné píli; založil též dámský odbor Národní Jednoty Severočeské ve Skutči. V roce 1895. napsal 58 článkův a letos (od ledna do dne úmrtí) 29. Samostatně vydal „Almanach na počest 80tých narozenin V. Rybičkových“, „Památník na slavnosti hasičské ve Skutči“ a „Spisovatelé-rodáci okresu skutečského“. (Viz Časopis Společnosti II. 94.) V rukopise zanechal vedle různých prací větších i menších I. díl „Pamětí města Skutče a okolí“ a pojednání o počátcích biskupství litomyšlského. [2])

Právě byl hotov s písemnými pracemi ke státní zkoušce a dokončil životopis předchůdce svého v úřadě učitelském do výroční zprávy chrudimské akademie obchodní, když ho smrť zachvátila...

Náležel naší „Společnosti“, která dokazuje, že nejstarší historie naše domůže se platných a cenných výsledků jen pomocí starožitností a národopisu. Obého si všímal, obé uznával, rovně cenil a nepodceňoval. Odtud pochodí pevné nazírání jeho na dobu starších dějin českých.

O Konečném možno říci, že se upracoval. O 5. hodině vstával a teprve o 11. uléhal... A posléze ulehl, aby se již neprobudil k obětavé a všestranné součinnosti. Zvadl před rozkvětem, oplakáván jsa rodinou, milovanou nevěstou, věrnými přátely a rodáky i vděčnými žáky.

I my želíme předčasného a tragického skonu drahého přítele a horlivého spolupracovníka našeho. Budiž mu zachována čestná paměť!

---

[1]) Besedy lidu a Knihovna jejich, Levné svazky novel, Jitřenka, Lada, Hlasy z východních Čech, Matice slovanská, kritické úvahy (Studentský sborník strany neodvislé, literární listy a j.) a literární zprávy (Nedělní listy, Moravská orlice.

[2]) Vzpomínku věnovaly Konečnému: Věstník československých museí, roč. I. čís. 11., str. 170. Obč. l. č. 13 (s podobiznou), zvláště však prof. F. L. Nesvadbík ve výroční zprávě obchodní akademie chrudimské, odkudž totéž ve »Hlasech z východ. Čech«, 1896. čís. 28. a 29., besídka. Tam uveřejnil též poslední svůj referát o článku dra. Novotného: Husův glejt, pod pseudonymem Jarosl. Skála (čís. 22, 23). Týž časopis v čís. 30—32. přináší ve feuilletonu: Ve starých papírech. Dle nich (z literární pozůstalosti B. V. Konečného) načrtl A. Hlinecký.

Chození s Řehořem.

Zapsal MUC. *František Kučera.*

I.

V Radonicích, v okresu lounském, měli prý nejlepší „říkání“ ze všech okolních obcí, když chodili za Řehoře. Učitelé o svatém Řehoři chodili s žáky po obci, vybírajíce rozličné dary, jako: mouku, ovoce, sádlo a j.; nebylo však „říkání“ to již původní, toto bylo prý kratší a méně hezké. Boleslav Jablonský (místní pamětníci jmenují jej jen „pater Eugen“), který byl v oné obci kaplanem, opravil je a mnohem rozšířil, [1]) a tak měli „říkání“, jímž všeobecně se chlubili a posmívali se sousedním, páteckým hochům, že nemohou se jim rovnati. [2])

Díky výtečné paměti mého milého strýce, Jana Kučery, kováře v Uhercích (jemuž tuto srdečně děkuji), podařilo se mi vše vypsati. (Strýc sám býval hejtmanem.)

Každý ten „voják“ malý měl šaty obyčejné a na nich našité pentle harasové nebo papírové rozličných barev.

Nejstarší vždy byl „hejtmanem“, měl klobouk ze silného papíru „na dvě facky“, polepený zlatým a stříbrným papírem, široké porty zlaté na kalhotech, pentle na ramenou, bílé rukavičky a železný kord.

Jeden nadporučík: měl čáko papírové, pentle a kord.

Jeden šikovatel: čáko, papírové pentle a dřevěnou šavli.

Jeden „kaprál“: čáko, dřevěnou šavli s papírovou pochvou a lískovou hůlku k vyplácení, když by kdo zasloužil.

Jeden praporečník: velikou biskupskou mitru, 2 pentle papírové od ní visící; ovšem nosil prapor.

Jeden bubeník, obyčejně malý, zavalitý hoch, aby prý se lidé více smáli.

2 „mušketýři“ (pěší vojáci): měli čáky jako ostatní, ale na zádech torby papírové, pušku dřevěnou, tašku na patrony a malou šavli dřevěnou s pochvou papírovou, obarvenou.

2 „dragouni“: na hlavách přílbice, malou schránku na patrony, dlouhou šavli.

2 kyrysaři: přilby, tašku na patrony, na prsou černý papírový „kyrys“, šavli a černé přidělané kníry mohutné.

2 husaři: měli rovněž čáky, ale nahoře nad kokardou „fedrpuše“; malé schránky na patrony, dlouhé šavle, přidělané kníry dlouhé a přes levou nohu od opasku na dvou „harasových“ pentlích papírová schránka až na paty, pěkná, červená, žlutým harasem zdo-

---

[1]) Opravy a doplňky ty nepokládáme za tak značné a podstatné a proto otiskujeme beze změny. *Pozn. red.*

[2]) Žákovské slavnosti o sv. Řehoři, dne 12. března, popsány jsou od K. J. Erbena, Prostonárodní české písně a říkadla, II. vyd, str. 57 a od různých, v Českém Lidu V. 167, 263 a 452, kde i drobnější zprávy se uvádějí. Viz též Dr. Č. Zíbrt: Staročeské výroční obyčeje, str. 65. Podávajíce doplňkem oba hořejší příspěvky, prosíme za další. *Pozn. red.*

bená a s korunou s písmeny F. J. I.; při chůzi kopal stále do oné schránky patama; na úzkých kalhotách měl široké pentle.

Když mělo chození již začíti, postavili se všichni po dvou do řady, ale tak, že v první řadě byli 3, totiž setník v prostřed, po pravici nadporučík a po levé šikovatel. Provázeni jsouce „kantorem", táhli po vsi za stálého bubnování.

Jakmile přišli do stavení, ubytovatel vstoupil do světnice vojenským krokem, zostra, „salutoval" a postaviv se 3 kroky před hospodářem, říkal svoji úlohu, ostatní zatím čekali venku:

Zdař Bůh! pane hospodáři,
jak pak se Vám, letos daří?
Přál bych, aby dobře bylo,
aby Vám nic nechybělo,
nesu Vám tu novinu,
že za malou hodinu,
přijde sem pluk vojáků
a to malých školáků;
budou tady verbovati,
školní dítky spisovati,
které doma lenují,
školu nenavštěvují.
Jen se k tomu přichystejte,
maličko strpení mějte,
budou tady hnedle stát,
neb je slyším bubnovat!

Jakmile dořekl poslední verš, vojsko vešlo stále bubnujíc, postavilo se ve dvě řady proti sobě, setník nahoře v čele, vedle něho z pravé strany nadporučík, z levé šikovatel, od těchto až ke dveřím stáli ve dvou řadách ostatní a to tak, že vedle nadporučíka stál praporečník, proti němu na druhé straně vedle šikovatele „kaprál", vedle tohoto „tambor", pak vedle vždy proti sobě 2 mušketýři, 2 dragouni, 2 kyrysaři a 2 husaři proti sobě. Mezi nimi byla ulice, aby se mohlo procházet. Ubytovatel stál u dveří (měl též třírohý klobouk). Setník ptá se ubytovatele:

Furire! tys věrný můj,
jak's vykonal úkol svůj? (Tento salutuje, odpoví:)

Jak's poručil, tak se stalo,
vše se na vlas vykonalo;
jídla, pití bude dost,
ha, — to bude blaženost! (Smějí se všichni.)

Setník v čele vojska obrátí se k hospodáři:

Přišli jsme k Vám s uctivostí
doufám, že jsme vzácní hosti;
škodu sobě nedělejte
pro maso neposýlejte,
máte-li jen pár kuřátek,
neb několik jehňátek,
kapounů neb husiček,
aneb tučných kachniček,
všechno to přijmeme rádi,
je-li pravda, kamarádi?
(Smějí se všichni.)
Nejsme též velcí pijáci,
píváme jen po štrapáci,
neuděláme Vám škodu,
neboť pijem' jenom vodu,
kterouž, jakž se často stává,
pan hospodský hostům dává,
a když jest vypita,
za pivo ji počítá!

Po něm mluví nadporučík:

Milý pane hospodáři,
buďte jen veselé tváři,
neračte nás za zlé míti,
že tu chceme na čas býti;
přicházíme od armády,
rovnou cestou od parády,
byli jsme sem posláni,
ze čtyř pluků vybráni,

regimentu husarů,
dragounů a kyrysarů,
a od pluku mušketýrů,
jež jsou po vsi na kvartýru.
Budou tady verbovati,
dítky do své školy bráti,
by se naučily psát,
číst, počítat a Boha znát, —
a při tom také dobré mravy,
by neměly prázdné hlavy,
a v celém svém životě
byly šťastny ve světě.

Pak mluví šikovatel:

Při tom, milí vojáčkové,
malí, velcí školáčkové,
dávám rozkaz od setníka,
od našeho poručíka,
byste se tak chovali,
byste došli pochvaly.
Hospodáře nehněvejte,
k čeládce se vlídně mějte,
dělejte jak slušno jest,
regimentu svému čest;
neb kdo rozkaz přestupuje,
tomu kaprál vymaluje
s lískovicí na hřbítku
notnou pětadvacítku!

Kaprál velí:

Tambore! udeř na buben!
náš patron budiž veleben!

Všichni zpívají píseň k sv. Řehoři:

My jsme malí rytíři
Řehoře svatého
a radostně oslavujem'
dnes památku jeho,
dnes památku jeho.

Pakli žáčka máte,
na papír nám dejte,
nemáte-li žádné drobné,
dukáty sypejte,
dukáty sypejte.

Slavný Řehoř velký,
církevní učitel,
jest náš otec a náš patron,
dobrý přítel dítek,
dobrý přítel dítek.

Jestli nám nedáte,
tak se podíváte,
všecky hrnce vám roztlučem',
co v polici máte,
co v polici máte.

A, vy, rodičové,
o své dítky dbejte;
v zimě, v létě do školy je
pilně posýlejte,
pilně posýlejte.

Nejsou-li v polici,
někde se naleznou,
roztlučem' je, potlučem' je
šavlicí železnou,
šavlicí železnou (zařinčí šavlí).

Praporečník přednáší:

Alou! Alou! bratří rozmilí!
buďme veselí a zmužilí,
všickni, jenž pod tímto praporcem
bojujete s udatným srdcem,
dejte výhost temné truchlivosti,
odejte se jasné veselosti;
neboť víte, že ten slavný den,
k naší radosti jest zasvěcen.
Dávno jsme se na něj těšili,
hleďte, abychom ho užili.
Srdnatosti důkaz dáme my,
a postavme se k sobě tvářemi.

Teď kaprál velí:

Levé křídlo, v pravo hleď!
pravé křídlo, v levo hleď!

Teď tambor:

Já jsem sice tambor malý,
věrně ale sloužím králi.
Byl jsem pět let u regimentu,
vážím asi sedm centů,
buben jest mé potěšení,
jiná radosť pro mě není,
jak ti moji kamarádi,
mašírují při něm rádi,

když ta jeho kůže zlatá,
hlučně řinčí tramta, tatá.
Pročež Vás, rozmilé dítky,
rodičů svých drahé kvítky,
zve můj buben do pole,
a to maršem ke škole.

Kaprál velí:

Mušketýři, vystup směle,
před shromáždění celé,
až pak odtud odstoupíš,
kamarád ať vystoupíš!

Voják 1. (pušku na pravém rameni):

Já mušketýr s těžkou zbraní
jistě jsem k politování,
husar skočí na koníka,
přes hory doly utíká,
a já musím pěšky chodit,
v blátě a sněhu se brodit,
a ještě pak k mému neštěstí
musím všecku „pakáž“ vésti.
Smilujte se tedy nade mnou
a obtěžte mi něčím „pakáž“ mou.

Teď vstoupí do řady, postaví pušku k noze a vystoupí jeho kamarád, 2. voják:

Já vojáček od pěchoty
zkusil jsem už dosti psoty,
žízně, hladu, ke své zlosti
zakusil jsem do sytosti;
když jsem táhl do Francouzska,
neměl jsem bot ani kouska.
V jedné velké „pataliji“
obdržel jsem medailii,
bojoval jsem za Vás také,
snášel bídy všelijaké,
pročež dobrá hospodyňko,
přineste nám ňáké vínko,
bych se mohl napíti
a své rány vymýti.

Kaprál velí:

Dragoune, vtipu dobrého,
mluv tedy něco moudrého,
až pak odtud odstoupíš,
kamarád ať vystoupíš!

Dragoun tase šavli:

Nepopíše husí péro,
co ten dragoun v světě zkusí,
jemu ať se vlasy ježí,
celý kůl na srdci leží.
On nemá na jednom dosti,
dva žaludky na starosti,
oně jest jako velký pán,
a já jenom k službě dán.
Vemte si ten chléb na to,
udělte mi něco za to,
bych nedělal nadarmo ten krok,
udělte mi něco na obrok.

2. dragoun (nováček):

Já mám koně, já mám broně,
to je kůň,
když já mu dám ovsa,
on skáče hopsa,
a když mu dám obroku,
on mně skáče do skoku,
já mám koně,
já mám broně,
to je dobrý kůň.

Kaprál velí:

Kyrysare, teď jest na tobě řada,
až odstoupíš, tak pusť kamaráda!

Kyrysar 1. tase šavli:

Zlý jest stav ten bojovnický,
zvláště však ten kyrysnický,
v létě paří kyrys hrudí,
v zimě až skrz kůži studí,
a tak kde nejlítější bitva je,
tam jde těžká kavalerie;
pročež nade mnou se ustrňte
a něčím mně kyrys naplňte!
Málem spokojený kyrysar
vděčně přijme sebe menší dar!

2. kyrysar (rekrut):

Musil by kyrysara pes vzít,
aby on neuměl jezdit;
když on si na koníka sedne,
tak jede v noci jako ve dne!

Kaprál velí:

Husar nám nyní dokáže,
mnoho-li má v srdci kuráže;
až pak odtud odstoupí,
kamarád ať vystoupí!

1. husar tase šavli:

Kuťa farum terentete!
To jest bída na tom světě,
málo peněz, práce dosti,
kuťa, není-liž to k zlosti.
Pozdravujou Vás husaři,
keď věru zle se jim daří,
máte na ně pamatovati
a jim také něco poslati.
Nedělejte v tom žádné překážky
a udělte jim něco do tašky!

2. husar:

Ištěn heren, to je zima!
až už se mě chytá rýma.
Keď by tato hospodyňka
měla jenom trochu vínka
a ňáký dobrý čerstvý špek,
abych si zahřál žaludek;
pakli já nic nedostanu,
hned přítelem být přestanu,
neb já ostrou šavli mám,
všecko to tu rozsekám!

Teď předstoupí furýr (ubytovatel) k setníku a podává mu depeše. Setník rozbalí list a čte nahlas:

Cito, cito jest tu psáno,
že má být mašírováno, —
a to do pole širého,
před nepřítele velkého.
Vzhůru na kůň pluku těžký,
a Vy lehcí jděte pěšky!
Jen tu nic nezapomeňte,
všecku pakáž s sebou vemte!

Teď se kaprál obrátí před hospodáře žádaje dárek do kasy pro svoje kamarády a praví:

Děkujem' s ponížeností,
za důkaz Vaší štědrosti,
s Pánem Bohem Vám dáváme,
a — jestli se neshledáme,
zaplať Vám to Bůh v hojnosti,
tuto i v nebeské radosti.

Teď kaprál velí: v pravo a v levo toč, pochodem pochod. Tambor bubnuje, a vojsko obdarováno „mašíruje" do jiného čísla.

Řehoři.

Podává *J. V. Želízko.*

II.

Z vesnic kol Stachů, tak zvaného Podlesí, chodí každoročně hoši kolem sv. Řehoře dům od domu. Jsou to obyčejně 2—3 hoši s červenými šátky, přehozenými do cípu přes ramena, s dřevěnými šavlemi v rukou. Na hlavě sedí každému vysoká koruna z cukerního papíru. Kromě toho jeden nese košík na dárky. Přijdouce do stavení počnou zpívati:

Na svatého Řehoře památka se činí,
každému se oznamuje, který o tom neví,
učitele velkého, Řehoře svatého,
toho my dnes slavíme, máme radost z toho.
Žádné dítky nemáte, na papír nám dejte,
jeden groš, nebo dva, jistě neschoudnete,
dostanete pochvalu v tom nebeským ráji,
kde svatý Řehoř přebývá, Pána Boha chválí.
Jestli nám nic nedáte, tak nás pohněváte,
všecky hrnce vám pobijem', co v sednici máte.

Na to spustí nějaký kratochvilný verš. První začne:

Ale, pane brachu kamaráde,
já ti povím špás!
Já jsem běžel po lavici,
roztrh' jsem si nohavici,
máma na mně hrozila,
přece mně odpustila.

Druhý:

Pane brachu kamaráde,
já ti povím ještě lepší špás.
Náš táta do školy nechodil,
přec se pít kořalku naučil.

Pak čekají na podarování a jdou do jiného stavení. Ke konečným žertovným veršům přidávají také:

Já jsem malý žáček,
zpívám jako ptáček,
kdybych housky s medem jídal,
já bych ještě lepší zpíval.

Záhadný nápis na zvonu ve Strenicích.

Podává *Václav Schmidt.* (Se snímkem.)

Na věži farního chrámu ve Strenicích (okres Mladá Boleslav), zasvěceného sv. Bartoloměji, visí 3 zvony, jeden veliký uprostřed a dva menší nad ním po stranách. Zvon prostřední a jeden menší lil konvář Míchal r. 1604.[1]) Druhý nejmenší zvon, umístěný ke straně východní, ovinut jest na koruně pamětihodným nápisem, jehož snímek vyhotovil jsem sice již téměř před 15 lety, ale do nedávna marně jsem se pokoušel s četnými přátely a znalci o jeho rozluštění. Nikde dosud nebyl otištěn ani přepis liter ani snímek, dovoluji si tedy podati jej veřejnosti se svým výkladem ku posouzení.

Jak patrno z reprodukce věrného snímku, vine se úhledný nápis mezi dvěma pásky. Čítá 80 písmen, rozdělených 12 lilijemi na 13 oddělení. Původ zvonu dlužno klásti do začátku 15. věku. Nápis jest latinský, jak na prvý pohled patrno, ale nejen jednotlivá slova, ale i písmena jsou přehozena. Přece však možno pokusiti se o výklad této legendy, zdánlivě zcela temné a záhadné. Jediný pohled na první slovo stačí jen prostřednímu latináři, aby v počátečním slově za náslovné *r* odjinud tam přehozené místo *s*, četl dativ: *sacerdoti* (knězi). Za první lilijí čteme zřetelně příslovku *sic* (tak), za lilijí druhou

---

[1]) Památky archaeolog. XVI. 219. Tam jsou legendy obou zvonů.

Nápis zvonu strenického. Snímek od Václava Schmidta.

nějakou zkomoleninu: *cit* a za lilijí třetí patrně konec imperativu: *recipe*, kterýž shledáváme na snímku ve 3. řádce. Za lilijí čtvrtou čteme zdánlivě nesrozumitelné *utu* a za pátou lilijí *aleat*, což dává smysl teprve tenkráte, odloučíme-li od *utu* písmeno *u* a vložíme je za pátou liliji před *aleat*, takže potom obé lilijí odděleno čte se *ut ualeat* (ať slouží, prospívá). Další slovo *uolnro* nedovedu rozluštiti a za šestou lilijí položené slovo *adamo* mohl by býti dativ osobního jména. Slovo vedlejší: *recipe* (přijmi). Za sedmou lilijí následující zkomolenina, soudě tak dle tří *a*, dále písmeny *n* a koncového *m* mohla by značiti *campanam* (zvon). Po osmé liliji čteme spojku *et* (a), po deváté liliji imperativ *fac* (čiň), po desáté *eam* (ji) a po jedenácté *consecrare* (posvětiti).

Uvážíme-li nyní poslední slova: *et fac eam consecrare*, poznáváme, že akkusativ zájmena: *eam* nutně musí se vztahovati k podstatnému jménu rodu ženského, s nímž se shoduje v rodě, čísle i pádu a tím jest v této větě jen akkus. *campanam*. Celá věta i s tímto doplňkem má smysl a dotvrzuje tak správnost čtení záhadné zkomoleniny za sedmou lilijí v *campanam* (v češtině *zvon* jest rodu mužského, nutno tedy vztahující se *eam* přeložiti *jej*. V infinitivu *consecrare* jest mluvnická chyba, zaviněná na konci vložením *e* místo *i*, neboť správný tvar v té vazbě jest *consecrari*. Doslovný překlad té věty *recipe campanam et fac eam consecrari* zní pak: *přijmi zvon a učiň jej posvěceným*, tedy volně zčeštěno: *přijmi zvon a posvěť jej*; slova také dříve zmíněná *ut valeat* (ať slouží, prospívá) hodí se k této větě svým smyslem. Že jsou uvedena dříve, nevadí našemu výkladu. Písmeny za lilijí dvanáctou, u níž nápis asi počíná, postrádají všeho smyslu.

Ke konci zajímavo jest připomenouti, že o značném stáří zvonu tohoto svědčí i jeho stěny namnoze od srdce tak vytlučené, že zvon vydává proto prazvláštní zvuk křaplavý. Vypravuje se o něm, že byl přenesen do Strenic ze zaniklého kostelíku „na hoře v Čejku“,[1]) ležícího nyní ve zříceninách asi čtvrt hodiny od Strenic na východ. Zkázu jeho i se zaniklou osadou Čejkami klademe do válek husitských.

Otázka zachování starobylého rázu Prahy.

Dne 5. dubna t. r. přinesly denní listy české provolání na ochranu historických památek pražských, opatřený četnými podpisy přátel našich starožitností, a za ním sletovaly se souhlasné přípisy ze mnohých krajů korunních zemí českých od zastupitelstev, měst, korporací, spolků i jednotlivců. Mnoho dobré vůle, svaté nadšení, ale málo síly k provedení ... Také „Společnosť přátel starožitností českých v Praze“

[1]) Tamže: F. Bareš vypravuje též o přenesení jeho do Strenic ze zaniklého, zbořeného kostela, jejž jmenuje »na Čejkách«. Týž píše jen, že »jest velmi starožitného původu«.

vyslovila v zásadě souhlas s touto akcí v přípise ze dne 10. června t. r., znějícím sl. radě král. města Prahy. Pamětní spis tento otištěn byl v časopise str. 62 a v denních listech. Stavební komise, v níž zasedali pan náměstek Dr. Srb, Dr. Kühn a Dr. Prachenský, usnesla se k návrhu tohoto, by ve smyslu pamětního spisu svolána byla komise, skládající se z užšího komitétu pro opravu řádu stavebního, totiž pp. Dra. Eiselta, Dra. Prachenského, Dra. Žaluda, do které by byli svoláni dále pp. stavitel J. Herain, architekt O. Polívka, stavitel Tichna, ředitel E. Tonner a stavitel Vlček, která by radě městské předložila návrhy na opravu řádu stavebního, pokud jí třeba jest k zachování starých památek pražských. Komise ta má vzíti za základ porad svých návrh, který v té příčině přijal užší komitét a který vypracován byl Drem Prachenským.

Se stejným důrazem vyslovila se pro zachování starobylého rázu Prahy také „Jednota občanů pražských“, podavši sboru král. hlav. města Prahy tento spis:

Slavný sbore obecních starších!

Členové Jednoty pražských občanů, přítomní ve schůzích dne 10. a dne 18. května t. r., v nichž u příležitosti přednášek pp. architektů O. Polívky a inž. J. Heraina jednáno bylo o zachování starobylého rázu města Prahy, uložili výboru Jednoty pražských občanů, by ve smyslu návrhů ve schůzích těchto učiněných obrátil se na slavnou representaci královského hlavního města našeho s důtklivou prosbou, by k zachování starobylého rázu Prahy — seč jest — působiti ráčila.

Vyhovuje přáním těmto výbor Jednoty pražských občanů dovoluje si z usnesení svého ze dne 7. července t. r. k slavnému sboru obecních starších podati tuto uctivou petici:

Výbor Jednoty pražských občanů jest toho dalek, aby rozšiřoval se o důležitosti otázky této, která zejména v době poslední s účastenstvím všeobecným se sleduje, a hned předem uznává s povděkem, že slavná representace královského hlavního města Prahy zejména v poslední době podnikla o své ujmě kroky důležité, jež k zachování starého rázu města našeho čelí nebo architektonické a vůbec umělecky vkusné úpravy jednotlivých novějších částí města se týkají (návrh na opravu stavebního řádu, revise polohopisného plánu asanačního, úpravu náměstí Betlemského a Senovážného atd.).

Ač netají se také podepsaný výbor Jednoty pražských občanů tím, že zachování starých památek pražských i pouhé zachování starého rázu Prahy spojeno jest se značnými, zejména finančními nesnázemi, přece dovoluje si slavnému sboru obecních starších předložiti návrhy, dle nichž by další kroky, jak k zachování starého rázu Prahy, tak i k architektonicky a vůbec umělecky krásné úpravě nových částí Prahy podniknuty býti mohly a měly. — Starobylý ráz Prahy jeví se v historických a uměleckých, najmě stavitelských památkách různých dob i slohů, kteréžto památky buď jednotlivě, buď ve skupinách svým rázem umělecky krásně působí; namnoze výtvorům ducha lidského i příroda napomáhá, a tu pak výsledek práce lidské z několika věků s přírodou v jeden krásný, souladný celek se pojí.

Dle výroků odborníků prve uvedených lze zachování starobylého rázu Prahy dosíci zejména:

1. **Zachováním dosavadních krásných pohledů:**

a) Stráň petřínská jakož i přední část horního plateau ku Praze a částečně i ku Smíchovu obrácená budiž chráněna před soustavným zastavováním budovami. Jen výjimkou budiž dovoleno provádění staveb ojedinělých anebo v malých skupinách, vyhovujících však zákonům estetiky, v souladu s okolím a pozadím a nerušících ladného pohledu s nábřeží staroměstského se otevírajícího.

b) Totéž nechť platí i o pokraji horní roviny letenské, pokud jí s nábřeží Františkova, ze Starého Města, Josefova a též s výše položených částí Král. Vinohradů spatřiti lze.

c) Při úpravě ostrova Kampy, pak pobřeží malostranského mezi mosty císaře Františka a císaře Františka Josefa obmezena budiž výška domů a jich střech tak, aby krásný pohled s nábřeží Františkova do malebné kotliny malostranské vysokým nábřežím a domy na něm stojícími nebyl znešvařován.

d) Také výškový poměr budov, které stojí před chrámem Týnským, na náměstích Staroměstském a Křižovnickém, kol mosteckých věží malostranských, před chrámem sv. Mikuláše, na náměstí Radeckého, v horní části ulice Nerudovy a Úvozu, pokud budovy ty s nábřeží Františkova viditelny jsou, měl by býti pro případ přestavby budov těch obmezen, aby domy přestavěné nebyly závadou jednotlivým architektonickým dílům a by nerušily krásných pohledů na jednotlivé části města.

Toho všeho docíliti lze ovšem jenom zákonem a bylo by alespoň částečně přáním tuto vysloveným vyhověno, kdyby dostala se do stavebního řádu ustanovení, jak je k § 73. st. ř. navrhla komise pro opravu stavebního řádu slavnou městskou radou zvolená. Ustanovení zákonná, která by přáním tuto vysloveným vyhovovala, ovšem by dosti citelně obmezovala právo vlastnické. Proto navrhuje se zcela po právu od právě jmenované komise, že by obmezení taková, zejména obmezování výšky budov za jiných okolností dovolené, mohla se v zákoně stanoviti pouze proti náhradě, které by se vlastníku ve stavbě obmezenému dostalo.

2. **Zachováním rázu jednotlivých částí města na Starém Městě, Malé Straně, Hradčanech i Josefově:**

a) ráz tento budiž zachováván při stavbách i přestavbách budov dle starých motivů pražských ve zvláštních lokálních formách renaissance a baroku, nebo budiž applikován dle dobrých děl domácích mistrů po českém venkově provedených. Zejména buďtež zachována loubí na Malostranském náměstí, vysoká průčelí a štíty domů na náměstí Staroměstském, na Malém i Malostranském náměstí atd.

b) Pro jisté ulice a náměstí měl by býti určen ráz jakož i výškový poměr vzhledem k okolí s připuštěním volnosti, by přízemí a mezzanin moderně mohly býti upraveny.

I tato ustanovení mohou jen zákonem platnosti nabyti a i zde bylo by částečně vyhověno přijetím ustanovení, která výše naznačená komise navrhuje k §§ 2., 24., 34. a 73 st. ř.

Také zde obmezení práva vlastnického mohlo by se státi ven za náhradu, by vlastníci domů na svém majetku citelné škody netrpěli.

3. **Zachováním jednotlivých monumentálních staveb vůbec, jež pro Prahu jsou charakteristickými.**

To platí zejména o Prašné bráně, průčelí chrámu Týnského s oběma imponujícíma věžema, o staré části radnice Staroměstské s věží, o mostu Karlově s veškerými jeho věžemi i sochami, o kostele na Karlově, o hřbitově židovském atd. Na takovýchto objektech nebudiž dopuštěno žádných změn, jimiž by ráz jejich škodu vzíti mohl, a budiž okolí jich tak upraveno, by důležitosti, kráse a významu té které budovy památné odpovídalo.

4. **Zachováním jiných předmětů uměleckých.**

V starých částech Prahy jest na nárožích domů množství soch anebo štukových obrazů, pod nimiž se často nalézají krásné tepané železné konsoly, nesoucí lucerny; některé domy mívají pak znázorněny mnohdy velice uměle domovní název, buď plasticky v kamenu či štuku. Vše to mělo by býti zachováno a při stavbách nových či přestavbách mělo by toho býti následováno. Docíliti by se toho dalo přátelským dohodnutím a upozorněním stavebníka se strany řídícího komise nebo přítomných členů jejích při komisích stavebních atd.

Co se tkne architektonické a vůbec umělecké úpravy nových anebo takových částí města, které, ač již existují, nemají rázu starobylého, tu dovolujeme si obzvláště navrhnouti:

5. **aby při zakládání nových částí města přihlíženo bylo vedle praktického rozdělení stavenišť také na uměleckou úpravu částí, jež nově se mají utvořiti.**

Toho bylo by lze docíliti:

a) kdyby plány polohopisné a regulační nebyly sdělávány pouze od geometrů, nýbrž za součinnosti odborně vzdělaných architektů;

b) kdyby pro místa polohou svojí významná, jako jsou projektované nábřeží, náplavky, okolí mostů a pod., vypracovány byly před regulováním od sil odborných veřejným konkursem vyzvaných návrhy s pohledy, průřezy a studiemi perspektivními. To by platilo zejména pro nábřeží Rudolfovo, pro nábřeží Palackého, pak pro nábřeží mezi mosty císaře Františka a císaře Františka Josefa, pak pro příští nábřeží v Podskalí;

c) kdyby v takových částech města, kde staveniště jsou ve vlastnictví obce pražské, jak tomu bude zejména v obvodu asanačním, obec pražská pro stavby jednotlivých budov na místech význačných (nároží, zejména na náměstích, budovy na nábřežích atd.) veřejným konkursem získala plány a zejména návrhy façad, po případě celých skupin budov, dle nichž by pak nabyvatel stavenišť takových povinen byl stavby provésti, k čemuž by ovšem smlouvou trhovou zavázati se musil.

Ku provedení návrhů tuto uvedených doporučovalo by se:

1. aby slavnou radou městskou zvolena byla komise skládající se ze znalců stavitelských a uměleckých památek pražských jakož i právníků, která by vypracovala návrh na opravu řádu stavebního, pokud je jí zapotřebí k zachování starého rázu města Prahy, berouc při tom za základ návrh na opravu stavebního řádu slavnou radou městskou již zemskému výboru předložený;

2. aby městský úřad stavební i městský úřad hospodářský při provádění staveb obecních a opravě budov obecních dbaly zásad v petici této podrobněji vyslovených, pokud se týkají zachování starého rázu města Prahy a architektonické úpravy nových částí města;

3 aby v zájmu zachování starého rázu města Prahy zejména

a) revidován byl polohopisný plán pro obvod asanační,

b) aby na most Karlův místo soch při povodní zničených nebyly stavěny sochy m derní, nýbrž aby staré sochy obnoveny byly, by tím starobylý a umělecký ráz tohoto památného uměleckého díla porušen nebyl,

c) aby bylo vzato v úvahu, je-li nutno, aby byla Čertovka zasypána

Předkládaje tuto návrhy, které ve schůzích členských výše naznačených učiněny byly, výbor Jednoty pražských občanů dovoluje si prositi:

Slavný sbore obecních starších,

račiž slavné radě městské uložiti, by sestavila komisi z pp členů sboru obecních starších i z odborníků mimo slavný sbor obecních starších stojících, která by veškerá tuto projevená přání bedlivě prozkoumala, příhodné návrhy učinila a která by i na příště slavné radě městské podávala návrhy ve všech věcech týkajících se zachování starého rázu města jakož i umělecké úpravy nových jeho částí.

V Praze, dne 10 července 1896.

F. Voitl, starosta. — Vl. Per, jednatel.

Avšak již před tím obrátila se táž „Jednota občanů pražských“ k obci pražské s pamětním spisem, v němž kromě jiného žádáno bylo za regulaci Újezdu, zboření domu „u klíčů“ a domů sousedních, upravení nábřeží na Menším městě pražském a j., k čemuž rada městská odpověděla, že regulace Újezdu provádí se postupně, jak poměry místní a prostředky finanční dovolují, otázka pak úpravy břehu na Menším městě pražském a regulace Kampy řešena jest projektem, jejž stavební

úřad vypracoval a předložil místodržitelství ke schválení. Také jest potěšitelným úkazem, že obec vyjednává s vojenským erárem o získání fortifikačních objektův a kasáren. Bylo by jen žádoucno, aby otázky ty častěji byly přetřásány, aby veřejnosť věděla stále, že osud jejich není rozhodnut a že tudíž třeba býti na stráži proti útočícímu vandalismu podnikatelskému, který by nejraději převrátil Prahu. Nemusí to býti památka umělecká, může se jednati o něco podobného, jako jest na př. otázka zasypání „Čertovky“. To kdyby se uskutečnilo, Praha by jistě utrpěla, poněvadž na zasypaném rameni říčním vznikla by obyčejná ulice s vysokými činžáky, zdobenými façadami kasárnickými. Pak by byla znetvořena překrásná podívaná na Menší město pražské a Hradčany. Doufáme, že sl. městská rada se přičiní, aby hlavní důvod pro zasypání „Čertovky“, totiž zdravotní, záhy padl. Kanalisačním projektem Lindleyovým zbavena bude „Čertovka“ stok do ní ústících, a tím budou odzbrojeni ti, kdož čekají na její zasypání. Vyskytnou-li se snad někdy i takové námitky, že na př. vyvěšené prádlo uráží krasocit domácích i cizinců, pak nastane povinnosť naší žurnalistice, aby hlasy tak naivní satyricky sešlehala a po zásluze odbyla i umlčela. Jsme pro zachování „Čertovky“. Chceme konečně též rozhodnutí: co se stane s pustým spáleništěm mlýna Odkolkova. Jak záslužno bylo by docíliti shody, aby tamže mohl býti snesen známý komín, hyzdící celou tuto část...

Tyto myšlénky znovu ožily a bylo o nich uvažováno ve schůzích i v denních listech po vydání známého již provolání Bohudíka, objevil se blahodárný účinek jeho nejen v Praze samé, ale i v předměstích, kde též má býti pamatováno krásna při zakládání nových ulic. Před takovou otázkou stojí na př. nyní město Karlín. Před časem byl vyložen na tamější radnici k veřejnému posudku regulační plán pozemkův Invalidovny, mající určovati, jak se má Karlín na dále šířiti v tu stranu. Bohužel, i tam bylo by přijetí navrženého plánu regulačního jen na škodu, neboť by vedlo k zastavení dosud zcela čisté plochy „moderními“ činžáky s nejmenší plochou nezastavěnou až na 15%, vedlo by dále ke zrušení parku střelnice, ke zničení vyhlídky na Žižkov, porostlý mladým lesem a konečně ke sbourání jediné starší památné stavby karlínské, totiž Dienzenhoferovy Invalidovny. Architekt a stavitel p. Štěrba má zásluhu, že upozornil na vady nového plánu regulačního ve veřejné a zajímavé přednášce a podal svůj vlastní úsudek, vyhovující všem požadavkům. Výsledek byl, že proti prvému plánu podala intelligence námitky, opatřené 220 podpisy, kde žádá, aby předložený plán regulační byl zcela přepracován.

Zatím docházely stále petice o zachování starobylého rázu Prahy na sl. radu městskou král. hlav. města Prahy, která ve své schůzi dne 26. května t. r. odpověděla, že je „má stále na zřeteli, že však zdárnému rozřešení otázky té jsou na závadu značné obtíže technické a finanční.“ („Národní Listy“ ze dne 28. května.)

V červnu posílila obhájce starobylého rázu v Praze slč. Zdeňka Braunerova výtečným článkem v 8. čís. „Rozhledů,“ nadepsaným: Skutky Konyášovy. Příspěvek k akci o zachování starobylého rázu

Prahy (str. 483.—490.), který doporučujeme vřele všem, kdo se zajímají o tuto otázku...

Avšak v témž měsíci červnu, kdy nadšení pro zachování starobylého rázu Prahy vrcholilo v četných schůzích, peticích, článcích a lokálkách, v témže čase ukázala se malomocnost všeho podnikání rozbořením kostela románského svatého Jana na Zábradlí (in vado) v Poštovské ulici na Starém městě pražském. Až po tu dobu bylo viděti románskou apsidu. Připomíná se v listinách poprve r. 1320.[1]) Přátelé památek našich ihned vydali heslo „zachraňme kostelík sv. Jana na Zábradlí", počali sbírati na zakoupení jeho, ale prve než potřebné peníze mohly býti sebrány, rozbořil p. Alfons Wertmüller, architekt (majetník oněch parcel č. 204—206), znamenitou tuto památku stavitelskou, jež dne 18. června zmizela nadobro s povrchu k nenahraditelné škodě a k nezapomenutelné hanbě naší. Takový osud stihl tedy znamenité dílo předků našich, které zrušením pozbyvši svého účelu, stalo se obyčejným činžákem, posléze pak i ženkami bylo obýváno.

Při bourání byly nalezeny kusy žeber gotických a omítka s nápisem, v zemi pak gotická křtitelnice kamenná, zlomky náhrobkův a množství kostí z bývalého hřbitova. Avšak nejvzácnější jest nalezený tam kámen se zkráceným nápisem: HERM · EP · (výška písmen jest asi 23 cm.) což znamená Hermanus episcopus. Byl tedy památný kostel zbudován a vysvěcen za biskupa Heřmana z Maastrichta, který spravoval diecési pražskou v letech 1100.—1122. Jak ctihodného stáří výmluvná ta památka, nahrazující ztracenou listinu zakládací! A právě pro tuto vzácnost nesouhlasíme s návrhem, proneseným v denních listech koncem června, „aby byla v domě, který na tom místě se vystaví, zasazena do zdi na slušném místě, aby ji každý z ulice mohl viděti" a k ní pak teprve desku s českým nápisem, kdy a kým byl kostel založen a zbořen. Po našem mínění patří onen starý kámen (který by ostatně p. architekt zazdil jistě někde ve dvoře, poněvadž ničím nelahodí oku laika) přímo do městského musea. Snad by tam nebyl odmítnut jako kartony Alšovy.[2])

A co bude dále? Ještě jest mnoho památek vyhlédnutých ke zboření. Obstojí před ničícím chvatem jediný snad kostel sv. Václava u bývalé trestnice — ale ostatní, jako kostel nejsv. Trojice v Podskalí, kostel sv. Karla Boromejského (jehož zachování lehkomyslně bylo stíženo protější čarou stavební), Amerika a j. — budou srovnány se zemí. Na úvahy jest příliš brzy a k bourání jest jich dosti. Osud našich památek jest jako osud národních velikánů, kteří teprve po smrti jsou uznáváni, pomníky slaveni a velebeni...

Bezděčně vzpomněl jsem si na rozmluvu V. Mrštíka s tlustým uzenářem hospodským v Norimberce: proč je Norimberk tak zachovalý a neporušený. „No jo — to u nás je už takový stavební statut — takový zákon. A podle toho zákona nesmí tady nikdo nic bourat, nic

---

[1]) V. V. Tomek: Dějepis města Prahy I. 2. vyd., str. 230.

[2]) Spolek »Manes« zakoupil známé kartony Alšovy a nabídl je pak městskému museu. Jak byl sklamán za svou ochotu, viz v drobných zprávách.

přestavovat, a když se i stane a něco samo spadne nebo oheň vznikne a dům vyhoří — zas to musí postavit tak, jak to stálo [1]) — magistrát dává na plány pozor a nedovolí, když to není, jak má být. Uvnitř si to může mít každý jak chce, v tom mu nikdo nebrání, ale na venek to musí zůstat jak to bylo. Činžáky si může každý stavět za městem — tam je místa dost.“

Užaslý V. Mrštík tázal se, je-li také v Norimberce opposice proti tomu zákonu.

„O ja,“ odpověděl uzenář, „es gibt paar Esels da, die es demolieren wollen, aber wir halten fest.“ [2])

A v tom jest kámen úrazu pro celou naši otázku starobylého rázu Prahy, jež zůstává spící otázkou, probouzenou a oživovanou občasným vandalismem. — *Expertus.* —

O středověkých pečetech.

Sestavil a vyobrazeními opatřil *Vojt. Král z Dobré Vody.*

(Pokračování.)

8. Pečeti krále Přemysla II. (1253.—1278.) a druhé manželky jeho králové Kunhuty.

Není účelem těchto řádků vyličovati podrobně bohatýrský a pohnutý život tohoto krále, možno načrtnouti jen dobu jeho panování.

Král Přemysl II. vynikal vzácnými dary těla i ducha nad svými vrstevníky. Pro udatnost a spravedlnost svou nazýván byl králem „železným“, pro bohatství a nádherymilovnost králem „zlatým“. I nepřátelé nemohli mu odepříti úcty. Jsa vychován po německu, pokračoval po příkladu otcově v zakládání nových měst, do nichž povolával německé osadníky, opatřiv je zvláštními výsadami.

Nová města tato měla nejen zvýšiti příjmy královy, nýbrž měla mu býti i oporou proti panstvu, jež popudil proti sobě odebíráním korunních statků, daných v zástavu otcem jeho.

Právní poměry v Čechách úplně změněny byly za něho upuštěním od dávných řádů slovanských, jichž místo zaujaly německé řády feudální. Nemálo působilo též zřízení nového stavu městského.

Jak bylo uvedeno, byla Přemyslovi svěřena správa Moravy ještě za života otce jeho, krále Václava I., dne 21. listopadu r. 1251. zvolen pak mladý kralevic i za pána země Rakouské.

---

[1]) Seznam domů zbořených v Praze v letech 1891.—1895. vyplnil bezmála 3 sloupce odpoledních »Národních listů«. Čteš domovní štíty: u zlaté hruškv, u červené boty, u tří zedníků, u tří králů, u tří duh, u kobyly a pod., ale jdi se podívat, kde jsou přeneseny na novou stavbu!

[2]) Čas 1896. Belletrist. příl. roč. I. čís. 10., str. 79. »K akci pro zachování starobylého rázu Prahy.«

Sňatek s obstárlou již Marketou z rodu Babenberků, vdovou po německém králi Jindřichovi, konaný slavnostně dne 8. dubna r. 1252., měl Přemysla nejen utvrditi v držení nově nabyté země, ale i poskytnouti mu práva ku zemi Štyrské.

Přes to záhy vypukly pře i válka s uherským králem Belou a jeho spojenci, v níž nové země i Morava byly zle spustošeny divokými Kumány, až působením papežovým r. 1254. dosaženo bylo smíru.

Roku 1260. vypukla poznovu válka s Belou o Štyrsko, král Přemysl Uhry úplně porazil v památné bitvě u Kressenbrunnu, čímž mír byl znovu získán.

Nemaje naděje na legitimního dědice, dal se král Přemysl s Marketou Rakouskou rozvésti a pojal za manželku Kunhutu, dceru knížete Rostislava Michajloviče Haličského, pána Mačevského a Rudenského, vnučku krále Bely IV., dav se s ní zároveň korunovati roku 1261. Teprve od toho času Přemysl počal se psáti: král český.

Pak Přemysl rozmnožil svou říši o Korutany a Krajinu tak, že sáhala až k moři Jaderskému.

Proto že Přemysl, jsa kurfirst a volič říše německé, nebyl připuštěn k volbě německého krále, kterým r. 1273. Rudolf z Habsburka byl zvolen, nechtěl tohoto uznati z té a jiných ještě příčin, což mělo za následek, že nový král zbavil Přemysla vlády v Rakousích, Štyrsku a Korutanech, sám čině nároky na ně a českého krále poháněl k sobě před soud.

Král český nemohl arci poslechnouti a tím dal podnět k válce, k níž se strany nepřátel — mezi těmi bylo částečně i české panstvo — děly se rozsáhlé přípravy.

Vida přesilu nepřátelskou, uzavřel Přemysl smír s Rudolfem dne 21. listopadu roku 1276., zřeknuv se Rakous, Štyrska, Korutan i Krajiny. Oboustranně ujednané sňatky jich dítek měly Rudolfovi zabezpečiti naději na dědictví rodu Přemyslova.

Brzy však Přemysl nemoha si dáti líbiti přílišné zasahování Rudolfovo do vnitřních záležitostí svých dědičných zemí, chystal se k novému, zoufalému boji.

Ucházeje se marně o pomoc polskou, seznal Přemysl záhy, jaké přátele má i v Němcích od něho a předchůdců podporovaných ku škodě své a celé země, vida je vesměs na straně svých nepřátel. Také ve svém táboře měl Přemysl značný počet tajných nepřátel vlastní krve, kterýchž zradou osudná bitva na Moravském poli v den sv. Rufa r. 1278. skončila porážkou zrazeného vojska českého a smrtí hrdinného krále.

Následky porážky a smrti Přemyslovy pro českou zemi byly strašlivé a zhoubné. Jediný pozůstalý syn Václav byl ještě pachole sedmileté a proto požádala vdova Kunhuta makrabí Braniborského Ottu, příbuzného Přemyslova, aby byl poručníkem nezletilého krále a dědice. Bohužel, byl ten krok nešťastný.

Připojené vyobrazení znázorňuje pečeť Přemyslovu z r. 1252., na níž na rozdíl od otce svého, krále Václava ještě žijícího, zove se „králem mladším“. Památná jest pečeť ta zvláště tím, že se na ní

Obr. 14. Pečet Přemysla II. z r. 1252.
(Skutečná velikost.)

poprve vůbec vyskytuje na štítě dvouocasý lev, uznávaný od těch dob až podnes zemský znak. Přílbici hrncovitou na této pečeti nezdobí dosud klenot.

Opis pečeti zní: † PREMIZL · DEI · GRACIA · IVVENIS · REX · BOEMOR.

Originál má klášter v Břevnově.

Na líci dvoustranné pečeti (majestátu) téhož krále (z doby po jeho korunovaci) vidíme ho na trůnu pod korunou v dlouhém řasnatém rouše, s žezlem a jablkem říšským. Opis zní: S' OTTAKARI · SIVE · PREMIZLAI · QVINTI · REGIS · BOEMOR · MARCHIOIIS · MORAVIE · FILII · WENZEZLAI · REGIS · QVARTI.

Na rubu téže pečeti spatřuje se král v přílbici s klénotem (křídlem) na koni, držící v pravici kopí s praporem, v levici štít se

Obr. 15. (Líc.)

Obr. 16. (Rub.)

Majestát Přemysla II.

(Skutečná velikost.)

břevnem (znakem Rakous). Na krku koně, pokrytého ozdobným kropířem, jest štít s českým lvem, pod ním na předních nohách s orlicí moravskou, na zadku se štyrským pantýrem. Opis zní: † S. OTAKARI · DEI · GRA · REGIS · BOEMOR · QVINTI · MORAV · MARCHIONIS · AUSTRIE & STIRIE · DUCIS.

Jiný rub majestátu podobá se předešlému úplně až na korouhev, již král drží v pravici; ozdobena jest českým lvem. Znaky obsahují pak na krku znak korutanský, v předu moravský a vzadu štyrský.

Opis zní: † S OTAKARI · DEI · GRACIA · DUCIS · AUSTRIE & STIRIE · DOMINI · CARNIOLE & MARCHIE · PORTVS · NAONIS ·

Na této pečeti vyskytuje se poprve přílbice s klenotem.

Na pečeti králové Kunhuty, matky krále Václava II. a tudíž prarodičky všech potomních panovníků českých z rodu Přemyslova i z domu Lucemberského, Polského a Rakouského až po dnes spatřuje se tato pod korunou na trůně sedící, v pravici držíc říšské jablko, levicí sponu řasnatého pláště. Opis první polovice zní: † CVNE-

Obr. 17. **Pečet královné Kunhuty, manželky Přemysla II.** (1261.—1285.)

GVNDIS · DI · GRA · REGINA · BOEM. Druhá polovice opisu nedá se lehko rozluštiti pro nedokonalé otisknutí a četné zkratky, jichž význam lze těžko uhodnouti.

F. Palacký hleděl stanoviti správné rodové jméno a titul otce královnina dotud nesprávný. [1])

Národopisná výstava československá v Praze.

(Pokračování.)

Vrátíme se k východu z levého křídla, kde proti Podkrkonoší vstupujeme do krajinských oddělení, zbudovaných z materiálu moravského, slezského a slovenského. Sbírky Horácka, hlavně vyšívky (i krajky), keramika a obrazy zasluhují plné pozornosti. Originelní jsou účesy žen na Horácku, zhotovené v miniaturních ukázkách návodem pí. Vlasty Pittnerové.

Sousední Brněnsko postavilo jizbu brněnsko-podhoráckou, jak vypadala na začátku tohoto století s figurinami selky a sedláka z Troubska a stárky se stárkou z Lišně na Brněnsku. Zajímavá jsou tam kamna a postel. Druhá jest měšťanská světnice na Brněnsku z 18. stol. Vedle toho ve zvláštní skříni představují se nám ženich s nevěstou nenucenými figurinami.

V dalším oddělení seknica vyškovská hostí ženu stojící u kolébky s děťátkem a dva muže v kroji starém. Mezi četnými vyšívkami a nádobím utkví oko nejednou na přemnohé zajímavostí, nutkající ke srovnání s prohlédnutým materiálem českým. Tam také ožijí vzpomínky na zasloužilého vlastence Skopalíka při pohledu na zdařilou figurinu, jej spodobující.

V hanácké světnici z Kroměřížska, vypravené starožitně, prodlévají právě 4 osoby. Žena sedíc u stolu čte v bibli a v pozadí protějším zahleděl se k ní muž, před nímž u postele dívá se žena se zálibou na vyšnořenou nevěstu. Nejbohatší kraj sesterské Moravy vyniká bohatstvím i po stránce národopisné, přihlédneme-li jen k vyšívkám a keramice.

Malá světnice slezská v oddělení Opavska-Těšínska skrývá v prosté domácnosti tři lidi. Venku jsou rozloženy diagramy, fotografie, obrázky, knihy staré i nové, tabulky nářečí a různé památky pravěké i středověké. Laika zaráží pohled na křivolaké „kluky“, hadovitě stočené a hlavičkami končící, zastupující naše rychtářská práva.

Vstupujeme do oddělení valašského, nejzajímavějšího a uznaného ve vzácném souhlase vší kritiky za nejkrásnější. Propracovanost a úplnost jsou všude patrny. Prvý pohled náš spočine na soše Palackého, na rodáku a chloubě Valašska, u jehož kolébky prostinké usedl venkovan a zabral se do čtení.

---

[1]) Časopis čes. musea 1842. str. 23. a v Radhošti II. 259. F. Palacký: O Ruském knížeti Rostislavovi, otci královny české Kunhuty a rodu jeho.

Z leva poutá naši pozornosť krojově zajímavá a přirozeností dýšící skupina sedmi figurin „z hospody“. Dva hrají na cymbál a housle, za párkem tančícím poskakuje jiný tanečník dle hudby a Rožnovjanka podává portášovi kořalky v ploské lahvici na zavdanou. V pravo pak vidíme vážnou skupinu osmi figurin (tří mužů a pěti žen), jak se zastavili na slovíčko na cestě z kostela. Protější jizba pasekáře ze Vsacka měla zvláště a stále dosti diváků, že skytala pohled nad jiné zajímavý — doma při práci. Pasekář robí ze dřeva lopatky a jiné nářadí, žena klečíc sehnuta urovnává v domácností, a dítě batolí se v točidle uprostřed jizby, která se zamlouvá každému prostinkostí a věrností. I domácí zvířata v obvyklých posách spatřujeme vycpaná na příslušných místech.

Zaměstnání dovedného lidu valašského zračí se v četných dřevěných výrobcích. Počínaje porážením i dopravou dříví, pilařstvím, uhlířstvím až po vařečky, šindel a světidla, vše stejně vlastní valašské ruce jako perlcfářství. Pokrývky na hlavu vyrábí z hubky zápalné jako na Domažlicku. Břitké kudly od největších k pravým miniaturním, kamenictví, ovocnářství (slivovice), košařství, včelařství, plátenictví, soukenictví, papučářství a jiné svědčí ukázkami názorně a přehledně sestavenými o čilosti valašského lidu. Také jsme viděli vyložené padělané peníze nynější, jež přibral si jistý dovedný Valach k dědičné výrobě kovových knoflíků. Salašnictví, jež má tam pravý domov, zastoupeno bylo ukázkami v nářadí a obrazech. Uvážíme-li, že vše, co tuto jen výčtem podáno, pod každým záhlavím repraesentuje slušnou sbírku, musíme žasnouti nad vzácnou obětavostí a pílí pořadatelů z odboru valašského, jehož jednatelem byl PhC. J. Válek Vedle toho ještě viděli jsme cenné ukázky ze zvykosloví (sbírky psané, fotografie a kraslice), stavitelství lidového, hudby, zeměpisu, demografie a dialektologie. Krojovou mapu Válkovu přáli bychom si míti v brzku zdařile reprodukovánu.

Úprkovy obrazy ze života slováckého jsou jako stvořeny pro výstavu, v níž nemálo napomáhají ku zvýšení malebnosti a ceny oddělení moravského na Slovácku. Skupina figurin, zvláště krojem zajímavých, poučuje nás o pouti na Slovácku. Pod doškovým přístřeškem krčmy hovoří Slováci a jiní kupují pouti u blízkého stánku pernikářského. Druhá zajímavosť tohoto oddělení jest světnice z Velké u Strážnice s mužem a ženou a světnice z Mistřína u Kyjova se třemi figurinami. Malůvky, vyšívky, nádobí. knihy s malovanými iniciálami, kraslice a mnoho jiných zajímavostí. Obrázky processí z Vracova a průvodu svatebního upomínají na kresby V. Voleského ze Zhoře u Čes. Třebové. Jsou též výtvorem samorostlé „malířky“ M. Svitálkovy.

Poslední z oddělení krajinských jest vedlejší, vyhrazené lidu uhersko-slovenskému; jest bohato zvláště na vyšívky (nejstarší ze 17. století) a modely staveb i nářadí. Lze říci, že jest stěsnané. Při stěně stojící skupina osmi krojových figurin jest tak zajímava pro badatele, že nerad odchází. Podávají kroje ze stolice nitranské, novohradské, oravské, trenčínské, zemplínské atd. Škoda, že tomuto od-

dělení nebylo vykázáno větší místo a věnována větší píle, jak toho zasluhovala starobylost, celého zařízení a života slovenského.

Tím jsme skončili procházku krajinskými odděleními oblasti československé. A výsledek? „Takto výstavky krajové podávaly nejvíce jen souběžný obraz v malém toho, co bylo systematicky podáno v odborech ústředních.[1]) Na mnoze individualita krajů chtěla se projeviti skoro výhradně památkami výtvarné práce. Jiné odbory přihlížely více k poměrům zeměpisným, ke zvykosloví; ale nejvíce místa věnováno vyšívkám a krojům jakožto předmětům nejmakavějším a nejefektnějším. — Šťastná byla tu myšlenka při krajinských odděleních zřizovat interieury — světnice s úplným zařízením vnitřním jak vesnické, tak městské. Některé byly skutečně zdařilé a poučné. — Obsah těchto oddělení nebyl dost propracován ani v ústředních odborech. Kromě toho mnohé příčiny, které byly mimo ústřední výbory, zavinily onu nesouměrnosť mezi jednotlivými výstavami obvodovými; některé byly až přeplněné, jiné zase chudé. Čím který odbor měl větší pochopení pro společnou výstavu a jí podřizoval místní slávu, tím chuději vypadla výstavka. Platí to zejména o českých.“ Toť úsudek pilného pozorovatele Dra. J. Jakubce.[2]) Nelze však souhlasiti se vším.

Výstavky nebyly jen souběžným obrazem v malém toho, co bylo „systematicky podáno v odborech ústředních“, a to proto, že pojaly namnoze vše ze svého kraje do svého rámce, bez ohledu na původ. Někde vyložili práce zcela moderní, hodící se nejvýše na výstavu průmyslovou nebo spíše do výkladu obchodního, jako na př. vyšívaný obraz: výjev z „Prodané nevěsty“. Jinde jakoby neznali své historie, nejpamátnější nevystaveno, ač to bylo možno. Poznali jsme to pátrajíce po výrobcích lidového hrnčířství, jež kvetlo nebo dosud kvete v Čechách: v Berouně, v Domažlicích, na Horách Kutných, v Litomyšlsku, v Milévsku, v Praze, ve Svratce, v Třebechovicích, v Třeboni, v České Třebové a namnoze jinde. Kde byly vystaveny (ač bez dat), poznamenáno; v oddělení keramiky výtvarného odboru toho též nebylo. Chtěli jsme studovati vývoj keramiky, abychom mohli navázati poznatky z keramiky lidové, na středověkou a dále na pravěkou. Ostatně táž nehoda byla i při krojích a vyšívkách: prosté nebo dokonce nevyšívané zůstalo nevystaveno, aby byl obraz parádní, unášející diváka — ale neuspokojující znalce. Tato nepropracovanosť, neúplnosť a neurčitosť byla, bohudík, méně v krajinských, než v ústředních odděleních. Tu přeplněnosť, tam chudoba, a tak to šlo v krajinských odděleních střídavě za sebou. Někde se nám zdálo, že vidíme slibný začátek musea krajinského, nedávno založeného. Ve všech odděleních krajinských byly vyšívky, fotografie, diagramy, modely, obrázky na skle, památky cechovní, rychtářská práva, formy na perník, oplatnice, rouby, pečeti, listiny, rukopisy a knihy, modlicí knihy malované od venkovanů, kraslice a jiné předměty zvykoslovné, z kterýchžto

---

[1]) Naše Doba III. 517.

[2]) Nepropracovanosť v odděleních krajinských i ústředních uznává též Dr. J. Jakubec (nahoře).

posledních na př. mohlo býti utvořeno samostatné oddělení svateb, přehlížíme-li bohatý svůj soupis věcí táhnoucích se ke svatbám. A tak bylo i s jinými předměty, ať již pokračujeme zvykoslovnými, odtud pak ta chudoba ve zvykosloví, o němž mnozí skeptikové tvrdili, že se nedá vystavovati! V každém oddělení krajinském byl nějaký dřevěný zámek, někde i více kusů, výtvarný odbor jich měl malou sbírku, ale nevystavil ji, ač mohla a měla býti doplňkem, na př. v oddělení památek stavitelských. V čem však souhlasíme s krajinskými odbory, jest to, že vyložil kresby lidových slavností, ukázky z lidového stavitelství a ornamentiky, podané od učitelů, neumělců, což vymítil odbor výtvarný arci neprávem, jako též mapu krojovou z Táborska. Tu se prozradilo, kde a jak bylo o krojích a vyšívkách studováno. Krojové mapy ve všech odděleních krajinských byly tři, kroje blatského, vysokomýtského a valašského. K čemu tedy mělo se sbírati, když vše již známe ze článku Renáty Tyršové? [1]) Ano známe hlavní okršky české, ale přesného vymezení hranic, jako na zmíněných třech mapách odjinud nemáme. To jen mimochodem. [2])

Celkem řečeno o krajinských odděleních: každé installovalo z toho, co mělo, co vlastně zbylo z toho, když se bylo o jeho zásilku rozdělilo kolik jiných odborů ústředních. Nebylo jednotného návodu, co se v nich smí vystavovati, co jest rázu krajinného, co má důležitosť v jiném oddělení ústředním, co vůbec nehodí se nikde k vystavení atd. Ale nebylo kromě toho jednotného vedení, jež mělo býti svěřeno ruce železné a ruce odborné. Síla taková nesměla by býti arci znalá jen národopisu, ale i starožitností a historie, nesměla by býti jednostranná: výtvarně umělecká; taková spíše uškodí věci a pohřbí ji v dekoraci, symetričnosti a jiných požadavcích umělcových, nemístných však při výstavě vědecké, jako, národopisná (a vědeckou aspoň někde býti musila), kde odborníku kresba samoukova často více poslouží než dílo největšího umělce... Mnoho lidí chtělo „něco“ vykonati a podati, ale neuměli čísti, znajíce ztěžka některou písmenu.

(Pokračování.)

Zpráva o stavbě kostela v Humpolci.

Přepisuje *Fr. Košák.*

Jer. Jan Solař popisuje ve svých „Pamětech města Humpolce“, vydaných v Praze r. 1863. farní kostel v Humpolci sv. Mikuláše, biskupa Miranského, má tam o století 18. velmi málo zpráv, ač přece z několika míst patrno, že kostel ten byl přestavován na počátku 18. věku. Tak píše J. Solař na str. 53. při popisu kostela: „V křížení

---

[1]) Český Lid I. 4.

[2]) Po rozšíření zeměpisném musí tázati se, kdo studuje kteroukoliv partii národopisu, ať jest to kroj, půdorys, zvyk, pohádka atd. Ukázali jsme na to ve článku o špercích lidových, jakož vůbec chceme ještě věnovati pozornosť hlavně věcem a okolnostem v jiných úvahách opomíjeným.

jest báňovité klenutí z roku 1721.—1722," a dále na str. 54.: „Věž, při západním průčelí vystavená, byla roku 1721. dle tehdejšího vkusu ve své hořejší části opravena a nynější střechou pokryta." Konečně na str. 56. uvádí P. Solař: „Pěkná kazatelna jest roku 1721. zhotovena od Ferdinanda Netha, truhláře humpoleckého." Podrobnějších zpráv o této, patrně větší opravě kostela v letech těch, Solař neuvádí. Že skutečně kostel humpolecký byl přestavován v té době, ano z části i dostavován, dokazuje zpráva z r. 1722., kterou chová vdp. Vladimír Bečvář, farář v Mirošově, jako památku na rodné své město. Psána jest od současníka na obyčejném papíru písmem úhledným:

„Pro česť a chválu Boží a Nerozdílné Trojice Boží a pod jmenem Svatého Mikuláše Biskupa Miranského jest vystavený a posvěcený kostel v městie Humpolci pod Vorlíkem [1]) a starožitném. Před dávnými lety, že jest k zkáze — jak tomu mnozí chtějí — skrze oheň přišel, [2]) při čemž zdi téhož kostela patrně dokazovaly, však nicméně v kterém roce nepovědomo jest; kteráž takto skrze pro svou chudobu nepostavila, léta jest trval tak, že již obávati se co bylo, aby nějak nenadále mnoho lidí v něm o živobytí nepřišlo. Což když jest, vězte, vzhledl Velebný dvoji cti hodný pán Alopanor, toho času města Leče decanus, v kraji Čáslavském vikarius, dal o tom správu svému panu biskupovi, slavné konsistoři pražské. Aby tedy se stavěti mohlo, dovolení vyžádal. Odkudž Léta 1721. za šťastného panování Jejich milosti Excelenz vysoce urozené Pa. paní Eleonory Kristiny hraběnky z Rekalie [3]) a rozené hraběnky Meternichovy jest kámen gruntovný do věže téhož kostela založen. 2. kámen ale Kaple neb sakristie založil jest její pan syn Maxmilian hrabě z Rekie, kteryžto obě stavení šťastně dokonáno jest. Že pak ale zdi téhož kostela silného klenutí potřebovaly, takové až do oblouku a okna vésti neb polovička kostela zhotovena byla. Nic však méně kaple postrané dvě vystavené: 1. Nejsvětější Trojice, 2. S. Prokopa Opata, toho času za P. faráře Michala Hrůzy, [4]) rodilého z Pelhřímova, řádu premonstrátského, kláštera želívského, kanovníka, jehož pomocí byli pan Páter Točnanek a Páter Lorenz Sojovský, oba toho řádu kanovníci. Oficíři toho času byli: vrchní hejtman Václav Morávek, 2. důchodní Šimon Nápravník, rodilý z Humpolce, 3. vobroční Franz Ignác Kambal, primátor Martin Kopřiva, mistr zednický Jiří Baštin, řemesníci Matěj Istum, Ferdinand Neth truhlář, Vít Binder starší tovaryš tesař, kostelnící Jiří Jabůrek, Vojtěch Stejskal, Zikmund Kubín pomocník téhož kostela. Excelenz patronka dala vše mimo fůr, 150 f. a ornát žlutou půdou s rozličnýma květy, albu, jiné patříci věci k tomu. Hrabě Ernestus ze Říše z Metrnichu s fůrami vápno daroval. Pan Wolfgang svobodný pán z Metrnichu 40 f, P. Šimon Herink [5]) 100 f, Obec Humpolecká 400 f. Někteří sousedi dle možnosti pomáhali. Vesnice patřící k tomu kostelu malou pomoc učinily. S té příčiny druhou polovičku toho kostela dostavět nemohli. Naproti tomu ale velikou pomoc učinily jiné dvě vesnice totiž Jiřice a Krasonov milosrdenstvím jsou hnuty a všechny potřebné věci přivezly. Když ale dostavěli štafor

---

[1]) Vorlík, hrad u Humpolce. Dle Solaře str. 16. byl Zdeněk Trčka z Lípy první, kterýž psal se „na Vorlíku nad Humpolcem" a jeho list od r. 1559. jest první historická paměť, v níž jest zmínka o tomto hradě.

[2]) Bylo to nejspíše již za války třicetileté, zvláště když vůdce Švédů, Torstenson, po bitvě u Jankova táhl do Moravy, zanechav v Humpolci žoldnéře své, kteří plenili po okolí.

[3]) Roku 1717. prodán byl Humpolec Arnoštovi Augustinovi, říšskému hrabětí z Metrnichu, na Horní Cerekvi a Bukové. Že však tento pán zemřel dne 25. ledna 1720. v Leneville bez závětu a bez jiných dědiců, připadla dědičně veškerá jeho pozůstalosť paní Eleonoře Kristině, ovdovělé hraběnce z Regalu, paní na Kranichsfeldu, rozené hraběnce z Metrnichu, jediné jeho sestře a jediné právní dědičce. Solař, Pam. str. 37.

[4]) Michal Hrůza, byl farářem v Humpolci od r. 1705. do r. 1733. l. c. 52.

[5]) Šimon Herink, jenž tuto se jmenuje, byl dle Solaře l. c. 57. městský přednosta a dobrodinec kostela a zemřel po roce 1716.

a věž pobíjeli, od cechů Humpoleckých té práci obzvláštně jeden každý nápomocen jsou byli.

Pán Bůh Všemohoucí všem dobrodincům rač odplatiti k tomu chrámu Páně nápomocným a ten chrám Páně od všeliký zkázy a nebezpečenství rač zachovati Pro Svou česť a slávu, Jenž jsi živ a kralúješ na věky věkův. Amen.

Dokonán byl dne 28. Augusti 1722.

Přítomen toho byl František Smrtzka.“

Obsah zprávy této patrně svědčí, že kostel humpolecký byl v letech těch dostavován a zároveň určitěji vykládá svrchu uvedená místa v Solařových Pamětech.

Čertoviny.

Pověsť z Mnichovo-Hradišťska. Podává *Bohumír König.*

Podobná pověsť jako „Čertova rokle“ na Táborsku, podaná v čís. 1. tohoto ročníku p. J. K. Hrašem, vypravuje se i na Mnichovo-Hradišťsku. Vypravuji ji doslovně a podrobně, jak jsem ji slyšel od staré babičky Slavíkové v Mnichově Hradišti, již už hlava nebolí.

Před dávnými časy nebyli ševci tak potrhlí, vzteklí a spiašení, jako nynějšího času. Svůj háček to má v tomhle. Jednou švec z Mnichova-Hradiště, kde je až podnes mnoho obuvníkův a továrna, šel do blízkého místa, zvaného Čertoviny, na houby, a koho jako potká, jako pana čerta. Obadva změří se od hlavy až k patě a koukají na sebe nepříliš zdvořile. Švec ani nemukal, až teprve čert, který voněl smolou a sírou, táže se ševce: „Co jsi zač!“

„Švec jsem, pane čerte!“

„Propadl jsi peklu,“ řekl čert, „ale když mi ušiješ dobré boty, pustím tě!“

„S největší radostí,“ odpověděl švec.

I vzal čertovi míru a slíbil: „Do soboty budeš mít, čerte, boty hotové, přijď sem zase!“

„Však já to zadarmo žádat nebudu,“ pravilo čertisko.

V sobotu vypravil se švec s botama do Čertovin. Však čert už tam čekal. Ozkoušel je a pochválil: „Říznou mi sekácky, ševče! Dobře šiješ!“

„Jen jestli ty umíš také dobře platit,“ pravil švec.

Čert se však zdrábal. I začali se prát, a prali prý se celý rok, až vyváleli celé to údolí, kteréž pak nazváno bylo od toho praní čerta s ševcem „Čertoviny“. Švec nedostal za boty ničeho, leda trochu ran a musil odpelášiti s nepořízenou. A od toho praní jsou podnes všichni ševci vzteklí a potrhlí, a kdo nechce věřit, že švec šil čertovi boty, ať jde k ševci a uvidí, že švec po dnešní den šije boty na kopytě, jako jeho předek na čertově kopýtku.

Touto pověstí vysvětluje se původ jména údolí „Čertoviny“, kde na ostrohu jsou též památky po valech.

Abatyše Žofie Albinka z Helfenburka žádá o zvon ke sv. Klimentu na Levý Hradec.

Sděluje *Karel Procházka.*

V archivu fary Noutonické nalezen byl dopis týkající se zvonu k záduší sv. Klimenta na Hradci, jehož přepis podáváme:

Urozenému a statečnému rytíři panu Václavovi Boryniovi ze Lhoty, na Roztokách, Vylímově a Stěnicích, panu sousedu a příteli nám v pánu Bohu milému.

Modlitbu naši vzkazujem urozený a statečný rytíři, pane a příteli nám v pánu Bohu milý. Zdraví a jiného všeho dobrého přejeme vám rádi.

Rychtář, konšelé i sousedi náležející k záduší sho Klimenta na Hradci poddaní naši, zprávu nám toho učinili, kterak oumyslu jsou, aby k témuž kostelu zvon dali dáti udělati. I poněvadž nebožtík pan otec váš poručil vám i druhému panu bratru vašemu, jakožto synům svým, abyste zvon nový dali a zvonici při témž záduší udělati takový, jakž měl býti, v kanceláři své dal vyrejsovati, totiž jak a kolik centnýřů měl vážiti, o čemž hodnověrní lidé jisté zprávy nám dávají, což až posavad od pánů bratří nestalo. A to proto měli jste jej dáti udělati, že jsou se tu při tom záduší páni Boryniové prve nepochovávali, až za panování nebožtíka pana otce vašeho se začali pochovávati a k tomu záduší jak vy tak ani poddaní vaši žádných desátků nedáváte a svobodný pohřeb na gruntech našich jmíti chcete, nýbrž ještě grunty naše k záduší náležející poddaní vaši užívají a dosti malé platy z těch gruntů dávají, pročež příčiny mnohé máme, abychom to zastavili. I ušetřujíc přátelství dobrého... napomínáme, jestliže pak tak podlé nařízení pana otce vašeho chcete učiniti a ten zvon tak jakž jest n. pan otec nařídil i zvonici dáti udělati a peníze, které k záduší náleží spravedlivě za lesy, které jste dali zmejtiti a peníze k sobě vzali, navrátiti a to nařídíti, aby poddaní vaši k témuž záduší desátky dávali, poněvadž se tu pochovávají a pochovati chtějí, tak aby častěji služby boží mohly se vykonávati. Jestliže pak toto se nestane, tehdy my to záduší naše jako vrchnosť a kolatorkyně budeme věděti, kterak opatřiti a zvelebiti a vy pro rod svůj a poddané své budete moci jinde místo pohřebů sobě zvoliti. Za odpověď, kterou bychom se spravovati mohli, žádáme. S tím milosť Boží rač bejti s vámi. Datum v klášteře s. Jiří na hradě Pražském v sobothu po s. Matěji letha 1610.

Žofie Albinka z Helfenburgu, z boží milosti kněžna a abatyše kláštera sv. Jiří na hradě Pražském. [1])

Výstavky.

Národopisný ruch před NVČ. vyvolal četné výstavky národopisné. Přemnohé z nich byly však příliš rychle a bez větších příprav vyvolány a tudíž nebyly úplny. Museím a národopisu valně by prospělo další pořádání výstavek, nemyslím nákladných okresních, nýbrž prosté vesnických, na nichž by vystavilo

---

[1]) Životopis její čteme v rodopisné studii Ant. Rybičky »Albínové (Bílkové) z Helfenburku,« v Pam. archaeolog. XIV. 22. — J. Svátek: Pražské pověsti a legendy, str. 94. — Zdá se, že se Hradečtí načekali na ten zvon, dostali-li jej vůbec od pana Borynia. Nahoře praví se, že bylo již projednáno, kolik centnýřů by zvon měl vážiti, ale teprve r. 1656. připomíná se tam nový zvon, vážící 4 centnýře. Také na stavbu zvonice r. 1610. zároveň projektované, vybíralo se až r. 1656! (II. zpráva »Společnosti«, 1890., str. 20. a 26.)

několik obcí. Vedle výstavky krajek v Hradci Králové poznamenáváme nejprve národopisnou výstavku v Úněticích u Roztok n. V., kde místní školní rada se sborem učitelským pořádala ve dnech 11. až 13. července t. r. výstavku prací žákův, učebných pomůcek i ženských ručních prací; k té pak přičinil horlivý sběratel i člen náš učitel pan E. Neuman oddělení národopisné. Navštívivše oddělení toto, vyplňující jednu učebnu, byli jsme potěšeni množstvím a uspořádáním památek pravěkých, středověkých i novějších. V levo od vchodu po stěnách i lavicích rozvěšeny byly předměty z četných a památných míst v okolí dle nalezišť. Nejprve jmenujeme střepiny a úlomky kadlubů ze sídliště Řivnáče, dále četné, téměř celé a význačně zdobené kusy nádob z kulturních jam v cihelně u Černého Vola, k nimž pojila se sbírka broušených kostí a jehlic z týchž míst a zejména sbírka kamenných nástrojů, jako nožíků pazourkových a j., dále mnoho přeslenů, korále jantarové a velmi pěkný veliký mlat kamenný. Za tím uspořádán byl přehled střepin z hradiště na Levém Hradci hlavně s vlnicí slovanskou a karton s kulturními zbytky z původního sídliště osady únětické, vykazující kromě střepin pravěkých i části kachlíků různě krášlených a železné nástroje z prvých dob křesťanství. Stěnu průčelní zdobily části ústroje nevěstina, bílá sukně vyšívaná, zástěra hedvábná i šátek převěsný před 60—80 léty Na jedné straně téhož byla lidová malba ukřižování Páně, naivně znázorňující okamžik útěku a strachu při zatmění slunce; pěkný, veliký obraz díkůvzdání tří mocnářů: rakouského, pruského a ruského po bitvě u Lipska r. 1813. zavěšen byl na straně druhé. Pod tím vyloženy byly různé archivalie vojenské, z nichž zejména uvádíme »Instrukce vojenské z r. 1645. obristovi Prahy, Maxmilianu hrab. z Waldštýnu« vydané a hojné, staré vojenské listy propustní. Na straně pravé rozloženy byly velice četně »listy výhostní«, většinou německé od českých šlechticů, jako Lobkoviců, Martiniců, Černína, Kinských, hr. z Vrtby, jeden císařský. Tři z nich české byly velice pěkné, z nichž nejznamenitější byl onen Mikuláše Petra hr. Straky z Nedabylic, českého místodržitele a zakladatele nyní vystavěné akademie šlechtické, jeden jesuitský a jiný Pinty z Bukovan. Pak následovala celá řada zápisův a smluv gruntovních, svatebních úmluv i posledních vůlí; výtahy ze starých katastrů vsí okolních, k nimž družily se ještě patenty. Uprostřed síně vyloženy byly dále staré psané knihy modlitební, veliká kniha gruntovní vsí panství chrášťanského se zápisy 17. stol., perkrechtní kniha z Vokovic se zápisy nákladníků vinic, ponejvíce měšťanů pražských z počátku 17. století, malá sirotčí kniha vsi Vrbna z r. 1568., právnické disputace z r. 1734., herbář Mathiolův a kromě toho mnoho jiných drobností, jako před 100 lety psané pašije, stará vysvědčení školní a j. Dále vystaveny byly staré talíře malované, i ozdobně rytý cínový pěkný džbán, konvičky, roub a skvostně vyřezávaná ferule vinařská z 18. stol, jejíž vyobrazení přikládáme (obr. 1.). Jest úplně zachovalá, z dubového dřeva, 49 cm. dlouhá a řezbami okrášlená; průměr hořejšího ozdobného odznaku činí 13 cm. (obr. 1. *a*). Uprostřed vyřezávaného věnce vypíná se ovocný strom, s něhož muž stojící na přistaveném řebříku česá ovoce do koše, zavěšeného na řebříku. V pravo stojí réva. Na ostatní ploše hořejší jsou nástroje vinařské: lopata, rýč, žabka, též tak na dolejším konci, jako pečeť zakončeném, vidíme kromě jiného ve věnci vyřezaném pilku, hrábě a žabku vinařovu. Oba konce spojuje rostlinný ornament vinný a 3 květináčky s vyrůstajícími květinami, mezi nimi též růže pětilistá. [1]) Uprostřed pak celé ferule jakoby na pečeti vyzdobené na kraji hrozníčky, písmeny: A H, pod těmi pak letopočet 1764. Zmíněné písmeny značí: »Antonín Hálovský«, který byl vinařem »na hadovce« a mistrem cechu vinařského v Šárce a Dejvicích r. 1764. Ještě dnes jest tato ferule rodinnou památkou po pradědovi v rodině Hálovských, jichž rod pocházel z Nebušic; náležíť p. J. Hálovskému na Sukdole. Na spodu téhož středu jest lev držící sekyru, pod ním pak hrozen a písmeny I H. (Obr. 1. *b*.) Uprostřed rozloženy byly: veliký kamenný mlat (pluh?), bronzové 2 celty od Roztok, i popelnice z Čer. Vola, Žalova a vršku únětického a Libšic. Na druhé straně rozprostřeno bylo vyšívání bílé, z něhož zejmena 2 velké trojcípé šátky převěsní velice pěkně vyšívané z Únětic a 3 šněrovačky, z nichž vynikala 1 z červeného aksamítu a stříbrem lidovým ornamentem vyšívaná.

---

[1]) Srovnej: Rozpravy Společnosti (»Zpráv« sv. III.) 1892. str. 93.

a) *b)*

Obr. 1. **Ferule vinařská z 18. století.**

Opodál pak byla stará truhla se složitým zámkem a překrásná domácí lékárna starožitná. Výstavku ve 2 dnech navštívilo přečetné obyvatelstvo okolní i hosté z Prahy. Také místní odbor Nár. Jedn. Pošum. pro Zahájí a okolí uspořádal národopisnou výstavku v místnostech školní budovy ve Zlivi pod protektorátem sl. okresního výboru v Hluboké ve dnech 5.—8. září t. r. Na pořadu byla též národní slavnosť obžinková. Tyto v posledním čase zvláště se ujaly působením různých, většinou šprýmovných a bezvýznamných spolků, které obyčeje naše uvádějí jen ve smích. A proti tomu musí se ozvati každý přítel lidových přežitků. Pořádá-li se něco podobného na venkově, tak jak bývalo v tom kraji, jako na př. ve Zlivi, nikdo nebude ničeho namítati.

Drobné zprávy.

Systematické vedení kroniky pražské bylo uloženo nově jmenovanému adjunktu městského archivu král. hlav. města Prahy dru. J. Teigemu po návrhu měst. rady p. dra. Eiselta. Pod dojmem této zprávy napsána byla asi lokálka v Národní Politice ze dne 2. srpna t. r., v níž se pisatel přimlouvá za to, aby byly zavedeny stálé kroniky a monografie všech českých měst po příkladu »Slanského Obzoru«, s případným pojetím i obcí s českými menšinami v »uzavíraném území«. *K. V.*

Sousoší sv. Ignacia z Loyoly s Karlova mostu, umístěné nyní v zahradě paláce knížete Thurn-Taxise, bylo sestaveno, pokud jednotlivé kusy daly se spojiti, jak městské radě oznámil akadem. sochař p. B. Schnirch. *Mir.*

Co se smí ukládati do městského musea? Zajímavou odpověď dala na tuto otázku městská rada král. hlav. města Prahy dle denních listů ze dne 26. a 30. čce. t. r. V prvé schůzi bylo »po delší debatě usneseno, by se odpovědělo spolku »Manes«, že museum městské dle mínění musejního kuratoria není určeno pro zachování moderních předmětův a obrazův. a že tudíž Alšovy kartony »Vlast« nemohou býti přijaty do musea. Rada městská je však ochotna v nedostatku jiných míst nabídnouti spolku dotyčnému místo k uschování kartonů ve věži staroměstské, hodí-li se k tomu účelu!« A za 100 let, nebudou-li tyto kartony zničeny, budou jistě v cizině, ač by potom měly býti dle »musejních pravidel« v museu. Inu dříve tam nesmí. A nediv se, laskavý čtenáři, vždyť musea naše jsou přece tak podobna pražskému chudobinci. Všude přijetí podmíněno jest určitým, značným stářím... Krátce potom četli jsme jinou lokálku, že v městské radě »vzato na vědomí, že výbor obchodního oddělení Národopisné výstavy československé věnoval král. hlav. městu Praze čestný diplom.« Týž bude odevzdán do městského musea. Proč? Městské museum chová též překrásný výtvor předního sochaře českého představující ženu truchlící nad rakví. Práce ta jest též z let nedávných. Kde jest důslednosť? Není také uložena, či lépe snad odložena? *Hs.*

Obrazárna v letohrádku královny Anny. Po návrhu městského radního p. Tichého usnesla se rada městská vyžádati si propůjčení letohrádku královny Anny (ze 16. století) na obrazárnu. Tam by snad byly přijaty kartony Alšovy!

Starší mostecká věž na Menším městě pražském, v níž, jak známo, nalezena byla před nedávnými lety vzácná památka staročeského sochařství, ukázala nám před nedávnem své staré zdivo; ale za nedlouho byla odpadlá omítka podivně nahrazena. Natřeno totiž prostě románské zdivo bez omítky špinavou barvou, aby se nelišil nový nátěr od staré, začernalé omítky. Míněna tím snad oprava, pro kterou vyslovila se ohledací kommisse v květnu loňského roku. (Národní Listy, 4. května r. 1895.) Zajímavo jest, že za opravu její přimlouval se M. Lüssner již r. 1885., vida ji sešlou a zanedbanou oproti oběma věžím mosteckým, vráceným slohu původnímu. (Pam. arch. XIII. 135.)

Národopisné museum československé otevřeno bylo slavnostně dne 15. května t. r. o 11. hod. dopolední za nemalé účasti hodnostářů, zástupců škol, vědeckých ústavů, spolků a spisovatelů. Slavnostní řeč promluvil dr. O. Hostinský děkuje v ní na prvém místě lidu československému, tvůrci to výstavy, bez níž by nebylo musea, pak hraběti Arnoštu Sylva-Tarouccovi i choti jeho hraběnce Marii, kteří místnosti pro museum bezplatně propůjčili, a konečně správci jeho dru. L. Niederlovi, za horlivou a neunavnou práci. Přejeme mladému, ale dobře již zakotvujícímu podniku hojného zdaru.

České obchodní museum v Praze. Zařizující komité jeho vyzvalo před nedávnem naše obecenstvo, zvláště obchodnictvo a průmyslnictvo, aby se hojně přihlašovalo za členy. My pak přejíce novému ústavu hojného zdaru, doporučujeme jej přízni všech pp. členů, kteří mají nějaké památky z dějin českého obchodu a průmyslu. *L. M.*

Sbírka českých geografik. Česká společnosť zeměvědná, jež si především vytkla za úkol přispívati k zeměvědnému poznání české vlasti, nad jiné živě pociťuje nedostatečnosť československé vlastivědy, i odhodlala se dle určení svého k soustavné akci, jejímž prvým článkem má býti sebrání a vystavení spisů, map i jiných prací, jednajících o zemích českých po stránce zeměvědné, sepsaných a vydaných jazykem jakýmkoli a kdykoliv. Sbírka tato bude významna. Dary toho druhu přijímá a všecky dotazy zodpoví tajemník Dr. Jos. Frejlach, Praha II., Karlovo náměstí č. 21. Všem p. t. dárcům bude poděkováno ve »Sborníku Č. sp. z.« i v denních listech. *Hs.*

Sbírky na pomník Františka Palackého byly zahájeny tímto provoláním:

Jméno František Palacký známo a slavno jest po vší naší vlasti od nádherných paláců až do poslední vesnické chaloupky.

Bude tomu za nedlouho sto let, co se veliký muž tento narodil v naší milé Moravě pod památným Hostýnem.

Bylo to v době, kdy jen málo mužů pokoušelo se vzkřísiti národ náš ze zatmění ducha vlasteneckého, ve které pohřížen byl od dlouhého času následkem osudů nešťastných. Byli to nejvíce učenci skrovného postavení, kteří počali jazyk národní zanedbaný znova vzdělávati a přizpůsobovati k písemnictví. Palacký u věku ještě dosti mladém zaujal mezi nimi jedno z předních míst, ano dovedl v činnosť jejich uvésti větší sjednocení a vpraviti do ní vyšší vzlet, tak že ujímala se vždy větších úkolů a počal se jí národ ve vrstvách širších buditi k vážení sobě svého jazyka, k uvádění jeho v život společenský, spatřovati v něm jediný pravý ústroj k svému vzdělání, k svému duchovnímu povznesení. Mocnou pákou k tomu bylo poznání slavných dějin vlasti, kterému Palacký zjednal cestu nesmrtelným dílem svým, zakládajícím se na zkoumání nikdy před tím nedostiženém.

Když do prvního živějšího uvědomění tohoto vkročilo roku 1848. velké vzrušení téměř ve všech zemích evropských, kterými národ český vzbuzen byl k účastenství v politickém ruchu, byl to opět Palacký, jenž naznačil hlavní směr, ve kterém bylo potřeba postupovati k dosažení prospěchu pro národ, jak se vzhledem k svobodě, tak k zachování samostatnosti země ve svazku se samostatným mocnářstvím rakouským.

Přese všecky rozdíly v míněních, které přirozeným způsobem vznikly během událostí tří desetiletí potomních, byl to prapor Palackého, pod kterým národ náš v celosti své vždy bojoval pro rovnoprávnosť s jinými národy, pro politický pokrok, pro samostatnosť říše a země. Po celý jeho život ctili jsme jej co vůdce svého, nazývali jsme jej milým otcem našich snah vlasteneckých, hleděli jsme k němu jako k muži, jehož památka nikdy nesmí vyhynouti v myslech českých.

Když nám jej odňala smrť, vznikla proto hned v první chvíli myšlénka, aby na důkaz vděčné paměti národu za jeho zásluhy postaven byl Palackému pomník k tomu přiměřený na některém význačném místě v král. raší Praze;

i ujala se toho předně obec pražská, aby k tomu přípravy činila. Vlastenecké nadšení národu našeho nedopouštělo žádné pochybnosti, že se všecky třídy obyvatelstva zemí koruny České ochotně budou účastniti hmotných obětí k tomu potřebných. Ale bylo mnoho potřeb jiných, naléhavých, které v onen čas a dlouho ještě potom vyžadovaly této obětavosti mnohem pilněji k účelům kulturním a jiným; pročež nebylo lze hned tehdáž aneb, jak žádoucno, brzy k dílu přikročiti.

Prozatím obec pražská dle možnosti své sbírala prostředky peněžité hlavně ukládáním každoročních příspěvků z důchodů obecních, při čemž ku pomoci některé propůjčil se také spolek »Svatobor«, k jehož účelům náleží mimo jiné též pečování o oslavu památky mužů v literatuře české zasloužilých, rovněž ukládáním ročních příspěvků ze svého důchodu; i nashromáždila se tím způsobem do nynějška suma více než 77.000 zl. pomníku věnovaná.

Suma tato ovšem nikterak nepostačuje na oslavu muže takového, jakým byl Palacký národu českému, a čas kvapí, aby se déle neodkládalo.

Roku 1898. bude sto let od narození Palackého, i jest žádoucno, aby aspoň toho roku základní kámen byl položen k podniku tomu a zabezpečen úplně fond k postavení pomníku nutný, tak aby století, ve kterém Palacký působil, aspoň samo ještě povinné díky a povinnou čest jemu prokázalo.

Proniknuti přáním tím, obracíme se k nejširším kruhům vlasteneckého obyvatelstva českého ve všech zemích koruny Svatováclavské, k samosprávným úřadům, záložnám, peněžním ústavům a k veškerým čelným spolkům i společenstvům, aby dle možnosti jednoho každého příspěvky peněžitými provedení díla uskutečniti hleděly.

V pevném přesvědčení o vlasteneckém smýšlení všech stavů národu českého voláme postavení důstojného pomníku Františku Palackému v Praze »Na zdar!«

Příspěvky přijímá jako pokladník: pan Adolf B. Stýblo, knihkupec a obecní starší v Praze, Václavské náměstí, a praesidium rady městské na Staroměstské radnici.

Komitét pro zbudování pomníku Františku Palackému
v Praze, dne 14. dubna 1896.

Čeněk Gregor, starosta měst pražských, I. předseda — JUDr. **Bedřich princ ze Schwarzenbergů,** majetník panství, zemský a říšský poslanec, II. předseda. — JUDr. **Jan Podlipný,** I. náměstek starosty měst pražských, zem. advokát, I. místopředseda. — JUDr. **Vladimír Srb,** II. náměstek starosty měst pražských, zemský advokát, II. místopředseda. — **Vladimír Per,** městský radní, t. č. jednatel. — **Adolf B. Stýblo,** knihkupec, maj. knihtiskárny a obecní starší, t. č. pokladník. — Gustav Adámek, velkoobchodník a obecní starší. — Quido Bělský, architekt a městský radní. — JUDr. Tomáš Černý, zemský advokát. — MUDr. Em. Engel, zemský a říšský poslanec. — Jindřich Eckert, c. k. dvorní fotograf a obecní starší. — Jindřich Fialka, profesor na c. k. prům myslové škole a obecní starší. — Jan říšský hrabě z Harrachů, c. k. tajný rada a komoří, člen sněmovny panské a velkostatkář. — Josef Kandert, architekt a obecní starší. — Jan Kaftan, zemský a říšský poslanec, civ. inženýr. — MUDr. Emil Kaufmann, c. k. univ. profesor a obecní starší. — Josef Koutecký, majetník domu a obecní starší. — JUDr. Josef Milde, zemský advokát a městský radní. — JUDr. Prokop Podlipský, zemský advokát a městský radní. — Bohuslav Schnirch, akademický sochař. — František Tichna, stavitel a městský radní. — Karel Tichý, císařský rada, velkoobchodník a městský radní. — Dr. Václav Vladivoj Tomek, vládní rada a c. k. universitní profesor ve výslužbě. — Karel Vendulák, sládek a městský radní. — JUDr. Jan Vlček, zemský advokát a obecní starší.

Přednášky na české fakultě filosofické v zimním semestru 1896. až 1897. vykazují zajímavá themata. Tak přednáší Dr. J. Goll: Dějiny 16. století. — Dr. J. Kalousek: Dějiny české za věku Poděbradského a Jagellonského. Dějepis ústavy české. — Dr. J. Emler: O latinském, českém a německém písem-

nictví středního věku. O nejstarších dějinách rakouských a pramenech jich. — Dr. O Hostinský: Renaissance a barokní sloh mimo Italii. — Dr. L. Niederle: Slovanské starožitnosti. — Dr. Č. Zíbrt: O studiu dějin agrárních se zřetelem k dějinám hospodářství v Čechách — Dr. Král: Státní starožitnosti římské. I. Občanstvo a úřadnictvo. — Dr. Novák: Historie vojenství řeckého. — Dr. J. Gebauer: Česká literatura od Husa do XVIII. stol — Dr. F. Pastrnek: Mluvnice jazyka staroslovenského. Dějiny staré církevní literatury slovanské. – Dr. Zubatý: Počátky jazyka sanskrtského. O jazyce starých Prusů. — Dr. Vysoký: Vybrané partie řecké báje bohatýrské: báje kruhu trojského. — Dr. E. Kovář: O původu lidské mluvy. — Zimní semestr počíná dnem 1. října.

Zprávy o spisech a časopisech.

Zíbrt Č., dr.: **Albrecht Chanovský z Dlouhé Vsi a Jan Jeník rytíř z Bratřic o výročních obyčejích, pověrách a slavnostech staročeských.** V Praze 1895. Ve Věstníku král. čes. společnosti náuk třídy filosoficko historicko-jazykozpytné XXIV. Stran 26. Zajímavé a cenné zprávy o výročních obyčejích, pověrách a slavnostech zapsali dobří pozorovatelé lidového života českého: známý kněz jesuita Albrecht Chanovský z Dlouhé Vsi (1581. až 1645.) a setník Jan Jeník rytíř z Bratřic (1755.—1845.), odpůrce kněžstva katolického, hlavně jesuitů. Každý pracovník s chutí sáhne po tomto zajímavém spisku. *Mir.*

Bernau B.: **Plaňany s okolím.** Příspěvky místo- a dějepisné. K upomínce na Národopisnou Výstavu Československou sebral a sestavil.... Se 24 vyobrazeními. V Praze 1896., nákladem vlastním. Stran 160 s rejstříkem Spisovatel nazval práci svou pouhými příspěvky proto, »že při naprostém nedostatku jakýchkoli místních pramenů nebylo možno pomýšleti na sestavení monografie v tom smyslu a způsobu, jak žádá toho dnešní stav vědy historické, jakož i proto, že z příčin podstatných snůška zpráv dějinných v zásadě ukončena asi dobou od r. 1780. do r. 1790.« (v předmluvě). Úvodem jest rozprava o památkách pravěkého osídlení úrodného okolí plaňanského, v níž spisovatel prozrazuje podnes u nás vzácné, rovnocenné nazírání na dobu předhistorickou i historickou. »Čertovy brázdy«, hradišť a stráží šťastně užito na dotvrzení, že touto krajinou táhla se stará hranice kmenová, přes to vše, že na to nemáme výslovných a určitých svědectví psaných. (Str. 6, 7, 85—87 a 95.) Po té následuje vypsání osudů a památek v městysi Plaňanech a okolních osadách: Radími, Chotuticích, Chotouni (rodišti sv. Prokopa), Vrbčanech, kde býval chován prapor sv. Vojtěcha, Miškovicích, Žabonosích, Hradeníně a Chocenicích. Doporučujeme tuto pilně a svědomitě snesenou práci.

Otázky a odpovědi.

Dotaz o koulení vajec zodpověděl ještě p. Theodor Antl, adjunkt kníž. archivu v Třeboni a p. E. Neuman, učitel v Únětičích u Roztok n. V. daroval 2 kraslice. Kromě toho zaslal zevrubné odpovědi p. K. Srnka na Smíchově na otázky o svátku sv. Anny, o pálení ohňů filipojakubských a několik modlitbiček. Všem pp. zasílatelům vyslovuji srdečný dík a kladu laskavým čtenářům nové otázky:

Zná někdo pověry, vztahující se ke svátku sv. Ludmily (16. září)?
Co víte o dni sv. Ondřeje (30. listop)? *Redaktor.*
Zná někdo pověst českou o zbraních (zvláště šípech) jedem napouštěných.
J. S.

Na deskách starých knih bývají vyznačeny čarou inkoustovou obrysy bochánků a žemlí v dobách nouze a drahoty. Věrné kopie jich i přípisky, s údajem, kde a v jaké knize byly, daly by materiál k zajímavé stati. Příspěvky račtež laskavě zaslati redakci t. l. *J. M.*

Ze Společnosti přátel starožitností českých v Praze.

Zpráva pokladní. Nově za členy přistoupili následující P. T. pánové a korporace: S příspěvkem zl. 5·— ročně jako příznivec p. Beneš František, stavitel v Bezně; jako členové přispívající s obnosem zl. 2·— ročně P. T. pp.: Bayerle Jiří, farář na Tmani; Černý Jos., inženýr; zl. 2·—; Krčmář Stan., c. k. berní v Libáni; pí. Prokopová M., majetnice lékárny v Lomnici u Jičína; Společnosť přátel staroslavné Budče v Zákolanech; slč. Táborková Filomena ve Skutči.

Za činné členy přistoupili P. T pánové: Belatka Jiří, učitel v Kunštátě; Brabec Václ., farář v Jirnech; Brumlík H., obchodník v Nouměřicích; M. U. Dr. Burda Frant., prakt. lékař v Jičíně; Čáp Václav, správce školy v Lišné; Fidler Ed., účetní cukrovaru v Ruzyni, zl. 1·— na r. 1896, dar zl. —·10; Fišer Ed., obchodník v Lomnici u Jičína; Gottfried Jos., říd. učitel ve Kbelích, zl. 1·— na r. 1896., za publikace zl. 2·—; Havlín Frant., odborný učitel ve Velvarech; Himl Jan, obchodník ve Zvoleněvsi; Horáček Ladislav, učitel v Kuklenách; Hornych Ign. mladší, továrník v Lomnici u Jičína; Dr. Hrdina J. L., úředník při c. k. českém místodržitelství; Jindřich Eduard, pouzdrař; slč. Jínová Růžena, učitelka v Lomnici u Jičína; Kaprálek Eduard, adjunkt cukrovaru ve Zvoleněvsi, zl 1·—, za publikaci zl. —·60; Kašpárek Em., typograf; Korselt Karel; pí. Korseltová Anna, soukromnice; Kubišta Ant., mlynář v Knovízi; Laštovička Jos., farář na Chvalech; Lorenz Gust., účetní cukrovaru v Dymokurech, zl. 1·— na r. 1896., dar zl. —·15; Mádl Jos, typograf ve Vršovicích; Nesměrák Boleslav, úředník cukrovaru ve Zvoleněvsi; Novák František, majetník realit ve Slaném; Patrčka Viktorin, c. k. professor v. v. na Smíchově; Pejša Bedř, obchodník v Sedlčanech; Piskáček Boh, statkář na Bílé Hoře, zl. 1·— na r. 1896, dar zl. —·10; Pittermann Jos., učitel v H. Počernicích; Pokorný Frant., učitel ve Zvoleněvsi; Roubíček Jos., říd. učitel v Knovízi; Roučck Jos., obuvník ve Zvoleněvsi; Růžička Jarosl., farmaceut ve Vimperku; Sigmund M. R., soukromník na Opočně; Slavík Vít, majetník barvířského závodu v Lomnici u Jičína; Tělocv. jednota »Sokol« v Střešovicích; Stára Jos., velkostatkář v Radonicích; Svátek Libor, velkoprůmyslník v Plzni; Svatoš K. V, odborný učitel ve Smiřicích, zl. 1·— na r. 1896., za publikace zl. 2—; Svoboda Jan, řídící učitel ve Stružinci; Škorpil Frant., odb. učitel při měšť. škole na Kladně; Šulc Václav, statkář v Drnově; Tichánek Josef, učitel v Lomnici u Jičína; Tichý František v Železné; Tuček Bedř., knihkup. účetní; Vlk Vojtěch, rolník v Pcherách; Vlnař Josef na Smíchově; Vršník Jindř., statkář v Ruzyni, zl. 1·— na r. 1896., dar zl. —·10; Záruba Jos., c. k. setník zemské obrany v Plzni.

Za příčinou zdražení tiskových potřeb jednak přestoupili z členů činných ku přispívajícím (s doplatkem zl. 1·—), jednak darovali tito P. T. členové a korporace: Amort Vilím, akad. sochař, zl. —·50; Bárta Jos, farář v Praskovicích, zl. —·30; Batal Ant., farář v Malkovicích, zl. —·50; Běhálek Ed., říditel panství v Chudenicích, zl. —·50; Beneš Tom., techn. adjunkt cukrovaru v Kralupech, zl 1·—; Občanská beseda ve Vodolce zl. 2·—, za publikace zl. 1·—; Brož Václ., učitel v Řeporyjích, zl. —·30; Buchtela K., c. k berní inspektor, zl. —·30; Demel Jan R., c. k. professor v. v., zl. —·50; J. U. Dr. Demel Jaroslav, zl. — 50; Dlask Vinc., c. k. kontrolor daně cukerní v Pečkách, zl. —·50; Engel Václ., povozník, zl. —·20; Felfel Zd., obchodník

v Kuklenách, zl. —·20; Funk Ant., výběrčí c. k. potr. daně v Karlíně, zl. 2·30· Halaburt Bedř., c. k. cvičný učitel v Příbrami, zl. —·30; Herold Frant arciděkan v Plzni, zl. 1·—, Hruška K., učitel ve Voticích, zl. —·20; Chromec Frant., učitel v Rudimově, zl. 1·—; Ječný Kamil, cukrmistr ve Zlonicích, zl. —·50; Jiroš Vikt., okr. a měst. zvěrolékař v Turnově, zl. —·50; Karpeles V., obchodník v Zábĕhlicích, zl. —·20; Kinzl Frant., stavbyvedoucí ve Voticích, zl. —·20; Klumpar Jan, c. k. gymn. ředitel v Hr. Králové, zl. —·30; Kneisl Jos., měst. účetní oficiál na Žižkově, zl. 2 —; Kodeš Frant., assistent cukrovaru ve Mšeně, zl. —·50; Kohout Václ, důchodní ve Vodňanech, zl. 1·—; Köpl K., ředitel c. k. místodrž. archivu, zl. —·50; Kotrč Jos. zl. 1·—; Ladislav Václ., techn. úředník cukrovaru v Kralupech, zl. 1·—; Lipka František, magistr pharmacie v Přerově, zl. —·50; Lučan Adolf, obchodní příručí na Žižkově, zl. —·30; Mayer M, městský důchodní v Horažďovicích, zl. 2·50; Mejtský Jos., spisovatel a genealog na Žižkově, zl. 1·—; Minář Václav, rolník v Lounkách, zl. —·50; Mixa Bl, starosta na Příbrami, zl 1·—; Multrus Jos. Alb., lakýrník v Trnovanech, zl. —·50; Myslbek Jos., ředitel c. k. uměl. průmysl. školy, zl. 1·—; Parma Vladimír zl. —·30; Pecenka Adolf, c. k. vrchní místodrž. inženýr na Král. Vinohradech, zl. 3·—; Penknovský V., poštmistr v Ledči, zl. —·20; Petrák Jos., učitel v Lomnici u Jičína, zl. —·20; slč. Řezáčová K., učitelka, zl. —·10; M. U. Dr. Schneider Jul. v Lukavici, zl. —·60, za publ. zl. — 60; Smolík Frant., c. k. professor a okr. šk. inspektor v Č. Budějovicích, zl. —·30; J. U. Dr. Smrtka Jan, starosta v Rychnově nad Kn., zl. 1·—; Tělocvičná jednota »Sokol« v Dolním Bousově zl. 1·—, v Dobrovici zl. —·10, na Zbraslavi zl. —·15; Stárek Jos., ředitel měšť. škol v Blovicích, zl. —·10; Svoboda Jos., úředník, zl. —·20; Šedivý Josef, cukrmistr ve Mšeně, zl. —·50; Teynil Jan F., inženýr na Mělníku, zl. —·25, za publikaci zl. 1·—; Tomíček František, lékárník v Netolicích, zl. —·50; Trmal Josef, účetní, zl. 1·—; Wildt Jos., c. k. poštmistr v Litni, zl. —·30; Vinkler Frant., okresní tajemník na Mělníku, zl. 1·50; Vítek Boh., říd. učitel v Bezděkově, zl. —·33; Vlček Jan, městský důchodní ve Voticích, zl. —·20; Výborný Fr. V., nájemce dvora v Hraběšíně, zl. 1·—; J. U. Dr. Zadina Ant., advokát v Poděbradech, zl. —·50.

Za publikace složili P. T. pp.: Crha Jindř., obchodník v Lomnici u Jič., zl. —·65; Lux Oldřich zl. —·50; Růžička Jar., farmaceut ve Vimperku, zl. —·60; M. U. C. Tichý František v Č. Brodě zl. 1·—; Winkler Jan v Soběslavi zl. 1·10; P. Vodička Karel Št., knihovník kláštera Minoritů v Č. Krumlově, zl. 2·—.

Za veškery dary upřímně děkujeme prosíce, aby bylo Společnosti i na dále pamatováno.

P. T. členům není neznámo, že byly veškery tiskové objednávky zdraženy o 15%; ačkoliv jest tím také značně zvětšen peněžitý náklad na náš »Časopis«, přece nebylo zvýšeno členského příspěvku. Žádáme tedy všech P. T. členů, aby sami — každý dle své možnosti — z dobré vůle zvýšili svůj členský příspěvek. Jest, doufáme, zcela zřejmo z »Časopisu«, který jest dáván členům zdarma, že není při něm počítáno na zisk, i spoléháme také v této věci na stále osvědčovanou štědrost členů.

P. T. členů, zasílajících příspěvky poštou žádáme, aby vždy připojili o 3 kr. více na poplatek, který jest v Praze ustanoven za doručení poukázky. V této zprávě jsou uvedeny veškery příspěvky, které došly od 9. července r. 1896. do 31. srpna 1896. Později došedší budou uveřejněny v čísle 4

P. T členy činíme pozorny k tomu, že míněna tím vždy Praha, kde není udáno jiného bydliště; u těch P. T. členů, kde není jinak oznámeno, rozumí se, že jest zaplacen členský příspěvek zl. 1·— na r. 1896. Členské příspěvky i dary buďtež zasílány na adressu podepsaného pokladníka.

V Praze, 31. srpna 1896.

Ed. Bufka, t. č. pokladník,

Král. Vinohrady, **Sázavská ul. č. 14 n.**

Redaktor Jan Soukup. — Nákladem Společnosti přátel starožitností českých v Praze.
Tiskem F. Šimáčka v Praze.

ČASOPIS
SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH
V PRAZE.

Časopis vydáván jest pouze členům Společnosti a to zdarma. — Expedice jest na Král. Vinohradech, Sázavská ul. č. 14. n.

Číslo 4. — Vydáno v březnu 1897. — Ročník IV. (1896).

Tvrz a radnice v Hlinsku.

Sepsal JUDr. *Karel V. Adámek.*

V ulici, jež jde z náměstí hlineckého do Olšinek, stojí po pravé straně stavení jednopatrové, jemuž se říká „Ve tvrzi“. Starodávná pověsť vypravuje, že v Hlinsku bývala tvrz a klade ji na místo tohoto stavení, i že v tvrzi té bydlívaly Trčkovny.[1])

Pověsť tato jest potvrzena[2]) historickým dokladem. Roku 1413. dne 21. března Arnošt Flaška z Rychmburka přiznal se před úředníky pražskými, že na dědiny své v Rychmburce hradě, Skuči městečku, v Hlinsku tvrzi a městečku, na dvory kmetcí, vesnice a j., což k Rychmburku hradu a k Hlinsku náleží, a na vše, co v Pardubicích má a j., a vůbec na vše co má neb míti bude, přijal v pravý spolek Čeňka z Veselé a Vartmberka, Střížka z Koloděj a Václava Frcuchera z Paběnic, takže jsou pravými společníky.

V Hlinsku tedy bývala ještě v XV. století tvrz. Hlinsko i okolí připojeno bylo k Rychmburku teprve později než jiné osady, jako na př. Skuč a okolí. I zápis z r. 1413. je zajímavým, že rozeznává zboží hlinecké a zboží rychmburské (ad dictum Rychmburg castrum et Hlinske pertinentibus), což není jen nahodilým, uváží-li se, že, ač 4 místa jmenuje (Rychmburk, Skuč, Hlinsko, Pardubice), přece jen 3 skupiny uvádí (Rychmburk, Hlinsko, Pardubice). Zajisté Skuč dříve k Rychmburku náležela než Hlinsko, a tím také si vysvětlíme, proč ve Skuči nikdy ani hrad ani tvrz se nepřipomíná. Byla pak Skuč před připojením okolí hlineckého k zboží rychmburskému jediným městečkem na Rychmbursku.

Přihlížíme-li k listině ze XIV. století (u Paprockého mylně do r. 1503. kladené), můžeme míti za to, že zboží hlinecké náleželo v počátku XIV. století Beneši z Vartenberka.

---

[1]) K. Adámek: Chrudimsko, str. 10.

[2]) Emler: Pozůstatky desk zemských, II. díl, str. 98. (Tab. cur. reg. XXI., 138.): »1413.... in Rychmburg, castrum, Skutecz oppidum, Hlinsko municionem et oppidum, curias araturarum, villas omnes, curias rusticales et tabernas cum censu ad dictum Rychmburg castrum et Hlinske pertinentibus, in Pardubicz totum, quidquid ibi habet....«

Spojení s Rychmburkem stalo se buď za Vartenberků nebo za pánů Flašků z Pardubic, s nimiž má Hlinsko znak stejný.

Kdy tvrz v Hlinsku zanikla, není známo. Podobá se pravdě, že se to stalo v XV. století.

Jako pověst o tvrzi se osvědčila, pokud se týče jsoucnosti tvrze, lze pokládati, že pověst i o poloze (obr. 1.) správně referuje. Máme

Obr. 1. Tvrz v Hlinsku.

i v nejbližším okolí Hlinska dosud celou řadu jmen místních, z nichž některá jsou doložena již v XIII. století (na př. les slubický), v XV. století (Balkovsko, Bubenec) a j. Bylo zajisté náležitého důvodu, proč vyvýšené místo nedaleko levého břehu řeky dodnes udrželo jméno „tvrz, ve tvrzi“.

Zrušené tvrze používali asi majetníci panství pro účely své. Jest známo, že pro rychmburského majetníka bylo v Hlinsku vybíráno clo při starodávné důležité cestě, jež nedaleko tvrze (o něco tedy výše proti proudu řeky, než kde je nyní železný most silnice erární)

po dřevěném krytém mostě přecházela ze Zámostí přes řeku a náměstím vinula se vzhůru za Skalku k hlineckým Hradištím a dále k Moravě. [1])

V XVI. století byla v Hlinsku zřízena královská pomezní celnice. Roku 1547. po odboji bylo Vilému z Valdštejna a na Skalách skonfiskováno též clo v Hlinsku pro komoru královskou.

Snad pak tvrz byla přestavěna v nynější stavění, jež dle podání vystavěl jeden Berka z Dubé. Odtud asi pochází, že pověst zmiňuje se o bydlení šlechtičen Trčkových z Lípy v hlinecké tvrzi.

Důležito pak též jest, že roku 1873. byla při opravě tvrze nalezena ve stavení tomto (obr. 2. a 3.) nádoba s groši z doby Václava III. [2])

I celé zařízení „tvrze“ svědčí, že druhdy stavení toto mělo zvláštní účel.

Dřevěnou besídkou je vstup z ulice k stavení. Vejdouce vchodem v průčelní, silné stěně, vidíme před sebou schody přímo k I. poschodí vedoucí a na obě strany v přízemí je síň, níž lze po několika schodech vejíti k sklepením, z nichž levé má malé okénko ve zdi pobočni. Při stavení byl sklep, z něhož šla chodba prý až na Hradiště.

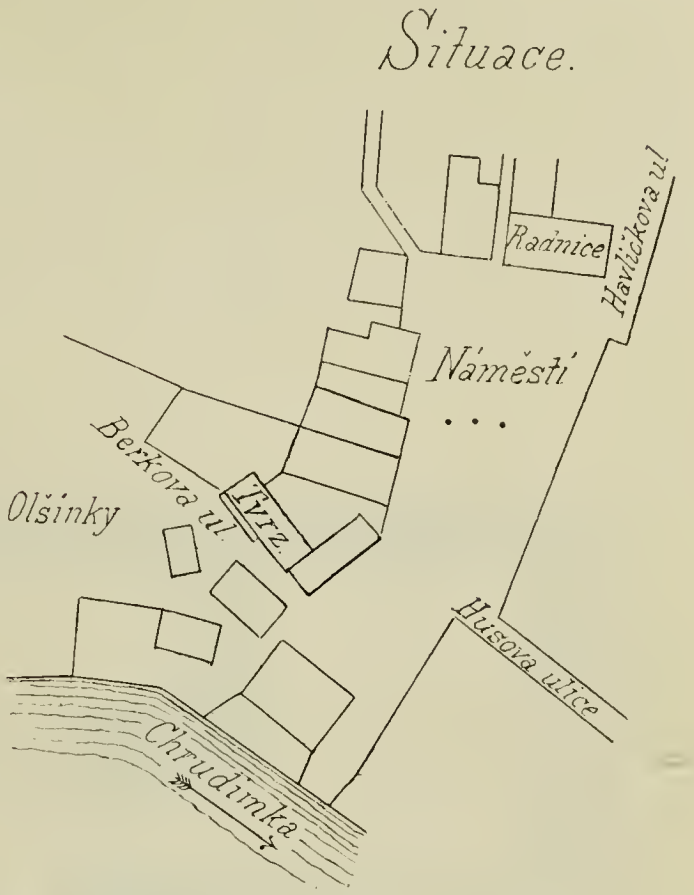

Obr. 2. Polohopisný plán ku tvrzi a k radnici v Hlinsku.

Majetnice domu pravila mi, že slýchávala, že bývala na domě vížka.

Byla domněnka, že v tvrzi bývala radnice. Není možnosť toho vyloučena, nelze ji také doložiti, neboť mohlo tak býti hlavně v XV. století a z těch dob nejsou zachovány žádné zápisy, v nichž by se doklady mohly nalézti.

---

[1]) Karel Adámek: Chrudimsko 5, 39, 68. K dějinám Hlinska a okolí 27 a moje stati: O starodávných cestách krajinou hlineckou, chrudimskou a poličskou (v I. výroční zprávě Společnosti přátel starožitností českých r. 1889.), O rozloze a hranicích někdejšího Vratislavska (v Časopisu Musea království Českého r. 1892.), Byla to léta zarmoucená (v Jitřence 1889.), Něco o Skutči a Humperkách (v Hlasech z Chrudimska 1891. č. 24.), Od Letovic vedla stezka k Mýtu a nikoli k Chrudimi (v Časopisu Společnosti přátel starožitností českých 1895.).

[2]) Posel z východních Čech 1873. sld. (feuilletony K. Adámka). Peníze tyto byly nalezeny pod schody, jež k světnici, kteráž pouze v levé (hledí-li se k zadní zdi) části domu byla přímo z přízemí. V pravo byla komora s nižším prahem, než je nynější práh světnic zřízených tam, když se nynější síň zvýšená a schody dělaly.

Nejstarší zpráva o úřadování hlineckém jest ze XIV. století. Paprocký v Diadochu dosti obšírně a skoro doslovně ji reprodukuje, zmýlil se pouze, když ji v r. 1503. zařaďuje. Všichni kladou listinu tuto do XIV. století, tak Karel Adámek (v „Chrudimsku“ str. 25) do r. 1303., protože páni z Vartenberka po r. 1385. již Rychmburk nedrželi. Aug. Sedláček (v „Hradech“ I. 80.) klade ji také do XIV. století (asi do r. 1350.), neboť do r. 1328. se připomíná Tas z Rychmburka, k r. 1349. Beneš z Vartenberka a již před r. 1387. byli na Rychmburce páni z Pardubic. Sedláček (I. 80.) přehlédl, co se na str. 25. „Chrudimska“ píše. Kladu listinu do I. polovice XIV. století, a to v rok 1303. I když připustím, že po celé XIV. století příslušelo Hlinecko i obce ostatní v popisu rychmburského panství v XV.

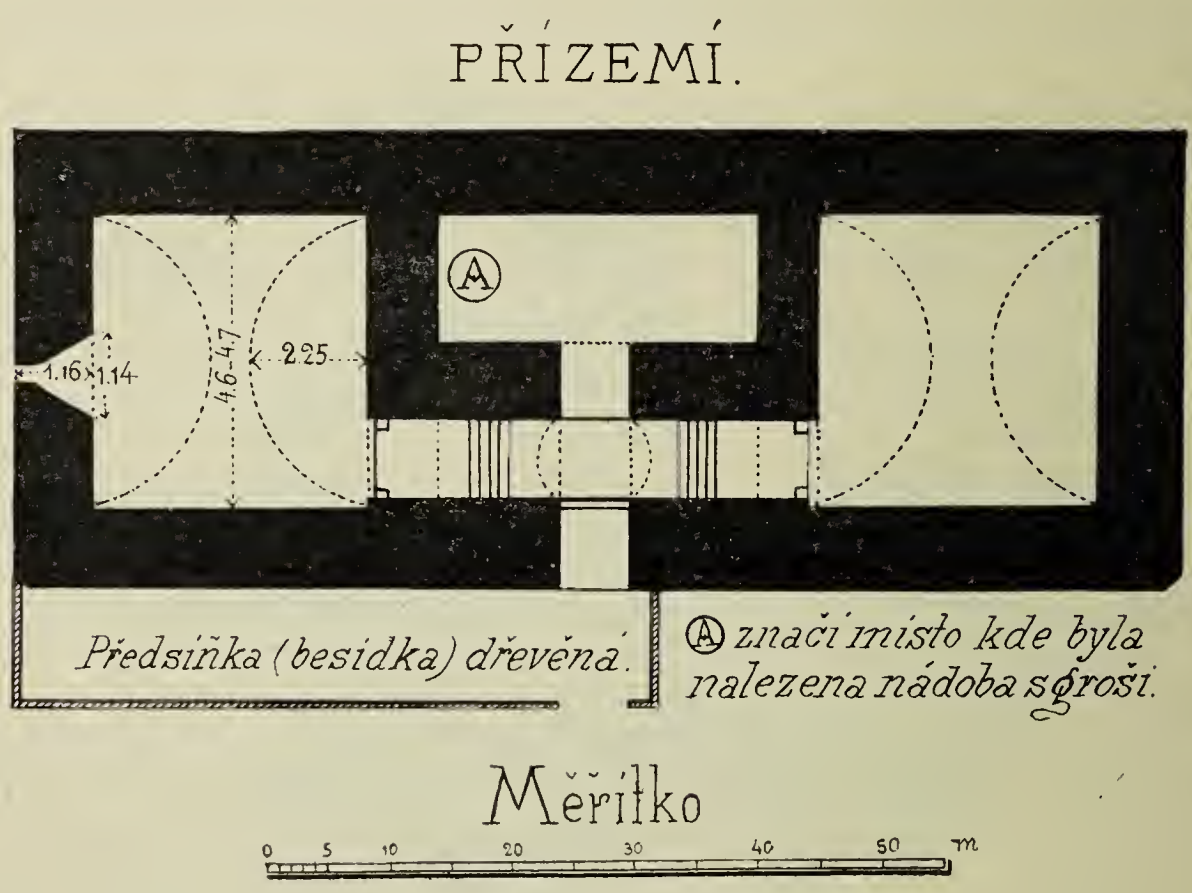

Obr. 3. Půdorys tvrze v Hlinsku.

století se vyskytující k panství tomu (ač nikterak jiná eventualita není vyloučena), tedy pokládám za přiměřenější a přirozenější výklad, že v tisku omylem místo 1303. vytištěno u Paprockého 1503., neboť není vyloučeno, že se týká zápis Beneše z Vartenberka, jenž se připomíná r. 1289. a j.[1])

Nejstarší zachované zprávy o radnici hlinecké jsou ze XVI. století. Roku 1598. ve čtvrtek po Seslání Ducha sv. koupila obec hlinecká grunt, jejž r. 1564. držel Ondřej Křesák, koupiv jej za 300 kop m., a r. 1594. Anna Fukarka, jež se provdala za Jiříka Raddu, od něhož a jeho manželky obec grunt i s rolemi, lukami a

[1]) K. Adámek: Chrudimsko 14, 15, 26, 82, 83, K dějinám Hlinska a okolí, str. 4, 5. Aug. Sedláček: Hrady a zámky I., str. 80.

celým příslušenstvím koupila za 500 kop m. Přidány byly 2 stoly a 2 jarmary. Na gruntu tomto postavena byla nová radnice. Pole slula odtud rathouzská.[1])

Roku 1629. byla tu radnice. Roku 1637. čte se při vykazování některých míst krámům jarmarečním zmínka o domu radním. Tak vykázali místa kramářům, „jak se z domu radního jde po levé ruce“, a dále „po pravé straně vedle uličky, jak se z rathouzu jde“.[2]) Slovem „ulička“ rozumí se patrně ulička mezi řadami krámů, neboť jinak muselo by se usuzovati, že radní dům stál v úzké ulici nedaleko náměstí, a že tedy místa tato byla vykazována v levo a v pravo počínajíc od ulice té do náměstí. Mám za to, že stál radní dům již tehdy na náměstí, neboť v zápisu z 9. dubna 1776. o odprodeji[3]) rolí rathouzských a balkovských 38 chalupníkům dle resoluce ze 24. listopadu r. 1775. vydané se připomíná výslovně, že nyní, t. j. r. 1776. stojí radnice na místě zakoupeném r. 1598. Dne 25. října r. 1798. psal rychmburský hospodářský úřad krajskému úřadu chrudimskému, že nová radnice (t. j. r. 1792. vystavěná, tedy nynější) stojí na místě staré (obr. 4.), jež tu dříve stála a velmi sešla. Hlinecký úřad dne 26. listopadu roku 1798. též uvádí sešlost staré radnice za jeden z hlavních důvodů, proč byla nová radnice vzbudována. Připomíná, že starý rathouz stál už před 100 lety (tedy na konci XVII. století).

O radnici, jež byla zbořena ke konci XVIII. století, jsou v účtech městských v různých letech některé položky, tak na př. r. 1763. byl spravován rathouz i šatlava. Roku 1764. spravovali a překládali 4 okna v rathouze a k nim přidali nových 45 kotoučů (skleněných) i za olovo od toho díla v obecním domě dáno. Roku 1766. jest položka o vížce na rathouze. Pobíjeli ji tesaři šindelem a snad celou znova dělali. Roku 1767. spravovali v rathouze nějaké klenutí. V rathouze byla také šenkovna. Radnice tehdejší byla menší než nynější.

V letech 1788.—1792. byla odprodávána pole a pastviska balkovská, tak na př. r. 1792. v březnu prodal magistrát s vůlí representantův kousek obecní případnosti u balkovských hranic špici, již stezka kladenská dělí od balkovských půd. V srpnu dály se další odprodeje pro „další vyzdvižení domu radního“ a j.[4])

Purkmistrem byl tehdy Jos. Ant. Pantůček, assessorem Fr. V. Hřib. „Původem Pantůčka“ — tak čte se ve „Vděčných myšlenkách vlastenských“ (r. 1813. v Brně od V. Fr. Hřiba vydaných) — „ozdoba byla první městečka: most kamenný a druhá v chrámu Páně varhany. Vejstavný dům radní byla jest jeho práce poslední. Dozrav k smrti, začaté dláždění nedokonal.“

---

[1]) K. Adámek: K dějinám Hlinska a okolí, str. 26, Chrudimsko, str. 15, 26; viz též I. zápisní knihu hlineckou, list 32.

[2]) Hlinecká kniha zápisní X., list 9. a 10.

[3]) Hlinecká kniha zápisní X., list 2. — Pole rathouzská a některá balkovská byla r. 1776. prodána, aby byl zřízen fond městský ke správám, zvláště radnice a k úpravě náměstí. Viz též K. Adámka Chrudimsko, str. 26.

[4]) Hlinecká kniha zápisní X., list 159. a 160. (o vypůjčených a splacených obnosech »k základu a vyzdvižení domu radního«), 162. až 186. (o prodeji některých polí a pašťat balkovských v r. 1792. a 1793. »k dalšímu vyzdvižení domu radního«).

Obr. 4. **Radnice v Hlinsku.**

Roku 1792. byla nová (t. j. nynější) radnice [1]) hotova. Dle výtahu z účtu stála stavba nové radnice v Hlinsku: dříví stavební 34 zl. 47 kr., za kácení dříví 18 zl. 24 kr., za dovoz jeho 97 zl. 45 kr., za dovoz kamena 129 zl. 40 kr. 3 d., za dovoz písku 126 zl., za vápno 784 zl. 20 kr. 3 d., za železo a ocel 114 zl. 58 kr. 1½ d., za hřeby a plech 127 zl. 35 kr. 3 d., za šindel 108 zl. 53 kr. 3 d., za prkna 150 zl. 16 kr., tesařům za práci 487 zl. 53 kr., zedníkům 1226 zl. 54 kr. 3 d., nádenníkům 363 zl. 32 kr., kovářům 55 zl. 15 kr., tesařům a sklenářům 314 zl. 18 kr. 3 d., provazníkům za provazy k vytahování staviva 4 zl. 15 kr., zámečníkům za dílo i práci 133 zl. 32 kr., kamnáři 37 zl. 22 kr., kameníku 16 zl. 32 kr., klempíři za báň věžní 14 zl. 54 kr., zlatníku za pozlacení báně a ciferníku 17 zl., koláři a různé 103 zl. 32 kr., účetnímu nomine emolumenti za vedení účtu 69 zl., celkem 4566 zl. 59 kr. tehdejších peněz. Nějakým dřívím přispěli majetníci panství rychmburského a chrasteckého, obec zásobila cihel v obecní cihelně, něco materialu (zvláště kamena) bylo získáno ze strženého starého rathouzu, a jednotlivci přispěli prací a potahem.

Krajský úřad uznával, že jest potřebí, aby byla vystavěna nová radnice (tak v dopise rychmburskému úřadu ze 3. srpna r. 1792.), že však potřebí vyššího svolení. O této stavební záležitosti se jednalo ještě v r. 1794., r. 1798. a j., když již byla radnice hotova. Byl vyzván 27. října r. 1798. krajským úřadem na základě loňské krajské objížďky dle gubernijního missivu ze 6. září r. 1798. č. 15741. rychmburský úřad, by se ospravedlnil přebytečný stavební náklad hlinecké radnice. Dne 25. listopadu psali zase z Rychmburka hlineckému úřadu, by neopominul „se podstatně vykázati, co jej k tomu tak zbytečnému stavení a na něj vynaloženému nákladu pohnulo.“ Úřad hlinecký odpověděl, že „jest úřadu rychmburskému dosti povědomo, proč k takovému, ne sice zbytečnému, ale nevyhnutedlnému stavení rathhausu Hlinský pohnuto jest bylo,“ i poukázal, 1. že stará radnice byla již sešlá, bylo nutno všelikému nebezpečí předejíti, a 2. že sám vrchní ouřad na to stál, by tato radnice se vystavěla. Prostrannější dům vystavěn, 3. poněvadž stará radnice, jež již před 100 lety byla založena, a tehdy méně čísel v Hlinsku bylo, tedy prostranností svou pro tehdejší populaci mohla dosti postačovati, nyní (psáno 26. listopadu r. 1798.) však je pětkrát tolik domovních čísel, a „tudy pro ouřadování, patentův publicírování a ostatní obecné důležitosti při shromáždění veřejném tím jistěji větší příležitosti zapotřebí jest, čím víceji takové Publicum míti žádá.“ 4. Poněvadž krom fary a Jozefa Pantůčka stavení žádný soused nějakého zbytečného pokoje neb světnice nemá, kdež by se v čas pochodů vojanské officírstvo ubytovati mohlo, pročež tehdejší ouřad byl přinucen pro takové ubytování několik pokojů vystavěti. To se osvědčilo hned r. 1797., když Hlinskem táhlo

---

[1]) Jméno stavitelovo nepodařilo se zjistiti. V přípise z 28. srpna r. 1794., nímž posýlá úřad hlinecký pro úřad krajský popsání radnice a ouředně opodstatněný výtah z projektu, připomíná se, že půdorys zůstal za † stavitelem. Frontispicium radnice, jež však při stavbě bylo pozměněno, poslal úřad se zmíněným přípisem.

vojsko Condaiské, od kterých 2 páni generálové a 4 obršti spolu se svými sloužícími, r. 1798. „regimenti Varasdiener, St. Georgi, Broder, Schröder, Kaunitz, pak Prinz Oranien, těchto tedy všech páni officíři v novým rathouzu své počestné zachránění měli, skrze Hlinský maršírovali, i také poslední zimní ležení drželi.“ V radnici lze 3 pokojů k ubytování použiti. „Mimo toho v témž rathouze městský písař svoje bydlení má a na vždycky dle pozůstávajících předpisů míti bude.“

Úřad rychmburský pak 25. října r. 1798. psal krajskému úřadu v témž smyslu, poukázav též, že radniční budova tato není vlastně rathouzem ve vlastním smyslu slova, nýbrž že v ní jest též zájezdný hostinec, a že ratio publici nutně vyžadovala stavbu tím spíše, že v Hlinsku, nímž „pasage z Jihlavy a Něm. Brodu k Poličce, Chrudimi a k Hradci Králové velmi silná“ jest, jedině tento hostinec radniční jest zařízen pro ubytování cestujících a povozů jejich, což je též pro pochodující vojsko velmi důležito. Větších místností bylo potřebí k úředním shromážděním a jednáním. Obec má z hostinských místností ročně 90 zl. nájmu a může zde jednou býti umístěna i škola, až školní stavení tehdejší při vzrůstu populace nestačí.

Roku 1799. jednáno o stavbě civilního vězení, jež rozpočtena na 181 zl. 7 kr. tehdejších peněz a j. Téhož roku dne 4. března krajský úřad (v dopise rychmburskému úřadu) psal, že dle missivu gubernia z 20. února č. 4789. zasluhují důvody uvedené uznání, a že zemská vláda bez závady schválí provedenou stavbu radniční, zvláště též přihlížejíc k tomu, že v ní lze vojáky ubytovati: ale, poněvadž vláda zemská neví, na čí rozkaz se stavba stala a bylo-li k poměrům jmění obecního přihlíženo, aby akta i rozpočet byly předloženy. Vysvětleno 3. května r. 1799., že stavba stala se po jednohlasném snesení občanstva k vlastní bezpečnosti obce, pro ozdobu města a pro pohodlí cestujícím, zvláště pro ubytování též důstojníků. Obci nevzejdou finanční nesnáze.

Již před vystavěním nové radnice bylo pomýšleno na ozdobení náměstí. Roku 1723. postavena byla[1]) na památku korunování Karla VI. za krále českého[2]) socha sv. Jana, zhotovená Janem Devotym; r. 1779.

---

[1]) K. Adámek: K dějinám Hlinska a okolí, str. 25., Chrudimsko, str. 72. Ujednání o soše zní: »Dne 22. Augusti stala se smlouva celá a dokonalá mezi panem primatorem hlineckým a Joanesem Dewotym, řezbářem na statuy S. Jana Nepomuckého s celým postamentem náležitě udělaným, kterážto vejška vynese se stupněma 7 loket aneb více, za kteroužto práci náležitě vyhotovenu opakovaný pan primator hlinecký se obligiruje dáti padesáte renských. Stalo se v domě farním léta A. 1723. dne svrchu udaného. Že tomu tak a ne jináč jest, vlastní rukou jsem se podepsal. Matias Alois Prokop, primator z města Hlinskýho. Dne 22. Aug. na to dílo zavdáno deset rejnských, dne 31. Decembris na to dílo odvedeno 40 R., id est 50 R.« Na zadní straně smlouvy jest naznačen náčrtek objednané sochy.

[2]) Vzadu na podstavci sochy byl uroben nápis, jenž zní :

TENTO OBRAZ
GEST POSTAWEN
KE CTI A SLAWIE
IANA SWATEHO

postaven kříž a záhy socha sv. Floriána na náměstí. [1]) Náměstí mívalo podloubí ještě v XVIII. století (výslovně je o něm zmínka na př. z r. 1752.) [2]) U některých domů (tak na př. u domu v pořadí radničním) bylo podloubí ještě v první polovici XIX. století.

V radnici konaly se za purkmistra Matyáše Rybičky (v první polovici nynějšího století) některé stavební opravy. Též po nějaký čas byla tu umístěna jedna třída školní. [3]) V letech 1840tých vyskytl se pak projekt, aby za radnici (kde jest nyní schránka hasičského nářadí) vystavěna byla jednopatrová škola. Projekt nebyl proveden. [4])

Roku 1839. byl pořízen nový kryt věže radnice. 13. června t. r. konala se slavnosť dovršení stavby této. Roku 1894. v létě byl zase

---

NAKLADEM
WIERNYCH CTITELV
GEHO
ROKV TOHO
KDlž KAREL
SSESTEG CISARZ
RŽIMSKEG KRAL NASS
W PRAZE KORVNOVAN GEST.

A pod tím se čte:

Z PRZICINIENI
P. MATIEGE PROKOPA TOHO
ČASV PRIMATORA.

V předu pod hvězdou bylo napsáno:

BVDIž BohV VIeCnIMV Čest.

Roku 1842. a opět v novější době byly sochy na náměstí opraveny a natřeny. Dřevěná studna, jež byla na náměstí, jest r. 1837. zasypána.

[1]) V obecním počtu z r. 1779. se čte: »6. Octobris při smlouvě strany figury svatého Floriana pro sousedstvo, kamenníky a zedníky outrat 1 R. 18 kr., 4½ d., od podzdívání figury svatýho kříže a svatýho Jana 45 kr.« Toho roku v letě bylo dáno »za 4 fury kamení k novýmu svatýmu kříži 40 kr.« tehdejších peněz. Kamenný kříž, na jehož podstavci vytesána jest socha P. Marie, stojí před č. 242. na Zámostí, byl zbudován na památku ohně, jenž r. 1772. v kovárně Tomáše Procházky vznikl a 14 domů na Zámostí zničil. (Viz Různé listy od K. Adámka v Poslu z východních Čech 1873.) Na Betlemě je kamenná socha sv. Václava, na drahách socha sv. Jana, u mostu v Husově ulici je Jan Nep. (na plechu malováno), před kostelem jest kříž.

[2]) Zápisní kniha hlinecká X., list 98.

[3]) K. V. Adámek: Paměti o školách v okresu hlineckém, str. 16, 17, 33, 34. Třída byla v přízemí.

[4]) K. V. Adámek: Paměti o školách, str. 30. — Roku 1839. byla plechem pokryta věž radnice, a 13. června tažena německobrodským klempířem Matyášem Skálou s Jos. Dvořákem nová báň (památní kniha městská, str. 9.), do níž vložena památní listina Přípitky byly pronášeny. Poznamenáno též jest tu i v školní památní knize (z r. 1833., str. 13.), že sklenička, z níž se pilo na zdraví Nejv. purkrabího, spadla neporušena s věže a byla v radnici uschována. Školní mládež, učitelé, cechové s praporci, magistrát, duchovenstvo a mnoho lidu bylo přítomno. »Za zvuku trub a bubnů se báně ze staré věže ponechaná, nově však okrášlená, na vystavěnou novou věž vzhůru pozdvihovala, do které prvé všecky znamenitosti sepsané v plechové skříni se ukryly.« Když se báň na patřící místo zasadila, připíjel Skála na zdraví. Celá obnova stála 471 zl. 54 kr. konvenční mince. Počala se tato stavba v červnu r. 1839. Stavěl Fr. Dvořák, stavitel z Něm. Brodu. V památní listině byly udány, kromě právě uvedených dat o ceně a době stavby, jména hodnostářů a úředníků tehdejších a ceny důležitějších potravin, připojeny podpisy rady i úředníků a duchovních Při opravě věže 16. srpna 1894. nalezena a zase do báně byla uložena.

kryt věže obnovován, báň opravena a bednění v hořejšku věže odstraněno.

Dne 5. ledna 1849. propůjčilo obecní zastupitelstvo dům radní č. 1. k bezplatnému umístění nového soudu okresního s tou výhradou, že má dům tento v případě reorganisace úřadů zeměpanských bez jakékoliv náhrady zdejší obci připadnout zase úplně k volné disposici. Dům je vlastnictvím obecním. Oprava radnice byla r. 1850. provedena z důchodu obecního nákladem 9650 zl. 10 kr. v. č.

V přízemí jest v levé části od hlavního vchodu umístěn c. k. berní úřad, v pravé části c. k. knihovní úřad, vzadu bydlí úřední sluhové, v I. poschodí jsou úřadovny okresního soudu a byt okresního soudce. V zadním přízemním křídle jsou úřadovny městského úřadu a městský archiv.

Národopisná výstava československá v Praze.

(Dokončení.)

Prve než vstoupíme do pravého křídla palácového, zastavíme se ještě v pozadí ústřední síně palácové, kde za stěnou, při níž jest výstavka oddělení dialektologického, jest oddělení literatury české, jehož zajímavost měly zvýšiti síně Jungmanna, Čelakovského, Palackého, Nerudy, pracovna J. V. Friče a jiné, větší i menší oddíly. I tam byla řada diagramů a map.[1]) Přiléhající čítárna nevyhovovala úplně zamýšlenému literárnímu účelu.[2]) Vedlejší oddělení divadelní zajímavo jest pro nás retrospektivou českého divadla, hlavně pak interieury: Klicperovým a Tylovým a posléze scénou ze Smetanovy opery „Libuše“, představenou figurinami. Nepřirozenost jejich a nemístné užití moravského ornamentu (kohoutků) odpuzovaly pravé znalce. Již přípravy k této scéně figurinové byly pochybeny, neboť nebyl dožádán prvý odborník a spisovatel díla o krojích českých dr. Č. Zíbrt, který dávno před tím pojednal v něm o nejstarších krojích českých. Arci dle některých musí moravský ornament národní pomáhati i tam, kde ho nikdy nebylo!...

Za tímto následovalo oddělení hudební, honosící se rukopisy, kancionaly a snímky písní z 11.—17. stol., mapou kůrů literátských, starými tisky hudebními, jakož i různými nástroji hudebními.

Architektura vyplnila své oddělení původními kresbami i snímky uměleckých staveb: kostelů, kaplí, hradů, fresek a jiných jednotlivostí stavebních, jen něco málo bylo odlitků sádrových. Také stavitelství našeho lidu zastoupeno bylo obrazy staveb venkovských, zvoniček, křížů kamenných (neprávem shrnovaných pod název: kříže cyrilometodějské). Střed vyplňoval model starého Tábora.

---

[1]) Naše Doba III. 523. Upozorňujeme na zajímavou odpověď Jakubcovu na otázku: »Co jest vlastně lidová literatura?«

[2]) Tamže.

Neméně zajímavostí skýtalo oddělení studentstva československého v severním cípu pravého křídla. Kopiemi i originaly obrázků zvláště z pohnutých dob studentstva českého byly dolíčeny význačné momenty v dějinách jeho. Kromě jiného zajímaly nás transparenty z oken Karolina při uvítání studentské legie vracející se do Prahy dne 11. dubna r. 1801.

Retrospektiva v protějším oddělení odboru obchodního oživena byla krámem kupeckým ze 17. stol., sbírky platidel, měr a vah, jakož i figurinami pražského kupce s kupcovou ze 17. stol. a kupce oděného v kroj vyzbrojeného sboru obchodníků za korunovace Leopolda II. a formana ze 17. stol.

Sousední oddělení církevního odboru katolického honosilo se kollekcí sv. Václava a sv. Vojtěcha, ukázkami z pokladu svatovítského, jakož i památkami a obrazy svatých patronů českých. Mapy a diagramy, znázorňující rozvoj církve katolické v zemích československých, podobizny vynikajících kněží, mapa i obrazy míst poutnických, sbírka českých madon, mince náboženské, kříže, růžence, knihy náboženské, hlavně biblí, rukopisné, prvotisky i pozdější sádrové odlitky vynikajících památek, to vše svědčilo o promyšlenosti a dobrém provedení, s jakým všude jsme se nesetkali.

Pilný pozorovatel byl nemálo překvapen při návštěvě oddělení vedlejšího, věnovaného českému právnictví. Ve středu shlížela na vše socha sv. Václava, vévody země české, a naproti medailon, zobrazující památnou pečeť Svatováclavskou a vedle toho zdařilé podoby Karla IV. a Viktorina Kornela ze Všehrd.

Prvý pokus tohoto druhu zdařil se, jak patrno z četných památek vyložených, z nichž jmenujeme: literaturu právnickou, obrazy soudů, odznaky soudcovské (práva, palice, ruky obecní, práva rychtářská), knihy smolné, žaloby, smlouvy, kšafty, šťastně napodobené dsky, chronologicky seřaděná privilegia královská, většinou s pečetěmi, artykule, registra, knihy městské a gruntové, urbáře a pomezní kříž, jaký býval vyrýván do stromů hraničních. Připomínáme též různé pečeti, mučidla a meče popravčí, pytlík na vybírání pokut robotních a j. Snad po této ukázce, jaká byla na výstavě, nastane čilejší ruch ve studiu dějin českého práva, zvláště pak opomíjených právních obyčejů lidových.

Každý, kdo poprve vstoupil do následujícího oddělení anthropologického, překvapen byl figurinou obra Josefa Drasala z Holešova na Moravě, zvýší 2 m. 31·5 cm.! Ostatek vykázán byl lebkám od dob nejstarších — jako příspěvek ke kraniologii, jež má dosud dosti odpůrců a skeptiků. Zajímavy byly též lebky samovrahů, zločincův a různé mapky i diagramy o pohybu populace, sbírka rytin, ukazující typy tváří lidu českého v posledních třech stoletích a j.

Chuději dopadlo další oddělení zeměpisné, nevyčerpávající zúplna program svůj.[1]) Částečný doplněk jeho byl v oddělení literárním.

---

[1]) Naše Doba III. 46.

Snad podaří se usilovné snaze „České společnosti zeměvědné“ pořídíti úplnou sbírku českých geografik. (Viz stranu 100. v tomto časopise.)

Tak jsme prošli všemi odděleními podél stěn pravého křídla palácového až na poslední, do kterého jsme právě vstoupili, zvané „Česká žena“. Účelem jeho bylo „podati obraz ženské práce“ atd. Kromě památek žen českých shledali jsme staré vyšívky a jiné doklady činnosti jejich, pokud spadá do našeho rámce, ale i tu mohli bychom vyčísti celou řadu nedostatků, nespadajících však nikterak na vrub pořadatelstva.

Střed pravého křídla palácového vyplnil výtvarný odbor exposicí nábytku selského i městského, ze dřeva měkkého, pestře zbarveného a ze dřeva tvrdého, vykládaného. Nás zajímaly arci na prvém místě ty kusy nábytkové, které na prvý pohled prozrazují venkovský původ svůj. Bohužel, nebylo náležitě dbáno toho, aby roztříděn byl material dle krajů a aby zůstal oddělen od kusů v pravdě uměleckých. Výstava tím sice získala na malebnosti, ale prvotní účel, vědecký, byl v tom pohřben. Vedle skříní, truhel, postelí, kolébek, židlí a j. kusů pozorovali jsme též skvostné sekretáříky, truhlice (též cechovní) a pod. Zvláště pozoruhodny byly: předek a postranice moučnice z Pardubic z konce 16. stol., gotická lavice z radnice kutnohorské, porůznu rozestavené kolovraty a přeslice české, některé též cínem vykládané, kostelní svícny klatovské, kadluby a formy hrnčířské, formy pernikářské a na tisk kartounů, ferule cechovní ze 17.—18. stol. vyřezávané i malované, rouby na povřísla vyřezávané i vykládané cínem, vyřezávaná struhátka na tabák, dřevěné lucerny z r. 1630., vyřezávané hole a m. j. Z varií jmenujeme staré saně, máry z Novobydžovska s sýpací truhlou z Dašic a zbytky tabulového, malovaného stropu z měšťanské síně staropražské. [1])

Z uměleckých prací sochařských a řezbářských dlužno uvésti sochy sv. Barbory a sv. Kateřiny z kláštera ročovského a týchž svatých z Telče, kříž z kostela budečského, archu novobydžovskou z r. 1606., známou dřevořezbu z kostela zlíchovského, skizzu ke skupině svaté Luitgardy na mostě Karlově od Matyáše Brauna, vyřezávané rámy a mnoho jiných.

Památky psané s drobnomalbami byly zastoupeny dosti skrovně oproti téže exposici na výstavě jubilejní, což dá se omluviti tím, že přemnohé nebyly zapůjčeny na tuto výstavu, jiné pak oddělení krajinská sama si ponechala (jako Ml. Boleslav, Opava), nebo byly zapůjčeny oddělení hudebnímu. Z vystavených uvádíme: 2 kancionaly sobotecké, chrudimský, 2 klatovské, příbramský, sedlčanský, misál kutnohorský z 15. stol., misál ledečský, gradual českobrodský z r. 1506. a mladoboleslavský, antifonář příbramský z r. 1583. a specialník jaroměřský z r. 1593., gotické vazby s kováním litým i tepaným, též

[1]) K těmto mělo by se přihlížeti zvláště nyní při hromadném bourání starých domů. Jest jich dosti, ale žádné museum nestojí o ně, protože nevynikají zvláště. Tážeme se upřímně: jest úkolem museí sbírati a uchovávati jen vynikající předměty a rarity, či podávati obraz minulosti vůbec (tedy sbírati i neumělé, prosté) a sloužiti tak archaeologii? Dle zkušeností dosavadních nikoli!

vazby renaissanční, vazby z knihoven klášterních, hlavně z kláštera ročovského, tlačené vazby kožené a knihu z knihovny Budovcovy. K těmto řadily se venkovské modlicí knihy psané s ornamenty prostonárodními, artykule podobně zdobené a modlicí knihy tištěné s vazbami plechovými a napodobenými kameny vyloženými. Psané modlicí knihy a jiné památky podobně zdobené vyloženy byly u větším počtu ve zvykosloví. Naše psané modlicí knihy rázu vesměs prostonárodního celou svou výzdobou pocházejí skoro vesměs z 18. a počátku 19. stol. Výjimku činí vystavený tu kancional boršický z r. 1727. (Morava má ještě několik jiných též z 18. stol.), který však předstihují stářím jiné dva české, bohužel, nezískané a tudíž nevystavené ze 17. věku, k nimž se snad jednou vrátíme.

Nedaleko vyloženy byly miniaturní podobizny z 18. a počátku 19. stol., malované na sloni a na pergamenu a reliefové podobizny voskové z počátku tohoto věku.

Co neuspokojilo znalce, byla dále vyložená sbírka keramická, zanedbaná i v oněch odděleních krajinských, jež mohla se honositi slušnou sbírkou prostých i umělých výrobků hrnčířských, jak již bylo poukázáno jmenovitě při popisu krajinských oddělení českých. Hojnější měla a mohla býti zvláště skupina kachlů, dlaždic a nádob středověkých i pozdějších. Z nejstarších kachlů buďtež uvedeny vzácné kachle kroměřížské a onen s rytířem a šaškem turnajským (vyobrazený ve spisku o výstavce „Společnosti“ u Halánků r. 1891.). Další pozoruhodné skupiny tvořily džbány a mísy české ze 17. stol. s plastickými ozdobami, selské čepáky, džbány, koutníky a mísy, bílá a malovaná keramika (též prolamovaná), majolika moravská a keramika slovenská.

Sklářství české, ač starodávné a proslulé, zastoupeno bylo poháry a sklenicemi ze 16. a 17. století, skly foukanými (též s barevným emailem; „prisky“ z Litomyšlska) a broušenými, rubínovými, mléčnými a j. Staré výrobky sklářské: poháry s podstavci z předeného skla, též s malinami, jaké známe ze středověkých výkopů pražských, nebyly zastoupeny.

Sbírka prací kovových, obsahující umělecké výtvory kovářské, zámečnické i konvářské od dob nejstarších, byla ve mnohém velmi zajímavá. Vedle ukázek kovaných prací z doby románské, kovaných, prosekávaných, pilovaných a tepaných z doby gotické, uvádíme mříže, hodiny, kování ze dveří, truhel, kříže náhrobní, dále kované práce renaissanční (kříže, zámky) a práce rokokové. Z litých výrobků bronzových sluší zvláště uvésti bronzového lvíčka (lavacrum) ze 14. stol., nalezeného ve vsi Rokytné na Pardubicku. [1]) Hmoždíř ze 16. stol., zvon kutnohorský a j. doplňovaly tuto skupinu. Lité výrobky cínové zastoupeny byly stolním náčiním, velikými svícny z 18. stol., šroubovými lahvemi, cechovními poháry, pražskými talíři ze 17. věku a svrškem křtitelnice klatovské z r. 1620. Tepané práce kovové představovaly obraz sv. Barbory z Hor Kuten, Nanebevzetí P. Marie z 18. stol. a j. Mezi památkami církevními pozorovali jsme známý již románský kříž emailovaný z Bračic, gotickou berlu z Rajhradu, monstrance, zvláště měděnou mělnickou a

[1]) Popis jeho přinesly Památky archaeologické XII. 421.

soboteckou a j., kalichy, reliquiaře, got. kaditelnici z Jílového a přechodem k oddělení církevnímu četná, bohatě i uměle zdobená roucha kostelní již z 15. století. Postupem i vývojem umění ryjeckého v korunních zemích českých, jehož vzorně spořádaná sbírka vyplňovala střed na konci pravého křídla palácového, nebudeme se obírati z té příčiny, že jest s dostatek známo z výstavy jubilejní a ze sbírky musea království Českého. Toto oddělení mincí, medaillí a pečetí od dob nejstarších doplňoval též model Vlašského dvora na Horách Kutnách. Připomeneme-li ještě, že v malém přístěnku u oddělení obchodního byla sbírka památek vinařských, hlavně písemných, prohlédli jsme tím celý palác národopisný.

Některé zajímavosti, hlavně cechovní, též ze života pražských Podskalákův, ukázka z činnosti Společnosti naší, jako plán kopání na Lev. Hradci, publikace a časopis, též původní kresby, zhotovené pro týž, výstava Čechů dolnorakouských z bývalé župy vítorazské (s figurinami selky, sedláka, vyšívkami, kraslicemi atd. z Poštorné, jak bylo o tom již referováno v roč. III. str. 125.), a posléze oddíl technický se zajímavými plány, obrazy a fotografiemi znamenitých staveb, jako na př. mostu Karlova a staršího Juditina a j. poutaly pozornost naši v oddělení spolkovém, které jinak bylo jen dokladem jak v našich spolcích kvete osobní marnivost a „fángličkářství“.

Protější souběžnou budovu vyplňovaly vzácné a bohaté sbírky městského musea pražského (vystaveno bylo 3638 předmětů) ve vlastních skříních, určených již pro novou budovu, v níž bude zajisté ještě utěšeněji vzkvétati pod správou řiditele, známého badatele českého Břet. Jelínka. Jeho vedením bylo toto oddělení výstavní, obsahující památky z Prahy a nejbližšího okolí, tak soustavně, přehledně a vkusně spořádáno, že bylo v každém směru vzorné. Nápisy byly všude. Popisem jeho (byl vydán též zvláštní katalog) nebudeme se obírati, poněvadž se vrátíme ke sbírkám jeho, až bude provedena installace v nové budově. Pro studium pravěku a cechovnictví chová mnoho vzácného materialu. Bohatá kollekce památek z války třicetileté zvláště zajímala.

Také v oddělení evangelickém bylo mnoho zajímavých památek, hlavně biblí a jiných knih.

Nedaleký pavillon vykázán byl pravěku země české, zastoupenému všemi dobami svými; přemnohé vystavené nálezy známy jsou již aspoň dle jména. Vyčítati je nelze. Ukázkou přinesli jsme vyobrazení a popis bronzové sošky předhistorické, nalezené u Kouřimě. Oddělení toto zbudováno bylo péčí dra. L. Niederla a J. A. Jiry.

Opodál vypínající se zřícenina hradu Kokořína obsahovala výstavu českého válečnictví od dob nejstarších (s figurinami). Koho věc zvláště zajímala, nalezl doplnění její v pavillonu města Prahy, jakož i v četných odděleních krajinských. V nádvoří hradním spatřili jsme model vozu válečného z válek husitských a praku. Diorama vypracované společnou prací malířů: V. Bartoňka, V. K. Maška a K. Štapfera: „Beneš Heřmanův poráží Sasíky u Hrubé Skály“ mnoho utrpělo již tím, že thema bylo vzato ze sporného rukopisu Královédvorského, čemuž mohli se navrhovatelé vyhnouti jinou scenou bitevní, na př.

vítězstvím Soběslava, knížete českého nad Lotharem, králem německým. Kromě toho navštívili jsme hladomornu ve věži a nahlédli do sklepa hradního, kde čeleď se veselila.

Za národopisným palácem navštívili jsme pavillon okresu slanského, kam byly sneseny památky venkovské i městské, i památky po rodácích-výtečnících toho kraje.

Když jsme zašli v pravo a zahnuli za rychtu (také s menší sbírkou památek rychtářských), ocitli jsme se před statkem z Turnovska, vedle něho dále přišli jsme ke statku chodskému, za nímž objevil se zraku našemu statek z východních Čech. Za tímto dále přes cestu vítala nás chalupa jaroměřská a blatský statek. Vzadu prozrazoval se český mlýn veselým klepáním. Obcházejíce takto dále po návsi, nahlédli jsme i do rybárny, navštívili jsme gazdovstvo čičmanské, chalupy Kopaničářův a Oravců, kovárnu a lašskotěšínský statek, za nímž jsme byli překvapeni mohylou, z předu odkrytou. Další statky zastupovaly Opavsko, Hanou, Horácko a Břeclav a za cestou na svahu skupina rázovitých staveb valašských (chalupa, salaš, pila, kovárna a zvonice). Na návsi stál starý sloup kamenný poblíže dřevěného kostelíčka, obklopeného rybníčkem. Vcházelo se tam dřevěnou, krytou chodbou. Zbudován byl dle kostelíčka dřevěného dosud stojícího ve vsi Kočí u Chrudimě. Zastavili jsme se ještě u kříže na návsi a pak jsme spěchali do staré Prahy, kdež nás zajímala každá façada, každý nápis, dále stará kuchyně, lékárna s laboratoří a krbem alchymistickým, kutnohorský mincverk, antikvariat a vzadu kostel sv. Linharta, vše stejně poutalo.

Tím skončili jsme procházku svou po výstavě, prohlednuvše si nejpozorněji palác národopisný. V ostatním odkazujeme na zevrubné popsání dra. Č. Zíbrta v Česk. Lidu námi též citované a dílo o NVČ., k němuž se ještě vrátíme.

O středověkých pečetech.

Sestavil a vyobrazeními opatřil *Vojt. Král z Dobré Vody.*

(Pokračování.)

9. Pečeti krále Václava II. (1278. až 1305.) a manželky jeho Jitky († 1297.).

„Málo jest příkladů v dějinách světa, že by smrť jediného muže byla měla tak truchlivé následky pro celou zemi jako krále Přemysla II. tragický konec“ — tak píše Palacký na počátku knihy 7. dějin národu českého, a nelze jinak než přisvědčiti mu.

Krátce po smrti Přemyslově bylo na základě zvláštního ujednání svěřeno poručenství nad mladistvým králem Václavem a královstvím českým Otovi braniborskému, a to na pět let. Markrabství moravské ponecháno na týž čas králi Rudolfovi náhradou za útraty válečné.

Kromě toho český král Václav II. měl býti oddán s Jitkou, dcerou Rudolfovou, a syn tohoto Rudolf s Anežkou, sestrou Václavovou. Obě tyto svatby byly slaveny s nemalou okázalostí počátkem roku 1279. v městě Jihlavě.

Václav a Jitka byli tehdy teprve v osmém, Rudolf a Anežka v desátém roce věku svého. Za poručenství Otova nastaly zemi české dnové zlí. Otovi žoldnéři loupili po vší zemi, drancovali a odnášeli vše cenné. Moravu hubilo vojsko Rudolfovo, a vedle toho vypukl všeobecný hlad a neslýchaný mor. Královou-vdovu a posledního Přemyslovce dal Ota jati a odvézti na hrad Bezděz, kdež musili snášeti vězení i hlad a jiné útrapy. Královi podařilo se sice uprchnouti odtud, ale mladý král byl zavezen dále, do Žitavy, odtud do Berlína a konečně do tvrze špandavské.

Otovým zástupcem v Čechách byl jemu rovný biskup braniborský Eberhard. Tento šlechetník najal v Němcích zástupy chátry a poběhlíkův a těm dal na pospas zemi českou. Co tito zde tropili, nedá se pérem lehce vylíčiti. Němečtí krajané jejich, usazení v královských městech, pomáhali jim v tom vydatně.

Teprve po velikém úsilí a zaplacení velikých sum propustil lakotný Ota mladého krále ze žaláře.

Poněvadž král nemohl ještě vládnouti samostatně pro své mládí, byla mu dána k ruce rada ze středu pánů českých.

Matka Václavova, kteráž se byla podruhé provdala po svém útěku z Bezděze za pana Záviše z Falkenšteina z rodu Vítkoviců, vrátila se ku dvoru mladého krále v Praze. Králův otčím, Záviš, dosáhl hodnosti nejvyššího hofmistra, čímž nabyl vlivu jak na krále samého, tak i na vládu v zemi.

Roku 1287., když mladá královna Jitka přivezena byla ke svému choti do Prahy, opustil pan Záviš toto město, byv k tomu donucen šlechtou a německým králem Rudolfem, otcem Jitčiným.

O dalších osudech pána z Falkenšteina a o příčině, proč byl konečně sťat, nelzé se zde šířiti.

Matka Václavova, králová-vdova Kunhuta, zemřela již dne 9. září roku 1285. V následujících letech míru počalo království české znova vzkvétati a dřívější blahobyt se zase vracel.

Z výtěžku bohatých na stříbro dolů kutnohorských dal Václav II. raziti nový druh peněz dobrého zrna, známé „groše pražské“. jichž 60 kusů neboli jedna kopa vybíjelo se z hřivny stříbra.

Groše pražské došly veliké obliby a byly všude, i mimo Čechy, rády brány a napodobovány.

Král Václav II. korunován byl s manželkou svou Jutou dne 2. června r. 1297.

Nádheře korunovačních slavností nemohlo do toho času nic přirovnáno býti, a staří letopiscové nenalézají dosti slov, aby mohli vše řádně vypsati.

Krátce po té, totiž již dne 18. června téhož ještě roku, zemřela královna Jitka. Se všeobecným blahobytem stoupala i moc královská.

Král Václav nabyl a připojil ke svým dědičným zemi polskou, k níž i Pomořansko patřilo. Korunován byl slavně na krále polského r. 1300. ve Hnězdně.

I na osudy říše německé měl král český veliký vliv rozmnožením své moci. Po smrti krále Ondřeje III., posledního Arpádovce byla r. 1301. koruna uherská nabízena králi Václavovi II., kterouž sám nepřijal, nýbrž doporučil k hodnosti té svého dvanáctiletého syna Václava, který již před 3 roky zasnouben byl s Eliškou, dcerou zmíněného krále Ondřeje III. Mladý Václav byl přijat za krále uherského a slavně korunován dne 26. srpna téhož roku.

Starý král Václav měl mnoho mrzutostí s lakotným německým králem Albrechtem, svakem svým, pak s papežem Bonifacem VIII, od nichž si nedal poroučeti.

Vítězně odrazil vpád Albrechtův do Čech a zahnal nepřítele.

Úmysl Václavův, podniknouti válečný vpád do Rakous, aby donutil nepřítele k trvalému míru, překazila předčasná smrt jeho. Král Václav zemřel po kratičké nemoci k nemalé škodě země české dne 21. června r. 1305. ve věku 34 let.

Druhou manželkou Václava byla od r. 1303. Eliška čili Rejčka, dcera po zemřelém polském králi Přemyslu, kteráž přežila svého manžela skorem o 30 let, zemřevši 8. října roku 1335. Eliška či Alžběta provdala se záhy po smrti Václavově 16. října r. 1306. za Rudolfa habsburského, nově zvoleného krále českého, než za krátko ovdověla podruhé 4. července r. 1307. Za vdovské sídlo zvolila si Hradec, zvaný po ní Hradcem Králové, kdež založila kostel sv. Ducha, první to stavbu v Čechách vystavěnou z cihel pro nedostatek kamene.

Král Václav II., prodělav v mládí svém trpkou školu utrpení, povznesl se svým vladařením, jímž obnovil a zajistil bývalý blahobyt svých zemí, na čestné místo mezi panovníky českými.

Obr. 18. představuje pečeť Václava II. (dle otisku musejního) sedícího na trůně s mečem v pravici; na levé straně trůnu jest umístěn znak český. Opis zní: † WENCESLAUS : SECUNDUS : DEI : GRACIA : OTAKARI : RE(GIS QU)ONDAM FILIUS DOMINUS ET ERES REGNI (BO)EMIE.

Z toho, že král Václav na této své pečeti nemá odznaků královských, totiž koruny a žezla, pak že se nazývá (H)ERES, t. j. dědic a nikoli REX, vysvítá, že užíval pečeti té před svým korunováním na krále českého (r. 1297.).

Na obrazci 19. vidíme jinou pečeť téhož krále, na níž zobrazen jest ve zbroji válečné s přílbou, krášlenou typickým klenotem králů českých. Na korouhvi spatřujeme českého lva, štít pak zdobí orlice polská. Kropíř (čabraka) koňův pokryt jest v předu opětně znakem českým, dále dvěma štíty s orlicemi; bezpochyby jest jedna z nich znakem moravským, druhá polským. Opis zní: S · WENCEZLAVS · SECV(NDVS · DEI GR)ACIA · BOEMIE · ET · POLONIE · REX.

Z toho následuje, že pečeť tato pochodí z doby po jeho korunování za krále polského (r. 1300.), neboť titulu: REX užívali pouze korunovaní králové.

Obr. 18. **Pečeť Václava II.**

Obr. 19. **Pečeť Václava II., krále českého a polského** († 1305.).

Obrazec č. 20. seznamuje nás se vzácnou pečetí první manželky Václavovy, Juty habsburské, dle originálu přivěšeného na listině ze dne 19. září r. 1296., chovaného v archivu brněnském. Jiný, méně zachovaný exemplář této pečeti uschován jest v archivu jindřichohradeckém. Na této pěkné pečeti spatřujeme Jutu na trůně s kvě-

Obr. 20. Pečeť Guty (Jitky), dcery Rudolfa Habsburského, manželky Václava II. (z r. 1295.).

tinkou v pravici. Na ramenou jsou dva malé štítky se znakem moravským a českým, řečené křidélka „ailletes“, způsob to francouzský. u nás vzácný, vyskytující se ještě jen na náhrobku p Hrona z Pacova a u p. Oldřicha z Hradce na nástěnné malbě hradu jindřichohradeckého. Opis vzácné pečeti této zní:

† GVTA · DEI · GRACIA · REGNI · (má býti: REGINA) BOEMIE · ET MARCHIONISSA · MORAVIE.

(Pokračování.)

Předhistorická soška bronzová, nalezená u Kouřimě.

Píše *J. A. Jíra.*

(Dokončení.)

Poohlédněme se nyní po nálezech podobných sošek lidských z kovu, nalezených v Čechách.

Na Chrudimsku, kdesi u Nasavrk, nalezena byla bronzová hračka v podobě panáka, a zrovna takovou hračku nalézáme ve sbírkách † Dra. Št. Bergra z hradiště stradonického u Berouna. [1]) Z téhož hradiště viděl jsem na fotografovaných tabulkách, zaslaných archaeologickému odboru NVČ. praesidentem české montanní společnosti p. J. Weinbergerem, litou figurku dětskou, avšak bez prstů na rukou, s vyrytou ozdobou na prsech jako na hracích kostkách stradonických a dále barbarskou hlavu z bronzu na držadle z kovaného železa (tab. 37. č. 3.).

Též c. k. přírodovědecké dvorní museum chová z téhož hradiště několik bronzových sošek (katal. 1889.). Na jubilejní výstavě vystaveny byly tyto v předhistorickém oddělení: z Klatov bronzová soška (majetník † Dr. Š. Berger) a z Dolního Kyjova soška bronzová s písmenami: *ΣΩΗ* (vystavil hrabě K. Schönborn). Ve svých poznámkách mám zapsaný nález od Březové (Brüsau): Na podstavci v podobě břevna stojí 2 sošky 5—6 cm. vysoké, lité, představující muže a ženu; muž jest na pravé, žena pak na levé straně. Obě stojí vedle sebe, držíce se za krk: žena pravou, muž pak levou rukou ji objímá; ruce druhé pak mají zapřeny v bok. Oči jsou naznačeny hrubě, každé vystouplou kuličkou. Genitalie u muže znázorňuje rovněž jako oči jedna kulička, u ženy pak důlek. Bližšího o nálezu tomto nevěděl jsem ničeho a když jsem v r. 1888., jsa té věci neznalý, ukazoval sošky ty v museu zemském tehdejšímu kustodu p. Schulzovi, pravil mi, že nejsou z nálezu českého, nýbrž nejspíše italské, kde častokráte byly nalezeny podobné, ale olověné. Nevěnoval jsem jim proto více pozornosti (což bych dnes neučinil), tak že nyní nevím, kde a čí jsou majetkem. Na Národopisné výstavě československé vyprávěl mi princ Zdeněk Lobkovic o sošce, podobné naší, nalezené prý někde na bavorských hranicích v mohyle v Čechách. Poněvadž okolnost nepřála mi dosud spatřiti sošku onu, nemohu o ní více povědětí.

O prázdninách r. 1896., když jsem kopal v Libři u Jílového na pozemku p Borového, vyprávěl mi tento, že jistý rolník tamější uhodil při přestavbě stodoly na vrstvu kulturní, v níž bylo mnoho popelu a střepů, které, bohužel, jak obyčejně byly pohozeny. Ve vrstvě té byla prý nalezena zelená soška mužíčka, kterou odkoupil jistý potulný obchodník jménem Rákosník a prodal prý ji museu v Praze. Tedy nález za podobných okolností jako náš. Poněvadž nikdo neuměl mi blíže popsati onu sošku, nemohu se rozepsati ani o ní. Toť jsou všecky nálezy kovových sošek lidských v Čechách,

[1]) Šnajdr: Počátkové předh. místopisu země české str. 42.

které znám. Jest však možno, že některé z nich pocházejí z doby římské nebo snad jsou ještě mladší.[1])

Z Rakouska chová c. k. přírodovědecké museum ve Vídni: z pohřebiště u Prozoru u Ottočace v Chorvátsku malé sošky bronzové, kladené do doby hallstattské, z latènské pak sošku s helmou na hlavě z hrobu u Idrie di Bača; z Guriny v Korutanech 49 sošek bronzových a 3 z cínu. Kromě toho vyobrazil S. Reinach,[2]) který věnoval zvláštní pozornosť skulptuře v Evropě z nejstarších dob, 1 sošku z hallstattského naleziště, z Uher 3 (1 z Liptó a 2 z Guriny v Korutanech).

Z nálezů mimorakouských uvádí týž dále: z Olympie v Řecku 3, z Italie, Etrurie 1, z Todi 5, z Este 1, od Bologny 3, z Villanovy 1, z Norcie 1 a konečně od Sybaris z pohřebiště Torre Mordillo skupinu 2 sošek mladíků vedle sebe stojících, něco podobného soškám z Březové, z Portugal, z Alemteja 1, z Francie 2, a to 1 ze střední, 2. ze Saint-Jean-sur-Tourbe, ze Švýcar z kantonu Waadt na poli u Poliez-le-Grand poblíž d'Echallens 1 a to z doby latènské, z Kavkazu 5 (1 z Thimoi), z Würtemberku 3 sošky železné z doby latènské, ze Sigmaringen 1, z Bavor 1 (coll. Forrer) a z Badenska též 1. V museu v Gdansku pak jest soška, nalezená u Toruně na břehu Visly. Z Pomořan jmenuje týž 1 a jinou, nalezenou u Klein-Zastrow poblíž Greifswaldu.

Ze všech těchto sošek vyjmenovaných nahoře, které jsem z větší části viděl buď v originálu nebo vyobrazeny, jen 2 shodují se s naší soškou. Jsou to ony 2 pomořanské, a to ona uvedená u Reinacha pod č. 278 a ona z Klein-Zastrow.

Ona z Klein-Zastrow (obr. 1.) podobá se naší provedením rukou, které od ramen vycházejíce splošťují se nepřirozeně a nabývají přirozenější podoby své teprve k loktům, rovněž pás kolem těla má podobně upevněný jako naše a též prsa ženská tak vyznačená. Při pohledu se strany velice nápadna a naší podobna jest plochosť šošky v prsou i celém těle (ovšem naše jest lépe provedena), konečně hlava a brada podobně jak u naší vyčnívá v před. Více však než tato podobná naší jest prvnější pomořanská, představující sošku stojící na podstavku v podobě cihly, ana levou ruku má opřenou v bok, pravou pak zúplna v téže poloze jako naše (obr. 2.). Od zadu jest rovněž velice podobna, jen nohy má delší, kdežto soška naše má nepřirozeně krátké nohy k tělu velice dlouhému.

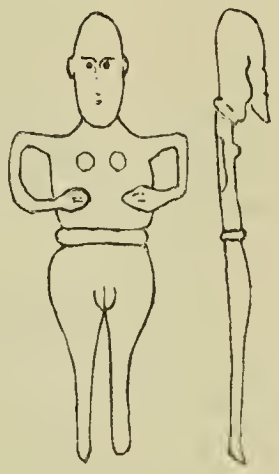

Obr. 1.
Soška z Klein-Zastrowa.

Rovněž celkový pohled se strany podobá se sošce naší, jen břicho lépe má vyznačené než naše. Ani pasu ona soška nepostrádá. Jest však hladký, pohlédneme-li pak se strany, není kol celého těla všude

---

[1]) Pro úplnosť mimochodem uvádím, že jsem obdržel od p. Šplíchala kromě naší sošky ještě jednu, nalezenou někde u Pardubic na pozemku švagra p. majetníkova, podoby oněch známých středověkých sošek Herkula, které dříve u nás byly pokládány za předhistorické.

[2]) Reinach Salomon: La sculpture en Europe avant les influences Gréco-romaines.

stejně široký jak u naší, nýbrž v předu se šíří v malou zástěrku, která kryje (nedostatečně) místo pro genitalie. Na hlavě má též jakousi pokryvku (účes?), pouze se strany podobnou naší, ovšem bez vrkoče. Prsy nejsou vyznačeny. Popsal a srovnal jsem pokud bylo možno souditi z vyobrazení ne právě dostatečných.

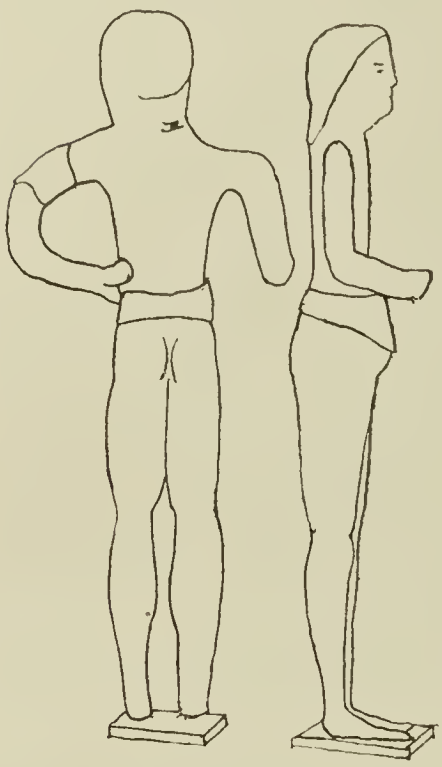

Obr. 2.
Soška z Pomořanska.

Upozorňuji, že sošky nahoře vyjmenované byly pouze takové, které představovaly podoby lidské a byly z kovu vyrobeny, všechny jsou však menší sošky naší, a pominul jsem všech, které jsou držadly mečů, nožů, nádob neb zakončením jehlic, rovněž nejsou jmenovány sošky vytepané z kovu, dosti hojné hlavně v době hallstattské na nádobách kovových, pasech a jiných.

K čemu bylo užíváno podobných sošek? V pohřebišti u Fröggu blíže Roseggu v Korutanech nalezány hojně ploché sošky olověné, velmi primitivní, představující ptáky, koně, jezdce, lidské postavy s rozpjatýma rukama a nohama, které sloužily jednak k ozdobě ploch, na něž byly přilepeny zadní stranou, jednak k ozdobě hran a okrajů, při čemž byly připevněny jen půdicí, stojíce jinak rovně. V Gurině bylo nalezeno množství votivních darů bronzových, představujících nohy a ruce lidské, rovněž v Este a v Klein-Gleinu a jinde. V mohylách u Klein-Lebarnu opatřeny byly nádoby některé okrasou hlav lidských kromě sošek zvířecích. [1])

V hořejším Štýrsku ve Streetwegu poblíž Judenburku nalezen byl v hrobě žárovém jakéhosi vynikajícího bojovníka kromě jiných předmětů vozík bronzový o čtyřech kolech, na němž na desce čtyřhranné z bronzového plechu jest celá skupina sošek lidských i zvířecích. Na každé nápravě stojí sošky nahé ve dvou řadách, a to v první řadě (na pokraji vozíku) dvě osoby mužské, každá zvýší 10·5 cm., a mezi nimi jelen, 6·5 cm. vysoký, s parohy na 9·5 cm. vzhůru se táhnoucími, jichž každá osoba drží se jednou rukou.

V řadě druhé, vedle předešlé a s ní rovnoběžně stojí vedle ženy muž s napřaženou sekyrou; sošky jsou stejné velikosti jako předešlé. Na druhé nápravě stojí též ve dvou řadách a v témže pořádku právě také sošky téže výšky, obrácené zády k předešlým. Mezi každým předním a zadním kolem, tedy podél vozíku na každé straně, připevněni jsou na dotyčné desce 2 jezdci s vysokými čepicemi.

Uprostřed pak celé desky stojí soška ženská, 24 cm. vysoká, otočená jen širokým pasem, podobným našemu, ale kolmo rýhovaným; obě ruce jsou ohnuty v loktech a pozvednuty k hlavě; držely někdy bron-

[1]) Dr. L. Niederle: Lidstvo v době předhistorické, str. 457. a násl.

zovou nádobu, podobnou mělké váse (nyní rozdrcenou). Prsa i ruce měla rovněž vyznačeny, a jak se zdá, dosti silně. Všecky části vozíku jsou lity, zejména každé kolo a každá soška o sobě, pak celý rámec v jednom kuse; sošky byly připevněny k rámci silnými, rovněž bronzovými nýty. Jest to patrně obraz průvodu obětního.

V Meklenbursku u Pennewitlu (blíže Warenu) byl prý nalezen vozík bronzový, na němž byly 3 sošky a sice jedna lidská a dvě koňské, jak dle zprávy přímého svědka, podané neurčitě teprve 5—6 roků po nálezu tom, poznamenal G. E. F. Lisch (Jahrbücher d. V. f. Meklenb. Gesch. B. XV. 1850,p. 276). [1])

Podobných vozíkův, avšak bez sošek, nalezeno bylo několik, a vyznačují ve střední Evropě konec doby bronzové a začátek železné. Undset a Chantre mají je za nářadí posvátná kultovního původu východního. [2])

Soška naše liší se ode všech nahoře vyjmenovaných hlavně svým účesem, který jest, tuším, dosud neznámý toho druhu. Dále upozorňuji (nepřihlížeje k oné sošce. jediné uprostřed vozíku streetwegského), že jest mnohem větší všech vyjmenovaných. Zdá se mi pravdě nejpodobnějším, že snad byla předurčena na nějaký vozík bohoslužebný, podobný oněm, o nichž jsem se byl zmínil. (Domněnka ta nejvíce se zamlouvala Dru. Virchowovi při jeho návštěvě NVČ) Užito jí však dosud nebylo, poněvadž nelze na ní nikde pozorovati, že by byla na něčem upevněna, rovněž nespatřujeme na ní otvoru k nasazení nebo přinýtování k podstavku, ačkoli postavíme-li ji, stojí nejistě.

Zamýšlel jsem prohlédnouti místo, kde byla nalezena, případně prokopati je, povede-li to k nějakému výsledku, ale nemohl jsem tak učiniti, nemaje kdy.

Snad doba pozdější vysvětlí nám více, možná též že zůstane nám navždy záhadou. Svým celým tvarem a provedením poukazuje na dobu starší římské.

To jest vše, co bylo mi možno sehnati na rychlo materialu srovnavacího, neopomenu však zmíniti se, jakmile se mi podaří vypátrati něco bližšího.

Dědičná rychta v Poděšíně.

Příspěvek ku dějinám českých rycht.

Podává *J. Kopáč.*

Máme před sebou list Karla knížete z Dittrichštejna, jímž založena dědičná rychta v Poděšíně na panství polenském, a jenž jest výmluvným svědkem své doby. List tento jest jedním z dokladův, jak odměňována byla „věrnosť a poslušnosť“ poddaných za selského povstání na sklonku minulého století a jest zároveň i jasným pohledem

---

[1]) Památky arch. a místop. XII. sl. 393. a násl. Dr. J. Undset: Das erste Auftreten des Eisens in Nord-Europa str. 258.

[2]) Dr. L. Niederle: Lidstvo v době předhistorické, str. 463.

ve zřízení, práva a povinnosti rychtářův a tudíž pro vylíčení doby tehdejší nemálo i důležit. Psán jest písmem velice úhledným (nadpis i ozdoben) a dán ve Vídni.

Udělen byl za to, že obdarovaný Jan Rosický „v čas toho před dvěma léty v království Českém vzniklého sedlákův pozdvižení nejenom sám pokojně a tiše se choval, ale taky jakožto tehdejší rychtář jemu svěřenou obec ode všech kvaltování, svévolností zadržel.“

Že svědčí též o úpadku české řeči, jenž jeví se ve všech skoro tehdejších listinách českých, jest samozřejmo. — Original listu toho jest uložen v krajinském museu v Humpolci.

Zní takto: [1])

Z Boží Milosti Karel Svaté Římské Říše Kníže z Dittrichštejna, na Nikolspurku, Hrabě z Proskavy, Pán svobodného říšského Panství a pevnosti Trasy, svobodný Pán Hollenburku, Fienkenštejnu a Thalberku, Pán v Korintanech, dědičný Jägermistr v Štirsku, Rytíř zlatého Rouna, Jeho císař. a královské Majestatnosti skutečná tejna Radda a Komorník etc. etc. Vyznáváme tímto veřejně a povědomo činíme pro Nás a dědice Naše a Následovníky, jakým způsobem Nás náš, Panství Polenského usedlý poddaný Jan Rosický dvořák z vesnice Poděšína v poníženosti žádal, bychom jemu z nejmilostivějšího ohledu, jeho sobě o Nás založených zásluh, že on v čas toho, před dvěma lety v Království českém vzniklého sedlákův pozdvižení, nejenom sám pokojně a tiše se zachoval, ale taky jako tehdejší Rychtář jemu svěřenou Obec ode všech kvaltování svivolnosti zadržel, a při Nám, jakožto jich od Boha ustanovené Vrchnosti povinné poslušnosti zachoval, jeho Grunt ve vesnici Poděšíně za dědičnou Rychtu prostředkem obzvláštného Privileii na všechny budoucí časy nejmilostivěji vyzdvíhli. A jako My ty dobré mravy a obzvláštní dobré zachování našich věrných milých poddaných po všechny časy s obzvláštníma milostmi obdařiti obyčej máme, tak vysvětlujeme My pro Nás, naše Dědice a Následovníky v milosti tuto: Že nadjmenovaný Jan Rosický se všemi jeho postupníky a gruntu následovníky, od nynějšího času za jednoho dědičného Rychtáře uznaný, mimo toho taky jeho připomenutý grunt na všechny budoucí časy jakožto privilegirovaný dědičný rychtářský grunt zůstávati má, následovně při tom rychtářském gruntu v právních věcech vždycky jakožto u první Instanci jednáno, einkasirování těch jak předešle u tamnějších rychtářův složených a zaplacených důchodenských peněz obstaráno, a pivní šenk a kořalky (který obojí truňk však z našeho vrchnostenského polenského pivovaru a vejpalny on sám však bez toho nejmenšího přispění roboty sobě dovážeti povinen bude) exercirován býti má. Naproti však tomu Inpetrant tuto se zavazuje, nejenom ten urbářem utvrzený tak nazvaný Svato Jiřský a Václavský ourok pokaždý s jedným zlatým 10 kr., a napotom z kusu husy ourok 6 kr., do spolku tehdy celoročně s dvouma zlatýma 26 kr. nevyhnutelně skládati, nobrž taky každý rok z vinného kraje aneb z Niklspurku proti příjmu jedný dolnorakouský míry ovsa a 1 fl. 45 kr. hotových peněz, jeden sud vína desítivěderní přivézti, tam taky naturalie neb jiné potřeby z Polny dovážeti, jednu fůru v čas lovení na ryby vykonati, v tom ale příběhu, když omezená fůra do Nikolspurku in natura od něho by žádána nebyla, za ni 4 fl. 40 kr. do našeho důchodu zaplatiti a jako ostatně on v potrefu na jeho gruntu ležících důchodenských i také kontribučenských daní a povinností caeteris paribus pokaždé k utrpení se potáhne, také se všemi jeho postupníky podanej jako kdy zprvu ostává; protož jeho i budoucích povinnost bude při každoročním sirotků stavení na Vrchnostenský Kancelář se postaviti. A tak důvěřujeme se z druhé strany k opačenému Janovi Rosickému a jeho potomkům, že on to knížecí obdarování skrze bedlivé vyplnění ouřadu patřících povinností, jak věrného poddaného povinnosť nese, vykonávati bude. Při tom ode všech proti víře čelících a ustanovené samospasitedlné víry katolické pochybností, obzvláštně pak v těch místech

---

[1]) Hrubé poklésky jazykové jsme opravili.

se vyskytující nakažlivé husitské Sekty, tím jistěj šetřiti se bude, jako My v tej případnosti to Privilegium ihned cassirovati a na jiného, toho knížecího obdarování hodnějšího, přenésti necháme. Ustanovujeme tehdy a chceme, také nařizujeme našim nyní i budoucím Vrchním, Důchodním, Purkkrabům i Obročním a všem Našim poddaným na Našem panství Polenském společně a obzvláštně: aby oni omezeného Poděšínského dědičného Rychtáře při tom jemu uděleném obdarování pokojně zanechali, proti němu ani sami nic nečinili, ani jinému co činit nepřipouštěli, tím více nad ním každého času pevnou ruku drželi a jeho ve všech případnostech hájili. Ku potvrzení toho tento list vlastní rukou jsme podepsali a Naší velkou knížecí pečet jsme přivěsiti nechali.

Dáno v Cís. a královském hlavním residenčním Městě Vídni,
dne 12ho měsíce července v roku 1778.

Karel Kníže z Dittrichštejnu Proskavy.

Ad Mandantum S. S. Sncte Altitudinis proprium
Franz Anton Edler v. Sonnenfels kais. königl. Rath u. fürstl. Hofrath.

Mor a krupobití v Kasejovicích léta 1680.

Podává *Josef Siblík.*

Rok 1680. za vlády císaře Leopolda I. stal se v Čechách památným jednak vzpourou selskou proti útiskům šlechty, jednak záhubným morem, jímž pomřelo do 100.000 lidí, v Praze samé 32.000. O tom, jak zuřil v městysi Kasejovicích, v bývalém kraji prachenském, jakož i o krupobití, jež stihlo městys téhož roku, dočetl jsem se v „Knihách města Kasejovic“ [1]) této zprávy:

»Léta Páně 1680. v městys Kasejovicích začal se mor 17. máje v příbytku nejprvěji Jiříka Baťka, kožišníka manželka Veronika umřela, odtud pak ta metla božská spravedlivě pro naše nepravosti jest se rozmohla a trvala až do 3. prosince v témž létu s předu položeném. Za ten celý čas v Pánu zesnulo a pochováno na posvátném místě, jakž se jmenuje »v hlinovnách«, při kterémžto místě posvátném pěkný krucifix od slovutného muže pana Jana Jedličky, souseda zdejšího, postavený jest, hospodářův 29, obytných hospodářův 5, hospodyň 21, dětí a mládenců, panen na vdání 223 a tak v jedné sumě všech se vynachází 278 osob.

V témž létu 1680. dne 27. června Pán Bůh všemohoucí druhou metličkou nás potrestati ráčil, totiž co tak nám Pán Bůh všemohoucí z své božské štědrosti na polích obilíčka propučeno bylo, to všechno krupobitím potlučeno bylo, tak že na některých polích sotva který klas státi zůstal a ten beze škody nebyl. Na některých pak polích jak ozimní, tak také jarní obilíčko vesměs potlučeno bylo. — Pán Bůh všemohoucí rač dáti, abychom na potomní časy od takových metel božských skrze přímluvu nejsvětější rodičky Boží Panny Marie a všech vyvolených božích ochráněni byli. Těm pak s předu položeným neskonalou radost a tělům lehké odpočinutí. Amen.«

---

[1]) Zápisy počínají r. 1563.

Drobné zprávy.

Malá Strana a ne Menší město pražské. Koncem r. 1896. oživl spor o pojmenování této čtvrti městské. Ve schůzi obecních starších král. hlav. města Prahy dne 12. prosince bylo jednáno o návrhu městské rady, aby zemský výbor království Českého byl dožádán za vydání zemského zákona, kterým by III. část Prahy byla »Menším městem pražským«. K návrhu tomu mluvil řiditel p. Pokorný, přimlouvaje se z důvodů historických, gramatikálních i čistě praktických za ponechání dosavadního. Hlasováním pak rozhodnuto, aby zůstalo dosavadní pojmenování, totiž »Malá Strana«, čímž asi spor ten jest rozhodnut. Jeden list obhajoval »Malou Stranu« tím, že špatně by se rýmovalo oznámení: »členové Malostranské besedy sejdou se ve svých místnostech na Menším městě pražském.« *J. K.*

Pozor na české památky! V době nedávné obohacen byl archiv musea král. Českého zakoupením panské registratury litomyšlské (ve váze 90 metr. centů), a to zásluhou p. Jana rytíře Diviše Čisteckého ze Šerlinku, řiditele cukrovaru v Přelouči. Měla býti prodána do papíren, aby z ní byl vyroben papír nový. Škoda, že zůstala utajena jména těch, kteří tak prazvláštně ukázali světu své vzdělání! — Na str. 39. tohoto časopisu připomenuli jsme, že vdova po znamenitém znalci heraldiky a sběrateli Warneckovi v Berlíně má sbírku listin, pečetí a j. památek, hlavně českých, za kterou jí německá vláda nabízela 100.000 marek, a nedlouho potom zvěděli jsme neméně smutnou zprávu, že v Berlíně byla rozprodávána sbírka z pozůstalosti pražského soukromníka, cís. rady dra. Ed. Schebka, obsahující neméně než 2432 čísla rukopisův a listin. Zvláště byly vyjmenovány listy krále Václava II., Jana Lucemburského, Václava IV., Jiříka z Poděbrad, Vladislava II, Ludvíka I., Fridricha Falckého a třiceti direktorů. Knihkupectví J. A. Stargardta v Berlíně pořádalo tuto dražbu. Prosíme o laskavé zprávy, byl-li tam také někdo z Čech. Neméně překvapila nás zpráva, že král. náměstnictví v Praze bylo vyzváno c. k. ministeriem duchovních záležitostí a vyučování, aby jak možno nejrychleji zakročilo a překazilo prodej do ciziny drahocenné části zbroje sv. Jiří, náležející děkanskému chrámu v Chrudimi — v českých Athénách. *K. M.*

Nepřítel národopisu objevil se pojednou v »Moderní revue«. Seš. 1. roč. IV. přinesl zvláštní kus, který napsal B. Chlad: »Zpověď,« v níž mimo jiné radí onen mudrlant: »Varuji tě od veškerých zapáchavých, nyní do mody přišlých lidových děl, zvláště těch s národním vyšíváním. Není v nich kus vkusu. Nezlob se, vím, že jsi národopisný zuřivec, a proto již zde tě ujišťuji, že nedotknu se tvého zamilovaného pomníku lidského nevkusu, slavné výstavy!« Stejně zdrtil soudem svým Třebízského a Jiráska. (Co to na nás leze? Poznámka žasnoucího čtenáře, jemuž jsem ukázal ony bludné řádky.) Ani s malířstvím není spokojen: »Což máme vůbec nějaké malířství? Snad nepočítáš k němu výrobky Brožíkovy, Ženíškovy, Jansovy a j, ty lesklé práce effektní? Ne, to není malířství, to se blíží práci natěračské. Jediní tu byli umělci Chittussi a někdy Gretsch. V těch mladších nevidím nic.« Umění poznává p. B. Chlad jen v cizině. (Viz M. R. str. 19. a 20.) Ale M. R. pokračuje, jak dokazuje únorové číslo, v němž »kritika« zle buší do Maškovy exposice v saloně Topičově. Na str. 156. píše: »Není skutečně nic hnusnějšího, než dívati se na tyto posvícensky kostymované loutky; od jistých dob se dělá u nás se Slovačí humbug, zcela sprostý a vyložený humbug. A malíři, kteří nám nosí z taterských stolic své barevné mazanice, jsou nestoudní lháři. Poněvadž jejich mazaniny suggerují lživý dojem, že, je-li dnes ještě jaká Arkadie, musí býti na Slovensku. Lidé jakoby tam neměli pranic na práci, než práti a žehliti své atlasové tkaničky, škrobiti spodničky, mýti si ruce glycerinovým mýdlem, cíditi své holinky, líčiti se několika zlatkovým poudre-de-rose, zpívati si vždy veselé zpěvánky. Sprostá vyložená lež. Tendenčně malovaná pro salony zbohatlých vlasteneckých parvenuů. Pánové, nechoďte po statcích a nemalujte je o posvíceních, odvažte se také přec jednou do rozbitých, špinavých, zadlužených chalup, kde vyhublí lidé od rána do večera jenom klejí místo vašich veselých zpěvánek, a neštiťte se okusit s nimi ovesný chléb, abyste poznali, že tito Slováci jsou zcela něco jiného, než ti vaši, přecpaní dessertními dorty a cukrovinkami. Nenamítejte mi,

»že nemám smyslu pro barevné malířské dojmy, které skýtá slovácký kroj . . .« Pane B. Chlade a vy, pane kritiku, věřte, že při přečtení řádků vašich, cítě ten výpar dekadentní, byl jsem napaden mdlobou. Cítím, jak z nich vystupuje dekadentní, hnědý zápach. *V. Z.*

Starobylá kašna pískovcová na Betlémském náměstí před domem č. 352—I., již tam dal postaviti obchodník Wimmer, byla také dosti dlouho předmětem jednání: kam s ní? K návrhu zesnulého již městského radního p. Vladim. Pera byla zachována a převezena do městských sadů, kde bude zdobiti část mezi Růžovou a Jerusalémskou ulicí. Nese nápis a uprostřed barokní sousoší Adama a Evy.

Reliefy na týnském chrámu v Praze na straně v Týnské uličce budou k návrhu téhož zesnulého zastance památek našich vyčištěny, opraveny a opatřeny ochrannou síťkou. *Me.*

Časové zprávy.

Vladimír Per. V nejlepším věku odešel muž, jehož jméno nebylo sice rozhlášeno po všem království, ale mělo dobrý, poctivý zvuk v pražské intelligenci. Tímto mužem, předčasně zesnulým, jest Vladimír Per. Narodil se r. 1856. jako syn vynikajícího průmyslníka pražského. Absolvovav vyšší realku, věnoval se průmyslu mydlářskému. Aby nabyl větších zkušeností, vydal se na studijní cestu Evropou, navštíviv zvláště Vídeň, Berlín, Štokholm, Paříž, Řím i Londýn. Jsa velice zaujat pro dějiny a památky, neopomenul vedle vlastního účelu svých cest věnovati upjatou pozornosť sbírkám evropským a tím nabyl ještě většího zájmu pro naše památky. Navrátiv se z cest, s úspěchem vedl závod po otci. Byl i literárně činným, přispívaje články do »Průmyslových listů«; vydal i některé spisy odborné. Jako rodinnou památku zůstavil rukopis vzpomínek na Paříž. Od r. 1890. byl členem sboru obecních starších i rady král. hlavního města Prahy, zasedav i v několika komissích; zvláště platné služby prokázal městskému museu pražskému. Perovi náleží zásluha, že královská Praha mohla se důstojně představiti pavillonem městského musea na NVČ. Členem naší Společnosti byl od její vzniku a skoro stejně dlouho i vzorným dozorcem její. Skonal po dlouhém utrpení dne 24. listopadu r. 1896. V žádném nekrologu však nenalezli jsme ni nejmenší zmínky o tom, co právě bylo Perovi takřka životní potřebou: o jeho lásce ku památkám. Byl zastancem historické Prahy. V tom soustředila se všecka jeho práce. Lze skoro určitě tvrditi, že Per žil jedině památkám své rodné obce, a že nebylo nad něho vytrvalejšího a nadšenějšího ochránce jich. Dějiny Prahy znal lépe než tak mnohý odborník. Při posmrtné vzpomínce platívá zásada: »De mortuis nil, nisi bene.« Nemáme příčiny, snad z tohoto důvodu zjednávati zesnulému pomíjející slávu prostě proto, poněvadž toho není potřebí ani jemu, ani nám. Ale máme za povinnosť věnovati srdečnou, upřímnou vzpomínku památce muže, který si až do posledního dechu zachoval tak ryzí ideál a při práci naší vždy byl první na místě. Památce Perově budiž čest trvalá! *Černý.*

Úmrtí. Dne 7. srpna r. 1896. zemřel po krátké nemoci drahý bratr můj Antonín Soukup, magistrátní úředník v Praze, narozený r. 1871. dne 13. června. Vystudoval nižší gymnasium a Československou obchodní akademii. Z literární činnosti jmenuji doplňky k »Mudrosloví Čelakovského«, ke sbírce českých pověr a ke slovníku českému. Platné služby prokázal nejen mně při mých pracích, ale též Společnosti, této zvláště při pořádání výstavky starožitnicko-národopisné »u Halánků« roku 1891., vedle nesčetných jiných. Milou povahou, rozhodnou otevřeností, ochotou a občtavostí zdál se spíše náležeti starší generaci. Budiž mu zachována stálá a čestná paměť! *Redaktor.*

Zprávy o spisech a časopisech.

Dlouhý Václ: **O Budči a její památkách** vypravuje a vlasteneckým poutníkům v upomínku na staroslavnou Budeč podává . . . Na Kladně. Tiskem a nákladem Jos. Šolce tamže r. 1896. S obrázkem, v 8°, stran 110. Na 31 straně popisuje Budeč a její okolí, ostatek pak vyplňují »Veršované pověsti, obrazy a dojmy z Budče«, které však mohly odpadnouti. Spisek zbytečně zvelicují a zdražují. Divíme se, že čteme v nich ještě dnes o Perunu. *Ch.*

Kobliha Gustav: **Humpolec a jeho okolí.** Nástin dějepisný, popisný a statistický s 22 obrazci. Nákladem Odboru klubu českých turistů v Humpolci. Tiskem F. Šimáčka v Praze. 1896. Stran 151 a index. Nejprve promlouvá se v tomto spise o počátcích a dějinách města za pánů z Dubé a z Leskovce, za pánů Trčků z Lípy až do protireformace, odtud až do povýšení na svobodné město a v době nejnovější. Zajímavá jest též kapitola o cechovních pamětech, pojednávající arci na prvém místě o nejdůležitějším cechu humpoleckém, totiž o soukenickém a o zaniklých osadách v okolí. Další listy věnovány jsou vycházkám po okolí i do sousedních měst, jichž znaky a nejstarší kostely jsou vypsány. O zevrubnosti spisu svědčí též kapitoly »Náš lid v minulosti«, »Lidové vyšívání« a jiné, týkající se geologie, květeny, statistiky agrární a soukenictví. Indexem doplněn jest pak tento vzorný spis, který milerádi doporučujeme čtenářstvu. *V. B.*

Prusík F. X.: **Urbář panství Kaceřovského z r. 1558.** (Zvláštní otisk z Věstníku král. čes. společnosti náuk. Třída filosoficko historicko-jazykozpytná.) Roku 1896. Stran 36., »Urburní registra Kaceřovská z r. 1558. jsou úplně uchována v knížecím archivu Metternišsko-Winneburském v Plasích. Důležita jsou starými záznamy jednak o zámku Kaceřovském a patřících k němu vsech, řekách i potocích a lesích, zvláště však jmeny některých osad během času zpustlých neb i zaniklých a konečně významem jmen osobních i různými tvary jmen křestních. Na druhé straně pak z urbáře toho nabýváme poučení jak o tehdejším stavu lidu selského, jeho rozmanitých platech a robotách, tak o usazování Němců v českých osadách, k čemu poukazují německá příjmení.« (Str. 1.) Index jmen osobních, místních i věcných doplňuje výhodně tuto práci, opatřenou hojnými poznámkami. *K.*

Kovářík Jos., rolník v Čihani: **Jan Sladký-Kozina z Újezda Chodovského.** Z dob selské poroby líčí J. K. Ve Strakonicích r. 1895. Český rolník slovy nehledanými líčí poměry lidu selského v Čechách vůbec, vypisuje privilegia Chodův a líčí hrdinnou smrt obránce jich Jana Sladkého, zvaného též Koziny po svém dvoře č. 3. v Újezdě Ch., který skončil na popravišti dne 28. listopadu r. 1695. v Plzni ve věku 43 let, stav se obětí panské panovačnosti, mstivosti a zlomyslnosti hraběte z Lamingenu. *Mir.*

Niederle Lubor, dr.: **I. Zpráva o činnosti Národopisného Musea československého.** Jmenem rady musejní dr. L. N., správce musea. V Praze 1896., nákladem vlastním. Stran 66. Věnováno výkonnému výboru NVČ. V úvodu vyličuje spisovatel dějiny hnutí národopisného u nás až do vzniku musea samého po NVČ. Z dalších listů pak se dovídáme o sbírkách musea na konci r. 1895., o jeho knihovně a jmění. Ke konci pak přidán jest abecední seznam dárců s výčtem předmětů darovaných a posléze program NMČ. *Hs.*

Matiegka Jindř., dr.: **O nannosomii a nannocephalii.** (Zvláštní otisk z Časopisu lékařů českých, roč. 1896.) Ve velké 8°, str. 15. Přerušení pravidelného vzrůstu člověka může býti dvojí: buď změnami kvalitativními ve tkanivech, vlastními nemocemi, kretinismem, křivicí a j. — buď kvantitativně, nedostižením nebo naopak překročením obvyklých hranic pokud se týče množství hmoty pokládaného za normalní. Odchylky takové týkají se buď celého těla a vedou k trpaslictví (nannosomii) a obrovitosti (makrosomii), nebo jen jednotlivých částí těla a objevují se v podobě nannocephalie, megalocephalie a j. Zajímavou tuto přednášku doporučujeme každému členu *Sv.*

Ze Společnosti přátel starožitností českých v Praze.

Zpráva správce sbírek za správní rok 1895. Minulý rok správní byl našim sbírkám příznivější než předchozí 2 léta. Hlavně co se dotýče počtu lze znamenati úspěch.

Přispěli pak tito ct. pp. dárcové: Jan Brauner, nadstrážník c. k. finanční stráže v Příbrami, daroval mincí měděných 32 kusy a 8 stříbrných, vesměs novějších. — Ant. Hajný v Jikvi věnoval kamenný klínek tamže nalezený, jehož bylo užíváno v lidovém léčitelství. — J. Chudomel, zedník v Hostivaři, zaslal darem jelení paroh s broušenou špičkou, na dolejším pak konci s postranním žlábkem, ve kterém prý bylo zasazeno železo, nyní ztracené. Nalezen byl v pískovně hostivařské. — Ant. Jakeš, přednosta stanice v Hostivaři, daroval 3 vzácné desky dřevoryjecké s obrazy biblickými ze 16. stol. a 65 různých mincí. — V. Vlček, farář v Mukařově, 3 staré zámky. — R. Zubr na Žižkově: otlučený kelímek tuhový, 3 mince (cís. Leopolda a Františka I.), malé závaží vážkové a stříbrný grošík pražský.

Zakoupeno bylo: pečetidlo mosazné s ruským napisem z pozůstalosti Hankovy. Přibylo tedy celkem 120 kusů. Ze sbírek spolkových zapůjčeno bylo na Národopisnou výstavu československou do pravěku, do oddělení obchodního, studentského, spolkového, památek výtvarných a do staré rychty.

Všem ct. pp. dárcům vyslovuje výbor tímto svůj dík a doufá, že osvědčí vzácnou přízeň svou spolku našemu dle možnosti i v příštím roce. Čtvrtý ročník časopisu našeho přinese některé zajímavé ukázky ze sbírek spolkových.

V Praze, dne 31. prosince 1895.

Jan Soukup,
t. č. správce sbírek.

Zpráva archivní za správní rok 1895. O archivu Společnosti platí totéž slovo jako o sbírkách. Archiv rozhodně získal hlavně vzácnou pozorností ct. pp. dárců, které jmenujeme:

Lev Adamec: 4 místní pohledy z Prahy a Příbrami, necelý rukopis české písně ze zač. 19. stol. (1 lístek) a 8 tišť. obrázků svatých. — A. B. Černý: 2 kalendáře z 18. stol, Schottky: Karolinische Zeit, 2 psané knihy modlicí, 3 jarmareční písně obsahu nábož., a z pozůstalosti po † Ed. Heroldovi, akadem. malíři, sešit rukopisný, obsahující zaklínání česky psaná a rukopis český na 29 listech o léčitelství. — Kozel, učitel ve Vysočanech, daroval 3 rytiny z časopisů (Děčín, Točník, Ml. Boleslav) ze zač. t. st. — J. Hnátek ve Vápenném Podolí dar. »Perličky«. — JUDr. Julius Nejedlý, advokát v Praze: 2 veliké fotografie fresek staroboleslavských a 1 velikou fotografii rozrodu pánů z Vrábí. — A. K. Nemanský, přednosta stanice ve Knovízi: 2 snímky legend zvonových z Lounek. — Jos. Trmal daroval 10 necelých tiskův obsahu nábož., 3 sešity psaných modliteb, jednu psanou modlitbičku, umučení sv. Barbory (rukopis), svazeček písní jarmarečních a týchž písní tištěných 33 kusy, 1 opis a zbytek knihy obsahu náboženského. — Pan Jan Vilím daroval tištěné zaříkání proti zlodějům. — Stanislav Zderadička ze Zderadic v Libni vyhlášku Tomášova, města z r. 1786. a 14 písní jarmarečních celých a 2 zlomky.

Přibylo tedy celkem 78 kusů. Všem ct. pp. dárcům vyslovuje výbor svůj dík. Archivu bylo hojně užíváno při práci pro časopis.

V Praze, dne 31. prosince 1895.

Jan Soukup,
t. č. archivář.

Zpráva pokladní. Nově přistoupili za členy následující P. T. dámy, pánové a korporace:

Za příznivce s příspěvkem zl. 5·— ročně: sl. okresní výbor v Kostelci nad Černými lesy.

Za členy přispívající s příspěvkem zl. 2·— ročně: pí. Frauenbergová M., choť velkostatkáře ve Lhotě Hlaváčkově; Nekvasil Václav, stavitel a cís. rada v Karlíně; M. U. Dr. Stýblo Al. V., obv. lékař v Nov. Bydžově; Táborek Jos., učitel ve Skutči, zl. 2·— na r. 1897.; J. U. Dr. Em. ryt. Trmal z Toušic, majitel domu na Král. Vinohradech; Wofek Václ., vrchní inženýr na Smíchově.

Za členy činné s příspěvkem zl. 1·— ročně: Řemeslnicko-živnostenská beseda na Smíchově; Beutl Jos., řiditel cukrovaru v Ruzyni; Bíl Jos., c. k. pošt. assist. v Josefově, zl. 1·20 na r. 1896; Bláha Frant., učitel v Poříčí nad Sázavou; Bohdanecký Vinc., říd. učitel ve Václavicích; Braun Rud, c. k. dvorní rytec; Carda Jan, učitel ve Chmelné; Čečetka Ant., emer. řiditel na Král. Vinohradech, na r. 1896. a 1897.; M. U. Dr. Danda K., lékař v Klobukách; Drašar Fr, učitel v Nemyčevsi; Důras Antonín, statkář ve Pcherách; Duška Em., optik a hodinář v Josefově; Exner Ot., majitel domu v Josefově; Felix J., odb. učitel ve Frenštátě pod Radhoštěm, na r. 1896. a 1897. po zl. 1·—; Fencl Frant., učitel ve Tmani; Fischer Ferd., nájemce dvora ve Slaném, na r. 1896. a 1897. po zl. 1·—; Freyn Alois, techn. adjunkt cukrovaru v Ruzíni; M. U. Dr. Haering Vladimír, purkmistr v Benešově; Hampejs Otakar, techn. adjunkt cukrovaru v Ruzyni; Havlík Jan, majitel domu na Král. Vinohradech; Havlín Ant, obchodník na Kladně; Heidinger Bedř., c. k. auskultant v Chebu; Hezrdle Václ., rolník a mistr kovářský v Kamenomostě; Hněvkovský Josef, řídící ob. školy chlapecké v Rokycanech; Hofmeister St., městský důchodní v Josefově, zl. 1·10 na r. 1896.; Horký Jos., učitel v Protivíně; Charvát Vlad., statkář ve Pcherách; Jandl Václ., říd. učitel v České Rybné, zl. 1·— na r. 1897.; Janoušek Ant., obch. v Dušníkách; Ječábek Václav, maj. domů na Smíchově; Jindřich Václ., říd. uč. ve Voticích; Jiras Jos., host. na Bílé Hoře; Kantor H., nájem. dvora v Lichocevsi; Kaprálek Ed., úřed. cukrov. ve Zvoleněvsi, zl. 1·— na r. 1896., za publikace zl. —·60; Klicman Boh., inž. zemědělské rady v Praze; Knor Vlad., statkář v Nouměřicích; Kořinek Frant., úředník cukrovaru ve Svijanech-Podolí, zl. 1·20; Kubr Jos., statkář v Ruzyni; Lekeš Jan, farář v Kostelci; Masák Karel, revident c. k. st. drah v Stanislavi, na r. 1896. zl. 1·20, na r. 1897. zl. 1·70, předplatné na »Heraldiku« zl. 5·30; Matek Jan, c. k. pošt. assistent v Josefově, zl. 1·20 na r. 1896.; Mužík Frid., rolník a hostinský v Knovízi; Záb. a vzděl. spolek »Neruda« v Praze, III.; Novák Ant., statkář v Ruzyni; Ortmann Ant. v Domažlicích; Petrovský Boh., úředník dráhy v Mnichovicích; Piskáček Václ., statkář v Středoklukách; Dr. Podlaha Ant., prefekt akademie hr. Straky, za r. 1896. a 1897. po zl. 1·—; Pokorný Fr., učitel ve Zvoleněvsi; Prchal Mat., statkář v Ruzyni; Příhoda Jos., c. k. pošt. úředník v Josefově, zl. 1·20 na r. 1896.; Rosenkranz Alois, statkář v Knovízi; sbor učitel. v Častolovicích, v Opatovicích a v Horním Stupně; sbor učitelský I. ob. školy chlapecké ve vých. obvodu v Plzni a sbor učit. při měšť. škole chlapecké v Přešticích; Sedláček Frant., kand. stavitelství v Michli, zl. 1·— za r. 1895.; Spolek dělníků obuvnických na Vyšehradě; Spolek divadelních ochotníků v Mutějovicích zl. 1·— na r. 1897.; Správa školy v Budyni nad Ohří; P. Straka Cyril Ant., kaplan v Radonicích, na r. 1896. a r. 1897. po zl. 1·—; Sucharda Stan., professor c. k. uměl. průmysl. školy; Suk Fr, mlynář v Střebichovicích; Svoboda Alois; Svoboda Jos. ve Vídni; Šaroch Jarosl., úředník cukrovaru v Kolči, na r. 1897.; Špott Karel, kreslič fotogr. ve Mšeně u Mělníka; Štěpánek Ant., hôtelier v Josefově, na r. 1896. zl. 1·20; Štursa Jos., úředník dráhy ve Voticích; Tobek M, oekonom v Josefově, zl. 1·20 na r. 1896; Tuček Jan, c. k. pošt. úředník v Josefově, zl. 1·20 na r. 1896.; Uzel Jos., účetní Zemské banky, na r. 1897. zl. 1·—; slč. Vikartová Hana v Brodcích; Vilímek Václav, mistr tesařský v Bystřici, na r. 1896. zl. 2·—, na r 1897. zl. 1·20, za publikace zl. 2·—; učitelská jednota »Vinařický« v Týně nad Vltavou;

Vlasák Václav Jiři, maj. mlýna ve Volovicích; Wolff Celestin, pokladník zálož. na Kladně; Zeman Ant., konsistorní účetní v Litoměřicích; Zíka Frt., mlynář v Dnespekách, za r. 1896. a r. 1897. po zl. 1·—; Zounek Václ., c. k. pošt. assistent v Josefově, zl. 1·20 na r. 1896.; Zvonař Vilém, učitel v Chýňavě.

K účelům Společnosti darovala sl. občanská záložna v Karlíně zl. 25·—.

Za příčinou zdražení tiskových potřeb jednak přestoupili z členů činných ku přispívajícím (s doplatkem zl. 1·—), jednak darovali tito P. T. členové a korporace: Barthell Frant., c. k. berní kontrolor v Uhl. Janovicích, zl.—·5o, Bartoš Václ., kaplan v Kuklenách, zl. 1·3o; Beneš Jos., říd. učitel v Ročově, zl —·20; Berounský Fr., řid. cukrovaru ve Mšeně u Budyně, zl. 1·—; Bezdíček Jos, hosp. správce v Hospozíně, zl. 1·—; Bičák Č., zástupce továrny v Mochově, zl. 1·10; Blahota Jos, cukrmistr v Lužci, zl. —·5o, za publikace zl. 1·—; Braniš Jos., prof. v Č. Budějovicích, zl. —·20; Cirps Karel, zl. 1·—; Czibulka Ign., c. k. president kraj. soudu na odp. v Nov. Jičíně, zl. 2·—; Dr. Čáda Frant., c. k. gymn. professor, zl. —·5o; Čapek Hanuš, účetní kníž. průmyslu v Ústí n L., zl. 1·—; Čermák Václ., kupec v Buštěhradě, zl —·20; Čihák Vojt., obch. v Poděbradech, zl. 1 5o; Doubek Jan, c. k. poštm. v Čechticích, zl. 1 —; Dušťíra J., kaplan v Hostouni, zl. —·20; Dvořák Frant., účetní, zl. —·5o; Feyerfeil Jaroslav V. v Plzni zl. 1·—; Freyn V., řiditel cukrovaru v Záboři, zl. 1·5o; Halla Jos., c. k. cejchmistr v Hořovicích, zl. —·40; Hauer Václ., professor v Opavě, zl. 1·—; Hejda K., učitel v Michli, zl. —·20; Hejna Frant., c k. soudní vykonavatel na Hluboké, zl. —·5o; Hevrdle Adolf, řiditel hosp. školy v Sedlčanech, zl. —·5o; Hlaváček Boh., akad. sochař, zl. 1·—; Hlinecký Ant., učitel při měšť. škole ve Skutči, zl. 2·—; Hojka Em., obch. v Berouně, zl. —·5o; Horák Adolf, c. k. vrchní geometr ve Slaném, zl. —·5o; Houra J. V., měst. tajemník v Jindř. Hradci, zl. —·5o; Hromada pomocníků ryteckých zl. —·20; Cháb Josef, děkan v Kovarech, zl. 2 —; Jelínek Jan, farář v Bojkovicích, dar zl. —·40, za publikace zl. —·27; Kaláb Bedřich, kooperátor v Bouzově, zl. —·5o; čtenářský spolek »Kaplíř« v Kolči, zl. —·20; Keclík Rudolf, velkoobch., zl. —45; Klusáček Em., c. k. berní kontr. v Blatné, zl. —·3o; Kneissel Jos., měst. offic. na Žižkově, zl 1·—; Kohout Ot., učitel v Michli, zl. —·20; Kratochvíl Tom., div. řid. v. v. v Rakovníku, zl. —·5o; J. U. Dr. Kudrna Ot., adv. v Netolicích, zl. —·6o; Květoň Jos., učitel hluchoněmých, zl. —·25; Leypold Fr., archit. na Kr. Vinohradech, zl. 1·—; Lučan Ad. na Žižkově, zl. —·3o; Machytka Ed., soukrom. v Branné, zl. —·3o; Merz Ant., účetní a pokl. m. spoř. v Lounech, zl. 1·—; Mikš R., peněžník, zl. —·5o; Moravec Jan, říd. učitel v Semicích, zl. —·3o; Müller Karel, děkan v Kam. Újezdě, zl. 2·—; Papež Jöza, obch. a obec. starší v Praze, zl. 1·—; Pavlík K. v Merklíně, zl. —·20; Pernecker Ad., inž., zl. 2·—; Pešek Karel, uč. ve Zruči, zl. —·3o; Petraš Jos. K., c. k. dvorní kapl., kanov. a děkan v Kostelci n. L., zl. —·5o; Pokorný V. v Dušníkách, zl. 1·—; Polák Vil., c. k. respic. fin. stráže ve Skřivanech, zl. —·5o; M. U. Dr. Polický Lud., obv. lékař v Trmici, zl. 1·—; Potůček Vojt. na Smíchově, zl. —·25; Pover Fr., c. k. prof. v Jičíně, zl. —·3o; Pštross Jindř. zl. 1·—, za publikace zl. —·75; Řivnáč Jos., zl. 1·—; Sajbic V., úřed. cukrov. v Klobukách, zl. 2·—; Dr. Sedlák Jan, metrop. kanov. u sv. Víta, zl. —·5o; Scherl Ad., c. k. kontr. daně cukerní ve Svijanech Podolí, zl. —·3o; Skalický Boh., techn. řid. v Rudolfovu, zl. —·5o; Slavíček Ant., stavitel v Oseku (Hrvatsko), zl. —·3o; tělocv. jednota »Sokol« v Dobrovici zl. —·10, v Dobřívě zl. —·20, v Kyšperku zl. 1·—, v Milevsku zl. —·5o, v Pelhřimově zl. —·5o, Sokol Tyrš na Smíchově zl. 1 —; Spisar Petr, farář v Meranu, zl. —·5o, za publ. zl. —·25; Spitzar Ant., c. k. kontr. daně cukerní ve Zvoleněvsi, zl. 1·—; Musejní společnost v Horažďovicích, zl. 1·—; Musejní spolek v Slaném zl. 1·—; Srnka Ad., učitel v Hlavně Kost., zl. —·10; J. U. Dr. Stehlíček K., adv. v Hořovicích, zl.—·40; J. U. Dr. Stiebitz K., adv. na Příbrami, zl. —·20; Stiller A. O., c. k. official daně cukerní v Bašnicích, zl. —·20; Šašek Jos., c. k. poštmistr v Král. Městci, zl. —·20; Šebor Jos., farář v Žežicích, zl. — 20; Šedivý Al., účetní, zl. —·5o; Šimon Jan, učitel v. v. na Malé Skále, zl. —·5o; Škaloud Boh., hudeb., zl. —·5o; Škaloud Karel, učitel, zl. —·5o; Šorm Jos., koop. v Chotěborkách, zl. —·5o; J. U. Dr. Taussig Jul., adv. v Benešově, zl. 2·—; Teplý

Fr., kaplan v Milčíně, zl. —·20; Tesánek Jindř., lékárník a star. v Berouně, zl. 1·—; M. U. C. Tomek Vinc. na Kr. Vinohradech, zl. —·20; Urbánek Michal, stav. a archit. na Vsetíně, zl. —·50; Wagner Václ., říd. uč. v Hostouni, zl. —·50; J. U. Dr. Valenta Lad., adv., zl. —·50; Wildt Jos, c. k. poštmistr v Litni, zl. —·50; Vítek Boh, říd. učitel v Bezděkově, zl. —·20; M. U. Dr. Voldřich Aug., obv. lékař na Vtelně, zl. —·50; Volf J. V., říd. uč. v Hrošce, zl. 1·—; Wolff Cel., pokladník záložny na Kladně, dar zl. 1·—, za publikace zl. 4 28; J. U. Dr. Zeis Em., cís. rada a adv. v Táboře, zl. 1·—; Žahourek Jan, síd. kaplan v Zalužanech, zl. —·20.

Za koupené publikace, vydané Společností, zaplatili P. T.: Ekert Frt., farář, zl. —·55; Lipka Fr., mag. pharm. v Boskovicích, zl. —·17; Matějovský Alois na Kr. Vinohradech, zl. 1·—; Dr. Píč J. L, c. k. gymn. professor, zl. —·50; M. U. Dr. Piskáček A. zl. 1 55; Sigmund M. R., soukromník na Opočně, zl. 1·—; Čtenářský spolek ve Vlašimi, zl. —·50; M. U. Dr Stýblo Al. V., obv. lékař v Nov. Bydžově, zl. 3·55; slč. Táborkova Filomena ve Skutči, zl. 1·—.

K fondu pro vydání »Heraldiky« darovali P. T. pp: Jan V. Diviš ryt. Čistecký ze Šerlinku, řiditel cukrovaru v Přelouči, zl. 5o·—; Václav Diviš Čistecký ze Šerlinku, přednosta dráhy v Pardubicích, zl. 5o·—; Ferd. H. Diviš Čistecký ze Šerlinku, úředník Zem. banky, zl. 3o·—; Hodek Gustav, řiditel cukrovaru v Pětipsech, zl. 5·— a předplatné zl 5·—; Kučera Jan, první techn. adjunkt cukrovaru ve Vysočanech, zl. 1·4o, příplatek zl. —3o, předplatné zl. 5·3o; P. Wagner Adolf, farář v Úhonicích, zl. 1·— a předplatné zl. 5·3o.

Celou »Heraldiku« předplatili P. T. pp.: Brauner Jan, c. k. naddozorce fin. stráže v Příbrami; Břeský z Birkenfelsu Vojt. v Hradci Jindř.; Bukovanský Jos. v Bystřici u Benešova; Čejka Boh. Ctirad, maj. realit v Hradci Král.; Gerl W, c. k. naddozorce fin stráže v Ullersdorfě, předplatné zl. 5 3o, dar zl. —·5o; Janda Ant, učitel v Budyni; Kneisl Jos., měst. účetní official na Žižkově; Košťál Fr., úřed. buštěhr. dráhy; Lučan Adolf na Žižkově; Mareš Adolf, doplatek na »Heraldiku« zl. 3·3o, dar zl. —·43; Městské historické museum v Plzni; pí. Pikhartová Olga, choť c. k. soud. adjunkta v Hořovicích; Vítek Boh., říd. učitel v Bezděkově.

Na I. svazek »Heraldiky« předplatili se P. T. pp.: Janovský R., c. k. pošt. úředník v Holešově; Jelínek Ant., c. k. poštmistr v Častolovicích, a dar zl. —·3o; Lipka Frant., mag. pharm. v Boskovicích; Pokorný Václ., c. k. vrchní báňský pokladník v Mostě; P. Straka Cyril Ant., kaplan v Radonicích; Veselý V, maj. dvora v Čertousích; Vlk Jos., magistr. official.

Za veškery dary upřímně děkujeme prosíce, aby bylo Společnosti i na dále pamatováno.

P. T. členům není neznámo, že byly veškery tiskové objednávky zdraženy o 15%; ačkoliv jest tím také značně zvětšen peněžitý náklad na náš »Časopis«, přece nebylo zvýšeno členského příspěvku. Žádáme tedy všech P. T. členů, aby sami — každý dle své možnosti — z dobré vůle zvýšili svůj členský příspěvek. Jest, doufáme, zcela zřejmo z »Časopisu«, který jest dáván členům zdarma, že není při něm počítáno na zisk, i spoléháme také v této věci na stále osvědčovanou štědrost členů.

P. T. členů, zasílajících příspěvky poštou žádáme, aby vždy připojili o 3 kr. více na poplatek, který jest v Praze ustanoven za doručení poukázky. V této zprávě jsou uvedeny veškery příspěvky, které došly od 1. září 1896. do 9. února 1897.

P. T. členy činíme pozorny k tomu, že míněna tím vždy Praha, kde není udáno jiného bydliště; u těch P. T. členů, kde není jinak oznámeno, rozumí se, že jest zaplacen členský příspěvek zl. 1·— na r. 1896. Členské příspěvky i dary buďtež zasílány na adressu podepsaného pokladníka.

V Praze, 9. února 1897.

Ed. Bufka, t. č. pokladník,
Král. Vinohrady, **Sázavská ul. č. 14 n.**

Redaktor Jan Soukup. — Nákladem Společnosti přátel starožitností českých v Praze.
Tiskem F. Šimáčka v Praze.

ZNAK KRÁL. VĚNNÉHO MĚSTA VYSOKÉHO MÝTA.

DLE MAJESTÁTU KRÁLE VLADISLAVA II. (1471.)

Příloha ku 1. číslu roč. IV. »Časopisu Společnosti přátel starožitnosti českých v Praze«.

Královské věnné město Vysoké Mýto.

Napsal professor *Vratislav Votrubec.*

O znaku města Vysokého Mýta i jeho vývinu poučuje nás úplně latinský list pergamenový, chovaný v městském archivu, jenž v podstatě toto praví:

„Vladislav, z boží milosti král český . . . Poněvadž tedy jménem starších svrchu jmenované obce Vysokého Mýta . . . na nás pokorně

Nejstarší pečeť Vysokého Mýta.

bylo žádáno, abychom z milosti královské štíty neb odznaky jejich, jež dosud na pečetích, korouhvích a jinde, kde toho potřeba žádala, nosili, totiž draka na štítě, zlepšiti, okrášliti a ozdobnějšími učiniti ráčili . . . z moci královské štíty a odznaky jmenované obce Vysokého

Mýta, které na pečetích a praporech dosud nosili, totiž draka na štítě, zlepšujeme, okrašlujeme a touto listinou naší činíme ozdobnějšími, znamenitějšími a vznešenějšími, ke draku svrchu řečenému jim přidávajíce obraz sv. Jiří, na koni sedícího v té postavě a poloze, aby totiž štít byl barvy červené, na němž jest obraz sv. Jiří ve zbroj lesklou oděný, na koni bílém sedící, s kučeravými vlasy, v levé ruce uzdu držící pozlacenou, v pravici pak kopí, kterým, jak se spatřuje, draka pod nohama koně ležícího hrdlem probodává; třmeny a ostruhy

Polepšený znak kr. věnného města Vys. Mýta
dle majestátu krále Vladislava II. (1471.)
Dle kresby prof. Vrat. Votrubce.

má podobně pozlacené a kol hrudi štít modrý neboli blankytný, na němž zlatý kříž se spatřuje, tak jak malba v tuto listinu naši vložená jasněji ukazuje.

. . . Dáno v Praze, dne 20. měs. října l. P. 1471. vlády naší roku prvního.“

Prvotní znak byl tedy drak, jak o tom svědčí i nejstarší pečeť, jejíž původ možno hledati v době založení města Přemyslem II. kolem r. 1265. Z pečetidel dosud zachovaných jest však nejstarší t. zv. stříbrná pečeť, nesoucí již obraz sv. Jiří.

Mýto bylo též v počtu oněch měst, jež byla dána v zástavu královně české, Alžbětě polské. Od té doby datuje se počátek vždy tak jmenovaných měst věnných (dosud potvrzuje na př. děkana královna).

První obyvatelé města byli Němci, ale již za Karla IV., kdy Vys. Mýto vyvaděno bylo zároveň s Hradcem a jinými r. 1333. z rukou panstva, zastoupen byl v městě silně i živel český, jenž konečně za válek husitských město zúplna opanoval. Od válek husitských hlásilo se obyvatelstvo ke straně pod obojí, až r. 1626. přinuceno jest obrátiti se ke katolictví.

Původní opevnění města zlepšováno a opravováno bylo ještě na počátku 30leté války. Ale město při prvním objevení se král. komisařů bez odporu slíbilo věrnosť a poddanosť. Utrpení, které nastalo, dobře illustrují mnohé zápisy v knihách městských. Od 18. list. r. 1620. do 16. září r. 1622. činily kontribuce a outraty na lid vojenský obcí mýtskou zapravené 178.099 zl. Od 13. list. r. 1622. do konce července r. 1623. vydáno na „vychování obou kompanií kníž. Saského“ 69.516 zl. Následky toho, jako všude jinde, se dostavily. Roku 1625. jest v městě usedlých osob ještě 320, v r. 1640. toliko 27.

Na naše časy zachovaly se z bývalého opevnění hlavně 3 věže, při dvou z nich i původní brány s menší věžkou po druhém boku. Kromě těchto památek stavitelských z dob Přemysla II. honosí se město krásným gotickým kostelem sv. Vavřince, jenž sice také zároveň s městem byl stavěn, ale požárem r. 1461. tak utrpěl, že nynějším vzhledem svým ukazuje na 15. století. Co pak na kostele požár města r. 1774. a oprava po té následující zkazily, to nynější správou města bledí se napraviti.

ZNAK MĚSTA LITOMYŠLE.

DLE PEČETI ZE XIV. STOLETÍ.

Příloha ku 1. číslu roč. IV. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

Litomyšl, město.

Stejně jako při mnohých jiných městech českých stával i na místě nynějšího zámku litomyšlského prvotně hrad župní „Liutomysl“, o němž kronikář Kosmas zmiňuje se při r. 983.

Uvnitř hradu stával palác knížecí, a při něm kostel sv. Klimenta.

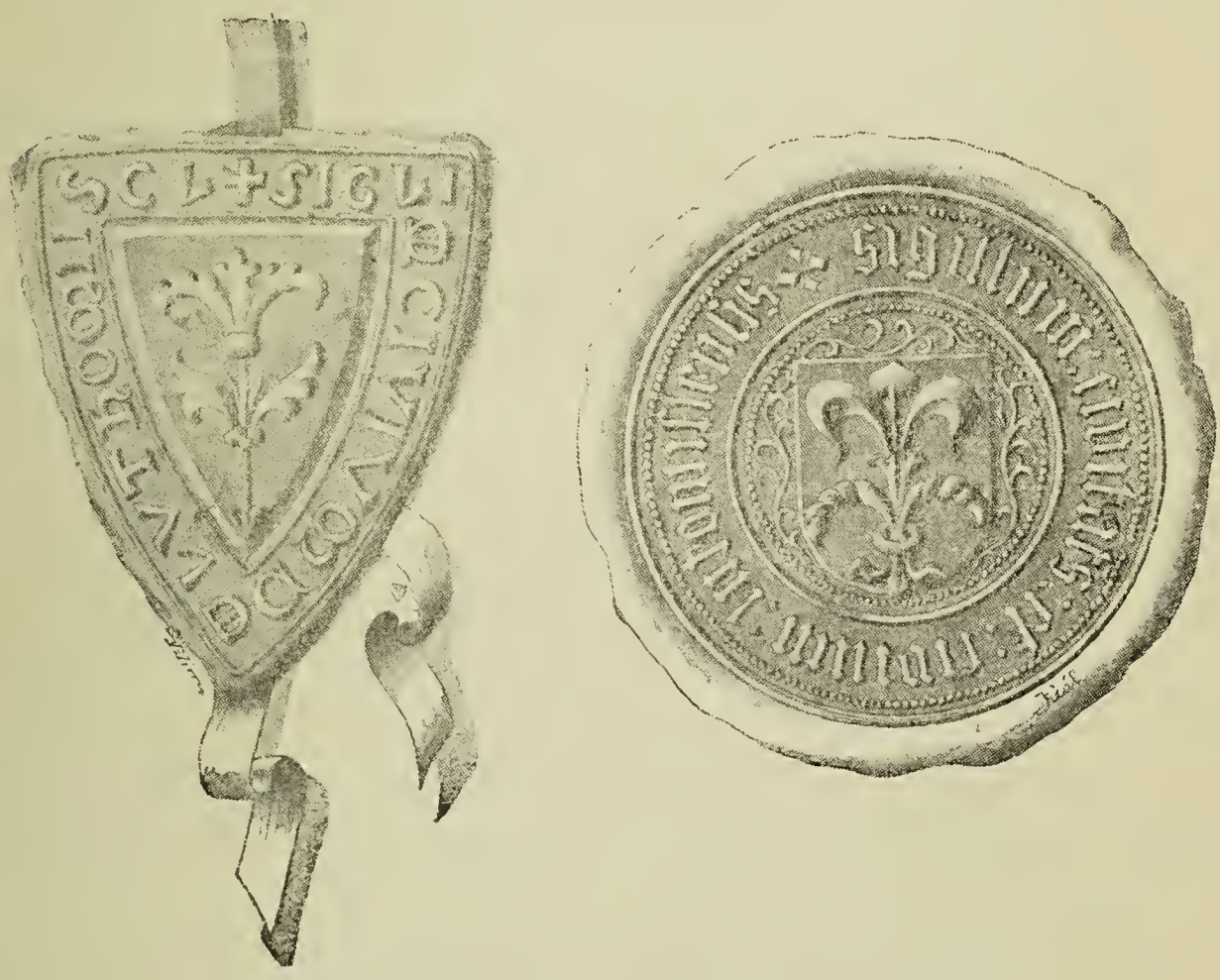

A) *B)*

Pečeti města Litomyšle.

A) ze 14. století, *B)* z 15. století.

(Skutečná velikost.)

Po vyhubení Slavníkovců, jimž Litomyšl náležela v nejstarší době, připadl hrad ke konci 10. století knížeti, zůstav sídlem župním až do času zakládání měst Přemyslem II.

Klášter Benediktinů byl tam založen již r. 1098. Břetislavem II., jakož i kostel Panny Marie, hojně nadaný županem Domaslavem.

Roku 1141. byli do kláštera uvedeni na místě Benediktinův Premonstráti.

Hojných svobod nabylo nové město v letech 1259. a 1263. od svého zakladatele Přemysla II., který město vysadil právem německým.

Roku 1344. založeno bylo v Litomyšli biskupství na ten spůsob, že Karel IV. učinil opata Jana prvým biskupem a mnichy povýšil na kanovníky; nemělo však dlouhého trvání, neboť zaniklo již ve válkách husitských rozebráním statků k němu náležitých.

Poslední biskup Albrecht držel se na hradě a v klášteře proti hejtmanu Pražanů Diviši Bořkovi z Miletínka, jimž se Litomyšl podala, až do r. 1425. Pod Prokůpkem, jemuž Diviš po té město vzdal, byl hrad od Sirotků dobyt a i s klášterem pobořen. Po té měl Litomyšl Janík z Vedanic až do své smrti v bitvě u Lipan (r. 1434), načež se jí hned zmocnil Vilém Kostka z Postupic, zabrav zároveň biskupské statky, Brandýs n. O. a Lanškroun.

Něco přes sto let držel rod pánů Kostků město Litomyšl se zmíněnými statky, až vše bylo zabaveno Bohušovi Kostkovi z Postupic pro odboj proti Ferdinandovi I. r. 1547.

Později bylo zboží litomyšlské v různých sumách v zástavním držení nejprve bratří ze Šenaichu, pak Jaroslava z Pernšteina a Václava Haugvice z Biskupic, r. 1567. zase pána z Pernšteina, až konečně Ferdinandem II. postoupeno bylo právem dědičným Vratislavovi ml. z Pernšteina.

Po smrti téhož pána, jímž slavný rod Pernšteinský po meči vymřel, střídali se v držení Litomyšle nejprve sestra jeho Febronie, od r. 1645. pak strýc její Václav kníže z Lobkovic, pak zase Maxmilian z Trautmansdorfu, který panství litomyšlské stížil svěřenstvím arciť ne na dlouho, neboť již vnuk jeho František Václav z Trautmansdorfu zemřel r. 1753. bez mužských potomků.

Jedna ze tří dcer jeho, Josefa, převedla panství v držení rodu hrabat z Valdšteina, z něhož v nejnovější době přešlo koupí v majetek knížete z Thurn-Taxise.

Za vlády Kostků vzkvetlo v Litomyšli učení bratrské až do toho času, kdy po r. 1548. nastalo pronásledování jeho.

Že ani Litomyšl ušetřena nebyla od útrap války třicetileté, netřeba zvláště připomínati; tak r. 1635. celé město vypáleno bylo a r. 1643. musilo zaplatiti Švédům značné výpalné.

Ve válce sedmileté sužovalo město vojsko pruské, r. 1781 řádila tam povodeň z průtrže mračen a r. 1814. veliký požár.

Město Litomyšl stihly všechny možné druhy neštěstí a nehod, z nichž se město vždy zase zotavilo a v nejnovějším čase nad pomyšlení znova zkvetlo.

Dle přiloženého vyobrazení pečeti na listině chované v archivu místodržitelském, měla Litomyšl původně ve znaku svém květinku

podobnou oné, již Jitka manželka Václava II. drží v ruce na pečeti své z r. 1292. Trojhranný tvar pečeti i stylisace obrazce znakového, připomínající sloh románský, poukazují zřejmě k tomu, že pečeť ta pochodí z doby nejdávnější, v níž pečeti měst českých se vyskytují, totiž za panování Přemysla II.

Jak se vytvořila lilie řečená dvojitá během doby z jednoduché květinky, již město Litomyšl má nyní ve znaku, znázorňuje pečeť druhá, na níž zcela zřejmě se jeví již částečné pozměnění a přechod k pozdější formě znakového obrazce.

Jako jiná města česká, tak i Litomyšl vzkvétá očividně; pěkný důkaz pokročilosti podala Litomyšl výstavou národopisnou a průmyslovou, pořádanou r. 1894. Tam se ukázalo, jak bohato jest Litomyšlsko památkami, jež sbírá a zachraňuje musejní spolek v Litomyšli.

Z památek litomyšlských připomínáme jen známý gradual, illuminovaný Matoušem Ornysem z Lindperku. [1])

[1]) Památky archaeologické XI. 59. a XIV. 166. Výroční zpráva c. k. stát. školy střední v Litomyšli za r. školní 1887. — Zmínku o pohromách, jež stihly město, doplňují Památky arch. XV. 475: Požáry v městě Litomyšli.

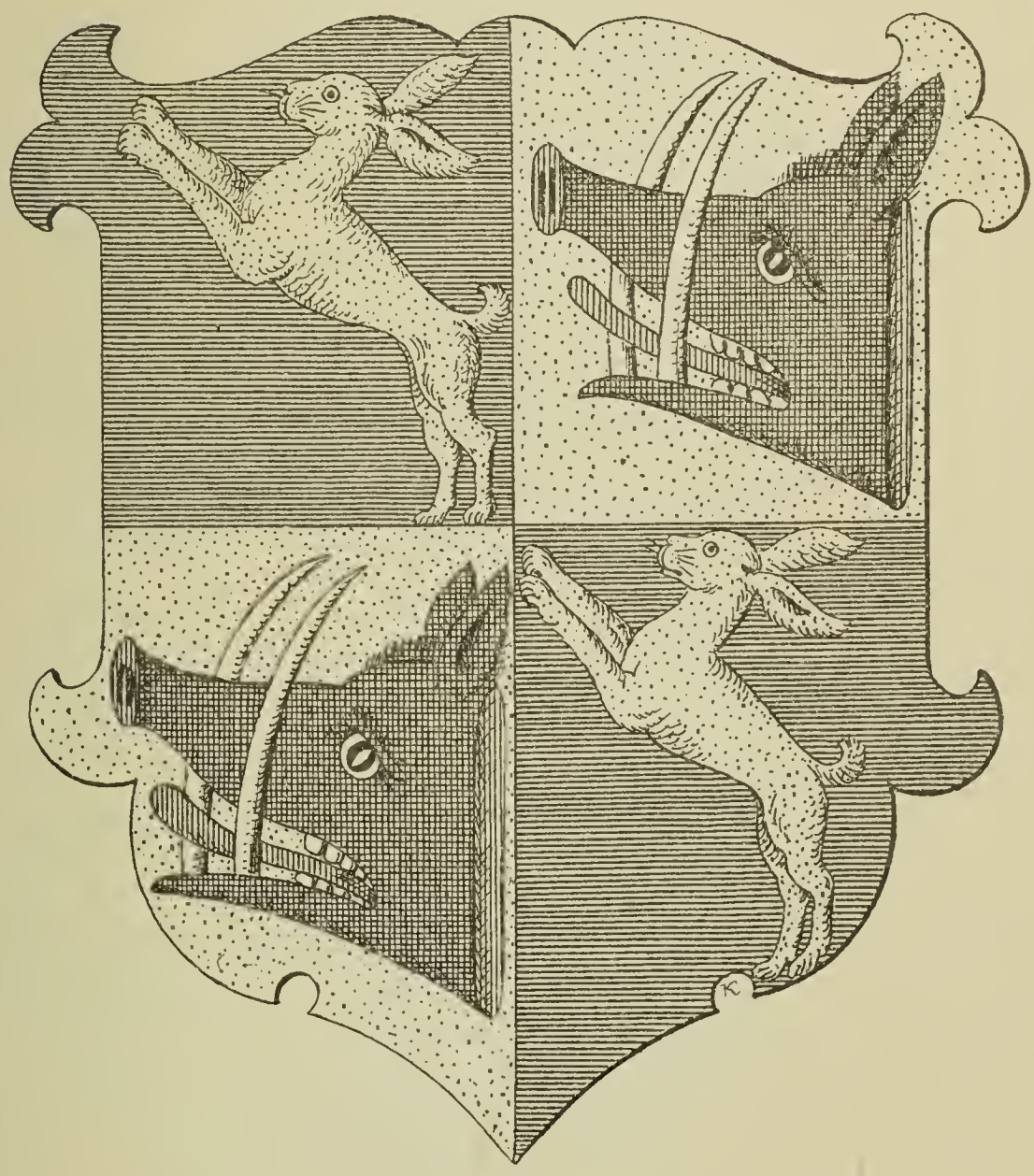

ZNAK MĚSTA BUDYNĚ NAD OHŘÍ.

Příloha ku 2. číslu roč. IV. »Casopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

Budyně nad Ohří, město.

Dle dějepisné práce *Antonína Jandy*, učitele v Budyni.

Dnešní Budyně stojí na jedné z nejstarších osad českých. Česká knížata měla v Budyni svůj hrad, kde sídlil i župan kraje řipského.

Dějepisné zprávy o Budyni datují se z r. 1173., kdy král Vladislav I. vymínil si požitky z panství budyňského. Za prvních králů z rodu Přemyslova vysazena byla Budyně právem zákupním a stala se městem.

Jak Přemysl I. tak i Přemysl II. sídlili začasté v Budyni. Král Václav II. vydal Budyňským pergamenovou listinu (zachovanou) r. 1302. na vyměření pozemků.

Roku 1310. koncem měsíce října přitáhl do Budyně král Jan s Eliškou. Odtud odtáhl k Nymburku.

Roku 1316. na jaře vytáhl král Jan k Budyni, odkudž protivná strana velice škodila na statcích krále a jeho věrných pánů. Také Pražané poslali pomoc králi a po společném úsilí a několika bojích zámek konečně dobyt. Maje neustále peněz zapotřebí, upsal král r. 1321. Budyni Jindřichu z Valdenburka a Albertu, purkrabí v Sičníku ve 2000 kopách gr. pr. Roku 1336. koupil Zbyněk Zajíc z Valdeka od krále Jana hrad Klepy a Libochovice, a téhož roku vyměnil král Jan panu Zbyňkovi též Budyni za hrad Žebrák, čímž Budyně přešla od komory královské do rukou slavného rodu pánů Zajíců z Hazmburka, který měl v držení toto panství po 277 let.

Páni Zajícové udělili Budyňským mnohé výsady a veliká obdarování, jakož o tom svědčí 14 darovacích listin, chovaných na radnici. — Panu Janu Zbyňkovi z Hazmburka byla Budyně se všemi ostatními statky pro dluhy r. 1613. prodána a ukoupena p. Adamem ze Šternberka za 150.000 kop míš. grošů.

V rodině pánů ze Šternberka neudržela se Budyně dlouho, neboť již r. 1676. Václav hr. ze Šternberka byl nucen Budyni pro dluhy opět prodati, a to hraběti Gundakaru z Dietrichsteinů.

Posledním držitelem Budyně z rodu Dietrichsteinů byl kníže Josef, zemřelý r. 1858. Po něm zdědila Budyni s Libochovicemi dcera téhož, provdaná za hraběte z Herbersteina.

Město vytrpělo mnoho svízelů jak pohromami válečnými, tak velikými požáry.

Při požáru, založeném r. 1759. Prušáky, vracejícími se od Kolína, vyhořelo celé město s kostelem a zámkem, který zůstal od té doby v rozvalinách.

I ve válkách Napoleonských nebylo města ušetřeno a jest nyní po tolika ranách osudu schudlé. Znak byl městu udělen nepopíratelně od prvních jeho majetníků z rodu pánů Zajícův, asi ve 14. století, a srovnává se úplně se znakem toho slavného rodu.

V 1. a 4. modrém poli čtvrceného štítu spatřuje se zlatý zajíc ve skoku, v 2. a 3. zlatém poli černá kančí hlava, znak to „Buziců“, k nimž páni Zajícové náleželi.

V pískovci tesaný znak městský s přílbou a klénotem (křídly) dříve na „pražské bráně“ umístěný, zachoval se podnes.

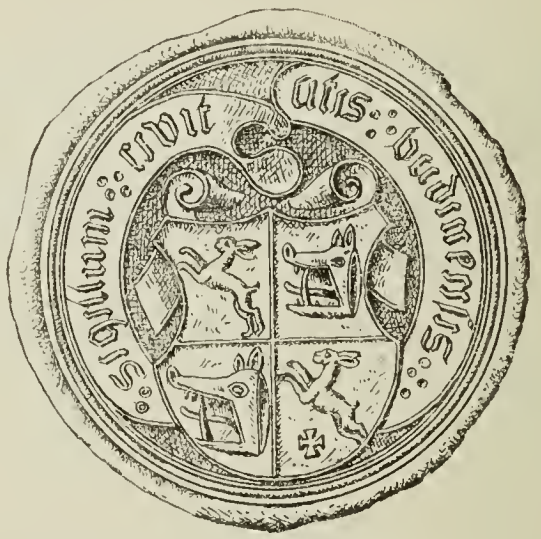

Velká pečeť města Budyně.
(16. století.)

Pečetidla zachovala se dvě, obě stříbrná s řetízky.

Přiložené vyobrazení znázorňuje pečeť větší ze 16. století.

Křížek ve 4. poli pod zajícem jest prý památkou na pouť do Jerusalema a Egypta, kterou pan Jan z Hazmburka podnikl kolem r. 1520. a ze které přivezl Budyňským na památku mladého krokodila dosud pod radnicí chovaného.

A. Janda, učitel v Budyni vydal r. 1891. svým nákladem „Podrobné dějiny města Budyně n. O.“ s opisy starých listin.

ZNAK MĚSTA ČESKÉHO DUBU.

Příloha ku 2. číslu roč. IV. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

Dub Český, město.

Chval či snad Havel, vnuk Heřmana, řečeného Černého, maršálka knížete Soběslava II., přivolal na své dědictví podještědské řád rytířů sv. Jana Jerusalemského, Maltézy, a založil prý pro ně klášter ve Světlé a obdařil je touto krajinou. Komenda tato nebyla však zřízena v nynější vsi Světlé, nýbrž na místě nynějšího zámku v Českém Dubu, blízko vsi Dubu, kde bylo před tím asi pusto; při klášteře vznikl chrám sv. Ducha a snad i větší osada (nebyla-li již dříve). Konvent a osada při něm zvány jsou Světlou. Světlé pod Ještědem, kdež je chrám sv. Mikuláše, řečeno na rozdíl Stará Světlá. Časem počalo se říkati Nové Světlé Dub, kterýž název potom zobecněl. Ves Dub dostala pak jméno Dubu Starého. Nynější město Dub Český nazývalo se tedy prvotně Světlou, a to až do poloviny 14. století.*)

Roku 1436. byl Dub, město a klášter s hradem Krucemburkem zastaven Janu Čapkovi ze Sán, hejtmanu táborskému.

Když r. 1468. dne 29. května Slezané, nepřátelští králi Jiřímu vpadli do Čech, utrpěl i Český Dub od nich ve dnech 30. nebo 31. května.**)

Pak se v držení střídali Mikuláš Berka z Dubé, Jan z Vartmberka, rod pánů z Oprštorfu a pan Smiřický ze Smiřic.

Po něm nastoupil Albrecht z Valdštejna a přivtělil Dub ku vévodství Fridlandskému. Po smrti vévody Fridlandského darován Dub hrab. z Isolanu.

Dědička téhož, dcera Regina, byla abatyší řádu sv. Augustina ve Vídni i darovala panství Dub svému klášteru, po jehož zrušení za císaře Josefa II. připadl náboženskému fondu.

Od tohoto přešel r. 1838. koupí na knížete Rohana.

Zámek vyhořel r. 1858. a byl po té rozmeten. Dub Český užívá znaku mluvícího, totiž na stříbrném štítu zeleného dubu, heraldicky stylisovaného.

Není známo, kdy a kým znak byl udělen městu, a jest domněnka, že se vytvořil z potřeby a prodlením času nabyl mlčky uznání, ale jest též možno, že byl darován městu panem Berkou, který se psal odtud z Dubu (Dubé). Pozoruhodna jest poznámka ve článku p. Šimákovu (str. 60 v dokladech sub 3.) uvedená při l. 1249., dle níž na pečeti Havla z Lemberka vyobrazen je kromě znaku Havlova i strom, což může býti v souvislosti s nynějším znakem městským.

---

*) Vyňato ze článku J. V. Šimáka „Nejstarší paměti města Dubu.“ Časopis Společnosti I. 59.

**) Tamže 76.

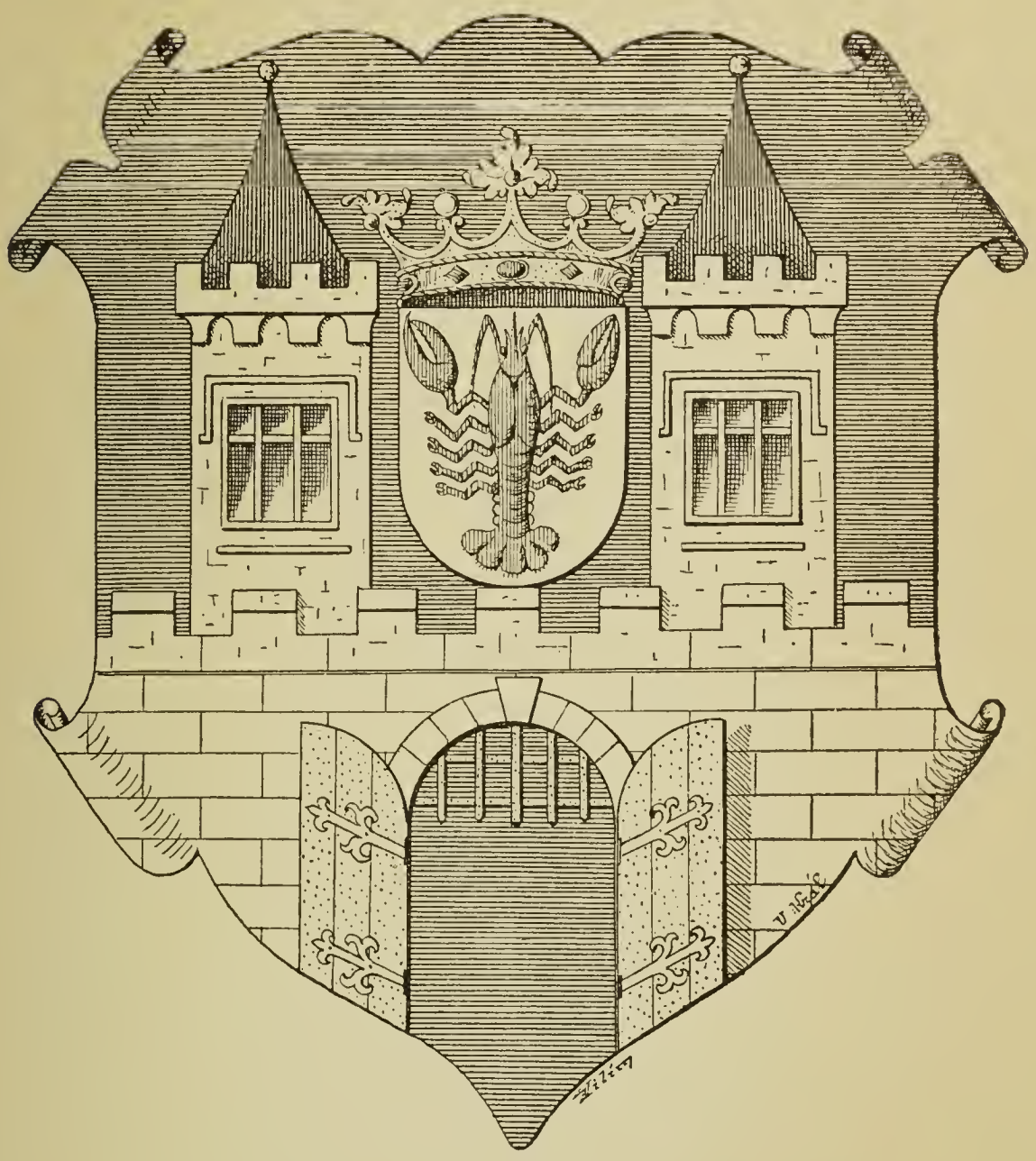

ZNAK KRÁL. MĚSTA RAKOVNÍKA.

Příloha ku 3. číslu roč. IV. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

Královské město Rakovník.

Jako u většiny starších měst českých, tak i u Rakovníka nelze určiti, kdy a kým byl založen.

Roku 1119. opevněn byl v trhu „Rakovníku“, sousedícím s Rokytnem, na ochranu lidu z okolí tohoto kostel vysokou zdí a hlubokými příkopy.

Zprávy ze druhé polovice 13. století dosvědčují, že již tenkráte byl Rakovník sídlem dekanátu a cudy stejného jména.*)

Rakovník zůstal pak městem krajským i když župy přeměnily se v kraje.

Městský úřad skládal se z rychtáře, 12 konšelů a radního písaře a byl nadále podřízen hradní správě křivoklátské. Nejsou tedy správné listiny úřední z té doby, kladoucí Rakovník mezi města královská, z nichž omyl ten přešel i do Palackého dějin. Byl Rakovník nepochybně tou dobou jako opět po válkách husitských v odvádění dávek zemských i jiných povinností nejednou srovnán s městy královskými, než v právech zůstal dlouho ještě městem čistě hradským.**)

Že výsady a práva královského města Rakovníka pochodí z doby staré, dosvědčuje listina krále Jana z r. 1319., jíž tento potvrzuje kromě nových i všechna dřívější práva a nadání, udělená od svých předchůdcův městu. Majestát ten tvořil pro Rakovník základ osobní svobody a samosprávy.

Nástupci Janovi ničeho na něm neměnili, nýbrž buď jej obnovili, zlepšili nebo rozhojnili.

Obyvatelstvo Rakovníka naklonilo se záhy k učení Husovu, což mu kromě jiných útrap přineslo četné svízele válečné a pohromy. Rakovník, někdy město královské, upadl za válek husitských v poplatnost hradu křivoklátskému.

Král Ladislav potvrdil r. 1454. městu Rakovníku dávné jeho výsady, jimiž bylo obnoveno: *a*) „právo míle“, t. j. zřizování jiných pivovarů bylo v okolí zakázáno, *b*) právo starého města pražského, *c*) libovolné řízení se statky svými za živobytí nebo při smrti, *d*) sbírání a lámání vývratů, souší, chrastí, suchých větví v lesích křivoklátských „podle dávného obyčeje předkův“ — „ale nikoliv stromů vyvracení“, *e*) volba vlastního soudce, leč povinen byl hradnímu hejtmanu po svém zvolení se představiti, a *f*) popravování nad men-

---

*) Vždyť již r. 1233. setkáváme se s názvem „provincia Racovnicensis“.
**) F. Levý: Dějiny král. města Rakovníka. V Rakovníku 1896., str. 18.

šími zločinci, při čemž náklad soudní a popravní nésti bylo tomu, koho byl poddaným.*)

Uvedené již „právo míle“ městskému pivovarnictví prospělo nemálo, jež se znamenitě povzneslo. Pivo rakovnické požívalo tak chvalné pověsti, že dalo podnět k nápisu do pamětní knihy: Unus papa Romae, unus portus Anconae, una turris Cremonae, una ceres Raconae.

Pečeť král. města Rakovníka ze XIV. století.
(Skutečná velikosť.)

Za klidné vlády Ladislavovy a v prvých letech panování Jiříka z Poděbrad vracel se blahobyt do Rakovníka. Jiří z Poděbrad, zastance měst proti šlechtě, potvrdil městu výsady r. 1459. dne 2. listop. tak, jakoby pocházely od něho samého, „aby Rakovnickým snad něco, co v nadáních předků našich dosti vysvětleno nebylo, předstírati se nemohlo.“ **)

---

*) Tamže.
**) Tamže: str. 19.

Když „jednota panská“ zdvihla žalobu proti králi, že nezachovává svobod zemských, a mezi odpadlými od krále byl i sám hejtman kraje rakovnického a žateckého, Rakovničtí zůstali králi věrni a pomocí svou ochotně „nad svú povinnosť“ se přihlásili, začež obdrželi po vánocích r. 1466. majestát, vystavený městu v Praze, 9. prosince „za vytrvalou a obětavou příchylnosť Rakovníka“. Po skončené válce s Matiášem, králem uherským, dovolil král Rakovnickým, aby „město své zděmi, věžmi i branami zděnými uzavříti a ohraditi směli na způsob jiných měst hraničných, a užívali těch všech a všelijakých svobod, práv, zvyklostí a milostí, jichž jiná taková města v království

Pečeť král. města Rakovnika z XV. století.
(Skutečná velikost.)

Českém užívají, buďto z navyklosti neb z práva a jim ve všem byli rovni.“ Proto čteme Rakovník již v berním seznamu měst královských z r. 1471.*) Nastaly mu lepší časy.

Věrné služby prokázal Rakovník Ferdinandovi I. proti Turku; přísný panovník tím více pak oblíbil si město, když mu zůstalo věrno r. 1547. Rakovničany odměnil tím, „že směli piva svá v městech pražských vystavovati a posudné od nich jen dle sněmovního usnesení mělo býti vybíráno.“ **)

Majestátem císaře Rudolfa z r. 1588. povýšen byl Rakovník na město svobodné třetího stavu.***)

---

*) Tamže: str. 20, 21.
**) Tamže: str. 86.
***) Tamže: str. 99, 100.

Za bouřlivých let války třicetileté utrpělo i město Rakovník. Než ani doby potomní nepřivedly městu léta spásy. Rakovník vzpamatoval se teprve v našem století ze všech běd, útrap a pohrom.

Ač mor i několik požárův zle zuřilo ve městě, zmohlo se časem přece tak, že nyní právem může se čítati k nejpokročilejším.

Znak byl městu ne udělen, nýbrž jen potvrzen králem Vladislavem r. 1482., neb týž lze viděti již na pečeti ze 14. století, tudíž dávno před tím.

Štít znaku jest modrý, na něm stříbrná zeď s otevřenou branou, opatřenou zlatou mříží padací. Za zdí vystupují dvě stříbrné věže s červenými střechami, mezi nimiž uprostřed na cimbuří spočívá stříbrný štítek s červeným rakem pod zlatou korunou královskou. Zeď s branou a věžemi jsou příslušenstvím znaků městských vůbec, dávají těmto jich ráz, a teprve další označení, jako zde korunovaný štít s rakem, poukazují k tomu, že to znak jistého města, v tomto případě král. města Rakovníka, neboť je sice s věžemi a zdmi velice mnoho měst, ale červeným rakem na stříbrném štítku se nemůže vykázati žádné kromě Rakovníka.

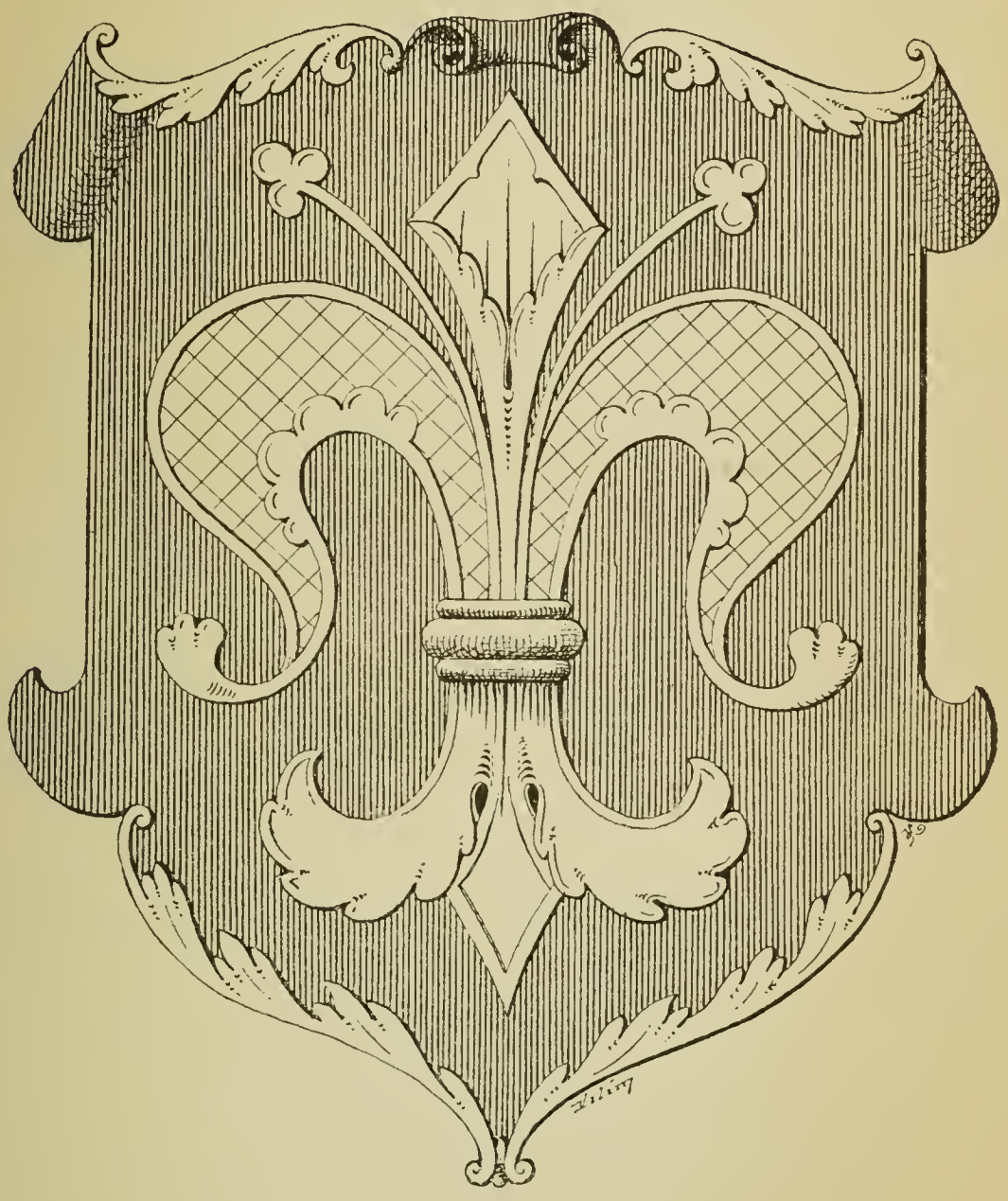

ZNAK MĚSTYSE ČECHTIC.

Příloha ku 3. číslu roč. IV. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

Čechtice, městečko.

Čechtice ($2^1/_4$ hodiny severovýchodně od Dolních Kralovic) jest bývalé rodné sídlo vymřelého rodu vladyk, píšících se odtud z Čechtic. K roku 1318. připomínají se Jindřich a Vojslav, bratří z Čechtic a Slavek z Čechtic. Městečko toto mělo již r. 1350. svůj vlastní kostel.

Po původních majetnících nastoupil r. 1370. rod Tluksův z Bu-řenic, přizvaný odtud též z Čechtic. Bohuslav z Čechtic složil známou píseň „Kdož jste boží bojovníci“. Po válkách husitských bylo městečko s tvrzí v držení Jana z Kralovic.

Jednoho času byly Čechtice příslušenstvím Konipasu a r. 1461. hradu Kamene, jejž držel Jan ze Smilkova. Po smrti téhož po r. 1464. přešly Čechtice v držení bratří Jana a Přibíka Netvorských z Březí a po nich následoval Štěpán Střela z Rokyc a na Křivsoudově, ke kterémuž odtud patřily. Přičiněním jeho obdrželo městečko právo na 4 výroční trhy od císaře Rudolfa II.

Syn Štěpánův Jindřich obdařil Čechtice novými výsadami a úlevami, vymohl jim právo soudní a hrdelné, a vedle jiného osvobodil je od roboty; poněvadž se však súčastnil povstání stavovského, propadly Čechtice konfiskaci a byly prodány Hugovi z Halleweilu, jehož mladší syn Jakub Leopold r. 1656. vystavěl zámek čechtický znova.

Čechtice od r. 1580. byly spojeny s Křivsoudovem, ale r. 1650. byly od něho zase odděleny.

Sluší ještě připomenouti, že ve válce 30leté Čechtice velmi byly sužovány vojskem a skoro zničeny drancováním a vypálením. Roku 1672. koupila Čechtice i Křivsoudov Johanna Barbora Eusebia, hraběnka z Careto Millesimo, rozená ze Žďár, paní na Pacově, ale od ní přešly koupí zpět na F. Ant. Jos. hrab. z Halleweilu r. 1694. Nedlouho potom r. 1702. koupil je od tohoto Jan Leop. Donát hrabě z Trautsonu a Falkensteina. Když hrad Křivsoudov vyhořel r. 1715., přeložil Trautson sídlo své na zámek v Čechticích. Hrabě Trautson, r. 1711. povýšený na knížete, prodal rozsáhlé statky své, mezi nimi i Čechtice r. 1766. K. Jos. hraběti Palmovi z Gundelfingen, v jehož rodu se udržely až do r. 1844., kdy byly prodány ve veřejné dražbě Vilému knížeti z Auersperků.

Znak: na červeném štítě stříbrná lilie heraldická, udělen byl městečku panem z Kralovic jehož znakem též byla.*)

---

*) O Čechticích viz ve Vlasákově Bibliotéce místních dějepisův: Okres Dolno-Kralovický v Čáslavsku. 1884 str. 45.—53.

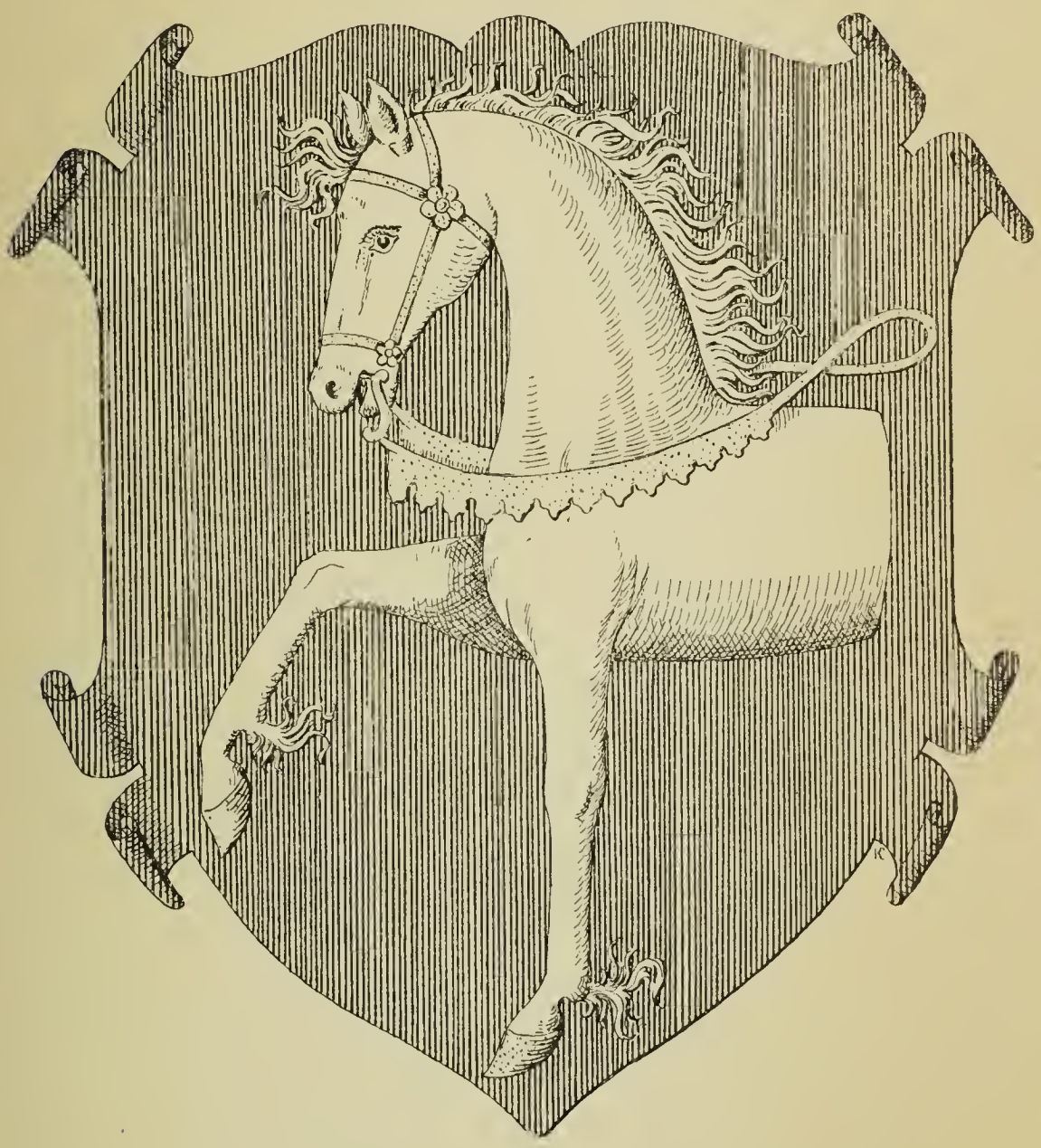

ZNAK MĚSTA HLINSKA
(TÉŽ PARDUBIC).

Příloha ku 4. číslu roč. IV. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

Hlinsko, město.

Napsal J. U. Dr. *K. V. Adámek.*

Hlinsko,*) starobylé město okresní na Ohebce čili Chrudimce, má stejný znak s Pardubicemi. V některých pečetech města Hlinska jest nad znakovým štítem koruna, v jiných jest štít bez koruny.

Nejstarší pečeť Hlinska se nezachovala.

Ze známých pečetí jest nejstarší kruhovitá pečeť, v níž je štít znakový bez koruny. Kolem štítku je trojobloukova obruba a dokola

Nejstarší pečeť města Hlinska z r. 1583.

nápis: SIGILLVM * OPPIDVLI * HLINSKI * Pečetidlo bylo zhotoveno před r. 1583., není zachováno.

Častěji než tato pečeť vyskytá se elipsovitá pečeť, jež má uprostřed v elipsovitém znaku přizdobeném postranními okrasami vyrytu půl koně s hlavou v levo nadzdviženou v poli kolmě čárkovaném. Nad štítkem jest koruna a pod ním i po jeho stranách nápis: SIGIL:

---

*) K. Adámek: K dějinám Hlinska a okolí, K. Adámek: Chrudimsko, K. V. Adámek: Paměti o školách v okresu hlineckém. Viz též stati K. Adámka v Poslu z východních Čech, v Památkách archaeologických a j.

OPPIDI HLINSKO 1612. Pečetidlo není zachováno a bylo později spravováno, neboť „šrafování“ vyskytá se na pečetích měst našich teprv po r. 1623.

Pečeti z r. 1615. jsou 2: jedna elipsovitá má štít bez korunky s koněm a dokola nápis: SIGILLUM · OPIDI · HLINSKO · 1615 · a druhá kruhovitá větší má štít znakový bez korunky a dokola nápis: SIGILLVM OPIDVLI · HLINSKO 1615. Pečetidlo této jest v městském archivu.

Z roku 1714. jsou dvě pečeti: elipsovitá pečeť s nápisem SIGILLVM · MESTIS · HLINSKI · 1714. se znakem městským bez

Pečeť města Hlinska z r. 1615. Pečeť města Hlinska z r. 1714.

korunky a kruhovitá pečeť s nápisem SIGILLVM · MESTIS · HLINSKI 1714 · s městským znakem bez korunky. Obě tato pečetidla jsou v městském archivu.

Kromě pečeti z r. 1821. jsou 3 razítka a nová pečeť.

Nejstarší zpráva o okolí Hlinska jest z r. 1242. (o lese Slubickém, silva Zlubichki).

O hlineckém soudě jest nejstarší zachovaná zpráva z r. 1303. Tehdy Beneš z Vartenberka postoupil Mikulášovi a jeho potomkům soud rychtářský s třetím penízem ze všech vin soudů malých i velkých, půl třetího lánu rolí svobodného, svobodnou krčmu, svobodnou lázeň, svobodné krámy masné i chlebné, dva muže svobodné k tomu soudu přináležející. Kdo sobě ženu pod jeho soudem chtěl bráti, byl povinen nejprve rychtáři dáti měřici ovsa a dvě slepice. Rychtář vybíral berni. Zločinec v obvodu jeho soudu nalezený měl pod jeho soudem, ne někde jinde, ale toliko v Hlinsku býti trestán. Vsi Vitanov, Studnice, Přerostlé, z té strany vody řečené Blatna, i z té strany sedliska s vsí před Hlinskem do soudu předřečeného „s plným právem mají náležeti.“

Jest pravděpodobno, že Hlinsko druhdy bylo samostatným statkem, jenž teprv později (zajisté však před roku 1392.) se zbožím

rychmburským byl spojen. V přiznání z r. 1413., že Arnošt Flaška z Rychmburka na Rychmburk hrad, Skuteč městečko, Hlinsko tvrz a městečko a j. přijal v pravý spolek Čeňka z Veselé a z Vartmberka, Střížka z Koloděj a Václava Frcuchera z Paběnic, výslovně se rozlišuje to, co k Rychmburku a co k Hlinsku přísluší.

Ještě v XV. století stávala v Hlinsku tvrz. Zajímavo jest, že právě v stavení „tvrz“ zvaném při opravě jeho byla nalezena nádoba s groši z doby Václava III. Jiný nález (předhistorických památností) na staveništi měšťanské a obecné školy učiněný svědčí o starobylosti osady.

Od Arnošta z Pardubic a na Rychmburce koupila obec hlinecká rozlehlé panské pozemky a pustiny na Balkovsku (nedaleko Blatna u Rataj), jichž trh stvrdil r. 1443. Jan Pardus z Vratkova a na Rychmburce. Část těchto pozemků dosud náleží obci (les Obec, luka na Balkovsku a j.), část byla rozprodána na sklonku XVIII. století, když byla podnikána stavba nynější radnice.

K rychtě vesnic hlineckých náležely r. 1485. vesnice Strana (nyní část města), Studnice, Chlum (u Krucemburka), Vitanov, Kouty a Hamr v Přerostlém, r. 1695.: Blatný, Hamr, Studnice a Vitanov (s Kouty).

Hlinsko sdílelo se Skučí osudy panství rychmburského. V XVIII. století jala se obě tato ochranná města usilovati o rozšíření městské právomoci. Po dlouhých průtazích byl konečně roku 1821. zřízen v Hlinsku magistrát.

Hlinskem vedla od starodávna důležitá cesta z Chrudimska za Hlinecká Hradiště na Moravu. V XVI. století byla královská pomezní celnice v Hlinsku. Město trpělo nemálo za válečných dob XVII. a XVIII. století. Tu zničeny byly mnohé archivalie, kdežto jiné (též některé privileje a spisy úřední) byly Hlinsku pobrány v XVIII. století rychmburským hejtmanem. Z královských majestátů jsou zachovány pouze privilej tržní krále Maximiliana II z r. 1568., pak tržní výsady z roku 1728., 1762, 1786. Privilegia Rudolfa II. a z doby před králem Maxmiliánem se pohřešují. Z jiných zápisů archivu městského jmenuji kromě listu Jana Pardusa z Vratkova z r. 1443. zápis Jindřicha z Valdštejna a na Skalách o vedení vody z řeky na obecní rybník z roku 1511., list výsad daný Boh. Ferd. Leop. Berkou z Dubé z r. 1656., list o rozdělení cla z r. 1658. a j. Též některé zápisní knihy byly městu odcizeny v předešlých dobách, takže ze zachovaných knih jest nejstarší r. 1558. obnovená (jež obsahuje zápisy též z r. 1544., 1545., 1546., 1551. a j.). Jest nepochybno, že již aspoň v XIV. a XV. století zápisní knihy byly při obci hlinecké vedeny.

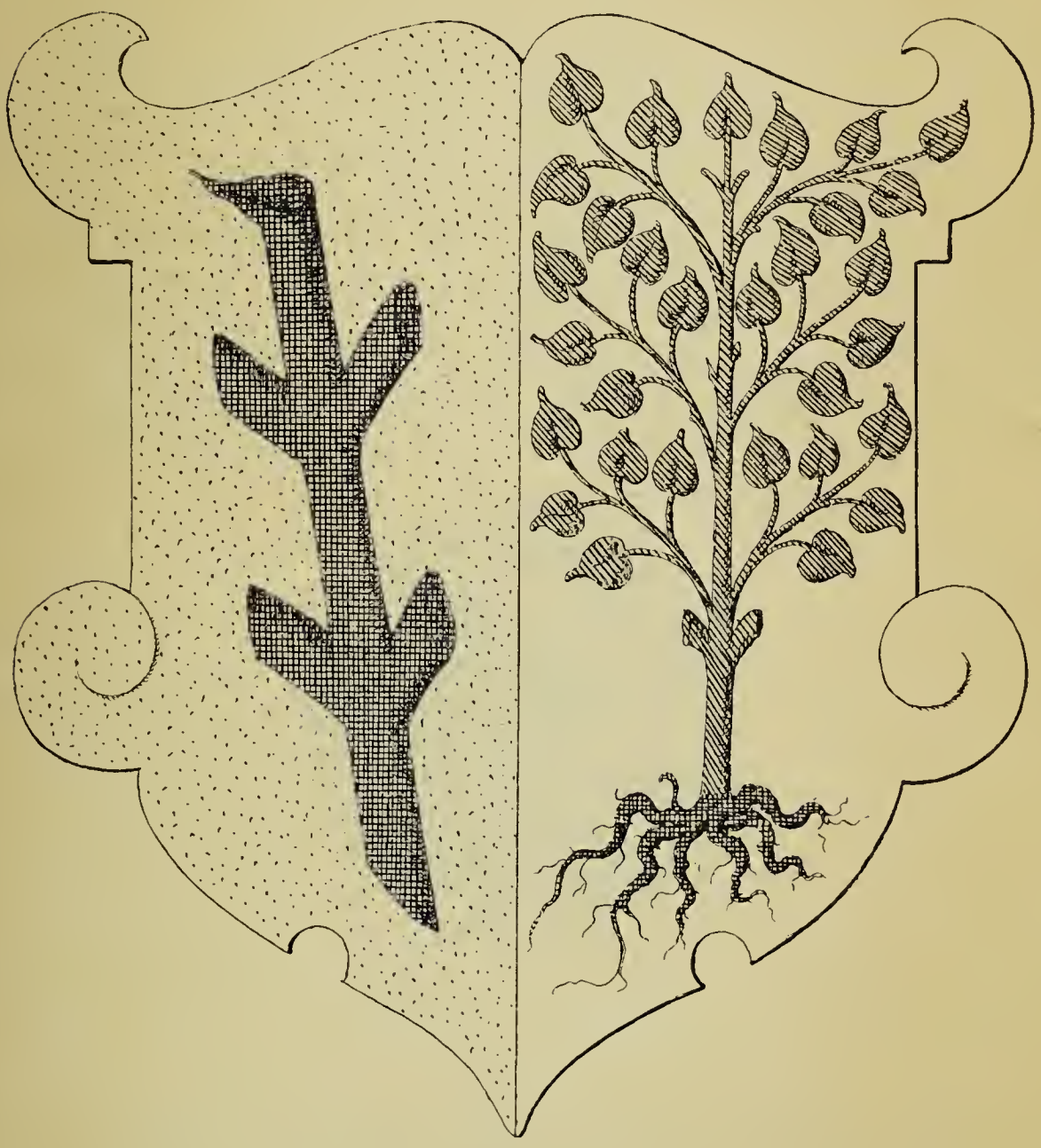

ZNAK MĚSTA SVRATKY.

Příloha ku 4. číslu roč. IV. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

Svratka, město.

Napsal J. U. Dr. *K. V. Adámek.*

Svratka*) rozkládá se po levém břehu řeky Svratky čili Svratcavy (zněmčile a chybně Švarcavou někdy přezvané).

Starobylá tato osada byla r. 1350. s Hlinskem a jinými farními osadami připojena k biskupství litomyšlskému.

Nedaleko Svratky rozkládá se hradiště Zkamenělý zámek, jenž byl patrně jedním článkem v řetězu hradišť, jež byla při hranici českomoravské, jako bylo zase v polích hrutovských hradiště, jiné u Svojanova, Hradiště nad Hlinskem, Hradiště u Libice a j. Není pravdě nepodobno, že jest vztah mezi hradištěm zkamenělozámeckým a vznikem obce Svratky, jež již v XIV. stol. (r. 1392.) uvádí se i s okolím při

Pečeť města Svratky.

panství rychmburském, při němž zůstala až do dob nových. Roku 1485. náležely k rychtě městečka Svratky ves Svratúch, v Křižankově polovice vsi pusté (nynější České Křižánky) a Herarec ves až po řeku Svratcavu (Český Heralec). Roku 1695. již Heralec k rychtě nenáležel.

Svratka mnoho trpěla zvláště v XVII a XVIII. století za nepokojných dob válečných i útiskem vrchnosti. Dobře v reversu ze 17. ledna 1729. vzpomínají Svratečtí, že „bývala v městským stavu obec Česká Svratka před dávnýma časy, ale stav ten skrze vojenské

*) Viz o Svratce: Karla Adámka „K dějinám Hlinska a okolí“ a „Chrudimsko“, též články v Poslu z východních Čech, Památkách archaeologických a místopisných, K. V. Adámka Paměti o školách v okresu hlineckém.

vpády k zrušení jest přišel a (Svratečtí) nemohouce žádných privilegií proukázati, za sedláky a chalupníky držáni býti museli.“ Roku 1728. obdržela Svratka výsadu tržní (ze 27. července) od Karla VI. (jako krále II.). Dvorním dekretem ze 27. listopadu 1834. č. 28.689. byly povoleny Svratce 4 výroční a 4 dobytčí trhy. Nejvyšším rozhodnutím ze 6. července 1867. byl městys Svratka povýšen za město.

Pečeť stará kruhovitá má uprostřed městský znak Svratky a dokola nápis: PECZET · MIESTECZKA · CZESKE · SWRATKI. Letopočtu nemá. V reversu z r. 1729. jmenují ji starodávnou pečetí. Pečetidlo se pohřešuje. — Nová pečeť kruhovitá má v prostředním kruhu znak městský a dokola je nápis, nahoře nad znakem: MĚSTO, pod znakem: SVRATKA.

Razítka jsou tři, vesměs z XIX věku.

Dle Památek archaeologických a místopisných I. 174. byla povýšena Svratka za městys mezi r. 1554.—1706. za Berků z Dubé, jejichž ostrev se objevuje i ve znaku svrateckém. Naproti tomu však připomínám, že již v 2. polovici XV. stol. uvádí se v popisu panství rychmburského Svratka jako městečko.

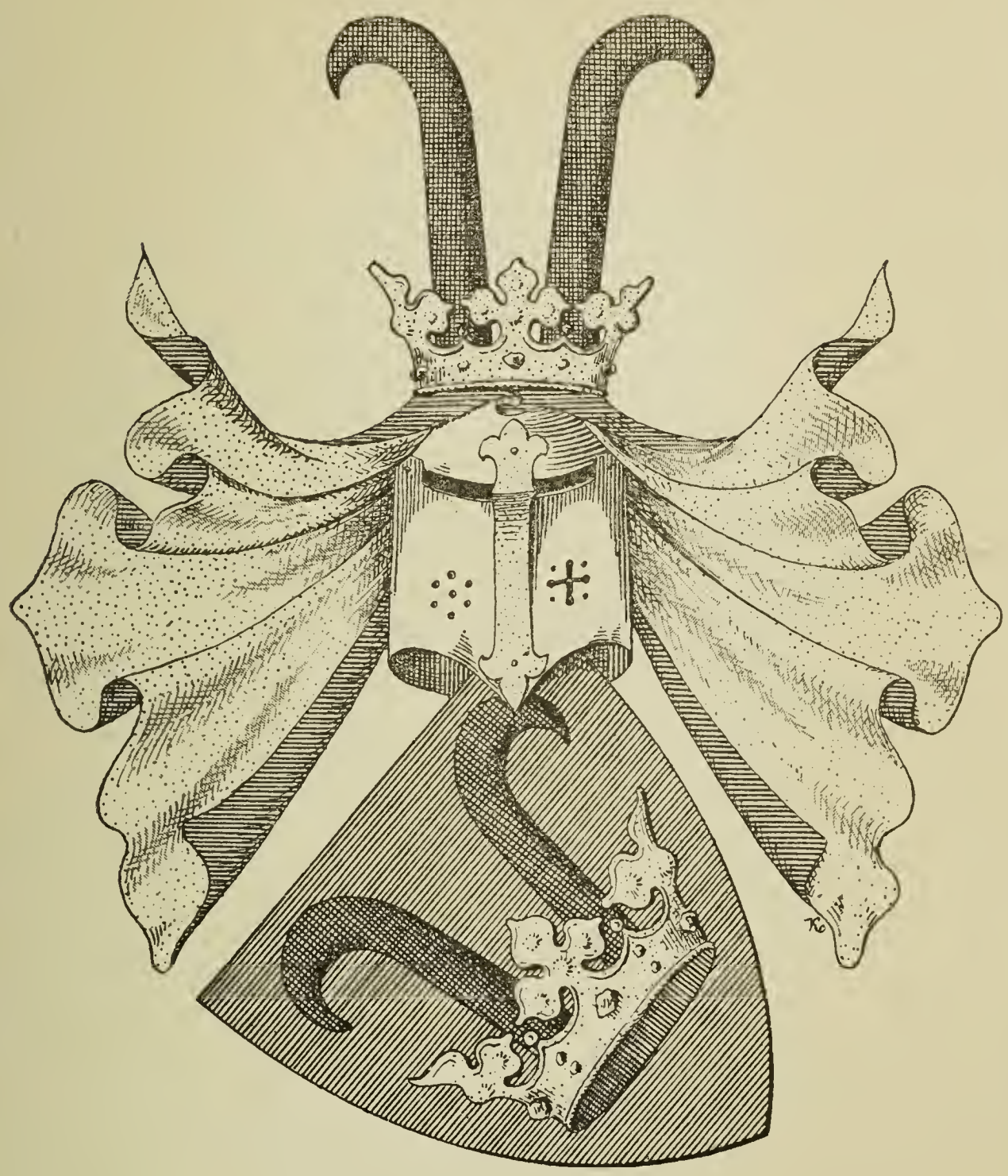

XXII. ZNAK PÁNŮ Z DRAHOTOUŠ.

Příloha ku 1. číslu roč. IV. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

XXII. Páni z Drahotouš

znaku: dvé rohů kamzičích z koruny.

Rod tento psal se nejprve z Ceblovic a z Jedovnic.

Později přibrala hlavní větev rodu tohoto jméno „z Drahotouš“ od stejnojmenného hradu na Přerovsku.

Ve starých pamětech připomínají se:

Častolov (r. 1228. až r. 1240.).

Crha, purkrabí Olomucký (r. 1228. až r. 1250.) † r. 1251.

Téhož Crhy synové byli:

Bohuš z Drahotouš (r. 1251. až r. 1288.), maršálek moravský, zvaný původně z Ceblovic.

Petr, lektor u Dominikánů v Brně, a Hartman, kterýž přeměniv svůj původní znak rodový, stal se zakladatelem vzácného rodu pánů z Holšteina (pojednání následuje).

Synové připomenutého Bohuše z Drahotouš, Častolov, Smil, Crha a Kuna vyskytují se v soudobých pamětech od r. 1278.

Dle Bočkova diplomatáře měl na své pečeti stejný znak s pány z Drahotouš i Černín z Popovic, bratr Artleba, komorníka moravského (r. 1261. až r. 1272.) a Bolibora (r. 1268. až r. 1269.), což poukazuje k příslušnosti rodové stejně jako u Mikuláše z Brožic, odjinud z Blatnice (r. 1416.), a pánů z Věteřov (r. 1389.).

Rod pánů z Drahotouš vymřel v 17. století.

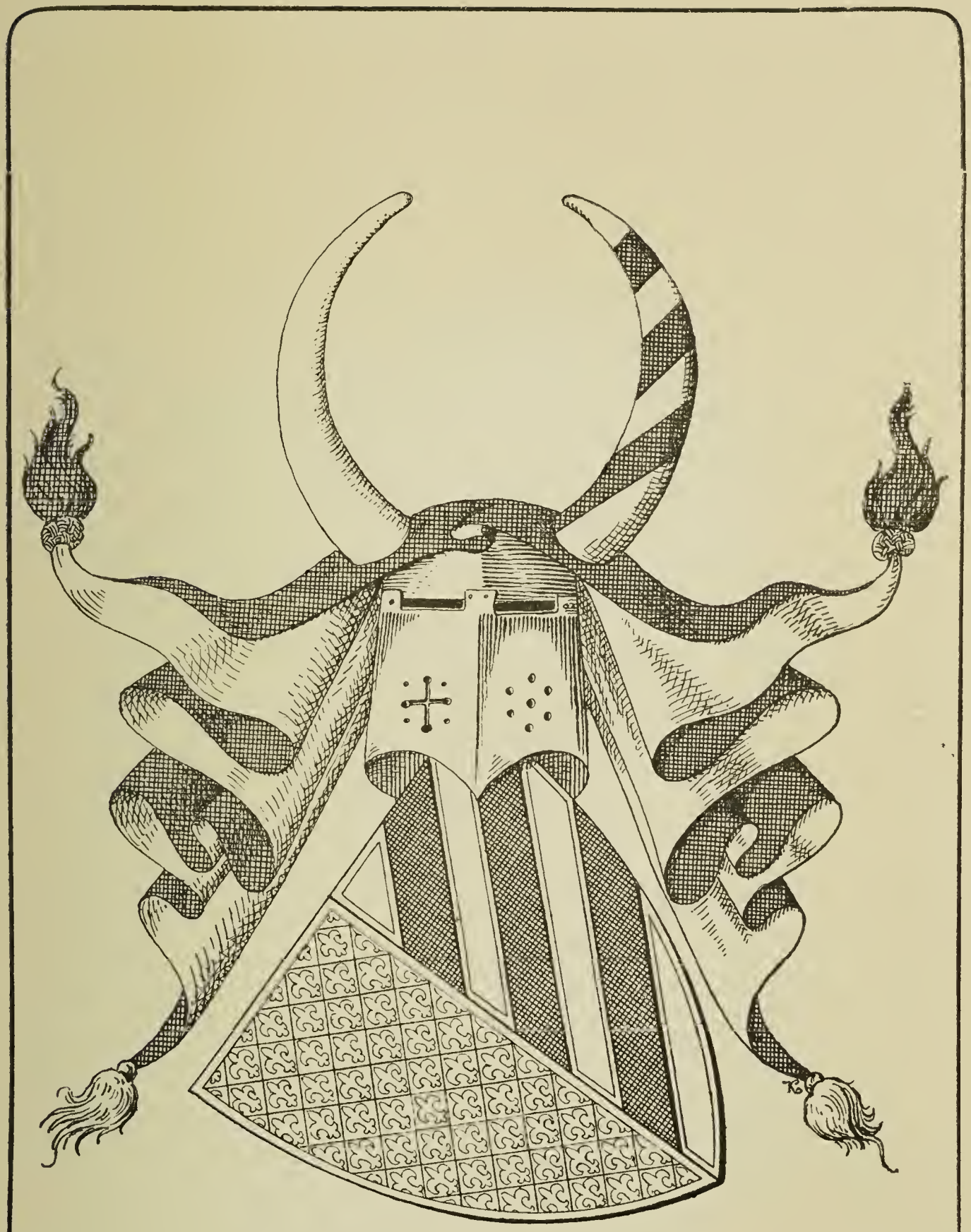

XXIII. ZNAK PÁNŮ Z HOLŠTEJNA A PÁNŮ ZE SOVINCE.

Příloha ku 1. číslu roč. IV. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

XXIII. *a*) Páni z Holšteina

znaku: kosmé (šikmé) poloutrojřičí.

Prapředkové pánů z Holšteina byli titíž dva bratří, kteří při popisu rodu pánů z Drahotouš i za předky léchto uvedeni jsou totiž:

a) Crha (Cyril) r. 1228. truksas, r. 1244. až r. 1250. purkrabí hradu Děvického, r. 1250. až r. 1251. kastelán Olomúcký († r. 1251.) a

b) Častolov.

Crhovi synové byli:

1. Bohuše, původně zvaný z Ceblovic, od r. 1269. poprve se vyskytuje s přívlastkem „z Drahotouš;“ sluší jej tudíž pokládati za předka tohoto rodu.

2. Petr byl lektorem u Dominikánů v Brně.

3. Hartman nejprve z Ceblovic, od r. 1278. „de Holenstein“ zvaný. Týž byl od r. 1281. komorníkem cúdy Brněnské a připomíná se až do r. 1303.

Od Hartmana pochází rod pánů z Holšteina s přeměněným znakem. Zdali vystavěl, neb jen v zástavě držel hrad Holštein, od něhož přijal jméno, nelze určiti.

Jest pravdě podobno, že hrad Holštein stál již tehda, když Hartman začal psáti se dle něho, že však Hartman měl jen jednu, páni z Lipé pak druhou polovici, kterou pak Hartmanův potomek Vok z Holšteina r. 1349. přikoupil od Čeňka z Lipé k svému dědictví Holšteinskému.

Tento Vok byl synem Crhy, syna Hartmanova, tudíž vnuk téhož.

Vok i potomci jeho připomínají se od r. 1348 mezi přísedícími velikého soudu zemského, což dokazuje, že náleželi do stavu panského.

Vokovi (I.) synové byli:

a) Pavel (ze Sovince), *b*) Půta, *c*) Vok (II.), *d*) Ješek (Kropáč), *e*) Štěpán (z Vartnova).

a) Pavel jmenoval se též z Týnce a s bratry svými i ze Vzdúnek, kterýž statek jim patřil.

Pavlovi potomci utvořili větev pánů ze Sovince (viz XXIII. b).

b) Půta ze Vzdúnek držel kromě Zdounek mnoho statků manstvím od markrabí Jana. Ze synů, měl-li jakých, nepřežil ho žádný.

c) Vok (II.) držel společně s ostatními bratry Zdounky, kromě toho Týnec, — zemřel r. 1407. Kromě syna Voka III. měl ještě syny Ondřeje a Jiříka. Posledněji uvádí se ještě r. 1420., Vok III. do r. 1408. Vokem mladším zvaný, psával se původně také z Lipovce, r. 1407. byl seděním na Cimburku.

Tento Vok byl muž udatný a bojechtivý; padl dne 1. listopadu r. 1420. v bitvě u Vyšehradu. Syn jeho byl Vok IV., který r. 1437. prodal rodné sídlo hrad Holštein panu Hynkovi z Valdšteina, jenž se pak odtud psával.

Poslední zmínka o Vokovi IV. děje se r. 1464., kde se uvádí jako přísedící panského soudu. Jím vymřela linie toho rodu, která hrad Holšteinský bezprostředně držívala. Tou dobou však vymřely také ostatní dvě linie, jedna se jmenovala Kropáčova z Holšteina, druhá pak z Vartnova.

d) Zakladatelem linie prvé byl Ješek, řečený Kropáč, syn Voka I. Roku 1374. prodal zboží své v Loučce a r. 1379. koupil od Sulíka z Konice statek Stražištský. Roku 1386. byl již mrtev.

Linie z Vartnova byla založena:

e) Štěpánem, synem Voka I., jenž se psával z Vartnova; měl syna též Štěpána, který nějaký čas držel hrad Cimburk a podle něho se i psával; připomíná se posledně r. 1447.

Z toho patrno, že rod pánů z Holšteina zcela vymřel po meči kolem r. 1470.

XXIII. *b*) Páni ze Sovince

stejného znaku s pány z Holšteina

byli s nimi i jednoho původu a měli s pány z Drahotouš, od nichž se odštěpili, stejné, společné předky.

Původní sídlo jejich byl hrad Sovinec v Olomúcku. V listinách se připomíná pod tím jménem nejprve Vok ze Sovince, vnuk Hartmana, zakladatele linie Holšteinské (viz tam), který r. 1355. zemřel. Syn jeho byl Pavel ze Sovince, který byl dvakráte ženat. Týž rozmnožil zboží Sovinské příkupy a zemřel po r. 1393.

Syn z prvého manželstva Ješek obdržel Pňovice, dle nichž se psal.

Sovinec zůstal synům z druhého manželství Pavlovi, Alšovi, Petrovi, Heraltovi, Vokovi a Prockovi.

a) Ješkův syn Jan byl r. 1420. nejvyšším sudím cúdy Olomúcké. Po něm uvázal se ve statek Pňovský syn Hynek, odbyv bratra Jindřicha penězi.

Hynek měl syna Jana a Jiřího Pňovského ze Sovince. Jan byl v letech 1486.—96. nejvyšším sudím cúdy Olomúcké a r. 1492. nejvyšším sudím zemským.

Panství Sovinské, jehož r. 1492. nabyl, připadlo po něm synu Vokovi, který r. 1518. až r. 1524. zastával též úřad nejvyššího sudího zemského a potom synu Janovi, řečenému Jakeš, který je r. 1545. postoupil Kryštofovi z Bozkovic.

Statek Pňovský dostal Heralt, bratr Vokův, jehož synové Kryštof, Zikmund a Jiří prodali zboží to r. 1531. Janovi Lhotskému ze Ptení.

b) Z bratří Sovinských na Sovinci zůstavších, z nichž Aleš a Heralt pustili své díly již r. 1409. bratru Pavlovi, koupil Vok okolo r. 1447. od Jiřího z Kravař a ze Strážnice hrad Helfenštein s městem Lipníkem. Hrad tento měl až do r. 1467., kdy jej spolu se syny svými Ctiborem a Jaroslavem prodal Albrechtu Kostkovi z Postupic.

Jaroslav zdědil později po strýcích panství Sovinské, zemřel však bez potomků, načež se zboží to dostalo nejprve Janovi Heraltovi z Kunštátu a po tomto r. 1492. svrchu dotčenému Janovi Pňovskému ze Sovince.

Heralt ze Sovince, který měl za manželku Ofku z Obidovic koupil r. 1418. od Erharda Pušky z Kunštátu hrad Doubravice, kterýž po něm zdědili synové Půta a Heralt (Hereš).

Půta přečkal bratra svého a měl syny Jindřicha, Zikmunda, Jana, Heralta a Alše. Jindřich držel r. 1490. Doubravice a zůstavil to zboží synu Petrovi, po jehož smrti r. 1528. prodáno.

Aleš odebral se do Čech a tu se usadil. Měl syna Jana, který jsa bezdětek s manželkou svou Veronikou, roz. hrab. Šlikovou, zemřel okolo r. 1570. poslední rodu svého po meči.

XXIV. ZNAK PÁNŮ SMIŘICKÝCH ZE SMIŘIC.

Příloha ku 1. číslu roč. IV. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

XXIV. Páni ze Smiřic

znaku: pokosem dělený štít.

Zprávy o tomto rodě, původně rytířském, který po vlasti naší se proslavil, nejsou starší než z počátku 15. století, ne snad proto, že by nebyl starého původu, ale více proto, že stejně jako veliký počet jiných rodů českých, jichž členové žili v ústraní na svých statcích, nevyhledávajíce dvorských nebo vojenských služeb, neposkytoval příčin, aby se o něm psalo, a to dotud, pokud se neproslavil některým členem. Nejstarší známý z tohoto rodu jest Václav ze Smiřic, jenž spečetil r. 1415. známý stížný list; po něm následuje proslulý a v dějinách vlasti naší často jmenovaný Jan ze Smiřic, bezpochyby syn výše uvedeného Václava.

Tento Jan připomíná se poprve r. 1417. ve při, v níž dokázal, že jest „dobrý člověk“, vykázav, že oba dědové a obě báby jeho byli rodu vladyckého.

Jan stal se pánem bohatým, držel drahně zboží, předem panství Roudnické. Smiřice postoupil jako díl otcovský a bratrský bratrovým synům Janovi a Hynkovi.

Jan ze Smiřic byl nejznámějším mezi muži, kteří v pohnutých a bouřlivých dobách na začátku 15. století v Čechách v popředí stáli. Přilnuv záhy k novému učení husitskému, stál při straně Pražanův. Není úkolem vyčísti podrobně celou činnost tohoto muže, který odstoupiv od kalicha, smutně skončil. Ze zrady usvědčen, padl mečem katovým dne 7. září r. 1453. na rynku Staroměstském. [1])

Zůstavil syny Václava a Jindřicha při své smrti ještě nezletilé, z jichž jmění hojně se obohatil poručník jejich Zdeněk Konopišťský.

Od podrobného výpočtu četných potomků a nabytém jimi bohatství musí zde býti upuštěno; jen se připomíná, že vynikali jak ve válce tak v míru udatností a hodnostmi. Roku 1554. byl Jaroslav ze Smiřic za své zásluhy s celým rodem přijat do stavu panského král. českého, bohatstvím pak vynikal nad jiné. [2])

Albrecht, syn Zikmundův, přiznávaje se k víře pod obojí, súčastnil se na jaře r. 1618. stavovského sjezdu v Praze a pomáhal při vyhazování místodržících z oken, na to zvolen za direktora do

---

[1]) V. V. Tomek: Dějepis města Prahy. VI. 242.

[2]) R. 1558. koupil panství Kostelecké a Klučovské. Pam. arch. XII. 171.

nově zřízené zatímní vlády. Při obléhání Plzně se roznemohl a zemřel dne 18. listopadu r. 1618. v Praze.

Jindřich, mladší bratr Albrechtův byl slabomyslný. Markéta, jich sestra, uvázala se v poručnictví nad ním, po bělohorské bitvě však opustila se synem svým vlast i statky. Bratr Jindřich vyjel bezpochyby s ní ze země, neboť od té doby nebylo o něm slyšeti.

Tak skončil smutně slavný a bohatý kdysi rod. Ve veškerá panství po něm pozůstalá uvázal se Albrecht z Valdšteina, kterýž podle příbuzenstva potahoval na sebe a podržel poručnictví nad Jindřichem.

Jak známo, neužil lehce nabytého jmění pokojně, byv zavražděn.

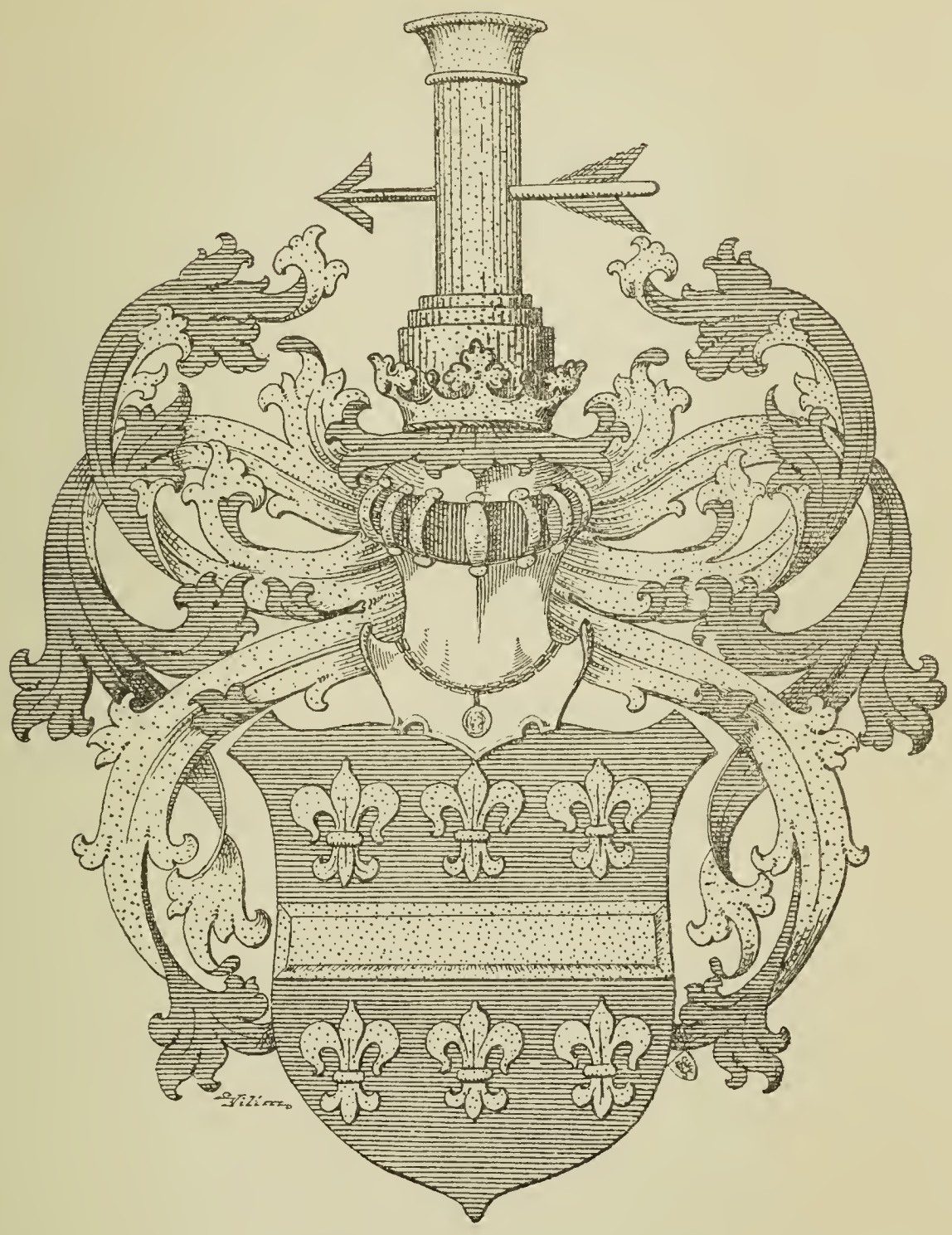

XXV. ZNAK PÁNŮ Z VRBNA.

Příloha ku 2. číslu roč. IV. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

XXV. Páni z Vrbna

znaku: **6 lilií, nad a pod břevnem po 3.**

Vrbno nedaleko Svídnice ve Slezště jest původištěm tohoto vzácného a starožitného rodu, kvetoucího podnes ve stavu hraběcím, který dle později nabytého panství Bruntálu v Opavsku píše se z Vrbna a z Bruntálu.

O rozsáhlých statcích, jež rod tento měl ve Slezsku, Moravě i v Čechách, jakož i o jeho rozrození nelze na tomto místě pojednávati; zmiňuji se pouze o tom, že Jan František, Štěpán a Bernard, synové to Václava z Vrbna a Bruntálu, povýšeni byli do stavu hraběcího císařem Leopoldem I. dne 6. prosince r. 1662.

Jak před povýšením, tak u větší ještě míře po něm zastávali členové tohoto panského, později hraběcího rodu, nejvyšší úřady a důstojenství zemské a dostalo se jim i řádu zlatého rouna.

XXVI. ZNAK PÁNŮ Z FULŠTEJNA.

Příloha ku 2. číslu roč. IV. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

XXVI. Páni z Fulštejna

znaku: 3 meče soustředivě ve zlatou kouli zabodnuté.

Starodávný rod tento byl váženým a ctěným na Krnovsku a Opavsku i celé Moravě.

Předek Herburt byl uveden ve 13. století na Moravu olomuckým biskupem Brunonem, od něhož obdržel lénem pás země na severovýchodu moravském, na němž pak vystavěl hrad Fulštejn a dle něho psal se již r. 1251.

Rod nabyl značného jmění a rozrodil se ve 14. století na tři hlavní větve, jichž členové se psali: Sup, Herburt neb Bílovský z Fulštejna, jiní dle zboží, jež kdo právě měl, takže jen společný znak poukazoval na rodovou příslušnost.

Ve při o starobylost rodu s Hynkem ze Zvole r. 1494. Kazimír, vévoda Těšínský a Hlohovský, jakožto nejvyšší hejtman slezský, potvrdil Jiřímu Supovi z Fulštejna, že rod jeho jest staropanský, za jaký povždy byl držán a považován.

Že páni z Fulštejna zastávali různé úřady a vyznamenáni byli hodnostmi, jest na bíledni dle tehdejšího způsobu u rodu vzácného a bohatého. Zdislav z Martinic, rada komory České a v l. 1572. až 1575. nejvyšší mincmistr království Českého, pojal za manželku Kateřinu z Fulštejna.

Zdá se, že rod tento vymřel po meči Karlem Herburtem z Fulštejna, přísedícím zem. práva v knížectví opavském, zemřelým r. 1592

Sluší poznamenati, že větev Supů z Fulštejna užívala na rozdíl od Herburtů z Fulštejna jako klénotu 6 neb 8 per pštrosích, střídavě červených a zlatých.

XXVII. ZNAK PÁNŮ Z VLAŠIMI.

Příloha ku 3. číslu roč. IV. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

XXVII. Páni z Vlašimě

znaku: dvě hlavy supí.

Rod tento psal se dle prvotního sídla svého, hradu Vlašimě a patří k nejstarším v Čechách a na Moravě.

Již na konci 13. stol. vyskytují se členové jeho mezi předními rody šlechtickými.

Jaroš a Mařík z Vlašimě a Hron, syn Maříkův, bývali účastni výprav a dobrodružství krále Jana.

Prvější dva proslavili se v bitvě u Lávy r. 1332., Hron pak padl s králem Janem v bitvě u Kresčaku r. 1346.

Tehdáž připomíná se též Beneš z Vlašimě a Matěj z Vlašimě a z Jankova (r. 1360.), praotec větve Jankovských z Vlašimě, pak bratří Michal, Pavel a Jan Očko z Vlašimě.

Michal měl několik synů, z nichž Jan držel Vlašimě.

Pavel připomíná se v hodnosti notáře komory král. (r. 1360.). Dle hradu Jenšteina, který buď sám vystavěl, neb první z rodu svého od jiného koupil, psal se pak on a potomci jeho z Jenšteina. — Pavel zemřel někdy r. 1376. zanechav syny Martina, Jana, Pavla (II.) a Václava z Jenšteina. Jan Očko oddav se stavu kněžskému byl rádcem a milcem Karla IV. Nejprve se stal proboštem u Všech Svatých na hradě Pražském, pak biskupem olomúckým, a po smrti Arnošta z Pardubic druhým arcibiskupem pražským. Roku 1374. nebo 1375. koupil hrad Helfenburk v Litoměřicku s příslušenstvím.

Roku 1379. byl jmenován kardinálem, ale zemřel krátce po té u vysokém věku.

Ze synů Pavla z Jenšteina není o Martinovi širších zpráv. — Jan a Václav věnovali se stavu duchovnímu. Jan po odstoupení ujce svého Jana Očka z Vlašimě zvolen za arcibiskupa pražského. Zemřel roku 1400.

Pavel (II.), ač nebyl Jenštein již v držení rodu jeho, psal se s ostatními členy této větve dále z Jenšteina.

Měl syny Jana seděním na Staré a Bradlci, později na Humpolci.

V nejstarším tituláři z r. 1534. vyskytují se Jan a Jiří Skalští z Jenšteina, kteří se dle statku Skály tak psali, dalších zpráv však o větvi této není.

Jankovští z Vlašimě, jichž praotcem, jak svrchu uvedeno, byl Matěj z Vlašimě a z Jankova, vystěhovali se na Moravu, kdež kvetli až do konce minulého století.

Dle zboží usovského na Olomúcku, jež Václav, syn Jana J. z Vlašimě, v letech 1447.—1464. zápisně držel, jmenovala se tato

haluz „Usovskou“. Ač Jankovští z Vlašimě v Čechách vždy byli pokládáni za pány a roku 1480. zasedali na sněmu brněnském mezi starými rody panskými, přece někteří členové užívali pouze stavu rytířského. Za zásluhy a dobré služby, kteréž Bedřich Zikmund J. konal drahně let domu Rakouskému, povýšil císař Matyáš r. 1615. všechny bratry a strýce rodu toho do stavu panského království Českého a zemí přivtělených a rozhojnil jim původní znak.

Tak užívali: v 1. a 4. poli čtvrceného štítu původní supí hlavy, v 2. a 3. poli přes zlatý a modrý kosmý pruh černou orlici; za klenot křídla orlí se zlatým a modrým kosmým pruhem, přes něž jsou přeloženy dvě hlavy supí. Podobá se, že Jan Antonín svobodný pán J. z V., který byl vepsán do register moravského stavu panského dne 5. prosince r. 1752., byl posledním mužským potomkem pánů J. z V., ježto se napotom nikde již nečiní zmínka o tomto starožitném rodu.

XXVIII. ZNAK PÁNŮ BZENCŮ Z MARKVARTIC.

Příloha ku 3. číslu roč. IV. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

XXVIII. Páni Zencové (Bzencové) z Markvartic

znaku: okřídlený kapr.

Starožitný rod tento, usedlý odedávna ve Slezště, dělil se později na 3 větve, dolno- a hornoslezskou, pak moravskou a psal se po Markvartovicích na Opavsku. List krále Václava I. z r. 1238., jímž potvrzoval práva a nadání kostela Olomúckého, zmiňuje se o Záviši Zencovi, který byl jeho curialis consiliarius.

Na listině knížete Bolka (Dux Silesiae) uvádí se Jáchym Zenec roku 1342.

Při r. 1389. připomíná se František Zenec a bratr jeho Kunrád. Mikuláš, bratr obou předešlých, prodával r. 1400. ves Rudelsdorf

Není účelem tohoto náčrtku vyjmenovati posloupnosť všech členů tohoto rodu, zmíníme se jen o posledních a předposledních před vymřením rodu. Jindřich Zenec († r. 1553.) a bratr jeho Fabian dělili se r. 1515. o své statky na Opavsku.

Prvější podržel Střebovice a Klimkovice, poslednější pak převzal Markvartovice a Přívoz.

Zmíněný Jindřich měl 8 synů, z kterých Ondřej, pán na Klimkovicích, Porubě a Třebovicích, byl nejv. hejtmanem knížetství Opavského atd. S manželkou svou Kateřinou z Děhylova přečkal pan Ondřej potomky své, také ani po bratrech jeho nezůstalo dědiců.

Jindřichův bratr Fabian měl syny Krištofa, Jana a Jiříka. Ač prvější byl třikráte ženat, také nezanechal potomstva; Jan a Jiřík zemřeli v mládí, a tak se stalo, že starobylý rod ten vymřel počátkem století 17.

XXIX. ZNAK PÁNŮ KRAJÍŘŮ Z KRAJKU.

Příloha ku 3. číslu roč. IV. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

XXIX. Páni Krajířové z Krajku

znaku: **Štít pokosem dělený.**

Rod tento patřil mezi přední jak na Moravě tak v Čechách.

Vyšel prý z Krajiny a Korutanska, kdež se vyskytuje již v 11. století a zastával dědičně úřad nejvyššího hofmistra Korutanska. Na Moravě spříznil se záhy s domácími rody a nabyl časem s jměním a hodnostmi i vlivu na dějinách domácích. Kundrát z Krajku, připomenutý r. 1387., který nabyl vsi Cuzkraje koupí od Jimrama z Jakubova, jest prvý z rodu toho na Moravě.

Lipolt z K. byl již hejtmanem markrabství Moravského, † r. 1446.

Za věrné služby obdržel jeden z rodu toho od krále Jiřího r. 1465. brad Cornštein, dobytý na Hynkovi Bítovském z Lichtenburka. Lipolt K. na Cornšteině byl nejv. sudím cudy brněnské a r. 1504. nejv. sudím zemským markrabství Moravského.

Volf K. nabyl panství Dačice koupí od p. Jindř. z Hradce. Téhož vnuk též Volf, pán na Dačicích, usadil se v Čechách, nabyv Nové Bystřice, stal se r. 1537. nejv. kancléřem a zemřel r. 1554., jsa nejvyšším purkrabím král. Českého.

Vedle N. Bystřice drželi Krajířové v Čechách ještě Landštein, Ml. Boleslav, Brandýs n. L., Velký Rohozec a j. a měli v zástavě hrady: Žebrák a Točník.

Mladou Boleslav a Brandýs zdědil Kundrát z K. po sestře své Johance, vdově po nejvyšším kancléři Janovi z Šelenberka a z Kosti.

Tento znamenitý pán Kundrát přestoupil 26. září r. 1530. veřejně s několika jinými pány českými k Jednotě bratrské. Zemřel r. 1542. ve stáří 72 let.*)

Jeho syn Arnošt z K., též horlivý vyznavač učení bratrského, pozbyl Brandýsa odporem proti Ferdinandovi I. ve válce šmalkaldské.**) Zemřel r. 1555.

---

*) O tomto, jakož i o jiných členech rodu Krajířovského budiž poznamenáno, že byli dobrodinci kůru literátského a že jsou pohřbeni v kostelíku Svatohavelském v Ml. Boleslavi, jenž svým určením byl mausoleem hlavně rodu Krajířovského. Památky archaeolog. XV. 327.—329. F. Bareš: Starý hřbitov sv. Havla v Ml. Boleslavi.

**) Památky archaeolog. XII. 171. a IX. 333, 336, 553.

Boleslav Mladou držel po něm Adam ml. K. z K.,*) po jehož úmrtí r. 1588. panství toto spadlo na vdovu jeho bezdětnou Martu Veselickou, kteráž však zemřela téhož roku. Na Moravě po meči vymřel rod pánů K. z K. Oldřichem, pánem na Dačicích, JMC. radou a soudcem zemským r. 1600.

---

*) Roku 1554. dne 6. března dány byly v manství Adamovi Krajířovi z Kr.: tvrz Sedčice s dvorem popl. a vsí, vesnice Větrušice, Čejkovice, Žabokliky, Přeskoče, Milčoves a Činov, někdy statky Žateckých, a toho dne učinil on na místě svém a 5 bratří svých přísahu manskou. Pam. arch. X. 473. tvrz Sedčice a vesnice Čejkovice a Žabokliky koupil co zpupné Jan z Valdšteina r. 1575. Pam. arch. X. 476. Viz o statcích Krajířů tamže: str. 457, 461, 480.

XXX. ZNAK PÁNŮ ROTEMBERKŮ Z KETŘE.

Příloha ku 3. číslu roč. IV. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

XXX. Rotemberkové z Ketře a Drslavě

znaku: **lomenice provázená 3 růžemi.**

Počátků rodu tohoto nemožno se dopátrati pro nedostatek spolehlivých zpráv hojnějších, teprve počátkem 16. století.

Rod pánů Rotemberků měl v podmanství Ketř, Tlustomosty a Velké Petrovice ve Slezště. Roku 1505. připomíná se Jan Rotemberk, kancléř vévodů Münsterberských.

Kašpar Rotemberk byl od r. 1511.—1537. nejvyšš. sudím zemským knížectví Opavského.

Jeho syn též Kašpar zasedal r. 1590. na témže zemském soudě.

Adam Rotemberk byl toho času pánem na Steblovicích u Opavy. Po něm následoval v držení Jindřich Rotemberk, kterémuž pro účast v povstání stavovském r. 1621. statek tento byl skonfiskován.

Jindřich měl syna Melichara a tohoto synům: Melicharu, Ondřeji a Janu jejich zděděný stav šlechtický byl dne 2. pros. r. 1681. znovu potvrzen. Nejstarší z nich Melichar, který byl radou biskup. Vratislavského a vlád. kancléřem Nýsským, povýšen byl dne 20. června roku 1709. do staročeského stavu panského s rozmnožením erbu původního.

Týž nabyl r. 1716. panství Endersdorfského, jež zůstalo při rodu až do r. 1771. Rod tento vymřel v 19. století.

XXXI. ZNAK PÁNŮ Z LOBKOVIC.

Příloha ku 4. číslu roč. IV. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

XXXI. Páni, později knížata z Lobkovic

znaku: **červenou a stříbrem dělený štít.**

K rodům, rozšířeným na Plzeňsku, kteří užívali štítu děleného červenou a stříbrem, píšícím se: z Buben, z Darové, z Horoměřic, z Hostouně, z Chrasti, z Chotětína, z Mutěnína, z Malšína, z Oseka, z Plané, z Potvorova, z Ruprechtic, ze Šanova, z Újezda Drahoňova, náležel i Zdislav, maršálek dvora královského, a patřil též předek nynějšího knížecího rodu Lobkovického, Mikuláš, syn Mareše z Újezda.

Tento Mikuláš byl před bouřemi husitskými (od r. 1416.) písařem zemským, psával se „de Újezd“ nebo „Nicolaus de Praga“, protože měl dům v Praze.

Avšak když mu otcem ukoupený statek Lobkovice byl postoupen (r. 1408.), počal se psáti „Mikuláš Chudý z Újezda, alias z Lobkovic, později pouze Mikuláš z Lobkovic.

Když r. 1418. král Václav IV. dal v zástavu svůj hrad Hasištein Mikuláši z Lobkovic, psal se tento „z Lobkovic a z Hasišteina“.

Po smrti Mikulášově r. 1435. připadl hrad Hasišteinský staršímu synovi jeho Mikuláši (II.), Lobkovice s ostatními statky obdržel mladší syn Jan Popel; oba stali se pak zakladateli větví: Hasišteinské a Popelovské.

Mikuláš (II.) měl za manželku Ofku ze Žirotína, dceru posledního českého Žirotína, Jaroslava. Diplomem z r. 1459. byli povýšeni oba bratří Mikuláš II. a Jan Popel císařem Fridrichem III. do stavu svobodných pánů říšských, zároveň jim byl rozhojněn původní znak na trvalou paměť přidáním orlice Žirotínů do 2. a 3. pole čtvrceného štítu, jak vidíme na přiloženém velikém znaku. Jan Popel měl za manželku Annu z Riesenberka.

Nemůže býti úlohou tohoto sepsání vylíčiti dopodrobna veškeré styky rodu Lobkovického s nejvzácnějšími ano i souverainími rody,

s nimiž vešel v příbuzenství prostřednictvím sňatkův, ani vyčísti všechny hodnosti a důstojenství, jichž se dostalo jeho členům až po naší dobu; připomíná se jen, že nejdůležitější úřady jak v míru tak ve válce, stejně jako nejvyšší řády a vyznamenání takořka dědičně přecházejí s jednoho na druhého, a že jsme uvykli pokládati knížata z Lobkovic za první české kavalíry pro jejich povždy nepodmíněné hlášení se k národnosti naší a pro jejich vyvinutý smysl pro vše krásné a vznešené.

Slavný humanista a známý básník pan Bohuslav Hasišteinský z Lobkovic, byl synem Mikuláše II.

Větev Hasišteinská vyhynula v Čechách za války třicetileté, větev Popelovská, kteráž se dělila na haluze: bilínskou starší a mladší, duchcovskou, eisenberskou, zbirožskou a chlumeckou, kvete v poslednější dosud.

K této patřil Zdeněk Vojtěch, syn Ladislava II., jenž měl za manželku paní Polyxenu rodem z Pernšteina, ovdovělou z Rožmberka, poslední svého rodu. Její rodný znak: černá hlava zubří s houžví, protaženou nozdrami na zlatém štítu, stkví se na památku v 1. poli knížecího znaku Lobkovického.

Týž pan Zdeněk Vojtěch byl povýšen do říšského stavu knížecího diplomem císaře Ferdinanda II. ze dne 17. října r. 1623., obdržev již před tím od krále španělského Filipa IV. řád zlatého rouna. Po něm následoval v řadě knížat jakožto druhý jediný syn jeho Václav Eusebius, jemuž Ferdinand III. za prokázané služby dne 23. srpna r. 1641. povýšil říšské panství jeho Neustadt a Šternstein na okněžněné hrabství Šternsteinské, rozhojniv zároveň znak jeho modrým polem se třemi hvězdami nad stříbrnými vršky a zlatým polem se třemi koly černými na důkaz knížecí důstojnosti říšské.

Za příčinou koupě vévodství Zahaňského 21. července r. 1646. císař Ferdinand III. znova rozhojnil znak Lobkovický červeným polem se zlatě oděným andělem strážným se zelenými křídly (Zaháň) a zlatým polem s černou orlicí slezskou na znamení, že smějí zasedati a hlasovati na sněmu slezském mezi knížaty, konečně ještě modrým polem se zlatým lvem dvojocasým na důkaz uznání zásluh téhož knížete.

Od těch dob znak knížat z Lobkovic nebyl již měněn.

Třetím knížetem byl Ferdinand August. Prvorozený syn jeho kníže Filip, čtvrtý v řadě knížat, založil starší větev, druhý syn kníže Jiří Kristian mladší větev dosud kvetoucího knížecího rodu Lobkovického.

Následníky Filipovými (IV.) ze starší větve byli: Ferdinand Filip (V.) a František Josef (VI.).

Za tohoto knížete bylo r. 1786. vévodství Zaháňské prodáno vévodovi Kuronskému, načež císař Josef II. diplomem ze dne 3. května

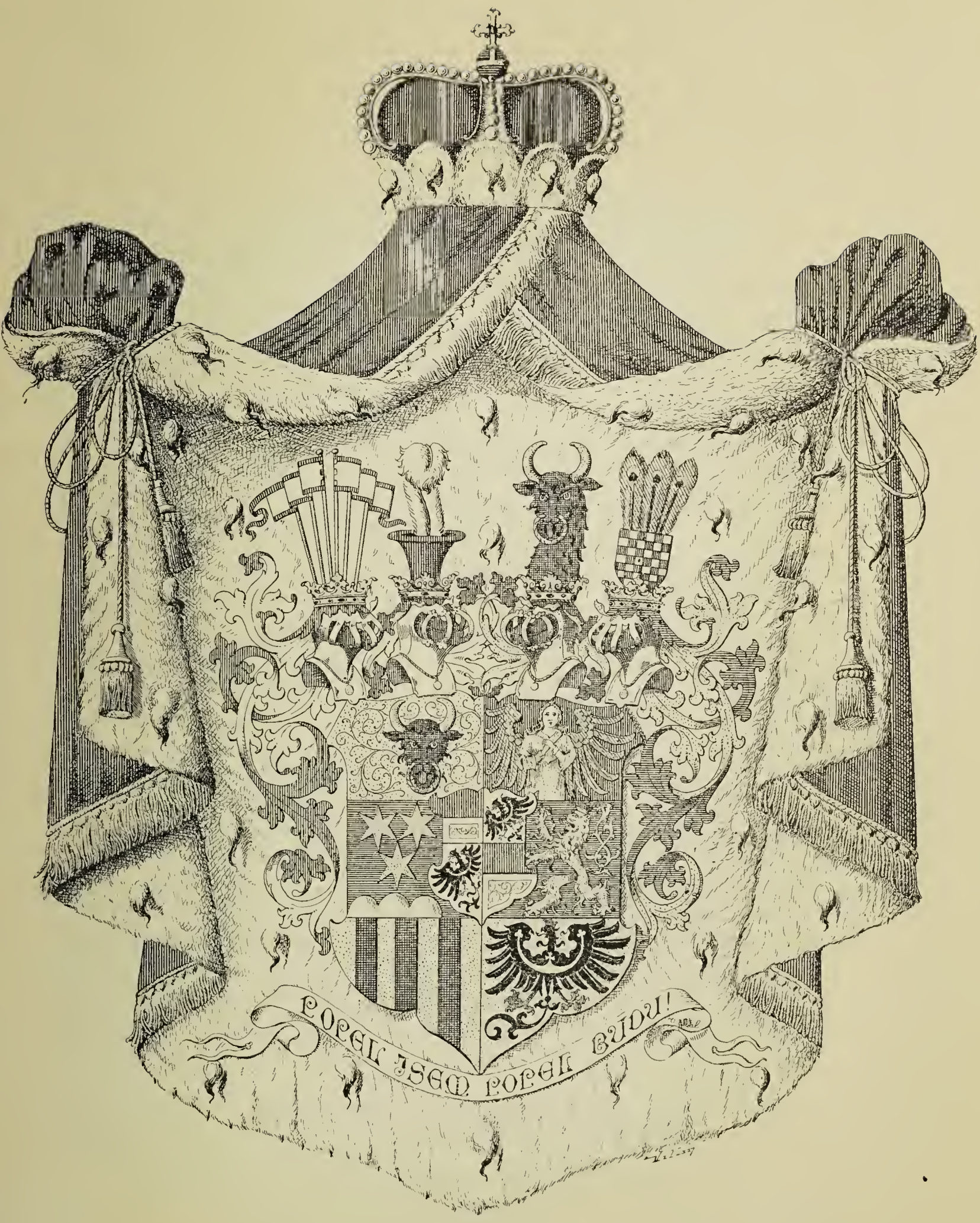

Znak knižat z Lobkovic.

r. 1786. přenesl titul vévodský na majorátní panství Roudnici, tak že všichni knížata z Lobkovic titulují se vévody roudnickými.

Dále následovali: Ferdinand (VII.), nar. 13. dubna r. 1797., Mořic (VIII.), nar. 2. června r. 1831., nyní panující kníže starší větve, dědičný pair, majitel řádu zlatého rouna atd.

Z mladší větve, založené knížetem Jiřím Kristianem (1.), synem knížete Ferdinanda Augusta (III.), následovali v panování: kníže August Josef (2.), nar. 23. září r. 1729., Antonín Isidor (3.), nar. 17. prosince r. 1773., August Longin (4.), nar. 15. března r. 1797., † 17. března r. 1842., po něm kníže Jiří Kristian František (5.), nar. 14. května r. 1835., c. k. tajný rada a komoří, dědičný pair panské sněmovny, nejvyšší maršálek království Českého, majitel řádův atd. atd.

Náčelníci obou větví jsou dědičnými členy panské sněmovny, jak již bylo uvedeno. Okněžněné panství Šternstein bylo odprodáno r. 1807. koruně bavorské, rod knížat z Lobkovic má však jiná četná a veliká panství a patří k nejzámožnějším v Čechách.

Veliký znak knížat z Lobkovic, vévod z Roudnice vypisuje se takto:

Štítek střední na hlavním štítu ležící jest čtvrcen. První a čtvrté pole téhož jest děleno červ. a stříbr. (původní znak rodový), v 2. a 3. poli stříbrném jest černá orlice se zlatou páskou (perizonium) přes prsa kosmo položenou (znak českých Žirotínů). V 1. zlatém poli jednou rozpoltěného a dvakráte děleného hlavního štítu jest Pernštýnská černá hlava zubří, s houžví protaženou nozdrami.

V 2. červeném poli viděti jest zlatě oděného anděla se zelenými křídly (znak zaháňský), v 3. modrém poli vznášejí se 3 zlaté hvězdy (2 : 1) nad třemi stříbrnými vršky (znak okněžněného hrabství šternsteinského), ve 4. modrém poli jest zlatý, korunovaný lev dvouocasý (znak záslužný), v 5. zlatém poli jsou 3 černé kůly (znak udělený z milosti císařské) a v posledním 6. poli, zlatém, jest černá, korunovaná orlice slezská (na znamení práva zasedati na sněmu slezském mezi knížaty). Štít jest zdoben 4 přilbami otevřenými s klenoty a přikrývadly.

Na první přilbě spatřuje se původní klenot pánů z Lobkovic: stříbrné péro, vyčnívající z červeného toulce (kalamáře?).

Druhým klenotem jest černá zubří hlava pernšteinská.

Třetí klenot tvoří 6 stříbrných praporků červeně lemovaných, a náleží ke znaku šternsteinskému.

Čtvrtý a poslední z klenotů se šachovnicí červeně a stříbrně kostkovanou a ozdobenou chocholem z pavího peří, přísluší ke znaku vévodství slezského.

Celý tento znak spočívá na nachovém plášti, ozdobeném zlatým třepením s třapci a podšitém hranostajem pod korunou knížecí.

Pod štítem upravena jest vlající páska s rodovým heslem „Popel jsem a popel budu.“

XXXII. ZNAK PÁNŮ Z DRAŽIC.

Příloha ku 4. číslu roč. IV. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«

XXXII. Páni z Dražic

znaku: **tři viné listy.**

Ne tak rozsáhlým majetkem, ani hrdiností v boji, jako spíše vyvinutým smyslem pro vše krásné a vznešené, zvláště pak zbožností a láskou k rodnému jazyku vynikal rod tento nad jiné, žel, že jen krátký čas.

Předkové pánů z Dražic psali se po nepatrné tvrzi své blíže Prahy „z Letovic“, a není o nich nic podstatného před druhou polovicí 13. století.

Nejstarší známý předek jejich Budislav z Letovic měl 4 syny: Jana, Trojana, Abela a Řehníka, sám pak ve věku značně již pokročilém vysvěcen byv na kněžství, stal se r. 1264. kanovníkem pražským, r. 1276. proboštem mělnickým a pak konečně děkanem kapituly pražské.

Starší synové jeho Jan, Trojan i Abel věnovali se stejně jako otec jich stavu duchovnímu.

Jan zvolen byv r. 1258. za biskupa pražského (Jan III.), zemřel r. 1278., zanechav po sobě pověst nejchvalnější.

Trojan byl r. 1277. kanovníkem na hradě pražském, Abel pak farářoval nějaký čas a stal se později též kanovníkem u sv. Jiří.

Řehník (I.) z Letovic, poslední z bratrů, založil r. 1264. při řece Jizeře u Benátek hrad „Dražici“. Týž byl purkrabím hradu pražského a podkomořím králové (1267.—1279.). Po Řehníkovi (I.), zemřelém r. 1279., zůstali dva synové: Řehník (II.) a Jan.

Řehník (II.) měl syna Jana, který měl hrad Dražici, později i Fridštein a založil město Benátky Nové, v něm pak klášter Cyriakův (1349.).*) Zemřel r. 1367.

Jan, druhý syn Řehníkův (II.), stal se kanovníkem pražským a vyšehradským a zvolen byl po té r. 1301. za biskupa pražského (Jan IV.).

Poslední tento z biskupův pražských vynikal nad všechny vrstevníky své láskou k rodné řeči i hospodárností a podnikavostí.

Učený a osvícený biskup Jan IV. vydatně podporoval vědu i umění.

Že mohl míti nepřátele, skoro překvapuje. V rozepřích jeho s panem Hynkem Berkou z Dubé a nepokojích za vlády Jana Lucemburského, kdy rodina pánů z Dražic stála věrně při biskupu Janu IV., členu svém, zakoušeli zajisté všickni Dražici dosti protivenství. Snaze

---

*) Památky archaeolog. XI. 330.

nepřátel podařilo se obžalovati toho, který jim měl býti vzorem, u samého papeže.

Aby se ospravedlnil, zajel biskup Jan do Avignonu, tehdejšího sídla papežského, kdež nejen docílil očisty, ale přiučil se za svého pobytu mezi Francouzi od těchto mnohému, čeho později využitkoval se zdarem ve vlasti své. Byl pak v Avignoně v letech 1318.—1329.

Prvým činem po návratu do vlasti bylo zbudování kamenného mostu přes Labe v Roudnici (tehdy biskupské) r. 1333.—1338., kdež založil i klášter Augustianský s kostelem Panny Marie.*)

Kostel sv. Jiljí v Praze a biskupský dvůr v Menším městě pražském děkují též za svůj původ jemu.

Biskup Jan IV. zemřel dne 5. ledna r. 1343., želen jsa současníky a žehnán potomky.

Posledním mužským členem tohoto vzácného rodu byl Jan z Dražic, vnuk Řehníka (II.), od r. 1383. nejvyšší písař zemský.

---

*) Památky archaeolog. XI 477., XII. 415. a XIV. 601.

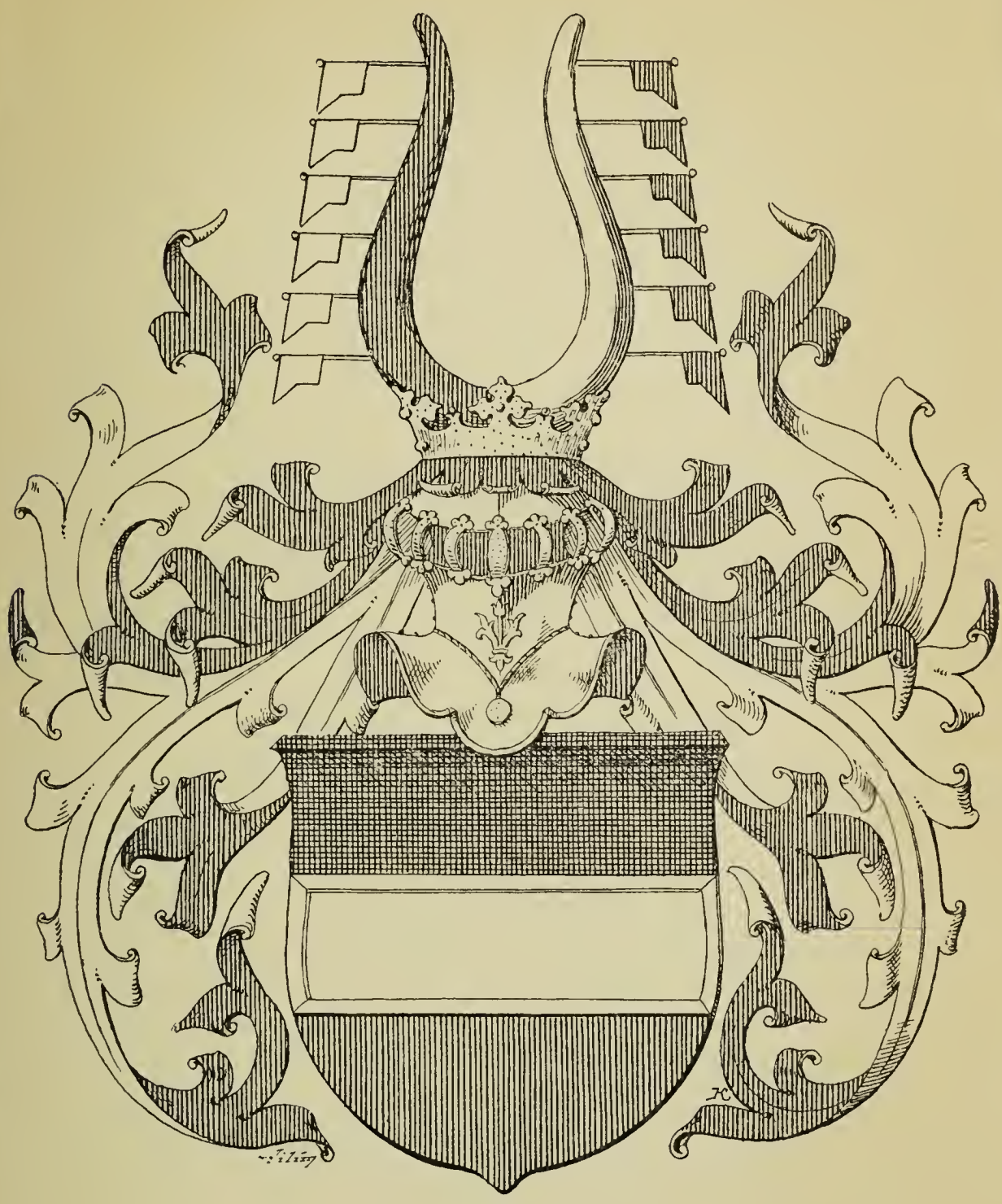

XXXIII. ZNAK PÁNŮ TRČKŮ Z LÍPY.

Příloha ku 4. číslu roč. IV. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

XXXIII. Páni Trčkové z Lípy

znaku: černou, stříbrem a červenou dělený štít.

O rodech, kteří nebažíce po úřadech a hodnostech, klidně na svých statcích žili, nebylo na tak dlouho ničeho u veřejnosti slyšeti, pokud některý člen povznesa se nad úroveň rod svůj neproslavil a potomkům k dalšímu postupu cestu neotevřel. Podobně bylo u starobylého rodu Trčkův a Salavů z Lípy, píšících se po původním sídle, hradě Lípě na Královéhradecku, o nichž do 15. století dochovalo se jen po skrovnu zpráv.

Udatností slynul rod pánů z Lípy jako skorem všecky rody staročeské, jež si krátily čas válkou, a nebylo-li právě žádné, honbou nebo jinou rytířskou kratochvílí.

Burian (I.) z Lípy proslavil se r. 1426. v bitvě u Ústí nad Labem.

Burianovi (II.) z Lípy a na Lipnici dostalo se zástavou statků kláštera želivského, které zůstaly v držení rodu toho až do r. 1600. Toho času Rudolf Jan Trčka z Lípy na Světlé, Ledči atd. s Prokopem Dvořeckým z Olbramovic vyměnil je za Konice.

Mikuláš ml. Trčka z Lípy na Lichtemburce, Opočně a Dobrušce byl r. 1495. zemským hejtmanem a rozmnožil své zboží do r. 1501. tou měrou, že mu toho roku náležely: Lipnice, Velíš, Jeníkov, Richemburk, Světlá, Smiřice, Želiv, Chotěboř, Vlašimě, Kamenice, Děčín a jiné. Týž zemřel r. 1516. Ve druhé polovici 15. století vládli Trčkové z Lípy též zbožím heřmanoměsteckým. (Pam. arch. XIV. 396.)

Vilém Trčka z Lípy, který kromě statkův uvedených držel také ještě Frymburk, Bolehošť, Jičín, Limburk a Paku, a měl za manželku Barboru, dceru bohatého pana Jeronýma z Bibršteinu a manželky jeho Voršily, rozené vévodkyně z Münsterberka z rodu krále Jiřího.

Pan Vilém Trčka z Lípy zemřel r. 1569. v stáří pouze 37 roků.

Jan Rudolf Trčka z Lípy, syn Burianův (II.) podkomořího, připomíná se jako účastník slavnostního turnaje, pořádaného na počest krále Rudolfa II. r. 1597. v Praze.

Týž pán přikoupil roku 1600. ke svému panství Smiřici od Václava Záruby z Hustiřan statek jeho Plesy a r. 1615. dvůr svinařský.

Ač byl Jan Rudolf Trčka z Lípy vyznání sub utraque, nepřipojil se přece v bouřích r. 1618. ke stavům odbojným, nýbrž přidržel se s oběma syny svými Ferdinanda II.

Témuž pánovi zdařilo se po bělohorské bitvě své ohromné jmění lacinou koupí neb směnou konfiskovaných statkův ještě více rozmnožiti, z toho pak, ač sám nekatolík, štědře udílel Jesuitům.

Adam Erdman Trčka z Lípy, syn a dědic předešlého, později do stavu hraběcího povýšený, stál ve službách císařských jako generál kavalerie a nejvyšší nad plukem jízdy.

S manželkou svou Maximilianou, rozenou z Harrachu, mě jedinou dceru Isabellu Marii.

Jeho rodnou sestru Alžbětu Magdalenu pojal za manželku hrabě Kinský (Vchynský) ze Vchynic a Tetova a sestru manželky jeho, Marii Isabellu, měl Albrecht z Valdšteina, vévoda Fridlantský

V krvavé noci 25 února 1634. potkal pana Adama Trčku z Lípy stejný osud, jako oba výše jmenované švakry jeho Vchynského i Valdšteina.

Veškeré jmění, které otec jeho z části velmi lehce nabyl, propadlo konfiskací.

S ním vymřel rod jeho po meči.

ČASOPIS

SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH

V PRAZE.

ROČNÍK V.

REDAKTOR:

Dr. J. V. ŠIMÁK.

1897.

PRAHA, 1897.

NÁKLADEM SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH V PRAZE.

TISKEM F. ŠIMÁČKA.

OBSAH.

Články.

Strana

Adámek K. V. JUDr.: Kostel v Hlinsku. (S 5 vyobr.) 50
» » » » Kostel ve Svratce. (S 1 vyobr.) 126
Antl Theodor: Příspěvky místopisné I. Třeboň 22, 60
» » III. Doplňky k heslu Lhota v »Popisu« Palackého 138
Černý Ota J.: Paměti Jana Jiřího Mathiada Račenského 14
Čermák Rud. MUDr.: Katovo vysvědčení 70
Červinka In. Lad.: »Hromové kameny« 40, 90
Domečka L.: Znak města Hradce Králové 71
Hájek Jan: Názvy tratí, polí, lesů, skal a cest na farnosti jenišovické u Turnova 120
Herain Jan: O historické mapě města Smíchova 26
Ježková Marie V.: Májky. (Se 2 vyobr.) 88
Král rytíř z Dobré Vody Vojt.: O středověkých pečetech. (Pokr. Se 2 vyobrazeními) 68
Kříženecký R.: Sgraffita na domě »u červeného srdce« č. 311 v Bartoloměj-ské ulici v Praze. (Se 2 příl.) 25
Lábler K.: Závěšek, zdobený soškou sv. Jiří v Chrudimi. (S vyobr.) . . . 17
Materka Ant.: Staročeské průpovědi 123
Matiegka J. MUDr.: O bronzových jehlách s úškem. (S tabul.) 81
Niederle Lubor Dr.: † Dr. Jindřich Wankel. (S podob.) 30
Nováček Vojt. J. Dr.: Řád bratrstva literatského v Sušici r. 1603. 104
Pátek Fr.: Dětské hračky z Pošumaví 49
Siblík Jos.: Příspěvky rodopisné I. Z knih kasejovických 23
» » Příspěvky k dějinám školským. II. Zprávy o škole kasejovické z XVI.—XVIII. stol. 101
Sládeček Ant.: Ze Semčic v Boleslavsku 130
Šimák J. V. Dr.: Přispěvky místopisné II. Z archivu města Rovenska pod Kamenicí 64
Štěpán L.: Pověst o koženém mostě. (Z okolí Kokořína) 106
Tomíček Ant.: Ke zprávám o původu starých křížů 29
» » Příspěvky k dějinám školským. I. Oprava o napravení škol-ního řádu a kázně, též bedlivějšího mládeže vyučování v Litomyšli . 98
Topič Jan: Selská privilegia. I.—III. Z panství Drslavského 135
Woldřich J. N. Dr.: O přechodních dobách předhistorických 1, 41
Votrubec Vratislav: Kroje na Vysokomýtsku kolem r. 1840. (S mapkou) . 7
Zuman Fr.: Táflovaný strop v zámku bělském. (S 5 vyobr.) 18
» » Opevnění města Bělé. (Se 3 vyobr.) 93
Želízko J. V.: Výsledek letošního výzkumu předhistorického na »Hradišti« u Strakonic. (Se 2 tab.) 113
Žundálek Fr. H.: Selská privilegia. IV. Z panství českodubského 136

Zprávy.

Strana

Nekrology JUDra. Št. Bergera a Dra. Vil. Gablera. — Národopisné museum československé. — Pořec = pořez. — Nález v Drobovicích. — Sluj u Hlubočep. — Starobylý ráz Prahy . . . . . 31—32

Sbírka rytin v Rudolfině. — Boření kláštera sv. Mikuláše. — Zazděné ptačí kostry. — Hata, Háska. — Nález sgraffit v Tomášské ulici v Praze. — Malby ze XIV. věku v Kunětících. — Dar městskému museu v Praze . . . . . 72—73

Nekrology Dra. Bernarda a Dra. Kl. Borového. — Habilitace Dra. Chytila, Dra. Boh. Matějky a Dra. Jindř. Matiegky. — Urbem conspicio, fama quae sidera tanget. (O pražských památkách.) — Náhrobek Sokolovských ze Sokolova v Rejšicích u Ml. Boleslavi. — Prodej starožitností z komory kostela sv. Štěpána. — Polští paliči v Čechách (roku 1661.?). — Knihovní řád Společnosti . . . . . 107—111

Zaniklá ves Cetkov u Zbiroha. — Museum v Horažďovicích. — Z archivu litomyšlského . . . . . 139—140

Literatura.

Adámek. Sborník okresu hlineckého 140. — Alétheia 76. — Borovský. Katalog sbírky předloh knih. uměl.-prům. musea 74. — Brause. Münzen 142. — Časopis Matice moravské 111. — Čelakovský. Cheb a Chebsko 33. — Čermák a Skrbek. Mince král. Českého za panov. rodu Habsburského 141. — Červinka. Pravěká hradiska na Moravě. Dějiny Moravy a praehistor. archaeologie 73. — Český časopis historický 34, 111. — Český Lid 33, 111. — Herold polski 141. — Jizeran 112. — Kudrnáč. Úplný adressář prům. města Turnova 142. — Květy 76. — Lud 112. — Matoušek. Paměti Rovenska 142. — Method 75. — Národop. sborník československý 111. — Neděle 112. — Opavský týdenník 112. — Osvěta 76. — Památky arch. a místop. 75. — Papáček. O pivovarství v král. městě Berouně 33. — Popis školního okresu plzeňského 142. — Pozor na starožitnosti 112. — Sborník histor. kroužku 76. — Sborník mus. sloven. společnosti 76. — Slanský obzor 111. — Soupis památek histor. a uměl. I., II. 74. — Starohrvatska prosvjeta 112. — Tomek. Dějepis Prahy XI. 73. — Třetí zpráva musea turnovského 142. — Věstník českoslov. museí 75. — Věstník Matice opavské 76. — Vinohradské listy 112. — Volné směry 76. — Votrubec. Kostel sv. Vavřince ve Vys. Mýtě 75. — Zpráva o městském histor. museu v Hradci Král. 112.

ČASOPIS
SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH
V PRAZE.

Časopis vydáván jest pouze členům Společnosti a to zdarma. — Expedice jest na Král. Vinohradech, Sázavská ul. č. 14. n.

Číslo 1. **Vydáno v dubnu 1897.** **Ročník V.**

O přechodních dobách předhistorických.

Podává *J. N. Woldřich.*

Z přednášky, konané ve Společnosti dne 10. února 1896.

Předhistorická věda ležela až asi do roku 1860. v plenkách nejen u nás ale i po celém světě; byla tenkrát nepatrnou částí archaeologie (tak zvané klassické), a to trvalo tak dlouho, až se zavedla v badání methoda přírodovědecká, totiž induktivní; tu rázem se objevil pokrok neobyčejný. Ovšem ještě roku 1856. kázal historik A. Koch, že veškeré nálezy bronzů ať jsou kdekoli, náležejí Keltům; to byla zásuvka, kam se kladly všechny staré nálezy, nebyly-li původu řeckého nebo římského. Takovým míněním by se dnes ovšem nejen badatel, nýbrž i amatér vysmál, ač při posledním sjezdu anthropologickém Virchow se snažil opět „nálezy doby bronzové“ připisovati Keltům. Při rozvoji nové vědy předhistorické, kdy i přátelé vědy a amatéři horlivě sbírali a snášeli material, kterýž pak odborníci zpracovávali, při všestranném úsilí tom není divu, že vyskytlo se dosti různých náhledů, s kterými má věda podnes co činiti, totiž ponejvíce je odklizovati. Samo sebou se rozumí, když i tak zvaní odborníci předivné věty vyslovili, že pak tím více pobloudili amatéři, kteří se snažili, dáti lokalním nalezištím svým zvláštní důležitosti a s úzkého stanoviska svého pronášeli o původu a hodnotě nálezů svých myšlénky, které ovšem dnes ponejvíce vší váhy pozbyly. Seriosní badatelé byli a jsou však vždy pozorlivi v pronášení všeobecných vět, dokud dostatečný material induktivní není při ruce. Potěšitelnou okolností je, že z původních amatérů, mají-li odborné vzdělání předběžné, stávají se pozoruhodní odborníci.

První známosti o velkém stáří existence člověka pocházejí z Francie. Byl to odvážlivý Boucher de Perthes, jenž již roku 1838. prohlédl, že pazourkové zbytky v údolí amienském jsou lidskou rukou přitlučeny a že tudíž člověk tenkráte již žil, kdy vrstvy ty, pazourky obsahující, se byly vytvořily. Avšak nejen že nedošel vůči autoritě Cuvierově souhlasu, nýbrž utržil si výsměchu.

Z doby té, kde prvý paprsek vědy předhistorické zazářil, chovám jako velkou vzácnost ve sbírkách svých dva exempláry pazourkové, vlastní rukou Boucher de Perthesovou popsané.

Obrat k lepšímu nastal teprve, jak jsem uvedl, když přírodovědecká methoda induktivní do badání zavedena; a jaký tu rychlý pokrok od té doby až na Quatrefagesa, Larteta, Gaudryho, G. de Mortilleta a Filipa Salmona atd. ve Francii, jaký pokrok v Anglii od Lyella až na Huxleye, Boyd Davkinsa, a geologa F. T. Newtona a j., jaký pokrok ve Švýcařích od Kellera až na Rütimeyera, Studera a j., jaký pokrok u nás od Kaliny z Jäthensteinu a E. Wocela, náležejícího, bohužel ještě škole staré, až na dnešní stav, na Moravě od Bočka až na Wankla a až podnes! Nemluvě ani o daleko rozsáhlém postupu nové vědy této po zemích německých.

Co se týče staršího období, v němž se stopy člověka vyskytují, totiž u nás doby diluvialní (starších naplavenin), tu jsme ovšem v Čechách jakož i v sousedních zemích poměrně dlouho vázli v počátcích, za to ve Francii a Anglii se i tu pokrok mnohem rychleji jeví. Jest to pochopitelno, jelikož i tam poměry pro rozšíření se člověka diluvialního byly příznivější a také materialu k zpracování původních nástrojů (pazourkového kamene) bylo tam hojnost při ruce; k tomu přichází, že tamější přátelé předhistorie nejen pilně sbírají, ale ke každému důležitějšímu nálezu povolají ihned odborníka a tak systematicky pokračují.

Gabriel de Mortillet vydal r. 1883. spis „Le préhistorique antiquité de l'homme“, v němž již dělí stopy lidské na tato období:

1. Dobu eolithickou „eolithique“ (dobu prvních nástrojů kamenných), do níž klade zbytky pazourku z vrstev kénozoických čili třetihorních, ač kosti lidské se zde nevyskytují; avšak někteří němečtí a angličtí učenci pochybují, že pazourky ony skutečně rukou lidskou byly přitlučeny.

2. V diluviu rozeznává pak:

a) období „Chelléenne“, kdy žil ještě Elephas antiquus s nosorožcem Rhinoceros Merckii; podnebí bylo teplé, nástroje kamenné měly podobu mandlovitou; sem náleží typ lebky neanderthalské. [1]) Období předglacialní (předledové);

b) období „Monstérienne“, kdy žil Elephas primigenius (mamut) a Rhinoceros antiquitatis; podnebí bylo studené a vlhké, nástroje byly různy, většinou po jedné straně přitloukány, po druhé plochy, podobající se již více kopím. — Období glacialní (ledové);

c) období „Solutrénne“, kdy žil Elephas primigenius, Rhinoceros antiquitatis, kůň Equus caballus, dále sob (Rangifer tarandus); panovalo teplo mírné; nástroje po obou stranách přitlučeny, pokročilejší, podoby hlavně listu vavřínového, jakož i podoby kopí. — Období poglacialní (pozalednění);

---

[1]) Neanderthal leží v Porýnsku mezi Düsseldorfem a Elberfeldem.

d) období „Magdalénienne“, nejmladší, kde vymírá El. primigenius, sob za to hojně zastoupen; podnebí bylo trochu chladnější; nástroje kamenné a kostěné různého tvaru, mezi jinými i provrtané harpuny, hroty a p. — Období poglacialní.

Tímto obdobím končí doba diluvialní. Po té předpokládá až k alluvialnímu, tak zvanému období „Robbenhausiénne“, čili období kolových staveb švýcarských velkou mezeru (l'hiatus), poukazuje k tomu, že se pojednou objevují domácí zvířata, střepy hliněné, hlazené kamenné nástroje a že přechodu mezi oběma dobami žádného není.

Jest náhledu toho, že se sem odjinud přistěhoval člověk, a to člověk neolithický (doby novokamenné, nástrojů z kamene hlazeného) s kulturou novou.

Proti tomuto názoru jsem se vyjádřil již roku 1886. ve spise „Die ältesten Spuren der Kultur in Mitteleuropa“ a v několika jiných pojednáních, veden jsa zásadou, že veškery zjevy zeměkoule, jak v dřívějších dobách geologických pozorujeme, jen pozvolna postupují a se vyvíjejí, a že tomu jinak ani zde býti nemůže, tudíž že i diluvialní člověk též v Evropě na přirozeném vývinu postupoval z doby palaeolithické (starokamenné, doby nástrojů z kamenů hrubě připravených) do doby neolithické čili z diluvia do alluvia. Poukázal jsem k tomu, že člověk žijící na konci diluvia dospěl již k takovému stupni intelligence, že vyráběl vedle nástrojů kamenných mistrovsky přitloukaných rozličné nástroje kostěné, které z počátku jen částečně přiřezával, pak přiškrabával a přibrušoval, že hotovil obdivuhodné kresby, podobné kresbám dnešních primitivních národů, jak je podnes shledáváme (též na př. u Křováků, jak na to Dr. Holub poukázal); že člověk ten dospěl dále k nástrojům pokročilým, řezacím, bodacím a vrtacím, a že aspoň z části se tak dobře v Evropě vyvinul jako snad v Asii. Použil bederních kostí sobích jako mističky trojhranné, do níž rozpouštěl barvu, jak nálezy ukazují; při tom bylo mu postranní otvor ucpati, což činil nejspíše hlínou, možná že tím byl přiveden k myšlénce, aby vyrobil z hlíny celou mističku, a tak dospěl ku počátkům hrnčířství. Již ke konci doby diluvialní dospěl k výhodě, shromažďovati užitečnou zvěř kolem sebe a jí hájiti, nebo zbytky soba, ano i koně z konce doby paléolithické veskrz jeví tvar, upomínající na zvěř poněkud ochočenou.

Dále jsem poukázal na to, že již ke konci diluvia se objevují zbytky jednoho neb dvou tvarů psů diluvialních, snad již ochočených; poukázal jsem na důležité nálezy z jeskyň v okolí Krakova a Ojcowa, kde možno skutečně sledovati přechod takový, který souhlasí z větší části s nálezy kuchyňských odpadků tak zvaných Kjökkenmöddingů v Dánsku.

Jinak jsem se pokusil již r. 1886., 1887. a později o porovnání diluvialních stanic českých, moravských, dolnorakouských a polských s periodami francouzskými.

Nehledě ku kénozoickým (třetihorním) zbytkům kostry Anthropopithecus errectus Dub. z Javy, tvaru to stojícím mezi člověkem a opicí, poměrně málo lebek člověčích, jichž diluvialní stáří zjištěno,

náleží veskrz dlouholebcům, někdy blížícím se středolebcům (na př. sudslavický zlomek). V neolithu evropském převládají hlavně v západní části též dlouholebci; v Německu objevují se dlouho- i středolebci, v Prusku převládají krátkolebci, v Čechách dlouholebci, též v Uhrách; v Polsku jsou skoro sami dlouholebci, též v Rusku, zde i v přechodní době z diluvia do alluvia, jakož i v diluviu samém. Kde jsou tudíž postupující stanice přistěhovavších se krátkolebců z Asie? Nikde v uvedených oblastích, a též na jihu jich není.

Okolnosti tyto, jakož i ona, že skoro u všech zemí evropských krátkolebectví rozšiřuje se dnes na úkor dlouholebectví (v Čechách pozvolna od neolithu až ku 12. století, kde dlouholebců jen 20%, v 16. století 5% [J. Matiegka], a dnes jen několik procent); to vše nutí nás k náhledu, že neolithští krátkolebci evropští vyvinuli se v kontinentu tomto cestou fysiologického vývoje ze starých dlouholebců tuzemských a že tělesná přeměna tato spojena byla s ponenáhlým vývojem kultury neolithické z kultury paléolithické. Postupu takovému svědčících stanic přechodních známo již dosti v Evropě.

Dobu diluvialní dělil jsem na období předglacialní, glacialní, stepní, pastevní a lesní.

Dobu neolithickou v Čechách pokusil jsem se již r. 1884., kdy někteří archaeologové v Čechách ještě ani v existenci neolithu nevěřili, na tři oddělení roztříditi.

Celkem sledovali třídění to i M. Hörnes, L. Niederle (Lidstvo v době předhistorické, 1894.) a částečně i K. Maška.

G. de Mortillet poznal nedostatek svého rozdělení a dodal r. 1894. mezi období chellenské a thenaysienské období puycournienské a hlavně na konci doby diluvialní a na počátku alluvialní mezi období magdalénské a robbenhausenské klade teď období „Tournassienne“, ale přece předpokládá tu ještě skok neb mezeru; neolith dělí pak na období campignské a robbenhausenské.

Filip Salmon dělí roku 1894. již důkladněji celou dobu kamennou se zřetelem na stálý nenáhlý pokrok lidské kultury. Mluví o přechodu jednak mezi dobou paléolithickou a neolithickou, jednak mezi jednotlivými obdobími paléolithickými. Mezi obě doby diluvia a alluvia klade zvláštní dobu mesolithickou (středokamenní), úplně samostatnou, tak že se dají rozeznávati tyto doby:

1. záhadná ještě doba kénozoická čili třetihorní;
2. doba palaeolithická; diluvialní;
3. doba mesolithická; přechod mezi diluviem a alluviem;
4. doba neolithická čili alluvialní, jíž sleduje pak
5. doba kovová.

Dobu paléolithickou dělí Salmon na tři epochy a dvě fase: epochu chellenskou, fasi chelles-monstérskou, epochu monstérskou, fasi monstérsko-magdalénskou a epochu magdalénskou.

Nás tu zajímá hlavně doba přechodní z diluvia do alluvia, totiž doba mesolithická, jelikož odpovídá názorům našim. V diluvialním období magdalénském žil dle Salmona sice ještě mamut, ale sob převládá. Jsou tu kamenné nástroje přitlučené, dlouhé a úzké nože,

úzká rydla, škrabadla, malé hroty, kamenné pilky, hlavně pak pokročilé nástroje kostěné, jako šipky, kopí, harpuny, tulichy, jehly ze sobích i koňských kostí; žádná domácí zvěř, žádné střepy. Přechodní pak době mesolithické neb magdalénsko-campignské připisuje Salmon řadu nalezišť francouzských a švýcarských. Sem čítá též kuchyňské odpadky francouzské u La Torge. Mamut tu již vymřel, sob vymíral. Objevují se tu dnešní zvířata lesní: jelen, srnec a j.

V době neolithické rozeznává období campignské, chassey-robbenhausenské a carnacské.

Roztřídění kamenných dvou dob, totiž paléolithické a neolithické neb vůbec doby lithické, Salmonem pro Francii provedené, vykazuje velmi zajímavý pokrok v badání vývojném na všechny strany, ač se i proti tomu ozvaly námítky. Pokrok ten založen hlavně na základě nálezů v západní Evropě, ve Francii, ve Švýcarsku a v Belgii. Rozdělení to jest však i pro ústřední Evropu, tedy i pro nás zajímavo, ač zde v podrobnostech platnosti dosáhnouti nemůže, již z ohledu toho, že u nás nebyl takový dostatek pazourku jako ve Francii, s nímž by se mohly díti pokusy o stálé zdokonalování nástrojů kamenných. Ač postup vývoje pazourkových nástrojů i u nás i ve střední Evropě vůbec jest dosti očividný, přece nepostačí tu pro třídění jednotlivých období diluvialních; u nás dlužno zasáhnouti ke současné zvířeně diluvialní tak znamenitě již prozkoumané, v jejích různých fásích a ku geologickým profilům volných diluvialních vrstev.

Jest tomu právě 30 let, co jsem ponejprv měl přednášku o kolových stavbách švýcarských v Solnohradě, od té doby, sleduje stále postup předhistorie u nás i jinde a pracuje v odboru tom hlavně též i ve vlasti naší, dospěl jsem ku třídění útvarní skupiny anthropozoické, z něhož výňatek z pojednání mého, vydaného ve spisech král. České společnosti nauk [1]) následovně podávám. Hlavní obrysy třídění toho pronesl jsem již asi před desíti léty ve veřejné schůzi, konané v Moravské Ostravě, v přednášce, o niž mě byl „Muzejní spolek Olomoucký“ požádal.

A. Diluvium (Pleistocén).

I. a. Paléolithická doba.

1. *a* Předglacialní stupeň.

Elephas antiquus, E. primigenius (mamut), Rhinoceros Merckii, R. antiquitatis (nosorožec), Equus caballus (kůň), Bison priscus (zubr), atd. Stopy člověka v střední Evropě neznámy. Ve Francii Chelléenne a Chellés-Moustérienne.

2. *b* Glacialní stupeň.

Glacialní (arktická) zvířena (Myodes torquatus (lumík), Lepus variabilis (zajíc bělák), Leucocyn lagopus (liška polární), Lagopus

[1]) Zprávy o zasedání kr. Společnosti nauk XI. 1896.

albus (sněhule polární) atd.; poblíž a nedaleko ledovců, v nezaledněných oblastích ještě Elephas antiquus, pak Elephas primigenius, Rhinoceros Merckii, Rhinoceros antiquitatis atd. Přechod činí zde vrstva u Taubachu poblíž Výmaru, jakožto meziglacialní naznačena, obsahující: zub člověčí (Nehring), Elephas antiquus, Rhinoceros Merckii, Bos priscus atd. Sem nejspíše zbytky nejspodnější vrstvy kulturní v Šipce (Maška) a starší zbytky Čertové díry (Maška, Woldřich), jakož i Býčí skály (Wankel). — Ve Francii Moustérienne.

3. *c* Poglacialní stupeň, stepní.

Zvířena stepní: Alactaga jaculus (tarbík stepní), Cricetus pheus (křeček stepní). Lagomys pusillus (píšťucha), Spermophilus rufescens (sysel stepní), Arvicolinae (hraboši) a j. Sem Schweizerbild ve Švýcařích (Nüesch), střední vrstvy kulturní Šipky a Čertové díry?, Schusterlucke v Dol. Rakousích? (Brun-Woldřich). — Ve Francii Moustér-Magdalénienne z části.

4. *d* Poglacialní stupeň, pastevní.

Zvířena pastevní: Elephas primigenius, Rhinoceros antiquitatis, Bos primigenius (tur), Bison priscus, Equus caballus atd. Sob hojně zastoupen. Willendorf-Aggsbach (Brunn-Szombathy-Woldřich), Zeiselberg (hr. Wurmbrandt) a Stillfried (Much) veskrz v Dolních Rakousích; Joslovice (hr. Wurmbrandt), mladší vrstvy štrambergských jeskyň (Maška) na Moravě; v Čechách: Lubno (Kušta), Jenerálka (Woldřich); k přechodní fási k stupni lesnímu náležejí Sudslavice II. (Woldřich), Trmice (Laube, Woldřich)? Podbaba (Frič)? atd. — Ve Francii Moustér-Magdalenienne z části.

5. *e* Poglacialní stupeň, lesní.

Zvířena lesní: Cervus elaphus (jelen), Capreolus caprea (srnec), Sus europaeus (vepř), Felidae (kočky), Bos primigenius, Bison priscus a j.); Elephas primigenius ještě žije, Rangifer tarandus (sob), velmi hojně zastoupen (nejspíše v stádech hájený). Přechod ze stupně pastevního k stupni lesnímu, blíže tomuto, činí kulturní vrstvy v Předmostí (Wankel-Maška-Kříž), s rytinami; sem mladší vrstvy Býčí skály; Liboc (Jíra-Woldřich); kulturní vrstva jeskyně Gudenusové a Eichmaierové (Brun-Hacker-Woldřich), nález v Brně (Makowsky), kulturní vrstva *c* jeskyně Maczycky (Ossowski-Woldřich) s Elephas primigenius, Rhinoceros antiquitatis, Rangifer tarandus, přitloukané nástroje kamenné. Na Rusi kulturní vrstva „u Gonců“, u Karačarova, Kostěnek a řada nalezišť u přítoku Dněpru, veskrz s Elephas primigenius a přitloukanými nástroji kamennými; atd. — Ve Francii Magdalénienne.

Dosavád žil Elephas primigenius, sob objevuje se hojně; vedle přitloukaných nástrojů kamenných žádné přibroušené, ale za to hlazené nástroje kostěnné ke konci stupně tohoto; též žádné střepy hliněné.

B. Diluvio-alluvialní přechod.

II. b. Mesolithická doba.

K paléolithu připojuje se tu v první radě kulturní vrstva jeskyně Kostelíku (Szombathy-Kříž), která přechází zde v neolith, tak že ji řadí Hörnes na základě nálezů Szombathyho přímo do neolithu. Avšak Kříž dělí kulturní vrstvu tu na spodní paléolithickou vrstvu s Elephas primigenius, Rangifer tarandus s rytinami a skulpturami, a na svrchní tmavou vrstvu neolithickou, neuznávaje žádného přechodu mezi oběma. Podobně se to má s Kůlnou. Ve sluji Na Milaszowce u Krakova náleží sem kulturní vrstva *b* (Ossowski) s přitloukanými nástroji kamennými, s množstvím ozdobných výrobků a s jednoduchými střepy. Elephas primigenius tu vymřel, Rangifer tarandus žije ještě vedle podiluvialní zvířeny lesní s prvními zbytky ochočeného skotu. V kulturní vrstvě *b* „Na Milaszowce" (Ossowski) objevují se vedle přitloukaných první jednoduché přibroušené nástroje kamenné, hrubé střepy s jednoduchou ozdobou; sob vymřel, vedle zbytků podiluvialní zvířeny lesní zbytky domácího skotu, kozy a vepře. Na Rusi náleží sem celá řada přechodních nalezišť podél řeky Oky, hlavně v okolí města Muromy (hr. Uvarov, Golycin) a jinde; všude se tu vyskytují jen přitloukané nástroje kamenné, počátek primitivní keramiky, podiluvialní zvěř divoká, avšak žádné domácí zvíře. Kníže Putatin klade sem odpadky kuchyňské z Bologoje v gub. valdajské s nástroji upomínajícími na Magdalénienne, a Antonovič staví sem oblast slují podél Dněpru s přitloukanými nástroji kamennými, primitivními střepy a zbytky skotu domácího, koně a vepře; dále náleží sem část jeskyň na Krimu. Že Kjökkenmöddingy dánské a švédské náležejí přechodní době této, již dlouho známo. — Ve Francii náleží sem celá řada nalezišť, jakož i kuchyňské odpadky francouzské; též zde mammuth vymřel, sob vymírá atd. (Magdalén-Campigny a Campigny Salmona z části). (Pokračování.)

Kroje na Vysokomýtsku kolem roku 1840.

Napsal a mapkou opatřil *Vratislav Votrubec.*[1])

1. Kroj litomyšlský.

Pamětníků tohoto kroje žije ještě mnoho v obcích mezi Vys. Mýtem a Litomyšlí a vypravování jich dosti oživí zbytky kroje, uložené

---

[1]) Krojová mapa hejtmanství vysokomýtského vystavena byla v oddělení východočeském NVČ. Než tehdy nebyla ještě úplna a není vlastně dosud, ač přičiněno dosti oprav. Původně byla mapa zhotovena za národopisné výstavky ve V. Mýtě r. 1894. a měla zobraziti okruh, kam až odbor národopisný rozvinul činnost svou v okresu i mimo něj. Osady, jichž kroj byl zjištěn, naznačeny byly na mapě barvou, neprozkoumaná místa prázdnými kolečky. Zelená barva

v museích. Neschází ani dobrých popisů toho kroje,[1]) jen výkresů jest pomálu.

Mužský oděv u zámožnějších byl tento: Ženich ke svatbě dával si dělati bílý kabát modrým hedbávím vyšívaný, dlouhý po kůtka, jenž mu zůstal oděvem svátečním. K tomu kabátu bral sice ke svatbě nejraději na hlavu vydrovku (aksamitku) se štítem vzadu[2]) co možná vysokým, později však zaměňoval, jsa starší, vydrovku za černý širák, který lépe chránil před sluncem. Jako svobodný chasník chodil v brucleku a za chladna i v lajblíku, které, ježto byly krátký, doplňoval koženým opaskem, aby si břich zahřál. Brucleky (vesty, které vzadu touž látku mají jako v předu) a lajblíky (brucleky s rukávy) byly buď černé, zeleným hedbávím vyšívané, nebo bílé a tak vyšívané, jako dlouhý bílý kabát. V tanci vypadal chasník velmi svižně, kdy bruclekem jen kryta byla košile se řásnými rukávy, pod jejímž vyšitým ležatým límcem vlál červený hedbávný šátek, na hlavě seděla vydrovka, v opasku cinkaly renčáky a u kolen třepaly se kožené tkaničky, všelijak zoubkované, koženic hlinkou nabarvených. Staří obouvali na nohy bílé punčochy a střevíce s přaskou a fáborem na nártu, ale nepohody donutily je, že sáhli raději k vysokým botám telecím, které konečně ovládly krojem. V zimě nošeny kožichy, po švech poněkud vyšívané, a na hlavu brány pangrotky beránkem vyložené, aneb vysoké čepice, jejichž povrch se skládal z kroucené vlny bílé, černé neb do zerziva, a které ozdobeny byly třemi mašličkami po straně. Ve Václavkách říkali těmto čepicím maděry a zdobili si je mašličkou bílou, modrou a strakatou.

Chudší oděvu vyšívaného neměli.

Ženský kroj vynikal barvitostí.

Svobodná jako družice spletla vlasy v tuhý cop, ten vzadu stočila v drdolek, opentlila a širokou jehlicí prostrčila. Později nosily družice pentlíky (Václavky).

Nevěstu vedly do kostela ve věnci, druhý den ji čepily do šaty, od kteréž doby zůstala šata sváteční pokryvkou hlavy. Ke svatbě šly všecky vdané v šatách. I loktušky, zvláště sacké, byly nošeny na hlavách. Všedního dne braly šátek na pokos.

Košile měla u krku široký vejložek, buď vesnickou švadlenou vyšívaný, neb jen vamberskými krajkami obložený, a hodně

---

značila kraj litomyšlský, červená rychmburský, modrá chroustovický, žlutá kostelecký. Tento rozvrh krojový stal se však jen prozatím. Zvláště poslední dva kroje nebyly s dostatek obádány, aniž uvedeny v souvislost s krojem okresů sousedních k vysokomýtskému. Výzkumy nových vycházek, podnikaných hlavně na sever okresu, a některé zprávy pánův učitelů, jako Müttermüllera ve Skorenicích a Novotného v Jenšovicích, přiměly k názvům novým, obecnějším, které čtou se také na mapě reprodukované.

[1]) Alois Vojt. Šembera: Historie a topografické popsání Vysokého Mýta. 1845. — Teréza Nováková: Kroj lidový a národní vyšívání na Litomyšlsku. 1890. — Nověji v díle: Národopisná výstava českosl. 1895. ve stati: Kroje české.

[2]) V díle: Oester.-ung. Monarchie »Böhmen« má litomyšlský junák štít vydrovky v předu. Byl jsem několikráte svědkem toho, jak venkovan chytiv aksamitku právě za ten štít, nasadil si ji na hlavu vždy štítem do zadu.

nadudané rukávy, sahající po loket, kde končily širokou krajkou (taclemi). Zlatem neb stříbrem vyšitý životek s puntem (později brokátový) spjal košili; pro krátké proramky padl dolení okraj životku hned pod prsa. Na okraj ten našity jsou šorčíky, na nichž se zachytily hodně řásné sukně.

Vrchní kytle, mezulánka, složená z vlny a příze, neb cajkovka, utkaná ze samé vlny (někdy byl cajk i polohedbávný, to jest z polovice vlny a z polovice hedbáví, ale ten prý nebyl pevný), byly při dolním okraji lemovány širokou vyráženou, t. j. květovanou pentlí. Dříve mívali na statcích ovce. Nevěsta ze statku dávala si proto vlastní vlnu na sukně, jichž mívala tucet do výbavy, každou jiné barvy: červenou, modrou světle i tmavě, fialovou, zelenou, hnědou. Sukně ty nebyly tak krátké, jak při napodobování kroje často se děje.

Fěrtoch byl rozličný i látkou i barvou; týlové byly vyšívány, sem tam nosívaly i fěrtoch z barvy (modrý plátěný), s vyšitými bílými kvítky. Červené punčochy na cviklích vyšívané a černé střevíce s fáborem na nártu neb i pantofle doplňovaly oděv. Za chladna oblékaly si do kostela kabátek o krátkém a těsném životě s četnými varhánky vzadu. V zimě brán i kožíšek a na hlavu vlňák.

Tento krojový obraz za dne svátečního držel se kolem Litomyšle do let šedesátých a někde i déle. Ale čím blíže k Mýtu, tím dříve mizel. Al. Vojt. Šembera již roku 1845. si stěžuje, kterak chasníci ve Džbánově začínají nositi kazajky bez vyšívání, a to takové, jaké na Vraclavi již obecně se nosí. Roku 1874 přistěhovala se paní-máma z Václavek do Oucmanic a tu chodila v neděli do kostela samojediná v kroji starobylém. Totéž stalo se i hospodské provdané do Voděrad, která zároveň vypravovala, že k nim v letech šedesátých přicházeli hausírníci a kupovali mezulánky a cajkovky, aby je zase v Sebranicích a jinde za Litomyšlí prodávali.

Ještě dříve mizel kroj severně od Chocně. Tam jen lidé 70 až 80letí jej pamatují. Babičky říkají: „Moje matka nosila ještě šatu, já však jen šátek na pokos. Starší nosily životek s puntem, my jen lajblíček“, (životek bez puntu, sahající do pasu). Tato změna kroje, která na Choceňsku před více než 50 lety se dála, dostala se na Litomyšlsko o 20 let později. Na sukně brán i na Choceňsku mezulán s vyráženou pentlí, nošeny červené punčochy rovněž na cviklích vyšívané a střevíce nebo pantofle. Šatu na Choceňsku silně modřily vošplavem, t. j. modrým kamínkem, který se ve vodě rozpouštěl. Jinde, jako v Oujezdě za Chocní a v Jelení, kryly také hlavu bílým čepcem s bílým širokým fáborem vzadu (holubinkou) a bohatou nevěstu čepily již do zlatého neb stříbrného čepce. V Plchovicích nosily na hlavách ponejvíce bílé plachetky, ba v jednoduchých chodily i na pole. Do těch míst působil tedy již kroj v Polabí rozšířený.

Rovněž mužský oděv byl změnou zastižen. Mizí vyšívání na kabátech a vestách, nejspíše ještě límce bývají u bohatších vyšity, na hlavu pořizují si zámožní chasníci sice trýbku (aksamitku), ale

v kloboucích objevují se různé tvary: v Dobřikově mají ještě litomyšlský širák, v Oujezdě mají již klobouk úzké střechy ale vypuklého dosud dýnka, v Plchovicích o rovném dýnku. V Plchovicích mužští nosili rozparek u košil vzadu, takže v létě měli záda silně opálená.

Ze všeho vypravování řídkých již pamětníků kroje na Choceňsku nabyl jsem přesvědčení, že v podstatě tu přece jen litomyšlský kroj panovával, ale že byl leckde buď lokálně přibarven, nebo podléhal vlivu sousedních krojů. Nezbylo po něm památky kromě nějakého zlatého čepce, což snadno vysvětlitelno, když před 50 roky nadobro byl odložen; proto také těžko jest vmysliti se v jeho lokální podrobnosti. Na mapě označena jsou místa s tímto přechodním krojem z litomyšlského do středočeského půl černě a půl tečkovaně. [1])

2. Kroj horácký.

V jediném případě, a to v Němči, obci dosti chudé, zvěděl jsem od dvou 80tiletých starců zajímavé odchylky od předešlého kroje.

Z mužských málokdo měl klobouk, většinou nosili pangrotky. Na bruclek tmavozelený (černý) oblékán rovněž lajblík rapínový, to jest z látky flanelu podobné, ale lepší než flanel, barvy téže; obé krášlili dvěma řadami knoflíkův; u bohatších byl límec zeleným a žlutým hedbávím vyšíván. Opasek měl málo kdo, jen člověk majetný pro peníze, obecně nosívali šle. Na nohy navlékány koženky nebo plátěnky podvázané pod koleny řemínky, punčochy nejvíce modré a střevíce s přaskami. V zimě nosili někteří krátké kožichy.

Mezulánku měla jen žena bohatší. I šatu za starodávna nosily, jak jeden ze starců tvrdil. Obecný však byl za jich paměti jen šátek na pokos. Košile měla vejložek a u rukávů tacle. Na životek za šorčíky zavěšena jako vrchní sukně modrá plátěná z barvy. Nejvzácnější byla černá sukně, kondraška, [2]) ve které se obyčejně vdávaly a za tím účelem si ji též vypůjčovaly. V zimě přes životek oblékaly kabátek černý neb modrý o úzkých rukávech s varhánky vzadu.

Z popisu toho patrno, že málo světlého bylo na tom kroji. Když jsem se doptával v Oucmanicích, jak se nosili za řekou, odpověděl mi pantáta: Po horácku. Ale na př. v Mostsku nosili se ještě po litomyšlsku, i mohl se ten název týkati jenom takového kroje, jaký byl v Němči. Přejal jsem zatímní ten název na mapu.

---

[1]) Za většinu těchto krojových podrobností na Choceňsku děkuji paní-mámě, která jsouc ve Vrbici na Doudlebsku rozená, provdala se do Plchovic. Vypravovala také žertem, že se mohla provdati za domácího ženicha, že se jí však nelíbil, protože neměl žluté koženky. Na Doudlebsku a Kostelecku si totiž koženky nebarvili hlinkou.

[2]) V díle: Národopisná výstava československá na str. 182. při kroji lašském stojí poznámka: »Kromráž« byla látka (vlněná), už v 17. stol. užívaná a to i do výbav šlechtičen.

3. Kroj rychmburský. [1])

Bylo pro nás překvapením, když vyburcováni byvše ruchem národopisným, odebrali jsme se do krajiny prosečské se švakrem Jos. Šímou, správcem musea vysokomýtského, abychom doplnili části kroje litomyšlského uložené již v museu vysokomýtském, a tam setkali se s krojem zcela jiným Ženský kroj úplný byl brzy pohotově, ale mužský kroj stěží sehnán v celém rozsáhlém okrsku. Popisů kroje byla hojnost, poněvadž místy i před 20 lety kroj ten se nosil, a staří dosud užívají některých částí ženského úboru, hlavně o hod boží. Při obžinkách v Čes. Rybném množství děvčat oblečeno bylo v kroj svých babiček. Tenkráte i několik mladíků sehnalo si rázovité dvě vesty červené, opasky a nějakou tu kamizolu. Celého kroje mužského jsme však nikde nezastali; posledního nositele starobylého kroje v Peci pochovali nám málo neděl před naším příchodem v tom kroji.

Mužský kroj jevil se takto:

Košile měla muďaté rukávy a na límečcích a na ramenou modré neb červené pásky na prst široké. Vesta, vzadu ovšem z téže látky jako v předu, byla červená, buď damašková neb hedbávná z marcelinu; bývala na límci a na ramenou vyšívána, ale velmi jednoduše. Opasek, vyšívaný pávovým peřím, úplně mohl zakrýti košili vyniklou snad mezi vestou a kalhotami. Kalhoty většinou manžestrové (sametové), ale i kožené neb u chudých plátěné spjaty jsou pod kolenem řemínkem na přasku; dole při postranním švu měly několik perleťových knoflíčků a šev sám byl drobně vyšit hedbávím. Někdy až k tomuto švu sahala branka (poklůpek) rovněž po krajích vyšívaná. Bílá punčocha, někdy jen immitovaná tak, že pouze lýtko kryla, vynikala jen nad lýtkem z hlubokého výkroje německých bot. Za sucha nošeny i střevíce. Šlo-li se dále, brána na vestu kamizola, kabát totiž kratší než nynější sako, s dvěma šůsky vzadu a 2—3 limburáčky nad nimi. Limburáky zovou se vypuklé cínové knoflíky, jaké i na damaškové vestě řadou v předu hustě byly přišity. Za pokryvku hlavy byl vedle aksamítky a pangrotky i nižší vlněný cylindr, ozdobený šmukem, t. j. manžestrovou, na 4 prsty širokou páskou vyšitou žlutým a zeleným hedbávím s leskiou, pentlíku podobnou ozdobou po straně. Nebyl však cylindr všude v obyčeji; ve Žďárci na př. měli menší kulaté klobouky.

V zimě navlečen dlouhý kabát s limburáky aneb dlouhý kožich pestře vlnou vyšívaný po švech i po zádech, k němuž výborně se hodila pernice, vysoká to čepice se třemi chvostky pestré vlny po straně, podobná maděře na Litomyšlsku.

U ženského kroje bylo z košile viděti jen naduté rukávy nedosahující lokte; scházel vejložek u krku a tacle u rukávů. Na krk

---

[1]) Srovnej Ter. Novákové článek o rychmburském kroji v čísle 7. a 8. Pracovny r. 1894. — Roku 1855. napsal Al. Brychta: »Kroj nynější nemá již nic zvláštního do sebe, an se v posledním čase mladí i staří dle městského kroje šatí. Toliko starci dle dlouhých vlasův osvědčují se co obyvatelé Richenburského panství.« Pam. arch. I. 165. Bývalé panství Richenburské.

vzat bílý šátek vyšívaný, ten na prsou jest skřížen a konce jeho zatčeny jsou v předu za sponku brusličku aneb při větší jeho délce za kančku zástěry vzadu. Brusliček, také lajblíček zvaný, byl hojnou kosticí prostoupen, padl až do boku a překvapoval hojnými penízky neb perleťovými knoflíčky; na místech kostic prázdných byl velmi jednoduše vyšit hedbávím. Na hojné škrobenice navlečena byla vrchní sukně kanafasová, na níž rudá barva převládala, neb u bohatších i hedbávná; ale ve svátky oblékány byly navrch hlavně sukně bílé, vyšívané často až po pás. Fěrtoušek brán rozmanitý, začasté hedbávný, někdy i tmavomodrý plátěný z barvy, bílými kvítky pošitý. Noha vězela v bílých punčochách a černých střevících.

Zvláštním způsobem byla upravena hlava. Nejprve dán na ni bílý čepec vyšívaný s barevným, hedbávným fáborem, vzadu asi tak jen dlouhým, aby koncem svým dosáhl druhého fáboru, který na plecích spínal několik řad korálů, zdobících krk a sahal zase do pasu, odkudž počínal třetí fábor náležející fěrtoušku a jdoucí téměř k lemu sukní. Tyto troje mašle vzadu poskytovaly pěkný pohled, jich nebylo však dosti, neboť ještě přes témě čepce položena byla sacká loktuška na úzko složená a uvázaná vzadu jednoduchým uzlem pod fáborem splývajícím od korálů. K poslední řadě korálů připojen býval ještě tolar.

To byl sváteční oblek vdaných za pohody. V čepcích chodily i na pole. Svobodné nosily rulíky, svázané vzadu pentličkou, rády pudrovaly vlasy moukou a vetkly do nich kytku. V Oldříši nám vypravováno, že svobodné vázaly přes vlasy sacký šátek tak, jako vdané přes čepec. Nevěsty s 500 až 600 musily míti očepák, jehož tvar dozadu se zvyšující a zdobený hřebenitou krajkou zlatou neb stříbrnou, podstatně se liší od zlatých čepců zachovávajících tvar hlavy. Padlá nosila šátek na pokos. (Žďárec.)

Za chladného počasí oblékán byl na brusliček ještě kabátek, velmi obecný v kraji, známého tvaru: v předu jest značně obloukem vykrojen, kterouž prázdnotu vyplňuje zmíněný bílý šátek přes prsa skřížený, s rukávy nahoře nadutými, dole velmi súženými, sahá do pasu a jest vzadu opatřen šůsky v podobě několika varhánků. I s tohoto kabátku splývají někdy dvě užší pentle do zadu, a zde rychmburští měli zvláštní ozdobou opět perleťové neb i porcelánové knoflíčky a pestré šňůrky, krepinky, našité v různých čarách. Před těmito kabátky s dudami byly zde však rozšířeny kabátky s úzkými rukávy a varhánky vzadu.

Když jsme se tázali, kdo vyšíval ty šátky na prsa a hlavně ty bílé čepce, zněla pravidelně odpověď: švadlena v Dědové. Čepců bílých hledí nyní prazvláštně zužitkovati. Poněvadž jich látka jest velmi tuhá, dávají si je obarviti na černo a pak upotřebují na nárty ke střevícům.

Jakmile seznali jsme tento kroj, jenž má mnoho společného s horáckým krojem na západě Moravy, hleděli jsme zvěděti, ve kterých obcích se takto nosili a ve kterých po litomyšlsku. A tu starší lidé docela lehce určovali hranici, kterou pak jsme hleděli znázorniti mapou. Dali jsme kroji zatímní název rychmburský dle dřívějšího panství nad těmi osadami.

Mapa KROJOVÁ hejtmanství VYSOKOMÝTSKÉHO.

KROJE kolem r. 1840.

1. litomyšlský.
2. horácký.
3. rychmburský.
4. středočeský.
5. přechodní z 1. do 4.

Vr. Votrubec

Příloha 1.

4. Kroj středočeský.

Od Polabí zabíhají do naší mapy úrodné roviny až k Zámrsku a odtud obloukem pod Vraclaví až za Luži. V tomto kraji byl dle vypravování stařen kroj značně nádherný, hojně vyšívaný, a to i zlatem. Vyšívání obstarávaly zvláštní švadleny, z nichž zvláště tři známy byly velikou dovedností: Domoradická, Domanická a Dobrkovská.

Ženský kroj. — Hlava svobodné, mající všedního dne jen dva rulíky, ozdobena byla ve svátek 8 rulíky, z nichž každý z 5 pramenů byl spleten a opentlen tak, že fábory splývaly na záda. Místy nosily i jehlice široké v opentlených vlasech. Nevěsta měla okolo hlavy široký věnec, od něhož rovněž četné fábory splývaly; očepena byla pak zlatým čepcem, v němž všecky vdané selky přicházely k veselosti. Do kostela pokrývaly hlavu nejraději bílou loktuškou, jejíž bohatě vyšitý jeden roh splýval po zádech, kdežto ostatní dva konce na trojhran přeložené loktušky skříženy jsou přes prsa a tam rukou přidrženy. Taková loktuška byla vyšívána buď bíle neb karmazínem. Ale i čepce tu nosily. Krk zdobily korále až v osmi kruzích s pentlí vzadu. Košile měla vejložek, ale proto brán ještě přes prsa tříroh ý šátek vyšívaný podobně jako loktuška, jehož konce za sponu lajblíčku se upevnily. Lajblíček byl bohatě vyšit dracounem a měl i zde staršího předchůdce, životek s puntem; aby se při muzice nepošpinil, vázaly přes něj v půli bílý, též vyšívaný šátek. Přes lajblíček nošen za chladna opět kabátek z předu otevřený, opatřený rukávy dole úzkými a nahoře nadutými. Starší kroj znal mezulánky, jež byly delší než pozdější kratší sukně různě květované, v neděli hedbávné neb z merinu. Ale sukni viděti bylo jen vzadu v úzké uličce, kterou zanechaly hodně široké fěrtochy z různé látky, z nichž skvostným bílým a místy červeným vyšíváním po celé ploše se honosily fěrtochy z barvy, tedy plátěné tmavomodré. Tyto fěrtochy jediné dovedly dodati kroji zcela zvláštního rázu. Na nohou nosily bílé punčochy a nízké střevíce s růžičkami na nártu.

U **mužů** zmizelo vyšívání nejprve s kabátu, že povstal dlouhý zelený šosák, později i s brucleku, jehož jedinou ozdobou zůstala dlouhá řada limburáků. Koženky svázány byly jako na Litomyšlsku řemínky pod koleny a na nohy brány vysoké boty. Hlavu kryli nízkým černým kloboukem se širokou střechou, jejž k veselostem zaměňovali ve vysoký cylindr. Bohatší pořizovali si rádi vydrovky.

V tomto kroji hlavně za starší doby patrny jsou prvky kroje litomyšlského, celkem však se nelišil od kroje, rozšířeného ve středu Čech. Vymizel asi před 50 roky.

* * *

Ze všeho pozorování kroje na Vysokomýtsku zdá se tedy vyplývati, že před 50 lety ostré určité hranice měly jen kroj litomyšlský a rychmburský. Litomyšlský, rázem svým starší, původně byl rozšířenější, ale ustupoval kroji novějšímu a — nutno přiznati — i pohodl-

nějšímu. Aspoň ti, kteří nosívali kroj litomyšlský, odpovídají na otázku, proč jej odložili: Byl nepohodlný. Tuhý stojatý límec kabátů studil, pro krátké brucleky a lajblíky mohl zase spodní díl trupu nastydnouti, koženky bývaly tak napjaty, že v nich stěží po řebříku lezl. Životek s puntem také konečně na Litomyšlsku ustoupil pohodlnějšímu lajblíčku. Poslední zbytky bývalých krojů kromě šátku na pokos dosud rozšířeného možno viděti u starších žen: na Litomyšlsku vejložek u košile a na Rychmbursku bílou vyšívanou sukni o některý hod boží.

Paměti Jana Jiřího Matthiada Račenského.

K tisku upravil *Ota J. Černý*

Rukopis univ bibliothéky XVII. A 16. obsahuje v předu různá snesení a dekrety náboženské od r. 1417., potom »Povinnosti děkanů a seniorů, majestát Rudolfův« atd. Přípisky tyto učinil kn. Jan Jiří Račenský, na konec pak připojil i vypsání života svého r. 1618.—1623. Zápisků těch užil J. Jireček k životopisu Račenského v Rukověti; otiskujeme je tu pro zajímavost jich podrobněji.

„Tyto leges přepsány jsou ode mne k. Jana Jiřího Račenského, a to l. 1612., když Pán Bůh všemohoucí ráčil z milosti své toho Čechům propůjčiti, aby své náboženství svobodně podobojí provozovati mohli, jakož jim toho majestát byl dán od Rudolfa císaře, kterýž také tuto vypsán jest.“

Tento majestát trval jest od letha božího 1609. až do l. 1618., kteréhožto léta, nemohouce již víceji příkoří sobě činěného a proti majestátu tomuto čelícího od strany pod jednou snášeti (příkoří a protivenství jaká se jim činila, to všecko najdeš v druhé apologii toho roku vytištěné, vypsáno, pominul jsem jí pro širokost sem ve psati), jali se všickni tři stavové království českého hájiti, protož sjevše se do kolleje veliké, na tom se uradili, kterak by při svých privilegiích, svobodách a obzvláště majestátu zůstaveni býti mohli.

(NB. téhož léta, totiž 1618. přijal jsem sv. ouřad kněžský, administrator byl Sigismundus Crinitus Stříbrský, ordinován jsem byl 18. Mai.)

Potom po druhé na hradě pražském se sjeli a tam některé osoby (kteréž byly rušitelé pokoje a nepřátelé majestátu usilujíce jej zkaziti, v nic obrátiti, všelikterak stavy císaři Matiášovi osočujíce) vynalezli a shledavše to na nich, z kanceláře hradu pražského v tu středu před svatodušními svátky aneb 26. Mai z vokna je vyhodili, totiž Vilíma Slavatu z Chlumu a Košumberka, Jaroslava Bořitu z Martinic jinak Smečanského, mistra Filipa Fabriciusa, sekretáře. Potom zvolili stavové sobě za krále Fridricha falckrabě, kteréhož také na království české anebo na hrad pražský dosadili, letha 1619.

Toho času jsem z městys S e m i l, kdež jsem za správce církevního zůstával, do Měst Pražských přišel.

Téhož léta vysvobozena byla z vězení urozená panna, panna Eliška Kateřina Smiřická ze Smiřic, v kterémž 12 leth na zámku Skalách zůstávala. Do toho vězení dána byla od své vlastní mateři, jsouci křivě obžalována a v podezření dána od nějakého regenta Jarše[1]) řečeného. Vzala pak sobě za manžela urozeného pána, pana Ottu Hendrycha z Wattmbergka a potom s ním některých těch statkův se ujímala, jako Semilského, Skalského, Jitčínského, Dymokurského a Dubského panství, v čemž jsem já jim s velikým hrdla svého nebezpečenstvím napomáhal, ale však za to slabou odměnu jsem vzal, nebo osoba, s kterouž jsem slib a závazek k stavu svatého manželství měl, totiž panna Anna Kopecká, rodička turnovská, sirotek, již mně měli pro mé služby propustiti a za manželku dáti a s ní svatební veselí učiniti, s nějakým Rakušanem z Pražských měst odjela, na penízi také, ani šatstvu (kromě jakési šroubovky, kteráž každému bratru za třicet kop míš. [ta mi od jednoho dvořenína hraběte Šlika vzata byla], a hřebce, kteréhož jsem panu otci do Knína poslal) podle smlouvy nic vydáno nebylo, nebo pana Ottu z Warttmbergka v Praze do arestu vsadili, paní také po mnohých komisích s jednou komisí anebo s pány, kteříž v té komisi byli vysláni byli, zahynula, a sice tak, že když ji mocí z zámku vytisknouti chtěli, v který se byla i v město Jičín uvázala, svým mušketýrům prach poručiti kázala, míníce se odtud odebrati na zámek Skály, oni berouce prach, skrze neopatrnost z luntu do něho jiskru zatrousili a tak ten prach se zapáliv, zámek rozhodil a do třiceti osob zařítil, to bylo v sobotu na neděli. Pán Bůh jest mne zachoval, že jsem tu přítomen nebyl.

Léta 1620. vstoupil jsem v stav manželský s poctivou pannou Kateřinou, kmetičnou pí. Lídy Vratislavovy z Lub na Starém Kníně, od kteréž jsem pro ni mnohá a veliká protivenství snášeti musil. V pondělí masopustní jsem ji za manželku sobě namluvil a na druhý den, totiž v outerý masopustní svatební veselí jsme měli. Letha téhož ut supra.

Item letha tohoto 1620. byl jsem commendirovan od kn. Jana Rozacia Hořovskýho za faráře do města Milívska, tam jsem mnohých kyselých věcí zakusiti musil, předně od nějakého Víta, střeštěného ouředníka, potom i od loupežných vojáků císaře Ferdinanda.

Item téhož leta vítězství obdrželi císařští na Bílé Hoře před sv. Martinem. Praha vzata i jiná města podle ní, která se v království českém zavírají krom Tábora, Třeboně a zámku Zvíkova.

Item letha 1621. manželka má, v městě Milívsku na faře když jsem zůstával, porodila synáčka 14. Aprilis v noci na čtvrtek mezi 7. a 8. hodinou, narodil se in ariete descendente, totiž na skopci.

Toho času císařští byli zámek Vorlík vzali a do Milívska se položili, fendrychové jejich byli dva Vlachové, latiníci dobří jeden se psal Casparo de Illo a druhý Joann de Lere. Ti někam s vojskem odtrhli a hned jiní na místo jich přitrhli, tak že jsem dosti veliké ouzkosti a nebezpečenství pocejtiti musil. Ale však skrze opatrování

---

[1]) Bukovského z Neudorfu.

boží předce sem toho užil, že mne s manželkou mou a dítětem nekřtěným (kterémuž asi 10 dní bylo) půl druhý míle do nějakých Krašovic dovezli, dal jsem jim 3 zlatý. Odtud manželka má půl druhý míle až na Zrůbek k přívozu po porodu svém jíti musila, potom odtud od sedláka na hnojníku až do Knína dovezeni jsme byli.

Potom v Starém Kníně v kostele též děťátko pokřtěno. Dáno mu jméno Timotheus 27. Aprilis. Kmotrové a kmotry jeho byli tito: Kněz Mikuláš Basilius Novoknínský, křtitel a kmotr, pan Šebestian Simonides Příbramský, písař radní, pan Jan Zachyašek, měšťan a rodič novoknínský, paní Zuzana Zámostská, jináče Hrabaňka, paní Alžběta Zčechovská, již v Pánu usnulá.

Narození na skopci jsou přirození Marsa cholerici, bývají soldati, conjuratores, nespokojeni, svárliví, dráči, carnifices, item kteříž se s ohni obírají, medici, bradýři, crimici etc.

L. P. 1622. ráčil mi Pán Bůh dáti syna spolu s manželkou mou Kateřinou, ten pátek po 12. neděli po sv. Trojici anebo 12. Augusti, narodil se právě v hodinu 22. Slunce bylo tehdáž na lvu. Pokřtěn je v chrámu Staroknínském 17. Aug., jméno dáno mu Joachym. Kmotrové a kmotry byli tito: Kněz Václav Hubka Kmetněveský, farář kylianský, křtitel a kmotr, pan Jiřík Voříšek, měšťan novoknínský, toho času purkmistr, pan Šebestian Simonides, měšťan novoknínský, pan Šimon Lauryn, měšťan novoknínský, literat, paní Kateřina Zčechovská, paní Johanna Sekytka, jinak Kadochová, paní Zuzana Hrabaňka, jinak Zámostská.

NB. lev je znamení ohnivé, horké, suché, cholerické, mužské, denně vychází, srdce světa, neplodné, královské, vysokomyslné, hněvivé, chytré. Má quartum clima. Kdo se narodí pod znamením lva, bejvá heroytský, pokojný, spravedlnost milující, vysokomyslný, pochlebníky nenávidějící.

Si leo in ascendente nati fuerit habebit multos exproprios filios, quia in 6 et 7 sunt ♐ ♑ quorum dominus est ♄ qui habet domum et exaltatio: in signis oppositis ☉.

Joachym je jméno židovské, vykládá se Páně přísaha aneb Páně stolice.

(Item byl jest Joachym opatem v Kalabrii, muž silný, při pravdě velmi horlivý, známosti Krystovy pravdy a mnohými dary ducha sv. osvícený. Ten jsa tázán, kdy by měl přijíti Antichrist, odpověděl, že se on již dávno narodil, vyvýšující se nade všecko, což slove bůh Balaeus annotavit.)

Létha paně 1623. 17. dne Oct. Pán Bůh všemohoucí ráčil mne pro polehčení kříže manželského spolu s manželkou mou Kateřinou navštíviti a nám dcerku na ten bídný svět dáti. Narodila se noci nastávající mezi 3. a 4. hodinou Slunce a měsíc toho času byly na váze. Pokřtěna je v chrámu páně města N. Knína Hor zlatých, 20. Oct., dáno jí jméno Anna Benigna. Kněz Matěj Jakobides Volynský, pan otec můj vlastní, křtil. Kmotři a kmotry byli tito: pan

Ludvík Zámostský, měštěnín novoknínský, pan Vít Joannes, jinak Zčechovský, měštěnín novoknínský, paní Dorota Koudelová, paní Kateřina písařka, paní Kateřina Laurynka, mydlářka. Toho času nebyl jsem doma, zdržoval jsem se v kraji litoměřickém.

Narození na váze jsou přirození Venuše, sanguinei, frejovní, smilní, muzici, pravdiví, ženskému pohlaví milí, mravní, teskliví a smyslu nestálého.

Roku tohoto draho veliké bylo, tak že se pamětníka nenachází, který by takové draho pamatovati mohl, nebo jeden strych žita za 25 kop míš. místem i za 30 kop kupován byl, i jiné všecky věci drahé byly, střevíce za 5 kop, takže co prvé za kopu koupil, musil tehdáž 10 kop dáti, a toho draha veliká příčina jest byla zlá mince nebo téměř polá měď byla.

Item k velikému neštěstí jsem roku tohoto přišel, nětco z opilství, nětco z hněvu, mezi soldaty sem se dal a s nimi přes 20 mil až k Chebu sem putoval, zůstával sem s nimi 12 neděl. NB. od 25. aprilis až do 9. septembris všechen sem pošetilý zůstával, máloli že sem se ex poculo Medusae nejbláznivějšího nápoje nenapil.

NB. 6. Mai (slova hebrejská) tentare summum opificem per ebrietatem ausus sum.

NB. 8. Mai quidam confessor nigromanticus misit ad me spiritum, ex cuius instinctu perforavi cultro pectus meum. Sed deus misertus est mei, ut paenitentiam agam. (Kýs černokněžník poslal na mne ducha, z jehož vnuknutí probodl jsem se. Ale Bůh slitoval se nade mnou, abych mohl se káti.)

Závěšek zdobený soškou sv. Jiří v Chrudimi.

Podává *K. Lábler.*

V posledním čísle tohoto listu na str. 130. ve zprávě nadepsané „Pozor na české památky“ byla učiněna též zmínka o zakročení a překažení prodeje částí zbroje sv. Jiří náležející arciděkanskému chrámu v Chrudimi. Zpráva přejata byla z politických denních listů, kde uveřejněna byla asi v témž znění, však ne z pravdy, i sluší uvésti ji na pravou míru.

Památka, o kterouž se jedná, není ani zbroj ani část zbroje sv. Jiří, nýbrž závěšek se soškou sv. Jiří, an se potýká s drakem. Drahocenný závěšek tento pochází dle souhlasného náhledu všech znalců z doby rudolfinské. Jest vzácnou prací zlatnickou, jichž jen poskrovnu se nalezne. Podoba draka jest všecka z perleti, ostatní vše ze zlata. Zadní strana těla drakova obložena emailem velice umělým, zeleným, šupinovitým. U hoření spony, na ozdobě pod drakem jakož i na spojovacích řetízcích zasazeny jsou brilanty, rubíny a safíry, celek zakončen perlou. Na hlavě drakově nalézala se kdysi korunka s velkým brilantem, který bohužel zmizel.

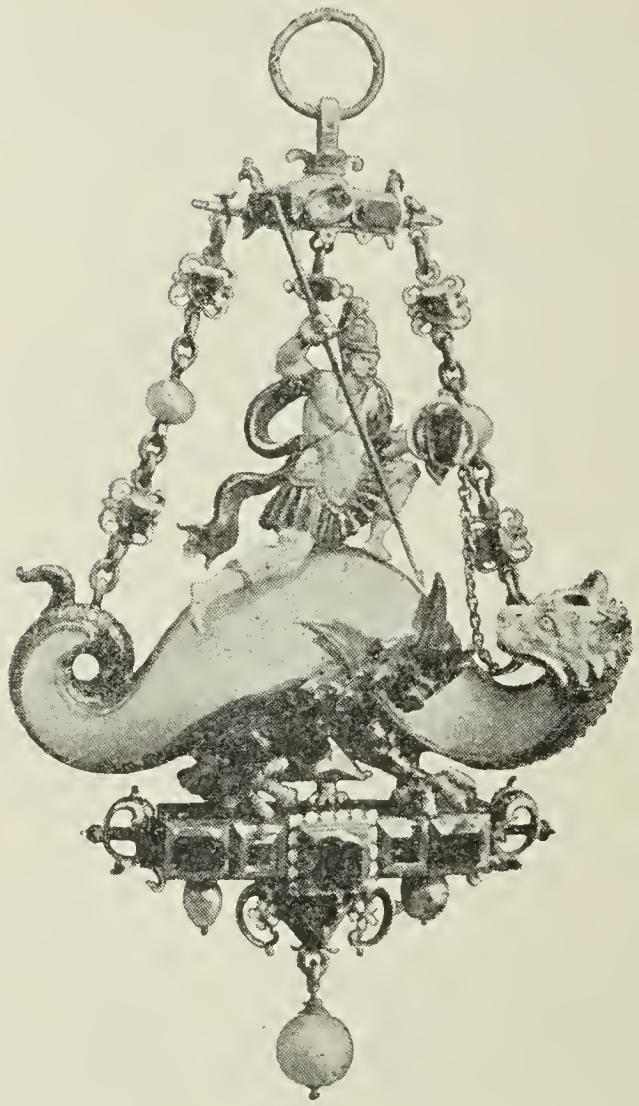

Chrudimský závěšek, zdobený soškou sv. Jiří.

Asi před půl letem ucházela se frankfurtská firma klenotnická o koupi tohoto klenotu, známého z jubilejní výstavy a panem Drem Chytilem popsaného, nabízejíc majiteli zdejšímu patronátu několik tisíc zl. Patronát nemoha v záležitosti tak důležité sám rozhodovati, svolal zvláštní komisi, skládající se ze zástupců patronátu, obce a zdejšího musea, kteráž usnesla se, že klenot ani za vysokou nabídku neprodá, a kdyby snad časem k prodeji dojíti mělo, že smí prodán býti buď museu království Českého, neb uměleckému průmyslovému museu v Praze. O usnesení tomto zpraveny též příslušné korporace, jimž nad zachováním památek uloženo bdíti. Byla tudíž zpráva, jak v politických listech zněla a v tomto listě otištěna, zcela nesprávná, nezakládající se na pravdě.

Táflovaný strop v zámku bělském.

Kresbou a slovem podává *F. Zuman.*

Vstoupíme-li do druhého nádvoří zámku v Bělé u Bezděze, shlédneme na levo křídlo budovy zámecké, jež zachovalo svůj starý ráz i při opravách, prováděných v zámku bělském do r. 1691. vlaským stavitelem Bernardem Canevallem. [1])

Křídlo toto dvoupatrové má v přízemí a v prvním poschodí chodbu otevřenou do dvora, z níž vybíhá do nádvoří arkýřovitý výstupek (viz vyobr. č. 1.). V prvním poschodí výstupku nalézá se strop pracovaný z různých dřev, částečně vykládaný, částečně vyřezávaný.

Tvar stropu jest lichoběžník, jehož ostré úhly jsou sříznuty, takže vzniká nepravidelný šestiúhelník, jehož tři strany jsou 1·65 m.

---

[1]) V matrice bělské od roku 1666.—1778. stojí psáno: Anno 1691. 15. Februar. Pohřben do chrámu Páně pod Mužsky Stolice Urozený Pan Bernard Canevalle, Národu svého Vlach a toho Času Baumistr Zámku Bělského, stáří 51 Leth.

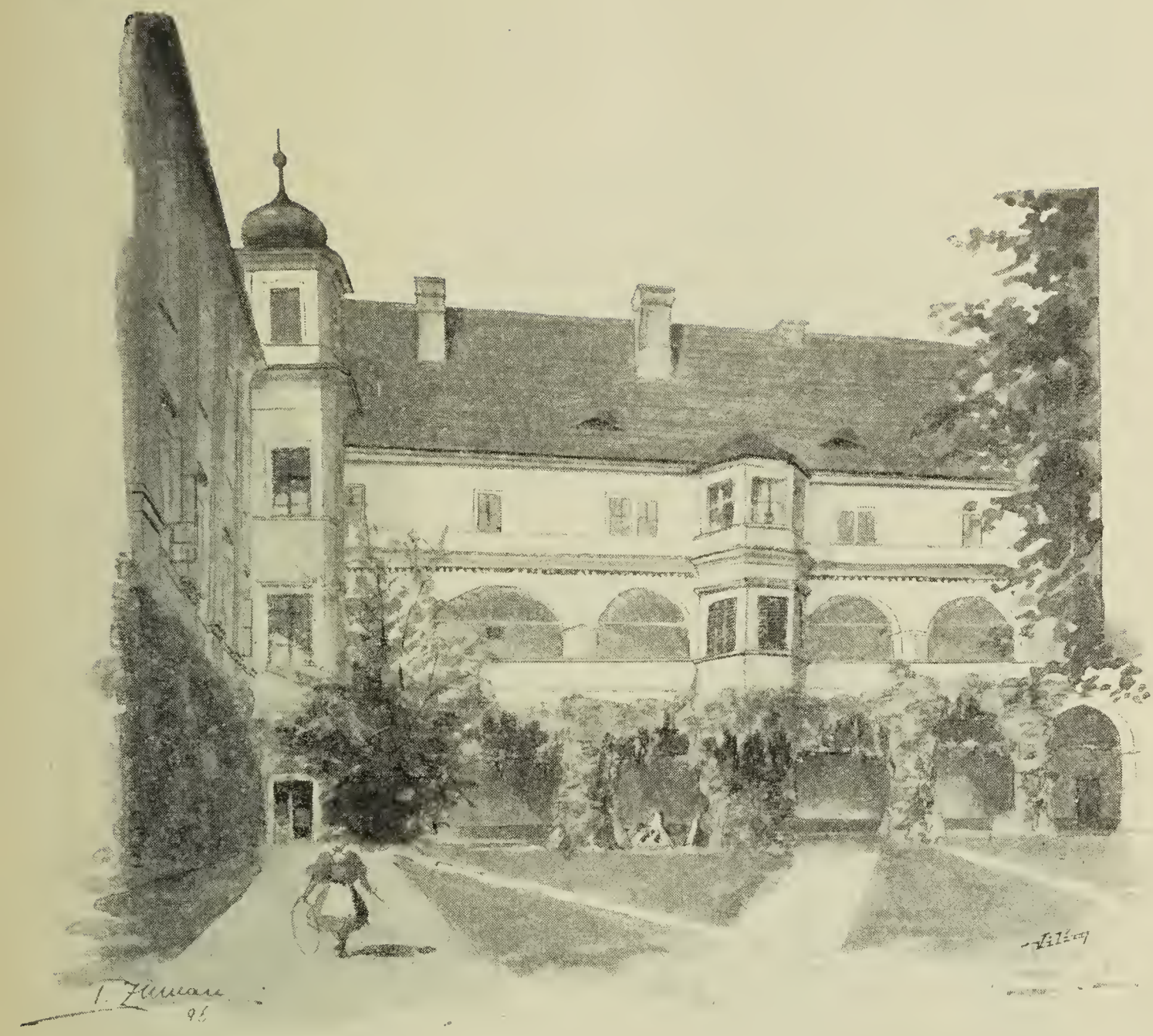

Obr. 1. Levé křídlo zámku bělského. Kreslil Fr. Zuman.

dvě 0·55 m. dlouhé; šestá pak strana přiléhající k loggii má 2·75 m. zdéli (viz vyobr. č. 2.). Plocha stropní rozdělena jest lištami v pole s obvodem rovnoběžná tak, že uprostřed zbývá pole lichoběžníkového tvaru, které jest vloženo o 19 cm. hlouběji (viz vyobr. průřezu).

Pole s obvodem rovnoběžná vyplněna jsou intarsiemi dle tvaru a různé velikosti polí komponovanými. (Výplně dvou polí scházejí.) Úzké pruhy základní plochy, které zbyly vedle vykládaných a lištami omezených polí, zdobeny jsou ornamenty ze slabých prkének vyřezávanými a nalepenými (vyobr. č. 3., 4.).

Kolmý přechod ku střednímu hlouběji vloženému poli jest podobnými ornamenty a zubořezem zdoben.

Střední pole vyplňují dva znaky reliefní vyřezávané a dvě pole vykládaná. Znaky mají tvar elipsy, jejíž delší osa jest 27 cm. a kratší 25 cm. Prvý erb jest Berkovský; v rámu složeném z listů vavříno-

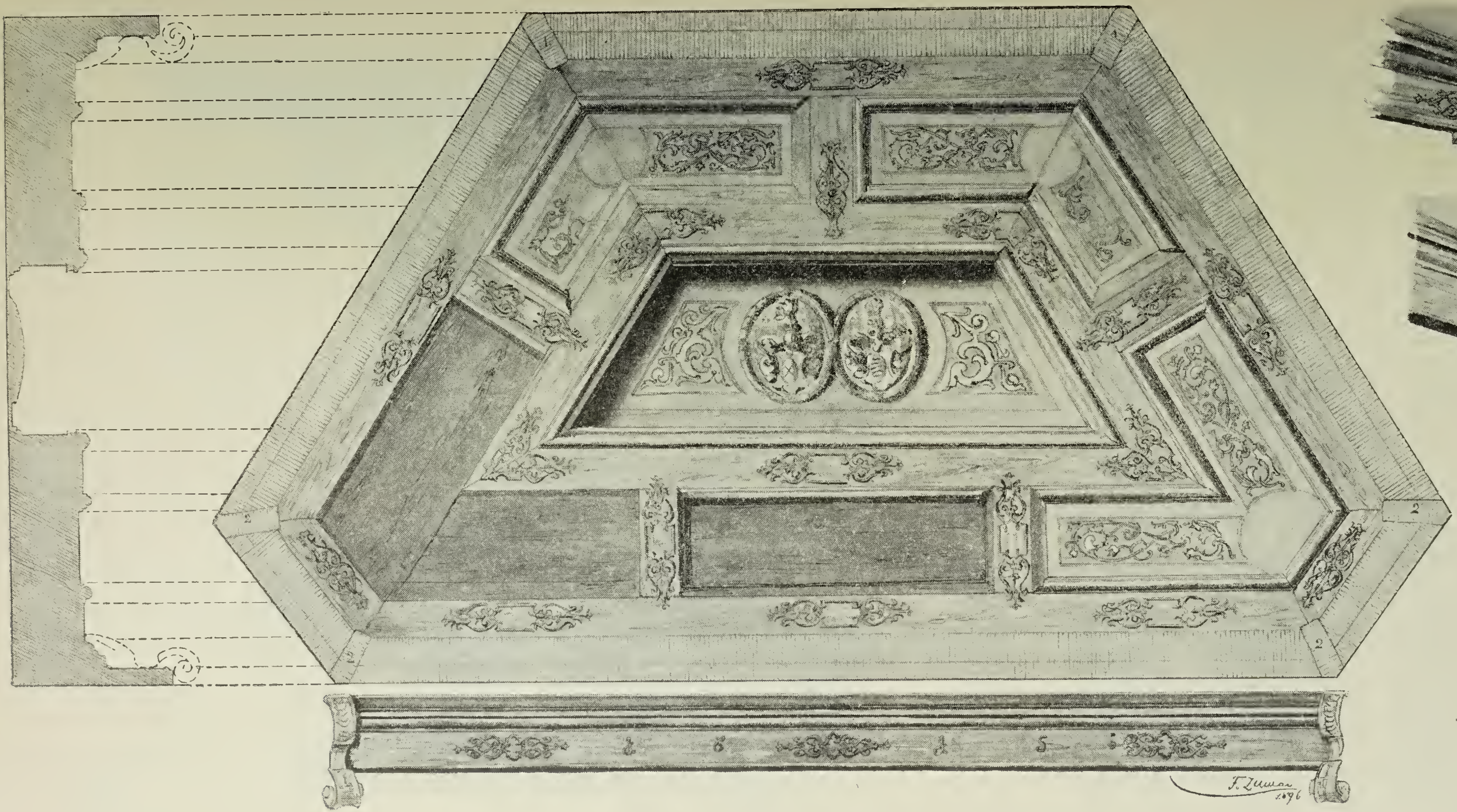

Obr. 2. **Táflovaný strop v zámku bělském.** Kreslil Fr. Zuman.

vých nalézá se dole štít a v něm ostrev; nad štítem přílbice s korunou o 3 zubech, z níž vycházejí 2 křídla orličí na sebe položená, na nichž se též ostrev spatřuje. Kolem erbu jsou pěkné fafrnochy, a zbývající plocha elipsy vyplněna ozdobami vrytými. Vedle křídel s obou stran jsou písmena:

B.B. — Z.Z.

Druhý erb jest Slavatovský; v stejném rámu nalézá se dole štít, na něm 3 pásy vodorovné, nad štítem přílbice k levé straně obrácená s korunou o 3 zubech, nad níž se opakuje štít dolení; nad tímto pak chochol z per.

Místo vedle fafrnochů zbývající jest vyplněno též vrytými ornamenty, po stranách pak hořeního štítku jsou písmena na levo M.K., na pravo B.Z.S.

Výklad těchto písmen, přihlédneme-li k letopočtu na římse 1615 a k tomu, že v této době pánem na Bělé byl Bohuchval Berka z Dubé

Obr. 3.

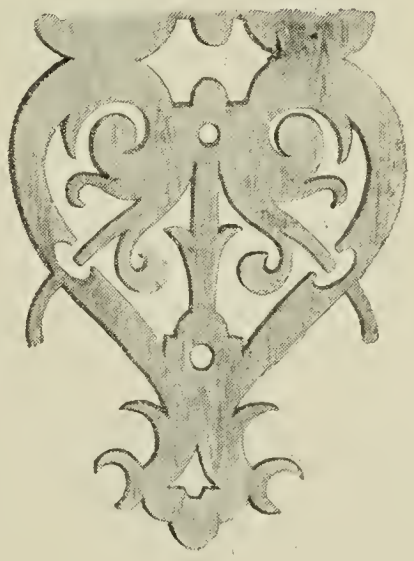

Obr. 4.

a Lipého, jehož manželkou byla Majdalena Kateřina Slavatovna z Chlumu a Košumberka, se podává asi tento: První písmena u znaku Berkovského znamenají tedy „Bohuchval Berka“. Jak však vyložiti ona dvě Z na pravé straně, jsme na rozpacích. [1]) Písmena v druhém erbu znamenají nepochybně: „Majdalena Kateřina — Berkova,“ „Z. S.“ zůstávají na pochybách.

Strop nesen jest římsou 21 cm. vysokou, která zdobena jest ornamenty, ze slabých destiček dřevěných vyřezávanými a nalepenými

[1]) B—ý ve zmínce o stropu tomto v Pam. arch praví, že znamenají »Z Dubé a z Lipého«; pro krátkost že vynecháno »Dubé« a »Lipého« a zachována pouze dvě z. Výklad ten zdá se dosti násilným.

Obr. 5.

(vyobr. č. 5.); na nejdelší části římsy, která přiléhá k loggii, jest nalepen letopočet 1615. (viz vyobrazení). V rozích římsu přerušuje šest konsol dvojího tvaru.

Dílo toto, dosti umělé, ukazující vkus i talent komposiční dobrého lištáře, provedeno jest v renaissanci, na níž jest znáti vlivy německé, přihlédneme-li zvláště k ornamentům nalepovaným.

Dílo to provedeno bylo asi nákladem pana Bohuchvala Berky z Dubé a Lipého, potomního direktora stavovského, jenž uprchl po bělohorské bitvě do ciziny a zemřel v Hamburku v chudobě.

Strop ten jest nyní zašlý a chatrný, snad brzy však přikročí se k jeho opravě.

Příspěvky místopisné.

I.

Třeboň.

Regesta listin 14. věku, uložených v archivu městském v Třeboni.

Podává *Theodor Antl.*

1371., 1. května. Bratří Petr, Oldřich a Jan z Rožmberka doznávají, že farní chrám Třeboňský má ve svém vládnutí tyto důchody a platy: na dvoře ve Spolí 7 lánů, na dvoře v Mladošovicích 2 lány a v městě samém Třeboni 1½ lánu činže, pak desátky z 10 lánů, kteréž mají v držení měšťané Třeboňští, desátý týden každého roku mýto v Třeboni, z každé krávy po jednom sýru a z každého domu tutéž 1 kuře.

1372., 24. ledna. Jan z Landštejna, probošt Mělnický. prodal bratřím Merklínovi, Hajnlínovi a Henzlínovi, zvaným Landrové, z Třeboně, mlýn před branou Břilickou, ležící u mostu Břilického v Třeboni, za 27 kop gr. Pr. a louku pod rybníkem ve vsi Spolí za 40 kop gr. Pr.

Svědky byli: Vítek z Landštejna, Ješek z Kosové Hory a Kunáš ze Vstuh.

1376., 17. března. Petr a Jan z Rožmberka vzdávají se nápadu v městě Třeboni za odškodněnou 30 kop Pr.

1376., 8. září. Petr a Jan z Rožmberka udělují městu Třeboni ius regale, stanoví ve sporech možnost appellace k Budějovickým a dále k samým pánům z Rožmberka, zavazují měšťany Třeboňské k službám válečným vnitř a vně země (in stipendio curruum) a dovolují konečně, by majetek těch, kteří zemřeli bez potomků, připadl jich příbuzným.

1384., 28. září. Petr a Jan z Rožmberka zakládají s vědomím a vůlí bratra svého Oldřicha a jeho syna Jindřicha za duše svých rodičů a bratří, pak za duši manželky Janovy, Alžběty, blíže svého města Třeboně špitál pro 17 chorobných chudých, 1—2 služky v to počítaje, ponechávají sobě a svým nástupcům volbu správce špitálu, který má za svoji námahu dostávati ročně z důchodů špitálních 3 kopy gr. Pr., a věnují k vydržování toho špitálu 26 kop

ročního platu ve vsi Neplachově, 17 kop 43 gr. ve vsi Svinech, pak za duši Trojana z Březí 2 kopy ve vsi »Stropnička« a za Zacharyáše z Truskovic 1½ kopy ve vsi Stojčíně. Konečně stanoví povinnost Třeboňských mnichů, by četli třikrát týdně mši ve špitále, a věnují k tomu účelu 5 kop v Hrachovištích a 1 kopu ve Dvorci.

1385., 4. prosince. Jan z Rožmberka postupuje rychtáři a konšelům města Třeboně 2 kopy gr. Pr. ročního platu na dvou lánech ve vsi Kramolíně za lány Voděradskými za tím účelem, aby peníze ty vždy ve výroční den jeho smrti mezi chudé rozdělili.

Svědky byli: Oldřich a Jindřich z Rožmberka.

1389., 18. listopadu. Oldřich z Rožmberka a syn jeho Jindřich darují za duševní blaho Jana z Rožmberka špitálu Třeboňskému 8 kop 12 gr. Pr. ročního platu z rychtářství Třeboňského.

1389., 18. listopadu. Oldřich z Rožmberka a syn jeho Jindřich schvalují darování jednoho lánu u Třeboně, Boršem, arcijáhnem Bechyňským, a jednoho lanu Ješkem, měšťanem Třeboňským, špitálu v Třeboni (hospitali pauperum et inferiorum), jak to byl již dříve Jan z Rožmberka schválil, a osvobozují ty dva lány ode všech dávek.

1392., 5. června. Jan, markrabě Brandenburský a vévoda Zhořelecký, Volfrám, arcibiskup Pražský, a Hynek z Hohenštejna, sudí král. Českého, jmenovaní správcové Čech při odjezdu krále Václava IV. do říše, vypovídají na stížnost Jindřicha z Hradce, Jana z Miloňovic a Petra ze Svojšína, jimž Jindřich z Rožmberka, který současně s králem Václavem vyjel, své zboží k spravování byl odevzdal, v rozepři s Budějovickými: o silnice, mýta, stavování lidí, řeky, potoky, g'ejty, meze a lovy, aby se oni Budějovičtí všech přehmatů pod pokutou 100 hřiven stříbra pro královskou komoru a 10 hřiven pro poškozeného vystříhali. (Jest padělek z r. 1459.)

1395., 18. dubna. Jindřich z Rožmberka postupuje městu Třeboni 14½ lánu a 5 podsedků ve vsi Břilicích, prodává témuž městu ovocnou zahradu, mimo zdi městské proti zámku ležící, v kterou se má postaviti 8 dvorů, a stvrzuje konečně ius regale.

1399., 19. srpna. Jindřich z Rožmberka doznává, že prodal se svým synem Petrem dvůr ode dávna pustý a opuštěný ve vsi Chlumu, z něhož se platívalo po 2 kopách gr. špitálu Třeboňskému, za 28 kop gr. Pr., kteréžto peníze mu paní Peltrata, gubernátorka toho špitálu, již vyplatila.

Příspěvky rodopisné.

I.

Podává *Josef Siblík.*

Z manualu městečka Kasejovic z r. 1559.—1707.

1559. Srovnána rozepře mezi urozeným panem Janem Muchkem z Bukova na Tchorovicích s panem Janem Boušem, služebníkem Václava Zmrzlíka ze Svojšína a na Lnářích. Prostředníky se jmenují: Václav Zmrzlík, Václav Běšín z Běšin a na Bělčicích, Jan Záborský z Brloha a na Kadově.

1574. Prodává pan Albrecht Vojíř z Vočedělic dům svůj v Kasejovicích urozenému panu Petrovi staršímu Věžovskému z Lub za 320 kop. Svědkové: Bedřich Mladota z Jilmanic, Jindřich Vojíř z Vočedělic, Mikulaš Řesanský z Kádova a na Nezdřevě, Lipolt Častolar Dlouhoveský z Dlúhé Vsi a na Kotouni.

1582. Zápis na dům urozeného pána Jana Hubky z Černčic. Smlouvači: Jan Běšín st. z Běšin a na Tisovém, Jan Srbický ze Zalezl a v Kasejovicích, Jan Bohuše z Hradiště, Zdeněk Běšín z Zdenína a v Bělčicích, Jan Skála z Skály starší z Bělčic.

1583. Bartoloměj Strýček prodává urozené paní Kateřině Častolarové z Machovic dům za 350 kop míš. Svědkové: Uroz. pan Jindřich Dubský z Třebomyslic, uroz. pan Zikmund Geta (?) z Tyna na Hradišti.

1584. Uroz. Mikuláš Řesanský z Kadova a na Nezdřevě prodává uroz. Janu Srbickému ze Zalezl v městě Kasejovicích dům a grunt za 200 kop grošů míš.

1589. Prodávají panna Anna Bohunka a panna Kateřina sestry z Častolarek Dlouhoveských z Dlouhé Vsi dům v Kasejovicích.

1611. Zápis na dům urozeného pana Pavla Horčice z Prostého od Pavla Zemánka za 400 kop grošů míš.

1619. Bořivoj Záborský z Brloha kupuje dům od Maturina.

1628. Uroz. a statečný rytíř pan Joachim Krištof Hubka z Černčic a na Konotopě prodává dům svůj v městě Kasejovicích se vším osením Václavu Vorlíčkovi, sousedu města Kasejovic za 305 kop grošů míš.

1635. Zápis a vyznání Daniele Vdovce z Kasejovic, které na sebe učinil v příčině zabití urozeného pana Jaroslava Volfa ze Sternberka na Lnářích, Bělčicích a Kladrubcích, hejtmana kraje Prachenského blíž města Českých Budějovic skrze mordéře Matěje Šole

* * *

Z manualu pamětihodných věcí městys Kasejovic z r. 1713. [1])

1700. Léta Páně 1700. dne 4. měs. února Pán Bůh všemohoucí ráčil pana Tomáše Zacheusa Svaté římské říše hraběte Cernína z Chudenic, J. C. M. skutečného tajného radu a komorníka a vícekanclíře při královské dvorské kanceláři české, vrchnost naši nejmilostivější ve Vídni z tohoto světa povolati. Bůh všemohoucí rač jeho milou duši do nebeské radosti mezi své vyvolené přijíti, aby se na věky před trůnem božím radovati mohl a my po vykročení z tohoto plačtivého oudolí abychom se s ním v neskonalé věčné radosti shledati a věčně se radovati mohli.

1715. Léta Páně 1715. dne 2. března Pán Bůh všemohoucí ráčil pana Václava Josefa Svaté římské říše hraběte Lažanského, J. C. M. skutečného komorníka, z tohoto světa povolati. Bůh všemohoucí rač jeho milou duši do nebeské radosti přijíti, aby se na věky radovati mohla. Amen.

1716. Léta 1716. dne 8. února Pán Bůh všemohoucí ráčil J. M. Pannu Pannu Marii Aloisii svaté římské říše rozenou slečnu Černínovou ve Vídni z tohoto světa povolati. Pán Bůh všemohoucí rač její milou duši do nebeské radosti přijíti, aby se na věky radovati mohla.

1717. Léta Páně 1717. dne 2. února Pán Bůh všemohoucí ráčil hr. Excelenci Paní Paní Zuzanu Terezii svaté římské říše hraběnku Auspergovou, vrchnost naši milostivou z tohoto světa povolati. Bůh všemohoucí rač jí neskonalou radost v nebeským království dáti.

1726. Léta 1726. dne 1. dubna Pán Bůh všemohoucí ráčil Paní hraběnku Josefu Marii z toho světa povolati. Bůh rač jí milost věčnou dáti.

---

[1]) Byl zřízen 15. března 1713. tu středu před nedělí kejchavnou z původu a nařízení p. Adama Šalomouna, primasa městys Kasejovic a téhož času purkmistra.

Příloha 2. Sgraffita v domě »u červeného srdce«.

Příloha 3. **Sgraffita v domě »u červeného srdce«**

Sgraffita na domě „u červeného srdce“ čís. 311. v Bartolomějské ulici v Praze.

Napsal architekt *Rudolf Křiženecký.*

Koncem února letošního roku započato jest s bouráním domu „u červeného srdce“ čís. 311. v Bartolomějské ulici na Starém městě v Praze, kde se má postaviti nový dům pro „n ě m e c k ý v ý r o b n í s p o l e k“.

Starý tento dům byl jednopatrový, uvnitř měl malý dvůr a v zadu proti Ferdinandově třídě dosti prostrannou zahradu.

Přední stavení do ulice bylo co do umělecké stránky bezvýznamno, ale dle renesančního štítku nad jedním oknem, v němž byly křížem položeny d v ě l i m p y, bylo lze souditi, že dům byl někdy nákladnickým, v němž se slad připravoval a snad i pivo vařilo a šenkovalo.

Při bourání levé strany dvorního stavení shledáno v I. patře, že zde stávala loggie o pěti obloucích na čtyřech sloupech, spočívající v přízemí na dvou obloucích, dělených širokým pilířem.

Na těchto obloucích a pilířích, jakož i na přední façadě levé strany dvorního stavení objevena byla při bourání bezbarevná sgraffita do omítky vrytě vyškrábaná. Fotografoval jsem s bratrem tato sgraffita a podávám z nich dvě tabulky.

Na obloucích nalézají se výkresy ornamentální, tvořící obrubu a výplně; ve dvou polích objeveny dva obrazy, představující biblické výjevy: rozsudek Šalamounův na straně levé, a potrestání hochů posmívajících se proroku Eliseovi na straně pravé.

Orámování obou výjevů skládá se z toskánských sloupů na postamentech, kdežto parapet má probíhající listový ornament.

Vše provedeno manýrou, jež neužívala zbarvené omítky za podklad, způsob to, jenž se osvědčil mnohem trvalejším, nežli podklady černé nebo hnědé, jak v nynější době jest obvyklo.

Objevená tato sgraffita jsou rázovitá, ale nerovnají se uměleckou cenou sgraffitům Rudolfinské doby, škrábaným na staré míčovně v zahradě hradu Pražského.

Před několika málo lety byla při bourání domu v Konviktské ulici na Starém městě podobná barevná figurální sgraffita objevena, taktéž i na domě v Křemencové ulici, kde dnes nové gymnasium stojí.

Objevená sgraffita na domě „u č e r v e n é h o s r d c e“ v Bartolomějské ulici pocházejí dle svého rázu z konce 16. století a také letopočet na jedněch dveřích s letopočtem 1591. by nasvědčoval, že asi tou dobou nějakým vlaským mistrem toto dílo provedeno bylo.

Kromě sgraffit zmíněných objevena zde v domě na straně do zahrady čtverhranná věž, která koresponduje se soudobou věží blízké budovy policejního ředitelství, stojící ve dvoře. Původ sahá do polovice 13. století, kdy Staré město prvně hradbami opevněno bylo.

Také zde nalezen zeleně polévaný figurální kachlík z kamen a krásně modelovaná kamenná ženská hlava v malých rozměrech — oba tyto nálezy svým rázem na konec 16. století ukazují.

Dle Tomkova „Základů místopisu Prahy“ byl zde již r. 1410. nákladnický dům, jenž tu ještě koncem předešlého století stával, jak oznamuje nám Schaller.

O historické mapě města Smíchova.

Píše *Jan Herain*

V posledních létech pořizují si některá předměstí pražská a obce kolem Prahy historické mapy, znázorňující, jak obec která se svým okolím v jisté době — na příklad před bitvou bělohorskou — vypadala.

Snaha předvésti nynějšímu pokolení podobné vyobrazení obce z věků předešlých zasluhuje zajisté plného uznání, než nemělo by se přehlížeti, že práce podobná jen tehdy může býti cennou, provede-li ji někdo místní historie úplně znalý, mající dostatek vlastní soudnosti a schopnosti ku vyhledání pramenů v archivech, jinak je celá práce pochybnou, snad i falešnou a tudíž bezcennou.

Takovou pochybenou a na falešných datech založenou prací jest historická mapa obce Smíchova, provedená panem Janem Šlechtou Křivoklátským, úředníkem obce pražské, představující, jak ves Smíchov r. 1620. vypadala, s udáním, komu tenkráte patřila.

Tato mapa byla o předešlých vánocích v knihkupectví Kotkově na Smíchově veřejně — tedy k obecnému posouzení — vyvěšena, i dovolím si pojednati zde o její hodnotě a historické věrnosti, aby podán byl příklad, jak se historické mapy sděl̆avati nemají.

1. Nápis na historické mapě té zní:

„Smíchov
za Albrechta Pfefferkorna rytíře z Ottopachu a za rychtáře Smíchovského Vácslava Krejčího
L. P. 1620.
Složil a kreslil
Jan Šlechta Křivoklátský.“

Již tu jest mapa zcela falešnou, neboť tehdejší ves Smíchov Albrechtu Pfefferkornovi rytíři z Ottopachu ani rodině jeho nikdy — a tedy ani r. 1620. — nepatřila, o čemž níže důkaz podám.

Podle zemských desk kvaternu rudého trhového čís. 27. stránka B. 23, prodal „v úterý po sv. Brigitě r. 1593. pan Kutovec z Aurazu dědictví své, totiž ves Smíchov s dědinami, chalupami, s krčmou výsadní svobodnou v téže vsi, s platy stálými i běžnými, též robotami i se vším panstvím, jakž on sám Jan Kutovec a také někdy otec jeho

Jan Kutovec dle kvaternu trhového černého kropeného čís. 24. C. 27. v držení a užívání měl, purkmistru, radě a vší obci Starého města Pražského za 6000 kop míšeňských hotově zaplacených.“

Starému městu Pražskému patřila ves Smíchov až do r. 1622., kdy Pavel Michna z Vacinova, jenerální proviantmistr vojsk císařských, vynutil si podloudným způsobem na obci Staroměstské postoupení Smíchova za dodávku proviantu, kterým obec v tehdejších válečných časech založil.

O tomto postupu dočítáme se v témže kvaternu čís. 27. na juxtě str. B. 23. následující: „Léta 1622. v pátek po sv. Vítu purkmistr a rada na místě vší obce Starého města Pražského postoupili jsou a touto juxtou postupují ves Smíchov i se vším k tomu příslušenstvím Pavlovi Michnovi z Vacinova na Tloskově, Maršovicích, Vlčicích, Březanech, J. M. Cís. radě, dědicům a budoucím.“

Když Pavel Michna z Vacinova zemřel, přešel Smíchov kromě jiných statků na jeho nejstaršího syna Václava, a když i tento r. 1667. na věčnost se odebral, byly statky jeho — tou dobou velice zadlužené — r. 1678. licitací prodány, jak se o tom dočítáme v kvaternu Památném zeleném cypřišovém čtvrtém čís 393, strana M. 9., dle něhož dne „23. května 1678. prodána ves Smíchov v licitaci od úředníků české komory, po zemřelém Václavu Pavlovi Michnovi z Vacinova, s výsadní hospodou, s kamennými lomy a polmi, loukou a hlavištěm u Červeného mlýna, to vše za 4000 rýnckých panu Jiřímu hraběti ze Sinzendorfu.“

Roku 1684. přešel Smíchov prodejem od Sinzendorfa na rod knížat Švarcenberských.

Z těchto zde citovaných zápisů z desk zemských vysvítá, že Smíchov r. 1620. obci Starého města a nikoliv Albrechu Pfefferkornovi patřil, a náleží nyní panu Šlechtovi Křivoklátskému, aby podal důkaz, že tomu tak není a že desky zemské mají zápisy nesprávné.

Důkaz ten — zdaří-li se panu Šlechtovi — byl by arci zajímavým.

Albrechtu Pfefferkornovi patřily statky a vesnice Jinonice a Butovice blíže Smíchova ležící, které on r. 1609. za 17.400 kop míšeňských koupil a poněvadž se přidržel strany Fridricha Falckého a jako direktor působil činně proti císaři Ferdinandu II., byly jemu po bitvě bělohorské r. 1621. statky ty konfiskovány, podobně i jeho sestře Anně sousední ves Radlice. Viz Bílkovy Dějiny konfiskací v Čechách I. díl str. 432. a 433.

Když r. 1684. kníže Švarcenberk ves Smíchov koupil, nabyl mimo jiné i nedaleké vsi Jinonic, a od té doby přidělena větší část chalup Smíchovských jurisdikcí ku statku Jinonickému.

V pozdějších létech domáhalo se sice Staré město Pražské navrácení Smíchova cestou soudní, ale kromě patronátu nad kostelem sv. Filipa a Jakuba, pak několik chalup a hlinišť, jež mu byly přisouzeny, nedostalo do svého vlastnictví ničeho více.

Prvotní ves Smíchov, skládající se z chalup při dnešní třídě Švarcenberkově a Kinského na cestě od Celné ku Košířům roztrou-

šených, patřila ponejvíce k jurisdikci Švarcenberské, jejíž sídlo v Jinonicích bylo, vedle toho zaujímaly největší prostor v ploše Smíchova vinice, které podléhaly jurisdikci viničních hor na Starém městě, pak celý pruh pobřeží vltavského, jenž i s přívozem pod jurisdikci mosteckou čili pod správu dnešního Karlova mostu patřil.

Kromě nemovitostí, spadajících pod jurisdikci Jinonickou, hor viničních, mosteckého úřadu a Starého města, byly zde i letohrádky a zahrady, jež jsouce v zemských deskách zapsány, žádné jurisdikci nepodléhaly, byly tudíž svobodné.

Tolik bylo nutno předeslati o jurisdikci Smíchova, jak se v 17. století utvářila, i mám za to, že ta okolnost, že Švarcenberkové jurisdikci Smíchova na sousední statek Jinonice přenesli, uvedla pana Šlechtu v omyl, že ves Smíchov patřila někdy ku Jinonicům, jimiž r. 1620. Albrecht Pfefferkorn vládl.

Kdyby byl pan Šlechta četl zápisy deskové o Smíchovu, pak listiny archivu města Prahy, jichž je zachováno v originále do několika set kusů, byl by došel k výsledku zcela jinému — že jich nečetl, toho mám úplnou jistotu i lze tak seznati i z provedení jeho mapy historické.

V čele historické mapy té je zobrazen znak Albrechta Pfefferkorna, štít, mající v horní polovici ve zlaté půdě černého orla, kdežto ve spodní půli jsou 3 zlaté hvězdy a nad nimi srpek měsíce v poli modrém; je-li znak ten správný, nemohu tou dobou posouditi, naskytá se však otázka, proč r. 1850., když Smíchov na město povýšen byl a znak Starého města Pražského přijal, nepřijal za svůj znak erb rytíře Pfefferkorna? Či snad r. 1850. vědělo se již to, co dnes pan Šlechta dosud neví, že nejen od r. 1593—1622. Smíchov obci Staroměstské patřil, ale že jí náležel i před r 1547. (kterou dobou jí byl po válce šmalkaldské králem Ferdinandem I. konfiskován)?

2. Druhá velká nehoda stala se panu Šlechtovi, že na své historické mapě zobrazil stavení, jež nese nápis „Sovový mlýn“. Soudě dle věže u mlýna, mám za to, že je to stavení v dnešní ulici Nábřežní, kde jsou v nynější době stavení poznačená čís. 88, 89 a 90. Avšak chyba lávky! To nejsou „Sovovy mlýny“, nýbrž někdejší mlýn Petržilkovský vedle bývalé vodárny Malostranské postavený a patřící i s vodárnou obci Malé strany po kolik set let. O tomto Petržilkovském mlýně a o vodárně v Kartouzích jest zachováno množství listin od 16. století v archivu města Prahy, kterých pan Šlechta nikdy nečetl, an by jinak přeložiti nemohl Sovův mlýn z ostrova Kampy na malé Straně na Smíchov; že tomu tak, jak zde uvádím, mohl se přesvědčiti i v „Privilegiích měst Pražských“ od Čelakovského, str. LXV., a v kvaternu trhovém bílém z r. 1561. E. 17. Že u toho mlýna byly také jezy na Vltavě, jež jsou tam podnes, možno seznati i z rytiny Jiljího Sadelera z r. 1606., ale na historické mapě jich není.

3. V bývalých Kartouzích na Smíchově, tam, kde dnes stojí Pražsko-Smíchovská kartounka v ulici Nábřežní, číslo 84, má část továrny až do výše druhého patra na zevnější omítce rejsování, býval to letohrádek, jehož zbytky se zde dosud zachovaly, který —

soudě dle slohu — povstal před r. 1620.; tohoto letohrádku pan Šlechta na mapě nemá, ač budova tu před r. 1620. zajisté stávala.

4. O vrchu Petřínu se strany Smíchovské víme ze Sadelerovy mapy Prahy z r. 1606., že byl porostlý nejvíce révou vinnou, i nezdá se nám býti správným, že by tam býval r. 1620. les jehličnatý a stromoví ovocné, jak mapa páně Šlechtova uvádí.

5. Městské ozubené hradby mezi Újezdem a Smíchovem jsou sice na mapě naznačeny ve všeobecných rysech správně, avšak v detailu prozrazují neznalost opevnění měst doby tehdejší. Taktéž provedení Újezdské brány není dosti věrné — současné rytiny podávají aspoň obraz její jinak.

O jménech vinic na mapě uvedených zkomoleně nemíním se zde zmiňovati, myslím, že nahoře podán důkaz, že t a t o historická mapa Smíchova, tak ledabyle zpracovaná, nemá ceny pro obec Smíchovskou ani pro nás.

Ke zprávám o původu starých křížů.

Sděluje *Ant. Tomíček.*

Mínění, že většina starých křížů postavena jest na místech, kde neštěstí se stalo, jest zajisté správno.[1]) Že však postaveny byly kříže i na poděkování, že neštěstí se nestalo, toho nalezl jsem doklad listinný v právním manualu města Litomyšle z roku 1657. pag. 76.

„Slovutné a vzácné poctivosti panu purkmistru a pánům radním města Litomyšle, pánům a přátelům zvláště milým, k dodání do Litomyšle. —

Slovutné a vzácné poctivosti etc.

Před Vašimi Poctivostmi netajím, nýbrž oznamuji, majíce sobě od Jeho V. Hraběcí Milosti pána, pána mého milostivého, jak před rokem, tak opět nedávných dnův, poručeno, abych jednu p o k l o n u, n e b o l i ž t o k ř í ž, na obci sloupenské, blíž ouvozu jedouc ke kostelu, před sedmi lety tudy dotčené Jeho V. Hraběcí Milosti kuchař, kdyby snad ochrany Božské nebylo, byl by v těch místech s koněm krk srazil a o život přišel; že jej dáleji Pán Bůh od nebezpečenství a většího pádu uchovati ráčil, na památku k postavení poklony neb sv. kříže jistý díl peněz ze své mzdy s jistým vědomím a milostivou vůlí často opakované Jeho V. Hraběcí Milosti odevzdal, tak aby ten sv. kříž k dostatečnému postavení tím dříve přijíti mohl. Z té příčiny toto psaníčko činím, Vašich Poctivostí za to služebně žádám, aby předně (jakožto páni gruntův) své dovolení, tak také z osady Sloupenské některé osoby k vyzdvihování týchž tesaných kamenů dáti odporni nebyli. Že má slušná žádost oslyšená nebude a J. V. Hr. M. milostivému zalíbení zadosti se stane, v tu náději přicházím, odpověď očekávaje. — S tím nás z obojí strany v ochranu Božskou poroučeje, zůstávám Vašich Poctivostí každého času k službám volný

J a n J i ř í D u s í k m. p.

(ad notam: t. č. purkrabí v Brandýse).

Datum v Brandýse nad Orlicí dne 3. Oktobris 1669.“

---

[1]) Český Lid III. 178, 288, IV. 371 a V. 130.

Dr. Jindřich Wankel.

Dne 5. dubna t. r. zemřel v Olomouci po dlouhé strastiplné nemoci Dr. Jindřich Wankel v stáří 76 let. Narodil se r. 1821. v Praze. Život Dra. Wankela celý byl zasvěcen práci a vědě. Již jako lékař v Blansku u Brna, a později jako lékař sídlem v Olomouci věnoval se úplně studiu vlastivědy moravské. Zkoumal jeskyně v okolí Blanska (hlavně Býčí skálu), zkoumal pohřebiště pravěká, sbíral mate-

† Dr. Jindřich Wankel.

rial osteologický a archaeologický, psal o svých nálezech do různých vědeckých časopisů, neboje se polemik a nedůvěry, udržoval neustálé a hojné styky s vědeckým světem za hranicemi českými, hlavně s Německem a Ruskem, a stále prostředkoval mezi cizinou a námi. Při tom všem vyvíjel i neobyčejnou činnost organisatorskou. Jeho zásluhou utvořil se nejčinnější spolek vlastivědný na Moravě „Vlastenecký musejní spolek v Olomouci“, založeno Museum, jež v několika málo letech vzrostlo k neobyčejné bohatosti.

Celou tuto činnost zde podrobně na rychlo oceniti nelze. Byla jednak příliš rozsáhlá a jednak příliš významná, než aby bylo možno ji vystihnouti několika řádky. Bude úkolem pozdějším, aby byla řádně oceněna a mladším vyložena. Největší zásluhu má Dr. Wankel bez odporu svojí činností iniciativní a organisatorskou. Zatím co jiní ještě spali a nepochopovali — on již byl vzhůru, pochopil, oč běží, pracoval sám a jiné budil, k práci pobízel. Působil stejně účinně v úzkém kruhu rodinném, jako v spolku a v kruzích nejširších a působil nejen v jednom oboru, nýbrž v směrech mnohých. Vzrůst nauky archaeologické, anthropologické, národopisné, přírodovědeckého poznání Moravy atd. má mu mnoho co děkovati.

Všechno, co Wankel chtěl, co konal, mělo jeden určitý ráz, daný cílem, jejž si postavil a k němuž stále směřoval: poznat a nad jiné povýšit minulost a přítomnost Slovanstva. Byl jedním z těch starých vlastenců, kteří německy hovořili, ale cítili jen česky a slovansky. To přivedlo jej občas i ve spory se střízlivějšími snahami a s těmi, v nichž více chladný rozum pracoval. U Wankela pracovalo především slovansky cítící srdce.

Dru. Wankelovi bude navždy za činnost jeho uchováno čestné místo v dějinách národního života a národního vzpružení na Moravě. A to nejen v myslech jeho žáků, ale v š e c h, kteří jej a jeho činnost poznali. Budiž mu země lehká! *Dr. L. Niederle.*

Různé zprávy.

Úmrtí. Dne 22. února t. r. skonal JUDr. Štěpán Berger, velkostatkář, c. k. konservator, horlivý archaeolog, zejména v oboru předhistorickém. Aby znamenitá sbírka jeho zachována byla zemskému museu, postará se archaeolog. komise. — 27. února zemřel Dr. Vilém Gabler, ředitel vyšší dívčí školy, v 75. roce věku svého. Byl pilným spisovatelem, zejména v oboru francouzských dějin, zvláště revolučních. Vedle toho vydal několik francouzských učebnic. Bohatou knihovnu svou odkázal českému Museu. Čest buď jich památce!

Národopisné museum československé. Materiál, shromážděný na NVČ sám takořka žádal, aby byl bezpečně uchován. Přirozeně mohlo se státi tak jedině založením nového ústavu. Tím jest Národopisné museum československé. Jakkoliv program činnosti jeho zřejmě vysvítá z názvu, přece neváháme ho opakovati. V působnost NMČ jsou zahrnuty oddíly: lidové obydlí a stavby, lidové kroje a vyšívání i všechen výstroj těla, zaměstnání lidu, zvyky a obyčeje, literatura lidová, hudba, písně i tance, zřízení právní, společenské i náboženské, oddělení zeměpisné (i po stránce přírodnické), anthropologické, demografické a jazykové.

K práci bylo přikročeno s chutí i láskou, nemůže býti tedy ani jiného výsledku než utěšeného. Ještě za trvání NVČ sepsány jsou z vystavených věcí veškery předměty, shodující se s programem musejním a dožádáni jak vystavovatelé i odborové výstavní, buď aby je darovali, buď půjčili, buď prodali. Jest potěšitelno, že skoro vše bylo darováno; ba byly často nabídnuty ještě i předměty, vymykající se programu. Také tyto ovšem výbor přijal s povděkem, aby byly zachráněny před obvyklým smutným hospodářstvím s našimi památkami.

Postaráno jest o to, aby bylo získáno co nejvíce předmětů z krajů, kde nejsou v bezpečí. Vyslána byla celá řada odborníků na moravské i uherské Slovensko, aby v čas zakoupila zde cenný materiál národopisný, jenž jest dnes základem NMČ. Mimo to rozhodl výkonný výbor NVČ, aby zůstaly majetkem musea veškery předměty, které koupil pro výstavu z vlastního jmění. Známo všeobecně, že byla podána ke sněmu petice za zachování výstavní dědiny, ku kteréž se připojila též naše Společnost. Přejeme si, aby se také tato akce zdařila. Na podporu práce musejní usnesla se Rada musejní vydávati šestkrát do roka »Věstník« za redakce Dra. L. Niederla, správce Musea. Dosud vydaná tři čísla obsahují mimo zprávy o konečných pracích výstavních a o činnosti NMČ. instruktivní zprávu redaktorovu o národop. oddělení výstavy pešťské a dražďanské. Dále vydána I. část »Příspěvků k dějinám národopisu československého«, přinášející »Hlasy o NVČ« od Fr. Ad. Šuberta. Obsažnější a poučnou jest »I. Zpráva o činnosti NMČ«, sepsaná Drem. L. Niederlem. Dále Rada ustanovila se na edici národopisné encyklopedie. V nejbližší době již vyjde prvá publikace názvu »Národopisný sborník«, za redakce prof. Dra. Frant. Pastrnka.

Takořka mžikem mělo NMČ základ tak pěkný, že můžeme býti zcela spokojeni. Naskytá se však otázka, co bude dále, neboť ani skvělé a rozsáhlé místnosti dosavadní již nestačí. Nutno pomýšleti na vlastní budovu. NMČ jest podnikem kulturním a tu v prvé řadě očekáváme, že vláda přispěje k uskutečnění této myšlénky. Že země a královská Praha přispějí značnou měrou, není pochyby. NMČ jest dnes v dobrých rukou. Z doslovu jeho správce, Dra. L. Niederla, jak čteme v »I. zprávě«, vyjímáme tato slova: »Ale ovšem nejvíce je třeba práce. Bez usilovné práce vnitřní nepřivede Museum k rozkvětu žádná subvence, žádné dary. A práce tato musí jíti i cestou svojí, neodvislou, směrem moderním « Pravdu tohoto výroku doličují dosavadní úspěchy. Jsme z nich upřímně potěšeni a přejeme i na dále všeho zdaru. Láska a přízeň, kteráž byla strážcem NVČ, provázej i Národopisné museum československé!

A. Bohouš Černý.

Opravy. Pan JUC. Halík z Domažlic zasílá opravu ke str. 52. IV. ČSPSČ. »V článku »Národ výstava« stojí psáno, že N. Kdyně sice jest, ale ne Stará, a přece to je pravda. Stará Kdyně stojí při N. a lid dosud říká ve Staré Kdyni.«

Článek »List erbovní Rozynů rytířů z Javorníka« v ČSPSČ. IV. 39, není všechen ode mne, mou prací bylo pouze přepsání textu. *J. V. Š.*

Pořec (sic) Neb. B. V. Konečný našed v knihách skuteckých zápis »při porzczu« marně hledal slova pořec a jeho významu Po mém mínění nikdy ho nebylo Ve slově porzczu je c patrně psáno nezřetelně místo e — při porzezu. Pořez je pak slovo známé, značící porážku dobytka, pak i platy z porážky. *J V. Š.*

Nález v Drobovicích. Na ssutinách kommendy někdy rytířů německých v Drobovicích provádí výzkum »Včela čáslavská« za subvence vládní. V rumech odkryty byly 4 desky náhrobní, z nichž první figurálně jest ozdobena; pod deskami nalezli kostry a zbytky výstroje.

(*Nár. Listy ze dne 24. IV.*)

Sluj u Hlubočep. V lomech hlubočepských skalníci otevřeli sluj asi 45 m. dlouhou, dosud neznámou, v ní pak nalezeny byly 2 nádobky, kteréž však bohužel se rozbily. Jest naděje že badání v jeskyni provede k dalším objevům předhistorickým. (*Katol. Listy ze dne 24. IV.*)

Starobylý ráz Prahy. V. Mrštík uveřejňuje v »Rozhledech« palčivou žalobu na městské representace naše, »Bestia triumfans«, výkřik, vycházející z hloubi duše roznícené nad hospodářstvím s českými památkami. Básník ani nemohl psáti klidně. V odpověď na výčitky Mrštíkovy navrhoval pan dr. Černohorský ve schůzi rady městské, aby ihned rozbořen byl kostel sv. Václava na Zderaze. Návrh ten byl přijat většinou, a jen vetem p. starosty dra. Podlipného (za něž nemůžeme býti dosti vděčni), rozhodnutí odloženo.

Literatura.

Papáček Pavel, **O pivovarství v král. městě Berouně.** Příspěvek k dějinám českého průmyslu. Beroun 1897. Nákladem pivovaru právovárečného měšťanstva. 8⁰ str. 48.

Na základě nečetných zmínek v archivaliích berounských spisovatel kreslí vývoj berounského pivovarství. Napřed klade úvod o českém pivovaření vůbec, pak zprávy z XV.—XVI. století. Vyčítá zajímavé názvy poloh, kde bývaly dříve chmelnice. V druhé polovici XVI. století mizí pivovary soukromé po domech, měšťané pořizují si budovu společnou. Kapitola III. pojednává o století XVIII. a popisuje tehdejší stavení pivovarská, IV. stať doličuje z pramenů hospodářství varní. Vypsáním nynějších poměrů a stavbou spolkového pivovaru spisek končí. Pro Berounské dobrá upomínka, pro kulturního historika spořádaný materiál.

Čelakovský Jaromír, **Cheb a Chebsko**. Otisk z Ottova Slovníku naučného. Nákladem vlastním Praha 1897. Stran 19. Mapka.

Chebsko, někdy území daleko větší, osídleno bylo ve starých dobách Slovany, v X. století čítá se již k říši německé, z níž jest kolonisováno. Roku 1061. připomíná se poprvé osada Cheb, Egire. Byvši prve částí marky, ve XII. století krajina stala se dědičným zbožím hohenstaufským, r. 1266. zmocnil se Přemysl VI. panství to, r. 1276 však je ztratil. V zástavě věna jest Chebsko r. 1277. králi českému postoupeno; ač na krátký čas r. 1305. vrátilo se pod panství císařovo, od r. 1314. trvale jest spojeno s korunou českou, ovšem jako území samostatné. Potomními zřízeními svazek vždy více byl utužován. Zvláštní poměr tento státopravní a pokusy o zrušení jeho zavdal příčinu k častým sporům, přece však Chebsko uhájilo svého postavení přese všecky pokusy až do r. 1721, kdy včleněno jest do království Dřívější rozsáhlost jeho ovšem zmenšila se již v XV. století na krajiny asi nynější.

Český Lid. Rediguje Dr Č. Zíbrt. Roč. VI. 1897. Č. 1—4 Tille. Ze srovnávací literatury lidové. — Zíbrt. Žákovské slavnosti na sv. Řehoře. — Píseň o svatbě krále Marokánského — O praktickém použití lidového ornamentu českého. — Žákovské slavnosti na sv. Blažeje. — Vyobrazení her a zábav staročeských. — Z netištěných zápisků Krolmusových. — Pověsti o Přemyslovi ve Slezsku. — Zvířátka a Petrovští — Národopisné studie našich umělců. — Přísaha mezní v hrobu nebo pod drnem — O srovnávacím studiu lidového podání. — Váša. Kamarýtova sbírka Českých nár. písní duchovních. — Hruška. Národopisné studie našich umělců. — Vejce v podání chodském. — »Tři« králové na Chodsku. — Koula. Několik myšlének, v čem a kde dlužno hledati starožitnost vyšívání československého. — Vyhlídal. Ze života slezských dětí. — Nováček. Pobratimství zlodějů r. 1668. — Pověst »Kubata dal hlavu za blata«. — Jana Butzbacha zpráva o národě českém z roku 1506. — Kterak se mstívali sedláci za pych polní. — Holuby. Drobné poviestky z Bošáckej doliny — Hajný. České tance. — Šimák. Píseň o králi Marckánu. — Hoblová B. O úpravě hlavy ženské na Mladoboleslavsku — Král. Komedie o sv. panně mučedlnici Barboře. — Malovaný. Nářečí z Císařova a okolí na Moravě. — Alferi. Příspěvek k doplnění názvoslovi českého tkalcovství z okolí Želiva Novák. Slovenské písně sebrané od Bož. Němcové. — Klvaňa. Jak a co vše zapisovati při studiu lidopisném. — O českoslov. věcech na výstavě v Budapešti r. 1896. — Václavek. Sbírka hádanek valašských. — Zítek. Zkazky o vodníkovi z jižních Čech — Jos. Vlast Kamarýt v Kučeři r. 1827. při zpěvu písní národních. — Čermák. Národopis klíčem k archeologii. — Cvrček. Z archivu Ochranovského. — Jirásek. Píseň o napomenutí. Adamitská listina. — Kořán. Selská svatba v okolí Vorlickém. — Lego. Kroj a vyšívání lidové na Blatech. — Typy lidu československého. — Nedoma. Výslech domělého čaroděje r. 1737. — Patera. Paběrky z rukopisů staročeských. — Hošek. Povídky z okolí Svojanovského. — Pátek. Česká literatura folkloristická za r. 1894. a 1895. — Kulda. Moravské národní pohádky a pověsti z okolí Sloupského. — Hálek. Nekažte nám naše národní pohádky. — Muška. Kterak vznikl název »hloupá Přelouč«

— Šilhavý. Starý kamenný kříž v Dl. Brtnici na Jihlavsku. — Štrnad. Povinnost vrahova, postaviti kříž zavražděnému. — Máchal. K písni slovenské o Paromovi a Ratce. — Bernard. Hustota obyvatelstva ve Slezsku. — Schrutz. Několik starých českých předpisů lékařských. — Černý. Národopisná výstava lužicko-srbská v Drážďanech. — Karásek. Vánoční píseň. — Adámek. Tance lidové v okr. Hlineckém. — Hošek. Jak se stínal beran — Vansová. Vajce v podání slovenského l'udu. — Čižmář. Nevolaj z hrobu mrtvého. — Z ruchu národopisného. — Časové zprávy.

Český časopis historický. Vydávají J. Goll a A. Rezek. Nakl. Bursík a Kohout. Roč. III. 1897. seš. 1.—2. — Pastrnek. Nová kniha o době cyrillomethodějské. Referát o Lapôtrově díle. L'Europe et le Saint-Siège à l'époque carolingienne I Le pape Jean VIII. týkajícím se též apoštolů slovanských. Lapôtre dovozuje, že zákaz slovanské bohoslužby způsobil podvod Wichingův, jenž oklamal papeže Štěpána padělanými listy. — Pak je odsudek Götzova spisu Gesch der Slavenapostel Kyrillus und Methodius. Gotha 1897. — Jaroš. Antisemitismus v klassické literatuře — Koneczny Felix. Historiografie polská v posledních letech. — Kadlec. Šime Ljubić (nekrolog chorv. historika). — Vrchlický. Messer Brunetto Latini, Dantův předchůdce a učitel. — Drtina. Francouzské školství za doby revoluce. — Vlček. Proti revoluci francouzské. — Teige. K listině Otakarově ze 16. prosince 1222. — Literatura: J. Lippert. Social Geschichte Böhmens in vorhussitischer Zeit I. — (J. Šusta.) — A Kraus. Goethe a Čechy. (J. Krejčí.) — Čelakovský. Codex iuris municipalis regni Bohemie II. (G. Friedrich.) — Loserth. Das St. Pauler Formular. (F. Tadra) — Murko. Deutsche Einflüsse auf die Anfänge der böhm. Romantik. (J. Máchal.) — Bretholz. Die Tataren in Mähren und die moderne mähr. Urkundenfälschung. (G. Friedrich.) — Tadra Kulturní styky Čech s cizinou. (Goll.) — Herzog-Haug. Realencyklopedie für protest. Theologie. (Novotný.) Zprávy.

Ze Společnosti přátel starožitností českých v Praze.

Zprávy z valné schůze, konané 21. března 1897.

Výroční valná schůze byla konána 21. března t. r. v zasedací síni č. 28. na staroměstské radnici o půl čtvrté hodině odpoledne. Za propůjčení této místnosti náleží dík starostovi král. Prahy, p. J. U. Dru. Janu Podlipnému. Schůzi zahájil a řídil starosta, stavitel Jan Herain Zapisovatel M. U. C. Josef Jira přečetl zápis o poslední řádné schůzi valné, též o schůzi mimořádné, jejž přítomní schválili, aniž bylo rokováno. Rovněž všemi hlasy došly schválení výroční zprávy členů výboru, jež klademe níže. Starosta připomenul, že výbor ztrácí jednoho z dlouholetých členů svých v prof. Janu Soukupovi, jenž, působě na venkově, byl nucen zříci se správy sbírek a redakce »Časopisu«. Děkuje mu jménem Společnosti žádal za další spolupůsobení v našich pracech, pokud povolání jeho dovolí. V prof. Soukupovi ztratila Společnost nejen dobrého znalce různých oborů své působnosti, ale i ochotného člena, jenž vždy měl po ruce vhodné thema ať k rozpravě, ať k přednášce ve členských schůzích. Vykonány pak volby a zvoleni jsou do výboru pp.: starostou: Jan Herain, stavitel; náměstkem jeho: Frant Ekert, farář u M. Boží Sněžné; pokladníkem: Eduard Bufka, vrchní revident Zemské banky; prvním jednatelem: A. Boh. Černý; druhým: Jos Trmal, účetní; správcem sbírek i archivu: M. U. C. Jos. A. Jíra, assistent Národop. musea českoslov.; knihovníkem: Ant. Masák, učitel; zapisovatelem: J. U. C. Frant. Zuman; přísedícím výboru: Václav Brož, bursovní rada a majetník realit. Náhradníky zvoleni: M U. Dr. Čermák; Ant. Schiller, odb. učitel a typograf; Frant Helebrant, obchodník; Franěk Páris, adv. úředník.

Za dozorce spolkové zvoleni: Adolf Pecenka, c. k. vrchní místodrž. inženýr; Jindřich Pštross, hodinář a mechanik; Edv. Sochor, architekt.

Při volných návrzích bylo s potěchou znamenati skutečnou účast členstva na věcech spolkových. Ve velice živém rokování, jehož se hlavně súčastnili pp.: Malec, Pštross, Reisenzahn a Topič návrhy a dotazy, podali vysvětlení starosta a jednatel. Po schůzi použili účastníci s radostí ochoty člena, pana J. U. & Ph. Dra. Jos. Teige, adjunkta městského archivu, a prohlédli si některé cenné archivalie, k nimž p. Dr. Teige podal výklad.

Zpráva jednatelská za r. 1896. Velectěné shromáždění! Z povinnosti jednatelské podávám zprávu o činnosti naší Společnosti v roce 1896. vnější i vnitřní. Zevně pracováno, aby vzrostl počet členů a tím platněji došly splnění naše snahy a úkoly. Vnitřní činnost záležela ve schůzích členských s poučnými výklady a přednáškami a vycházkách. Z části byla již o činnosti učiněna zpráva v »Časopise« spolkovém roč. IV. str. 61.—63., i zmiňuji se o ní jen v podstatných rysech. Výkonný výbor NVČ. požádal Společnost, aby se připojila k petici na zachování výstavní dědiny. Výbor učinil tak s radostí, podav petici k rukám poslance p. K Adámka. V dubnu r. 1896. bylo téměř veškerou žurnalistikou poukázáno k tomu, že není při nových stavbách aneb úpravě ulic v Praze dosti přihlíženo k památkám historickým a ke starobylému rázu města. Nemeškaje učinil správní výbor sl. městské radě petici v této věci, vytýkaje ve spisu hlavní požadavky jak po stránce historické, tak i praktické. O věci bylo jednáno, jak známo, již r. 1895., kdy Společnost podala petici společně s Uměl. Besedou a se Spolkem architektů a inženýrů. Člen p. Jindřich, ob. starosta, učinil Společnost pozornu na archaeologické naleziště v Chrabřecích; správní výbor vyslal tam p. správce sbírek Jana Soukupa. Žel, že cesta neměla výsledku, ač jinak poskytla některé zajímavé příspěvky národopisné. Za týmž účelem byl vyslán p. správce sbírek do Tuněchod po zprávě, podané členem, p. říd. učitelem Ad. Schustrem. Šetření v Tuněchodech mělo skrovný výsledek, lze však očekávati, že nespustíce obě místa se zřetele, dojdeme za čas k výsledkům platným. Výbor, obdržev zprávu, že jest na zámku lobeckém uloženo množství starších archivalií, přijal nabídku jednatele p. Trmala, jenž se uvolil zajeti tam. Zjištěno bylo, že zpráva byla mylna, ježto již déle tam ničeho není. Dřívější majitelé odvezli všechen archiv, a není lze míti naděje, bychom jej získali. Člen vdp. farář Jiří Bayerle na Tmáni upozornil na množství náhrobků při kostele tmáňském, které jsou vydány na pospas nepohodě i rozmarům mládeže. K ohledání jich vypravili se na Tmáň oba jednatelé s p. inženýrem Píseckým z Kranichfeldu. Náhrobky náleží rodům: Svárovským ze Svárova, Trmalům z Toušic a Ottům z Losu.

Seznavše, že většina náhrobků jest dosti zachována a že všecky svou zajímavostí zasluhují bezpečného úkrytu, navrhli, aby výbor povolil náklad, potřebný k jich umístění a vhodnému upravení vnitř kostela. Dnes jsou již všecky pod střechou, a celá věc bude dokončena, jakmile nastane trvalejší pohoda. Vdp. Jiřímu Bayerlovi náleží upřímný dík za všechnu péči, již této věci věnuje. Povděku zasluhuje majetník velkostatku p. Frant. Noltsch, jenž svolil jako patron kostela k této změně. Výbor usnesl se, aby byl podniknut archaeologický výzkum blízko Prahy, i povolil zl. 300 —.

Bylo však nutno výzkum zatím odložiti, poněvadž nebylo možno získati pozemku. Národopisnému museu československému bylo slíbeno darovati některé předměty, jakmile budou sbírky srovnány. Obchodnímu museu českému byly zapůjčeny předměty, jež měla Společnost vystaveny v obch. oddělení na NVČ. Vycházky byly uspořádány dvě. Prvá 31. května do basiliky sv. Jiří a velechrámu sv. Víta na král. hradě pražském, kdež podal obšírný výklad vdp. Frant. Ekert. Druhá vycházka konána 21. června do rozkošného zámku v Troji, kdež učinil výklad člen p. Ant. Schiller.

Loni byl tento zámek naposled přístupen hromadným návštěvám; proto bylo použito vhodné příležitosti, aby členové posledně mohli si prohlédnouti nevšedně zajímavý vnitřek jeho. Členských schůzí bylo konáno úhrnem 16, výborových 12. Přednášeli pp.: prof. Dr. Fr. Pastrnek 3. února »O domněle závětném obrazu našich apoštolů sv. Cyrilla a Methoda v Římě« (uveřejněno v »Časopise« roč. IV. str. 1—7.); prof. Dr. Jan N. Woldřich 10. února

»O přechodu diluvia do alluvia«; Vojt. ryt. Král z Dobré Vody 24. února »O přechodu pečetnictví z doby antické do středověku a o jeho vývoji ve střední Evropě«; 16. června »O liliích v heraldice« a 4. prosince »O vzniku a vývoji numismatiky«; architekt Ed Sochor 9. března »O dřevěných stavebních památkách Čech, Moravy a Slezska v porovnání s cizinou« a 21. prosince »Jak francouzská komise pro monumentální památky v Paříži a v Alžíru rozdělila tyto památky a jak provedla jich soupis?«; 28. dubna Jan Soukup »Některé ukázky z pověstí a pověr českých« (material, získaný v Chrabřecích), 9. června »Možno-li stanoviti hranice staroslovanských kmenů v Čechách?« a 28 července »Čecha nebude viděti na pražském mostě« (opravuje chybný dosud výklad tohoto místa v kronice Dalimilově); Jos. Svoboda 16 října učinil rozhovor »O budoucích úkolech naší Společnosti« (poukazuje na přípravy ke stoleté paměti narozenin Palackého a ku žádoucí prostonárodní četbě lidové v oboru naší působnosti); Dr. Jindř Matiegka 7. prosince »O bronzových jehlách s ouškem«. Čtyři schůze (dne 24. září a 9, 16 a 23. listopadu) byly věnovány heraldickému názvosloví. Přednášky pp. prof. Dra J N. Woldřicha a Dra. Jindřicha Matiegky budou otištěny ve spolkovém »Časopise« 1897. Všem přednášejícím jménem výboru srdečně děkuji a prosím, aby podle možnosti i v příštím čase na nás nezapomněli.

Jak jest P. T. členům povědomo, usnesl se výbor, aby bylo nákladem Společnosti vydáno zevrubné a obšírné dílo »Heraldika«, jež sestavil i illustroval vážený člen p. Vojt ryt. Král z Dobré Vody. Mimo rozptýlené články nemáme podnes v literatuře souborného díla heraldického. Není základů a tím také nemožno laikovi, aby znal heraldiku. Výbor v přesvědčení, že vydáním díla bude znamenitě posloužено všem, kdož se obírají heraldikou, usnesl se na její vydání, ač náklad, jehož dílo vyžaduje, obnáší ku 2000 zl. Se zřetelem k tak značnému obnosu při peněžních poměrech Společnosti nezbývalo než zříditi zvláštní fond a dovolávati se podpory u P. T. členů. Vděčně zaznamenávám, že jest dosud složeno k fondu »Heraldiky« zl. 710·—; přispěli P. T. pp.: Václ. Brož, majetník realit, zl. 100·—; Jan V. ryt. Diviš Čistecký ze Šerlinku, řiditel cukrovaru v Přelouči, zl. 50·—; Václ. Diviš Čistecký, přednosta dráhy v Pardubicích, zl. 50·—; Ferd. H. Diviš Čistecký, úředník zemské banky, zl. 30·—; Jan Herain, stavitel, zl. 100·—; Jan B. Nebeský ryt. z Vojkovic, velkoobchodník zl. 100·—; Karel C. Neumann, majetník chem. laboratoře, zl. 50·—; Václ. Písecký ryt. z Kranichfeldu zl. 100·—; Jos. Trmal, účetní, zl. 100·— a sl. správní rada akc. cukrovaru v Přelouči zl. 30·—.

Mimo to jsou ještě některé obnosy upsány, jak pověděno v prospektu k »Heraldice«. K vydávání bude přikročeno v době nejbližší. Byl jsem pověřen čestným úkolem, abych prováděl vše, co se dotýká tohoto díla po stránce obchodní a technické. »Heraldika« měla kdysi vyjíti nákladem firmy knihkupecké, sešlo však z toho, ač kresby už byly připraveny a reprodukovány. Po delším jednání podařilo se mi je koupiti téměř za třetinu výrobní ceny. Mimo to byla ve vhodné době pořízena reprodukce čtyř tabulek barvotiskem za cenu poměrně nízkou. Správní výbor přihlíže je k záslužné činnosti, kterou na prospěch Společnosti osvědčil p. Václav Schmidt, úředník cukrovaru ve Zvoleněvsi, jmenoval jej venkovským jednatelem pro Zvoleněves a okolí. Neminulo skorem týdne, aby nebyl p. Schmidt zaslal výkaz nově získaných členů i jich příspěvků. Budiž ostatním pp. členům dobrým příkladem! Ve výboru, zvoleném valnou schůzí 15. března 1896, nastala změna tím, že se p. architekt Jan Zeyer vzdal čestného úřadu starostenského dopisem ze dne 10. května. Nastala potřeba svolati mimořádnou valnou schůzi k volbě starosty. Konána jest 23. května i zvolen starostou p. stavitel Jan Herain do té doby náměstek starostův, jeho náměstkem vdp Frant. Ekert, farář u M. Boží Sněžné. Panu architektu J. Zeyerovi bylo z výboru jménem Společnosti poděkováno za záslužné působení ve Společnosti. Opětuji jemu jménem výboru nejvřelejší díky jak za velice cenné a praktické rady i pokyny, uskutečněné zvláště v petici za záchranu památek ze dne 29. března r. 1893. i při podobných pracích jiných, tak i za obezřetné vedení Společnosti po celou dobu jeho úřadování. Členů čítala naše Společnost v roce 1896. úhrnem 1476, z těch bylo: činných 1361, přispívajících 98, příznivců 16.

Zakládajícího člena má Společnost jen jediného; jest jím druhý jednatel p. Jos. Trmal. Jeho příklad nenalezl dosud následovníkův.

Během roku nastala výboru povinnost, aby učinil projev při příležitostech příjemných i smutných. Poslán blahopřejný dopis velezasloužilému pracovníku v oboru domácích dějin vdp. Ant. Norb. Vlasákovi, faráři ve Vlašimi, k 50tiletému dni vysvěcení na kněžství.

Stejně poslán blahopřejný přípis členu p. Václ. Schulzovi ku povýšení na bibliotékáře c. k univ. knihovny. Redakci »Nár. Listů« projevena soustrast nad úmrtím Dra. Julia Grégra, nadšeného obránce starých památek. Upřímnou bolest vzbudil neočekávaný skon vzorného člena, p. Vlad. Pera, městsk rady a spolkového dozorce Ku jeho pohřbu vyslána deputace a na rakev položen veliký vavřínový věnec se stuhami českých barev. K posmrtné vzpomínce neváhám dodati, že stěží již vyvstane tak nadšený ctitel a zastance památek, jakým byl Vlad. Per a že bude jeho působení velice často pohřešováno. Milého přítele a spolupracovníka ztratila Společnost v Boh. V. Konečném, s. professoru v Chrudimi. Byl dobrým historikem a dětinnou láskou lnul ke své rodné obci Skutči. Smrt schvátila jej téměř při psacím stolku, kdy právě dokončil životopis svého předchůdce. Životem zmítán vydechl vzácnou duši člen Frant. Sádlo, bývalý kaplan v Mníšku. Smrt byla mu dobrodiním. Přičiňoval se v působišti svém, aby jak nejvíce prospěl Společnosti; získav několik členů, také na sbírky nezapomněl. Byl mužem vzácných vědomostí a dokonalým člověkem. Měl jsem za přátelskou povinnost věnovati jeho památce několik upřímných slov, aby jeho jméno a snahy nepadly v zapomenutí nezasloužené. V minulém roce ztratila Společnost několik členů úmrtím; jsou to mimo uvedené ještě pp: Alois Andres, lékárník na Dobříši; V. Brož, učitel v Řeporyjích; Jan Dráždík, revident železáren na Točníku; Jan Herfurt, chemik v Trmici; V. Janig, statkář na Chlumě; M. U. Dr. Adolf Kába, zeměp okr. lékař v Klatovech; Frant. Karlík, učitel na Kladně; Václ. Vlček, farář v Mukařově.

Budiž čest jejich památce!

Jménem výboru upřímně děkuji všem, kdož byli jakkoliv pamětlivi Společnosti, podporovavše ji mravně i hmotně. Neméně upřímný dík platí všem pp. přispěvatelům do »Časopisu«, af slovem, či kresbou. Zvláštního uznání zaslouží přední illustrator »Časopisu«, p. Vojt. ryt. Král z Dobré Vody, jenž s příkladnou ochotou a vytrvalostí přispíval do každého čísla i články. i kresbami. Za svědomité, někdy velmi svízelné řízení »Časopisu« náleží dík p. prof. Janu Soukupovi. Stejně děkuji všem ct. redakcím listů pražských i venkovských, zvláště »Nár Listům«, »Čechu«, »České Politice«, »Hlasu Národa«, »Pražskému Denníku« a »Katol. Listům« za ochotné uveřejňování spolkových zpráv. Druhému jednateli, příteli Jos. Trmalovi, upřímně děkuji za všechnu ochotu, se kterou mi pomáhal v úřadě mém.

Během roku dostalo se mi od některých P. T. členů ústně i písemně lichotivého uznání za práci, vykonávanou pro Společnost. Děkuji jim všem za tyto přátelské projevy, nepovažuji se však za oprávněna, abych sklízel pochvaly.

Konal jsem jen p o v i n n o s t, ke kteréž jsem důvěrou členstva povoláván již po tolik let. Jsem odpůrcem těch, kdož přijímajíce z přepjaté ctižádosti různé hodnosti a titule, nejen ničeho pak nečiní, ale planými sliby jiné zdržují v práci a tím poškozuji celek. Všech P. T. členů žádám, aby neopomínali také mravní podpory pro Společnost. Přečetní členové zapravivše příspěvek domnívají se, tím že již dostáli své povinnosti vůči Společnosti a stotožňují se tak s předplatiteli kterýchkoliv novin. Krásný příklad dali P. T členové, kteří nezapomněli na rozhojněnou dočasných sbírek našich. Ještě dnes často v nivec přicházívá mnohá památka, již bylo by možno získati jen pouhým slovem. Úlisnosti různých potulných obchodníků podaří se hravě získati za nepatrný peníz cenné věci, jež pak putují do proslulých sbírek v cizině. Buďme bedlivějšími a pracujme vší silou k tomu, aby také v nynější době nebyla naše vlast takovým způsobem drancována, aby nebyla olupována o doklady své dávné kultury, o své památky!

V P r a z e, 31. prosince 1896.

Jednatel:

Ant. Bohouš Černý.

Zpráva pokladní za rok 1896.

Příjem:	zl.	kr.	zl.	kr.	Účet Heraldiky zl.	kr.
Zůstatek z r. 1895.			411	57		
Členské příspěvky	1402	45				
Dary	354	66				
Za prodané publikace	81	37				
Za inseráty	28	—				
Úroky kapitalisované	20	20	1886	68		
Předplatné	78	25				
Dary	166	40				
Zálohy	450	—			694	65
			2298	25	694	65
Zůstatek 1. ledna 1897.			353	38	280	55

Vydání:	zl.	kr.	zl.	kr.	Účet Heraldiky zl.	kr.
Za »Časopis« tiskárně Šimáčkově . .	1017	08				
Za illustrace J. Vilimovi	170	95				
Za tiskopisy	80	30				
Paušály redakční a administrační . .	220	—				
Nájemné z místnosti	60	—				
Věnce a čestný dar	92	70				
Kancelářské potřeby, poselné a doručné	58	09				
Poštovné, známky novinářské a expediční výlohy	130	65				
Cestovné	30	—				
Opisování agitačních lístků	31	91				
Za knihu členskou, za knihy pokladniční i administrační	28	54				
Vazby pro knihovnu	10	65				
Různá vydání	8	—	1944	87		
J. R. Vilímkovi za originaly i clichés k »Heraldice«					270	—
Za nové reprodukce firmám Koppe a Vilím					135	—
Prospekty k »Heraldice«					9	10
V zůstatku			353	38	280	55
			2298	25	694	65

V Praze, 1. ledna 1897.

Eduard Bufka,
t. č. pokladník.

S doklady příjmů a vydání porovnali a správným shledali:

A. Boh. Černý,
t. č. jednatel.

Adolf Pecenka,
t. č. spolkový dozorce.

Zpráva o heraldickém odboru za rok 1896. Směr činnosti odboru byl v minulém roce téměř totožným s rokem 1895. K jedné věci hlavně soustředěny veškery myšlénky: jest to „Heraldika“, dílo váženého člena pana rytíře Krále. Správní výbor Společnosti, ustanoviv se na jejím vydání, dal tím popud odboru, aby vykonal přípravy. Pro snazší uskutečnění byl zvolen užší kruh, jenž o všem uvažoval a radil se o podrobnostech. V něm zasedali P. T. pp. starosta Jan Herain, Vojt. ryt. Král z Dobré Vody, Ant. Masák, Jos. Trmal a zapisovatel. Předseda odboru nemohl se jednání užšího komité súčastniti, meškav letní dobou mimo Prahu. Jako při každé nové práci, tak i zde naskytly se četné obtíže. Značnou nesnáz způsobilo názvosloví. Dosud užívané nevyhovuje, jsouc rozvláčné a nevystihujíc vždy pravých pojmů. Pan spisovatel pilně pracoval na novém díle a navrhl, aby za příčinou zdokonalení téhož bylo o něm jednáno ve schůzích. Předseda se nabídl, aby byl na jeho náklad pořízen zvláštní dotazník o názvosloví, opatřený nutnými obrazci. Této práce ochotně se podjal pan spisovatel a všechen dotazník rozeslán pak znalcům i odborníkům s prosbou za vhodné opravy neb návrhy. Všem, kdož vyhověli naší prosbě, vřele děkujeme. Takto získané návrhy byly pak projednávány ve 4 členských schůzích a přijato z většiny názvosloví tak, jak je navrhl pan rytíř Král. Mimo to byly konány 4 schůze, vesměs s přednáškami p. ryt. Krále, jak zřejmo ze zprávy jednatelské. Všem P. T členům jest známo, že jedině p. Královi jest děkovati za oživení heraldiky. Jeho činnost byla všestranná; tomu nasvědčují i přednášky, i články a illustrace v „Časopise“. Obdivu i uznání zasluhuje pan rytíř Král za znakovou přílohu, jež vzbudila zaslouženou pozornost i mimo Čechy. Vyslovujíce jemu za všechnu velikou práci díky nejupřímnější, prosíme, aby nás i na dále podporoval. Panu architektu Jos. Škorpilovi v Plzni upřímně děkujeme za velikou ochotu, kterou nám prokázal zapůjčením erbovního listu Rozynů z Javorníka ze sbírky Warnekovy ku reprodukci. Podobá se, že jest míněno, jakoby odbor pěstoval, jen znakosloví. Připomínáme, že v působnost odboru jest zahrnuta i sfragistika (pečetnictví) a vše příbuzné. S radostí proto přijmeme také popisy a zdařilá vyobrazení náhrobků, pečetí, zvonů a pod Listinné doklady (erbovní listy, majestáty atd.) jsou nám ovšem vždy vítány. Všude ještě lze pozorovati, že takovýmto památkám nebývá vždy věnováno dosti pozornosti a často přicházejí na zmar. Prosíme všech P. T. členů, aby v působišti svém pátrali po těchto předmětech a nezapomínali svou podporou na náš odbor.

V Praze, 31. prosince 1896.

Zapisovatel odboru:
Ant. Bohouš Černý.

Předseda odboru:
JUDr. **Julius Nejedlý.**

Zpráva o naší spolkové knihovně za rok 1896. V uplynulém správním roce stala se v zařízení knihovny značná změna. Posud byly knihy roztříděny do čtyř oddělení, avšak pro nepraktické hledání úplně to přeměněno. Roztřídění takové jest výhodno při velikých bibliotekách, ne však při spolkové, která jest posud skrovná. Byly tedy knihy seřaděny o jednoduchém pořadovém číslováním. Mimo to pořízen nový lístkový katalog. Úkolem knihovny jest umožniti členům badání a poznávání knih z oborů, které spolek pěstuje. To se děje půjčkami domů. Toho však nebylo ani lze, ani radno činiti potud, pokud veliká většina knih byla nevázaná K návrhu knihovníka bylo výborem povoleno prozatím 20 zl., za kteroužto částku byla svázána 191 kniha. Jiným způsobem opatřena vazba 30 knih, takže jich za uplynulý rok svázáno 221. V tom bude se i nadále pokračovati, aby v nejkratším čase celá knihovna mohla býti užívání odevzdána. Aby členové mohli si dle potřeby knihy vybírati, sestaví knihovník odborně roztříděný katalog, který při každé členské schůzi k nahlédnutí se předloží.

Pokud se dotýká rozmnožení, může knihovna uplynulý rok počítati k dobrým, rozsahem i jakostí Četné společnosti a ústavy dílem darem, dílem výměnou zasílaly jí své publikace; taktéž členové spolku značně ji obohatili. Mimo to vyplňovány hojné posud mezery dle možnosti koupí.

Darem dostala knihovna: Od komise archaeologické při akademii umění v Krakové její: „Sprawozdania do badania Historyi Sztuki v Polsce“ (pokrač.),

od komise anthropologické při téže akademii: „Materyały Antropologiczno Archeologiczne i Etnograficzne“ (nové), též „Zbiór Wiadomości do Antropologii Krajovej“ (pokrač.), a projekt J. T. Holzhausera na medaili na památku konstituce z 3 května 1791.; od „Společnosti pro anthropologii“ v Berlíně její: „Nachrichten über deutsche Alterthumsfunde“ (pokrač.). Z českých společností a ústavů zaslaly darem: Slavný archaeologický sbor král. zemsk. Musea: „Památky archaeologické“ (pokrač.), slav. ředitelství c. k. real. gymnasia v Třeboni výroční zprávy XVI, XVII., XX. a XXII, slav. Kuratorium průmyslového musea pro Východní Čechy v Chrudimi zprávu za rok 1895., slav. musejní komitét v Turnově „Zprávu o činnosti a stavu musea“, rada Národopisného musea česko-slovanského v Praze svůj „Věstník“ (nově) a „Příspěvky k dějinám národopisu česko-slovanského“. Z ostatních dárců na předním místě jmenovati sluší pana Frant. Parisa, který obohatil knihovnu 20 knihami o 27 svazcích obsahu vesměs cenného, hlavně z české topografie. Mimo to daroval p. Rud. Janovský 4 spisy, jednatel p. A. B. Černý 2 spisy, p. Dr. Ant. Decker 3 otisky z výr. zpráv real. gymn. v Třeboni, svoje sepsání, p. Dr. Jindř. Matiegka svůj spisek, otisk z Časopisu Českých Lékařův, p. Dr. J. V. Nováček své 2 práce, otisky z Čas. Musea a p. Dr. J. V. Šimák svůj spis, též otisk z Časop. Musea. Všem těmto šlechetným dárcům vzdává správní výbor nejvřelejší díky s prosbou, aby i nadále knihovně přízeň svou věnovali. Dále daroval knihovník 2. ročník V. dílu Pam. arch. Společnost byla v čilé výměně s četnými spolky a ústavy vědeckými v Čechách a na Moravě, i s polskými a srbo-chorvatskými. Tak získala knihovna spisy polské: „Lud“ orgán národopisné společnosti ve Lvově, „Wiadomosci numizmatyczno-archeologiczne“; srbo-chorv. „Glasnik“ zemsk. musea pro Bosnu i Hercegovinu, „Viestnik hrvats. arheološkoga društva“ v Záhřebě a „Staro-hrvatska prosvjeta“ (od archeol. spol. v Knině). Taktéž získán slovenský „Sborník musealnej slovenskej společnosti“; z českých časopisů odborných dostává knihovna výměnou: „Časopis vlastenec. spolku musej. v Olomouci“, „Časopis Matice Moravské“, „Český Časopis historický“, „Český Lid“, „Method“, „Sborník české společnosti zeměvědné“, „Zprávy o činnosti národopisného musea česko-slovansk.“, výroční zprávy „Včely Čáslavské“ a „Věstník česko-slovanských museí a spolků archaeol.“ Také všem těmto slavným spolkům a ústavům budiž vzdán srdečný dík. — Dále učiněny panem jednatelem kroky k získání důležitého geneal.-heraldického díla polského „Heroldu“, které vycházeti bude v Krakově péčí prof. Piekosińského

Společnost jako člen „Jednoty pro obnovení kláštera blah. Anežky“ dostává její výroční zprávy Koupí IV. dílu »Pam. arch.« vyplněna též citelná mezera.

Četné knihy skrovné ceny neb obsahu nevhodného nebo i duplikáty byly k návrhu knihovníka a po schválení výboru z knihovny odstraněny. Jest jich 47 děl o 93 svazcích.

Celkem má knihovna 401 dílo o 592 svazcích a to:

Českých 281 o 415 svazcích, polských 12 o 36 sv., ruských 8 o 11 sv., srbo-chorv. 10 o 22 sv., latinských 2 o 2 sv., francouzských 3 o 3 sv., německých 85 o 103 svazcích. Celkem přibylo v uplynulém roce 51 dílo o 60 svazcích (mimo pokrač.) Z příčin výše dotčených nebylo půjčování hojné; půjčeno 6 členům 13 svazkův. Jest doufati, že v následujícím roce číslo to vzroste a že s uspořádáním knihovny vzroste i větší ještě přízeň k ní, čehož jest si upřímně přáti!

V Praze, 31. prosince 1896.

Ant. Masák,
t. č. knihovník.

☞ Z nedostatku místa odkládáme do příštího čísla literaturu, výkaz členů nově přistoupivších, darů a vůbec obvyklou zprávu pokladní. ☜

Redaktor: Dr. J. V. Šimák.
Nákladem Společnosti přátel starožitností českých v Praze.
Tiskem F. Šimáčka v Praze.

Oznámení.

Redaktoru dosavadnímu není dobře možno, aby vykonával práce redakční, jsa vzdálen Prahy. Proto přejímá redakci Dr. J. V. Šimák, 1930—II. Praha.

Administrace nemění se. Pokud bude možno, Časopis bude vycházeti pravidelně v určitý den.

Program Časopisu zůstává na své míře. Budeme všímati si *všech oborů historických i lidovědných*, podle stanov SPSČ., přece však chceme míti hlavní zřetel *k pomocným odvětvím*, která v jiných listech odborných pěstována jsou méně a přece zajímají nejširší část členstva našeho, *k heraldice*, *rodopisu*, *sfragistice* čili nauce o pečetech, *epigrafice*, *místopisu*, *archeologii středověké*, *ke zprávám o českých umělcích a jich dílům* atd.

Příspěvky do Časopisu budou **honorovány 16 zl. za tiskový arch**; ovšem, vzdá-li se který spisovatel honoráře ve prospěch Časopisu, vděčně přijmeme.

Chceme býti v řadě pracovníků o české vlastivědě členem ne *konkurrujícím*, ale *přispívajícím*.

Zejména vytýkáme si úkolem sbírati látku ke všem těm náukám byť i po zrnkách drobných a kruhu nejširším

Prosíme proto všech přátel české vlastivědy, aby pilně prohlíželi archivy svého bydliště a památky jeho a posílali nám nejen články, nýbrž i material drobný, který snad nehodil by se jim ke spracování.

Zavedeme v Časopise několik běžných skupin, v něž shrneme a spořádáme občas všechen tento nashromážděný material. Zejména budou tu zařazeny *zprávy* (historické, topografické, rodopisné a j.), *popisy zvonové*, *náhrobkové*, *paběrky k dějinám umění* atd., jakž svrchu psáno.

Výpisky archivní, pokud nejsou zvláštního významu, buďtež podány jen *ve výtahu* stručném ale *obsažném;* budiž poznamenáno *datum* zápisu, přesně udána strana knihy neb signatura listiny, odkud stalo se vypsání. Zvláště vítány budou zprávy archivní, týkající se dějin osad *sousedních i vzdálenějších*, kteréž vděčně přijmou upozornění, kde a který material mohou nalézti ke svým dějinám. Prosíme však, aby v práci tu dávali se jen pracovníci, kteří již umí čísti staré písmo. Nesprávnými výpisky neprospějeme.

Při popisu zvonu buď udána zároveň aspoň *kolmá* výška (od spodu závěsníků k patě) a průměr dolního kruhu, možno-li též ladění. O nápisech buď vždy udáno, kterou literou jest vyhotoven (gothickou, renaissanční, minuskulí, majuskulí). Legendy enigmatické (neúplné), porušené, nebo vzácné starší buďtež otištěny tuhou na hedbávném papíru. Buď vždy podán i výčet zvonů ostatních, které se nepopisují (z XIX. stol.) a rok jich zhotovení, možno-li i akkord, ve kterém zvuk všech se pojí.

Náhrobky, jsou-li díla uměleckého, račte pokud možno dáti fotografovati. Jináče stačí *přesný* popis a opis nápisu.

V Praze, 30. dubna 1897.

Tiskem Fr. Šimáčka v Praze.

ČASOPIS
SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH
V PRAZE.

Časopis vydáván jest pouze členům Společnosti a to zdarma. — Expedice jest na Král. Vinohradech, Sázavská ul. č. 14. n.

Číslo 2. **Vydáno v červnu 1897.** **Ročník V.**

O přechodních dobách předhistorických.

Podává *J. N. Woldřich.*

Z přednášky, konané ve Společnosti dne 10. února 1896.

(Dokončení.)

C. Alluvium.

III. Neolithická doba.

Dobu tuto, trvající u nás až asi k r. 1500. př. Kr., pokusil jsem se již r. 1884. roztříditi na tři oddělení, jež přesněji naznačena, následovně uvedena buďtež:

7. *a* Staro-neolithický stupeň.

Kamenné nástroje jsou jednoduše přibroušeny. Nazval jsem stupeň ten antrymolithickým dle neprovrtaných kamenných nástrojů. Vyskytují se tu vedle množství nástrojů přitloukaných jednoduše, buď jen částečně neb úplně, i přibroušené nástroje kamenné neprovrtané a mnoho výrobků koštěných. Na místě zpracování parohu sobího, je zpracování parohu jelenního; hrubé střepy bez ozdoby aneb o jednoduché ozdobě. Sob zmizel; divoká zvěř převládá, vedle níž přibývá zbytků zvěře domácí (plemeno primigenius a brachyceros, pes, kůň). Sídliště hlavně na výšinách, ponejvíce těžce přístupných. V Čechách náležejí sem mezi jinými: Bzí (Velká skála), Lopata (F. Franc), spodní část kulturní vrstvy na Řivnáči (Rýzner) na hradišti slánském (Schmidt), Nový Bydžov, Solopisky atd. Stupeň ten může se u nás nazvati bzovským. — Ve Francii Campignyenne z části.

8. *b* Středo-neolithický stupeň.

Kamenné nástroje přibroušené a vrtané. Nazval jsem stupeň ten trymolithickým (dle vrtaných nástrojů kamenných). Typy přibroušených a částečně již i přihlazených nástrojů kamenných množí

se; keramika vykazuje znamenitý pokrok, zvláště její ornamentika. Sídlišť hojně, též i v nížinách pozemních. Tvarů zvěře ochočené přibývá značně, hlavně křižováním (= Bos taurus vedle dřívějšího skotu); psi (Canis fam. palustris, Canis fam. intermedius), kůň, větší a menší plemeno, domácí vepř rašelinný (Sus palustris), koza, ovce. Zbytky zvěře divoké a domácí jsou v rovnováze; orba. Sem největší část neolithických nalezišť; největší vývoj neolithu. Z neobyčejně hojných nalezišť v Čechách, jež již Šnajdr zaznamenal, náleží většina tomuto stupni, tak na př.: Máslovice, Na Zámkách, Šťáhlava, Šárka, Velvary atd. Stupeň ten může se u nás nazývati máslovickým. Sem náležejí ponejvíce též neolithické jámy odpadkové, kteréž bohužel bývají popisovány ještě dnes často jako hroby. — Sem řaditi jest neolithické stavby kolové ve Švýcařích a v Horních Rakousích. — Ve Francii Chassy-Robenhansienne.

9. *c* Mlado-neolithický stupeň.

Přibroušené nástroje kamenné, (artisticky) zahnuté. Nazval jsem stupeň ten kalpolithickým (podle kamenných nástrojů zahnutých). K dosavadním typům přibroušených nástrojů kamenných druží se nástroje vyhloubené a zahnuté, někdy hranolovitě přizpůsobené a ponejvíce znamenitě hlazené, hlavně kladiva; technika kamenných nástrojů dosahuje tu artistické výše. Keramika pokračuje, zvlášt i tvarem ucháčů. Dobytkářství a orba dosahují značného rozšíření. K poměrně dosti hojnému obyvatelstvu dostavují se porůznu první importované nástroje kovové (měděné a broncové). Z nalezišť českých buďtež uvedeny na příklad: Kožov, Lovosice, Krpy, Hrobčice, Říp, Nebušice, Líbeznice a Přední Ovenec (Jelínek), Velvary, Hořelice, Kostomlaty, Přemyšlení, Jinonice, Kácov, Hloupětín, Slavětín atd. — Ve Francii Carnac.

Následující třídění vztahuje se hlavně na království České.

IV. Kovová doba.

10. *a* Přechodní stupeň neolithicko-kovový.

Vedle neolithických nástrojů kamenných a koštěných převládají nástroje kovové, a to hlavně broncové vedle některých měděných. Mezi zbytky kostí převládá již zvěř domácí nad zvěří divokou; vedle plemena primigenius a brachyceros vyskytují se ještě dva tvary; též plemena psa domácího se množí; kur domácí atd. Sem náleží v Čechách nejspodnější kulturní vrstva (III.) Hrádku u Čáslavi (Čermák) a jiná podobná naleziště, dále hroby u Čížkovic nedaleko Lovosic (v. Weinzierl) neolithických nástrojů, neolithické keramiky a prostého šperku broncového; hroby ty připojují se k neolithickým hrobům u Lovosic (Nádraží, Předboj, Velká ves) atd. Na Moravě náležejí sem naleziště Míroves, Hradisko u Křepic (Palliardi) atd.

11. *b* Stupeň kultury broncové.

Výrobky broncové nejrozšířenější. Asi od r. 1400. až do r. 1000. př. Kr. Stupeň ten počíná v Čechách pohřebišti se skrčenci pobočnými (Smolík, Píč, J. Matiegka) hlavně u Unětic, u Brandýsa a Zlonic atd. veškery obmyšlené bohatými milodary broncovými, jantarovými a zlatými; Zvoleněves, Přemyšlení, Ledeč, Veliš atd. o podobném inventáři; jihočeské mohyly: Munice, Kostelec u Vltavo-Týna, Písečná, Poněšice, Křtěno (J. Richlý-Woldřich), atd.

c Přechodní fáse kultury broncové ke kultuře hallstattské.

Sem náležejí hroby u Milavče nedaleko Domažlic, u Dobré nedaleko Unhoště, Husín u Klatov (Hostaš), Hladomří, Čichtice, Kbely (Hlávka, Píč) atd.

12. *d* Stupeň kultury hallstattské.

Vedle bronců objevují se železné nástroje. Asi od r. 1000. až 400. př. Kr. Naleziště u Ejpovic, u Dejšína na Klabavě; Brozánky, Hořovice, Bor u Protivína, Albrechtec, Mířkovice, Štáhlava atd.

e Přechodní fáse kultury hallstattské ke kultuře laténské.

Mohyly na Klabavce (Kyšice a j.), u Českého Brodu, Sulovice, Bechyně, Vlčí (Hlávka, Píč) popelnicové hroby u Libochovan.[1])

13. *f* Stupeň kultury laténské[2]) neb duchcovské.

Vedle broncu k ozdobě užíváno jest hlavně železa ku zbrani a nástrojům. Asi od r 400. př. Kr. až k r. 100. po Kr. Duchcov, Horní Kšely, Nový Bydžov, Juliska, Libochovice, Moravěves, Sulevice, Peruc, Přemyšlení, Záběhlice, Židovice, Jičín, Hradiště u Stradonic atd. Lze tu sledovati tři fáse: začáteční Latén, střední Latén a pozdní Latén.

14. *g* Stupeň přechodní k historii.

Stupeň historického přechodu připojuje se v Čechách přímo ke stupni laténské kultury a jest tu dosti značně zastoupen; počátky

---

[1]) Popelnicová pohřebiště českomoravská poskytují vůbec velmi poučný příklad nepřetržitého vývoje kulturního a přechodů ze stupně do stupně, tak z neolithu ke stupni broncovému, od toho ke stupni hallstattskému, od toho ke stupni laténské kultury a od toho docela i ke stupni předhistorického přechodu (na př Třebická). Důkaz to, že národ slovanský sídlil na místech těch nepřetržitě již od neolithu.

[2]) Nikoliv »stupeň gallský« a »hroby gallské«; dle toho bylo by nazývati na př. hrob na Všebohu u Příbrami s římskou mincí a jiné hroby v Čechách na příklad od Dobřichova s inventářem kultury římské důsledně též »hroby římskými nebo romanskými«!

jeho možno sledovati v mohylách u Klabavky, v nejmladší (a poslední) vrstvě kulturní na Hradišti u Stradonic, v popelnicovém pohřebišti třebickém, u Dobřichova a jinde. Možno v tomto stupni přechodním sledovati dvojí fáse, totiž:

α) Fáse vlivu kultury římské, jevící se již v pozdním Laténu severně od Dunaje; sem náleží na př.: Zliv a Libáň, Lysec u Bilína, Hradiště u Písku, Holubice u Roztok, Obříství, Vrutice Kropáčova, Hradiště u Lžovic, Radovesice, Všeboh u Příbrami, Vysočany, znamenité náiezy u Dobřichova (Waněk), Lisovice (Felcmann) atd.

β) Fáse vlivu kultury orientálské, počínajíc koncem čtvrtého století po Kr. Na př.: Vinařice, Podbaba, Libeň, Žalov, Úherce atd. — V Německu tak zvaný typ merovejský, v Uhrách typ tak zvaného stěhování národů.

Sleduje doba historická.

* * *

Nechť předchozí pokus přehledného třídění anthropozoické éry středoevropské, pokud se týče paléolithu a neolithu, a české, pokud se týče doby kovové, vykazuje některé vady, nechť některé z nalezišť, uvedených na příklad, možno snad lépe zařaditi do sousedního stupně nebo do sousední fáse, celkem představuje nám třídění to asi hlavní kostru, zakládající se na povaze nálezů, mající platnost (co se dotýče obou dob kamenných) nejen pro srdce Evropy (Čechy, Moravu a Dolní Rakousy), nýbrž i pro celou ústřední Evropu ležící severně od Dunaje.

Budiž dovoleno pronésti ještě několik slov o přechodní době k historii.

Podotýkám, že postup vývoje kultury předhistorické v království Českém líčil jsem podobně v pojednání „Předhistorie česká“, obsaženém v díle korunního prince (Oesterreichisch-ungarische Monarchie in Wort u. Bild) v roce 1892; první to, ovšem ještě neúplný pokus, líčiti přehledně předhistorický vývoj vlasti naší s moderního stanoviska. Končím pojednání ono, zmiňuje se jen zkrátka o Bojích a Markomanech, jelikož další postup zasahá do dějepisu a pole mého bádání, souvisící přesně s geologií a paleontologii, tu přestává. Připomínám tam, že by bylo nutno Bojům u nás připisovati kulturu středolaténskou a Markomanům novolaténskou, což ovšem jest s obtížemi spojeno. Jelikož přechod do historie dojista jest zajímavým i pro předhistorika, sledoval a četl jsem od let i mínění v té příčině se objevující; budiž mi volno, abych upozornil na několik záhadných otázek sem zasahajících, o nichž však rozhodovati není mou věcí.

Starý geograf Ephorus dělí národy země takto: Indy na východu, Éthiopy na jihu, Kelty na západu, Skythy na severu a Helleny ve středu. Strabo (I. 33) podává, že pod jménem Keltů shrnuto několikero národů, a Pott uvádí, že keltická řeč jest praslovanskou a popírá přítomnost Keltů v Německu vůbec. Boje připisují někteří badatelé,

hlavně němečtí, Keltům, Markomany Germanům. Kraniologicky a archeologicky není tu však zjištěno ničeho, ano i výklady historické, týkající se Bojů a Markomanů v Čechách, nejsou nade vši pochybnost prokázány. A co bylo v úrodných krajích českomoravských po Markomanech až do VI. století? Snad ne liduprázdná prostora? Nápadným jest každému pozorovateli vývoje a šíření se pokolení lidského, že od doby, kdy Attila (450. po Kristu) táhnul do Gallie, o velkém kmenu Markomanů (Germanů?) usedlém v Čechách a na Moravě, a o velkém kmenu Kvadů rozšířeném v severních Uhrách, na Moravě a v Dolních Rakousích, zanikly veškeré zprávy a že za to již koncem VI. století pojednou setkáváme se v Čechách a na Moravě s hojnými, historicky zjištěnými kmeny slovanskými, mezi nimiž Češi na dolejší Vltavě, že i francký geograf vypravuje o „innumerae slavorum gentes“ (nesčíslných kmenů slovanských) již na počátku 7. století v krajinách našich, aniž ví historie o jejich příchodu něco. Kde se tu rázem vzali počtem tak znamenitým? V 7. a 8. století kmeny slovanské nalézáme rozšířené v různých sídlech nejen v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, Sasku, ale i v Bavořích a Dolních Rakousích (nepřetržitý to starý název slovanský této země). Rozšíření takové živlu slovanského, jak známo převahou nevýbojného a orbu pěstujícího, během dvou století nemá příkladu a není víře podobno. Seriosní Müllenhoff neuvádí mezi keltickými názvy řek ani Labe ani Dunaje.

Jelikož někteří badatelé naši nepřistoupili k mínění Šemberovu, totiž že „Vídeň“ jest původu slovanského a tudíž Dolní Rakousy (ano i Horní a i Solnohradsko) byly za dávných dob, do nichž založení města tohoto zasahá, obydleny národem slovanským, tudíž za časů, kdy pak proti pohanům slovanským zařízena byla „Ostmarka“, poučí nás o tom sami někteří učenci němečtí, spravedliví a seriosní, a to Th. z Grünbergeru (zprávy císařské akadamie věd, Vídeň 1894.) a prof. Dr. Umlauft (1895.). Všeobecně skoro se předpokládalo, a též někteří naši badatelé za to mají, že v Rakousích seděl tehdáž jakýs keltický nebo germánský národ, když místo „Vídeň“ nazvali Římané Vindo-bona; někteří měli za to, že název ten znamená sídlo Vindů nebo Vendů, tudíž Slovanů; to se však jiným nelíbilo a snažili se dokazovati, podobně jako všude jinde, kde Slovanům se vyhnouti chtějí, že název jest původu keltického a znamená „krásné město“ nebo „světlé pole“. Grünberger však praví, že keltického původu jména toho nelze zastávati a že jest německý název „Wien“ a římský „Vindo“-bona původu staroslovanského, totiž „Wiedně“ vzniklého z přídavného jmena „vodný“, místa, kde se mnoho vody slévá. Ať již to byli Vendové nebo jiný kmen, Slované to tudíž byli, kteří tu bydleli, místo založili a pojmenovali ještě, nežli Římané sem dorazili. Podivuhodný jest tu souhlas řeckého názvu „*ραικαται*“ a slovanského „Rakousy, Rakušani“. Jelikož československý národ v Čechách, na Moravě a v Uhrách od jakživa nazývá zem tuto „Rakousy“, byl by tudíž dříve, nežli se dostal do zemí českomoravských v 6. století, vykonal orientační výlet k Řekům, aby se dozvěděl, jak má jmenovati budoucí své sousedy, usazené na jihu! Nehledě tu ani ku původnímu slovanskému názvu sídla jejich „Vídně“.

Byli-li Bojové původu gallského, nemůžeme jim připisovati v Čechách a na Moravě ani zbytků střední fáse kultury laténské; gallský stupeň ten ve Francii vyznačen jest kolem hrnčířských, jehož v oblasti naší ještě není; jelikož pak nelze jim přičísti dřívějšího neb pozdějšího našeho stupně kulturního z důvodů časových, tudíž by gallští Bojové v Čechách a na Moravě nikdy nebývali. Podstatných pravých nálezů gallských v Čechách a na Moravě není. Někteří badatelé připisují žárové mohyly kamenné, jichž na Moravě vůbec není, výhradně germanským Svévům, těm však mohyly ty české připisovati nemožno již z příčiny té, že inventářem svým (z doby bronzové a hallstattské) zasáhají tuze daleko do doby staré, před Svévy historické. Markomany pak, jichž národnost není zjištěna naprosto, aby nebylo pochybnosti, posunují někteří badatelé do Moravy, jiní do Čech neb do Rakous a ještě jiní do všech těchto třech zemí. Co by se v Čechách a na Moravě připisovati mohlo některému kmenu germanskému z pozdější doby předhistorické určitě, toho jest velmi málo.

Vůči takovéto nejasné situaci náhledů o Keltech a Germanech u nás pokládám za počínání nevhodné a předčasné, poukazuje-li se na „germanské“ neb „gallské“ lebky, pocházející z předhistorie Čech a uložené kdesi ve sbírkách, k největší radosti známých pánů, k nimž připojil se v nejnovější době na Moravě Bretholz, kteří vidí a prohlašují nejenom vše za germanské, čehož slovanský původ nedá se historicky dokázati, ale i mnoho nepopíratelně slovanského. A k tomu přichází ještě maličkost, že sám Virchow, tudíž odborník německý na půdě kraniologie jistě uznaný a vynikající, prohlásil při posledním kongressu anthropologů, že nikdo neví, která lebka je germanskou, ví-li kdo, aby s ním sdělil!

„Hromové kameny“.

Pravěké nástroje v lidovém léčení.

Píše *In. Lad. Červinka*.

Velmi často přichází náš lid při polní práci na povrchu rozoraných rolí, zejména po silných lijavcích, na kameny pěkně vyhlazené, mnohdy až nápadně podobné našim moderním kladivům, sekerám nebo dlátům; nalezne-li venkovan takový kamének, neodvrátí se od něho nevšímavě, nýbrž sebere ho a uschová pečlivě doma „na potřebu“. V mnohých rodinách chová se takový hladký kamének jako vzácné dědictví od nepamětných dob, jsa opatrován z pokolení na pokolení, a leckterá babička nevydá svého kaménku za živou cenu, pohlížejíc naň pověrečnou bázní.

Není snad na Moravě místa, kde by vám o „hromovém kaménku“ nemohli podati zprávy; všude znají kamenný „pantůček“ nebo „obušek“ s dírkou, jakoby ji „vyfúkl“; jinde ho spodobňují

s „želézkem do cihličky“ nebo řeknou vám, že vypadá jako „bramůrek“ (mramor). O původu kamenů hromových dozvíte se, že padají při bouřce jako hrom s nebe vrývajíce se hluboko do země, načež stoupají rok od roku k povrchu země a objevují se po sedmi letech konečně nahoře. [1])

Jest opravdu ku podivu, jak shodují se všichni národové, u nichž vymizela upomínka na první stupeň vzdělání lidstva, v mínění, že pokládají bídné ty nástroje nuzných divochů za zbraň boha bleskem vládnoucího. Také skoro všichni národové až podnes znají pověru, že prý blesk v podobě kamenných nástrojů do země se zarývá, anebo že nástroje kamenné vznikají jeho účinky v zemi.

Již Řekové schovávali hromové kameny, nazývajíce je keraunia, astropelekia, Římané zvali je lapides fulminis, cerauniae gemmae. [2]) (Plinius tvrdí, že padávají z nebe při zatmění měsíce.) Magové doporučovali je jako nezbytný prostředek všem, kdož se chtěli ucházeti o přízeň krásných paní.

Sám Jupiter byl pode jménem „Jupiter Lapis“ ctěn a na Kapitolu s kamenem — symbolem blesku — v ruce vypodobněn. Lapides sacri užívané při obětech byly zbožně chovány ve chrámu Jupitera Feretria; užíváno jich při slavnostních obětech ve válkách, když býval uzavírán mír. Tak na př. mezi římskými starožitnostmi objevenými v Köstrichu u Gonsenheimu (u Mohuče v bav. Falci), kde stávala římská tvrz, byly také 4 pěkné sekery kamenné; [3]) též v Bonnu nalezena jest nefritová sekerka mezi římskými starožitnostmi. [4]) Císař Augustus snad tušil původní účel těchto nástrojů kamenných, choval prý jich množství s kostmi vyhynulých zvířat z jeskyní na Capri na svém letohrádku a nazýval je arma heroum (zbraně héroů. [5])

Selský lid v Abruzzách zove je lingua di San Paolo (jazyk sv. Pavla) a nalezl-li takový kámen na poli, pokorně kleká a zdvihá jej ústy. Jinde v Italii chovají v rodinách „kameny z nebe spadlé“ jako drahocennou a zázračnou relikvii a matky zavěšují je dětem na krk. Také Pikardové nazývají podobné nástroje kamenné „langué d' çoâ“ — kočičí jazyk.

Ještě podnes v Italii, Francii — píše M. Jolly — i v těch provinciích, kde vzdělanost nejdále pronikla, má lid kamenné sekerky za neomylný prostředek ochranný proti blesku a krupobití i proti různým nemocem mezi lidmi a zvířaty. Dle pověry tam všeobecně rozšířené padají kaménky hromové z mračen do země hluboko vnika-

---

[1]) Čas. vlast. muzejního spolku v Olomouci 1888. s. 64.

[2]) Je však třeba lišiti kamenné nástroje od pouhých meteoritů, kteréž též sluly Řekům keraunia, bróntia. *Pozn. red.*

[3]) Die Alterthümer unserer heidnischen Vorzeit I. seš. 2., tab. I.

[4]) Congres internat. d' anthrop. et d' archaeol. préhist. (Bruxelles), 1873. s. 356.

[5]) Viz o tom obšírněji: E. Cartailhac, „L'age de la pierre dans les souvenirs et les superstitions populaires“ (Paříž 1878.); R. Andree, Die praehistorischen Steingeräthe im Volksglauben (Mittheilungen d. anthropologischen Gesellschaft in Wien 1882. s. 111.).

jíce; 6 stop míní sedláci v okolí Aveyronu, 16 loket v Kalabrii atd. Hřmí-li, stoupají zase k povrchu ročně o stopu nebo o loket a zjevují se dle některých v 7, dle jiných až za 18 roků opět na povrchu a po té mohou se sbírati a uschovávají se jako drahocenné talismany proti blesku. Pověsíte-li takový hromový kámen na modrou nit nad ohništěm a nespálíte-li při tom niti, [1]) možno vám spoléhati se s úplnou důvěrou na zázračnou jeho ochranu. Také je zazdívají do stěn a pod prahy, kladou dětem do kolébky, šestinedělkám do postele.

Tak mluvte, co mluvte, nepřesvědčíte bretaňského sedláka, že nevyčistí vody, hodí-li moensurar (bleskový kámen) do příkopu, stejně pevně věří, vaří-li se v nápoji určeném nemocným ovcím, že najisto zbaví zvířata ta všech nemocí.

Angličané nazývají hromové kameny holystones, thunderstones nebo purgatory hamers (očistcová kladiva), neboť jak jak pověst vypráví, duše zemřelých klepají podobným kamenem na brány očistcové.

V Cornwallisu věří, že hromový kámen, je-li roztlučen na prášek a požit, učiní člověka nepřemožitelným, dále jsou jim neomylným prostředkem proti rheumatismu, při porodu, píchání v bocích, při zlámaninách a proti vyraženinám u dětí.

Němci jmenují hromové kameny Blitzsteine, Donnerkeile a také Elfensteine, Dánové a Švédové donderklost, tordenston, tordenkile atd. — Zvláště prý rozšířena pověra o léčivé moci hromových kamenů v Rýnské Falci, Hessensku i Sasku. Tam téměř v každém selském statku chovají pečlivě hromový talisman.

Také lužičtí Srbové znají njewje draškowy kamen, uchovávajíce ho za pomůcku proti různým nemocem; při bolestech v krku jím potírají bolavá místa, při píchání v bocích pijí ho rozmělněný na prášek ve vodě. [2])

Sedlák litevský jen velmi nerad loučí se s hromovým kamenem; kousek s něho uražený, na prach rozetřený, smíchaný s kořalkou, hojí mnohé neduhy; selky kladou ho do chlebové díže s přesvědčením, že se chléb dobře podaří. Také lid ukládá jej pod prah nového domu a pevně věří, že dům ten nebude bleskem zasažen. Pověra tato ostatně rozšířena jest po vší Polsce, v Pozňansku i v Haliči, zná ji také náš lid na Moravě.

Tak měli v Boškůvkách (u Vyškova) zazděný hromový kámen na půdě ve zdi [3]) a také v Provodovicích [na Záhoří] [4]), na

---

[1]) Podobně věří i v Zelené Hoře (u Vyškova), omotá-li se vlas na hromovém kamenu a dá se do ohně, že se mu nic nestane. Totéž dosvědčovali mi v Kostelanech (okr. Uh. Hradiště), že pastýř omotal nit na hromovém kameni, a když ho potom položil do největšího žáru, že zůstala nit neporušena.

[2]) v. Schulenburg, Wendische Volkssagen" (Lipsko 1880.) s. 270.

[3]) Dle sdělení p. Fl. Koudelky ve Vyškově.

[4]) Č. Ol. M. 1895. s. 74.

Rusavě kladli kámen do vytesané jamky v základním trámu. Na Slovači (Súchov, Nové Lhotky, Velká) věří, že prý blesk neuhodí do domu, kde hromový kámen chovají. Za týmž účelem opatrují hromový kámen i na Brněnsku, v Kyničkách a v Kuřími.[1])

(Pokračování.)

Dětské hračky z Pošumaví.

Popisuje *Ferd. Pátek.*

Z dětských svých let, kdy jako žák obecné školy dojížděl jsem na prázdniny do vesnice Dolejších Nakvasovic u Vlachova Březí (okresní hejtmanství prachatické), pamatuji se na tři hračky, jimiž bavívali jsme se na pastvě i doma. Jelikož nikde hračky ty popsány jsem nenalezl, ani na národopisné výstavě v oddělení „dětských hraček“ jsem jich nespatřil, chci — pokud lze — je popsati.

Baví-li se dnešní děti tamní ještě jimi — nevím, než domnívám se, že ano, jelikož o jiné hračky, na př. kramářské, v krajinách těch je nouze.

Ježek.

Jakmile dostali jsme se ve statku babičce nebo jiné příslušnici domácnosti na koudel — prvá myšlénka naše byla na „stvoření“ ježka. Vzala se koudel, jež schumlala se v kouli zvící většího jablka. Na nejbližším poli otrhali jsme ovesná zrna (ovšem že s obalem jejich), a ta nasypali jsme do klobouku. Když byl klobouk ze čtvrtiny jimi naplněn, vhodili jsme do zrn připravenou kouli koudelovou a potřásali kloboukem, aby koule ona se otáčela. Zrní nachytávalo se širším (těžším) svým okrajem do koudele, kdežto špička jeho trčela vzhůru. Když bylo na koudeli zrno vedle zrna, byla koule zcela podobna schoulenému ježku, odkudž pak jméno hračky samé.

Šibenice.

Hra a hračka, jež květla v době lusek. V olšoví uřízli jsme několik větviček, jež připravili jsme tak, aby měly podobu krátce přiříznuté vidličky o dvou nožičkách. Takovéto vidličky upraveny čtyři, jež zabodli jsme do země vždy dvě vedle sebe a na ně pak, na obě zadní a obě přední, položeny proutky. Tím byla „šibenice“ postavena. Pak začla vlastní hra. Každý z hráčů narovnal na šibenici určený počet lusek a z jisté vzdálenosti jednou luskou házel na šibenici. Spadlé uhozením lusky byly výhrou toho, kdo ji shodil. Když všecky lusky se šibenice byly shozeny, „sázelo“ se znova.

---

[1]) Fl. Koudelka, „Die Donnersteine als Medicin bei den mährischen Slaven“ (M. d. anthrop. G. 1882. s. 156 a násl.).

Vlk (kolovrátek).

Pořízení této hračky bylo poněkud pracnější, ač ne namáhavé. Robena byla hračka tato v době uzrávání lískových oříšků. Lískový oříšek nožem byl provrtán na třech místech: na boku udělána malá dírka, na špičce a na straně protější vždy po dírce, ale větší. Když pak udělanými dírkami odstraněno jádro oříšku, připraven ze dřeva obyčejný roubík, tak silný, aby mohl býti prostrčen oběma protilehlými dírkami, v nichž musil se zcela volně otáčeti. Na roubík v oříšku zastrčený provlečením dírkou v boku přivázána silná režná nit. Roubík měl na jedné straně „hlavu“, to jest, byl méně ořezán, než dolejší část, aby nemohl z ořechu vypadávati, kdežto druhá strana byla špičata. Když bylo vše připraveno, nit navlečena a připevněna (nit byla libovolně dlouhá), zaraženo na špičatý konec roubíku jablko nebo brambor. Trháním niti otáčel se roubík s neobyčejnou rychlostí, způsobuje jemné vrčení, jako kolovrátek. Touto hračkou dovedli jsme se na pastvě bavívati celé třebas odpoledne.

Kostel v Hlinsku.

Sepsal JUDr. *K. V. Adámek*.

Když bylo zřízeno [1]) biskupství v Litomyšli, byl k němu r. 1350. připojen v dekanátu mýtském též farní kostel v Hlinsku. V stol. XV. bylo v Hlinsku i ve vůkolních farních obcích kněžstvo husitské. Z těch dob nejsou zachovány zprávy podrobnější, [2]) teprv z r. 1573., 1586., 1599., 1610., 1620. jsou zprávy o jednotlivých kněžích. [3]) Ještě r. 1624. bydlel v Hlinsku poslední nekatolický kněz. Roku 1624. byla zavedena duchovní správa katolická. [4]) Kněz hlinecký obstarával

---

[1]) Zprávy o poměrech církevních viz v K. Adámka Chrudimsku a K dějinám Hlinska a okolí, v K. V. Adámka Pamětech o školách v okresu hlineckém a j.

[2]) K. Adámek, K dějinám Hlinska a okolí str. 7, Chrudimsko 21, 68, 69, 74, Balbin Miscellanea V. 36, Codex iuris bohemici II. 217, V. 330, Jos. Štěpánek Archiv města Litomyšle (v programu tamní střední školy), Fr. Palacký Dějiny I. č. 2. str. 389 a j. — Roku 1573, 17. dubna: Kněz Jan Turnovský, farář z Jirčan, dán za faráře do Hlinska (M. S. arch. zemsk. Oeconom). — 1586, 30. července psal Tomáš Medron (? Mudroň) Slezan, farář hlinecký, do Prahy, i stýskal si zejména na neposlušnost svých farníků, kteří mu neodvádějí desátků a nechodí do kostela, a ba že i od nich jako nevěrců (ab illis tamquam apostatis) přílišně je pronásledován. V témže listě vzdal se beneficia. (Archiv arcibiskupský pražský, Registrata fasc. II 1580—96). — Roku 1599 připomíná se kněz Martin, r. 1610. Jan Straminides Bohdanecký, 1620. Václav Valentýnydes Německobrodský, jenž jest snad totožným s posledním nekatolickým knězem hlineckým Václavem.

[3]) K. Adámek, Chrudimsko 29, 35, 36, K. V. Adámek, Paměti v školách v okresu hlineckém 5, 6, 28, 126, Beseda učitelská 1879. str. 344. — V inventáři kostela hlineckého ze XVII. věku jsou zapsány ještě calices more haeretico.

[4]) »Kniha pamětní pro Chrám Páně farní Hlinecký založená r. 1836,« str. 111 (v Hlinsku bylo od nepaměti farní beneficium, jedno z nejstarších a

zároveň správu v několika vůkolních farnostech. Není známo, bydlel-li výhradně v Hlinsku. Jisto jest, že, bydlel-li zpočátku v Hlinsku, záhy přestěhoval se do Skuče. Spojení Hlinska se Skučí ve správě duchovní skončilo po roce 1640. Dne 25. července téhož roku žádala Fr. hr. Berková, aby byl potvrzen zvláště farář pro Hlinsko a Ranu. Do těch dob byl jediný farář pro Hlinsko, Skuč a Ranu. Nebyla její žádost splněna, neboť ještě r. 1655 byl společný farář pro Skuč a Hlinsko, ale již r. 1662., 1664. a j. píše se o faráři hlineckém, jenž byl tehdy také správcem obvodu krucemburského. Roku 1673. patřily

---

nejrozsáhlejších v krajině, r. 1300.—1350 byl kostel již farním, pak za dob husitských bylo nepochybně obsazeno kněžími kališnickými), 112 (1350. byl připojen k biskupství litomyšlskému), 113 (za Josefa II. k biskupství hradeckému instrumentem »Coelo se redditurus Servator noster,« 12. ledna 1784. papežskou stolicí ratifikovaným [placetum regium ze 17. února 1784.], 114 (biskupským oběžníkem z 12. srpna 1784. bylo instrumentum 10. listopadu 1784. farářem J. Donhammerem v Hlinsku vyhlášeno), 115 (po vypuzení utrakvistických kazatelů nedostal zdejší kostel duchovního správce katolického vlastního, nýbrž byl s jinými obvody, se Skučí, jak svědčí nápis křtitelnice z r. 1628., spojen). —

K tomuto stručnému výňatku podstatných zpráv o beneficiu hlineckém připojuji tyto doplňky z archivu arcibiskupského pražského: Po roce 1624. (nikoliv asi roku 1600.) žádali purkmistr i konšelé a j. k záduší skutečskému náležející od vrchnosti své Františky Eusebie z Firštemberku rozené Berkovny, aby jim kněz Jan Hájek Litomyšlský, jenž do Skuče z Hlinska před půl letem se přistěhoval, za správce duchovního potvrzen byl. Roku 1640., 25. července v žádosti v Praze dané prosila Františka hraběnka Berková arcibiskupského officiála za potvrzení Jana Kališe (Kalisiusa) za faráře v Hlinsku a Ranně, aby na místě jediného faráře, který fary ve Skuči, Hlinsku a Ranně zastává, i tento druhý do dvou míst prve jmenovaných byl dosazen. — Roku 1662, v září (Relat. cancell.) jednalo se v konsistoři pražské o farářích rochlickém, mikulovickém, polickém (Policensis? poličském) a hlineckém, kterým se kladlo za vinu, že jednak cizí manželky, jednak jiné podezřelé ženštiny za hospodyně měli. — Z r. 1664. je soupis důchodů fary hlinecké (consignatio reddituum parochiae Hlinecensis tam accidentalium quam substantialium annuatim parocho loci solvendorum). V témž roce psal 9. února chrudimský děkan Pavel Žák (Ziak) »de compositione inita inter curatum Skutecensem et Hlinecensem«. — 1666., 20. února z Hlinska žádal Jiří Vincenc Palmer, farář hlinecký a krucemburský, kancléře arcibiskupského Jindřicha Meckenburgera o rozhodnutí sporu svého s farářem přibyslavským, jenž si vindikoval administraci v Ransku, kdež byla huť železná. — Roku 1666, 20 března Jiří Palmer, farář hlinecký a krucemburský, psal z Hlinska konsistoři pražské o haereticích, kteří žijí při pomezí moravském, a stěžoval si na faráře přibyslavského, že od farnosti krucemburské oddělil a ke kostelu sopotskému připojil Horní a Dolní Ransko se železárnou (cum officina ferrea). — Roku 1666., 22. března tvrdil Maxmilian Cukr z Tamfeldu, že bývala farnost hlinecká se skutečskou spojena, a žádal o spojení. — Roku 1667. odpovídal Jiří Palmer, farář hlinecký a krucemburský, konsistoři pražské na stížnosti skutečského děkana Maxmiliana Cukra. — Téhož roku (de praes. 1. dubna) přimlouvala se Marie Alžběta hr. z Vrbna, rozená z Chynic, u arcibiskupa pražského, by byly farnosti hlinecká a skutečská spojeny. M. Malanotte působil u konsistoře pražské, aby byl farář z Hlinska odvolán a zase aby obě farnosti, jako druhdy bývalo, byly spojeny. — Z r. 1667. jest též v archivu arcibiskupském záznam, že byl r. 1625. vyzdvižen v kostele hlineckém jeden oltář. Záznam ten shoduje se s mým míněním, že po r. 1624. byl zase kostel zařizován pro bohoslužbu vyznání katolického. — Farnosti nebyly spojeny, neboť na př. dopis děkana chrudimského z 24. listopadu 1682. připomíná faráře hlineckého Jana Lecze a j. — Roku 1732., 27. října nařídila konsistoř pražská vikářům chrudimskému a vysokomýtskému, aby referovali o zamýšleném dalším rozdělení beneficia skutečského a beneficia hlineckého,

do farnosti [1]) hlinecké Hlinsko, Blatno, Hamry, Studnice, Vitanov, Kouty, Stan, Kameničky, Jeníkov, Chlumětín, Kladno, Dědová, Krouna, Mrákotín, Oflenda, Dol. Holetín, Horní Holetín, Vitanov, Srný, Svratka, Svratouch, Rybný, Rychnov, Otradov. K faře r. 1737. v Krouně zřízené byly přifařeny Otradov, Humperky, Rychnov a část České Rybné a j., k faře svratecké r. 1737. byly z hlinecké kolatury připojeny Svratka, Svratouch, Chlumětín, Cikánka, Křižánky, Milovy, Karlštejn, k včelákovské Babáky Dolní, k lokalii r. 1787. v Kameničkách zřízené byly od Hlinska odděleny Lhoty a Dědová a od Krucemburku Vortova, k ranské faře r. 1786. byly přiřaděny z obvodu hlineckého Horní Holetín, Dolní Holetín, Oflenda, Mrákotín, Kladno. Byly tedy na konci 18. věku ve farnosti hlinecké Hlinsko, Blatno, Hamry, Hamřík, Kouty, Medkovy kopce, Horní Babáky, Pláňavy, Srný, Stan, Studnice, Vitanov a Zalíbený. Roku 1784. byly připojeny kolatury hlinecká, svratecká a j. z dioecese pražské, k níž po zániku biskupství litomyšlského přináležely, zase k biskupství královéhradeckému.

Jak podání staré vypravuje, býval druhdy kostel hlinecký [2]) ode dřeva (snad jen z části) a nestával na místě, na němž stojí kostel nynější,

---

neboť si přál Štěpán hr. Kinský z Vchynic, by rozsáhlé kolatury tyto byly umenšeny. (Emanata z r. 1732.) — Roku 1762., 22. března psal hlinecký farář Fr. Blodik konsistoři o farnících z Dědové a Holetína, kteří asi před 20 lety byli pro kacířství husitské odsouzeni. — V archivu arcibiskupském jsou z různých let zprávy podobné, na př. 27. května 1728. Jan Bureš ze vsi Krouny, kolatury hlinecké, poddaný Štěpána hr Kinského, v kostele hlineckém všech bludů kacířských se odřekl i připovídá, lituje a zaříká se. Roku 1729., 10 ledna zase Tomáš Moučka z téže kolatury všech bludů kacířských při chrámu chrudimském se odřekl, a, do klína církve katolické opět přijatý, zaříká se a zaklíná knihy bludné, kacířské v domě svém míti, čísti, čísti nechati, tajiti a kacířů nenavštěvovati, nepřechovávati, »tak zvanou« večeři Páně nepřijímati atd.

[1]) Ve zprávě připojené do památní knihy fary hlinecké (z r. 1836.) praví J. Rojek, že dle katalogu duchovenstva byla fara hlinecká restaurována r. 1681, avšak poukazuje na zprávu děkana skutečského ze 6. ledna 1677.: »Non multo ante tempore illegitime dominium occupante comite a Fürstenberg divulsa est non tantum filialis ejus Graunensis cum 3 magnis pagis Grauna (!), Kladny, Diedowa et sacellum Otradoviense cum 4 pagis Otradov, Rychnov parte utraque et medio Rybny imo etiam ab ipsa matre vicinitus pagi Oflenda, Mrakotín et Holetín, quorum sepulturae Rannae peraguntur, abstracti et ecclesia Hlinecensi cum decimis pertinentibus omnibus coniuncti sunt.« Téhož roku psal hlinecký farář konsistoři arcibiskupské. Dle jeho zprávy kostel Narození P. Marie měl 3 oltáře. Kromě kostela hlineckého byly kaple (vlastně filiální kostely) v Otradově, Krouně, Svratce, Kameničkách a Včelákově. »Ad ecclesiam Hlinecensem spectant incolae et personae ad sacramenta habiles (a 12 aetatis anno) sequentes: Hlyneczium incolae 79 (personae 434), Blatny 12 (59), Hammer 13 (129), Studnice 14 (72), Witanow 12 (73), Stan 10 (75), Holetín superior 28 (111) inferior 9 (25), Mrakotín 21 (93).« Památní kniha farní z r. 1836. str. 117. jmenuje k r. 1628. faráře (prvního katolického) Jana Hájka a jeho nástupce do r. 1681, i připomíná, že se neví, bydleli-li stále všichni v Hlinsku, neboť někteří obstarávali správu duchovní excurrendo v Raně a Krucemburku. Táž kniha (a zajisté dle ní též katalog duchovenstva) dí mylně, že rok 1681. může býti pokládán vlastně za rok založení (das eigentliche Stiftungsjahr der alten eingegangenen, nun reorganisirten Pfarre), avšak dovolává se nápisu, jenž jen svědčí, kdo r. 1681. stal se farářem (nikoliv p r v ý m) hlineckým.

[2]) Památní hlinecká farní kniha z r. 1836. str. 259 (dle tradice, jež dosud (1836.) mezi měšťanstvem se zachovala, byl asi před 100 lety kostel starý dře-

nýbrž jen částečně zasahoval v prostor budovy nynější (obraz 1.), částečně pak stál napříč přes hřbitov.

Pravdivost starého podání se úplně potvrdila, neboť byly při upravování prostory u kostela nynějšího objeveny v červnu r. 1887. základy starého kostela a v severní části nynějšího kostela i ve věži

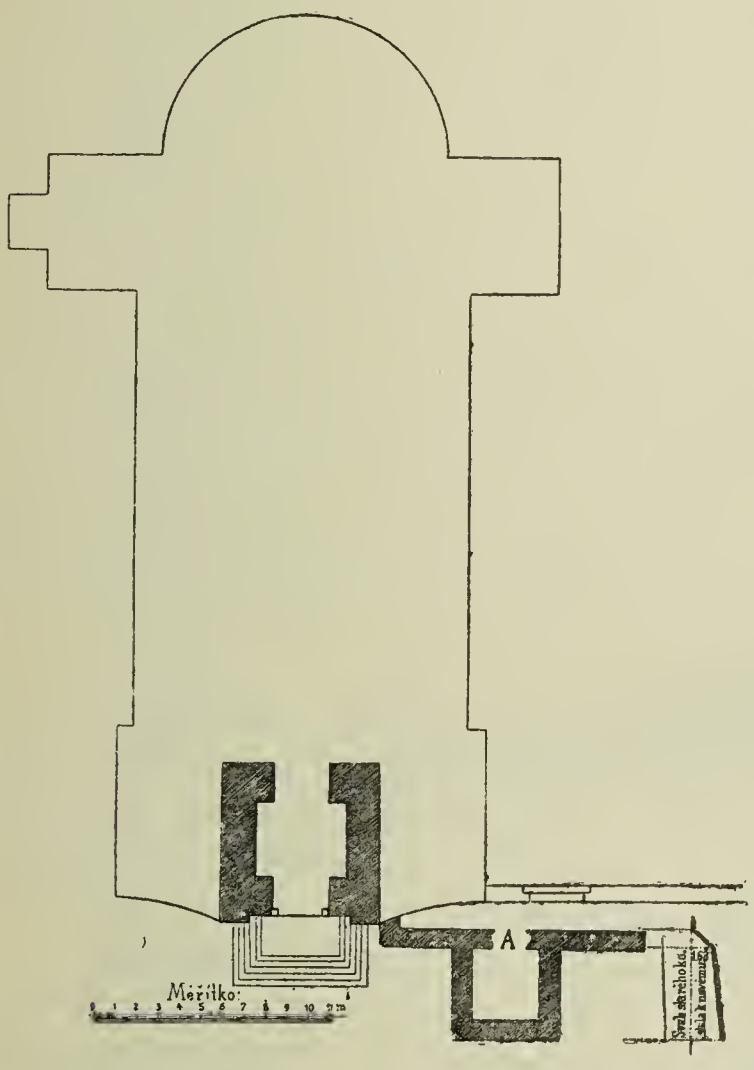

Obr. 1. Základy starého kostela hlineckého r. 1887. objevené.

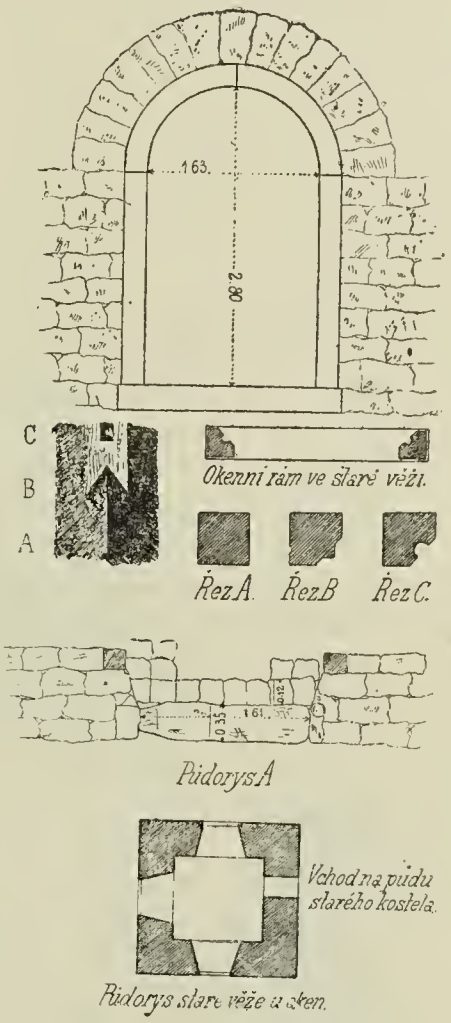

Obr. 2. Půdorys okna staré věže kostelní.

Dle měření St. Šotka kreslil K. Beneš.

zjistily se stopy staré stavby (obraz 2.). V pravé zdi v předsíni u hlavního vchodu kostelního jest výklenek goticky sklenutý, jenž jest hořejší částí dveří, jimiž se vcházelo pod věží do lodi kostela starého, jehož podlaha byla mnohem níž než dlažba předsíně nynější, takže vchod starý nejméně do výše 1 až $1^1/_2$ metru je zasypán. Při schodech věžních po straně levé (jde-li se vzhůru) jest výklenek,

---

věný velmi sešlý a malý, zcela přestavěn, a to v polovici XVIII. století v letech 1733.—1745. Štěpánem Vilémem Kinským z Vchynic za faráře Fr. Ant. Prenze; 6337 zl. 44 kr. 2 d. (i s farou) stály práce řemeslnické. Liber memorabilium ab anno 1754 str. 1: »Cum autem pie defunctus piae vitae, magnaeque famae, senicu lus, P. Franciscus Antonius Prentz ecclesiam fundaverit et parochiam aedificaverit.« Zajisté byla aspoň stavba podnikána již před r. 1733. Svědčí o tom seznam, co na stavbu nového kostela od 1. září 1730. do konce prosince 1733. se vydalo materiálu.

jehož pozadí tvoří zeď staré věže, v níž jest onen vchod kostelní. Stará věž byla prostě vezděna v novou, totiž od základu sesílena. Z leva byly přistavěny schody na kruchtu, z prava schody na věž. V staré věži bývaly asi dřevěné schody přímo ve věži nedaleko onoho vchodu. Nyní se jde na věž zvláštním vchodem vedle hlavního vchodu. Dosud jsou zcela dobře patrny stopy starého lešení zvonového a pod ním jsou okna z venku zazděná, ale z vnitřku zcela dobře zřejmá. Dobře jsou zachována jejich ostění. Byla patrně věž užší a také nižší než je nynější. Vůbec byl starý kostel menší než nynější. Že starý kostel stál napříč tak, že jeho hlavní osa od osy nynější byla o 90^0 odkloněna (tedy přes hřbitov), dí podání a potvrzují i nálezy učiněné. Ve věži nynější jsou okna staré věže proti faře, proti městu (do průčelí) a proti nynější půdě, ale proti nynějšímu vchodu na věž není okno staré věže, neboť tamtudy nepochybně vcházelo se na půdu staré lodi kostelní. Byla-li stará věž, jak se v nynější věži pozoruje, současně s kostelem starým vybudována, nebo bývala-li dřív vedle kostela nějaká zvonice samostatná, jako jest dosud u svrateckého kostela, nelze zjistiti. Pravděpodobno jest, že stará věž v té výstavnosti, jak se zachovala v nynější věži, jest z doby, kdy byl zakoupen veliký zvon r. 1520. ulitý, anebo že v té době byla opravena a sesílena, aby tíž velkých zvonů lépe snesla.

Roku 1887. byly objeveny též základy lodi starého kostela. Loď zasahovala do pravé strany prostory pod kruchtou nynější a na druhé straně na kus před kostel, jedna podélná zeď šla nynějším hřbitovem a byla patrna již před r. 1887., druhá s ní rovnoběžná byla objevena r. 1887. v prostoře před kostelem, a tu též přišlo se nedaleko před dveřmi hřbitovními na základy předsíňky kostelní.

Nynější kostel (obr. 3.) byl zbudován [1]) v 1. polovici XVIII. století v období r. 1730.—1745., a to budova do r. 1733. nákladem Štěpána hr. Vchynského a osadníků. Materiál, povozy a robotu opatřili zdarma majitel panství rychmburského a osadníci. Náklad peněžitý na stavbu kostela, márnice, hřbitova a fary (bez stodoly a stáje) byl celkem 6837 zl. 44 kr. tehdejších peněz, bez fary 5033 zl. 15 kr.

---

[1]) Památní hlinecká farní kniha z r. 1836. str. 260. (Nedaleko nynějšího kostela farního stával starý farní kostel. Ke kostelu [novému] je přistavěna stará zvonice.) Dle zachovaného extraktu (vyjma materiál a povozy) bylo při stavbě kostela, zvonice, márnice a hřbitova zaplaceno zedníkům 1661 zl. 15 kr, tesařům 438 zl. 30 kr. 3 d., kamenníkům 470 zl. 59 kr, truhlářům 222 zl. 40 kr., zámečníkům 117 zl., cihlářům 385 zl. 28 kr. 3 d., za vápno 659 zl. 21 kr., mzdy lamačům kamena 158 zl. 6 kr., kovářům a za železo (vyjma železo zdarma dané) 132 zl. 45 kr. 3 d, sklenářům 254 zl. 20 kr., klempířům 23 zl. 40 kr., kotlářům 46 zl., za lněný olej 19 zl. 19 kr. 3 d., za červenou barvu 17 zl. 16 kr., malířům 15 zl. 30 kr., za nátěr střechy 3 zl., zvonařům 37 zl. 54 kr., za dubové fošny jen 9 zl., za cihly 22 zl, kolářům 2 zl., nádenníkům bez roboty 318 zl. 57 kr., různé vydání 16 zl. 3 kr. 3 d., celkem 5033 zl. 15 kr. 3 d. tehdejších peněz; při stavbě fary nové zaplaceno zedníkům 708 zl. 42 kr., tesařům 146 zl., klempířům 11 zl. 30 kr., za vápno 168 zl. 25 kr., truhlářům 137 zl., sklenářům 116 zl. 50 kr., zámečníkům 120 zl., kamenníkům 94 zl. 3 kr., hrnčířům 125 zl., mzda od lámání kamene 154 zl. 10 kr. 3 d., za klády 7 zl. 30 kr., za lněný olej, drát a j. 15 zl. 18 kr., celkem 1804 zl 28 kr. 3 d., dohromady 6837 zl. 44 kr. tehdejších peněz.

3 d. Některé práce opravné konaly se ještě v letech 1760tých, tak r. 1767. a j. usazovány zvony a j.

Uprostřed věže visí zvon [1]) s nápisem dvouřádkovým gotským písmem, jehož slova byla proložena ozdůbkami: anno · domini · m^{o} ·

Obr. 3. **Kostel ve Hlinsku.**

v^{c} · xx^{o} · ad laudem · dei · omnipotentis · et · beate · marie · virginis et · omnibus · sanctis · hec · campana · fusa · est · per · magistrum · danielem · de montibus · cutnnis · per · impensis · dominorum · tocius ·

[1]) Památky archaeologické a místopisné I. 175, IX. 751, XV. 472—474. — Ve zprávě z 2. ledna 1677. se píše: »Campanae in turri 4. Recondantur mediocris aetatis fuisse campanulam in sacristia ruptam instar aenius pilei, quam »knížátko« vocabant, quae nescio quo iure aut authoritate in curiam pro conflando cymbali transfusa est. Quomodo autem ecclesiae satisfactum est, nescitur.« Nápisy nynějších zvonů v památní knize farní z r. 1836. str. 261, 262, 264 nejsou přesné (viz též liber memorabilium, list 13.).

communitatis · civitatis · dicte · hlinssky · amen alelvia. Na straně k hřbitovu jest na zvonu Ježíš na kříži, v levo u něho Maria, v pravo Jan Miláček, na druhé straně (k městu) P. Maria s Ježíšem.

Obr. 4. Křtitelnice z r. 1628. v kostele hlineckém.

U okna jest pod hodinovým cimbálem malý zvon, jenž má nápis v hořejší části: Ad. Hiller's W^{we} & Sohn Brünn 1888, v dolejší: Sancta Barbara Virgo Martyra.

Na třetím (velkém) zvoně jest na straně proti schodům: I|±|S, proti faře: MR̃A. Pod korunou se čte v latince jednořádkový nápis: IHESUS MARIA ET IGNATIUS GA WOLAM ZWUKEM SWEHO PANU BOHU KE CZTI A CHWALE GEHO A (NABIZIM) KAZDEHO

CZASU CZLOWIEKA SMRTEDLNEHO 1617. Za slovem MARIA je vložka podobná písmeně B a obrácenému f, kterou Brychta vyložil: OS—P, nejspíše je to zkomolené ET nebo A.

Býval též na věži malý zvon s nápisem: „1727. Goss mich Ignatius Drack zu Königgratz“.

Cennou památkou starého litectví je křtitelnice (obr. 4.) stojící v cyrilometodějské kapli na třech štíhlých nohách, z nichž každá končí lidskou hlavou. Na víku křtitelnice [1]) jest nápis: LETA PANIE 1628. TOHO CZASV ZA SPRAWCZE CZIRKEWNÍHO KNIEZE IANA HAGKA LITOMISSLSKEHO PANA DIEKANA SKVTECKIHO A PANA FARARZE HLINECKEHO a kolem kotle je nápis: „letha p. 1628. dne 2. m. vnora slyta gest krztitedlnicze tato w nakladem p. tomasse nechvty prymasa miestys Hlinskym“ a kol dolejška se pokračuje: „a p. salomeny manzielky geho ke czti a chwale bozi a blahoslawene P. M. obietowana gest.“ Mezi oběma kruhy křtitelnice jest na jedné straně P. Maria, na druhé odznak (2 skřížené sekery širočiny), v levo písmeno: t, na pravo: n. (Začáteční písmena dárcova a snad odznak jeho zaměstnání.)

Farní kostel Narození Panny Marie jest velká budova prostranná. Hlavní oltář [2]) pozlacený a dvěma anděly ozdobený má přiměřené pozadí s obrazem Narození Panny Marie, nad nímž jest menší obraz sv. Trojice. V levo v pozadí (hledí-li se k oltáři) jest socha sv. Víta, v pravo sv. Václava (obr. 5.).

Po levé straně jest mezi lodí a presbyteriem kazatelna, na niž se vstupuje ze sakristie. Nejblíže u kazatelny (již v lodi) jest oltář Jana Nepomuckého, dále oltář sv. Kříže a nejníže oltář P. Marie. Naproti tomuto oltáři je oltář sv. Terezie, výše mezi vchodem hřbitovním a presbyteří je oltář P. Marie a nejvýše oltář sv. Anny.

Naproti sakristii přilehá k presbyteři kaple [3]) cyrillometodějská s oltářem sv. Cyrila a Metoděje.

---

[1]) K. Adámek: K dějinám Hlinska a okolí, str. 25., Lumír 1859., str. 1004, památní kniha farní z r. 1836. str. 116, 263 (v níž není úplně přesný nápis). Křtitelnice váží 150 liber.

[2]) Roku 1625. byl zřízen jeden oltář. Roku 1677. byly celkem tři oltáře v (starém) kostele. O oltářích nového kostela jsou některé poznámky též v památní knize farní z r. 1836., str. 260, 261, 264, 266. Oltář hlavní byl r. 1873. nově pozlacen. Nad ním jest obraz Narození P. Marie, jenž byl r. 1840. proveden dle starého již příliš sešlého obrazu spolu s menším obrazem Nejsvětější Trojice Jenem Vorlíčkem z Jablonného nákladem patrona. Oltář sv. Kříže byl zřízen r. 1771., byl r. 1842. z dolní části chrámu přenesen na nynější místo, nyní jest oltář tento zcela nový, též protější oltář P. Marie je zcela nový. Oltář sv. Terezie, malovaný Jenem Novotným, má na obraze nápis: »Nákladem Martina Tůmy, měsstana Hlineckého a obstaráním Jozefa Tlustýho za času duchownjho řízení Karla Křepinskýho biskupského Vikariatu Tagemnjka 1829.« Oltář Jana Nepomuckého byl r. 1862. obnoven nákladem Jana a Kateřiny Jamborových a oltář sv. Anny ze sbírek. Josef Papáček, akademický malíř z Chrudimi, maloval oba obrazy na tyto dva oltáře.

[3]) Naproti sakristii bývala původně v (novém) kostele kaple sv. Kříže, v níž byl na oltáři obraz Ukřižovaného na plechu malovaný od hlineckého malíře Jana Sokola. Filip hr. Kinský, jenž častěji do Hlinska přijížděl, dal si z této kaple zříditi oratorium, do něhož se vcházelo ze hřbitova a jež pak bylo (na památku 1000letou příchodu slovanských apoštolů sv. Cyrila a Metoděje

Obr. 5. **Vnitřek kostela hlineckého.**

Pod kruchtou jest po pravé straně od hlavního vchodu Boží hrob („Největší žalost“), po levé straně Betlem („Největší radost“). Varhany jsou z r. 1776. a 1777., byly opraveny roku 1833., 1860. a j. [1])

---

na Velehrad) změněno v kapli cyrilometodějskou (za faráře P. Petra Neděle se svolením konsistoře ze 4. září 1862. č. 7133), dvéře vnější byly zazděny a byl zřízen oltář, jehož obraz sv. Cyrila a Metoděje maloval Jos. Papáček. V kapli visí též obraz starobylý sv. Jana Křt. velmi již sešlý.

[1]) Roku 1677 »ecclesia Hlinecensis habet 2 calices, 2 portatilia, 2 missalia, urceolos duplices, casulas 7, albas 3, monstrantiam ex cupro, ciborium

Kromě několika korouhví k processím jsou v kostele cechovní praporce: řeznický (červený s obrazem pohřbu sv. Václava a jak v hradbě trojvěžné, nad níž se anděl vznáší, prosekávají řezníci vraty vjezd Janu Lucemburskému do Prahy; nad praporem v kovaných ozdobách jest lev se sekerou), tkalcovský (modrý s obrazem sv. Trojice a na druhé straně s obrazem P. Marie, kteráž stojí na měsíci hadem ovinutém; nad praporem jsou na žerdi: 3 člunky), ševcovský (modrý s obrazem sv. Kryšpína a Kryšpiniána, na druhé straně: Narození P. Ježíše; na hoře v kovových ozdobách: botka), hrnčířský (zelený s obrazem prarodičů pod stromem [po straně přimalován hrnčíř] a na druhé straně s obrazem sv. Floryána; nahoře v ozdobách: džbán; na praporci se čte: „Nákladem dobrodinců téhož spolku. Roku 1872."), prapor „rajscechu" (tmavězelený s obrazem sv. Václava na koni, na druhé straně: Karel IV. dává cechům práva; nahoře v ozdobách: sedlo, kolo a jiné odznaky), krejčovský (červený s obrazem: Nanebevzetí P. Marie a s nápisem: Léta Páně 1850, na druhé straně jest jejich patron, jemuž pomáhá anděl stříhat sukno, doleji vymalovány nůžky), pekařský (šedivý, obraz: sv. Václav stoje, na druhé straně: Nasycení 2 rybami a několika chleby; nápis oznamuje, že tento prapor jest vyzdvižen z nákladu počestného cechu 1851.; nahoře nad žerdí; lev s ampreclí a nad praporcem v ozdobách: rohlík a houska). Některé obrazy byly obnoveny. Na starém školním praporečku je svatý Marek a na druhé straně pod znakem města nápis: ZRIZENY Za P : M : RYBICZKY T : Č : PURKMISTR T : Ca : G : P : J : HORNIKA. výše jest: D : 5 : Juny R. 1814. Na jedné straně hrotu žerdi je vyryt uherský znak, na druhém P. Maria.

Kostel je vysoký, vesměs dlážděný, v presbyteriu klenutý, v lodi se stropem rákosovaným. Mezi dlážkami kamennými leží náhrobní kameny již vyšlapané.[1])

Před kostelem byla (v XVIII. století) v levo od farské cesty vystavěna kaplička sv. Anny,[2]) jež v letech 1880tých shořela a pak byla rozbořena.

---

inauratum, baptisterium ex stanno, vascula pro aqua benedicta 2, candelabra ex cupro 2, ex stanno 9, calices more haeretico 2, pixides argenteas pro chrysmate 2, mappas pro altaribus 6, corporalia 7, stropholia diversa 12.« V letech 1860tých byly 2 monstrance, jedna stříbrná, jež r. 1809. byla přispěním měšťanů hlineckých vyplacena (list. c. k. odvodní komise z 1. května 1810.) a druhá postříbřená, jež byla v kostele do r. 1866. Na místě této monstrance byla r. 1867. koupena nová pozlacená mosazná monstrance. Roku 1865. daroval zpěvácký spolek »Svantovít« na památku svěcení praporu 28. srpna 1864. konaného litou lampu stejného tvaru, jako jest hlavice praporu, již pracoval pasíř hlinecký Karel Homolka. Roku 1873. byla opatřena nová křížová cesta, pozlacený lustr, nová lampa před hlavním oltářem z darů dobrodinců.

[1]) Roku 1783., 1833., 1848, 1873., 1877., 1885. byly provedeny různé stavební a pokrývačské opravy.

[2]) Kdy kaple sv. Anny byla vystavěna, neví se Gubernijním nařízením ze 30. prosince 1794. byl kapitál této kaple připojen ku jmění farního kostela hlineckého. Kaplička tato stála v levo od cesty kostelní poblíž plotu farní zahrady mezi křížem a schody, jež jsou po stráni ke kostelu, a byla v letech 1880tých po ohni zbořena. — Roku 1744. a 1861. byl rozšiřován hřbitov. Roku 1787. bylo nařízeno, aby bylo pochováváno v plátně. V Hlinsku se tak

Roku 1744. stavěl se větší hřbitov. Nyní jest zřízen hřbitov obecní rozšířením hřbitova směrem k dráze železné.

Stará fara [1]) stávala blíže k městu při farní zahradě. Dle podání bývalo na místě, kde jest nynější fara, stavení, v němž majitel panství a j. bydlili, když do Hlinska přijeli. Nynější fara byla vystavěna v I. polovici XVIII. věku (před r. 1754.). Před farou bývala vedle studně dřevěná světnice pro kaplana, jež byla strţena, a kaplanka v stavení farním zřízena. [2])

Příspěvky místopisné.

I.

Třeboň.

Regesta listin XV. a XVI. věku, uložených v archivu města Třeboně.

Podává *Theodor Antl.*

1436., 16. července, v Třeboni. — Brus ze Zahrádky, t. č. hejtman v Třeboni, Jan z Kozího, kněz Jakub, příjmím Chlupáč, farář Štěpánovský, a Kuneš, rychtář Třeboňský, dosvědčují, že opat Třeboňský postoupil městu 1 lán při rybníce Velfle u Břilic, jehož jednu polovičku užíval Jan zahradník a druhou Tlačísvět, a z něhož platili ke klášteru ročně dohromady 80 grošů 19 denárů, k panství 2 groše a pojistebný oves.

---

pochovávalo od sv. Martina až do jara. Roku 1861. byla vystavěna nynější márnice a uprostřed hřbitova byl postaven kamenný velký kříž. Před kostelem byl od r. 1738. dřevěný kříž missionářský. Roku 1873. byl postaven z darů kamenný kříž mezi kaštany před kostelem. Schody kamenné po kopci ke kostelu byly r. 1876. rozšířeny.

[1]) Starý farní dům byl vedle hřbitova, byl r. 1677. dosti sešlý. Fara nynější byla vystavěna současně s nynějším kostelem (viz památní knihu farní z r. 1836., str. 259) za faráře P. Prentze (táž kniha str. 341, liber memorabilium farní, str. 1). Hospodářské stavby byly přestavěny r. 1759. za faráře P. Blodika, jenž též zahradu zřídil (liber memorabilium, list 5. a též list poslední). Hospodářské stavby (mimo přívoz a robotu stály 434 zl. 21 kr. 2 d. tehdejších peněz a byly zaplaceny z nákladu kostela. Stavba fary stála záduší 1804 zl. 28 kr. 3 d. Za faráře P. Horníka byla dřevěná kaplanka zbořena (pam. kniha farní z r. 1836., str. 342). Roku 1844., 1868. a j. byly provedeny různé stavební opravy fary. — O objevení základu starého kostela r. 1887. viz též notici Kostel Narození Panny Marie v Hlinsku. (Český Východ 1887, číslo 27. ze dne 9. července.)

[2]) Obrazec 1. znázorňuje základy starého kostela, pokud byly objeveny při pracích 27. a 28. června 1887. konaných. Obrazec 2. znázorňuje okno starého kostela a ostění okna a j. Oboje kreslil dle nárysu p. St. Šotkem, tehdejším učitelem hlineckým, provedeného Karel Beneš z Hlinska, jenž též kreslil obraz tvrze hlinecké na str. 106. Časopisu Společnosti přátel starožitností českých 1896. Polohopisný plán na str. 107. a půdorys tvrze na str. 108. jest dle náčrtu Stanislava Šotka. — Ostatní obrázky kostela jsou dle fotografií p P. Vlad. Sekery a P. J. Zítka. — V příloze znakové k č. 4. Časopisu Společnosti přátel starožitností v stati Hlinsko má zníti nápis pod pečetí: Nejstarší zachovaná pečet města Hlinska z doby před r. 1583. Nelze zjistiti rok, kdy pečetidlo bylo zřízeno, neboť pečetidlo, na němž zajisté v prostoře za slovem HLINSKI byl rok vyryt, se nezachovalo, a v pečeti zachované letopočet není již zřetelný.

Svědci: Pešík z Bělé, Bohuněk, písař Třeboňský, Pleva z Himpnanu a magister Martin.

(Německý translát z prvé polovice 17. věku.)

1439., 28. března, = Oldřich z Rožmberka určil k vyřízení několika sporných otázek mezi knězem Janem, opatem Třeboňským, a radou města Třeboně kněze Zikmunda, opata Vyššího Brodu, kněze Mikše, kazatele Krumlovského, Brusa ze Zahrádky, hejtmana v Třeboni, a Litvína z Nemyšle, purkrabí na Chúsníce. Spor ten se týkal: dělání sladů a vaření piva v klášterních vsích, plavení dříví v příkopě za Opatovicemi, dlouhého mostu, odúmrtí, mlýna v Opatovicích, Nového dvora, domu panny Herky, a bláta pod klášterem.

(Orig. Vidimus ze dne 25. června 1653.)

1470., 16. října, v Krumlově. — Jan z Rožmberka, nejvyšší komorník král. Česk., prodal 7 kop gr. ročního platu ve vsi Neplachově, (který odváděli tito lidé: Bican z $^3/_4$ lánu 1 kopu 2 groše a peníz, Ješek z $^1/_2$ l. 41 gr. 3 p., Tvaroh z 1 l. 82 gr. 5 p., Thuořek z $^1/_2$ l. 41 gr. 3 p., Dedlík z 1 l. 82 gr. 5 p., Hron z 1 $^1/_4$ l. 1 k. 43 gr. 3 p. a Fencl 6 gr. a peníz) — pí. Anně z Uděšic, vdově po † Petrovi Maksantovi, za 70 k. gr. Tento úrok per 7 k. chce sobě jmenovaná Anna do své smrti sama vybírati, po jejím úmrtí mají ale plat vybírati purkmistr a konšelé Třeboňští a mají jej nakládati na chudé lidi, jakož jim to od předřečené Anny a nebožky Ondráškové Kráječové poručeno a svěřeno bylo.

Svědci: Jarohněv z Úsuší, Zdebor z Kozího, t. č. hejtman v Třeboni, Kunáš z Machovic a Jan Baba z Chotěmic.

(Orig. perg. s 5 visutými, dobře zachovanými pečetmi)

1477., 30. září, — Opat Marek, převor Ondřej i veškeren konvent kláštera Třeboňského doznávají, že Mikuláš Řehořovic, měšťénín Třeboňský, zakoupil 1 $^1/_2$ kopy gr. ročního platu ve vsi Mladošovicích, a sice: na Bohuslavovi 1 k. a na Jankové vdově $^1/_2$ k. a že daroval tento plat klášteru Třeboňskému, tak aby žáci, kteří budou u veliké dny čísti žaltář, dostávali $^1/_2$ k., a ze 4 žáčků, kteří zpívajíce budou choditi před tělem božím, když kněz půjde k nemocným, aby každý dostal 2 peníze každý týden. Pakli by však některý týden nezpívali, nemají dostati ničeho, a má kněz opat kupovati za ty zadržalé částky komže a kuklice.

(Orig. perg. — 2 původně přivěšené pečeti, totiž opatova a konventská schází.)

1480., 23. února, v Krumlově. — Vok z Rožmberka uznává dle výroku města Budějovic za právo, že obyvatelé předměstí Třeboňského nejsou oprávněni pivo k prodeji vařiti, slady dělati, pak řemesla i jiné obchody provozovati.

(Orig. perg. s dobře zachovanou visutou pečetí.)

1480., 22. srpna, v Praze. — Král Vladislav dovoluje na žádost p. Voka z Rožmberka městu Třeboni, by smělo odbývati výroční trh na sv. Filipa a Jakuba po sedm dní.

(Orig. perg s visutým velmi dobře zachovaným král. majestátem)

1483, 7. srpna, — Vok z Rožmberka a jeho zástupce Jan z Trnové, t. č. hejtman panství Třeboňského, souhlasí se smlouvou, uzavřenou mezi opatem Markem a obcí Třeboňskou: o dům zádušní vedle sadu kněžského v Třeboni, a o rybník znova udělaný na gruntech Břilických.

(Orig. Vidimus na pap d. d. 17. prosince 1644, a Orig. Vidimus na perg. d. d. 2. července 1653.)

1505., 4. března, — Vok z Rožmberka daroval Třeboňským 2 rybníky: na Vysokém Boru a na Zářebí na vydržování trubače pověžního na věži klášterské.

(Orig. perg. s 2 visutými pečetmi, totiž p. Voka z Rožmberka a p. Jana ze Švamberka.)

1505., 4. března, v Třeboni — Vok z Rožmberka dovoluje měšťanům Třeboňským, aby mohli bílé pivo k obci budoucně a věčně vařiti, a z toho užitku svoje město opravovati.

Svědek: Jan ze Švamberka a na Strakonicích.

(Inserováno v pozdější listině d. d. 27. ledna 1513.)

1513., 27. ledna, na Krumlově. — Petr a Oldřich z Rožmberka obnovují a potvrzují Třeboňským čtyři listy, dané dne 17. března a 8. září 1376, 18. dubna 1395 a 4. března 1505, a týkající se: obdarování města právem královským, lanů a podsedků v Břilicích, zahrady neb štěpovny před městem proti hradu ležící, svobody vaření bílého piva k obci na opravu města, nápadu a konečně radnice.

(Orig. perg. se 2 krásnými visutými pečetmi.)

1513., 4. listopadu, ve Dvorci. — Oldřich ze Dvorce prodal Dorotě z Hřebeue roční úrok v Újezdci, a sice: na Sladovi 40 gr. m., na . . . yanovi též 40 gr., na Linhartovi také 40 gr. a na Šinoglovi 30 gr. za 63 kop m.

Svědci: Jindřich Sudlice z Jívovice, Václav Probošt ze Zhoře a Mikuláš z Keblan.

(Orig. perg. s 3 visutými pečetmi, velice vetchý.)

1519., 16. května, v Krumlově. — Petr z Rožmberka schvaluje dodatečně purkmistru a radě města Třeboně, že sobě „čtyři rybníky nové u Břilic ve svých vlastních obecních dědinách a gruntech na svuoj náklad udělali, z kerýchž první slove v Trávniciech u samé vsi, keráž slove Břilice, pod svým starým rybníkem, druhý pod rybníkem kněze opatha a kláštera Třeboňského pod Velfflí, třetí na Hánových stružkách, z keréhož stoka do jich druhýho nového rybníka jde, kdež slove pod Velfflí, a čtvrtý malý rybníček, kterémuž řiekají Tisí, a za dlúhém mostem dva malá rybníčky nová, jeden na boru na Koutech, a druhý na Smiechově. A při tom že jsou též za týmž dlúhém mostem vykoupili od Blažka Zemaua, měštěnína Třeboňského, dědinu, louky, pastviště a nětco lesuov s několika rybníčky malými vo jedné hrázi, tak jakž to týž Zeman držěl a toho užíval, tu kdež slove Hradček.“

Dále jim (Třeboňským) dal „místo, konec Opatovické hráze proti mlýnu v Opatovicích“, na kterémž jsou sobě dva haltéře udělali, a svolil, aby jim na ty dva haltéře byla pouštěna voda z příkopa, keráž se nad týmž mlýuem Opatovickým do téhož rybníka Opatovického vede. Konečně je zůstavil „při těch dvú halteřiech roubených v hrázi pod stavem za Břilickú brauú, keréž jsou sobě již před dávným časem na obecní groš udělali“, určil, že z těch rybníků a haltéřů žádného poplatku dávati nemají kromě z již jmenovaného Hradečku, a stanovil, že nemají z toho nikdy ničeho odprodati.

(Orig. perg. s krásnou jezdeckou pečetí p. Petra.)

1519., 3. listopadu, v Krumlově. — Petr z Rožmberka dal Štěpánovi,[1]) fišmistru svému na panství Třeboňském, zahradu Roháčovskou za Líčovským mostem, v keréž jest ještě starý rybníček, a k tomu ty všecky grunty okolo té zahrady. Mimo to mu dovolil, by si na své rybníčky potřebnou vodu pouštěl, neméně i v lese „Tykalka“ chvoj i kůly sekal a zemi i drn bral.

(Orig. perg. s krásnou visutou pečetí.)

1520., 23. dubna v Krumlově. — Petr z Rožmberka postupuje špitálu Třeboňskému za dvůr ve vsi Chlumu, koupený dne 19. srpna 1399 od pana Jindřicha z Rožmberka, poněvadž on, Petr z Rožmberka, ves Chlum i s tím dvorem p. Kunrátovi Krajířovi z Krajku za ves Cep frajmarkem byl postoupil, 5½ jitra luk jitrných okolo širokého Modříčí pod Stříbcem blízko od dvoru Beneše Leštiny, 6 jiter od Vincence, písaře z Třeboně, 6 jiter od Urbana písaře a 2 jitra od Štěpána sladovníka, z nichž z každého (jitra) platívali dříve při sv. Janu Křtiteli 1 gr. č., — v úplné vlastnictví.

(Orig. perg. s visutou krásnou jezdeckou pečetí p. Petra.)

1525., 16. září, v Krumlově. — Jindřich z Rožmberka přistupuje na prosbu měšťanů Třeboňských: Mikuláše Mráze sladovníka, Havla soukeníka, Blažka Zemana, Jiříka Slepičky, rotmistra a krejčího, Vojty tesaře, Křišťana ševce, Matěje Bílka ševce, Mikuláše kováře, Štefla uzdáře, Hány sladovníka, Matouše řezníka, Jana postřihače, Volfa Leksy pekaře, Vinceuce z rynku, Prokše sladovníka, Šťastného krejčího, Baltazara kramáře a Mikuláše Hrdého sládka, a povoluje jim, aby si „u velikým zemným našim haltéři u Třeboně za Břilickú branú konec mostu v týmž haltéři vedle hráze (mohli) 26 haltéřuov nadělati“, však pod tou vý-

[1]) Totiž známý Štěpánek Netolický.

minkou, aby hráz při panském zemném haltéři se nalézající opravovali a po ní vozy ani koňmi nejezdili.

(Orig. perg. s visutou pěknou pečetí.)

1526., 6. srpna. — Petr z Rožmberka prodal 3 kopy ročního platu ve vsi Rankově na lidech: Martinovi, Velkovi, Vajsovi a Janovi, dále $^1/_2$ kopy v Jedovařích na Ondrové, a konečně roční plat na Martinovi a Šinoklovi v Újezdci, Přibíkovi Čakovci z Bohušic a na Čakovci za 75 gr. Č.

Svědci: Václav Metelský z Felndorfu, Bohuslav Vítha ze Rzavého a Petr Doudlebský z Doudleb.

(Orig. perg. s 1 visutou pečetí Bohuslava Víthy, dvě druhé schází.)

1534, 5. června. — Petr z Rožmberka a kněz Jan, opat kláštera Třeboňského, vypovídají v rozepři obce Třeboňské s vesnicí Břilicemi, že měšťané Třeboňští mohou na domu, který slove „bašta“ pod rybníkem ve vsi Břilicích, člověka vsaditi k své potřebě, jenž si bude moci chovati 1 svini, 2 vepříky a 4 kusy hovězího dobytka, a dobytek ten bude směti pouštěti do stáda obecního, jenž však za to při opravách mostů neb jiné práce bude povinen s Břilickými každoročně 2 dni pracovati, — naproti tomu však že chtějí Třeboňští od rybníčka Břilického upustiti.

(Orig. Vidim. na papíře d. d. 25. června 1653.)

1535., 23. června, na Chvalkově. — Pavel Pěkník z Kvasejovic a na Chvalkově, Voldřich Mezenský z Mezného a na Mnichu, Vondřej Mezenský z Mezného a v Bořetíně a Pavel Vlaskaj ze Syonu, t. č. úředník na Stráži, zapisují se obci městečka Deštného v 16 kopách a 9 gr. č. dluhu.

(Orig. perg. se 4 visutými pečetmi.)

1536., 1. listopadu. — Heřman ze Zásmuk a na Zvíkovci dovoluje svým poddaným ze vsi Zvíkovce, by mohli se svým majetkem za živa i na smrtedlné posteli volně pořizovati, odpouští jim povinnost forování „v míli blíže a vzdáli“, stanoví, kdyby z několika sester některá řádně a poctivě se nezachovala, ta že žádného práva na dědictví po otci a jiných přátelích míti nemá, a vzdává se práva nápadu.

Svědci: Voldřich Pouzar z Michnic a na Cuknštejně, Beneš Dubenský z Chlumu a na Dubném a Bohuslav Kunáš z Machovic a na Machovicích.

(Orig. perg. se 4 visutými pečetmi.)

1536., 21. listopadu. — Obec městečka Deštného postupuje dlužní úpis, vystavený p. Pavlem Pěkníkem z Kvasejovic dne 22. června 1535 a stvrzený p. Voldřichem Mezenským z Mezného a na Mnichu, p. Vondřejem Mezenským z Mezného a v Bořetíně a p. Pavlem Vlaským ze Syonu, t. č. úředníkem na Stráži, znějící na 16 kop 9 gr. Č., p. Václavovi Špuléřovi z Jiter.

Svědci: p. Jan Volbram ze Štěkře a na Brandlíně a Jaroslav Protivínský z Pohnání a v Kvasejovicích.

(Orig. perg. se 2 visutými pečetmi; pečet Jana Volbrama schází.)

1538., 10. srpna, v Krumlově. — Jošt z Rožmberka stvrzuje cechu řeznickému v městě Soběslavi dřívější jeho svobody a obdarování.

(Opis ze 17. věku na papíře.)

1538., 8. září, v Třeboni. — Ondřej Dvořecký ze Dvorce postupuje list d. d. 24. dubna 1538, znějící na 1750 kop gr. Č., který měl od p. Hendrycha a p. Jana ze Švamberka a na Bechyni, a v kterémž byli rukojmími: Volf Krajíř starší z Krajku a na Landštejně, Jan mladší z Říčan a na Obděnicích, Václav Kekule ze Stradonic, Volf Hozlauer z Hozlau a Voldřich Španovský z Lisova a na Želči, p. Petrovi z Rožmberka.

Svědci: Ctibor Drachovský z Drachova a na Komářicích a Petr Doudlebský z Doudleb, t. č. purkrabí na Třeboni.

(Orig. perg. s 1 visutou pečetí s legendou: sig. Venceslai Spulirz de Giter; druhé 2 pečeti scházejí.)

(Pokračování.)

II.

Z archivu města Rovenska pod Kamenicí.

Zprávy o vsech okolních.

Dr *J. V. Šimák.*

Václaví, 1499., 3 dubna. Jindřich z Valdštejna a na Skalách nad Jizerou dává Janatovi dvůr ve vsi Václaví, popluží, rybníčky, luka a užívání vody, tekoucí s Kozákova.

Opis nesprávný ve vidimus z r. 1579. Víta Šonského, orig. není.

Já Jindřich Šťastný z Waldštena a na Skalách známo činím tímto listem obecně přede všemi lidmi, kdež čten nebo čtouce slyšán bude, že sem dal opatrnému muži Janatovi a jeho dědicům a budoucím dvůr a srub (?) na Václaví s tím se vším poplužím, což k tomu dvoru a popluží přísluší a jiného nic (?), s rybníčky těmito, kteříž nade dvorem tím leží a s lukami tu, kteréž nad hrází rybničnou leží, a druhé louky, kteráž v rybníce leží, té užívati má tajž Janata a jeho dědici a budúcí bez všelikteraké mé překážky i mejch dědiců a budoucich a to podtud, pokudž se tím rybníkem nezatopí, kterýž jest nade vsí, a zahrady té také užívati má, tak jak se jest bylo Václavovi sladovníku odešlo (? snad: odečtlo) a lesův těch také užívati má, tak jak se jest témuž Václavovi odešlo, toho všeho již psaný Janata užívati má a jeho dědici a budoucí bez všelikteraké překážky mé i mých dědiců a budoucích, a týž Janata jmenovanej má mi platiti, aneb jeho dědici a budoucí mně i mejm dědicům a budoucím a to rozdílně, totižto na sv. Jiří půl třetí kopy mišenský a na sv. Havla 3 kopy m. a na vánoce IIII force ovsa a IIII slepice a tím platem svrchupsanejm bude mně povinnovat platiti týž Janata aneb jeho dědici a budoucí, mně i mým dědicům a budoucím budoucně věčně. A týž Janata bude moci užívati té vody, kteráž teče vod Kozákova, na rybníky své, tak jí bude moci užívati podtud, pokudž by byl v držení toho dvoru aneb jeho dědici a budoucí, tak jakž sem já sám užíval svrchupsanej Jindřich Šťastnej z Waldštejna a na Skalách. A tajž Janata aneb jeho dědici a budúcí budú moci týž dvůr s tím se vším příslušenstvím, jakž sám má, prodati, změniti, učiniti jako svejm vlastním dědičnejm pod týž plat svrchu psanej. A toho mýho dání já nahoře psanej Jindřich Šťastnej z Waldštejna a na Skalách svou sem pečet přirozenou dal přivěsiti k tomuto listu a pro lepší svědomí toho připrosil sem urozeného pána, pana Jana z Waldštejna strejce svého a slovutných vládyk, pana Mikuláše Tisty z Libštejna a pana Mikše Horšína ze Spyty, aby své pečeti dali přivěsiti k tomuto listu vedle mne, sobě beze škody. Jenž jest dán a psán na Skalách v outerý v hody velikonoční před sv. Ambrožem leta božiho tisícího štyrstého devadesateho devatého.

Nejstarší kniha, l. 57.

Borek, 1627., 13. ledna. Jiřík Jeník Zásadský koupil živnost Kubánkovskou v Borku od Adama Dražila za 230 kop, a 6. července přikoupil roli „na Borecku“ s ovsem na stojatě od Jana Brožka z Rovenska za 22 kop. Regent fridlandský svolil tomu trhu. Na gruntě seděl Václav Mazánek, poddaný ze Žernového, drže živnost po ženě své, dceři Kubánkově. Roku 1629. ujal se gruntu Jeník sám. Roku 1630. doplatil grunt a 23. listopadu přikoupil novou louku vedle polí na Borecku, kudy jezdí se od Borku k Štěpánovicům a loučku „v dolích“ od Jak. Kroupy ze Štěpánovic za 21 kop m.

1648., 22. ledna. Odhad gruntu páně Jeníkova v Borku.

Na poručení vrchnosti ošacován grunt pustý právem hraničným[1]) pana Jiřího Jeníka Zásadského z Gemsendorfu ve vsi Borku se vším

---

[1]) O právu hraničním v někdejším kraji boleslavském psal professor Fr. Bareš v Č. Ć. Musea 1896. Tam jsou doklady, že právo hraniční rozsuzovalo

příslušenstvím, tak jakž ho sám v držení byl, za summu 115 kop gr. Závdavku 7 kop 30 gr. Kladení peněz gruntovních každoročně po $7\frac{1}{2}$ kop gr. až do vyplnění summy nadepsané. Přídavků žádných není. Kterýžto šacuňk ve věci a při vůli vrchnosti naší milostivě se pozůstavuje. Při kterémž byly osoby tyto níže psané. Správa městečka Rovenska, p. Arnošt Bubák, primas, p. Matěj Bušek, Jířík Kovář, Matěj Příhonský, Simeon Bohdanecký. Z rychty žantovské Jan Stěhulka, Jakub Horák, Jan Kolář, Jan Bouslavský. Z rychty tatobitské: Adam Mazánek, Jan Kovář, Václav Ptáček. A sepsán skrze mne Bernartha Radvanovského písaře radního městečka Rovenska i také pečetí téhož města upečetěn. Manual rovenský z r. 1640., f. 39*a*.

Ktova, 1639., 25. ledna. Kristian z Valdštejna na Samšině, Družcově a Křenovech prodává paní Johanně Hubrykové, rozené Klusákové z Kostelce od statku svého křenovského tři kusy louky ležící na místech rozdílných pode vsí Ktovou mezi pozemky paninými, za 231 kop 25 gr. 3 d. míš. hotově zaplacené. Kterákoli strana může vložiti trh ten ve desky zemské. Svědkové: Jan Bernard Kelbich z Ostrychu a v Libunci, Jan Oldřich Gerštorf z Malšvic a na Drštěkryjích, Jiří Jaroslav Štos z Kounic na Mladějově, Jan Vilím Unanos z Lozina na Březně Soboteckém.

Zapsáno 16. listopadu 1660. v manualu rovenském z r. 1649. pag. 128.

Žernový, léta 1648., 21. ledna. Odhad gruntu p. Mik. Jeníka z Gemsendorfu.

Z poručení vrchnosti ošacován grunt právem hraničným pana Mikoláše Jeníka Zásadského z Gemsendorfu ve vsi Žernovým za summu 150 kop gr. Zavdavku $17\frac{1}{2}$ kop však rozdílně při zápisu 10 kop gr. a v roce pořád zběhlým $7\frac{1}{2}$ kop g. Kladení peněz gruntovních každoročně po 6 kop g. s přídavky těmito. Žitta na ozim setého však pozdě a špatně zadělaného a větším dílem na 2 brázdy po 25 korc. Voklepi žitných 20 mandel ječmenu, kterýž vedle proby po 1 v. vynáší 7 mandel, hrachu 4 vozejky a vykve 2 vozy. Ovsa, z kteréhož nic více nežli 3 mandele po 3 v. se namlátiti může 9 mandel. Od věcí hospodářských, půl vozu okovaného, druhého pak půl polámaného, však díl ze železa, při něm pluh ze železa dosti bídný, brány se 30 hřebíky, stolice řezací bez kosíře, sekera kladní potlučená, kopáč 1 a stůl 1. To se všeckno k té živnosti na tu summu nadepsanou přidává a pakli by dříve ty svršky mimo osení k rozptýlení přišly, nežli by kupec na týž grunt dosazen byl, tehdy za ty svršky 10 kop sraziti se má, a ten grunt pustý s tím vejsevkem na ozim setým za 140 kop gr. kupujícímu se zanechá. Což vše v moci a vůli vrchnosti milostivé se pozůstavuje.

Při kterémž byly osoby tyto: správa městečka Rovenska, pan Arnošt Bubák, primas, p. Matěj Bušek, Matěj Příhonský, Thobiaš Podtejnský, rychty žantovské, Jan Stěhulka, Jakub Horák, Jan Kolář Bouslavský, rychty tatobské Adam Mazánek, Matěj Kučera, Jan Kovář, Jan Havlů a sepsán skrze mne Bernartha Radvanovského, písaře radního městečka Rovenska i také pečeti téhož městečka upečetěn.

Léta a dne svrchupsaného. Manual rovenský z r. 1640. f. 38. b.

Lhota Semínova, léta 1651., 14. dne měsíce listopadu. Zmínky o vládykách ze Semína na Lhotě.

Předstoupíce před purkmistra a konšely městečka Rovenska pod Kamenicí do míst radních Thobiáš Mendík s Janem synem a Kateřinou dcerou zprávu

---

ve věcech sporných různých panství. Z rovenských knih vychází na jevo, že funkce jeho byla širší, účastníci, deputovaní z rycht panství skalského odhadují statek odumřelý. Patrně též náležely v kompetenci práva hraničního i spory o meze. Viz Jireček, Práva městská, vyd. V. str. 26. A XLIII.

nám toto učinil, ačkoliv nemoha věděti, kterého roku, však nedaleko 40 let, že jest tomu, když pan Jeroným Bukovský nad sirotky Semínovskými poručníkem a regentem na panství skalském byl, tehdy, že s jistým vědomím a povolením pana regenta byla mu prodána krčma ve Lhotě od panny Marije, jsoucí ona v ten čas mezi sirotky za plnomocnici na Lhotě, na kteryžto krčmě, že jest 6 let zůstával a tam 2 dětí, totiž Jana a Kateřinu splodil. Po těch pak 6 létech zase i s dětmi, že jest na panství skalské za panování pánův Smiřických se obrátil a v ten čas táž panna Marie dostanouce se ku Praze do Kralovic a neb. pan Adam Semín za pána na Lhotu Po některém roce na ty děti, které tam splozené byli, se potahoval, však já, utekouce se o tu věc ku panu regentu od něho psaní sem dosáhl ku pánu Dobranovskému, ten čas hejtmanu na Skalách, aby ty dětí pořádně do registr skalských vepsáné byli, o čemž zvěda pan Adam Semín na Skaly jest přijel, a toho zhájiti chtěl, však nic obdržeti nemohl, jakož také od toho času na mé děti žádný se více nepotahoval, nýbrž až posaváde při registrách skalských pořádně vepsáné a v poddanosti J. H. Exc. zůstávají. Čemuž všemu že tak a ne jinak jest, což mluví, že to svou duší stvrditi chce a může. Manual rovenský 72 l.

1660., 19. února. Páni rovenští zprávu dávají o statku Lhotě Semínově, kterak zpuštěn jest.

My purkmistr a rada městečka Rovenska pod Kamenicí známo činíme tímto listem etc. tak jakož jsme žádáni od uroz. a stat. rytíře p. Václava Šťastného Stráníka z Kopidlna a na Lhotě Semínově, abychom jemu svědomí ku potřebě jakékoliv vydali a čeho jest od nás požádal, to jest nám skrze napsání v známost uvedl, totiž v jakým valouru statček Semínova Lhota řečený od léta 1634. až do léta 1646. byl a zůstával.

Toho v pravdě povědomi jsouc i v paměti dobré se nám snáší, že týž statček skrze lid vojanský, ano i ránu morovou za nebožky dobré paměti uroz. paní Elišky Semínové, jsouce na stolici vdovské a tehdáž držitelkyně toho statečku k ruce sirotku, k veliké ruině a spuštění do konce jest přišel, v těch nahoře jmenovaných letech pustý stál, takže nebožka výš psaná paní vdova nemohouc pro veliký spuštění v něm obstáti, k nám do městečka se dostanouc, v podružství u veliké chudobě zůstávala, nebo jak ve vsi, tak ve dvoře žádného nebylo, ano i posavad mimo dvou chalupníků, kteří se v létu 1652. tu osadili, při tom statečku se nenachází a víceji není, jakož pak i slavná commisí od J. M. C. vyslána byvše, to očitě spatřovala.

Čemuž tak a nejinak jest, to k svému dobrému svědomí přijímáme a pro lepší toho jistotu a důvěrnost tento list pečetí naší městskou spečetiti dali (jsme) vědomě.

Jehož datum v městečku Rovensku pod Kamenicí 19. dne měsíce Februarii leta 1660. Manual rovenský f. 123.

N. Ves, 1661., 13. července. Odhad gruntu v N. Vsi, po neb. rytíři Janu Václavu Kyselovském.

L. P. 1661. 13. Julii ošacován grunt právem hraničním, zůstalý po neb. uroz. a stat. rytíři p. Janovi Václavovi Kyselovským ve vsi Nové Vsi se všemi případnostmi k tomu přináležejícími, rolmi, lukami, zahradami a lesy za summu 600 kop míš. Závdavku 100 kop m. však rozdílně při učiněném zápisu aneb ujití gruntu 60 kop. a v l. 1662. 40 kop m.; kladení peněz gruntovních každoročně začnouc l. 1663. po 15 kop m. až do vyplnění sumy nadepsané.

K tomu se přidává: Na živě valach tažný 1, kráva 1, kohout 1 se 4 slepicemi, houser 1, husa stará 1.

Věcí hospodářských: pluh s železím 1, brány s hřebíky 1 pár, stolice řezací s kosířem 1, vidly hnojné 1, podávací vidly 1, pila s vobloukem 1, motyky 2, žejbrovna pro obilí čistění 1, medenec v kamních 1, díže 1, stůl 1, sena 12 vozů.

Vejměnek pí. vdově Kyselovský tento se činí. Předně byt s komorou v síni toliko do vyjití roku přítomného, jabloň velikou ve chmelnici 1, jabloně vinné v hrubém sadě 2, hrušku slove panušku za kuchyní 1, a to do očesání

ovoce; jeden kousek pole, jenž se jmenuje »křídlo« na čtvero setí. A majíce táž pí. vdova 5 krav lidských nájemních a čtvero jalového, takový dobytek do sv. Martina kupující neb držitel gruntu na svém obroku i pastvou až do vyjíti toho času chovati a pásti aby nezbraňoval.

Zatím také dajíc p. Jan Matucha, soused města Turnova při témž gruntu ouhoru pro 22 korce na roli podvoraných, an by toho déleji užiti, vorati nemohl, vynaložíc na to 10 dní vorby a 8 dní vláčení, aby za tu práci z 1. dílu závdavku 9 fl. rejn. zaplacen mohl býti.

Dluhové se nacházejí: Předně do důchodů Skalských co se vynajde, do truhlice sirotčí městečka Rovenska, pod zápisem pana Dobranovského podobně co se nacházeti bude, kontribuce do rychty novoveský 7 fl.

Kterýžto šacuňk při vůli a v moci vrchnosti se pozůstavuje.

Při témž šacování byly osoby z prostředka práva konšelského města Turnova p. Václav Strejcmanda, p. Zikmund Krinit a p. Jan Bílský.

Z městečka Rovenska: Matěj Příhonský, Bernart Radvanovský, Václav kovářů.

Z rychty novoveské: Václav Mlejnek, Tomáš Novák, Jan Valkoun.

Z tatobské: Jakub Kvapil, Václav Ptáček, Jiřík Pařík, Martin Vávrů.

Z žantovské: Jan Karásek, Jak. Horák, Jan Bubák, Jakub Kvabil.

Z klokočské: Jan Pleštil, Jan Peterka, Jiří Vaňouček, Jan Čepelík. Stalo se léta a dne svrchupsaného.

Téhož léta a dne předpsaného a týmž právem hraničním z bedlivého povážení týž grunt p. Kyselovského, an by se kupec vynacházel, se všemi těmi případnostmi a přídavky za sumu hotovou 400 kop m. se ošacoval. Čehož se všeho podobně v moci a při vůli vrchnosti zanechává.

Manual rovenský fol. 132 b.

Javornice, 1663., 24. dubna. Odhad dvorce Javornice po neb. rytíři Janovi Matyášovském z Matyášovic.

L. 1663., 24. Apr. na poručení vrchnosti naší milostivé a dědičné ošacován právem hraničným dvorec slove Javornice, zůstalý po uroz. panu Janovi Matyášovským z Matyášovic se vším k tomu příslušenstvím, jak rolími, lukami, rybníčky a lesy za summu 950 kop m. Závdavku 100 kop, však rozdílně, při zápisu 60 kop m. a v plném roce 40 kop, kladení peněz gruntovních každoročně po 30 kop m., až do vyplnění sumy nadepsané.

K tomu se přidává: obilí na ozim setého, pšenice po 7 kor. 2 věrt., žita po 14 kor. 2 v., ječmene ozimého po 1 kor., však vedle spatření jsa takové obilí velmi špatné a vyhynulé sotva za 15 kor. pokládati se může. Jiného nic se nepřidává.

Dluhové, vedle správy pí. Matyášovské: Do důchodu Její Exc. Skalského, co se vynajde, k záduší libuňskému též co se vynajde, paní Kateřině Šaškové 233 fl. 30 kr., paní Kelbichové 20 fl. 30 kr., panu Jiřímu Jeníkovi 30 fl., čeledi za službu 30 fl. více paní Kateřině Šaškové, což hotových půjčila 7 fl. a paní vdově Matyášovské, jakž sobě pokládá 500 fl.

Kterýžto šacuňk při vůli a v moci vrchnosti naší milostivé se pozůstavuje.

Při kterémžto šacuňku byly osoby z práva městys Rovenska Matěj Příhonský, Šimon Bohdanecký, Jakub Brožek.

Z rychty čímyslské: Jan Tupáček, Václav Drbohlav, Jan Charouzek, Jakub Havelka, Jan Kubíčků, Jan Pospíšil.

Z rychty štěpánovské: Jan Pelc, Jan Ždárský, Adam Matěj, a jest sepsán skrze Bernarta Radvanovského, v ten čas písaře radního městys Rovenska pod Kamenicí, léta a dne svrchupsaného. Manual rovenský f. 149.

O středověkých pečetech.

Sestavil a vyobrazeními opatřil *Vojt. Král z Dobré Vody.*

(Pokračování.)

Periodu Přemyslovců bylo by zavříti pečetí krále Václava III., syna Václava II. Pečet posledního Přemyslovce, jenž pouze rok (1305. až 1306.) vládl, jest však velice vzácnou i nebylo mi možno zatím, abych jí opatřil. Podaří-li se ji získati, bude reprodukována později dodatečně.

Dříve, nežli budu popisovati pečetí králů potomních, stůj zde ještě vyobrazení a popis pečeti (majestátu) krále Přemysla II.

Majestát Přemysla II. 1269.—1276.
(Líc.)

Mimo pečeti, zobrazené a popsané ve IV. ročníku tohoto časopisu na stránce 85. a sl. užíval král Přemysl II. po nabytí Korutan r. 1269. ještě jiné, větší a nádhernější předešlých.

Mimo jiné nepatrné rozdíly, které seznati lze, srovnáme-li připojené vyobrazení s reprodukcemi předešlými, vidíme, že prapor připevněný na kopí krále ku předu koňmo se ženoucího, zdoben jest českým lvem, kdežto prapor ostatních pečetí mimo několik hvězdiček nemá ozdoby.

Ježto Přemyslu přibyly nové země, změněn byl počet i poloha znaků na kropíři (pokryvce koně).

Na krku koňově jest lze viděti znak korutanský, pod ním erb moravský, vzadu štyrský a pod ním kraňský naposled. Tento znak

Majestát Přemysla II.
(Rub.)

někteří vykládají za znak chebský. Chebsko původně užívalo také celé orlice ve znaku, teprve když bylo zastaveno, podrželo pouze hořejší polovici orlice, kdežto spodní červenou část štítu pokrylo stříbrnou mříží.

Opis na líci pečeti ve dvou kruzích perličkami oddělených zní: † S. OTAKARI · DEI · GRACIA · QVINTI · REGIS · BOEMORVM-MARCHIONIS · MO (ve vnitřním okruhu) RAVIE · DVCIS · KARINTIE & DOMINI · EGRE.

Na rubu pečeti: † · S · OTOKARI · DEI · GRACIA DVCIS · AVSTRIE & STIRIE · DOMINI · CAR (ve vnitřním okruhu) NIOLE · & MARCHIE · PORTVS NAONIS.

Opis na okraji (hraně) pečeti (exergue) zní stejně jako na předešlých: PAX · REGIS · OTAKARI · SIT · IN MANV · SANCTI · WENCESLAI.

Průměr této pečeti, skvostně ryté, způsobené z nebarveného, přirozeného vosku měří 120 mm. Pečeti dřívější mají pouze 102 mm.

(Pokračování.)

Katovo vysvědčení.

Z archivu velvarského podává M. U. Dr. *Rud. Čermák.*

Velvary vypůjčovaly si kata, nemajíce vlastního, ze sousedních měst. Roku 1701. a 1702. použily třikráte služeb slanského kata, Františka Poláka. První dvě popravy provedl se zdarem, při třetí však stala se mu nehoda.

Roku 1702. byla totiž při právě velvarském patnáctiletá Ludmila Petránková, dcera ovčáka při dvoře stradonickém u Zlonic. Dívka tato vzala šátek děvečce sloužící ve dvoře. Aby pak krádež zakryla, založila ve stáji oheň. Celý dvůr lehl popelem. Petránková byla odsouzena appellačním soudem „sobě k dobře zasloužilému trestu, jiným k výstraze“, ku ztrátě hrdla mečem. Polák, povolaný k vykonání ortele, nezhostil se tentokráte svého úkolu se zdarem. Nepřetnul šíji delinquentky jedním rázem, nýbrž na dvakrát. Nehoda to věru vážná, ba někdy i velice osudná, pro život mistra popravního, poněvadž lid použil jí, aby provedl svůj soud nad nezručným katem. — Za několik měsíců po této exekuci poslal Polák radě velvarské tuto žádost:

Urození a stateční vladykové!

Páni mně milostiví! Před Vaší milostí s poníženou žádostí se utíkám. Prosím, by mi slavný magistrát tu milosrdnou lásku prokázati ráčil a na ty exekuce, které jsem zde při králov. městě Velvařích vykonal, dobrou attestaci by mi uděliti ráčil. Co nejponíženěji prosím, by mně slavný magistrát milostivě odpustiti ráčil tento kasus, který se mně stal — já za to býti nemohu.

Pročež tu naději mám, že oslyšán nebudu, nýbrž tato má žádost u slavného magistrátu místo míti bude, za kteroužto mně prokázanou lásku na svých nehodných modlitbách trvati chce slavného magistrátu

ponížený a pokorný

(Pečet.) Fr. Polák,

mistr ostrého meče při městě Slaném.

Na pečeti, přitisknuté na tuto žádost, spatřuje se lev, držící meč. V radě učiněna byla 11. prosince r. 1702. tato relace:

Frant. Polák, mistr popravní slanský, žádal za attestaci, že jest tu 3 osoby — 2 mečem a 1 provazem — odpravil.

Ale že pak tu druhou osobu, jménem Petránkovou, velmi ohavně dvakráte stínal a to vše veřejně a povědomo jest všem lidem, bylo tak dle snesení taková attestace jen na dvě osoby — jednu, kterou dne 25. ledna 1701. a druhou 3. března 1702. odpravil — aby od práva rychtářského vydána byla, povoleno.

Dle konceptu, uloženého v archivu, dostal Polák toto vysvědčení:

Tak jakož od slavného král. tribunalu appellationum na hradě pražském jistá služebná děvečka jménem Kateřina při právě města Velvar vězením zjištěná pro spáchání žhářství k meči a spálení na hranici — Jan Fiala pak pro rozličné krádeže k ztrestání na hrdle provazem skrz vynesené ortele odsouzeni byli, že takovou exekuci Fr. Polák, ten čas mistr popravní při právě města Slaného, jak na mistra slušelo, nad Kateřinou děvečkou dne 25. ledna 1701. a nad Janem Fialou dne 3. března 1702. na místě popravním blíže města Velvar náležitě vykonal. K žádosti a potřebě jeho France Poláka pro hojnost důvěření tuto attestat pod pečetí práva rychtářského králov. města Velvar se vydává.

Actum v témž městě Velvařích dne 13. prosince 1702.

Zmíněná nehoda nepoškodila nikterak kariery Polákovy; stal se katem pražským, a čteme v manuale velvarském z r. 1703. toto:

Dne 11. července páni rychtářové učinili relaci v příčině exekuce vykonané nad Josefem Kohoutem, kteráž, jak od nich spatřeno, náležitě od Fr. Poláka mistra popravního měst pražských jest vykonána.

Slavnému magistrátu staroměstskému poděkovaní z propůjčení mistra popravního odesláno. Od práva rychtářského Fr. Polákovi mistru popravnímu attestace udělena.

Znak města Hradce Králové.

L. Domečka.

Ve znakové příloze k čís. 3. „Časopisu společnosti přátel starožitností“ r. 1895. čteme o znaku města Hradce Králové: „V 15. stol. Hradec měl na štítě písmeno *G*, později českého lva, v nejnovějším však čase stříbrného českého lva, držícího v předních tlapách zlaté gotické písmeno *G*. Někteří připisují toto písmeno králi Jiřímu, jehož počáteční písmeno tvoří (Georgius), jiní myslí, že značí slovo „Gradec“. Výklad tento o znaku královéhradeckém je však mylný. Původním znakem města Hradce Králové byl český lev jako četných jiných měst královských. Znak ten vyskytuje se na nejstarších známých pečetech města Hradce Králové z r. 1362. a 1365., chovaných ve státním archivě vídeňském,[1]) a v popisu pečeti hradecké v listině z 9. listopadu 1397. uvádí se, že na ní „uprostřed jest jeden štít, v němž podoba jednoho lva vyrytá se spatřuje.“ [2]) Písmeno *G* ve štítě jako znak hradecký objevuje se teprve ve druhé polovici 15. stol. Věrohodnou zprávu, jak

---

[1]) Dle laskavého sdělení p. prof. A. Sedláčka. — Srov. též Jar. Čelakovského »Sbírka pramenů práva městského«. II. 578.

[2]) Ferd. Tadra: Soudní akta konsistoře pražské. III. 296.

znaku toho městu Hradci Král. se dostalo zachoval Bohuslav Balbín, který čerpal ji ze staré kroniky hradecké. Zpráva tato zní: „Jiří do Kladska, pak do Náchoda, posléze do Hradce Král., města sobě zvláště oddaného a věrného přibyl, (jemuž i první jména svého písmeno *G* ve štítu udělil), největší slávou přijat a triumfálním obloukem poctěn jest.“ [1]) Po roce 1458., kdy král Jiří do Hradce zavítal, užívá se pak obou znaků buď střídavě nebo vedle sebe.

V antifonáři královéhradeckém z r. 1470. vyskytuje se mezi okrajovými ozdobami štít s písmenem *G* [2]) a podobně v graduále hradeckém z r. 1505.[3]) Na stříbrném pečetidle z 15. stol., v historickém musei královéhradeckém chovaném, nalézá se písmeno *G* a na pěti jiných pečetidlech tamže uložených, a vesměs asi ze 16. stol. pocházejících, vyryt je pouze český lev.

Na různých stavbách, jež v 16. stol. v Hradci Král. byly zbudovány neb opraveny, zazděny byly kamenné desky s oběma znaky. Pokud mohli jsme na ten čas zjistiti, vznikl nynější znak hradecký, český lev k levé ruce obrácený a předními tlapami písmeno *G* držící, kombinací obou dřívějších znaků, teprve buď koncem 17. nebo počátkem 18. stol. Roku 1666. opraveno bylo ještě stříbrné městské pečetidlo, na němž vyryt je pouze lev, ale na kamenném podstavci sochy Panny Marie, v l. 1715.—17. na náměstí hradeckém postavené vytesán je již nynější znak města Hradce Králové.

Různé zprávy.

Sbírka rytin v Rudolfinu povstala z daru rytíře Lanny. Obsahuje rytiny mladších mistrů anglických a německých, pak českých, kteréžto se stále doplňují. Roku 1896. přibyla sbírka prací Jos. Führichových. Jak se podobá, budou soustavně zakupovány rytiny i xylografie mistrů českých, aby pořízena byla kompletní česká exposice.

Chloubou oddělení toho bude dojista Hollareum, sbírka slavných rytin Václ. Hollara, již dnes druhá ve vší Evropě. Hollareum jest vlastnictvím zemským. Sbírka stále se doceluje, počtem i jakostí, roku loňského koupeno rytin za 1000 zl. Za tři poslední léta získala správa 260 kusů, z nich mnohé dosud neznámé. Zprávy o Hollareu viz ve stati téhož jména od Fr. A. Borovského v Pam. XVI.

Assanace boří **klášter sv. Mikuláše** ve St. M. P., stavbu Dienzenhoferovu, dokonanou r. 1730., ozdobenou díly tehdejších umělců Malby nástěnné budou prý zachovány, za to zmizí překrásný stuccový strop někdejší konventní síně.

V sousedství klášterním v Meislově ulici obrátí se v rumy dům (č. 72) pověstného žida Jakuba Baševiho z Treuenburku. Zaniknou sličné arkady vlaské renaissance v nádvoří, nesené mohutnými pilíři a pitvornými krakorci. V chodbě přízemní vytesán byl znak. Vedlejší dům č. 71 spodem svým trval od doby gothické, čemuž svědčilo klenutí o mocných žebrech profilu hruškovitého.

Ze všeho zbude jen několik rysů, fotografií a památek pro musea.

---

[1]) Epitome rerum bohemicarum. 517, cap. V.

[2]) Štít ten jednou tlapou drží lvíček, ale lvíček ten není tu ničím více než ornamentem.

[3]) Dr. K. Chytil: Vývoj miniaturního malířství českého. Tabulka I. a textový obraz 19.

Zazděné ptačí kostry. V r. 1886. sneseno bylo v Hradci Král. staré stavení č. p. 272 a na místě něho postaven byl nový dům. Při bourání klenutí přišlo se na zazděné v něm dvě ptačí kostry, které odevzdány byly městskému museu. Nález koster těchto je dokladem ku starobylé pověře, dle níž lidi a zvířata zazdívali se do staveb, aby nabyly bytelnosti a stálosti. V Bulharsku a Rusku dosud panuje pověra, že se stavba nepodaří, když nezazdí nebo nezakopá se do základů kohout, slepice, jehně nebo jiné zvíře. [1]) *L. Domečka.*

Hasa, Háska. P. F. K. z Roudnice, jenž táže se, co značí jméno uličky v Roudnici na levém břehu labském, citované v Pramenech dějin českých I. 468.

Ve slovníku Jungmannově čteme (I. 659): has = udeření na koho, zvláště po tmě, has na někoho míti = číhati, hasák = provaz u rybářů.

U nás v Turnově je též starý název, doložený již v XVI. stol., Na nové hásce, náležitý části města nad potokem Stební, kdež byly druhdy haltýře rybní. Rčení: jíti na hásku = na ryby starší rybáři turnovští dobře znají.

Patrně též ulička roudnická vzala jméno po někdejších rybářích neb haltýřích, které byly snad v těch místech. *JVŠ.*

Oprava. Pan Siblik zasílá nám opravu dvou omylů ve své stati (str. 24). Místo „Jan Skála z Skály“ čti „Jan Fikali“ a místo „Zikmund Geta z Tyna“ čti „Zikmund Chrt z Ertína“.

Sgrafitta doby rudolfinské odkryta byla na arkýři domu nárožního v Tomášské ulici a náměstí malostranského. Ornament vegetabilní.

Starobylé malby z času Karla IV. nalezli pod omítkou chrámu kunětického. Jsou bohužel poškozeny. V choru „Vzkříšení“, „Zvěstování“ a znaky šlechtické, v lodi postavy světců, na vítězném oblouku „Spasitel v záři“, „Soudný den“, svatí a světice a j. vyjevy. — Pernštýn 1897. ze dne 15. května č. 11.

Městskému museu pražskému odkázal † intendant Neureutter dům.

Literatura.

W. W. Tomek. **Dějepis Prahy**, díl XI. Pr. 1897. str. 461. Patriarcha dějepisectví českého v stařeckých letech zachoval mladistvou sílu i svěžest ku požehnání našemu národu. Dílem XI. překročil Tomek mezník r. 1526., u něhož od času Palackého zastavila se historie česká a dovedl vypravování své až do r. 1547., všímaje si vedle běhů zemských ovšem i dějin pražských. Není lze, abychom zde referovali podrobněji o objemném svazku díla, toužebně želaného a radostně uvítaného. Laskaví čtenáři prominou, uvedeme-li pouze názvy hlav: Nastoupení Ferdinanda I. na trůn český (1526.—1527.). — Konec panství Paškova v Praze (1527.—1530.). — První léta za obnovení řádu v Praze (1530. až 1537). — Vznik nevole mezi králem a stranou lutheranskou (1537.-1541.). — Velký oheň pražský r. 1541. — Léta druhé války turecké (1541.—1545.). — Rok 1546. — Vzbouření stavů českých r. 1547. — Popis úředníků a důstojníků světských i duchovních.

Exegit monumentum aere perennius.

Červinka J. L. **Pravěká hradiska na Moravě.** V Kroměříži 1896. 8⁰. Str. 64. Se 7 tabulkami.

Dějiny Moravy a praehistorická archaeologie. V Kroměříži 1897. 8⁰ Str. 71.

První dílko obsahuje podrobný, spořádaný soupis opevnění, majících ráz předhistorický, pokud byla konstatována na Moravě. U každého popis, bylo-li prozkoumáno, stručný výčet nálezů, příslušná literatura. Appellativní názvy vyskytají se tyže jako v Čechách, hradisko, hrad, hradec a pod. obdoby, kola, kotouč, kruhy, náspy, ohrada, okrouhlice, stráže.

---

[1]) Sedláčkovy „Hrady a zámky“ I. 79. — Dr. H. Máchal: O zazdívání lidí do staveb. Rozpravy společnosti přátel starožitností českých III. 72.

Jako zajímavou okolnost autor uvádí, že kdekoli objevuje se jméno Obřan, všude stopa starých sídel. O Velehradu ukazuje, že archeologie nenalezla dosud stop opevnění v místech, kam sídlo Rastislavovo klade listinný výzkum Brandlův.

Druhý spis je polemika proti Bretholzovi. Autor „Dějin Moravy“ na základě svědectví klassických klade za první známé obyvatele moravské Kelty (zej. Tektosagy), po nichž na Moravu v neznámé době přišli Kvadové germanští, o nichž však od 2. stol. po Kr. nevíme ničeho. Potom snad vystřídali se tu jiní Germani, až přišli Slované, ne však před koncem stol. V., a to vlivem avarským

Červinka ukazuje, že pro své vývody Bretholz nemá spolehlivé opory, ježto svědectví jeho jsou neurčitá. Není písemných průvodů, libovůle kombinační má volné pole. Jedinou spolehlivou pomocnicí může býti praehistorická archeologie, neboť národ, který v zemi bydlil, dojista zanechal tu stopy. Archeologie mluví právě na příč Bretholzovi.

Potom spisovatel probírá jednotlivé doby předvěké, registruje, pokud která na Moravě je prokázána. Na tomto základě osnuje své výklady. Národnost člověka diluvialního určiti nemožno. Období neolithické, hojně zastoupené, přisuzuje se Arijcům v pravěku, prve, nežli rozdělili se u větve, ovšem potom národu arijskému neznámému, ne však Keltům. Mezi lid neolithický, jak se zdá, nenápadně v I. tisíciletí před Kr., přišel lid kultury nové, znající již zbraně bronzové od j.-z., jenž pochovával mrtvé v poloze skrčené, totiž Keltové Přišli z Podunají, ale omezili se jen na jihozáp. Moravu. Význačně keltská kultura ténská objevuje se jen ojediněle, patrně obchodem.

Sídla neolithická náhle mizejí, což ukazuje na invasi výbojnou. Po Keltech totiž vnikl sem od s.-v. násilím lid jiný, jenž spaloval mrtvoly své a kladl je do země v popelnicích, Slované. Ti pak v $^1/_2$ stol. před Kristem vtrhli do Čech a vytiskli odtud Boje. Stopy Markomanů a Kvádů, vytčené mohylami, zvláště kamennými, vyskytují se sice v již. Čechách, Bavořích a Rakousích sev. Dunaje, ve shodě se zprávami Tacitovými, ale nikdež na Moravě. Kvádové tudíž na Moravě vůbec nebyli.

Soupis památek historických a uměleckých v král. Českém od pravěku do poč. XIX. stol Vydává Archeol. komise při české Akademii, řízením svého předsedy Jos. Hlávky.

Díl I. Polit okres kolínský. Napsal K. B. Mádl. 8°. Str. 116 + 2.

Díl. II. Polit. okres lounský. Napsal Dr. B. Matějka. 8°. Str. 94 + 2.

Dočkali jsme se díla touženého, inventáře českých památek. Dosti pozdě, ale přece. Rosteme, byť pomalu. V obou spisech sepsány jsou cenné památky 111 obcí. Pod titulem čteš odkaz k literatuře, pak stručný popis, seznam více méně inventární, provozený hojnými obrázky a rysy.

Již v prvních dvou popsaných okresech objevuje se netušené množství památek, zejména architektonických, o nichž dříve vědělo se málo nebo nic. Radostná perspektiva otvírá se do budoucnosti v očekávání dalších dílů; budeme míti konečně vzácný material k dějinám českého umění. Zároveň prospívá poněkud naděje, že spisy těmito rozšíří se a zmohutní zájem o mrtvé zbytky zašlých dob, a že nebudeme tak často již trpce registrovati zkázu význačného díla českého umění. Ovšem zkušenost učí bohužel spíše skepsi.

Buď propuštěno tu skromné přání: Prosíme, aby bylo vzhlédnuto shovívavě i na památky méně snad cenné, které nepovstaly sice rukou umělcovou, ale přece mají některý význam lokální. Jest i těch škoda ničiti, nemohou-li býti nahrazeny lepšími. Snad stačilo by pouhé poznamenání jich.

Dílko je velmi levné, ale přece přáli bychom si snížení ceny ještě většího. Nikoli v zájmu odborníků a přátel, ale ve prospěch obecného lidu, aby i širší vrstvy mohly opatřiti si je a potěšiti se jím. Snad bylo by též dobře, aby vzadu připojeno bylo vysvětlení některých odborných terminů.

Borovský Fr. A., **Katalog sbírky předloh** knihovny umělecko-průmyslového musea v Praze. 1897. Nákladem musejním. Stran 94. 8°.

Bohaté poklady bibliotheky musea umělecko-průmyslového známy byly dosud jen řídkým navštěvovatelům, jimž přáno bylo těžiti z nich. Shromažďuji v sobě soubor všeho tištěného i obrazového materiálu, kdekoli vydaného, nepřebernou hojnost zpráv i prací, v nichž dovednost technická a umělecký vkus

mají stejný podíl o výzdobě užitkových výtvorů. Staroorientální práce jako nejmodernější vzory všeho odvětví technického, v látkách živočišných, rostlinných i nerostných representovány jsou vybranými vzory, o vývoji jich poučí tě znamenitá díla všech jazyků.

Umělecko-průmyslové museum v Rudolfinum má úkolem zvelebení domácí výroby řemeslné povznesením vkusu a odborným vzděláním praktickým i theoretickým. Otevřeno bylo r. 1885. Sbírky umístěny jsou v rozsáhlém sále v 16 velikých vitrinách a 6 menších, krom toho rozvěšeny a rozestaveny jsou vzory umné práce po stěnách a v korridoru dvorany. Čítají dnes 7175 čísel inv., navštíveny byly od počátku do r. 1897. 540 743 osobami. Bibliothéka a čítárna obsahuje dnes 1982 knih a 21.105 obrazových předloh. Hojná docházka (25 039 účastníků) svědčí o užitečnosti musea Kuratorium pořádá též veřejné bezplatné přednášky odborné, jichž bylo dosud 62.

Poněvadž dosavadní prostory nedostačují, staví se již vedením vl. rady Schulze naproti Rudolfinu nová monumentální budova, na niž sněm zemský povolil 300 000 zl. Museum nebude jen skladištěm sbírek, ale dostane se mu též umělecké výzdoby vnitř i vně I skříně budou ukázkou cenné práce domácí. Do 3 let bude um.-prům. museum ve vlastní budově, provedena installace. Praze přibude nové ozdoby, ušlechtilé snaze krásný přítulek.

Knihovna je stísněna dosud jen ve dvou místnostech. Proto nebylo možno spořádati knihy a vydati katalog jich. Za to snazší oddělení vzorů předlohových zpracováno je v obšírném, důkladném, praktickém katalogu kustoda Borovského. V XV odborech, přísně klassifikovaných na menší oddíly a pododdíly, navštěvovatel shledá jasný přehled všeho množství předloh. Rejstřík věcný a znamenitý soupis jmenný, jenž poskytuje zároveň seznam přednějších výtvarníků všech věků, zajímají tři čtvrtiny ostatní knihy. Práci tu dovede oceniti jen ten, kdo podobným dílem se zabýval.

Votrubec Vrat., **Kostel sv. Vavřince ve Vys. Mýtě.** Mýto 1892. Stran 24. 8°. Referujeme o této starší práci, ježto nebylo o ní dosud zmínky, pokud víme. Spisovatel popisuje chrám, význačnou budovu gothického stavitelství XIII. stol., aby rekonstruoval aspoň slovem vzhled stavby před opravami posledních století. Podle historických zpráv a architektonických dílů zachovaných i nově objevených líčí zároveň vývoj stavby prvotní i potomní. Resultát zní: Ze starého chrámu z r. 1265. zbyla po požárech XV. věku jižní loď, která stala se částí nové stavby, dokonané r. 1525.

Památky archeolog. a místopisné. Red. Dr. J L. Píč. Díl XVII., seš 5, r. 1897.

Píč. Archeol. výzkum ve středních Čechách 1895.—1896. — Schmidt. Arch. výzkum „Údolí svatojiřského" a okolí. — Mádl. Zbořený kostel sv. Jana na Zábradlí v Praze. — Šittler a Podlaha. Patena kláštera břevnovského. — Chytil. K rodopisu Parléřovců. — Winter. Zvonařové z Cinperka. — Smolík. Nález mincí v Podhůře. — Šimák. Paměti o školství turnovském v XVI. a XVII. stol. — Kučera. Skrčené kostry ve Strádonicích u Loun. — Mareš. Materialie k dějinám umění, uměl. prům. a pod. — Zprávy a drobnosti.

Method. Časopis věnovaný umění křesťanskému. Red. Ferd. J. Lehner. XIII. 1897., č. 1.—4. — Románské exkurse: Nováček. Far. chrám P. sv. Petra a Pavla v Nebovidech. — Lehner. Kostel v Kunčticích, v Čáslavi, v Újezdci. Klášter osecký. — Podlaha a Šittler. Rozhledy po literatuře církev. umění a cirk. archeologie — Renaiss. monstrance vyšehradská. — Deskový obraz „Ukřižování" ze XIV. stol. v klášt. emauzském. Madonna kláštera emauzského. — Podlaha. Kaple sv Václava ve Strakovské akademii v Praze. — Sittler. O studiu křesťanského umění. — J. V. Hřbitovy prvních křesťanů. — Štědrý. Z býv. dekanatu slanského. — Lang. Meclov. — Různé zprávy. Z akademie křesťanské. (Pěkné illustrace)

Věstník československ. musejí a spolků archeologických. Red. Kl. Čermák. II. 1897., č 1.—5. V Čáslavi. — Vlastenecký úkol musej. společnosti. — Svoboda. V nedostatku archivu (příliš chudé). — Valchář. Seznam listin a obecních pečetí míst okresu dolnokralovického. — König.

Lid náš ochráncem starožitností. — Čermák. Pořádání a vystavování sbírek numismatických. — Val. hromada mus. spolku „Palacký“ v Poličce. — Bratřina literácká v Čáslavi — Osídlení krajiny čáslavské. — Zpráva mus. spolku „Včela Čáslavská“ za r. 1896. 7. — Výzkumy na klášteřišti v Drobovicích (s obr. náhrobku). — Želízko. Čes. předhistorie v c. k. dvor. museu ve Vídni. Dr. Jindř. Wankel. — Domečka. Měst. museum v Hradci Král. r. 1896. — Raušar. Z řim. nalezišť u Kostolu blíž Požarevce v Srbsku. — Nekropole na Jezerinama v Bosně. — Zprávy a nálezy. — Literatura.

Volné směry. Měsíčník umělecký. Vydává spolek Manes. Red. K. L. Klusáček. Roč. I. 1896.—7., č. 1.—7.: Kronika: Malby v našich chrámech. — Zachování starobylého rázu Prahy, její úprava a co s ní souvisí. — Výstava Jos Úprky. — Kronika: Starobylý ráz Prahy a Pražané. — Z museí a uměl. sbírek pražských. — Zprávy umělecké, soutěže. Publikace. Výstavy. — Výmluvným průvodem k žalobám nad vandalismem pražským je několik illustrací, podávajících nám pohled na chrám sv. Mikuláše, sv. Havla a Uhelný trh před lety a nyní

Ve stati o museích žaluje kronikář na tříštění sil a přimlouvá se za spojování pražských museí.

Alétheia. Red. Dr. Th. K. Vondruška. Vydává vědecká jednota Arnošta z Pardubic. I. 1897., seš 1.—2. — Vojáček Meth. Arcibiskup Arnošt z Pardubic. — Fr. Vacek. Vývoj society a práva slovanského v Čechách. (Počátek, práce podrobná, založená na pramenech, vykládající rozvoj nejstarších řádů slovanských zejména v Čechách. Patrně paralyse díla Lippertova.) — Literatura: J. Lippert. Socialgeschichte Böhmens in vorhuss. Zeit. (F. Vacek nepříznivě, ač uznává dobré stránky.) — Tadra. Kulturní styky.

Vlast. Red. Tom. Škrdle. XIII. 1896.—7., č. 1.—7. Kryštůfek F. X. Mistr Jan Hus. — P. V. Historický. Poznámky k slavnostem poděbradským. — Seykora. Ke studiu rukopisu královédvorského.

Osvěta. Red. V. Vlček. XXVIII. 1897., č. 1.—5. Rieger. Král. české a Napoleon I. r. 1809 — Týž. Cís. Jos. II. a český trůn. — Helfert. Katastrofa. (Konec sněmu kroměřížského r. 1849)

Květy. Red. Václ. Čech. XIX., seš. 1.—5. Zíbrt. O krojích v Čechách a na Moravě ve stol. XVIII.

Sborník hist. kroužku. Red. Dr. M. Kovář. 1896., seš. 5. — Podlaha. Tři čeští laikové jakožto liter. obránci víry katol. ve stol. XVI. a XVII. (Nožička z Votína, Jak. Horčický, J. B. Smolík.) — Vacek. Diecésní synoda pražská z r. 1605. — Hamršmíd. Jak byla kompaktáta v Čechách provedena. — Soldat. Z dějin kníž. arcib. semináře v Praze. — Chodníček-Kovář. Z katol. missií na Moravě a ve Slezsku v době reformace katol. — Snopek. O některých nesrovnalostech v panon. legendách — Kovář. P. Jos. Svoboda. — Podlaha. Nepokoje na jesuit. panství hradišťském r. 1678. — Týž. Václ. Kozmanecius o zimním králi českém. Výslech obviněného z rozšiřování jinověrství v Čechách a j Drobnosti a posudky.

Věstník matice opavské. 1896., č. 6. Zukal. Bouře proti bisk. Vil. Prusinovskému v Opavě r. 1569. — Vyhlídal. Ze života slezských pastevců. — Havlasa. P. J. Onderek. — Myslivec. Nár. kroj slezský na Klimkovsku. — Zukal. K dějinám opav. radnice. — Nález peněz. — Pohřebiště u Stěbořic.

Sborník Museálnej slovenskej společnosti počal loni vycházeti redakcí tajemníka A. Sokolíka v Turčanském sv Martině. Sborník má přinášeti články a pojednání o předmětech musejních, ethnograficko-topografických, přírodovědeckých, archeologických a historických otázkách, týkajících se i minulosti i přítomnosti lidu slovenského. A že plní zdárně své poslání, to dokazují 2 svazky I. ročníku o 228 stranách. Obsahují: K nášmu úkolu. — Sľuby a verolomstvo u našich predkov. Pavel Križko. — Pravek Slovanov. 1. Jornandes, 2. Nestor. Fr. V. Sasinek. Slovo o kolonisácii Spiša. Št. M. — Niektoré dejepisné poznámky o Spiši. Št. M. — Poznámka o XVI. spišských kráľovských

mestách. Št. M. — Národopisná výstava československá v Prahe r. 1895. Opisuje Pavel Socháň. — Botanický vylet pod zem. A. Kmeť. — V zahradách Trenčianska najčastejšie dochovávané rastliny. Od Joz. L Holubyho. — Nemoce a ich liečenie u pospolitého l'udu. Podává Rehoz Uram Podtatranský. — L'udová astronomia. L'udová meteorologia. Dr. Ján Wagner. — Povesti slovenského l'udu vo Spiši, menovite v Danišovcach a Odoríne. Sobral Štefan Mišík. — Ku starožitnostam. S. — Topografické dáta vel'kej obce Turč. Sv. Martina Samo Šípka. — Toniny a stupnice „Slovenských Spevov". Lud. A. Reuss. — Zpráva o bodinskom medzníku v Trenčianskej stolici. Pavel Križko. — Drobné zprávy obsahují drobnosti dějepisné od Podtatranského a národní píseň „Tatra, Matra ze Zem. Podhradia. Pod. J. L Holuby. Stanovy, zápisnice o všech schůzích, účty a seznam členů „Museálnej slovenskej spoločnosti" zakončují s katalogem numismatické sbírky téže společnosti, jíž přejeme hojného zdaru Sborník tento vychází v dobách neurčitých, ale každého roku aspoň ve dvou svazcích. Člen zakládající zaplatí jednou pro vždy 25 zl., řádný platí nejméně 2 zl. ročně, a činným se stane, kdo se zaváže a vskutku též podporuje Společnost sbíráním věcí a knih. Členům Společnosti dává se zdarma. Objednávky obstarává „Museálná slovenská spoločnost v Turč. sv. Martině".

Ze Společnosti přátel starožitností českých v Praze.

Zpráva pokladní. Ku některým dotazům podáváme toto na vysvětlenou: Uveřejňujeme vždy výkaz jen n o v ě přistouplých P. T. členů, darů peněžitých a obnosu za prodané publikace, pokud byly vydány nákladem Společnosti. Stvrzovati nebo uveřejňovati zaplacení příspěvku P. T. členů dříve přistouplých není lze z nedostatku místa. V této zprávě jsou uvedeny příspěvky, došedší od 10. února do 3. června 1897. Pozdější budou uveřejněny v čísle příštím. Legitimaci (za 15 kr.) obdrží pouze P. T. členové, kteří také z a p l a t i l i členský příspěvek na b ě ž n ý r o k. Upozorňujeme k tomu, že dle usnesení výborového mohou spolkových vycházek súčastniti se p o u z e P. T. členové, kteří se prokáží legitimací.

Nově přistoupili za přispívající členy s příspěvkem zl. 2·— ročně tito P. T. pánové: G e r b e r Karel, řiditel I. c k. priv. česk. pojišť. ústavu; Jarosl. rytíř N e b e s k ý z Vojkovic v Nymburce; P o k o r n ý Josef, mistr zednický v Holubicích; MUDr. T á b o r e k Jos., obv. lékař v Nov. Hradech; T u č e k St., účetní cukrovaru v Brodku; V o n d r á č e k Pavel, farář v Hodušíně, zl. 2·— na r. 1897, za publikace zl. 5·75.

Za členy činné s ročním příspěvkem zl. 1·— přistoupili následující P. T. pánové a korporace: A c h l e r Em., inkasista na Královských Vinohradech; B e r á n e k František, účetní; B o r e s c h Ign., c. k. místodržitelský účetní revident; B r o ž Josef, professor v Novém Městě na Moravě; Č e r v i n k a Inoc., civilní geometr v Uherském Hradišti, po zl 1·— za r. 1895. a 1896.; Č i h á k Jos, městský tajemník v Jílovém, po zl. 1·— za r. 1896. a 1897.; Ph. Dr. Č i h u l a J. V.; D o l e n s k ý Jar., c. k. professor v Jičíně; F i a l a Ant, statkář ve Slatině; F i a l a Karel; H á j e k Frant., úředník cukrovaru v Radboři, zl. 1 — za r. 1896.; MUDr. H a l í k Mich., c. k. vrchní okr. lékař v Chrudimi; H e l l e r Hugo, c. k. vrchní správce velkostatku ve Zvoleněvsi; pí. H o b l o v á Barbora, choť c. k. gymn. professora a spisovatelka v Ml Boleslavi; H o f b a u e r Emerich, revisor buštěhr. dráhy; H o r a Tomáš, statkář v Třebušicích; H u l e š Jan, říd. učitel v Kdousově; JUDr. C h l i s t o v s k ý Jar., advokát v Nov. Strašecí; C h v á l a Gust., úředník buštěhr. dráhy; J a g r Jan, statkář v Libušíně; J a r o š Jan, zemský poslanec a rolník v Černožicích; J i r á k Josef, statkář v Drnově; K r a m á ř Vincenc v Praze; P. Josef Rom. K ů r k a, řiditel obecn. nižšího gymnasia v Benešově; L i b i c h Frant, statkář

ve Slatině; Liehm Antonín, účetní v Podzámčí, zl. 1·50 na r. 1897.; JUDr Linhart Jos., advokát v Kouřimi, za r. 1897. zl. 1·—, za publikace zl 1 63: Liska Frant., adjunkt městského úřadu na Král. Vinohradech; Machek Ant, farář ve Zvoleněvsi; JUDr. Malát Karel, advokát v Jihlavě; Martinovský Jos, c. k. gymn. professor; Matěják Jos., podsladovní v Jaroměři, zl. 1·20; Dr. Melichar Václav zl. 1 — za r. 1896; Müller Jos., inženýr městské účtárny; Museum umělecko-průmyslové; Nopp Leop., odb. učitel, archivář a bibliotékář hr. z Magnisů ve Strážnici; Novotný Václ., c. k. hosp. správce ve Slatině; Pavlík Frant, c. k. hosp. adjunkt ve Zvoleněvsi; Pelikán X. B., učitel v Polničce; Dr. Petřík, prof české reálky na Král. Vinohradech, zl. 1·—, za publikace zl. 1 —; Pilát Rud., bank. úředník ve Vídni; MUDr. Pluhař Alois, obv. lékař v Rožďalovicích; Pokorný Rud., učitel ve Stochově; Procházka Ant. v Žižicích; Pulz Jan, revisor buštěhr. dráhy, po zl. 1·— za r. 1896. a 1897.; Rosenkranz Václ., lázeňský restauratér ve Mšeně u Budyně; Roučka Jan, koželuh a měšťan v Horažďovicích, zl. 1 — na r. 1897., za publikace zl. 5·—; Sadecký Jos., obuvník; Sbor učitelský v Hor. Stupně; Scheybal Jos., c k. poštmistr v Neustupově; Schwarz Ant., c. k. kontrolor cukerní daně v Kostelci n. L.; Sichrovský Fr. V. v Pardubicích; Simon Mat., rolník v Středoklukách; Smutný Václ., říd. učitel v Sadské, zl 1 —; Sochůrek Jos., majetník pivnice, zl. 1·— za r. 1896.; Tělocv. jednoty »Sokol« v Liberci a ve Velké Byteši; Starosta Alois, soukromník ve Stolmíři; Stehlík Jul., obchodník ve Zvoleněvsi; Stejskal Václ., hostinský ve Mšeně u Budyně; MUDr Steppan Jos v Kolíně; Sterzl Adolf, adm. příručí cukrovaru na Vys. Mýtě, zl. 1·20 na r. 1897.; Strupl Frant., statkář a starosta v Nouměřicích; Šebek Jos, rolník v Žižicích, po zl. 1·— za r. 1896. a 1897.; Tomandl Jos., správce školy v Hodicích; Trčka Aug na Kr. Vinohradech; Vacek Fr., c. k. gymn. katecheta; Waněček Emil, assistent pražských ob. plynáren, za r. 1896. a 1897. po zl. 1·—; Welc Jos, úředník buštěhr. dráhy; Veselý Ferd, rolník v Pcherách; JUDr. Vogel Karel, cís. rada a sekretář obch. komory v Plzni, zl. 1·— za r. 1896.; Zeman Jan, statkář v Žižicích; Žundálek Fr. H., kaplan v Hodkovicích.

Na vydání »Heraldiky« opětně složil pan Jan Herain, stavitel, zl. 50·—.

Za příčinou zdražení tisku jednak přestoupili z členů činných ku přispívajícím (s doplatkem zl 1·—), jednak darovali k účelům Společnosti tito P. T. členové a korporace: Amort V, uměl. sochař, zl. 1·—; Bakalář-Srbecký J. M., farář v Kajdlinku, zl. —·20; Bárta Jos., farář v Praskovicích, zl. —·30; Bartoš V., c. k. professor, zl. —·10; MUDr. Baur Václ., obv. lékař v Holicích, zl. — 50; Bělohlávek Ant., c k. oficiál cukerní kontroly ve Velími, zl. —·50; Bernat Jos., probošt na Mělníce, zl. —·20; Beutl Jos, řiditel cukrovaru v Ruzyni, zl. —·15; Bláha Václ., c k. oficiál cukerní daně v Radotíně, zl. 1·—; Brauner Jan, c. k. naddozorce fin. stráže v Příbrami, zl. 1·—; Brož Václ., majetník realit a bursovní rada, zl. 1·—; Brýdl Rud., c. k. professor v Rakovníce, zl. —·30; Budecius Vojt., c. k. prof. v Hradci Král., zl —·20; MUDr. Burda Alois v Jičíně, zl. — 50; Bůžek Č. ve Výprachticích, zl. 1·—; Carda Jan, učitel ve Chmelné, zl. —·20; Cirps Karel ve Vídni, zl. —·50; Crha Jindř., obchodník v Lomnici nad Pop, zl. —·30; Čejka Ant. zl. —·20; Čermák Frant., farář u sv. Víta, zl. —·50; JUC. Čermák Jos. zl —·20; MUDr. Čermák Rud. zl. —·20; Černá Milosl, učitelka na Kr. Vinohradech, zl. — 50; Černohouz Jan N., děkan v Hostivaři, zl. 1·—; Červenka Jos, kaplan v Poříčí nad Sáz., zl. —·30; MUDr. Červenka Jos. na Král. Vinohradech, zl. 3 —; Červenka V. F., kapelník 19. pěš. pluku v Choumenu, zl. —·85; Čížek Josef, c. k. dvorský služebník, zl. —·50; Čtvrtečka Alois, c. k. vrchní správce pošty v Klatovech, zl. —·20; Dr. Decker Ant., c. k. gymnasialní řiditel v Třeboni, zl. —·50; Doskočil František, učitel v Sázavě, zl. —·20; Durlín Vikt. na Smíchově, zl. —·17; Ekert Frant., farář u M. Boží Sněžné, zl. 2·—; Elsnic Frant. na Smíchově, zl. —·50; Engel V., povozník, zl. —·20; Farský Fr., řiditel vyšš. zemsk. hosp. ústavu v Táboře, zl. —·23; Fidler Ed., účetní cukrovaru v Ruzyni, zl. —·10; Frecr Ant., kaplan ve Slaném, zl. 1·—; Funk Ant., výběrčí c. k.

potr. daně v Karlíně, zl. —·50; Geringer K., farář v Modré Hůrce, zl.—·25; Hála Jan, rolník v Tisové, zl. — 10; Hánl Fr., učitel v Čáslavi, zl. —·15; MUDr. Hartmann, obv. lékař v Pecce, zl. —·20; Havlíček Fr., inženýr na Kr. Vinohradech, zl. 1·—; Havlík Frant., revident c. k. místodrž. účtárny, zl. 1·—; Helebrant Fr. zl. —·20; Hellich Jan, lékárník a starosta v Poděbradech, zl. 1·—; Herfurth Jos, inženýr v Teplicích, zl. —·50; Heřman Václ, malíř písma v Plzni, zl —·30; Hodek K, ryjec ve Vršovicích, zl.—·20; Honza J, c. k. prof v N Bydžově, zl. —·30; Hornek Alf., kaplan v Polné, zl. —·30; Dr. Horský Rud., kaplan v Ounětičích, zl. —·50; Hrbáček Frant., prefekt semináře v Kroměříži, zl. 1·—; Hruška Frant, c. k. soudní adjunkt na Zbraslavi, zl. —·20; Jakeš Ant, přednosta stanice v Hostivaři, zl. —·50; Janeček M. V., okr. starosta v Mydlovarech, zl. —·20; Janoušek Jar., professor v Telči, zl. 1·—; Jedlička Jos, řiditel měšť. školy v Č Brodě, zl. —·30; Jelínek Jindř, učitel v Kuklenách, zl ·— 20; Jindra P., učitel v Hostouni, zl. —·50; Jindřich Václ, říd. uč. ve Voticích, zl. —·20; slečna Jínová Růžena, učitelka v Lomnici nad Pop., zl. — 20; Jirsák Fr., úředník cukrovaru ve Svojšicích, zl. —·50; JUDr. Kaizl Edm., advokát v Karlíně, zl. —·20; Kancnýř B., c. k. okr. soudce v Dačicích, zl. —·50; Kašpar Josef, velkostatkář v Práči, zl. 1·—; Klicman Boh, inženýr zeměd. rady, zl — 50; Klička Šeb, sládek na Příbrami, zl 2·—; Klub mechaniků a optiků zl. —·50; Kodeš Frant, techn. assistent ve Mšeně, zl. —·50; Konvalinka B., c. k. prof. v Hradci Král., zl. —·50; JUC. Kopáček Ludvík, městský adjunkt na Dobříši, zl. —·30; Kořínek Fr, úředník cukrovaru ve Svijanech, zl. —·23; Kozel Rud., kníž. důchodní ve Zlonicích, zl. 1·—; Kožešník František, učitel v Jaroměři, zl. —·20; Krejčík Jos, poslanec, zl. —·30; Kučera Jan, I. techn. adj. cukrov. ve Vysočanech, zl —·20; Kukaň V., úředník, zl. —·20; Kurel Josef, stavbyvedoucí v Třemošné, zl. —·10; JUDr. Kvíčala Jan, advokát v Poděbradech, zl. —·20; JUDr. Langer Č, advokát v Rychnově nad Kn., zl. —·65; Lhotský Josef, farář v Jirčanech, zl. —·50; Lisec K, mlynář v Bakově, zl —·50; Lorber Ed. na Kladně, zl —·50, za publikace zl. —·35; Lustig K, učitel při měšť. šk. v Soběslavi, zl. —·30; prof. Dr. Em. Maixner zl. 1·—; Malec Aug. zl. 1·—; Mareš Josef, učitel na Žižkově, zl —·20; Mařík Jar., okr. tajemník na Hluboké, zl. —·30; Matějovský Al. na Král. Vinohradech, zl. — 20; Materka Ant, správce nemocnice na Horách Kutných, zl. —·50; Metelka Bedř, c. k. celní assistent, zl. —·30; Motejl Fr., hrab. správce v Telcích, zl. 2·—; Müller Václ., obchodník v Žebráce, zl. 1·—; Museum krajinské v Jičíně zl. 1·—; Museum městské v Jindř. Hradci zl. 1·—; Museum městské v Pardubicích, zl. —·50; Nemanský A. K, přednosta stanice v Knovízi, zl. —·20; Nemanský Jos. z Nemanova, c. k. podplukovník na Mělníce, zl. — 50; Nerad Fr, c k professor v Uh. Brodě, zl. —·20; Neumann Jos., vrchní inženýr c. k. st. drah na Smíchově, zl. — 30; Nosek Josef, pekař v Bílých Poličanech, zl. —·30; Novotný M, účetní spořitelny v Postoloprtech, zl. —·50; Opolecký K, pokladník Úraz. pojišťovny, zl. 1·—; Pacovský Josef ve Vražkově, zl. —·50; Páris Franěk zl. —·50; Patsch Vil., účetní v Staré Huti, zl. —·25; MUDr Pelikán Bedř., c. k. okr. lékař v Č. Brodě, zl. —·50; sl. musejní spolek »Pelcl« v Rychnově nad Kn. zl. 2·—; Pettrich Frant., techn. revident pražské městské účtárny v. v v Třebenicích, zl. 1·30; MUDr. Piskáček A. zl. —·30; Piskáček V., statkář v Středoklukách, zl. —·20; Pokorný Václ., assistent c. k zástav. úřadu, zl. —·50; Pokorný Václ., c. k. vrchní báňský pokladník v Mostě, zl. 1·—; MUDr. Polický Lud, obv. lékař v Trmici, zl. 1·—; Postřihač Antonín, kaplan u sv. Mikuláše, zl. —·10; Potůček Vojt. zl. —·30; Pressler Jos, úředník chem. tov ve Střešovicích, zl. —·50, za publikace zl. 1 —; Prokop Em., inženýr v Jičíně, zl. 1·—; Protivenský Hub., správce cukrovaru v Hospozíně, zl. 1·—; Ratolístka Lad., chemik cukrov. ve Vinoři, zl. —·50; Roštlapil Břet., inženýr na Smíchově, zl. —·50; Roubíček Fr. X., kapelník 20. pěš. pl. v Razgradě, zl. —·58; Roztočil Fr., učitel v Čáslavi, zl. —·20; Růžička Jos., úředník cukrovaru v Radboři, zl. 1·—; Sak Eug., kaplan v Milevsku, zl. —·30; Scherl Ad., c. k. kontrolor daně cukerní ve Svijanech, zl —·23; Schober Josef, úředník na Král. Vinohradech, zl. — 50; MUDr. Schrutz O., docent univ,

zl. 1·—; Schubert Antonín, c. k. poštmistr v Radotíně, zl. 1·—; Schulz Leopold zl. 1·—; Schuster Ad., říd. učitel v Tuněchodech, zl. —·50; Schütz V., účetní záložny v Chrudimi, zl. —·50; Skokan Ant., děkan v Zásmukách, zl —·20; Skrbek Alois, c. k geometr ve Vídni, zl. —·50; Skrbek B., účetní v Pardubicích, zl. —·50; slč. Smolková M. A, odb. učitelka, zl. —·50; MUDr. Smrž V., panský lékař na Peruci, zl. 1·—; tělocv. jednoty »Sokol«: v Břevnově zl. —·60; v Duchcově zl. —·40; v Hronově zl. —·20; v Mírovicích zl. —·50; v Přerově zl. —·25; na Příbrami zl. — 10; v Hrochovu Týnci zl. —·50; na Kr. Vinohradech, zl 1·—; ve Volyni zl. —·10; Spolek posluchačů inženýrství v Praze zl. 2·—; Srnka K, kupec na Smíchově, zl. —·30; Starý Alois, statkář v Šlapánicích, zl. —·50; Stoy Bern., kn. arcib. hofmistr, zl. 1·—; vzděl. a podp. spolek »Svatopluk« v Dol. Krči zl. —·10; Svatoš K. V., učitel ve Smiřicích, zl. —·30; Sýkora Fr. zl. —·20; Šatra Jos., učitel v Bechyni, zl. —·10; Šedivý Josef, cukrmistr ve Mšeně u Budyně, zl. —·50; Šimon Jan, učitel v. v. na Malé Skále, zl. —·30; Škola Jos., řid cukrovaru v Zásmukách, zl. 1·—; Škorpa Frant. v Dol. Krči, zl. —·10; Šmidl Č., c. k. pošt pokladník v Jičíně, zl. —·20; Šnobl Josef, tesařský mistr na Křivoklátě, zl. —·50; Šolc Jos, říd učitel v Stradonicích, zl. —·20; Špott Karel, fotogr. kreslič ve Mšeně, zl. —·35; Tausik Mil. v Místku, zl. —·10; Teynil Jan Fr, inženýr a stavitel na Mělníce, zl. —·40, za publikace zl. —·60; Tomíček Ant, pošt. assistent v Litomyšli, zl. —·30; Truhlář Jos., c. k. rada zem. soudu a přednosta c k. okr. soudu v Poděbradech, zl. —·50; Urban Jos., nájemce velkostatku v Hor. Měcholupech, zl. —·50; Václavek M., řiditel měšť. škol na Vsetíně, zl. —·50, Vašák Jan, genealog, zl. —·50; Vikary Adolf, měšťan na Hluboké, zl. —·40; Wildt S. E. v Louníně, zl. —·80; Vlnař Josef na Smíchově, zl. —·50; P. Vodička K. Šť, knihovník Minoritů v Č. Krumlově, zl. 1·—; Wolff Cel, pokladník záložny na Kladně, zl. 1·15; Vondráček V., hosp. úředník na Pátku, zl. 1·—; Okr. výbor v Berouně, zl. 5·—; Záběhlický Karel, řiditel cukrov. v Sádové, zl. 1·—, za publikace zl. 1·—; Zajíček Karel, nadmlýnský, zl. —·50; Občanská záložna na Smíchově zl. 10·—; Zeman Frant., konsist. kancelista v Česk. Budějovicích, zl. —·50.

Na celou »Heraldiku« předplatili P. T. pánové a korporace: Bartoš Václav, professor c. k st. prům. školy, zl. 5·36; Hrbáček František, prefekt semináře v Kroměříži, zl. 5·30; Musejní sbor pro okres vlašimský zl. 5·30; MUC. Tichý Frant. v Českém Brodě zl. 5·30.

Na I. svazek »Heraldiky« předplatili P. T. pánové a korporace: JUDr. Kudrna Ot., advokát v Netolicích, zl. 2·10; Museum král. města Klatov zl. 2·10; Růžička Jar, assistent pharm. v Něm. Brodě, zl. 2·10; Záruba Josef, c. k. hejtman zemské obrany v Plzni, zl. 2·—.

Za publikace, vydané Společností, zaplatili P. T. pánové: Kašpárek Em. zl. 1·; Lisec Jul, statkář v Šlapánicích, zl. —·30; Krondl Fr., kaplan ve Švihově, zl. 1·—; Kuchynka R., úředník města Král. Vinohrad, zl. —·60; JUDr. Peták Václ., starosta města Plzně, zl. 1·—; pí. Pikhartová Olga v Hořovicích zl. 1·—; Slavíček Ant., stavitel v Osieku, zl. 2·—.

Za veškery dary upřímně děkujeme a prosíme za další přízeň. P. T. členů, zasílajících příspěvky poštou žádáme, aby vždy připojili o 3 kr. více na poplatek, určený v Praze za dodání pošt. poukázky. Dále oznamujeme, že kde není udáno jiného bydliště u výkazu P. T. členů, rozumíme vždy členy pražské; u P. T. členů, kde není jinak oznámeno, rozumí se, že jest zaplacen členský příspěvek zl. 1·— na r. 1897. Členské příspěvky a dary peněžité buďtež posílány podepsanému pokladníkovi.

V Praze, 4. června 1897.

Ed. Bufka, t. č. pokladník,
Král. Vinohrady, **Sázavská ul. č. 14 II.**

Redaktor: Dr. J. V. Šimák.
Nákladem Společnosti přátel starožitností českých v Praze.
Tiskem F. Šimáčka v Praze.

ČASOPIS
SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH
V PRAZE.

Časopis jest vydáván pouze členům Společnosti a to zdarma. — Expedice jest na Král. Vinohradech, Sázavská ul. č. 14. n.

Číslo 3. **Vydáno v září 1897.** **Ročník V.**

O bronzových jehlách s úškem.

Dr. *J. Matiegka.*

(Předneseno ve členské schůzi Společnosti 7. XII. 1896.)

Z původního trnu, kterým si neolithický člověk svůj oděv — kůži — kolem těla spínal, vyvinula se později, když bronz v užívání vešel, jehlice bronzová; neboť jistě sloužila většina jehlic nalezených v hrobech ku spínání oděvu. Jehlice se později prodlužovala, by mohla několikrát býti propíchnuta; aby nepropadla, byla opatřena hlavičkou po vzoru naduřelého konce trnu.

Poněvadž takové dlouhé jehlice, které se vyskytují již velmi časně v první době bronzové, byly velmi cenné, chránil se majetník před ztrátou připevněním k šatu pomocí šňůrky neb řemínku, když i velká hlavička, jakou takové jehlice někdy vykazují, nezabraňovala propadnutí aneb vypadnutí; šňůrka byla jednoduše několikrát kolem krčku ovinuta a přivázána, a její volný konec připevněn k šatu. Jest pravděpodobno, že okrasa krčku (spiralovité otočení drátu kolem krčku, vroubkování aneb naduřelý váleček (obr. 1.) znázorňovala ještě později takové připevnění, možno však, že měla trvanlivější upevnění jenom umožniti (obr. 2.).

1. Toto připevnění dělo se však jistěji provlečením šňůrky neb řemínku skrz malou dírku na naduřelém krčku (obr. 3.) se nalézající. Takové jehlice jsou dosti známé a představují nám jaksi první tvar jehlic s úškem. [1])

Dlouhá drahocenná jehlice, která se často zlomila neb ohýbala, mohla však býti zkrácena, když byla prodloužena šňůrkou neb řemínkem, na kterém visela: Tak mohla šňůrka na jednom místě k oděvu býti připevněna a jehlice na vzdálenějším konci zapíchnuta a tak vzdálená místa oděvu k sobě držeti, aneb mohla šňůrka několikrát

[1]) V následujícím uvádím jednotlivé tvary jehlic s dírkou neb s úškem, avšak nikoliv v pořadu, jak se snad ze sebe během doby vyvinovaly, aneb jak na sebe v nálezech předhistorických následují. Zcela podobné tvary přináležejí někdy jistě dosti různým dobám neb kulturám.

skrze dírky (pomocí jehlice) provlečena býti, tak že zde jehlice sloužily již více za ženkle k šněrování. [1])

Stejně vyhověly následující druhy jehlic.

2. Hořejší, obyčejně ploše rozklepaný konec byl zahnut a tvořil tak úško (obr. 4., 5.). Jehlice toho druhu jsou velmi rozšířené a vyskytují se již v II. trojském městě (Schliemann: Troja, Leipzig 1884., str. 152., obr. 62., 63.), dále v nejstarších hrobech cyperských, v italských terramarách, a kolových stavbách švýcarských,[2]) po celé Francii, v Německu, v Rakousku, v Čechách, v Uhrách a konečně na Kavkaze, později také v Skandinavii v tvaru více vyvinutém (Dr. J. Naue: Die Bronzezeit in Oberbayern, München 1894.). Sem patří také odrůda s S-ovitě zatočeným koncem (obr. 6.). (Srv. Časopis Spol. př. starož. I., str. 57., obr. 44.) Úško zahnutím hořejšího konce povstalé může býti také větší aneb zastoupeno býti kroužkem na hořejším konci jehlice připevněným. (Jehlice z Únětic, Pam. arch. XII., tab. XIV. 23., tab. XVI. 15. 27. [obr. 7., 8., 9.], z M. Čičovic, Pam. arch. XVI., tab. XIX. [obr. 1.] Také jehlice s třemi kroužky na konci byly v Čechách v hrobech se skrčenými kostrami nalezeny. Korno, Nymburk [obr. 10]).

3. Vyšší stupeň nám představují jehlice, u nichž se nezůstalo při jednoduchém zahnutí, nýbrž kde se utvořilo úško tím způsobem, že se konec několikrát po obou stranách zatočil a pak teprve ovinul o vlastní osten jehly (obr. 11.); takto povstal zvláštní tvar, který na první pohled upomíná na fibule; jest také možno, že se tyto vyvinuly z těchto jehlic tak, že jehlice bývala nazpět za provléknutou šňůru aneb za druhý konec drátu zastrčena. [3])

V pozdější době se vyvinuly asi z tohoto tvaru jehlice, jichž hlavička se skládá z celého klubka do kruhu zatočeného drátu (Bronzenadeln mit Spiralköpfen; Dr. C. Mehlis: Grabhügelgruppe in der „Frankenlose“ bei Thalmässing [Mittelfranken]. Arch. f. Anthr. XV. 307.; Sacken: Das Hallstädter Grabfeld Taf. XVI. Fig. 34.; Naue: Oberbayer. Grabhügel bei Pullach. Beitr. z. Anthr. u. Urg. Bayerns. V. Taf. XVI. Fig. 2—5.)

4. Opatřila-li se jehlice zvláštním úškem na hlavičce, povstala naše jehlice únětická (obr. 12., 13.), která jest charakteristická pro skrčené kostry v Čechách a na Moravě, tak že nám značí již sama nejspíše určitou kulturu a snad i určitý ethnografický kmen. Na obmezení této kultury poukázal jsem v „Českém Lidu“ I. str. 227.; její rozšíření po Moravě dokázal Palliardi (Čas. vl. sp. muz. v Olomouci 1893. 1.). Odtud přesahuje také kultura ta poněkud na Rakousy. Nálezy česko-moravské se množí stále. Za to vyskytly se únětické jehlice jinde velmi zřídka, a to dle Ohlshausena (Verh. d. berl. Ges. f. A. E. U. 1886. str. 488.) jen v Durinsku, a to v Leubingenu (Sasko, 2 zlaté) a v Thierschnecku

---

[1]) Tomu účelu by ovšem nevyhověly jehlice s velkou hlavičkou.

[2]) Zde nalezeny byly také stejné jehlice, v jichž úško zavěšen byl kroužek (L. Figuier: L'homme primitif 1870. str. 311.).

[3]) Srv. níže výklad Szombathyho.

u Kambergu (Sasko-Meiningsko). — Srv. též dvojitou bronzovou jehlici z bienneského jezera (palafitte de Gérofin) ve Švýcařích, kterou G. de Mortillet („Age du Bronze“ v Revue mens. d' Anth. Paris 1893., str. 119. obr. 25.) vyobrazuje, a která svou hlavičkou i svým zahnutím špiček se úplně podobá jehlicím únětickým. [1])

5. Jehlice s úškem na ohnutém krčku jsou dle Undseta (das erste Auftreten des Eisens in Europa 1882. p. 70.) pro Slezsko charakteristické. Byly však také nalezeny v sousedních zemích, v Polsku, v Lužicku a u nás v Čechách (třikrát, obr. 14. jehla z Hořiněvsi ze sbírky Zemsk. musea). — Jiný podobný tvar nám představuje rovná jehlice s postranním úškem hloub pod hlavičkou, ve sbírkách Zemsk. musea se nacházející (ze Smedrova obr. 15.), na kterou mě Dr. Niederle upozornil. [2])

6. V hrobech se skrčenými kostrami typu únětického nalézáme také jehlice s kulatou velkou hlavičkou (obr. 16., 17. jehlice z Holubic), která jest obyčejně vespod opatřena dírkou, vedoucí do duté kuličky; na temeni kuličky nachází se pak protější otvor, který někdy chybí. — V tom posledním případu není jasno, jakému účelu sloužil otvor do dutiny vedoucí, aneb nepovstal-li jednoduše při zhotovení. — Masivní kuličky nemívají žádné dírky. — Jehlice takové by se měly snad počítati k prvnímu typu, ale pro typické ohnutí špičky a svou vždy stejnou formu je zde zvlášť uvádím. [3])

7. Konečně připevnění na řemínek neb šňůru stalo se tím způsobem, že se hořejší konec jehlice prostě rozklepal v destičku, v ni byl konec řemínku ve směru jehly položen a pak byly z obou stran okraje destičky ohnuty a pevně přiklepány (obr. 18., 19., 20. jehlice z Holubic). Připevnění toto upomíná velmi na útvar známých bronzových pálstavů. Jehla visela takto ovšem velmi pevně, nemohla se však ani sejmouti, ani navlékati. Nejedná se tedy zde o „úško“ k navlékání, nýbrž jen o takovou úpravu, jaké používáme u našich pertlic při šněrovacích střevících.

8. Zcela zvláštní jsou destičkovité jehlice (Virchowovy Scheiben-, Spiegel- nebo Plattennadeln), které se prý na Kavkaze vyvinuly, ale které také u nás, a to u Starého Bydžova byly nalezeny (obr. 21. Pam. arch. XVI. 1893., tab. VII. obr. 2., 3.). Hlavička jest rozklepaná ve větší plotýnku nebo lopatku, jejíž hořejší volný okraj jest vodorovně zavinut. [4])

Na Moravě, v Dolním Rakousku, ve Švýcařích a v severní Italii byly nalezeny jehlice s ovální destičkou, jichž zatočený

---

[1]) Stejnou (tutéž?) jehlici vyobrazuje Dr. V. Gross (Lac de Bienne von Dr. F. Keller, Pfahlbauten VII. Bericht 1876. Taf. X. Fig. 2. — Dvojité jehlice jsou jinak nejčastěji na Balkánu (v Bosně a Hercegovině), vykazují však zde tvar zcela jiný a nemívají dolejší konce zahnuté.

[2]) Dle sdělení p. prof. Dra. Píče nalezena byla v Poříčanech jehlice s jednoduchým úškem na krčku ohnutém po způsobě slezských.

[3]) Jiné zcela podobné bez dírky a bez ohnutí špičky sem ovšem nepatří.

[4]) V kavkazských pohřebištích nalezeny byly také poblíž hlavě a sloužily tedy snad k úpravě účesu aneb šátku.

konec jest o mnoho užší (Dr. M. Hoernes: Die Urgesch. d. Menschen, 1892. 533.), a které tvoří jakýsi přechod od našeho druhého typu k jehlicím kavkazským. Zvláště znázorní nám tento přechod 3 jehlice K. J. Maškou v Kyjově na Moravě nalezené (Verh. d. Berl. Ges. f. A., E. u. U. 1890., str. 173.). U nás byla podobná jehlice nalezena v hrobech se skrčenými kostrami u Dřínova (obr. 5. Pam. archaeol. XVI. tab. XL. obr. 21.). Tamtéž se vyskytla však ještě jiná jehlice (obr. 22. Pam. arch. XVI. Tab. XVI. obr. 1.) s větší kosočtvercovou (aneb ovální?) destičkou, jaké z uherských nálezů známe (Archaeolog. Értesitö 1893., str. 261.). Jehlice ty stojí ještě blíže kavkazským zrcadlovým jehlicím.[1]) Jest pravděpodobno, že všechny tyto jehlice podobně upotřebeny byly jako předcházející.

Třetí, čtvrtý, šestý a sedmý tvar jehlic vyskytuje se u nás společně v hrobech typu únětického, a to svědčí pro stejný účel při různé úpravě. Kromě toho nalézáme v těchto hrobech také jehlice s jednoduchým kroužkem na hořejším konci, z nichž jedna, v únětickém pohřebišti nalezená, tvoří přechod k jehlicím „únětickým“ tím způsobem, že kroužek s krčkem nasazen jest na hlavičku obráceně kuželovitou, jak ji vykazují pravé „jehlice únětické“ (obr. 9. Pam. arch. XII. tab. XIV., obr. 27.). Vedle úška nebo dírky mají všechny tyto jehlice ještě jednu vlastnost společnou; jest to mírné zahnutí špičky. U únětických jehlic a u typu 7. nechybí takřka nikdy, u dlouhých jehel 1. typu a u krátkých jehlic typu 2. jsou naopak řídké.[2])

Toto ohnutí odpovídá docela tvaru našich „jehel pákovacích“ a ševcovských šídel a sloužilo patrně k lepšímu navléknutí v pevný, tuhý oděv, který se dal špatně v řasy skládati. Neboť provléknutí jehly rovné se podaří jen vyzdvižením záhybu a všude tam, kde tuhost neb křehkost látky nebo jiné ohledy toho nedovolují, jest nutno upotřebiti jehel zahnutých. (Také v chirurgii se upotřebují proto jehly ohnuté.[3])

---

[1]) Na tyto moravské a uherské jehlice upozorněn jsem byl p. Drem. L. Niederlem.

[2]) Ale také na dlouhých, provrtaných aneb úškem opatřených jehlicích z mohyl českých a bavorských se pozoruje. (Dr. J. Naue: Die Hügelgräber zw. Ammer- u. Staffelsen. 1887. Tab. XXII., obr. 6. a obr. 20.).

[3]) Ono mírné zahnutí dolejšího konce jehlice ocenil již Tischler a nazval jehlice takové »Säbelnadeln«. Ohlshausen (Verh. d. Berl. Ges. f. Anth., Ethn. u. Urg. 1886., str. 487.; 1893., str. 528. a jinde) se s nimi více zaměstnával; upozornil na to, že se nejedná o zahnuté celé jehlice, nýbrž pouze o dolejší konec, a žádal kromě toho vedle zahnutí také na hořejším konci upravení úškovité neb kroužkovité (eine össen- oder ringartige Vorrichtung). Poněvadž však ono zahnutí a úško neb kroužek ukazuje jen na jistý účel a nikoliv již o sobě na určitou kulturu a skutečně se také nalézá na jehlicích z mohyl, nesmí všeobecný název »šavlovitá jehla« (»Säbelnadel«) pokládán býti již za označení jisté kultury, jak to pro »únětické« jehlice učiniti oprávněni jsme. H. Petersen upozornil na podobu jehlic šavlovitých se zvláštními kostěnými jehlicemi s ohnutou špičkou a plochou, provrtanou hlavičkou, které se častěji vyskytují ve švédských nálezech (jednou též v Dánsku). (Ohlshausen: Verh. d. Berl. Ges. f. A., E. u. U. 1886., str. 488.; H. Petersen: Steinaltergräber Dänemarks. Arch. f. Anth. XV., str. 154. »Knochennadeln mit umgebogener Spitze und flachem durchbohrten Kopf«.)

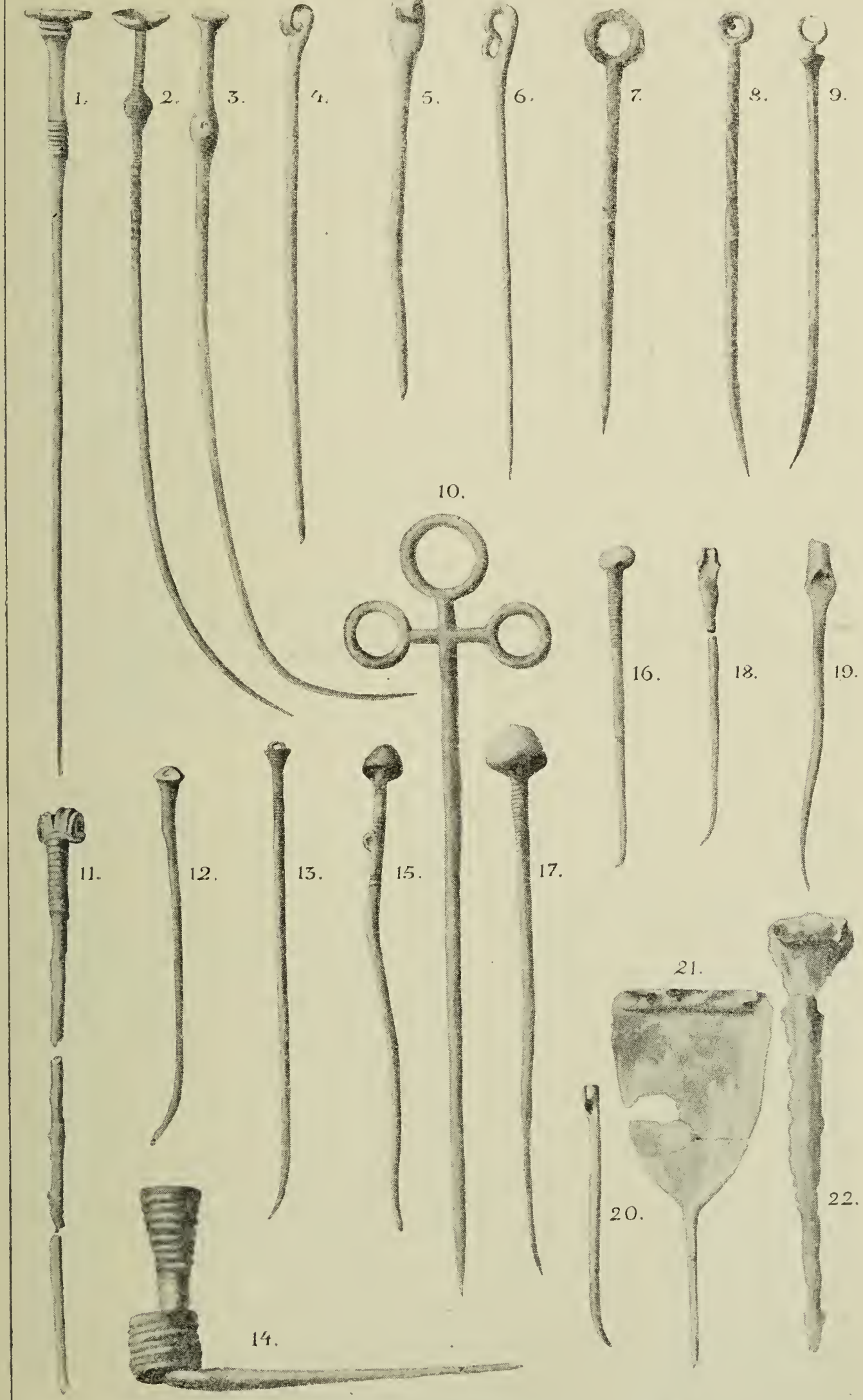

BRONZOVÉ JEHLICE S ÚŠKEM Z ČECH.

Prohlásil jsem již nahoře jehlice a zvláště takové s úškem za součást oděvu. Stejně soudí většina nynějších archaeologů.

Zvláště Ohlshausen (Verh. d. Berl. Ges. f. Anth., Ethn. u. Urgesch. 1886., str. 488.) na to upozornil, že bývají zpravidla jen u trupu koster nalezeny a že tedy jen ku spínání oděvu sloužiti mohly. — Vyslovil jsem dále náhled, že jehlice s úškem byly šňůrkou neb řeminkem k oděvu připevněny. — Szombathy (Corresp. bl. d. d. Ges. f. A. E. u. U. 1889., str. 180.) má za to, že otvor sloužil ku připevnění nějakého řetízku, tkanice neb šňůrky, která dovolila ještě na druhém konci (po propíchnuté) jehlici upevniti, z čehož se později vyvinula vlastní fibule. — Ohlshausen konečně (l. c. 413.) upozorňuje na to, že jehlice ty bývají po dvou a třech nalezeny, a že jest možno, že byly někdy 2 k sobě připevněny šňůrkou neb řetízkem. Tím byly chráněny před ztrátou a takto dovolovaly také určitý způsob spínání oděvu. Podobaly by se tedy našim pertlicím k střevícům neb k šněrovačkám dámským, které nosí na obou koncích „ženkličky“. Často se však nachází v hrobě jen jedna jehlice a muselo se jich upotřebení státi různým způsobem.

Naueovo pozorování, dle něhož v mužských hrobech se nalézá obyčejně jen jedna, v ženských dvě a později tři jehlice (Dr. J. Naue, die Bronzezeit in Oberbayern, München 1894., str. 51.—52.), ukazuje, že jest nutno, bychom činili také rozdíl mezi krojem ženským a mužským. U nás podobný rozdíl v počtu jehlic doposud zjištěn nebyl.

Důležitý jest však pro nás nález Dra. L. Píče (Pam. arch. XVI. 1893. 353.). Týž soudí také, že jehlice „sloužila k spínání vrchního roucha a byla tudíž jaksi nezbytnou příslušností oděvu. Z různé polohy jehlic v hrobech u M. Čičovic jest patrno, že vrchní roucho různým způsobem bylo spínáno a tudíž i nošeno, neboť vyskytly se jehlice při ramenou, jakoby spínaly na rameni plášť volně přehozený, nalezeny byly na prsou hlavičkou nahoru, špičkou dolů, jakoby spínaly šat těsněji přiléhající, nalezeny konečně na prsou napříč, a to s obou stran, v kteréžto poloze upotřebení jejich méně jest zřejmo. Co do tvaru vyskytují se nejčastěji jako jinde (v pohřebištích typu únětického) jehlice s hlavičkou do kulata roztepanou a úškem na vrchu opatřenou, snad za tím účelem, aby přivázány jsouce méně ztrátě podléhaly. Oblost jejich při špičce při spjetí šatu mohla býti výhodou. — Vedle toho vyskytla se jehlička s hlavicí roztepanou, která, soudě podle hrobů holubických (Pam. arch. XVI., tab. XI. č. 1., 15., 16., tab. X. č. 24., 25.), původně měla takový tvar, že roztepená hlavička v rourku byla stočena, snad opět k přivázání jehlice.“ — Různá poloha jehlic dovoluje tedy souditi na různou úpravu oděvu, zvláště jest „méně zřejmé“ upotřebení dvou jehlic „na prsou napříč, a to s obou stran“ položených lehce vysvětlitelno domněnkou Ohlshausenovou, že byly obě jehlice k sobě šňůrkou připevněny a zde proti sobě zapíchnuté, tak že držely dobře plášť neb šat dohromady.

Zdali jehlice s úškem také jiným účelům sloužily, jest méně jisto. — Pan prof. Woldřich, který jinak také má jehlice za součást oděvu, vyslovil domnění, že by náš sedmý typ, t. j. jehlice s destičkou se stran stepanou mohl sloužiti k háčkování (Mitth. d. Anth. Ges. in Wien XX. 134); Kl. Čermák (Vývoj nejobyčejnějších nástrojů. X. zpráva muz. sp „Včela Čásl." 1891. 25—26) přidal se tomuto výkladu a pokládá jen ony dlouhé jehlice, které nám hlavně z mohyl jsou známy, za jehlice sloužící k spínání oděvu.[1]) V mladších nálezech se vyskytují častěji krátké jehlice, ale bez hlavičky, pravé ženkle, které jistě k ručním pracím sloužily.

Co se rozšíření jednotlivých tvarů dle místa a času týče, pokud o nich již nahoře nebylo jednáno, zdá se, že jsou jehlice typu druhého nejvíce rozšířeny; patří k nejstarším a zůstávají po celý pravěk v užívání.

Dlouhé jehlice s válcovitě naduřelým, provrtaným krčkem nacházejí se (vedle stejných jehlic bez dírky) zřídka v českých (na př. v Hladomří u Blovic, Dražkovic atd.), hojněji v hornobavorských mohylách. Dle Nauea (die Bronzezeit in Oberbayern, München 1894.) „zdá se nepochybně, že původní tvar naduřelých, provrtaných jehlic s hlavičkou obráceně kuželovitou, plochokulatou pochází z jihu a že od obyvatelstva, které je do Bavor, resp. do horních Bavor přineslo, skutečně v uměleckém způsobu byla dále vyvinuta." Dle Ohlshausena (Corresp. bl. d. d. Ges. f. A., E., u. U. 1890., 156.) jsou zvláště hojny ve švýcarských kolových stavbách a odpovídají již starší kultuře. Hrobům se skrčenými kostrami typu únětického jsou cizí.

Také původ třetího typu nutno hledati v jihu. Hoernes a Niederle jmenují jej přímo „typem kyperským", a to vzhledem ke drátku, který se nachází u našich jehlic pravidelně pod hlavičkou otočen jsa okolo krčku jehlice. Tyto závitky drátové upomínají na závitky drátu, které byly nošeny jako nákrčníky; vyskytují se hojně v hrobech typu únětického, ale nechybí také v mohylách a hromadných nálezech. — „Kyperské jehlice" byly u nás nalezeny v hromadném nálezu u Plavnic (J. Woldřich, Beitr. z. Urgesch. Böhmens, III. Th. v Mitth. d. Anth. Ges. in Wien XVI. 1886.) vedle únětických jehlic, v hrobech se skrčenými kostrami u Neprobilic, Úněti c, Svijan, Malých Čičoviček (Pam. arch. XVI. 1893. tab. XIX. 10. — Pam. arch. XVII. 1896. tab. XXVIII. 7., 8., 20. atd.), na hoře Leskounu na Moravě (Woldřich, l. c.). Specielně českomoravským tvarem zdá se býti typ čtvrtý, jehlice únětická, která, jak již bylo podotknuto, charakterisuje velmi přesně určitou kulturu. Vzhledem k nálezům v Durinkách a v biennském jezeře bude však

---

[1]) L. Figuier (L'homme primitif, Paris 1870., p. 312.) pokládá s K. Vogtem dlouhé jehlice (kollekce Schwabova obsahuje jednu 85 cm. dlouhou), o které se zde ovšem nejedná, za vlasové. Divoši prý si nechají záležet na účesu; vysoké účesy bývají zvláště u nich oblíbeny, a vojáci abyssinští nosí účes, který zůstane nedotknut po celé živobytí a který jest tak vysoký, že by jej ruka nedosáhla, pročež nosí u sebe stále dlouhou jehlici s velkou hlavičkou k urovnání účesu.

nutno i pro tento tvar hledati ještě další analogie, ačkoliv zůstane jehlice únětická asi pro vždy specielním typem českým svou již nedostižitelnou hojností v Čechách a kulturou také jinak charakteristickou, která ji všude u nás doprovází.

Vedle únětických jehlic jest to typ sedmý, který jest, pokud mi známo, též nejhojněji v Čechách zastoupen. Zde vyskytuje se hojně v hrobech únětické kultury (Únětice, Holubice. Pam. arch. 1893. XVI. tab. XI., Osluchov. Pam. arch. XVI. 68. atd), vedle typu čtvrtého a třetího, v plavnickém hromadném nálezu (Mitth. d. Anth. Ges. XVI. 1886.) opět vedle typu třetího a a na leskounském hradišti (J. N. Woldřich, Mitth. d. Anth. Ges. in Wien XX., l. c.). Dle všeho jsou oba tyto typy nejvíce v středu Evropy, specielně v Čechách rozšířeny; vyvinuly se asi z původních takřka všude obecných jehlic jednoduchých typů prvního a druhého. Kde však původ svůj vzaly, není ještě možno určiti. — Jisto však jest, že jehlice s úškem aneb s dírkou v krčku neb v hlavičce po delší dobu tvořily důležitou součást oděvu, že se jich však později již neužívalo a staly se nepotřebnými, patrně když zavládla jiná, dokonalejší móda šatů pečlivěji upravených.

Májky.

Marie V. Ježkova.

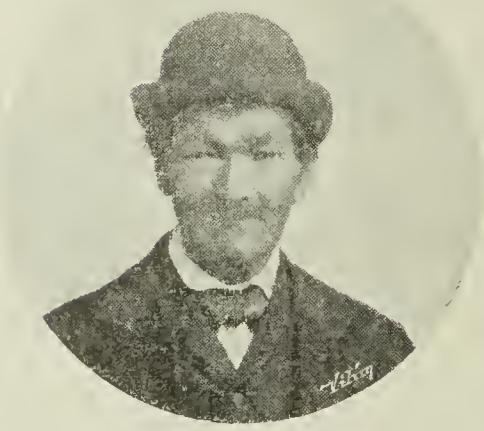

Májka je dřevěná panenka (z javor. neb topol. dř.) s výkružky a zářezy různých tvarů, zpracovaných podle obrazotvornosti a libovůle dovedného vyrabitele. Na některé vidíme útvar v podobě zvonu nebo květináče, jinde pohyblivou obroučku, někdy dvě i více na jedné panence a p.

Uvnitř a na okrajích zářezů je májka pestře malovaná, nejčastěji zeleně a červeně; vedle barviček má i tužka podíl na výzdobě její. V hlavičce je otvor, kam připevní se zelená větvička lesního stromku.

Pantáta Brožkojc z Michovky — viz jeho podobiznu — vyřeže vám májku pěknou, jakou chcete, umí je znamenitě. Do roka postaví přes sto panenek.

Starodávný zvyk stavění májek zachovává a provádí se do nynější doby v okolí Turnova (Michovka, Besedice, Loučky, Koberovy, Klokočí, Zbiroh, Rakousy). Večer před prvním májem jde mladá chasa mužská, doprovázena jsouc muzikanty, po vsi a postavuje všem známým děvčatům na okénko májku svěží ratolestí ozdobenou. Nejbližší neděli odpoledne koná se obchůzka, při níž sbírají peněžité i jiné dárky.

Májky.

V čele průvodu jde mladý hoch, přistrojený za anděla, nesoucí skutečnou čerstvou májku (též jedlový neb smrkový stromek), stužkami a pestrými fábory ozdobenou, za ním následuje hudba, a neschází ani za šaška nebo žida přestrojený dobrý šprýmař, zvláště k tomu volený. Všichni vcházejí do stavení, kam byli před tím májku postavili. „Anděl“ vkročiv do světnice, zazpívá obvyklý veršík:

»Májové dítky,
sbírejte kvítky,
sbírejte všickni křesťané«,

načež postaví opentlený stromek na stůl, hudba na síňce nebo před okny zahraje do kola a začne tanec. (Není-li dostatečná k tomu prostora, má děvče slíbeno tři, čtyři kousky, jež si zatančí hned potom v hospodě.) I panímáma musí do kola, rozpustilý šprýmař nedá jí pokoje. Však ví proč! Vyzví, kde má vajíčka, pak jde a sbírá je a všecko, co se mu hodí, prováděje různé kejkle a žerty pro obveselení přítomných. S poděkováním za dárky průvod odchází a opakuje totéž ve staveních dalších.

Po obchůzce tanec a zábava v hospodě.

„Hromové kameny".

Pravěké nástroje v lidovém léčení.

Píše *In. Lad. Červinka*.

(Dokončení.)

Z vlastní zkušenosti vím, že není snad osady a místa na naší Moravě, kde by neznali alespoň starší lidé hromových kaménků; známost jich i rozšíření není ovšem ve všech obcích stejno, dle okolnosti, buď, je-li na blízku vydatné naleziště pravěké, buď souvisí s polohou vesnice. Čím osada odlehlejší, vzdálenější ruchu novověkého, tím hojněji naleznete tam hromových kamenů. Podobných zkušeností nabyl i řed. K. J. Maška na moravském Slovensku,[1]) a tu jsou právě zapadlé horňácké osady po dnes pravým skladištěm pravěkých nástrojů; bývaly tu zajisté „za starých časů" chovány ve větším ještě množství, než nyní již u mladšího pokolení víra v ně klesla, ačkoliv dotvrzovali mi ještě nedávno na všem Horňácku,[2]) že hromový kámen padne s bleskem do země a za 7 let pomalu k vrchu vystoupí: „tak lulé temu věřá a pravjá, to inší není jak hrom"; také nebylo snad v Kuželově domu, aby tam neměli hromového kamene. Černých užívá se, když krávě zatvrdne vemeno (potíráním změkne), šedých potřebují jenom u lidí, když zapuchne nebo oteče pod bradou, „tak to tým kameněm masťá a ono sa to ztratí". V Malé Vrbce užívají kamenů našich v dobytčích nemocech, buď se takový kámen vypálí a hodí do vody, anebo dají utlučený kousek vypiti nemocnému dobytčeti. Podobně léčí se černý dobytek v Komně.

---

[1]) Č. Ol. m. 1888. s. 64.

[2]) Jak pevně tamější lid pověře této je oddán, svědčiž následující historka. Roku 1891. sbíral jsem hromové kameny na Horňácích, a tu zvláště lidé zaměstnaní při stavbě silnice z Blatničky na N. Lhotky donesli mi jich větší počet. Když p. naduč. Pecka asi za měsíc na to krajinu onu navštívil, nemohl hromové kameny získati za žádnou cenu; přestrašení lidé svěřovali mu, že v celém dalekém okolí asi 4 léta už hrom neuhodil, až tehdy, »co ten myslivec« těch kamenů u nich nakoupil, že zase hrom tak strašně bil, že tomu nebylo pamětníka. Okolnost tu vykládali si tím, že hrom už patrně žádných kamenů neměl a musil si jich proto zase zásobu nakoupit. Dobří ti lidé litovali nejvíc, že si lépe nepovšimli, neměl-li »ten myslivec« kopyto koňské místo nohy — dojista bylo by se mu zle vedlo!

V Boršicích (u Nivnice) mají kameny ty na „všelicos“, rovněž v Tasově, Súchově a v Horněmčí na boláky na krku. Ve Slavkově (u Nivnice [1]) zdají se mnohým „z olšového dřeva“; nechtějí-li koně tahati, potluč je hromovým kamenem a pak berou jako čerti. V Popovicích a Podolí (u Uh. Hradiště) světí se hromový kámen nejprve o velikonočních svátcích v kostele a pak se jím shánějí koním „stříly“ (oteklé klouby na noze), zažehnávačem známým daleko v okolí byl podolský kovář.

Nejvíce rozšířena je pověra, že hromový kámen hojí krávy, dojí-li špatné mléko nebo jsou-li nemocné vemenem. Pověru tuto zaznamenal už r. 1870. prof. Jeitteles, [2]) když sbíral na Olomúcku kamenné nástroje; tehdy měli prý ještě v Senici, ve Smržicích skoro v každém domě hromový kámen k podobnému účelu, také v Dol. Újezdě, Kanicích, Laškově, Určicích, Lipníku, Moravičanech a j.

V Ježkovicích (u Vyškova) je hromový kámen neomylným prostředkem proti oteklému krku (voleti); pevně věří se tam, že amulet takový chrání člověka v každé nesnázi. V Kelčanech (u Kyjova) váží si lidé hromového kamene velmi, trocha prášku z něho naškrabaná léčí mnohou nemoc dětskou. Také věří tam, že o dnech pašijových snadno odkryje místa skrytých pokladů, kdo chová hromový kámen.

V Kunovicích, bolí-li koho často a dlouho hlava, potírají mu spánky hromovým kamenem, aby bolest spíše a dojista přešla. V Osvětimanech utírají hromovým kamenem vodu proti „čemeru“; při čemeru srážejí se prý v krvi boule jako fazol nebo hrách velké a tu smíš jenom hromovým kamenem roztírat, jinak by člověk třeba zemřel. Také proti „hórazu“ (houseru — bolestem v křížích) je hromový kámen dobrý; na mísu nalejete octa a v něm třete hromový kámen octem, pak mažete a roztíráte namoženou část těla (Boškůvky). Podobně užívají hromového kamene i ve Sloupu, Lhotě Tvarožné a v Žeraninách.

Také „namná kostka“ (mrtvá kost) zažehnává nebo potírá se naším kamenem (v Husovicích, Pustiměři), aby zmizela; v Rudlicích (na Znojemsku) užívají při tom i říkadla: „Nerůsť, nerůsť znamení, jak nerostlo kamení od Krista Pána narození. K tomuž mně dopomáhej Bůh Otec, Bůh Syn a Bůh Duch Svatý,“ při tom potírá se oteklina nebo „nadní kost“ před západem slunce kamenem, na konec pokřižují nemocného kamenem na nemocném místě; to opakuj po tři dny, zlo jistě pomine. [3])

Zažehnáváním přiživovalo se opravdu mnoho lidí po našem venkově, [4]) a také není ve vsi staršího pastýře, aby hromového kamene

---

[1]) Č. Ol. m. 1892. 104.
[2]) M. anth. G. 1871., str. 250.
[3]) Č. Ol. m. 1889., s. 87.
[4]) V Smíchově žádal po mně za přeraženou sekyrku kamennou jeden člověk 5 zl., on prý si jí do roka »za pomáhání« i dvakráte tolik »po šestce« vydělá.

neznal a jím dobytku neuměl pomáhati; dále jsou tu i starší kováři, porodní báby nebo jiné starší ženy, které rády zažehnávají různé neduhy za malý dárek svým hromovým kaménkem.

Některé zkušenosti v lidovém léčení na Brněnsku podává paní L. Bakešová;[1]) také tam babičky hojitelky věří, že hromový kámen je „vod hroma na zem sražený!“ Nejvíce ho lze nalézti pod stromy,[2]) ale také jinde na poli. Zaráží se prý 7 sáhů hluboko do země a za 7 let, 7 měsíců, 7 neděl, 7 hodin ze země opět vychází.

Svou léčivou moc má hromový kámen „vod néstaršího Locipera,“ že však ta moc je dobrá, má příčinu v tom, „že Bůh mo dal docha“. To stalo se tak: Když Bůh stvořil člověka, čert se na něho díval a posmíval se: „Te's stvořil jednoho, ale já stvořím sedm!“ Bůh řekl: „Dé jim ducha.“ Ale toho čert nemohl dovést i řekl: „Dé te jim docha.“ Bůh se rozhněval a dal jim ducha, „ale vono se to jenom po zemi plazelo.“ I řekl Bůh: „Te's stvořil sedm (hromů), ale vone bodó po tobě bit!“ „Když bodó bit,“ na to čert, „tak se já za dobré skovám!“ To znamená prý, že se čert vždy za osobu, stavení, strom atd. uschová, chce-li hrom do něho udeřit, a hrom osobu zabije, stavení zapálí, strom roztříští, ale čert zůstává bez pohromy.

V Ořechovičkách zažehnávají žloutenici pomocí hromového kamene, také vředy a jiné rány jím potírají za různých modliteb a říkání. Když zarůstá nehet u nohy do masa, křižuje se také hromovým kamenem. Poněvadž má leckterý kámen hromový podobu brousku, říkají tam lidé „kmotřenka mě to zabróskovala“.

Také na Uherském Slovensku znají zázračnou moc těch kamenů; tak v N. Městě nad Váhem, když z jara včely pouštějí, mají včelaři „hromovou střelu“ natříti medem a postaviti před úly, aby byly včely mocné.[3])

Pokud se týká tvarů a látky takových kamenů, nazývají se hromovým kaménkem všechny známé tvary pravěkých nástrojů kamenných, ať jsou to již sekerky, klíny a dláta, anebo provrtaná kladiva a mlaty; velmi často též bývají to různé křemínky a oblázky vzácnější podoby (na př. pravidelná koule nebo vejce) a zvláště černé barvy; také často dávali mi jako hromové kameny kousky krevele, jehož se za pravěku užívalo při natírání nádob nebo koží, vyleštěných do rozmanitých podob. Ptáme-li se po původu, bývá nejčastěji sděleno, že se chová od té a od té doby v rodině, anebo že byl tam a tam při práci v zemi nalezen. Taková trať budiž vždy prohlédnuta, začasté naleznete tam i jiné zbytky pravěkého osídlení.

Zajímavy jsou dva případy ředitele K. J. Mašky.[4]) Ve Starém

---

[1]) Č. Ol. m. 1892., s. 122.

[2]) V Brusným pod Hostýnem dal mi pastýř hromový kámen, který zdvihnul pod jedlí hromem sraženou, s podotknutím, abych si za rok přišel pro jiný, nebo bude prý to právě 7 let, »co sousedovi do jabloně hrom uhodil«. A vskutku, když po roce suchou jabloň vykopali, našli v koření drobnou sekyrku kamennou. — Také p. Fl. Koudelka zaznamenává podobnou zkušenost z Bučovic (M. anth. G. 1882., s. 160.).

[3]) Čas. Matice moravské 1895., s. 347.

[4]) Č. Ol. m. 1888, s. 65.

městě Strážnici sdělila stařenka jedna, na otázku odkud by její hromový kámen byl, že ho zdědila po své prababičce, která prý ho přinesla z pouti buď z Mikulova nebo z Mariaceli; tam prý se takové kameny provrtané i neprovrtané o pouti veřejně prodávaly. Podobně v Rešicích (u Krumlova) schovávala pečlivě selka kterás v bílém šátku několik kousků sprostého vápence, jež byla v Mariaceli urazila a jako zázračně působící hromové kaménky uchovala. Obě tyto zprávy úzce spolu souvisí svým věcným podkladem. „Zachovala se nám tu tradice z dávných a dávných dob, že obyvatelé Moravy [1]) druhdy na jistá místa putovali, aby se tu zásobili potřebami, jichž se jim v rodném kraji nedostávalo, slovem jest to přímým dokladem předhistorického spojení obchodního a snad i náboženského, nejen mezi jednotlivými kmeny moravskými, nýbrž i se sousedními národy.“ [2])

Opevnění města Bělé.

F. Zuman.

V „Kulturním obraze českých měst“ Dra. Z. Wintra v odstavci o městských branách stojí: „A tak bylo by vypisovati ještě leckterous bránu. Bojíme se o ty, které zůstávají; padáť jedna po druhé; všude je kácejí z příčin prý pilných — ale nikde chvalitebných; všude je strhovali a strhují, nepomníce, že staré zdi a brány při městě jsou jako staré šlechtictví, kteréhož dnes již nelze nabýti, alebrž které zděděním po otcích přichází a žádnými penězi více se nekupuje.“

Veden těmito slovy, rozhodl jsem se popsati Českou bránu v Bělé u Bezděze — dle úsudků odborníků zajímavou — tím ovšem nechci vysloviti obavy, že by se měšťané bělští této památky zbavili, spíše doufám, že peníz nějaký věnují na zachování její k radosti potomků svých.

Jelikož pak i hradby městské dosud dosti jsou zachovány, uznal jsem za dobré zmíniti se i o nich, abychom si učinili celkový obraz opevnění městského.

Město Bělá leží na ostrohu vybíhajícím z roviny podbezdězské od severo-západu k jiho-východu; na severu jest údolí, jímž protéká potok Bělá, na jihu pak Vlčí důl. Obě údolí spojujíce se na straně východní objímají tak na třech stranách dosti příkré stráně ostrohu, na němž město stojí. Na těchto třech stranách obklopeno bylo město, jsouc tu již přirozeně pevno, pouze jednou zdí městskou až 170 cm. silnou. Na západní straně však, která jest obrácena k rovině bezdězské a tudíž lehce přístupna, nalézáme opevnění mnohem důkladnější.

---

[1]) Pastýř ve Hlinsku (u Holešova) vypravoval p. E. Peckovi v Domažlicích, že jim »handrláci« z Kunovic hromové kameny nosívali.

[2]) Budiž propuštěno redaktoru mínění, že zdá se mu hypothesa tato pravděpodobnou a dobrou, ale plně ještě prokázanou není.

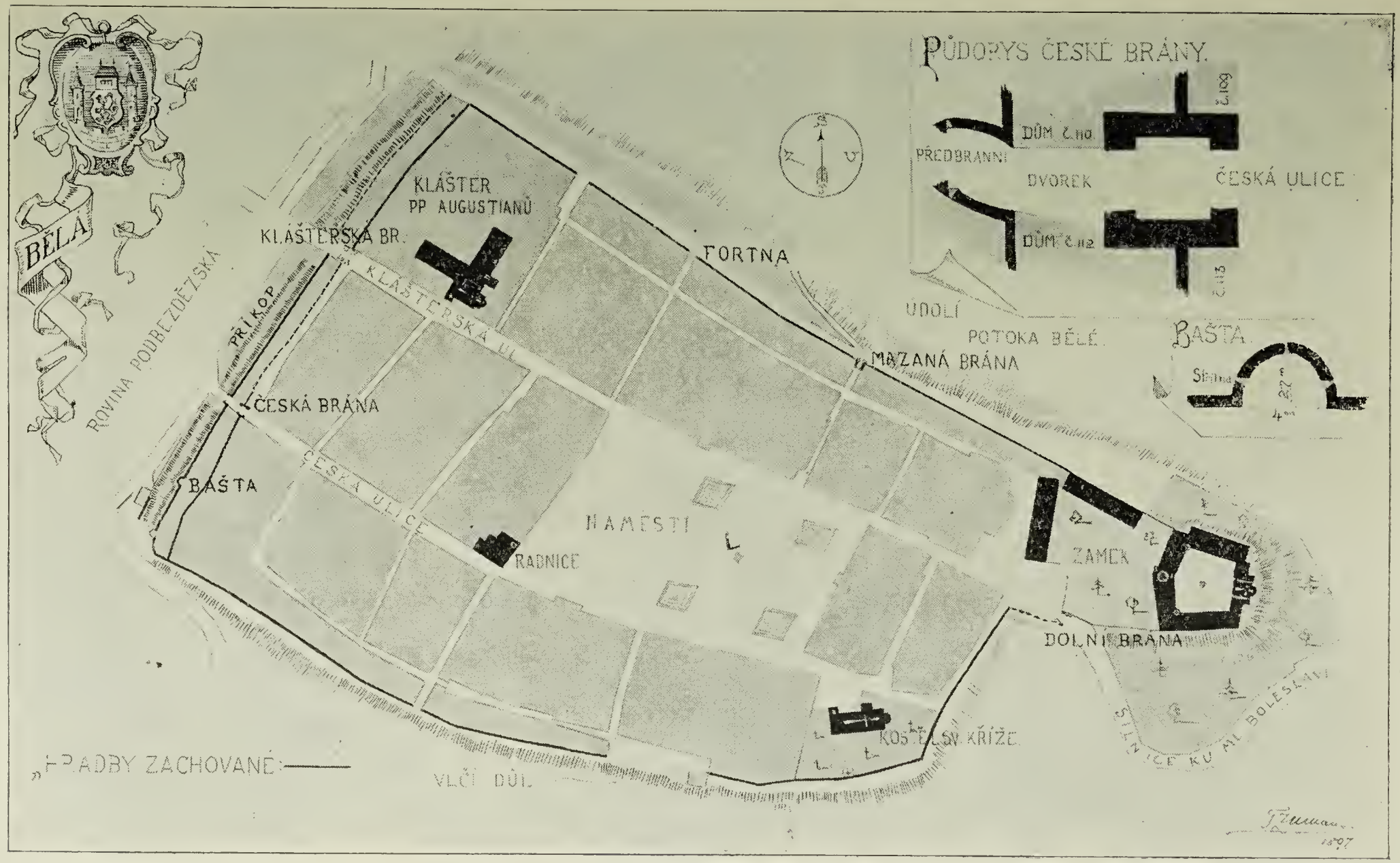

Opevnění města Bělé.

Bašta v Bělé u Bezděze.

Máme tu předně příkop 17 m. široký a za druhé dvojí zeď. Zeď vnější, 80 centimetrů silná, nad příkopem stojící, byla utužena ještě baštami polokulatými, z nichž jedna se nám zachovala v části hradby běžící od České brány k jihu v zahradě domu č. 112. (viz půdorys); zbytky podobné bašty nalézáme na konci téže zahrady, kde se zeď lomí k východu. V baště této jakož i v hradbě spatřujeme střílny na straně vnitřní 80 centimetrů široké, otvor vnější pak jest pouze 20 cm. široký. Domyslíme si, že i hradba od České brány k severu běžící podobně baštami byla zpevněna.

Za touto zdí vnější ve vzdálenosti asi 10 metrů stojí zeď vnitřní; na severním konci této zdi, kde se lomí zeď k východu, stála v té výši, kde šla pavlač po hradbě, kulatá besídka až do r. 1858, nejspíše to původní hradební vížka.

Hradba městská byla přerušena čtyřmi branami a fortnou. Pro tvrzení prof. Sedláčka,[1]) že bylo v hradbách městských šest bran a branka, nenalezl jsem žádných dokladů. Brány zajisté stály jen nad hlavními východy z města, a těch podnes není více než čtyři. Pohlédneme-li pak do knihy městské, počínající r. 1628., a do knihy od r. 1667.[2]) na zápisy o obnovení rady a povinností městských, shledáváme se všude jen se čtyřmi branami a jedním fortnářem.

Schaller (r. 1790.[3]) uvádí též čtyři brány a branku.

Přiložený plán města nám ukazuje, kde stály brány a branka; na straně jihovýchodní nad cestou k Ml. Boleslavi u zámku stála brána zvaná „Dolní“,[4]) druhá, „Klášterská“, stála na opačném konci této hlavní cesty na straně severo-západní k Bezdězi obrácené,

---

[1]) Hrady a zámky X.
[2]) Archiv bělský.
[3]) Bunzl. Kreis str. 207.
[4]) Jména v knize z r. 1667. fol. 68. Archiv bělský.

na konci ulice Klášterské. Tyto dvě brány padly při stavbě silnice v r. 1815.; zbytky brány Klášterské spatřovaly se ještě v r. 1865.

Třetí brána stála na straně severní, tam, kde vycházela důležitá cesta, vedoucí přes lesy do Kuřích Vod; jméno její „Mazaná“ mohlo by vyvolati domněnku, že věž nad bránou se pnoucí byla dřevěná,

Česká brána v Bělé u Bezděze.

hlinou mazaná. Na téže straně o něco dále k severu stála branka, kterou se vycházelo k vodě; podnes říká se zde „u fortny“.

Čtvrtá pak brána, zvaná „Českou“, zpevňovala spolu s branou Klášterskou západní hradbu. Ta jediná se nám zachovala (viz vyobr.). Skládá se ze tří částí, a to z předbraní, jež vstaveno do zdi vnější, z brány, jež se nalézá v hradbě vnitřní, a z dvorka mezi oběma (viz půdorys).

Předbraní, zamlouvající se nám pěkně profilovaným gotickým obloukem, bylo zavíráno mostem zvoditým, jehož řetězy taženy přes kladky, z nichž se nám jedna zachovala. Uprostřed nad obloukem předbraní jest vtesán letopočet dnes porušený, jejž Sedláček čte za r. 1522. Dvorek (10 m. dlouhý) mezi předbraním a vlastní branou, jenž jest uzavřen částečně původními hradbami, v nichž se nalézá ještě jedna střílna v pískovci vysekaná, částečně domky sem vstavenými, zajímá nás svou polohou. Osa jeho uhýbá se od osy brány hlavní a tedy i od osy ulice, což učiněno zajisté z důvodů válečnických; proud nepřátel, vniknuvší do dvorku, vrazil totiž s prudkostí na pilíř vlastní brány a nikoli na vrata, a vydal bok svůj obráncům.

Nad branou pne se věž z hrubého zdiva u základů 2 m. silného provedená, nyní jen asi 13 m. vysoká. Základná plocha jest čtverec, jehož strany jsou asi 9·5 m. dlouhé. Brána tato též gotická uzavírána byla hřebenem, jak svědčí rýha 10 cm. hluboká ve zdivu po obou stranách vchodu do výše 9 metrů vytesaná. Vedle toho uzavřena byla ještě vraty, jichž stěžejní pánvice shledáváme.

Rozhled s věže poskytovala okna ve výši 9 m. po jednom na každé straně. Vchod do věže nalézá se ve výši $4^1/_2$ metrů, tam, kde se pojí k bráně zeď hradební vnitřní. Na straně severní vidíme vchod do věže, v síle zdiva schody opatřený (podobný asi býval též na straně jižní, aby spojení po hradbách nebylo přerušeno), do něhož se vcházelo z pavlače na hradbě se nalézající.

Hrubé massivní zdivo a gotika této České brány svědčí o velikém stáří. Tím přicházíme k otázce, kdy povstalo opevnění města Bělé; můžeme směle říci, že město opevněno brzy po svém založení r. 1337.

Listina z r. 1345,[1]) jíž uděluje Hynek Berka z Dubé Mackovi řečenému Kladivo dva lány lesa a městiště v Bělé, mluví již o „municio vel civitas nostra Byela“, tedy o „tvrzi neb městě Bělé“.

Jiná zpráva týkající se zajisté opevnění, jest z r. 1418. v nejstarší knize bělské, kde se praví, že Vítek Konšelík $4^1/_2$ kopy grošů peněz sirotčích vypůjčených vynaložil na stavbu věže („super laborem turris“).

Dále víme, že opevnění městské čelilo ve válkách husitských Pražanům, Janovi z Michalovic, Roháčovi z Dubé,[2]) Zikmundovi, markrabímu míšeňskému.

Službu konalo též opevnění toto ve válce třicetileté; tak máme zprávu o dobytí Bělé vojskem saským roku 1631., dále o marném odporu měšťanů bělských proti Švédům dne 27. dubna 1644.

O zbrani na zdech dovídáme se ze zápisu v nejstarší knize bělské, jímž dávají r. 1418. pole lukaři Matějovi pod podmínkou, že pořídí každoročně nový prak;[3]) jiné zbraně, a to zbraně na prach zaznamenány v téže knize z r. 1438., totiž: pět klínův železných, tři píšťaly a jeden nábiják, vedle toho prachu píšťalového lahvice a lebka.

---

[1]) Archiv bělský.
[2]) Tomek: Dějepis města Prahy IV. 155, 159, 175, 328, 346.
[3]) Kniha z r. 1417. A. 4. b.

Dělo, které měli na hradbách, opatrovali tak pečlivě, že se jim ztratilo a až r. 1543. v příkopě pod mostem rzí zkažené při opravách díla nalezeno bylo.[1]) Roku 1466. vzali páni z peněz sirotčích 5 kop a ty dali za hakovnice.[2])

Z výrobců zbraní uvádí se v knihách z r. 1417. a z r. 1453. mezi konšely následující prakaři: Roku 1370. Henzl, balistifex, r. 1391. Swaczko, balistifex, r. 1402. Johannes balistiparius, r. 1411. Petrus, balistifex, r 1418. Matheus. Vedle občanů konali službu na hradbách i manové; tak výše jmenovaný Macek Kladivo byl povinen dostaviti se v čas potřeby v celé zbroji a s přílbicí (cum plenis armis et galea,[3]) dále Vaněček ze Sedliště musel přispěti s prakem a pancířem (cum una balista et pancirio.[4]) V r. 1419. mluví se docela o Alšovi z Bychor — „rychtáři vojenském“ — (judice armigerorum.[5])

Na konec pak uvedu případ trestní, který nám ukazuje, že hradba městská byla posvátnou. Roku 1614. Petr Novotný ze vsi Lin na boleslavském panství prchaje z vězení bělského, přistavil sobě na zeď městskou řebřík a přes zeď dolů se spustil. Na vyzvání rychtářů bělských vyslechl Bartoloměj Lvinner z Kladska, úředník panství mladoboleslavského, Novotnýho a zprávu o tom podal rychtářům bělským. Na tuto zprávu odpovídají rychtářové bělští, že Petr Novotný mluví klamavě, „jakož pak toho největšího skutku přes zeď městskou se spuštění zatajil“ a žádají, aby do vězení vzat byl, a jim den k vinění jeho „z toho, což tak na zlehčení zámku Jeho Milosti Páně proti dobrému řádu poctivosti své před sebe vzíti měl“ ustanoven byl.[6]) Slezení hradby pokládáno tedy za veliký zločin a zlehčení zámku pana Bohuchvala Berky.

Příspěvky k dějinám školským.

I.

Oprava o napravení školního řádu a kázně, též bedlivějšího mládeže vyučování v Litomyšli.

Asi z r. 1640.[7]) K tisku upravil *Antonín Tomíček.*

1. Aby, ne od makovice, ale z gruntu, takové napravení školní se fundírovalo: jest zapotřebí, aby se za rektora neb správce

---

[1]) Hrady a zámky X. str. 23.
[2]) Kniha z r. 1417. C. 1. b.
[3]) Listina z r. 1345. v archivu bělském.
[4]) Kniha z r. 1417. E. 12. b. Opis listiny z r. 1351.
[5]) Kniha z r. 1417. A. 5. a.
[6]) Manual právní z r. 1610. Archiv okr. soudu v Bělé.
[7]) V archivě musea města Litomyšle nalézá se svazeček listin z dob války třicetileté a tu, mezi jinými datovanými listinami, nacházejí se též dva aršíky, psané touž rukou jako listiny datované 1640., obsahující »opravu škol-

školního muž nebo mládenec pobožný, učený, pokojný, střízlivý a příklad dobrý na sobě dávající mládeži obral a vyvolil. Tomu aby školní správa poručená byla, a ten také aby svou habitací, totiž ten pokoj, který k škole náleží, a nyní k faře obrácen jest, a toho se ničímž neužívá, měl a tu ve dne i v noci zůstával.

2. Témuž správci aby se poručila správa školní. Mládež aby se předně pobožnosti a ctnostem svatým i liternímu umění vycvičovala, a on aby na to pilný pozor dal a sám sebou nikdá v ničemž neomeškal.

3. Dotčený správce školní aby tu moc měl kantora i sukcentora k vykonávání jejich povinností školních napomínati a je k tomu, kdyby toho potřeba ukazovala, [1]) opravdu míti, oni pak, totiž kantor a sukcentor, budou ho povinni poslouchati, jeho, jakožto sobě představeného, ve vážnosti a šetrnosti míti, a jím se říditi a spravovati.

4 On pak, správce školní, má k týmž, kantorovi i sukcentorovi, rozšafnou mírnost prokazovati; k tomu příčinou býti, aby dobrá korrespondencí a svornost mezi nimi byla, a příčinou nějaké nesvornosti jejich aby vrchnost, anebo, komu by k tomu dohlídati poručeno bylo, jako i pan děkan, zaneprazdňováni nebyli — na to pilný pozor dáti.

5. Pokud by pak kantor anebo sukcentor, týmž správcem [2]) sobě představeným říditi a spravovati se nechtěli, nýbrž dle svých nynějších obyčejův toho folku užiti a dopouštěti se chtěli, tehdy s vědomím pana děkana, a přidaných k němu inspektorův, bude moci to k nápravě buď pěkným napomenutím, pakli by na to nic dáti nechtěli, je od jejich povinnosti vybytím a jiné hodné mládence na jich místa dosazením přivésti.

6. A poněvadž mládež městská, i odjinud sem k učení oddaná, špatný svůj prospěch v tom bere: protož příkladem dobrým krajského města Chrudimě, jakož i jiných měst, bude velice a obzvláště zapotřebí, aby se ku panu děkanovi tři neb čtyři měšťané, a to ti, kteří v školách in officio bývali, školám a mládeži domácí i přespolní představení někdy byli, za inspektory volili. Těch pak bude povinností do školy, jak se mládež učí, často přihlídati. Pokudž by se pak jaká nepilnost při officiálích nacházela, jak úředně na správce školního, tak potomně i na jiné jeho dva pomocníky, se domlouvati a jich opravdu, žádnému uši nelektajíc, k pilnějšímu mládeže cvičení a napravení napomínati.

7. Správce školní, když usazen bude, má se panem děkanem a nařízenými inspektory disponirovati, jakým řádem tři classes opa-

---

ního řádu«. Že listiny ty opravdu z té doby jsou, z doby před založením piaristského gymnasia, dosvědčují zmínky o důchodech panny šlechtičny (t. j. panny Frebonie z Pernšteina, která 6. února roku 1646. v Praze zemřela a která teprve roku 1640. pojala úmysl zříditi v Litomyšli školy řádu piaristského), která asi po založení gymnasia městským školám nedávala žádnou pomoc, když ji obrátila k založenému ústavu. Z aršíků těch jeví se jeden jako koncept a druhý jako čistopis. Pro lepší posouzení podávám opis čistopisu, v obsahu úplně nezměněný.

[1]) Ruk. má: vazovala.

[2]) V ruk.: spravcum.

třeny býti mají, a co který v které classe mládež vyučovati má, to dáti sepsati a sepsané v škole světnici vyvěsiti, tak, aby každý věděl svému povolání za dosti činiti.

8. Cantor, poněvadž kůr v chrámě Páně jemu svěřen jest, a on, aby se chvály Božské řádně vykonávaly o to pečovati má: pročež toho autoritétu při něm se pozůstavuje. Jemuž na pomoc v témž chrámě Božím i jináče rector, succentor, mládenci, jestli že by se kteří v škole zdržovali a beneficií školních užívali, vždycky nápomocni býti mají. Jeho pak kantora povinností bude mládež, která by spůsobná byla, muzice vyučovati a s nimi všední dni pilně a s prospěchem pracovati, poněvadž ta jeho povinnost obzvláště ho k tomu vede a napomíná.

9. Jakož začasté mládenci přespolní, došlí v mladých letech, se do školy zatrefují a tu zůstávajíce některý tejden zase pryč, což škole zdejší k nemalé potupě jest, ucházejí. Protož takoví, kdykoliv přijdou, ti ať se u rectora opovědí a jestli tu chtíti zůstati budou, za příjem jeho žádají. Kdož přijati budou, aby daremně věka svého v zahálce netrávili, mají také do classy rektorové choditi a se liternímu umění, kteréž v škole této až do poesi zachováno a tractirováno býti může se cvičiti, odkudž následovati bude jejich prospěch, škole pochvala a k officiálům hotovější poslušnost a k nim prokazovaná šetrnost.

10. A poněvadž z Její Mi[l.] panny, panny šlechtičny důchodův každého téhodne jistá suma peněz na maso, též i chléb, potomně také z důchodův obecních nápodobně po 30 groších a chléb na vychování školní se vydává, k tomu od sousedův obědy a večeře každého dne se strojí, pročež také ti alumnové mají toho dobrodiní účastni býti.

11. Což se pak dotýče platův: Rector ten aby mohl na ročním platu 30 kop m. přestati. A ten, odkud by a jak jemu vycházel, to by se muselo časně opatřiti. Cantor má prvé z obecních důchodův ročního platu 18 kop m., ten na tom přestati může. Succentor má též 4 kopy m., tomu by se pro lepší pilnost přidati mohli 2 kopy m., tak aby toho činilo do roka 6 kop m.

12. Víceji, poněvadž jiná a jiná svá accidencí, jako: kvartál od mládeže, funera a jiné mají, však, že při rozdělení toho veliký neřád se nachází, pročež vidí se za dobré, aby, cokoliv kvartálu kterého se sejde, jako ku příkladu: kdyby se jednoho sešlo 20 fl., rector toho polovičku vezme, 10 fl., zůstane k rozdělení na cantora a succentora 10 fl., z těch kantor vezme 6 fl. 40 kr. a succentor 3 fl. 20 kr. a tak i v jiných.

13. Mládencům nebo alumnům, poněvadž mnozí chudé rodiče mají a od nich pomoci žádné očekávati nemohou, ti aby sobě šaty spraviti mohli, těm náleží žaltáře, verše nad mrtvými a od toho platy, festivací nedělní, precací, juvámen postní, a [do] toho jim žádný sahati nemá. Oni pak, co toho koliv bude, na rovný díl se poděliti mají. A těch také i s pacholaty, kteří diskant zpívají a školního dobrodiní účastni jsou, přes šest býti nemá.

14. Co by se víceji mimo tyto artykule vynajíti mohlo a k dobrému řádu a kázni se nachylovalo, to se při další resoluci J. M. zůstavuje.

II.

Zprávy o škole kasejovické z XVI.—XVIII. století

Josef Siblík.

Město Kasejovice původem svým sahá do dob nejstarších, neboť již r. 1265. připomínají se tu bratří Zdeslav z Kašejovic, Neostup a Vojslav, v r. pak 1308. Protiva z Kašejehovic prodává právem zákupným měšťanům 24 lánů. [1]) Než v archivu městském nenalezneš v zápisech ani ještě v XV. st. o škole zmínky, což nevyvrací domněnku, že již ve XIII. st. při kostele zdejším sv. Jakuba, jako jedním z největších v dekanatu Bozenském, učiliště jistě trvalo. Městečko spravovalo se právem města Písku, a již sama znalost a porozumění zákonům podmiňovalo u měšťanů jakés literní vzdělání. — I pozdější záznamy od XVI. st. o spůsobu učení vůbec scházejí, o škole pak jsou velmi chudé, a to i tenkrát, kdy již o životu jejím není žádné pochybnosti a jména správců a kantorů jako světlé body v této tmě našeho vědění září. Možno tudíž jen chronologický, a to ještě ne úplný výčet toliko kantorů do r. 1759. podati s poznámkami, vztahujícími se pouze k jich osobám a ne k učení.

Prvním známým učitelem vystupuje r. 1556. Vít, rektor toho času kasehovský, jenž kupuje od Markyty Bubinky a zbylého syna dům za 13 kop gr. míš. [2])

V r. 1574. Jiří Plesnensis podpisuje se jako správce školy města Kasejovic a vypomáhá v písařství při obci. [3]) Od r. 1581.—82. podpisuje se Joannes Caper Kninský jako písař, [4]) od r. 1598. až 1603. Jiří Královec Nepomucký. [5]) Domnívám se, že oba správci školními byli, neboť tehdy kantoři v obyčeji měli ke svým jménům přídatky po rodištích připojovati. Jiří Královec pojal za manželku Voršilu, dceru Jiřího Zemánka, s níž za věno obdržel dům. [6])

Jiří Nygrýn Pelhřimovský, správce školy byl též od r. 1607.—1627. s přerušením r. 1620.—23, kdy v nepřítomnosti jeho zastával jej Václav Johanides, písařem městským. [7]) Pelhřimovského zápisy jsou jak písmem, tak slohem právnickým a správností jazykovou vzorné. Byl nejspíše víry podobojí.

---

[1]) Privilegium městys Kasejovic.
[2]) Manual kasejovický od r. 1556.
[3]) Též.
[4]) Též.
[5]) Též.
[6]) Též.
[7]) Též.

Léta 1613. ve čtvrtek po sv. Janu Křtiteli prodává dům za 52 kopy gr. míš. Jakubovi Pokornýmu, hrnčíři.[1])

V letech 1646. 29. Mart. uvádí se jako kmotr Jeronym Maxant, rektor školy kasejovské; týž zastával svůj úřad do r. 1651. Žena jeho slula Kateřina.[2])

Současně s ním připomíná se 10. Febr. r. 1647. Vít Mettaneus z Lisemburku, varhaník a kasejovický mládenec, příbuzný tehdejšího faráře Matyaše téhož jména. Ještě r. 1651. Dorota, manželka jeho.[3])

Po Maxantovi zaznamenán 5. Juni r. 1652. Pavel varhaník, rektor, kantor kasejovský, jenž tu byl až do r. 1659.[4])

V témž roce od 19. Aprilis do 16. Oktobris 1662. čteme jméno Jan Dvořák, toho času zůstávající za varhaníka při této poctivé obci v Kasejovicích; Veronika, manželka jeho.[5]) Varhaníkovi platila obec r. 1658. 12 rýnských 30 kr.,[6]) v r. 1659. a 1660. 14 R.[7]) Vedle těchto příjmů bral za písařství radní 1 R. 30 kr., také více. Tak vyplatilo se mu r. 1660. za dvě léta 5 R. 15 kr.[8]) Od spravování oken ve škole, jež stávala v místě, kde nynější se nachází, platila obec týž rok 21 rýnských.[8]) Snad větrem zkázu vzala.

Od r. 1663.—1667. vedena byla matrika narozených za správy školní Celestýna Václava Orla Příbramského, varhaníka kasejovského, dle písma jím samým.[9])

24. August. 1673. připomíná se Matěj Mikšovský, toho času kantor; Dorota, manželka jeho.[10]) S ním správcem školním, varhaníkem byl tu Pavel Kratochvíle, jenž vstoupiv v stav manželský s Mařenou, dcerou pozůstalou po Janu Peškovi z Bělčic,[11]) byl od r. 1676.—1688. také písařem radním, a to obratným.[12]) Oba tito správcové školní přijali za sebe a budoucí 4. Jan. 1687. darování 250 zl., jež učinil magistr Václav Augustin Filomela ve Voselcích, někdejší farář kasejovský.[13])

Z nadání toho dovídáme se, že farní škola kasejovská byla vzorně a svědomitě řízena, neboť nazývá ji „poctivou a zvedenou školou městys Kasejovic“. Nadání zmíněné činí k tomu cíli a konci, aby škola v pilnosti šest mládenců téhož městys Kasejovic pobožnosti, dobrým mravům a liternímu umění cvičila a vyučovala, z kterýchž by

---

[1]) Též.
[2]) Matrika narozených fary kasejovické jdoucí od r. 1646.—1656.
[3]) Též matr. nar.
[4]) Matr. nar.
[5]) Matrika naroz. II. od r. 1656.—1667.
[6]) Manual purkm. města Kasejovic jdoucí od r. 1656. Str. 13.
[7]) Týž, str. 15.
[8]) Týž, str. 18.
[9]) Matr. nar. II.
[10]) Matr. nar. II.
[11]) Matr. snoubenců Kasej.
[12]) Manual od r. 1556.
[13]) Týž, jenž založil r. 1667. nadaci pro kantora březnického v sumě 500 zl. (Stará pam. kn. v Bubovicích.)

tři v musice sv. Jakubu, kostelu farnímu, sloužiti povinni byli, tři aby v čtení a v psaní cvičeni byli.

Páni správcové školní podepsaní: Matyáš Joannes Mikšovský, kantor kasejovský, a Pavel Kratochvíle, varhaník kasejovský, mají povinnost s mládeží svou školní letanie o matce Boží s antifonou na ten čas přicházející, jakož i písničku o sv. Václavu při mši svaté zpívat. [1])

Matěj Joannes Mikšovský byl též od r. 1689.—1694. písařem městským a zároveň majetníkem domu. [2])

V roce 1678. byl kantorem též Matěj Svoboda, [3]) snad pokoutní školy.

Že i leckterý měšťan zvláštního učitele si vydržoval, zvídáme k l. 1684. Tehdy u syna Antonína Briknera byl preceptorem Ferd. Svoboda. [4])

Pavla Kratochvíla vystřídal l. 1689. Leopold Mikšovský, varhaník. [5])

Po delší době poznáváme od r. 1736. nové jméno: Joannes Decastel, kantor a zároveň písař městský až do r. 1742. [6]) Bylo mu mnoho zakoušeti útrap a svízelů v l. 1741.—42. za bavorských a francouzských maršův nepřátelských tímto městem. Znaje latinsky byl tlumočníkem s Francouzi. V pohnutých těch dobách neučeno, až teprve po odchodu nepřátel ze země „dítky od učení zdržené opět lid do školy odesílal“. [7])

Tím časem naléhali komisaři reformační na všecky stavy, aby v každé vsi neb aspoň vždy ve dvou neb třech vesnicích blízko sebe ležících od vrchností byl ustanoven učitel způsobilý a správný, jenž by též v náboženství vyučoval a cvičil dítky, kteréž by pak farář v měsíci zkoušel. Každá vrchnost měla zaopatřiti učiteli byt, dáti mu kousek pole asi po dva korce, jež by mu obec vzdělávala. [8])

Také „milostivá a Bohu milá“ vrchnost kasejovská — hrabě Fr. Karel Rudolf ze Swerts-Sporku — při přijetí koupeného panství Lnářského v listopadu 1745. po vesnicích školní mistry aneb kumpány pro vycvičení selských dítek, totižto ve Lnářích, v Bezděkově, v Poli, v Záhorčicích, v Kocelovicích, v Metlí, ve Hvožďanech, v Kladrubcích a v Radošicích jest nařídil a je z důchodu svého platil. [9])

Tehdy asi již působil v Kasejovicích školní mistr a varhaník František Mikš, jenž pojal za manželku Rozálii, dceru Václava

---

[1]) Manual purkm. od r. 1656., str. 97., 98., 99.

[2]) Manual od r. 1556.: Léta 1688. dne 5. Febr. kupuje Jan Mikeš od Evy Scholovy příbytek ležící mezi domem Matěje Janoty a Matěje Mikše, cantora.

[3]) Matr. nar. III. od r. 1667.—1689.

[4]) Táž.

[5]) Táž.

[6]) Manual z r. 1715.

[7]) Kniha pro zapisování všelijakých porovnání, příběhův a roztržitostí při obci městys Kasejovic založena ode dne Juni Anno 1738. Str. 3., 12.

[8]) Bílek: Reformace katolická.

[9]) Kniha, 13. a 14. str.

Jedličky. Týž 30. Augusti 1752. svému zeťovi, varhaníkovi, a své dceři Rozárce, jeho milé manželce z lásky otcovské daroval za 90 R. místo pro domek. Školní mistr ale v nově vystavěném domku „nevostával“, nýbrž v městské škole. Dříví panské sobě vysazené bral jedním rokem z Kladrubec, druhým z Chlomku, třetím z Radošic. Zemřel as r. 1759. Manželka Rozálie provdala se znova pojavši za manžela Josefa Srcha. [1]) Podobá se, že s ním nějaký čas neb před ním býval varhaníkem Josef Mikšovský, který později stal se rychtářem, ale pro vejstupky složen ze svého úřadu r. 1756.

V rodu Mikšovských dlouho udrželo se varhanictví. Do nedávna říkalo se pod radnicí v domku číslo 92., jenž jim patříval, „u varhaníčků“.

Jím zprávy naše končí.

Řád bratrstva literatského v Sušici r. 1603.

Dr. *Vojt. J. Nováček.*

List od ouřadu města Sušice pod pečetí městskou pánům literatům k potvrzení bratrstva jich vydaný. [2])

My purgmistr a radda města Sušice znajíce a mezi sebou sami vážíce, že jak při všech věcech jiných na světě tak a nejvíce při vykonávání služeb a poct pánu Bohu náležitých a při slovu jeho svatém v chrámě božím dobrý řád zachován býti má, protož s dobrým rozmyslem a zdravou radou pro čest slávu pána Boha našeho a vzdělání bratrstva literatského spoluměšťanův našich k věčné paměti a zachování téhož bratrstva a pořádku literatského za slušné sme býti uznali netoliko podle jich žádosti, ale také podle povinností našich, abychom jim list tento náš jakožto confirmací a potvrzení poctivého jich pořádku pod pečetí ouřadu našeho městskou vydali.

Předně v den Páně nedělní, kterýž ke cti a chvále pánu Bohu zasvěcen a vzkříšením pána Krista slavný učiněn jest, též v dny apoštolské a blahoslavené panny Marie i jiný svátky slovem Páně a řádem církve ohlášený pamatujíc jedenkaždý na povinnost svou pánu Bohu dlužnou vedle chvalitebného příkladu předkův našich na maturu i summu by se časně scházeli a žádnými překážkami lenosti těla svého a žádostmi jeho odtrhovati se nedopouštěli. Potom o každé vejroční slavnosti, jako na den Narození, Vzkříšení, Nanebevstoupení Páně a Ducha sv. darův seslání a na den památný sv. Trojice a na jiné podobné památky aby se do chrámu Páně k zpívání a k chvalám božským a modlitbám svatým na jitřiny tím dříveji nadjíti dávali a odtud, až by se všeckna služebnost církevní vykonala, neodcházeli a

---

[1]) Kniha, 27., 30., 31.

[2]) Městské museum v Sušici. Registra smluv 1586.—1675. pag. 122.

jak při zpívání církevním vážně bez pohoršení se chovajíc tak i v kázání slova božího procházek a daremních toulání zanechali, aby nebyla pohaněna služebnost. 2. Cor. 6.

Dále poněvadž sme všickni smrtedlni, také vedle uložení božího smrti očekáváme. Protož kdyžby pán Bůh některého z tohoto bratrstva a pořádku literatskýho navštívil a buďto manželku jeho, neb dítky, neb jeho samého smrtí časnou z světa tohoto pojal, tomu beze vší odpornosti posloužiti a na provod dáti se najíti i mrtvé tělo k hrobu, kterýmžby se od starších poručilo, nésti povinni budou. Jestliby pak kdo zoumyslně a bez jistého starším se ohlášení co zmeškal a zanedbal, tehdy pro zachování dobrého řádu, a ne z nějaké před Bohem vejplaty, složí poenu od týchž starších na ně vzloženou.

Na to pak obvzláštní a největší pozor dáti povinni budou, aby mezi sebou lásku a svornost a sjednocení při čisté pravdě boží a pravém relligionu v střídmosti a v trpělivosti zachovávali. Jakož pak pravé bratrstvo literatské vlastně jest společné a nerozdílné myslí i srdcí osob literatských k sobě naklonění a sjednocení, kteréžto při čistém a zdravém učení a velebných sacramentův řádem požívání v bázni boží zachovávajíc víru a dobré svědomí lásku k sobě mají a chodíc pilně do společnosti církevního kůru a pobožný zpěvy rozumně a moudře v duchu svatém, v slovu pravdy a v moci boží vykonávajíc cti a slávy boží, též vzdělání církve a spasení svého, jsouce chrámové Boha živého, ustavičně a věrně vyhledávají, tak jakž apoštol sv. Pavel v 2. ke Koryntům 14. a 2. ke Koryntům 6. kap. tomu všemu vyučuje. A tak poněvadž fundament a grunt pravého bratrstva literatského záleží na společném a jednomyslném sjednocení a consensu pravého náboženství křesťanského (protože srovnání Krista s Belialem nižádné býti nemůže) i tehdy povinnost jejich přední bude, aby se pravého a čistého učení evangelického a pravdy syna božího jednomyslně přidrželi podle rozkazu Boha otce nebeského, kdež jest řekl: Hunc audite. Math. 17., potom aby zpěvy svý rozumně a moudře s duchovním ovotcem vykonávali, jakž prorok královský David napomíná řka: Psallite sapienter žalm 47., k čemuž i dotčený sv. apoštol Pavel vede, kdež dí: Slovo Kristovo přebývejž hojně v vás ve vší moudrosti učíce a napomínajíce sebe vespolek v žalmích a v chvalách a písničkách duchovních s milostí zpívajíce v srdcích vašich Pánu. K. Kolocen 3.

A poněvadž na tom mnoho záleží i také sám Pánbuoh to míti chtíti ráčí, aby lidé věku staršího též i ti, jenž jsou dary božími mimo jiné obdařeni a osvíceni od mladších v náležité vážnosti a šetrnosti zůstávali a tudy tím opravdověji a stáleji svrchupsaní artikulové držáni a náležitě zachováni býti mohli, z té příčiny za starší téhož bratrstva literatského jich nařizujeme slovutné pány Nikodema Kopiznu, JMC. rychtáře, a spoluradní naše M. Adama Rosacia, primasa, Jiříka Xenofila, Václava Mazánka a Matouše Kopiznu, dávajíce jim tu moc a právo, aby oni všecky pány literaty při oznámených artikulích zdržovali, jiné také na místě svém za správce obojího kůru latinského

i českého, když by toho potřebu uznali, voliti a naříditi a summou, co by vejše dobrého pro oznámenou čest a slávu pána Boha našeho a zachování chvalitebného řádu býti poznali, to ustanoviti a jiným zachovati poroučeti moc měli, jako: kdyby kterého z nich starších Pánbuoh prostředkem smrti z tohoto světa povolati ráčil, aby sejdouce se do pořádku, vidělo-li by se jim ten počet starších zachovati, jiného na místo jeho volili a kterýž by tak volen byl, aby ihned k jiným starším do kněh jejich literatských připojen a připsán byl, ano i na budoucí časy, kteříž bykoli od nich voleni byli, aby tu moc jako ti, kteříž v tomto listu zejména dostaveni jsou, měli a vždyckny aby na místě z světa sešlého jiného z pořádku a bratrstva svého voliti mohli. Tolikéž také aby do pořádku svého kdykoli a kterého času, buď na slavnosti vejroční, buďto zase na suché dni aneb kdyžby se jim vidělo a potřeba toho ukazovala, kdekoliv buď do domu farního neb školního aneb kdež by sobě místo obrali, se scházeti a shromažďovati moc měli a tu jakožto svobodné poctivé bratrstvo literatské svý řády sobě ustanovovati, sebe k dobrému napomínati, nedbalé a neposlušné o pořádku svém pokutovati, počty vykonávati, peníze sobě odkázané vyupomínati a k vyupomínání jich ouředníky z pořádku svého voliti mohli. K čemuž všemu Pánbůh nebeský rač svou svatou božskou pomoc dáti a to rač učiniti pro čest a slávu jména svého svatého a k vzdělání církve a obce naší, jehožto svaté božské milosti buďme všickni poručeni nyní zde a potom v nebi věčně. Amen. Tomu na svědomí a pro lepší toho jistotu pečet naši městskou větší s jistým naším vědomím a plným k tomu přiznáním dali sme a rozkázali k tomuto listu visutě přitisknouti. Jehož jest datum v městě Sušici v středu den památný Moudrosti boží 17 Decembris leta od narození syna božího a spasitele našeho Jezu Krista 1603.

Pověst o koženém mostě.

V okolí Kokořína zapsal *L. Štěpán.*

„A co je to tamhle naproti za kostelíček?“ ptal jsem se bodrého Doláka [1]) stoje ve zříceninách kokořínských.

„To —, to je Hrazko. [2]) Ani byste, panečku, neřekli, co už tenhleten kostel Boží viděl. Jsem už, chvála Pánu Bohu, hezkejch pár let na tomto světě, a můj otec, ten byl teprve kus lamželeza, dej mi Pán Bůh věčnou slávu, ale ani já, ani on, ani můj děda jsme neslyšeli, kdy byl hraztecký chrám Páně vystavěnej. A opravovanej byl — chvála běhu — to už je dozajista sto let. A rozbořenej nebyl

---

[1]) Dolák v dialektu lidu kolem Mšena: obyvatel některé chaloupky na dole kokořínském.

[2]) Hrazko stojí na skalnatém ostrově a jest pouze od severovýchodu, a to dosti těžce, přístupno. Skály, na nichž stojí, skládají se až ze čtyř pater. Krolmus a Unger kladou v tato místa pohanské pohřebiště.

nidá, ani prej vod Žižky,[1]) ani dyž tu Švejdové rabovali. Ono taky je nelze na Hrazko ze všech stran, krom Selce, a tam bývaly dřív lesy daleko a široko.“

„A jak se tam dostali lidé z okolních vesnic?“ tážu se.

„Po schodech, keré jsou v skále vytesané, a keré nikdo nenašel, kdo o nich dobře nevěděl. Jak by jich ani dnes nenašli, kdyby k nim nevedla ušlapaná pěšinka. Jo, ale dřív, to ještě kolem dokola nebylo žádné vesnice, ani v dole ne, a jenom na Hrazku, že bylo dobře ukrytý, byla velká vesnice a ta patřila rytíři kokořínskému. A protože by se přes tohlencto oudolí nebyl dostal, dal si vystavět koženej most. Po tomto mostě jezdil ten milý rytíř do své vesnice, taky když někoho z rytířů chtěl navštívit, jel přes ten most. Jednou odjel taky někam na návštěvu a přivez sebou krásnou princeznu. Chtěl, aby byla jeho ženou, ale princezna nechtěla, jen a jen se trápila. On ten rytíř ji z domova unes, a ona ho neměla docela ráda. Byla by ráda uprchla, ale nemohla. Rytíř ji střežil jako drahý poklad a myslil si: ‚jak ty se podáš!‘ A snad ji i dokona musel trápit, nebo ona pořád křadla a křadla. Na hradě si toho nido nevším, byli tam samí jen vojáci, jen jediná ženská, a to byla klíčnice toho rytíře, a měla klíč i od toho mostu. To byl, rozumíme, takový divotvorný klíč, že dyž se zámek u toho mostu otevřel, ten most přestal být našponovanej, a kdo na něm byl, spad do oudolí a zabil se. Tak dyž ten rytíř tu princeznu nechtěl a nechtěl pustit, a ona byla čím dál tím daremnější (churavější), bylo jí té klíčnici líto a ona té princezně slíbila, že ji vysvobodí. Jak, to jí neřekla.

Jednou jel ten rytíř zase na Hrazko. Z chasy nebyl v hradě taky nikdo doma. Jak to milá klíčnice zmerčila, honem vzala klíč od mostu, a když viděla, že je rytíř prostřed, zrovnička kde je oudol nejhlubší, spustila most. Rytíř, který jel zrovna na koni, nemoh se zadržet a spad dolů a zabil se a celý rozbil.

Princezna pak s klíčnicí rychle se sebraly a utekly, a od té doby až do dneška o nich nic slyšet nebylo.“

Různé zprávy.

Úmrtí. 2. srpna † Dr. F. R. Bernard, starosta Hist. klubu, člen Společnosti. — 31. srpna † Dr. Klim. Borový, kanovník u sv. Víta, český historik církevní. Napsal několik pěkných spisů (Ant. Brus z Mohelnice, Martin Medek) a vydal znamenité prameny: Knihy erekční I.—V. — Jednání a dopisy konsistoře katolické i utrakvistické.

Habilitace. Dr. Karel Chytil a Dr. Boh. Matějka habilitovali se na universitě české za docenty dějin umění, M. U. Dr. Jindř. Matiegka pro anthropologii a dermatologii. Vesměs členové Společnosti.

---

[1]) Žižka dle domnění lidu zbořil každý hrad, jenž je dnes v ssutinách, což z většiny ovšem (a najmě v případě našem) historie vyvrací.

Urbem conspicio, fama quae sidera tanget! — píše ctihodný Kosmas. Dnes by užil zajisté veskrze jen plusquamperfecta. Bledne sláva staré Prahy příliš rychle. Stesků a žalob až neuvěřitelno. Podáváme ukázky; Kostel sv. Karla Bor. za českou technikou, zbudovaný slavným Dienzenhoferem, bude zbořen k nařízení c. k. ministerstva kultu a vyučování. Která znamenitá hlava dala o něm dobré zdání, jehož výsledkem jest toto nařízení? Porady a komisse kostela nezachránily. Bude odstraněn, aby mohla býti rozšířena budova techniky. Toť právě v kruzích technických neomluvitelno a zároveň nedobrý příklad posluchačům architektury a stavitelství. Také se zdá, jakoby českých architektů umělců nebylo. Jen se podívejte, jak architekti-Němci tvoří české façady na Staroměstském náměstí a pak téměř jako pro výsměch vyznačí svá jména výrazněji, než mnohý detail v ornamentě. — Jednání tragikomické jest s průlomem podloubí »Uklíčů« na Menším městě pražském. Nejdříve interessenti zdánlivě souhlasili s městskou radou, aby podloubí zůstalo; pak obrátili, a kterýsi pán prohodil: »A my se chceme mít dobře!« Jiný zase ve sboru ob. starších projevil podiv »proč, když je to tak hezké (t. j. podloubí), se to teď taky nestaví?«!! Smíchu neušel, ale podloubí přece padne »za příčinou komunikace...« Už by věru nepřekvapilo, kdyby z téže příčiny zbořili král. hrad, Týnský chrám, Prašnou bránu atd. Že při povodni 1891. bylo projeveno mínění, aby byla stržena starom. mostecká věž, je známo. — Assanace dovrší mnohou zhoubu: padla prelatura kláštera sv. Mikuláše a padne i mnoho jiného. Věc bude — snad už byla — fotografována; je-li tím učiněno svědomí zadost? Fotografujte vše, co v Praze krásného, a pak jen bořte! Vám to stačí. Postavte po celé Praze za to náhradou úchvatně krásné a architektonicky ušlechtilé domy, jako jsou pohořelecké kasárny — a nevkročí Vám do Prahy ani nejnábožnější poutník! Pamatujeme, že podnikatelé, převzavší rozkotání v obvodu assanačním, slíbili dávati nalezené věci do městského musea. Kolik tam bylo dáno, nevíme. Tvrdíme však, že s nálezy je provozován obchod, snad bez vědomí pp. podnikatelů. Jakmile hodina padne, prodávají dělníci nalezené věci zástupu židů, denně čekajícímu, ovšem za fatku. Máme doklady. Ale tak děje se i tam, kam nezasáhá assanace, kde jsou věci pod zámkem. Jak známo z denních listů (Nár. listy a Hlas nár. ze 26. září t r.), bylo prodáno veřejně pražským antikvářům mnoho starých památek, uložených v komoře zádušní při kostele sv. Štěpána na Nov. městě pražském. Byl tam i velký a cenný obraz Heintschův (Přenesení sv. Václava ze St. Boleslavi do Prahy) z r. 1692., dříve prý skoro po 50 let chovaný v Týně, který s jinými předměty byl P. Zimmerhacklem zakoupen pro kostel sv. Ignáce. Tam jest dobře uchován a restaurován. Dějí-li se hrubé, neomluvitelné přehmaty v Praze, před očima odborníků, komissí a museí, pak nenaříkejme na zkázu památek po venkově, kde zřídka bývá znalce po ruce. Kdo patronisoval toto drancování? — Jakousi stavitelskou změnu v zahradním traktu Clam-Gallasova paláce zamítla městská rada po návrhu umělecké komisse, i těšili jsme se, že tím zabráněno zhoubě. Dlouho naše uspokojení nepotrvalo, neboť po rekursu byla věc povolena. Všelijaké ty —ace (jako: komunikace, assanace) přivodily mnohé zlo a ještě přivodí. Mimo výkonné síly pomáhá i žurnalistika při bourání. Máme v paměti, kterak vtipně pohovořil známý Ypsilon o těch, kterým devastace není lhostejnou. Psal o uchování »lidského guana« a také na folklor nezapomněl. Utěšuje nás, že on věci poškoditi nemůže. Logiku hledati dosti těžko v našich žurnálech. Na první straně bývá článek, jenž má působiti na cit čtenářův, kdežto na zadní straně nalezneme často opak. V létě se vrátíme k této věci. Jen několik vážných listů sleduje pilně tuto zkázu. Jsou to: Alétheia, Český časopis historický, Rozhledy a Volné směry. Ostatní — mimo některé občasné vzpomínky — mlčí. »Bestia triumphans« slaví orgie po celých Čechách, a není lze dovolati se přítrže. Není proti ní zákonů. Není pochyby, že by mnoho spravila dobrá vůle. Vymřel u nás nadobro smysl pro dějiny a pro krásno? Takto-li bude pokračováno, poznají naši potomci svoji vlast doma jen z fotografií; teprve v cizině, za hranicemi vlasti budou moci obdivovati se její památkám ve skutečnosti. Jak smutná to perspektiva, jak plná hanby a ponížení!

A. B. Černý.

„Zachovávejme české památky!“ V Rejšicích p Luštenice u Ml. Boleslavi nalezen byl na hřbitově náhrobek vladycké rodiny Sokolovských ze Sokolova. Výbor Společnosti zvěděv o tom, dopsal farnímu úřadu, žádaje, aby zachována byla jediná tato starší památka někdejšího zašlého chrámu. Právě dochází zpráva, že farní úřad použil kamene za laciný material na stavbu kapličky. Osvědčilo se tudíž zakročení naše právě opakem. *JVŠ.*

Prodej starožitností z komory kostela u sv. Štěpána. V této věci podala naše Společnost městské radě následující přípis:

Slavné radě královského hlavního města Prahy!

Pražské denní časopisy přinesly před několika dny — dosud nevyvrácenou — zprávu, že Redemptoristé zakoupili z komory chrámu u sv. Štěpána pro chrám sv. Ignáce mimo jiné starožitnosti také starý obraz, představující přenesení sv. Václava ze St. Boleslavi do Prahy, kterýž byl jako dílo domněle bezcenné odstraněn patronátním úřadem slavné obce pražské z Týnského chrámu, kdež prý již po padesát let byl uložen v komoře. Dle zpráv časopiseckých, uveřejněných v Nár. listech a v Hlasu národa dne 26. září t. r., byl tento obraz prodán asi v březnu t r. ještě s jinými starožitnostmi, vybrakovanými z kostelů, nad nimiž přísluší patronát slavné obci pražské. Prohlédnuvše jmenovaný obraz v kostele sv. Ignáce, seznali jsme, že jest značných rozměrů, a přesvědčili jsme se i o jeho značné ceně umělecké nyní po restauraci. Obraz, dle nápisu na zadní straně se nalézajícího, zhotovil r. 1692. malíř Jan Jiří Heinsch (jinak též: Heintsch), osvědčený umělec domácí, od něhož pochodí i mnoho obrazů v jiných chrámech pražských, jak dotvrzuje Dlabačův »Künstler Lexicon«. — Zpráva o prodeji obrazu tak cenného bolestně dotkla se Společnosti přátel starožitností českých v Praze, v šetrné úctě podepsané, neboť jest toto smutné faktum důkazem, že na místech, kde má býti věnována plná pozornost a ochrana uměleckým a starožitným památkám patronátních kostelů král. hlavního města Prahy, není pravého porozumění pro jich cenu a význam; jinak by nebyla stěhována díla skutečné ceny umělecké do komor, kde bývají častým překládáním buď potrhána a zkažena, aneb konečně prodávána z neznalosti věci jako starý brak. Tak stalo se před více lety s cennými zrcadly z kostela sv. Jindřicha, jež byla prodána za fatku a zavezena... do ciziny.

Uvažovali jsme o tom, kterak o věci tak důležité byla by možnou náprava aspoň pro časy budoucí, i shledali jsme po náležité informaci, že pro patronátní kostely pražské jsou pořízeny u záduší a na příslušných farách inventáře pouze paramentů bohoslužebných (jako: monstrancí, kalichů, křížů a mešních rouch); mimo to je u záduší jakýsi inventář věcí uměleckých, odstraněných z kostelů a přechovávaných po různých vlhkých komorách — ale inventáře o tom, co jest ve chrámech uměleckého a starožitného, jako: o obrazech, řezbách, stolicích atd., dosud není! Po našem náhledu měl by býti takový inventář zpracován od znalců, aby tak bylo sepsáno a oceněno, co nalézá se v tom kterém kostele umělecky památného i starožitného, jako: dvéře, kování, kliky neb zámky a j. v. Inventář bylo by učiniti trojmo, a to: pro úřad farní, záduší a pro dozorčí orgány. Bylo by pak nutně potřebí, aby byla v inventáři uvedena i jména zhotovitelů, malířů, sochařů a řezbářů a p, pokud bylo by možno je zjistiti. Aby takové věci nemohly býti zaměnovány jinými, doporučovalo by se pořídit jich fotografie, kterých by mohlo býti s výhodou použito i při restauraci zmíněných předmětů. Také by bylo záhodno zříditi jeden veliký, suchý depositář, v němž by byly uschovávány veškery umělecko-starožitnické předměty z kostelů patronátních, kamž by mohly býti přeneseny i na čas, dokud kostel jest bílen či opravován. Jak v takových případech bývají památky poškozovány, jest zřejmo z poškození oltářního obrazu sv. Kryšpína v chrámu týnském i obrazu vzkříšení Páně tamže, kteréž byly protrženy a zkaženy železnou sponou, spadnuvší s lešení Oltáře a předměty cenné měly by býti při restauraci zastírány hrubým plátnem aneb prkenným pažením. Tolik měli jsme za svoji povinnost uvésti v zájmu věci, i doufáme, že slavná rada král. hlavního města Prahy v brzku zjedná potřebnou nápravu v uznání důvodů zde uvedených.

Za Společnost přátel starožitností českých v Praze, dne 30. září 1897.: **Jan Herain**, starosta; **A. Bohouš Černý**, jednatel.

Polští paliči v Čechách (r. 1661.? [1]) Šebestian Karykkowski z Polska, vzáctný a zámožný, má sám pět měst v Polsku, jede na koni, má 4 pacholky, na kolesu také jezdí s dvoumi koňmi, má od krále polského i od Rakoczyho listy, však falešné, kůň, na kterém jezdí, šedivý neb plesnivý, sám zůstává v městech a rozsílá své služebníky nočního času k pálení, jest sám bílá osoba dlouhá, má rozdílné, pěkné šaty, mluví francouzsky, německy a jiné řeči.

Jindřich Sadowski od Kyczowy z Podolí, Polák jest, malá osoba černá, chodí po německu, umí rozdílné řeči, vozí svou paní s sebou, má jednoho služebníka a pacholka, koně vraný, a ten že by měl ze Znojma do Vídně jeti, jest principal, rozsílá a rozdává potřeby k zapálení.

Stanislav Koryczkowski, osoba mladá prostřední, brada mu teprve roste, vozí s sebou paní, má v kočárku 4 koně sivý, šedivý neb plesnivý, a na kterém jezdí, jest hnědý.

4. Rogalski. Tovaryšové jeho: Štefan Kustyn, Martin Laykowski, Jan Stacki, Martin Churski, Zabrzyczki, Milowski.

Sadowski jest principal a jednim koněm se vozí, ti pak tovaryšové Rogalského falešně chodí, listy falešné mají, někteří do Čech, do Rakous, do Slezska a do Moravy jsou rozesláni, nějaký Martin, mladý pacholek, po kněžsku a jako (v) nějakém jezuvitském hábitě po šibalsku chodí.

Jan Petrowski z Ludska z Volína, pán jeho jest také Rogalski, Martin Churski a Ferronin Rogalski spolu chodí, týž Martin má dceru od Vídně a sám jest vysoký pacholek v šerých šatech německých. Stanislav Milowski, Martin Sonicki, staré falešné listy mají. *JVŠ.*

Knihovní řád naší Společnosti byl správním výborem 16. července t. r. schválen v tomto znění:

§ 1. Knihy vypůjčiti si může ze spolkové knihovny jen člen, který zaplatil členský příspěvek na dotyčný rok.

§ 2. Knihy jsou půjčovány jen ve spolkových místnostech.

§ 3. Člen předloží při vypůjčení členský lístek za běžný rok a stvrdí podpisem příjem knihy.

§ 4. Knihy jsou půjčovány na dobu 4 neděl. Po té budiž kniha vrácena úplně neporušena.

§ 5. Nežádá-li téže knihy jiný člen, může si ji vypůjčovatel podržeti na další 4 neděle

§ 6. Není dovoleno činiti do knih jakýchkoliv poznámek.

§ 7. Za poškozenou neb ztracenou knihu jest vypůjčovatel povinen opatřiti jinou, po případě nahraditi cenu, ustanovenou výborem.

§ 8. Člen nemá práva vypůjčiti si jiné knihy dříve, pokud prve vypůjčené neodvedl, aneb nenahradil poškozené aneb ztracené.

§ 9. Člen nechť přesvědčí se o neporušenosti knihy při vypůjčení a upozorní knihovníka na vadu.

§ 10. Knihy zvláště cenné jsou půjčovány jen se svolením výboru.

A. B. Černý,
t. č. jednatel.

Ant. Masák,
t. č. knihovník.

Literatura.

Časopis Musea král. Českého 1897. LXXI. sv. 2.—5. Winter Konec samostatné university Karlovy. (Dok.) Old. Prefata z Vlkanova poslední vůle. — J. V. Novák. Úsudek J. A. Komenského o literatuře staroklassické. — Flajšhans. Dvě modlitby staročeské. — Šimák. Chronolog. přehled činnosti

---

[1]) Archiv turnovský, Militaria I. C. 245 b. Specifikací paličů do těchto zemí vyslaných. Data není, ale písař, jehož rukou specifikace je psána, sloužil radě města Turnova jen od r. 1661.—1662.

Dra. V. Gablera. — Vykoukal. Jakých léků a lečiv poskytuje našemu lidu říše živočišná. — Památník na oslavu stých narozenin Fr. Palackého. — K. V. Adámek. Adamité na Hlinecku v XVIII. a XIX. věku. — Menčík. O dvou spisech Husových. Studenti z Čech a Moravy ve Wittemberku 1502.—1602. — Truhlář. Jak. Chimarrhaeus, Jan Paldrianek. Jiří Chudecius — Podlaha. Dodatky a opravy biografické. — Nedoma. Verše Václ J. Patočky — Zíbrt. Zápisky Jana Jeníka z Bratřic. — Vondrák. Novější práce o činnosti slovan. apošt. Cyrilla a Methodia. — Řehoř. Kalendářík z nár. života Lemkův. — Preininger. Spis o Žižkovi z r. 1685. — Hlídka literární.

Český Lid. Red. Dr. Č. Zíbrt. VI. č. 5. Tille. Ze srovnávací lidové literatury. (Pokračování.) IV. A. Gabršček. Narodne pripovedke v Soških planinah. Příklad methodické úpravy sbírek pohádkových pro studium srovnávací. — Rost. Bernard. Hustota obyvatelstva ve Slezsku. (Dokončení.) — Adámek. Tance lidové v okresu hlineckém. — Hruška. Chodský dřevorubec a jeho práce. (S 8 vyobr.) — Šnajdr. Jak přibývalo obyvatelstva království Českého po válce třicetileté. (Přehledná tabulka.) — Hruška. Zpěv ponůcky v Domažlicích. (S textem a nápěvem písně ponocenské.) — Koula. Několik myšlének, v čem a kde dlužno hledati starožitnost vyšívání československého. (Dokončení.) Se 4 vyobrazeními. — Vyhlídal. Dojení. »Tlučení« másla ve Slezsku. — Rypáček. Z prostonárodních zkušeností hospodářských. — Vyhlídal. Ze života slezských dětí. — Hraše. Pověry o předpovídání smrti. Z Náchodska. — Kozák. Lidová jídla na Plzeňsku. — Pátek. Česká literatura folkloristická za rok 1894. a 1895. — Z ruchu národopisného. — Otázky a odpovědi redakce.

Národopisný sborník československý vydává národ. společnost československ. a národ. museum českoslov. Red. prof. Dr. Pastrnek. — Sv. 1. Velká 8°. Praha 1897. — Em. Kovář. Národopis a úkoly národopisné společnosti československé. Po zřízení musea pečovati jest o národop. encyklopedii. Ta obsahuje: úvod anthropogeografický a historický, pak líčení člověka po stránce tělesné i psychické, demografie, lidové umění, vkus, kroj, mluva, obydlí a domácnost, popis života od kolébky po hrob, zaměstnání a pod. Dříve však potřebí monografií. — Dále hodlá NSČ. pořádati přednášky, vydávati populární stati, návody a dotazníky. — Tille. České pohádky. (Soustava látky.) — Polívka. Rybář a zlatá rybka. — Vluka. Ďadci čili hospodáříci. (Obr.) — Niederle. Výběr vynikajících památek ze sbírek Nár. Musea Č. — Hostinský. O prosodii a rhytmice českých písní lidových. — Em. Kovář. Přehled dějin folkloristiky (do r. 1894.) u Rusů, Jihoslovanů, Poláků, Čechů. — Posudky a zprávy: Pastrnek. Bartošova Dialektologie moravská. — Kadlec. M. J. Michelson Chodjačije i mětkije slova. — Thyregod-Kraus. Kritická bibliografie skandinavských prací z ethnografie a folkloru za poslední 2 roky (1895. a 1896.) — Přehled časopisů. - · Bibliografie za rok 1895. — Vzpomínky (Nekrology.)

Časopis matice moravské. Red. V. Brandl, Fr. Bartoš. XXI. 1897. seš. 1.—2. Slavík Fr. A. Stav národnosti české a něm. na Mor. r. 1771. — Červenka J. L. Mince a mincovnictví markrabství Moravského. — Rypáček. Z prostonár. lékařství a hospodářství. — Šujan Fr. Švédové u Brna r. 1645. — Klvaňa. Pešťská výstava milleniova se zřetelem ku věcem československým. — Bílý. O některých památkách staroč. písemnictví. — Šilhavý Fr. Obojživelníci a plazi v podání prostonárodním na záp. Moravě. — Umělecké a vědecké zprávy. — Literatura.

Český časopis historický III. 1897. seš. 3. a 4. Vrchlický. Messer Brunetto Latini, Dantův předchůdce a učitel. — Pekař. Spor o individualismus a kollektivismus v dějepisectví. — Drtina. Francouz. školství za doby revoluce. — Šimák. Archiv turnovský r. 1897. — L. Niederle. Palaeethnologie Evropy. — Dušek V. J. Dobnerův původ a příbuzenstvo. — L. Klicman. Mik. ř. Efficax z Lucemburka a Mikuláš, levoboček krále Jana. — J. Čelakovský. Majestát kr. Fridricha Falckého. — Literatura. Přehled článků v časopisech. Zprávy. Polemika.

Slanský obzor. Ročenka musej. spolku v Slaném. V. 1897. J. Peters. Slaný za Jageillonců (Účast města u příbězích zemských, pak vnitřní život a

řády tehdejší, 1471.—1526.) — F. Velc. Kamenické značky na chrámu sv. Gottharda a na velvarské bráně v Slaném. Malované terče sboru ostrostřeleckého v Slaném. — F. Duras. Některé zajímavější paměti města Muncifaje, najmě z dob válek francouzských. — Řada proboštů a děkanů v Slaném. Něco o cechách slanských. Ponocní. Staré nápisy.

Neděle. Příl. ke Katol. listům č. 135. 16. květ. Kubíček. Dobršský zvon Maria. (Lil Brikcí r. 1561.)

Jizeran ze dne 24. dubna. Konopas. Chrám sv. Vojtěchu na Skalsku (slabé) — ze dne 16. května. Flanderka. Hejtmané panství hradištského. — Ve feuilletonu uveřejňuje V. Vaněk Literární drobnosti z bezenské národop. výstavky, snůšku skladeb a písniček dosud neznámých z XVIII. a 1. pol. XIX. stol. — Bareš. Appellace v Ml. Bol. před r. 1547.

Vinohradské listy. XI. č. 39. 3. října 1896. B—k. Rytíř. rod Nejedlých z Vysoké a Strakovská akademie v Praze (ve feuilletonu).

Opavský týdenník. XXVIII. č. 25 27. břez. Jos. Vrat. Monse a Opavsko.

Lud. Organ towarzystwa ludoznawczego we Lwowie. Redaktor Dr. Ant. Kalina. Tom III. zesz. 2.

Obsah: Witort. Zarysy prawa zwyczajowego ludu litewskiego. — Grynbergowa. Melodye niektórych pieśni ludowych. — Witort. Przyczynek do przeżytków kulturalnych (Pismo obrazowe). — Rawita. »Pabratymstwo i posestrie«. — Gonet. Szczegóły z gwary ludowej. Szczegóły z wierzeń ludu. — Magierowski: Przyczynek do wierzeń ludowych. — Siewiński. Bajka o Wojtku. — Swidnicki. Opowiadanie o dyable. — Gonet. Strzygonie. — Sarna. Pieśń ludowa religijna o odsieczy Wiednia przez Jana III. — Pierzchała. Piosenki mazurskie w Krośnieńskiem. — Kietlicz. Szczodraki w Krotoszynie. — Kapuściński. Pieśni dziadowskie: o św. Helenie, o pustelniku z ptaszkiem. — Niektóre imiona chrzestne. — Niektóre nazwy miejscowe; nazwy miejscowe zagraniczne. — Słowniczek języka dziecinnego. — Otázky, kritiky a zprávy bibliografické. — Zprávy.

Starohrvatska prosvjeta. Glasilo hrvatskoga starinarskog družtva u Kninu. Kr. Fr. Radič. God. II. 1896. br. 2.

Druhý svazek archeol. věstníka knínské společnosti dalmatské obsahuje články: Několik zlomků transenn (kamenných krytů prolamovaných na hrobech světců) a křížů basiliky P. Marie v Biskupiji u Knina od Fr. Radiče. — Zlatovic. Místopisné črty o starocharvátských župách v Dalmacii. — Radić. Kostel sv. Petra v Omiši. — Vuletič-Vukasovič. Starobosenské nápisy v Bosně a Hercegovině. — Preradović. Kdo zajal charvatského krale Slaviče (1074.—75.). — Vuletič-Vukasović. Zpodobuje-li plochořezba v baptisteriu splitské Spasitele čili krále.. — Zprávy, nekrology, návěští. Pěkné reprodukce provázejí archaeol. články.

Pozor na starožitnosti. Návod pro dělníky, vydálo r. 1897. histor. museum kralovéhradecké na 8 str. 16°.

Jaké památky mohou se v Hradci Král. nalézti, jak se má se starožitnostmi zacházeti, kam se mají nalezené starožitnosti odvésti? Návod rozdávají dělníkům před každou stavbou — Prospělo by všude.

Zpráva o měst. histor. museu v Hradci Král. za rok 1896. V Hradci Král. 1897. 7 str. 16°. Obsahuje zprávy o vzrostu sbírek knihovny, listin a rukopisů, památek z války r. 1866. Museum spravuje i lidovou knihovnu.

☞ **Pokladní zprávu, jakož i výkaz nových P. T. členů a darů peněžitých přineseme v čísle 4.**

Redaktor: Dr. J. V. Šimák.
Nákladem Společnosti přátel starožitností českých v Praze.
Tiskem F. Šimáčka v Praze.

ČASOPIS
SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH
V PRAZE.

Časopis jest vydáván pouze členům Společnosti a to zdarma. — Expedice jest na Král. Vinohradech, Sázavská ul. č. 14. n.

Číslo 4. **Vydáno v prosinci 1897.** **Ročník V.**

Výsledek letošního výzkumu předhistorického na „Hradišti“ u Strakonic.

J. V. Želízko. [1])

Vrch „Hradiště“ (600 m. v.) na levém břehu řeky Volyňky mezi vesnicemi Strunkovici a Zborovici u Strakonic byl již popsán na několika místech, ponejvíce prof. Woldřichem, [2]) jenž předhistorické toto hradiště podrobil důkladnému prozkoumání. [3])

Dle mínění prof. Woldřicha poukazují střepy tuhové, zde jím nalezené, asi na dobu t. zv. duchcovskou či la tènskou, ostatní však střepy na určito prý jsou z mladší doby.

Zdá se, že i toto hradiště, jak lze souditi, spadá do 6. století po Kr., zbudováno jsouc nejspíše národem slovanským.

O minulých prázdninách prohlížel jsem „Hradiště“, hledaje nějakých zajímavých starožitností. Snaha má i práce nebyly marny. Již před tím, navštíviv říd. učitele p. Fialu v Nihošovicích u Volyně, obdržel jsem od něho serii zdobených střepů z „Hradiště“, což dalo mi podnět, bych i po jiných zde pátral.

Střepy panem říd. uč. Fialou, jakož i mnou nalezené jsou typické svým ornamentem, odpovídajíce zřejmě typu valovému či hradištnému. Robeny jsou z části v ruce, z většího však dílu na kole.

Inventář, podobný svým zdobením těmto střepům, vykazují soudobé nálezy jak z Čech, tak i odjinud. Jsou to zvláště nádoby, zdobené charakteristickou vlnovkou, zhusta užívanou.

---

[1]) Fotografie jakož i snímka střepů zhotovena jest mým přítelem c k. berním adjunktem panem Karlem Laminou ve Volyni. — Snímka s pohledem na »Hradiště« jest z fotografického atelieru pana Františka Leitla ve Volyni.

[2]) Verschlackte Steinwälle und andere urgeschichtliche Bauten in der Gegend von Strakonic, von Prof. Dr. J. Woldřich Sep.-A. aus Nr. 7, Bd. IV., der Mitth. der Anthrop. Ges. in Wien 1874. — Wallbauten im südwestlichen Böhmen, von Prof. Dr. J. Woldřich, Ibid, Nr. 8—9, 1875.

[3]) O složení několika hradišť jihočeských. Píše Dr. J. N. Woldřich. Český Lid, roč. II., č. 1.

Pohled na »Hradiště« u Strakonic.

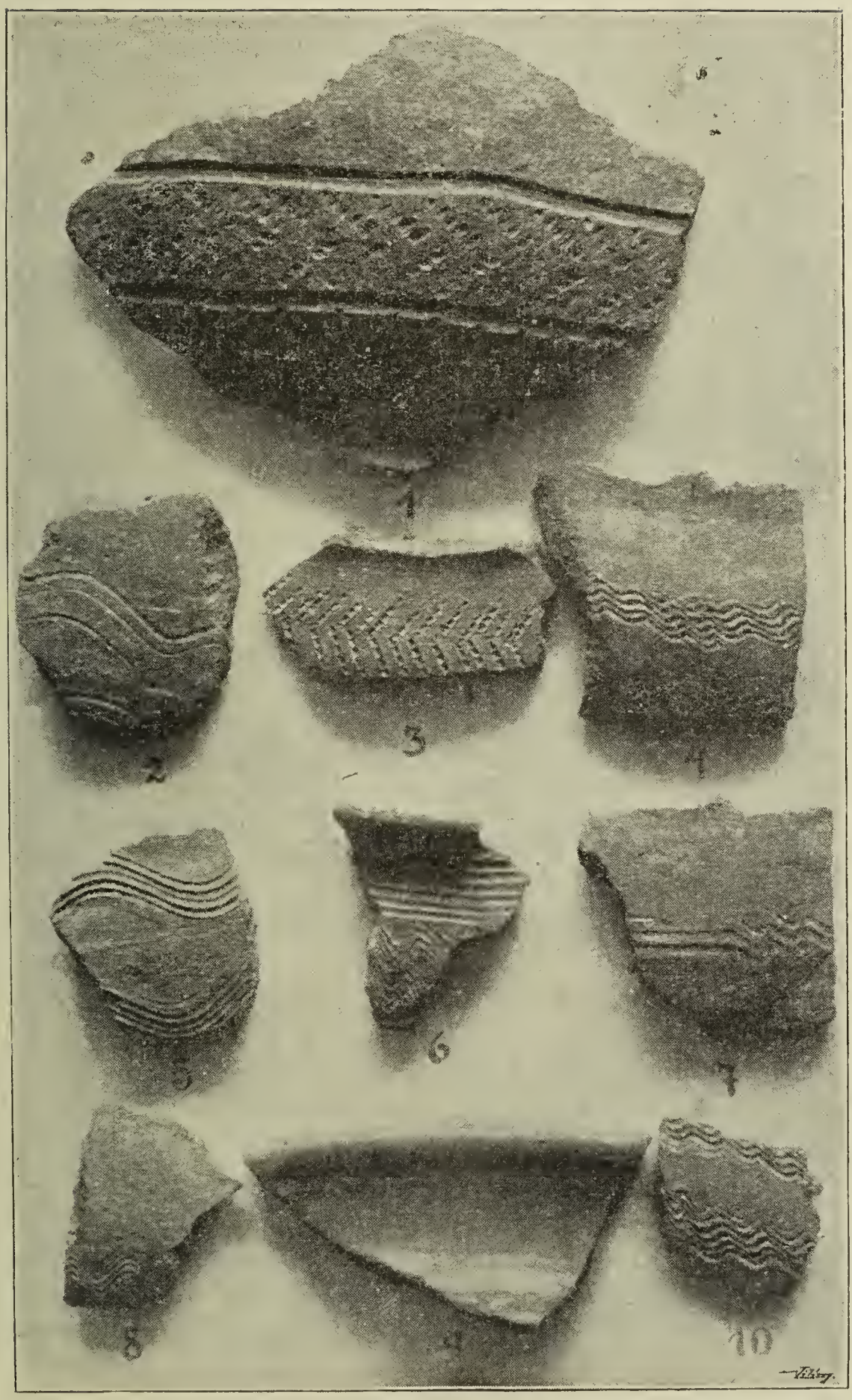

Předhistorické střepy z »Hradiště« u Strakonic.

Jednoduchá i mnohonásobná vlnovka na „Hradišti“ strakonickém převládá, aneb hojný jest též ornament z přímek čerchaných, do úhlu spadajících.

„Hradiště“ u Strakonic zajímavo jest svým jediným valem, z části spečeným, běžícím okolo. Kterým způsobem dělá se stavba tato, jakož i spečení valů, ukazuje práce Woldřichova v Českém Lidu.

Střepy poslední dobu zde nalezené jsou následující:

Obr. č. 1. Střep nádoby hliněné, promíchaný prachem uhelným. Silný 9 mm.

Obr. č. 2. Střep do červena pálený, z hlíny promíchané většími zrnky kamene. S ozdobou nejobyčejnější. (Podobný též i Woldřich vyobrazil.) Silný 9 mm.

Obr. č. 3. Zdobený střep, do hněda pálený, z hlíny uhelným prachem promíchané. Silný 5 mm.

Obr. č. 4. Zdobený střep, do tmavohněda pálený, z hlíny uhelným prachem promíchané. Nestejné síly mezi 4—6 mm.

Obr. č. 5. Střep zdobený nejobyčejnější vlnovkou charakteristickou, zde objevovanou. Pálený do červena, s příměsky písku. Silný 9 mm.

Obr. č. 6. Okraj nádobky, mnohonásobnou vlnovkou zdobený a s přímočárným ornamentem kolem hrdla. Okraj nádoby vyhrnutý. Pálený do světlohněda. Silný 7 mm.

Obr. č. 7. Střep pálený z hlíny, promíchané uhelným prachem Silný 6—7 mm.

Obr. č. 8. Černý střep z hlíny, promíchané prachem uhelným, zdobený vlnovkou. Silný 7 mm.

Obr. č. 9. Okraj nádoby, jistě středověké, jakých též i Woldřich nalezl.

Obr. č. 10. Střep s vlnovkami, z hlíny pálený promíchané uhelným prachem.

Mimo to jiné množství středověkých střepů. Hojné zde byly též kosti tura domácího (Bos taurus) se známkami po tříštění.

S hradištěm tímto souhlasí nejspíše i ono hradiště na „Věnci“ u Elčovic, jejž Woldřich ve výše zmíněných publikacích též popisuje, jakož i já jsem z něho popsal nález kamenného mlýnku [1]) a pojednal o svém výzkumu zde, v „Příspěvcích anthropologické společnosti ve Vídni“. [2]) Ve své práci Woldřich též podává 4 vyobrazení střepů z hradiště strakonického, s vlnovkou a přímočárným ornamentem.

---

[1]) Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze III. roč. 1. seš.

[2]) Beiträge zur Kenntniss des Steinwalles auf dem Berge: »Věnec» bei Čkýn in Südböhmen. Mittheil. der Anthrop. Ges. in Wien 1897. Nr. 1.

Examen blouznivce náboženského Josefa Seidla.

Před právem Vsetínským v červenci 1736.

Matouš Václavek.

Z dob lidové spravedlnosti na Vsetínsku máme některé exekuce dílem zaznamenány, dílem ústním podáním zachovány; o dvou z nich zprávy se čtenářem sdělujeme.[1]) V pamětní knize katolické fary čteme, kterak za faráře Jakuba Italyho (1654.—1681.) „jistý Josef Seidl pro odpadnutí od víry katolické byl stat“. — Kterého roku a dne exekuce na něm provedena, není naznačeno. Na útraty při „inkvisici“ jeho vzniklé bylo jeho pole (Křížové) v ceně 40 zl. odhadnuto. Ale farář Italy vrátil pole příbuzným jeho s tou toliko výjimkou, aby každoročně zaň (za faráře) dávali sloužiti dvě mše sv., začež přišlo dávati každému faráři na ně 34 kr. (nadání Italyho).

Divnou náhodou a trpkým osudem stihla i vnuka téhož Seidla podobná krvavá exekuce r. 1737., jehož jméno bylo též Josef. Oba Seidlové pocházeli z čísla dom. 168 n. (122 st.). Tomuto Josefovi kladlo se za vinu, že porubal kříž dřevěný, který stával blíže jeho domu (u prostředního šenku, nynější „Snahy“), pak že shodil svatý obraz u „Žebračky“ (na silnici k Ústí), maje to vše za „modly“, dále že bránil lidem choditi do kostela a dávati děti křtíti a j. Examen (výslech), který se s ním dál r. 1736. u hrdelního práva, máme zachovaný ccle. Obžalovaný jeví tu velikou sečtelost Písma svatého, ale nepostihnuv ducha jeho všude lpí na liteře. Ostatně dosti dobře a někde i trefně se hájí. Soudcové pak jeho jsou prostí občané, kteří rozhodují zde o velmi vážných záhadách theologických, o nichž i nejbystřejší theologové našeho věku mírně a zdrženlivě se vyslovují.

Slyšme některé otázky a odpovědi:

Otázka:	Odpověď:
Josefe, jak jste stár?	Okolo 40 let.
Jaké jste víry?	V Pána Boha živého věřím, jak ráčil přikázat skrze Mojžíše služebníka.
Věříte-li také podle svaté církve římsko-katolické v Trojici sv., v Boha Otce, Syna a Ducha svatého?	Věřím v samého Boha živého, jak jest v přikázání: Kromě mne samého nebudeš míti Boha jiného!
Věříte-li také, že Kristus Pán, druhá osoba v Trojici sv., v život Panny Marie se vtělil, člověkem se narodil a za nás na dřevě kříže smrt podstoupil?	To byl sám Bůh, však máte židy, proč jich netrescete?

[1]) Viz mé Dějiny Vsetína, str. 260—266.

Otázka:	Odpověď:
Věříte-li, že Kristus Pán při poslední večeři velebnou svátost ustanovil?	To je pravda, ale chléb a ne oplatky, ten, který má každý hospodář na stole, tomu má býti poklona.
Také-li jste někdy chléb psům házel?	Co je po vaší řeči!
Každý-li chléb tělo Boží?	Povězte vy mi, proč Pán Bůh pravil: Nepožádáš manželky bližního svého?. . .
Věříte-li, že přestupující přikázání Boží k věčnému zatracení odsouzeni jsou?	Pán Bůh praví na druhém místě, že kdož se obrátí v pokání, spasení dojde.
Poněvadž tedy Kristus Pán na kříži umřel a trpěl, tož i jeho obraz a ten kříž ctíti máme?	Dřeva ne! Také dva lotři byli na kříži ukřižováni!
Proč pak ale, když toho dřeva a kříže ctíti nechcete, proč mu pokoje nedáte, a proč jste zdejší kříž u mostu porubal?	Proto, že Pánu Bohu náleží úcta a poklona.

NB. Item mluvil ve vězení před lidmi: Za to mi života vzíti nemohou, co já mluvím, než bojím se, že mne někde dají do vězení, a že mne hladem umoří. Dále praví lidé, ž e j á r o z u m u n e m á m, t o n e c h s o b ě n e m y s l í!. . .

Proč pak jste ten kříž v Liptáli kyjem udeřil?	To pravda není, než jinde jsem já poházel obrazy. Nepatří modlám a rytinám poklona!

NB. Bylo to oznámeno, že by ten kříž udeřil, ale v pravdě nevynalezlo se to.

Kde jste vy ty obrazy poházel?	U žebračí studánky.
Proč pak jste ten obraz Panny Marie tam shodil a potrhal?	Proto že je to proti přikázání Božímu.
Také-li věříte v křesťanské pozdravení, které Jeho Svatost papežská uděliti ráčila: Pochválen buď Ježíš Kristus, a na poděkování: Amen?	Nebylo nijakého pozdravení, když byl Mojžíš!
Poněvadž vy tedy něco ze Starého a něco z Nov. Zákona věříte, povězte vy mi, jaké jste víry?	Kdo bude plnit přikázání Boží, nebude ho Pán Bůh soudit . .
Také-liž máme obrazy ctíti a je ve vážnosti míti?	Do peci s nimi, to co lidská ruka udělala.

Otázka:	Odpověď:
Také-liž máme ctíti, jako je svatý Jan Nepomucký nebo jiné těm podobné vystavené (obrazy)?	To kylhofem rozlomit! Nenáleží kameni poklona.
Věříte-liž také, že svátost a sv. pokání potřebné jest k spasení?	To Pán Bůh praví, že bude větší radost nad jedním hříšníkem pokání činícím, než nad devadesáti devíti spravedlivými, kteří je nepotřebují.
Komuž tedy patří aneb má moc pokání za hříchy ukládati?	Má člověk sám sobě ve svém svědomí se znající pokání uložiti.
Kdo má moc dítě pokřtiti?	Otec tělesný má pokřtiti dítě své, neb Adamových synů ani Noemových nekřtil žádný!...
Také-li má někdo jiný tu moc kromě otce dítě pokřtiti?	Nevím dojista, ale myslím, že matka může také jméno dáti.
Kdyby matka byla tak nemocná, že by sebou vládnouti nemohla, nebo by snad umřela a otce by doma nebylo, kdo pak má moc dítě pokřtiti?	Mluvíte, čemu sami nerozumíte!
Býval-li ste u Vaška Slováčka na Jasence?	(Nechtěl nic odpovědět) —
Je-liž tomu tak, že ste jemu a jeho ženě i čeládce zakazoval do kostela choditi?	Co je po vašich řečech, vždyť já v tom i před vámi stojím, a volal jsem mnohokrát z rathúza, aby do kostela nechodili...
Proč jste jim zakazoval do kostela chodit?	Proto že jsou tam modly, a to nemá být...
Máme-li se pak za ty modliti, kteří už zemřeli?	To vám nemohu dát odpovědi; však máte učitele, ptejte se jich, vy mého učení nechcete a já vašeho!
Věříte-li také, že ti, kteří dobře činili, přijdou do života věčného, a ti, kteří zle, na zatracení věčné?	To já nevím, však pravím, že máte učitele!
Proč pak jste zakazoval také u Šašků, jako jinde, aby děti křtíti nedávali, než aby každý sám sobě pokřtil?	Proto že křtí zle; nebo Pán Bůh neporučil soli dávat, až dítě křičí, než poručil: jdouce po všem světě, křtěte ve jménu Otce, Syna i Ducha svatého. A za druhé, proč nekřtí moravsky, aby každý rozuměl, však oni umíja žádat moravsky, když jim co patří. Atd. atd.

Výslech se Seidlem se dál v červenci r. 1736. (poslední dne 13.). Dle „ortele vysoké král. appellací v Praze“ byl Jos. Seidl dne 9. měs. srpna r. 1737. přes to, že v protokole poznačen jako „pomatený“ — mečem sfat!

Názvy tratí, polí, lesů, skal a cest [1]) na farnosti Jenišovické u Turnova.

Sebral P. *Jos. Hájek.*

Borek, Záborčí, Křížky.

Černá díra s.
Červený kopeček.
Čihadla.
Dlouhé hona.
Drábovna s.
Foukavá díra s.
Kočárek s.
Kotel s.
Kozí hřbet.
Křížovka c.
Liščina l.
Mraveneční kopeček.
Palouka.
Poříč.
Rendlík.
Studený dol s.
Valdousy l.
V horeckém lese l.
Voběšenec l.
Vokolík.
Vondračka s.
Zabitá rokel s.
Zvonivá skála s.

Bukovina.

Borecká pole.
Čihadla.
Hadrovna, dům.
Chocholka l.
Chocholouš s.
Metelka, hospoda.
Malé palouka.
Na bahně.
Na bubnech.
Na drahách.
Na klínech.
Na křemelici.
Na podraží.
Na topolce.
Na vobečku.
Na zádech.
Na zahumení.
Ostrůvek.
Ostružnice c.
Podhajské pole.
Poříčí.
Trhovka c.
U koně.
U topolu.
Velké palouka.
Voběšenec.
Volšecké pole.

Daliměřice.

Bělovna, dům.
Jalovčina l.
Kamenec.
Klína.
Paseka.
Rokle.
Vesecko.
V teplici.

Dolánky.

Černava p.
Malý vápenník.
Na červince.
Na čihadlech.
Nad drahou.
Na kamenci.
Na klínách.
Na lomenici.
Na příhoně.
Na rybníce.
Na úlehlině.
Na zadkách.
Na zahumení.
Prostřední vápenník.
Stráň.
Stráňka.
Škarpa.
U jámy.
U potoka.
U revízku.
Velký vápenník.
Za příkopem.

Frýdštejn.

Barborka, část vsi.
Boží muka c.
Bříza.
Buk.
Červenice.
Dolčiny.
Doleček.
Hlína.
Hřeben.
Hráz.
Chocholka.
Kopanina.

---

[1]) p. = pole, l. = les, s. = skála, c. = cesta, ostatkem trati.

Krkavčina s.
Mezi hájema.
Nad zámkem.
Pánův kříž.
Pasíčka.
Píska.
Podháj.
Podzámčí.
Prakovna l.
Příčka.
Pupek.
Růtův buben.
Skřípek.
Smetí, část vsi.
Stráň.
Strž.
Sutka.
Šlák.
Vejpřež, hospoda.
Vích.
Voděradsko.
Vransko l.

Horky.

Na Skálově.
Na stráni.
U černé louže.
U panského lesa.
V rokli.

Jenišovice.

Činovsko l.
Kněžsko l.
Na bubnu
Na černavě.
Na čihadle.
Nad roklema.
Na execírce.
Na chlumě.
Na chmelnici.
Na kocandě, býv. hospoda.
Na pískách.
Na zadkách.
Na zdolině.
Paseka.
Průhon.
Splavsko.
Steblík.
Šlák.
U pramínku.
U pyrámku.
V bažantnici l.
Ve vodavách.
Vostrova l.
V roklích, část vsi.
V seretíně.
V strži.
Zaboroví, část vsi
Zahumení.

Kaškovice.

Chlum, část vsi.
Jiva, část vsi.
Na dolením pramínku.
Na Finkově.
Na pasičce.
Na skaličce.
Pod hájema.
Prostředka.
Rokle.
Skříba.
U čapačky.
U hájů.
U hořeního pramínku.

Kozice.

Barvisko.
Na Lažanště.
U rokle.
Zadka.
Zahumení.

Kobylka.

Červinky.
Na bačalkách.
Na bobečku
Na křemenci.
Na močálech.
Na pasekách.
Na pískách.
Na stráni.
Pod drahama.
Pod vrbou.
Roviny.
U hájku.
U voběšence.

Loužek.

Na honečkách.
Na hrubých honách.
Na klínách.
Na křemenci.
Na kroužkách.
Na obci.
Na podskalí.
Na poříčí.
Pod borovím.
U Betléma.
U Kačeny.
U koutu.
U medence.
U olšoví.
U tarásku.
V dráze.
Ve zdolině.
V kopáňce.
V ohnutině.
V sadě.
Za humny.

Ondřikovice.

Na černouště.
Na červince.
Nad pecí.
Na pískách.
Na trhovce l.
U bahna.
U hůry.
U průhonu.
U půlátka.
U semenice.
U strže.
V rokli.

Paceřice.

Na čtvrti.
Na dlouhých.
Na dolensku.
Na hořensku.
Na chlumě.
Na kopáňce.
Na křížovce.
Na Lažanských.
Na minouských.
Na perníčku, t. a domek.

Na půlátku p.
Na Rohance.
Na stekách.
Na vrchách.
U dolčin.
U hatě.
U krhovska.
U rokle.
U studnic, část vsi.
U zátoky.
Ve dráze.
V kotli.
Ve splavsku.
Ve valech.
V kotli.
Za humny.

Sestroňovice.

Cinárkův kopeček.
Na Barborce, část vsi (Anděl strážce).
Na hlíně.
Na kopci.
Na Pelkovště.
Na polúži.
Na Samkovně.
Na smetí.
Na vopálenici.
Pod kuchyněj.
Pod vobcej.
U propadlýho zvonu, les, t.
V kozlencích l.

Rohozec Malý.

Černava p.
Na pískách.
Na strání.
Ulehlina p.
Ungrovsko, dvůr.
V močidlech.
Zadka.

Roudný.

Činovsko l.
Dolčina.
Na Činovště l.
Na křídlech.
Na prostředkách
Na rodlantě.
Na stráni.
Okolnice.
Podhorčí.
Podzedníkovsko.
Propadlice.
Příčka.
Skříba.
Tabulka.
U břízky.
U příhona.
V dolcích.
Ve skříbech.
V kolejích.
Za humny.
Zaponsko.
Za výškou.

Vazovec.

Chudomely, mlýn.
Krskova rokel l.
Mejtí.
Na bunčoše.
Na ostrůvku.
Na pláňce.
Na pomezí.
Na stráňce.
Paseka.
Pod hájkem.
U bezednice.
Ve strži.

Vodalnovice.

Nad rovinkou.
Na zdůlni.
Rovinka, část vsi.
Skalička, část vsi.
Zádraha.
Zdolina.
Vostrova l.

Voděrady.

Jírova trejba.
Klína.
Na bubně.
Na kaprackým l.
Na vrchmezí.
Převaha, část vsi.
Stránka.
Šopka.
V kapradí domek.
V kolejích.
V kruhu domek.
V sádku.
Zdolina.

Ždárek.

Hádky l.
Klensko l.
Na hrabencích.
Na hrádku.
Na pískách.
Na podlází.
Na rovince.
Na stádle, část vsi.
Na valech.
Pod hrobkou.
Pod stráněmi.
Prorostliny.
V lazcech [1]) l.
Za humny.
Zamlova hrobka.
Zdůlní.

---

[1]) V urbáři z r. 1608. les tento sluje »Vlast«

Staročeské průpovědi.

S titulních listů početních knih horních.

Ant. Materka.

V archivu horním na Vlašském Dvoře v Kutné Hoře nacházelo se též množství knih početních, jichž titulní listy vyzdobeny byly průpovědí aneb veršem, někdy latinským, většinou však českým. Knížky tyto formátu úzkého, vázány ponejvíce do starých pergamenových listin kancionálu, přepásány byly řemínkem s přeskou železnou. Různé vtipné kresby na prázdných listech dávají příležitost i příčinu vmysliti se do tehdejšího ovzduší a prozrazují dosti volný život, jaký tehdy na horách zde panoval, v souhlasu s poznámkami v „pamětech“ kronikáře Dačického obsažených.

Některé pro veřejnost se hodící dovoluji si tuto sděliti.

Na první stránce malé početní knížky horní z roku 1552. nacházejí se tato slova:

»Chvála, když kdo se jí ostejchá,
Dobrovolně za ním pospíchá,
Kdož jí pak chtivě následuje,
Velmi ona se ho vzdaluje.«

»Život člověka jest jako moře,
Na něm plavec a veslo jsou peníze,
Nešťastně se na tom moři plaví,
Ti kteří toho vesla nemají.« —

»Střídmé a poctivé hodování
K hříchu není v přátelském shledání.«

»Soud bez milosrdenství bude tomu,
Kdož nechtěl činiti milosrdenství jinému.«

»V zármutku nic užitečnějšího
Člověku ani bezpečnějšího,
Jako pokora v poníženosti
A modlitba k Bohu v skroušenosti.
Kdož tak mní od Boha v tichosti
Pomoci hledati na výsosti,
Nebudeť žádný v pravdě opuštěn
Neb můž a chce pomoci každému
Pán Buoh, kdož se tak utíká k Němu.«

Zápis při roce 1535. počíná písař:

»Když jsou voly nestejné,
nedobře táhne se vůz.«

Na listu z r. 1541., na kterém poznamenán pořádek rudokupců, při koupi rud poznamenáno:

»Napřed aby se Pána Boha báli,
nepořádův žádných všickni
ve svém pořádku nedopouštěli«...

Roku 1534. upomínali horní úředníci A. z Taxisu o dlužné horní příplatky do dolu „Enochu“ na Kaňku. Na latinském listu písař dole přičinil tuto poznámku:

»....ku, schovej tuto ceduli,
abychom ne vždy se s Tebou párali;
majíc na Kaňk pilně jíti,
museli jsme tuto latinu slíti;
věřím, že se tak zachováš,
ukradna v kavně handštán,
— mně jej dáš!« —

Na poslední stránce horní knihy početní dolu „ve fratích“ z r. 1542. jest psáno:

»Není žádného na světě tak šťastného,
aby po něm něco nepřišlo žalostného.«

Na listu z roku 1550. jest připsáno:

»Blázni ne o nepatrné se pokoušejí.«

K r. 1576. ve sporu Daniele písaře dolů královských o kyzy z dolu „Rutharta“ učiněna písařem na konceptu tato poznámka:

»By byli nemluvili,
byli by nehřešili
proti Stvořiteli svému;
Poněvadž vš chni
jsou na rozkaz Jeho Milosti,
abychom vidouce, neviděli,
a slyšíce, nerozuměli.
My všickni chceme-li tomu,
aby to mohlo býti,
k čemu by byla povinnost,
což znamená škodu horám
všecko to co úřadu mému náleží.« —

Na početní knize dolu „Tkadlec“ z r. 1580. se nachází:

»Jako pes zbytečným štěkáním nemnoho
jinému škodí, než sám ustává,
tak pekelní klevetníci svým jazykem
ne hned těm, jimž utrhají zlé zčiní,
nýbrž sami u rozumných lidí mrzutí
zůstávají.« —

»Žádný zajisté tak mnoho
jinému škoditi nemůže, aby sám
sobě více neuškodil.«

»Buď opatrný a pamatuj
ne všem a všude věřit.«

»Jestli se státi chceš moudrým,
šestero zachovej co Ti poroučím:

»Opatrně mluv,
kde, kdy a proč,
kterak, mnoho-li!« —

Na registrách z r. 1607. napsal Radslav Hlavsa z Liboslavě:

»Upřímnost nejlepší ctnost.
O Boha nábožný

a o bližního Buoh
bude pečovati, —
musíme však bdíti!« —

Rok 1562. počíná písař:

»Pán Buoh má naděje.«

Při r. 1564. napsal:

»Pán Buoh mé dúfání;
V něhož já douſám
Bez přestání.«

Samuel Šatný z Olivethu.

Šebestian Lounský, úředník mince královské poznamenal:

»Had pohromou hada
zisku nabývá.«

Na registrách dolu „Osla“ jest nadpis:

»Naděje zdržuje chudého.«

Při roce 1590. nachází se následující:

Mikuláš mladší Vodňanský
Z Čazarova
Patricius } Kutnohorský
Napsal v Kotcích na Rathouze
Příběhy běd, lidské nouze,
Že není na světě člověk,
Jenž by po veškeren svůj věk
Neměl bídy zakusiti
Z nížepsaných
kterékoli } do své smrti:
1. Nemoci, rozdílné mdloby;
2. Dlubův, vězení chudoby;
3. Starostí, nářkův, hanění;
4. Soudův, útratních vedení;
5. Nepodaření v manželství;
6. Na poctivosti snížení;
7. Strastného z vlasti vyhnání.« —

A dále:

»Když v obci pekař a řezník,
Šenkýř kraluje, lichevník,
Což se zdá, jak jest v té obci?
Tak jak zachází vlk s ovci!« —

Na listině z r. 1582. Sigmunda Kozla čteme:

»Proti zlé lidské závisti
Není lepšího lékařství,
Jako v dobrém obcování
A v pravém Boha vzývání
Věrně, právě v povinnosti
Pracovati s veselostí.« —

Kostel ve Svratce.

Napsal Dr. *K. V. Adámek.*

(S 1 vyobrazením.)

Farní kostel svratecký [1]) byl r. 1350. připojen k biskupství litomyšlskému. Od XV. století byla fara utrakvistická. Po r. 1620. byl kostel svratecký filiálním do Hlinska až do r. 1737., v kterémžto roce byla zřízena fara ve Svratce. [2]) Errekční listina fary svratecké jest ze 24. dubna 1737. Roku 1784. byla farnost svratecká připojena do dioecese královéhradecké. [3])

Dle podání lidového byl kostel svratecký na třikrát přestavován. Podání lidové o této trojí době stavební jest správné. [4])

Nejstarší kostel byl velmi malý, neměl věže Zvonice stála nedaleko kostela. Kostelík měl okrouhlou apsidu a stál tak, že jeho osa hlavní tvořila s hlavní osou nynějšího kostela skoro 90^0 úhel, a to, hledí-li se při straně polní, o něco menší než 90^0, při straně farní o něco větší než 90^0. Průčelí kostela bylo směrem proti nynější faře. Tento kostelík měl podlahu nepochybně níže nežli kde jest nynější dlažba kostelní. Vedle nynějšího vchodu hlavního jest v pravo, hledí-li se do kostela, výklenek s mřížovými železnými dvířky, jenž býval schránkou pro kalich. Nedaleko stával hlavní oltář. V levé zdi jest výklenek, nad nímž jsou dvě původně románská, později poněkud snad rozšířená okna. Protější zeď nebyla původně aspoň v části, jíž sousedí s polokruhovým výstupkem, v němž jsou zevně vylámány dvéře, jimiž vchází se na točité schody, jež ve výstupku onom na kruchtu jsou zřízeny. Tato zdánlivá přístavba výstupku není nová. Pokládám tento výstupek za jednu z nejstarších částí kostela, zakončující jeho presbyteř, kteráž zaujímala prostoru předsíně nynější, jež jest pod nynější kruchtou, takže oltář stál před tímto půlkruhovým výstupkem. Z venku ze hřbitova byly vylámány dvéře teprv později, patrně v XVIII. věku, když nynější loď byla stavěna.

---

[1]) Památky archaeologické a místopisné I. 174, IX. 752, K. Adámek: Chrudimsko, str. 23, 69, K. V. Adámek: Paměti o školách v okresu hlineckém, str. 148, K. V. Adámek: Sborník okresu hlineckého, str. 69—72. — Památní kniha farní svratecká z r. 1837., str. 4, 38 dovolává se, pokud se starší doby týče, jen Berghauera I. 263, jinak nic o dějinách kostela před r. 1620. neuvádí.

[2]) K. V. Adámek: Sborník okresu hlineckého, str. 162—173.

[3]) Opis errekční listiny farní jest v pamětní knize farní svratecké z roku 1837. str. 4.

[4]) Dle Památek I. 176 jest kostel stavěn ve dvou dobách, a to původní kaple, nad níž jest nynější kůr, jest z 12. nebo 13. století. O stavbě kostelní praví památní kniha farní str. 26 sld, že kostel svratecký sv. Jana Křt. jest tak starý, že není o jeho výstavbě žádných zpráv zachováno, a že před časy byl hlavní oltář na stranu východní a nižší sakristie za ním, kruchta byla na straně západní. Farář Rothanzl píše ve svém inventáři z r. 1807., že kostel byl prý r. 1750. rozšířen, ale pamětníci (r. 1756. a 1760. zrození) nic o tom nevědí. Farář Štěpánek píše ve svém inventáři z r. 1790., že kostel byl rozšířen a obnoven, stalo se to tedy nejdéle r. 1789. (dle Památek I.: v r. 1788.). Ještě

Starý kostelík byl klenutý. Nynější hlavní dvéře nebyly, a byl-li tam nějaký vchod, byl menší. Pravděpodobno jest, že hlavní vchod starého kostela byl pod malými okny se strany od nynější fary. Na západní straně byla přistavěna loď, jíž byl kostel rozšířen. V tomto kostele byla nynější vnější předsíň, jež jest před hlavním vchodem, sakristií.

Poněvadž loď (asi dřevěná) sešla, byl kostel znova přestavován. Sakristii změnili v předsíňku a její vchod do presbyteře byl upraven za hlavní vchod kostelní. Kruchta byla odstraněna a za průlomem spojujícím presbyterium s lodí, byla ve směru do polí vystavěna v XVIII. století nová loď a nové presbyterium, a při presbyteriu směrem k faře byla přistavěna nová sakristie. Kostel byl zbudován mnohem vyšší nežli jak býval starý kostelík, takže na klenbu staré presbyteře mohla býti umístěna kruchta, na niž byl upraven vstup tak, že do apsidy byly probourány z venku dvéře a v ní, jež byla již od ostatní části staré presbyteře zdí oddělena, byly zřízeny točité schody na kruchtu. Zvonice jest před průčelím kostelním při cestě chlumětínské naproti budově školní i má přízemek zděný, z něhož jsou schody do prvého patra ke zvonům. Skrze zvonici vchází se na hřbitov.

Není pochybno, že jest kostelní stavba, jak se nyní jeví, z různých dob. Nejprve jest nápadnou massivní stavba předsíně pod kruchtou a sousedícího polokruhového výstupku (nynějšího schodiště kruchtového), jež jest rozhodně nejstarší částí kostela, takže vlastně starý kostelík jest vezděn ve stavbu pozdější. Nápadno jest, že hlavní osa nynějšího kostela nejde přesně středem vnější předsíňky (bývalé sakristie), kteráž jest poněkud více směrem k faře posunuta a byla asi se zřetelem k prodloužení staré lodi stavěna. Není též bezvýznamno, že předsíň (bývalá presbyteř) jest v poměru k nynější lodi poněkud šikmo vystavěna.

Malou předsíňkou (bývalou sakristií) vchází se do předsíně pod kruchtu nynější (do presbyteře starého kostela). Tu v pravo od vchodu jest ve zdi zamřížená schránka, u níž stojí na kamenném sloupku kamenná polokoulovitá kropenka, jež jest ozdobena listovým pásem, v němž jest znak shora dolů rozpoltěný V levé části znaku jest polovice orla, v pravé části znaku jsou tři vodorovné pásy. Kropenka

---

v r. 1783. byl Jan Novotný (r. 1760. narozený) oddáván v starém nerozšířeném kostele. Kostel byl rozšířen tak, že nynější presbyterium bylo přistavěno na straně západní a na tu stranu byl oltář hlavní pak postaven, a kruchta byla dána na staré presbyterium, a ze sakristie se stala předsíňka, takže do ní byly zevně dvéře prolámány a pobočni dvéře byly zazděny. Nová sakristie byla při presbyteriu postavena. Vedle kostela stojí zvonice, jejíž hořejší část později přestavěná mívala druhdy pěknější formu. Márnice na hřbitově byla r. 1817. stržena. Kostel byl opravován r. 1822., 1830, 1847., 1862, 1865. a 1866, 1872. a j. (viz památní knihu farní svrateckou, str. 24, 95, 179, 196, 385, 386, 397, 406). Roku 1817. byly nově kryty zvonice a kostelní věžička, jež pak r. 1862. nově byla zřízena a zvýšena. Kruchta byla r. 1815. rozšířena a varhany opraveny. Roku 1832. byly postaveny nové varhany (viz památní knihu farní svrateckou, str. 95).

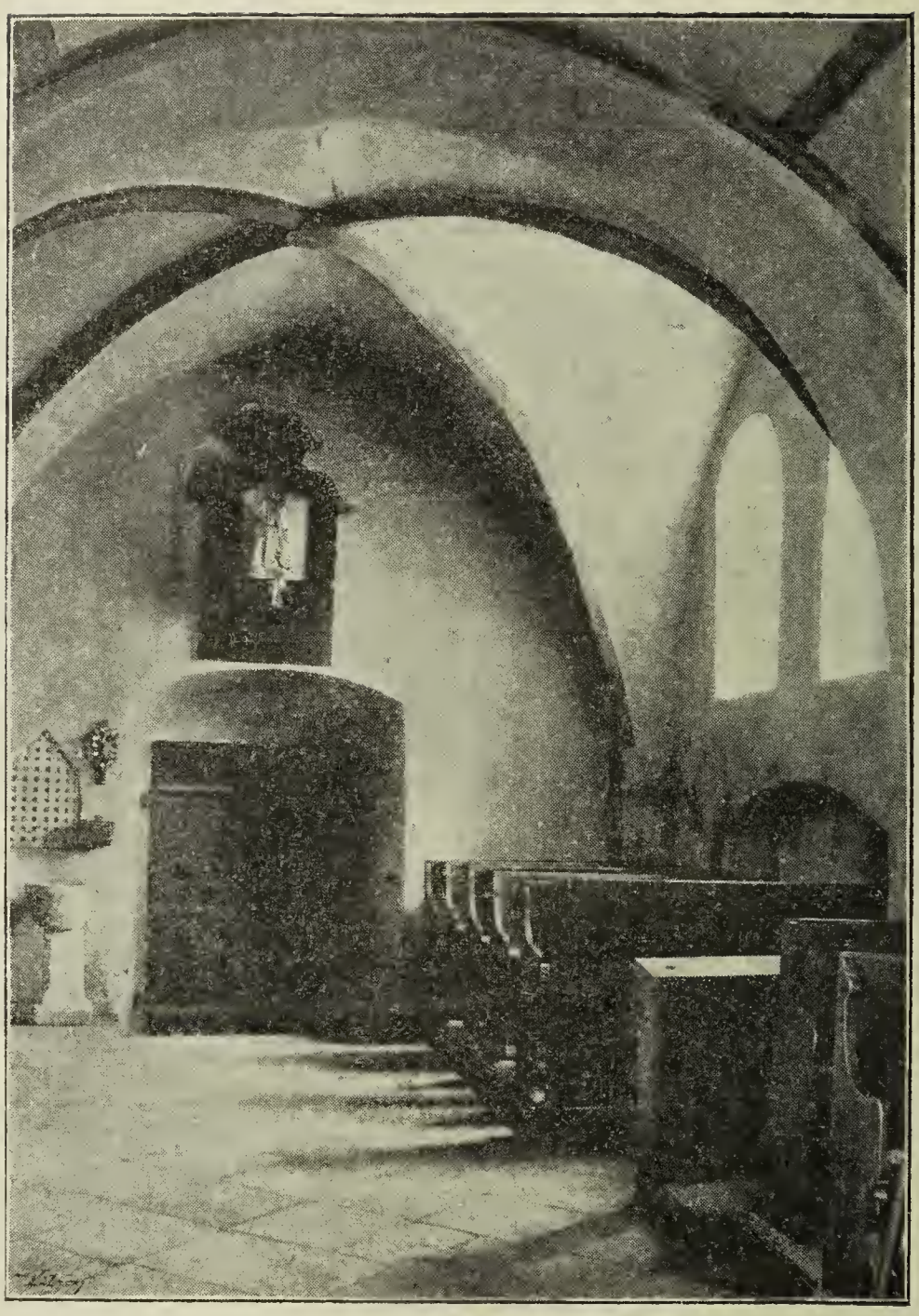

Předsíň nynějšího kostela ve Svratce
(presbytéř starého kostela).

tato bývala patrně v starém kostele křtitelnicí. V předsíni, jejíž čtyržebrová klenba sbíhá se v kulatý závěrečný kámen, stojí též křtitelnice železná s víkem, jež bývala do nedávna používána. Na této křtitelnici není ani nápisu ani ozdob. Nynější křtitelnice jest v presbyteři.

Mezi touto předsíní a lodí jest úzký prostor, v němž bývá v pravém koutě upraven Boží hrob. Nad předsíní i nad tímto prostorem jest kruchta. Nad obloukem jest znak Kinských a nápis: Gloria in excelsis deo. Roku 1787. byly přivezeny varhany z Litomyšle, r. 1815. byla kruchta rozšířena a varhany opraveny, r. 1832. zhotovil učitel svratecký Josef Strniště nové varhany.

Strop lodi i nynější presbyteře jest rákosový. Nad hlavním oltářem bývala na zdi místo obrazu socha sv. Jana Křt., jež byla

zaměněna r. 1823. obrazem „Narození sv. Jana Křt.“ Roku 1840. byl oltář opravován a novým obrazem sv. Jana Křt. opatřen. Oltář hlavní jest nově jiným oltářem se sochami zaměněn. Na pobočním oltáři jest obraz sv. Anny, Jachyma a Marie a socha sv. Jana Nep. Tento oltář jest na levé straně opodál kazatelny. Na oltáři, jenž jest na pravé straně, jest socha sv. Václava a obraz P. Marie. Kazatelna jest nově upravena se stříškou. [1])

Kromě čtyr církevních korouhví jsou v kostele cechovní praporce červený (s odznaky bednářů, kolářů, krejčí a j., a s obrazy Vzkříšení a Večeře Páně) a tmavozelený (hrnčířský, s obrazy svatého Václava a sv. Vojtěcha).

Na zvonici visí tyto [2]) zvony: zvon z r. 1480. s jednořádkovým gotickým nápisem: anno † domi † l † cccc † lxxx † fecit † me † magister † georgius † de † brunna †. Pod slovem anno jest znázorněno Zvěstování P. Marie a pod letopočtem: Sv. Monyka držící na plátně otisk hlavy Kristovy.

Zvon z r. 1561. má jednořádkový nápis: TENTO † ZWON † GEST † DIELAN † CHWALE † K WOLANI † SLOWA † BOZIHO † ADAM † W MEZRIC †, pod tím jest rok: 1561.

Zvon „poledník“ má nad obrazem sv. Václava nápis dvouřádkový: „Pro slávu Boží a ke cti sv. Jana Křt. Přelil K. V. Paul v Hradci Kr. L. Páně 1872.“

U okna proti faře visí zvonek, jenž byl ulit r. 1806. v Brně.

Na kostelní věžičce, jež byla r. 1862. nově zřízena a zvýšena, jest zvonek, jehož nápis nebylo lze zjistiti.

Kostel stojí uprostřed hřbitova, jenž sousedí s farní zahradou.

Farní stavení jest jednopatrové a bylo v první polovici XVIII. věku vystavěno.

Kaplička sv. Prokopa, jež stávala na náměstí, jest zbořena. Nyní stojí tam kašna a výše socha sv. Václava.

---

[1]) Dřevěná socha sv. Jana Křtitele byla do r. 1814. v kapli na náměstí, v níž též byl zvonek umíráček. Do r. 1823 byla tato socha v kostele, načež byla zaměněna za obraz Narození sv. Jana Křtitele, malovaný od Jana Novotného z Vysokého Mýta (památní kniha farní, str. 25, městská. str 5). Roku 1840. byl velký oltář chrudimským malířem Vojt. Šlechtou štafírován a téhož roku byl opatřen nový obraz, jejž vymaloval Jan Voříšek z Jablonného (památní kniha farní, str. 97, 394). Roku 1888. byly renovovány pobočni oltáře, posléze i hlavní oltář. Roku 1824. byla opatřena křížová cesta, jež byla r. 1888. nahrazena novou křížovou cestou.

[2]) Viz též Památky archaeologické a místopisné XV. 473 a 474, K. V. Adámka Sborník okresu hlineckého, str. 71 a 72. Nápisy zvonů svrateckých nejsou v Památkách archaeologických a místopisných I. a ve farní knize památní svratecké správně udány.

Ze Semčic v Boleslavsku.

Ant. Sládeček.

„Na den sv. Kalmána 13. oct. 1749. začaly se kopati grunty pro kostel sv. Prokopa v Semčicích a na den sv. Vendelína (20. října) položen první kámen kostela pod dvéří od Matěje Šebka, zedníka a souseda Doubravskýho.“

Těchto několik slov, jež byl pisatel annalů zapsal do knihy památní, praví čtoucímu, že starý, bývalý kostelík v Semčicích zmizel s povrchu zemského. Ale nejen kostel i kostnice a zeď hřbitova byly sbourány, [1]) a v jejich ssutinách vzaly za své staré malby, náhrobní kameny i sám obraz celku.

Polír Johannes Kylich z Loučeně, který ke stavbě nového chrámu dohlížel, náhodou jednu památku nám zachoval. Do nové ohradní zdi hřbitova zazdíti dal, snad aby jiného zdiva ušetřil, náhrobní kámen Zikmunda Chluma z Chlumu, který jako majetník Semčic r. 1598. s životem se rozžehnal. Kámen ten spatřuje se na vnější straně zdi hřbitovní v pravo od vchodu, a všimnul si ho každý, kdo nízkými vraty na hřbitov vstupoval. Nyní, když byla u samého hřbitova založena školní štěpnice, zakryt jest vysokým plotem a haluzemi stromů.

Jinak jediným svědkem staré slávy kostelíka v Semčicích jsou dva zvony, ku kterým zavěsen roku 1773. do nové věže zvon třetí, nejmenší. Ale tento zvon byl porouchán r. 1811., kdy blesk do věže udeřil, a zvon prostřední od r. 1748., spadnuv tehdáž, roztlučený zůstával. Náprava zjednána teprve r. 1849. V roce tom byly oba zvony v České Lípě přelity a dne 28. června t. r. od děkana Matěje Dobrohlava za assistence kaplanův Zumana a Kramáře, všech z Dobrovice, pak lokalisty žerčického Jos. Klesa slavně posvěceny.

Ze zvonův je nejzajímavější nejstarší a také ze všech největší. Maje 93·5 cm. v průměru, vyniká bohatou ozdobou. Nápisův, provedených gotickou minuskulí nese tolik, že jest jimi až přeplněn.

U samého témě v ozdobném pásu čteme:

Tehdy Herodes vida, že by oklamán byl od mudrců, i rozhněval se velmi a poslal zbít všechny dítky, kteréž byly v Betlemě i ve všech končinách jeho.

Okraj vroubí pás s průpovědí: 5. Jan v kapitole. — Kdož věří v Syna Božího, máť život. — Tak Bůh miloval svět, že syna svého dal, aby každý, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.

---

[1]) Kniha účtů v arch. děkanském v Dobrovici. — V účtu kostela Semčického za rok 1768. za správy kostelníka Matěje Suchého poznamenáno: Že toto záduší Semecké pro vystavění nového kostela, kostnice a hradební zdi okolo krchova od následujících záduší hotových peněz dle r. 1755. co příjem uvedených jest se vypůjčiti muselo a to od záduší Sejcínského 2570 zl·, od záduší Tejneckého 414 zl. a od záduší Žerčického 1750 zl., celkem 4734 zl. stříbra a takové až posaváde dlužno zůstává — to pro paměť se tu znamená.

Mezi oběma pásy v hořejší části pole jsou na západní straně tři znaky s nápisy: 1. Marta Chlumova z Hořejšovic. 2. Zikmund Chlum z Chlumu a na Semčicích. 3. Kateřina Chlumová z Cetně a na Semčicích.

Pod znaky psáno:

Letha 1589. tento zvon ulit jest
s nákladem urozeného pana Zik-
munda z Chlumu a na Semčicích,

pak pokračováno v téže výši na straně druhé:

a přisluhováním církevním téhož
záduší kněze pana Jiřího Žlutického,
faráře Seycínského 1589.

Nad tímto nápisem zvěčnil se zvonař docela stručně:

Ulit od Jakuba Zvonaře Mělnického
v Boleslavi Mladém nad Jizerou.

Na prostředním zvonu o průměru 78 cm. napsáno jest velkou latinkou na jedné straně:

Tento zvon na jméno sv. Prokopa Semčického v r. 1660. křtěný přelit jest v České Lípě od zvonaře Karla Paula r. 1849. za Marie Isabelly z Thurnu a Taxisu, paní na Doubravici, Loučíně a Vlkavě, Niměřicích, Skalsku a Cetně, za P. Matěje Dobrohlava, děkana, Jana Šrámka, vrchního úředníka a Františka Jonáše, rychtáře.

Na straně druhé:

S veselým se raduji, se smutným kvílím,
Pobožné k modlitbě volám a toužení všech
na zvuku svém k výsosti vznáším.

Nejmenší zvon, mající 55 cm. v průměru, nese tento stručný nápis:

Ulit 1773. — Přelit 1849.

Roku 1793. byla věž kostela Semčického obnovena. V její báni uložena pamětní listina zajímavá formou i obsahem. Jestiť to dlouhá perioda, jejíž jedním členem jest časová zmínka o veliké revoluci francouzské. Zní takto:[1])

Stálé paměti.

Léta Páně 1793. — 3. srpna:

a) za nejslavnějšího panování Jejich Císař-královské Majestátnosti Františka II.;

b) za pupillarního poručenství vysoce urozeného Jejich Excelenc Pána, Pana Vojtěcha hraběte z Klebelsbergu nad Jejich Jasnosti knížecí Pánem, Panem Karlem knížetem z Fürstenbergu, narozeným 1784. roku;

c) plnomocenství na všech panstvích knížecích Fürstenberských urozeného pána Josefa Pulpána z Feldsteinu a Pána na Domousnicích;

[1]) Podáno věrně i s pravopisnými chybami.

d) duchovního řízení důstojného velebného Pána Jana Vácslava Nečady bisk. vikáře a děkana dobrovického a za kaplana Pana Františka Hayka;

e) knížecích-vrchnostenských dobravických ředitelů a úředníků Pánů: Viktorina Davida, vrchního ředitele, Jana Rychtra, důchodního, Jana Fritze, Justitiara, Antonína Rezlera, Obročního, Františka Alstra, Polesnýho, Frant. Jungmanna, Ingenieura a Jana Erbena, Pojezdnýho;

f) za nepřátelských ukrutných rozbrojů v francouzské zemi, kteří s zvrhnutím a usmrcením Krále a Pána svého nejmilostivějšího Ludvíka XVI. toho jména bezbožnou vyhledávali svobodu, proti kterýmž buřičům povstali mnozí mocnářové, mezi nimiž náš nejjasnější a nejmilostivější Pán země se nalezal, v jehožto dědičných zemích k potrestání a k upokojení těch bezbožníků mečů a zbraně se uchopili a s nimiž válku vedli, což k patrnému jest poznání, neboť toliko zdejší dobravské panství 70 i také 80 statečných k vojně a schopných bojovníků dáti musilo, též v témž čase:

g) když se mnohý jetel síval a zvláště pěkný dobytek se vynacházel;

h) když ourodný rok, jenž již třetí po neourodným od r. 1790. byl, a obilí svou cenu bralo a sice:

Pšenice měřice 2 zl., žito 1 zl. 16 kr., ječmen 1 zl. Oves 50 kr., hrách 1 zl. 42 kr.;

i) když lidé z vlastní dobré vůle peněžité příspěvky k outratám válečným bez vypsání a bez nařízení dávali;

k) když poddaní na celém panství za robotu platili a v dobrém stavu se vynacházející statky a grunty za veliké peníze kupovali:

Kříž na věži chrámu Páně filialního Semčického S. Prokopa Opata skrze několik let od velikého bouřlivého povětří k pádu nakloněný, s potřebnou bání plechovou a jiného zešlého správou v přední spůsob jest postavený, s vynaložením práce mistra tesařského na panství dobravském Matěje Hanzlíka a mistra zednického Františka Křečka.

Tomu že tak jest, stvrzujeme podpisem naší vlastní ruky:

Jan V. Nečada,
biskup. vikář a děkan dobravský.

Viktorin David,
vrchní ředitel.

Jan Richter,
důchodní.

Selská privilegia.

Společnosti naší zapůjčeno bylo několik listin pergamenových, obsahujících různé selské výsady. Ježto vesměs jsou v rukou soukromých a nebylo lze, abychom získali je pro některý archiv, otiskujeme je zde in extenso. Budiž aspoň zachován obsah jich zajímavý, kdyby snad náhodou přišly u zkázu nebo ztrátu.

Z panství Drslavského.[1])

Jan Topič.

I.

1593. — 17. května. — Na hradě pražském.

Petr Vok z Rožmberka stvrzuje Sigmundu Fenclovi list na 1 lán, krčmu a rychtu ve vsi Fefřích, daný někdy od Jana, probošta vyšehradského, Matěji předku Sigmundovu, a stvrzený od Jana z Rožmberka. K tomu vladař přidává mu výsadu, že může nakládati se statkem tím volně podle městského práva prachatického.

Petr Vok z Rožmberka, vládař domu Rožmberského etc. oznamujeme tímto listem etc. že jest před nás předstoupil robotný Zikmund Fenclů, rychtář ve vsi naší, řečené Fefřích, a ukázal nám obdarování dobré paměti pána pana Jana z Rožmberka, mistra převorství Českého zákona sv. Jana Jerozolimitanského, předka našeho, kterýmžto potvrzuje listu, latinským jazykem na pergaméně psaného, od někdy důstojného Hanuše, probošta kostela Vyšehradského a kanclíře království Českého, s přivěšením pečeti, celého a na písmě ovšem neporušeného, někdy Matějovi, rychtáři v též vsi, řečené Fefřích, jakožto předkovi téhož nadepsaného Zikmunda Fencle rychtáře, poddaného našeho, nadaného, nímžto jmenovanej Hanuš, probošt Vyšehradský, v dotčené vsi Fefřích jeden lán, rychtu a krčmu témuž někdy Matějovi rychtáři i budoucím potomkům jeho osvobozuje.

I prosil jest nás předepsaný Zikmund Fenclů s poníženosti, abychom jemu toho listu na již jmenovanilou (sic) rychtu a krčmu z milosti naší též potvrditi ráčili. K jehožto ponížené prosbě nakloněni jsouce, s dobrým rozmyslem a uvážením i také radou dospělou věrných našich milých, majíce toho plnou moc a svobodu, jakožto mocný pán a vládař domu Rožmberského a držitel vsi, řečené Fefrů, potvrdili jsme téhož listu a tímto listem naším v předepsaných třech artikulích potvrzujeme, tak aby on, Zikmund Fenclů, s dědici a budoucími svými takovejch svobod v těch artikulích, vejše položených, bez naší, dědicův a budoucích našich překážky všelijaké, svobodně užívati mohli.

A při tom jemu i dědicům a potomkům jeho tuto obzvláštní milost učinili jsme a činíme, aby on, nadepsaný Zikmund Fenclů, o statečku svém mohovitém i nemohovitém, na čem by se ten koli najíti mohl, buďto za zdravého života neb na smrtedlné posteli, zříditi a kšaftovati, směniti, jej dáti, odkázati, a s ním, jako s svým vlastním činiti, a dále všech těch svobod a práv, jakž měšťané a sousedé města našeho Prachatic i jiní poddaní naši, věrní milí, jsouce od nás touž milostí obdařeni, užiti mohl, bez naší dědicův a budoucích našich, držitelův častopsané vsi Fefrův, nyní i na časy budoucí, překážky všelijaké.

Na potvrzení toho všeho pečet naši vlastní jistým naším vědomím k tomuto listu jsme přivěsiti dali a při tom též vlastní rukou svou se podepsali.

Jenž jest psán a dán na hradě Pražském v pondělí po neděli Cantate léta od Narození Syna Božího tisícího pětistého devadesátého třetího.

Petr Vok z Rožmberka.

---

[1]) Dnes Volarského u Prachatic.

Orig. na pergameně, v ohybech zvetšelý a vytrhaný, místem poskvrněný. Pečetní pouzdro je přivěseno, ale pečet zničena a vylámána. Na rubu kursivou je psán přípisek: Martin Ssürer z Waldtheymu. Písmo je také, jako psávalo se koncem 16. a na poč. 17. stol.

II.

1595. — 27. listopadu. — Bez místa.

Petr Vok z Rožmberka zbavuje poddané ze vsi Fefrů (Pfefferschlag) a Rohanova (Thonnetschlag) panství Drslavského platu s krav, kterýž na ně uložen byl, jako záruka peněz, jim propůjčených od vrchnosti, ježto robotníci chtějí peníze odvésti. Dostane-li se však budoucně poddaným milosti které, budou opět povinni platem za ni.

My Petr Vok z Rožmberka etc. a na Českém Krumlově etc., vládař domu Rožmberského etc , známo činíme etc., že jsou předstoupili před nás lidé robotní osedlí, k panství Drslavskému přináležející, totiž ze vsi Fefrů a ze vsi Rohanova, poddaní naši, věrní milí a na nás se vší ponížeností a poddaností vznesli, zprávu nám toho dávaje (sic), kterak teď od nevelmi dávních let na ně platy nové za dobré paměti pana Viléma z Rožmberka etc., vládaře domu Rožmberského, tehdáž nejvyššího purkrabí Pražského, pana bratra našeho nejmilejšího, krav, jakž to při jednom každém panství našem v registřích urburních položeny jsou, po čem se z nich při každém čase sv. Jiří, neb sv. Havla platíti mělo, uloženy byly, nás se vší pokornou poníženou poddaností snažně jsou prosili, abychom z nich takové platy sníti a jim na to list a potvrzení dáti poručili, tak aby nyní i v časích budoucích žádnej pán ani vrchnost na ně více takových i jiných k tomu podobných mimo starobylé platy ukládati nemohl, s tím jejich svolením, že oni to, což jsou od peněz, na to vzali, nám do důchodův našich rádi, poddané odvésti chtějí.

K jejichžto takovým poddaným a sníženým prosbám tak jsme učinili, a takové platy z nich sníti a sumu tu z týchž nadepsaných vesnic od nich do důchodův našich zouplna a zcela přijíti dali, chtíce tomu a zavazujíce sami sebe i dědice a budoucí naše, aby nyní od nás, i budoucích pánův a držitelův panství a statkův našich i svrchupsaných vesnic, na svrchupsané lidi žádných takových platův, ani kterýchž koli jiných k tomu podobných, mimo starobylé platy, na ně žádným vymyšleným spůsobem, což by lest lidská vymysliti mohla, neukládali, nýbrž je při starobylých platech zanechali.

Kromě toto sobě vymíňujem: jestliže by nyní i v časích budoucích od nás neb budoucích pánův držitelů jim jaké rolí neb louky ode dvorův našich oddány byly, z toho nám i budoucím našim budou povinni, jakž by se smluvilo, platy; a tolikéž z rejtu neb z jiter, dopustili-li bychom jim v lesích našich co plániti, podle uloženého a obyčejného platu dávati; a toho se nemají a moci nebudou zbraňovati.

Na potvrzení toho pečet naši vlastní jistým naším vědomím a vůlí k tomuto listu jsme přivěsiti dali a v něm jsme se rukou svou podepsali. Jenž jest psán a dán léta od Narození Syna Božího tisícího pětistého devadesátého pátého v pondělí po památce sv. panny Kateřiny.

Petr Vok z Rožmberka.

*

Orig. na pergameně úplně zachovalý, jen pečet jest utržena.

III.

1597. — 22. prosince. — Na Krumlově.

Petr Vok z Rožmberka dává poddaným vsí Fefrů a Rohanova právo odúmrtní a řád o kšaftování a správě sirotčího jmění. Poddaní za to zavazují se ku dvojnásobnému úroku.

My Petr Vok z Rožmberka etc. vládař domu Rožmberského etc. známo činíme tímto listem etc., že jsou předstoupili před nás l i d é r o b o t n í osedlí k panství našemu Drslavskému přináležející, totiž ze vsi F e f r ů a ze vsi R o h a n o v a, poddaní naši, věrní milí, s ponížeností a pokorně nás p r o s í c e, a b y c h o m j e z p r á v a o d o u m r t n í h o, kterýmž jsou nám, dědicům a budoucím našim zavázáni byli, o s v o b o d i l i, a na to list vydati poručili. I znamenavše my jich snažnou a pokornou prosbu i také přímluvu někderých dobrých lidí a žádost majíce, aby skrze takové obdaření v časích budoucích tím lépeji a víceji v živnostech svých rozmnoženi býti mohli, vejš jmenovaní lidi z dotčených vesnic, poddané naše, i dědice a budoucí potomky jich z takového práva odoumrtního propouštíme a snímáme na časy věčné a budoucí je tímto listem ovšem osvobozujíc, od takové odoumrti, sami od sebe, dědicův a budoucích našich pánův a držitelův téhož panství Drslavského aneb dotčených vsí Fefrů a Rohanova, upouštíme a tu moc jim dáváme, aby oni o statečcích svých volně bez překážky naší, dědicův a budoucích našich říditi a odkazovati mohli, komu by se jim dobře vidělo a zdálo.

Však s touto vejminkou: kdyby kderej s tohoto světa bez pořízení sešel, tehdy o tom (by i pořízení učinil) ouředníkům našim nebo kdož by kněhami neboližto registry sirotčími vládl, v známost uvedeno ihned býti má. A takoví odkazové a pořízení mají se při přítomnosti rychtáře a konšelův jedné každé vsi neb obce, a nebylo-li by jich doma, ale při nejmenším tří neb štyr sousedův, dáti, jinak nic a hned v zápis uvésti, v knihy sirotčí dáti zapsati, a to bedlivě dáti opatrovati, aby sirotkům žádného zkrácení a ublížení se nestalo neb nečinilo, nýbrž, jakž by po čí smrti bylo, to zinventovati dadouce, nikam jinam obracovati, než s vědomím našim neb dědicův a budoucích pánův a držitelův dotčeného panství Drslavského anebo těch vejš psanejch vsí, sirotkům to bez umenšení dochovati.

Pakli by kdo v náhlosti bez pořízení a kšaftu umřel a o statečku svém pořízení neučinil, tehdy aby na nejbližší přátely (nenechal-li by dětí po sobě po meči) připadlo; a jestliže by po meči krevních přátel nebylo, tehdy po přeslici.

A na takové odoumrtí my s dědici a budoucími svými, pány a držiteli často psaného panství a těch vsí Fefrů a Rohanova, což jest předešle na nás připadalo, nyní i v budoucích časech se potahovati, ani na to nastupovati nemáme a tímto listem připovídáme, i s touto dále znamenitou vejminkou, jestliže by kdo s světa sešel, a žádných dědicův, řádně splozených, ani přátel krevních obojího pohlaví, mužského i ženského, po meči a přeslici, na panstvích našich nenechal, má na nás i budoucí držitele těch vsí svrchu psaných polovici (sic) a druhá pro všelijakou potřebu obecní a předně opravu chrámu Božího připadnouti.

Sirotčí pak peníze ty aby každoročně při soudu do truhlice obzvláštně k tomu udělané, skládány byly: rychtářové s konšely od nich klíče aby měli, a takové truhlice v jistém místě, kdež bychom my, anebo budoucí vrchnost jejich nařídili, zuostávati (mají). A tak od tohoto času a datum tohoto listu a obdarování našeho takoví odkazové se díti mají.

Však z a t a k o v o u m i l o s t od nás jim učiněnou, tíž lidé poddaní naši, věrní milí, uvolili jsou se dobrovolně, nám, dědicům a budoucím našim d v o j n á s o b n ý o u r o k každoročně, tak jakž to vše při registřích urburních pořádně zapsáno a poznamenáno stojí, b u d o u p o v i n n i nám i budoucím našim s p r a v o v a t i.

Na potvrzení a zdržení toho pečet naši vlastní jistým naším vědomím dali jsme přivěsiti k tomuto listu dobrovolně, v němž jsme se i rukou svou vlastní podepsali. Jenž jest dán a psán na zámku našem Krumlově českém v pondělí po svatém Tomáši, apoštolu páně, léta od Narození Syna Božího tisícího pětistého devadesátého sedmého.

Petr Vok z Rožmberka.

*

Original na pergameně, dobře zachovalý, poněkud poskvrněný. Visutá pečet se znakem Rožmbersko-Ursinským a nápisem PETR WOK Z ROZMBERKA.

Listina č. I. iest majetkem p. Josefa Nuska, hostinského a držitele statku, na nějž listina byla vydána. Panu Nuskovi obecně říká se Freibauer. Rodina Nuskova měla mnoho listin z doby dřívější, ale po vůli nebožtíka děda jejich spálili všechno, až na tento original. Tu zašla i listina vydaná Janem z Rožmberka a tuším i listina probošta Hanuše.

Ostatní listiny dvě náleží obci Fefrům pod Libínem na Šumavě. Důst. p. P. Ant. Heyzrovi a p. Jos. Heinrichovi, řídícímu ve Fefrech, jakož i panu Nuskovi vzdávám srdečný dík, že půjčení listin mi vyjednali a je půjčili.

Po šumavských osadách je roztroušeno dosud mnoho starobylých listin, které by byly skvosty našich sbírek, je nejvyšší čas, aby byly sebrány a zachovány.

Z panství Českodubského.

P. Fr. H. Žundálek.

IV.

1597. — 9. srpna. — Na Skalách.

Sigmund Smiřický ze Smiřic osvobozuje svobodníky panství Českodubského forování za jisté platy roční. [1])

Já Zikmund Smiřický ze Smiřic na Skalách, Dubu, Frydštejně a Kostelci nad černými lesy, Jeho Milosti císaře římského mundšenk, známo činím tímto listem obecně, přede všemi, kdež čten aneb čtoucí slýšán bude a zvláště tu, kdež náleží, že sou přede mne předstoupili Jan Janovský z Janovic, Šimon Kobštejn z Chlístova, Valentin Škoda z Luhova, Vondřej Zeman z Potrosovic, Pavel Růta z Vesce, Vavřinec Jínův z Malčic, Jiřík Sluka odtudž a Václav Třešňák z Rozstánie, všickni lidé poddaní moji z panství Dubského, s ponížeností mně prosíce, jakž mně, dědicům a budoucím mým držitelům panství Dubského, z statkův svých podle znění register urburních, mně od pánův z Opperštorfu při koupení toho panství Dubského postoupených, fuorami s pójezdy, kolikrátkoliv by toho potřeba nastala do Prahy neb jinam dáleji zdarma bez ouplatkův na svůj náklad vykonávati povinni jsou, abych od takovéhož fuorování upustíc je, dědice, budoucí jich od nich osvobodil a tu milost jim učinil, aby místo toho nadepsaného forování ode mne, dědicův, budoucích mých každoročně od nich a budoucích jich na platu stálém peněžitém po dvaceti štyrech kopách grošův českých přestáno a přijímáno bylo, totiž vedle jich na tom se snešení,

---

[1]) Že lidé tito jsou svobodníci, vysvítá najisto z urbáře Dubského panst z r. 1567., jenž uložen jest v archivu Sychrovském. Nemají povinností jiný nežli právě řečené pójezdy. Je více než pravděpodobno, že jsou potomky sch lých rodin vládyckých.

co by kdo do téj sumy dvaceti štyr kop grošův dávati jměli, Jan Janovský tři kopy půl osma groše, Šimon Kobštejn tři kopy půl osma groše, Valentin Škoda tři kopy půl osma groše, Vondřej Zeman tři kopy grošův, Pavel Růta tři kopy půl osma groše, Vavřinec Jínův tři kopy grosův. Jiřík Sluka tři kopy grošův a Václav Třešňák dvě kopy třiceti grošův, čehož ta dotčená suma dvaceti štyr kop grošův přijde, že oni za sebe, dědice, budoucí své připovídají takovejž plat peněžitej vždyckny bez zadržování do důchodův panství Dubského odvozovati při každým sv. Jiří polovici, kdo co dávati mají, aby učinilo dvanáct kop grošův a sv. Havle 12 kop gr. č., a to nyní i na časy budoucí.

Kderoužto sníženou prosbu jmenovaných osob, za sebe, dědice budoucí své činěnou, v svém bedlivém rozvážení majíc a k tomu prohlídaje, jak jim takovéž forování velmi obtížné, nesnesitedlné a s nemalou záhubou jich jest, chtějíce rád, aby oni, dědici, budoucí jich tím lépe a volněji bez takových těžkých a nesnesitedlných pójezd živnost svou provozovati mohli, k takové ponížené prosbě jejich, od těch pójezd a forování upouštím, je výše psaný osoby, dědice, budoucí jich, od sebe dědicův budoucích mých tímto listem od nich osvobozuji a k tomu platu peněžitému napřed psanému, aby mně dědicům, budoucím mým držitelům panství Dubského každého roku za též pójezdy a forování způsobem napřed co by kdo z nich platiti jměl obsaženým, aby při každém svatém Jiří polovici dvanáct kop grošův a při svatém Havle druhou polovici též dvanáct kop grošův a tak ročně vždyckny dvadceti štyry kopy grošův českých vedle jiných platův od těch svrchu zejména psaných osob, dědicův, budoucích jich nyní i na časy budoucí se bez zadržování odvozovalo, povolení své dávám. Což oni s velikou vděčností takovou milost jim ode mne učiněnou přijavše, vedle nadepsaného dobrovolného svého uvolení připovídají od sebe dědicův, budoucích svých poslušně to vždyckny vykonávati a na protiv tomu ode mne, dědiců a budoucích svých, držitelův panství Dubského, žádné větší dánie a platy za takové pójezdy a forování nyní i budoucně potahovány bejti nemají.

Jestli že by pak nadepsaný vosoby, dědicové, budoucí jich takového platu při každým terminu, jakž vejše dotčeno, zouplna vždyckny neodvedli a přes termin uložený tejden odvozováním prodlívali, tehdy po vyjíti toho týhodne, kdeříž by tak vedle jmenovaného mezi nimi snešení, co by kdo, dědicové, budoucí jich z toho kderého statků při každém terminu platiti jměli, tím prodlívali, aby byli povinni na zámku Dubu do vězení, do kderého by jim od vrchnosti ukázáno bylo, se postaviti, z něho nevycházeti potud, pokudž by takový každej z nich pokuty mně, dědicům, budoucím mým dvě kopě grošův českých nedali.

Tomu na svědomí a jistotu pečet svou vlastní jsem k tomuto listu přivěsiti rozkázal a vedle toho dožádal jsem se urozených pánů, pánů, pana Jaroslava z Vartenberka na Rohozci, Skále a Svijanech a pana Bohuchvala Berky z Dubé z Lipého a na Loukovci, že jsou také pečeti své vedle mý (= mé) na svědomí k témuž listu přivěsili, však sobě, dědicům a budoucím jich beze škody.

Jehož datum na zámku Skalách v neděli po památce proménění Pána Krista na hoře Tábor léta od narození Syna Božího tisícího pětistého devadesátého vosmého počítajíc.

*

Original na pergameně, vlhkostí porušený, přece však čtitelný. Pečetí není.

Listina je majetkem p. Dědka v Potrosovicích u Č. Dubu, v jehož rodině ode dávna se chová.

Příspěvky místopisné.

III.

Doplňky k heslu Lhota v „Popisu“ Palackého.

Th. Antl.

Lhota Blíkova, čsl. — R. 1391. — (Reliq. tabul. I. 540.)
„ Borová, ltm. — 1357. — (Reliq. tabul. I. 424.)
„ Častova, byd. — 1337. — (Reliq. tabul. I. 408.)
„ Česká u Záblatí na Třeboňsku — 1591. — (Třeboň. arch. I. *A.* 6 *Gβ.* Nr. 3 *d.*)
„ Druzie (!), byd. — 1379. — (Reliq. tabul. I. 456.)
„ Fridlova, bdv. — 1458. — (Třeboňský arch. Rosenberg 24 *a.* I. f. 75.)
„ Homolova, ber.? — 1388. — (Reliq. tab. I. 515.)
„ Chocholova, Helfmburské panství — 1593. — (Netolický arch. II. *B.* 5*au.* Nr. 3.)
„ Jindřichova, chrud. — 1397. — (Reliq. tab. I. 575.)
„ Kačerova, bdv. — 1386. — (Reliq. tab. I. 511.)
„ Kunšova, chrud. — 1397. — (Reliq. tab. I. 575.)
„ Lubosnensis, ber. — 1329. — (Reliq. tab. I. 404.)
„ Mnichova, bud. — 1458. — (Třeboňský arch. Rosenberg 24 *a.* I. f. 75, r. 1458.)
„ Mravnivá, bol. — 1383. — (Reliq. tab. I. 492.)
„ Mrázova, křm. — 1391. — (Reliq. tab. I. 540.)
„ Nadruzy (!), byd. — 1379. — (Reliq. tab. I. 456.)
„ Německá u Smržova na Třeboňsku. — 1591. — (JMti páně dvůr z ní učiněn. Třeb. archiv, I. *A.* 6 *Gβ.* Nr. 3 *d.* fol. 35.)
„ Německá (u Ponědraže) na Třeboňsku — 1398. — (Reliq. tab. I. 580.)
„ Něprova, byd. (Reliq. tab. I. 561.)
„ Nová, mezi Bošilcem a Sviny na Třeboňsku — 1636. — (Třeb. arch. I*A.* 6 *Gβ.* Nr. 3 *l.*)
„ Nožířská, prch. — 1580. — (Netol. arch. kníž. II. *B.* 7 *Gβ.* Nr. 1.)
„ Petrova (Peterschlag) — 1582. — (Vimberský arch. II. *D.* 5 *au.* Nr. 3.)
„ Pnyewa? — 1404. — (Reliq. tab. II. 11.)
„ Preclíkova — 1565. — (Třeb. arch. I. *A.* 6 *Gβ.* Nr. 3 *c.*)
„ Proboštova, čásl. — 1463. — (Arch. český IX. 321.)
„ Purkhartova, táb. — 1533. — (Reliq. tab. I. 253.)
„ Šebelova, bud. — 1470. — (Světecký I. 441, Třeb. arch. *A.* Nr. 22. I. fol. 441.)
„ Slívova, Helfmburské panství — 1593. — (Netol. arch. kníž. II. *B.* 1 *aβ.* 1 *a.*)
„ Smidařská, byd. — 1427. — (Arch. č. III. 498.)

Lhota Svachova — 1457. — (Arch. třeb. Fam. Rosenberg 24 *a*. I. fol. 5.)
„ Straníkova, křm. — 1382. — (Reliq. tab. I. 475.)
„ Táborova, části. — 1463. — (Arch. č. IX. 321.)
„ Tasowczonis, hrd. — 1371. — (Reliq. tab. I. 440.)
„ Veselá, ltm. — 1357.— (Reliq. tab. I. 424.)
„ Vilémova, jinak Nová Ves za Suchdolem na Třeboňsku — 1580. — Třeb. archiv. I. *A*. 6 *Gβ*. Nr. 3 *e*. fol. 67.)
„ Vláškova, prch. (Netol. arch. II. *B*. 1 *aβ*. Nr. 3.)
„ Vlčkova, hrd. — 1465. — (Arch. Č. VI. 505.)
„ Zdichova, části. — 1487. — (Reliq. tab. I. 156.)
„ Žebračí, části. — 1446. — (Arch. Č. III. 536.)
„ Zlywa? — 1385. — (Reliq. tab. I. 520.)

Různé zprávy.

Zaniklá ves Cetkov u Zbiroha v Podbrdsku. Roku 1379. náležela ke tvrzi Rovnému, pak vzpomíná se r. 1407. Pustá byla již r. 1543. kdy příslušela ke hradu Libštejnu. Od r. 1573. pozemky její čítají se k panství zbirožskému.

Městiště její ukazuje název podnes zachovaný, luk Cetkovských a opodál jich v hustém lese studnice. Sledujeme-li na štábní mapě cestu ze Zbiroha do Radnic, stihneme bod, kde směr protíná stezka od Lhoty k Sebešicům a Vejvanovu. Od bodu onoho k j.-z. teče potok. Jdeme-li ke Lhotě, za chvíli v lese dospějeme pěšiny, která v pravo odbočuje k silnici, běžící ze Lhoty ke Skomelnu. Pěšina ta vede prostředkem luk Cetkovských a několik set kroků od počátku jejího k s.-z. nalezneme studni.

Studně je z kamene roubena, bez ohlubně, zanesena, ale pramen z ní dosud vyvěrá.

Místo nalezl a popsal p. Jan Hrdlička z Vejvanova. *Fr. Hruša.*

Museum městské v Horažďovicích založeno bylo dne 1. července minulého roku. Základ tvoří: archiv městský a sbírky bývalého okresního odboru národopisného. Správcem musea byl ustanoven od sl. obecního zastupitelstva p. Št. K. Vydra, učitel, který sám rovná a zařaďuje archivalie a ostatní sbírky. Sl. obecní zastupitelstvo přispěje každoročně přiměřenou částkou na museum. *J. S.*

Z archivu litomyšlského:

Z knihy »Liber inscriptionum« ab anno 1449. (až 1542.)

Pavel syrotek nebožtíka Matyse, soukeníka zjednán na řemeslo soukenické u Matysa otčima jeho a má býti 3 leta. Matys má Pavlovi dáti každý rok troje střevě a v těch letech za učení jeho sukna předního s sukni a s šorec. (R. 1510. Str. 258.)

Úmluva stala se mezi Michalem z Újezdce a mezi Ankou Pavlovú dceří ze Střenice — tak, že Anka »počtla« na Jana syna Míchala, že by jí k dítěti dopomohl.

Svrchupsaný Míchal dal jí kopu a ona na tom přestala, že jeho více napomínati nemá, ani o tom mluviti, na věčný pokoj. (R. 1457., str. 84.)

Liber inscriptionum ab a. 1440.

Na tom páni konšelé zůstali a v radě světlé učinili, aby mrtvému IIII hrany z pěti grošův zvoněny byly.

Kdož by sobě více přes ty čtyry hrany zvonili chtěl, aby od každé hrany groš přidal. —

Item také při témž svolení rozkázáno, aby ti, kdož k zvonění příslušejí, v svátky veliké, aby v zvon veliký zvoniti i jiné menší svátky a v tom aby neobleňovali. A. 1446. dle Jakobi.

Apostoli to za purkmistra Jana Pakše. (Str. 3.)

Zápis zbroje Eliáše Votavy do cechu soukennického. (Liber memor. ab a. 1360. fol. 39.). Roku 1495.

Votava, súkeník, jsa láskú nachylen k řemeslu soukenickému z milosti a z dobré vůle poručil jest jim do cechu k potřebám cechovním zboží svú, totiž přední a zadní kus, nákolenky, myšky, plechovice, šorc, kapalín a žádal jest ji nikam neodkazovati a to s vůlí cechmistrův Havla Chrudimského, Jiříka Hanzlova, Ambrože a Jana Újezdského.

To zapsáno ku paměti, aby což dobrým úmyslem jest obmyšleno a dáno také se zachovalo. *A. Tomíček.*

Oprava. Na str. 112. ř. 15. zdola čti splitském místo splitské.

Literatura.

Adámek K. V. JUDr.: **Sborník okresu hlineckého.** Str. 326 velké 8°. V Hlinsku 1897. Nákl. okr. zastupitelstva a občanské záložny v Hlinsku.

Kniha, o níž lze říci, že děsí až nesmírnou prací, kterou znamenati jest v jejím pozadí. Psána jest známou methodou Adámkovskou, t. j. textem s obšírnými poznámkami, které vyčerpávají a úzkostlivě dokládají všechny dostupné zprávy. Sborník není dokonce zábavným čtivem (sestávať skoro ½ z čísel a názvů), ale je to ohromná sbírka látky, sebrané do podrobna a spracované soustavné, dílo stěžejné pro okresní vlastivědu.

Spis počíná zeměpisným nástiném; jmenují se hory, toky, rybníky, pod čarou dodány jsou o nich historické zprávy. Kapitola o obyvatelstvu podává statistická data z minulosti i naší doby o rozloze krajiny a poměrech lidu fysických, náboženských, kulturních, o měně jeho a stavu zdravotním. Stať sídla obsahuje úplný místopis, doložené historické názvy obcí, jich dějiny, nejobšírněji Hlinska; při čemž i popis památek. Správa oznamuje nám zejména o hospodářství panském i o činnosti okr. zastupitelstva, obecních výborů, výkaz hmotného i pohyblivého jmění obcí. Výroba prvotní, zvláště rolnictví. Staré zprávy o počtu hospodářů a jich povinnostech v minulých stoletích, popis obyvatelstva z r. 1654., o poměrech poddanských v XVII. a XVIII. stol., stav polstva a jeho výnosu v době nynější; vše provozeno jest statistickými tabulkami. Potom jde historické i novodobé vylíčení hospodářství viničního, ovocnického, lesního, chovu dobytka, včelařství, hornictví. Rovněž tak spravován je odstavec o průmyslu, dopravě, obchodu, kdež zajímají data o ceších (především hrnčířském), o sklářství a železářství; pak dovršuje stať vypsání trhů, cest, železnic. Následují přehledy vývoje církevního a školského od nejstarších známých dob. Podivuhodnou je hlava písemnictví, obsahující snůšku vší literární činnosti rodáků okresních i osob, které v okrese déle pobývaly. Napřed řadí se zprávy životopisné, pak výčet sepsání, o nichž všude udáno dobou, dílem, stránkou, kde jsou tištěna. Kapitolami o veřejném životě, o divadle (tu historie ochot. divadel, seznamy účinkujících i her provedených a daty doložených), o spolcích (vždy stručný nástin vývoje a činnosti), o sbírkách a výstavách, pak minuciésním ukazatelem věcným i jmenným dílo se zavírá.

Zvláště spracovány budou material národopisný a přírodovědecký.

Čermák Kl. a Skrbek B.: **Mince království Českého za panování rodu Habsburského od r. 1526.** Sešit 6. — Dokončují se tu dějiny mincovnictví za Ferdinanda III., především historie mincovny kutnohorské.

Vypisuje se chronologicky oběh stříbra v mincovně. Na str. 334 čteme, když za války 30leté mincovna scházela a Němci z ní se stěhovali, kterak obec kutnohorská vynutila si na komoře české korrespondenci výhradně českou. Účty však a vedení správní zůstávalo německým. Zvídáme o pokusech, aby hory i mince byly zvelebeny; v tom zvláště byla chvalitebná snaha mincmistra Mik. ze Schönfelda (od r. 1651.), o osobách, které i jak byly zaměstnány při minci. Sem tam vsuto je poučení o ražební technice tehdejší. Historické vypsání zakončeno jest přehledem skoro statistickým z let 1637.—1653., o mincích, které byly raženy, kolik vynesly užitku, kolik želez ražebních, od koho a zač bylo řezáno, vždy po čtvrtletích; pak soupis mincí soudobých z ostatních mincoven českých, moravských a slezských.

Následuje podrobný popis mincí Ferdinanda III., a to penízů korunovačních i běžných, ze všech zemí koruny české. Jako přílohy jdou otisky listin z té doby, a seznamy úřednictva při minci.

Vylíčení korunovačních a pamětních mincí Ferdinanda IV. († před otcem 1654.) činí přechod k delší kapitole o vývoji za Leopolda I., dosud neukončené. Za Leopolda úsilně jednáno bylo o nápravu měny; výsledky byly, že vyhlazena jest cizí lehká mince, zavedena drobná mince, jednostejná pro české i německé země císařovy, a pro stříbrnou měnu zaveden nový základ lipská hřivna.

Po širších příbězích počínají se zase paměti mincovny kutnohorské do roku 1695. Sešit obsahuje 20 tabulek, na nichž je 257 reprodukcí mincí Leopoldových.

O významu a ceně díla bylo by jen opakovati úsudky již pronesené.

Herold polski, czasopismo naukowe illustrowane, poświęcone heraldyce i sfragistice polskiej. Red. Dr. Franciszek Piekosiński. Krakow 1897. Roč. I., sešit 2.

Dr. Piekosiński odhodlal se vydávati heraldický časopis polský. Publikace má vycházeti čtyřikráte v roce v sešitech o šesti arších. Ježto sešit 1. vyžadoval značného nákladu na zinkografie a předplatitelů do určeného času sešlo se všech — 70, redaktor vydal dříve méně nákladný sešit 2., aby ušel výtkám netrpělivých.

Obsah článků, psaných vesměs od redaktora: Scipio czy Nadobowicz. Stať je vlastně pojednáním o indigenatu (našem inkoíatu), o právním aktu, jímž cizí šlechtic přijat byl ve svazek šlechty domácí. První listinný příklad v privilegii královském je z r. 1531.; nastává otázka, kterým řádem dálo se přijímání to dříve. Spisovatel učinil si theorii, že práva inkolatu druhdy nabýval cizí rod jen adoptací čili přijetím k erbu rodu domácího. Tvrzení své provází příkladem rodu vlaského Scipio Campo, jenž v XV. stol, jak podobá se, přijat byl k erbu od litevských Nadobowiczů.

Ve článku je zmínka, že prý čeští rodové vyhnaných Slavníkovců a Vršovců stali se zakladateli polských rodin Porajů a Rawiczův.

Herbarz Jana Karola Dachnowskiego. Popis erbovníka, vlastně jen materialu k dílu o erbech, jehož original nalézá se v bibliothéce hraběte Pusłowského v Krakově. — Kamienie luszyńskie. V Luszyně v Mazovsku nalezeny byly monolithy, pokryté neznámým rytým písmem. Piekosiński domnívá se, že je to písmo východní, nejspíš gruzinské. — Pak otiskuje Compendium, herbarz rycerstwa litewskiego, jejž napsal v pol. XVII. století kněz Vojtěch Kojalowicz S. J. Rukopis v museu Czartoryskich v Krakově. Známost, že erby polské mají svá zvláštní jména. V knize vyčítají se

abecedně (s malou výjimkou), poč. erbem Abdaniec až do Korybut. Vedle obrazu je popis, výčet rodin erbu užívajících a genealogické poznámky. Nás zajímá shoda některých znaků s erby českými. Ku př. erb Drogosław je česká zavitá střela, Gozdawa je lilie, znak ovšem dosti obecný. Grabie dle knihy té jsou přineseny z Čech, ale barvy jsou nesprávny.

Časopis byl by cenným a potřebným příspěvkem i v Polsku zanedbávané heraldické nauky. Vidíme však, že i u národa patnáctimilionového tyže obtíže badateli v cestu se staví, jako u nás — nedostatek hmotného základu. Dr. Piekosiński stýská si již v tomto sešitě, že bude nucen ustati, sotva že počal, nepřibude-li odběratelův. Poněvadž do dnes dalších sešitů nemáme — smutná předzvěst patrně se vyplnila.

Brause Aug.: **Feld-, Noth- u. Belagerungsmünzen von Deutschland, Oesterreich** etc. Berlin 1897. Fol. 118 str., 148 tab. Cena 100 mark. Verlag Stargard. — Popis a obrazy kuriosních mincí. Zajímá nás 31 mincí Fridricha Falckého 1619.—20., 6 mincí stavů moravských z r. 1619. teresianské peníze, raž. v Praze, košutovky, různé bankocedule soukromé z tohoto století.

Kudrnáč Václav: **Úplný adressář průmyslového města Turnova.** Třeboň 1897. Str. 206, 16°. Obsahuje stati Dra. J. V. Šimáka: Nástin dějin turnovských (vyšlo též o sobě). Některé zprávy starší o kamenářství. Hruštice; pak anonymní (dílem nesprávné) články o kostelech v městě a okolí, o museu, o ceších, jich archivech a památkách.

Třetí zpráva musea turnovského. V Turnově 1897. Str. 84 v 8°. Obsahuje: Šimák: Privilegia města Turnova. (39 kusů z let 1335.—1775.) — Zap a Šimák: Staré pečeti turnovské. (Vyobr. 4 pečetí dosud neznámých a text. Poznámka, že znakem turnovským nejspíše není lev český ale valdštejnský. Kitzberger: Zpráva odboru Národop. výstavy. — Zpráva musejní (popisná i programová, čísel inv. 4305).

Popis školního okresu plzeňského. Sestavilo učitelstvo s mapou. V Plzni 1896. Str. 235, 8°. — Mimo podrobná zeměpisná a statistická pojednání obsahuje články národopisné o stavení selském, kroji, obyčejích svatebních, ukázky dialektické. Praehistorickou dobu obšírně zpracoval Fr. X. Franc. Str. 132.—221. zajímá hist. přehled a specialní místopis.

Matoušek Petr: **Paměti města Rovenska.** S 5 vyobrazeními a mapkou. V Turnově. Nákladem V. Kudrnáče. Str. 160 v 16°. Data není, vydání bylo koncem r. 1895.

Monografie obsahuje 18 kapitol, zpracovaných místy nepřehledně: Týn, Rovensko a železářství, záležitostí náboženské a zavraždění P. Burnatého (sic). Návštěva partají voj. a reformace. Samostatnost města. Nová obdarování a další osudy města až do konce války bramborové. Nabytí privilegium (sic) od M. Teresie až po vykupování robot atd. Ostatní oddíly pojednávají o poměrech dob novějších.

Dílko má význam jako snůška materialu. Spisovatel omezil se výlučně na prameny lokální.

Ze Společnosti přátel starožitností českých v Praze.

Zpráva pokladní. Uveřejňujeme vždy výkaz jen nově přistouplých P. T. členů, darů peněžitých a obnosu za prodané publikace, pokud byly vydány nákladem Společnosti. Stvrzovati nebo uveřejňovati zaplacení příspěvku P. T. členů dříve přistouplých není lze z nedostatku místa. V této zprávě jsou

uvedeny příspěvky, došedší od 4. června do 30. listopadu 1897. Pozdější budou uveřejněny v čísle příštím.

Za členy přispívající s obnosem zl. 2·— ročně přistoupili pp. K. J. Neumann, praktikant lékárny v Černém Kostelci a Růžička Přemysl, sládek v Jindř. Hradci, zl. 2·— na r. 1897.

Za členy činné s obnosem zl. 1·— ročně přistoupili tito P. T. pánové a korporace: Bachman Frant., učitel na Rychmburku; Hospodářsko-čtenářská beseda v Bilanech-Třibřichách; Řemesl.-živnostenská beseda v Českém Brodě; Beseda budějovická v Č. Budějovicích; Řemeslnická beseda v Nov. Bydžově; Čtenářská beseda v Čáslavi; Občansko-čtenářská beseda v Debři; Hospodářská beseda v Dřínově; Bloch Emil v Sázavě; Brichta Mat., účetní na Příbrami, zl. 1·— na 1897. a dar zl. —·20; Březina Karel, úředník zemské banky; Bubna Ferd., vrchní číšník; učitelské jednoty: Budeč Hořovická, Budeč jindřichohradecká ve Stráži, Budeč kuklenská, Budeč příbramská; Čapek Jan, rolník v Nouměřicích; Čermák Josef v Hostouni; Důras Lad., rolník a starosta obce v Žižicích; Fatka Jos., stavitel ve Volšanech; Fuchs Fr., techn. adjunkt cukrov. v Pečkách; Hodek Frant. Jos., stavitel v Praze; Housa Bedř., pokladník měst. úřadu záložního, zl. 1·— na 1897. a za publikace zl. 4·—; Hruda Hugo, adm. příručí cukrovaru ve Zvoleněvsi; Jednota učitelská českého okresu trutnovského; Liter. jednota českých bohoslovců »Jirsík« v Č. Budějovicích; Kalousek V., technický adjunkt cukrov. ve Zvoleněvsi; Kašpar Mart., c. k. nadlozorce fin. stráže ve Zvoleněvsi; Kazivras Karel; Čtenářsko-zábavní klub v Protivíně; učitelské jednoty: »Komenský« v Č. Budějovicích a v Semilech; Kosina Jan, monteur v Karlíně, na r. 1897. zl. 1·—, dar zl. —·50; Krůta Alfr., c. k. berní adjunkt v Bělé u Bezděze; Kuchař, techn. adjunkt cukrov. v Pečkách; Kuttan K. V., spisovatel v Huti; Langweil Rich, továrník ve Slaném; Macharez André C. ve Zvoleněvsi; Marek Jindř., statkář v Netovicích; Martinec Fr., učitel v Ruprechticích; J. U. Dr. Melichar Václav; Mendík Fr., inženýr v Arnsbergu; Dr. Metelka Jindř, c. k prof. na Kr. Vinohradech; Nebeský Ed., správce školy v Šemanovicích; Neumann Jindř., majitel realit v Slaném; Dr. Nováček Vojt., adjunkt zemsk. archivu, za publikace zl. 1·—, na r. 1897. zl. 1·—; Novák Frant., učitel ve Zvoleněvsi; Nový Mat., učitel ve Váp. Podole; Budislavský okrsek Učit. jednoty okresu litomyšlského; Pátek Ferd., c. k. praktikant na Kr. Vinohradech; Pekárek Arnošt, kontrolor cukrov. ve Zvoleněvsi; Pazderník Lamb., techn. chemik cukrov. ve Zvoleněvsi; Pikhardt Václav, rukavičkář na Smíchově, po zl. 1·— na r. 1897. a 1898.; Riedl Karel, pokl. dráhy v Lánech; Sedláček Fr., správce školy v Liboci; Schmidt Fr, majetník kruh. cíheiny v Reporyji; Smrčka Ant., rolník ve Vrbici; Učitelský spolek v Klatovech; Steinz Václ., zemský inženýr při železničním oddělení; Stocký Aug., starosta města Blatné; Sýkora K., sluha zemské hl. pokladny; Syřiště Fr., říd. učitel ve Žlunicích; Šefrling Karel, úředník cukrovaru ve Zvoleněvsi; Šerý Vojtěch, assistent zemské účtárny; Šimáček Ferdinand, učitel v Bělé u Bezděze; Špirek Lad., magistr. oficial; Štefáček Jos., vrchní inženýr a přednosta tratě ve Slaném; Štěpánek Ant., příručí cukrov. v Židovicích; Talácko Jan, rolník v Leštince; Tuša Josef, monteur na Smíchově, na r. 1897. zl. 1·—, dar zl. —·50; Válek Ot., úředník Zemské banky; Zedníček Jan, sládek na Rychmburku; Zelenka Jaroslav, c. k. důchodní velkostatku ve Zvoleněvsi; Zoula Jan, lékárník ve Slaném, zl. 1·— na r. 1897. a dar zl. —·50; Žipek Jos., říd. učitel v Řepicích.

Za příčinou zdražení tisku jednak přestoupili z členů činných ku přispívajícím (s doplatkem zl. 1·—), jednak darovali k účelům Společnosti tito P. T. pánové a korporace: Batal Antonín, farář v Malkovicích, zl. —·80; Beseda občanská v Hořovicích zl. —·20; Cyterák Jos., správce školy v Čičovicích, zl —·20; Diviš Čistecký ze Šerlinku Václ., přednosta dráhy v Pardubicích, zl. 2·—; Dostál Frant., rolník v Morašicích, zl. —·10; P. Dvořák Jan, kaplan v Unhošti, zl. —·25; Feyerfeil Jarosl. V. v Plzni zl. 1·—; Fučík Jos. J., správce školy ve Lhotě Bradlecké, zl. —·50; Funda Frant. ve Všechlapech zl. 1·—; Hájek Jan, kaplan v Jenišovicích, zl. —·20; Hlaváček Boh., akad. sochař, zl. 1·—; Hofmeister Václ., c. k. báňský rada, zl. —·50; Horák Ad., c. k. vrchní geometr ve Slaném, zl. —·50; Prof. Dr. Chodounský Karel na

Smíchově, zl. 1·—; Chocholka Em., rada c. k. zem. soudu, zl. —·50; Jelínek Ant, učitel v Mníšku, zl. —·10; Jiroš Vikt., c. k. okr. zvěrolékař v Turnově, zl. —·50; J. U. Dr. Kalandra Jarosl., c. k. pošt. sekretář na Kr. Vinohradech, zl. —·50; Dr. Kalousek Jos., c. k. univ. prof., zl. 1·—; J. U. C. Klíma Alois, zl. —·20; Kliment V, monteur na Žižkově, zl. —·50; Klumpar Jan, c. k. gymn. řiditel v Hradci Král., zl. 1·—; Kobliska Vlad., c. k. prof. v Roudnici, zl. —·50; M. U. Dr. Kolář Jos. v Ročově, zl. 1·—; Košťál Fr., úředník buštěhr. dráhy, zl. —·50; Košťál Josef, c. k. gymn. prof. v Novém Bydžově, zl. —·20; Krásný Josef, říd. učitel ve Svojšicích, zl. —·50; Kříž Vikt., c. k. notář v Blovicích, zl. 1·—; Lego Ant., farář v Jesenici, zl. —·50; Lůžek Al., říd. učitel v Senkově, zl. —·20; Lyer Jan, c. k. official cuk. daně v Židovicích, zl. —·40; J. U. Dr. Martinek J, advokát v Sedlčanech, zl. 1·—; M. U. Dr. Mašek Alois, starosta města Klatov, zl. 1·—; Mayer Daniel, techn. stavitel v Horažďovicích, zl. —·50; Multrus Jos Alb., lakýrník v Trnovanech, zl. —·40; Náprstek K., řiditel cukrov. v Král. Městci, zl. —·50; Nebeský ryt. z Vojkovic Jarosl. v Nymburce, zl. 1·—, za publikaci zl. 1·—; Novák F., učitel v Zákolanech, zl. —·50; Pětník K., c. k. místodrž. inženýr v Brně, zl. 1·—; Piskáček Jos., statkář v Ruzyni, zl —·30; Pokorný R., učitel ve Stochově, zl. —·28; Požarský Jarosl. v Radlicích, zl. —·60; Ptáček Josef, beneficiát v Brandýse nad L., zl. —·70; Ráž Jan V., hrab. správce v Slavětíně, zl. —·50; Roubal Jos, inženýr na Kr. Vinohradech, zl. —·20; Řádek Fr., učitel v Bělé, zl. —·30; Řezáčová K, učitelka, zl. —·20; Sádlo Vil., správce parního mlýna v Prasedicích, zl. —·50; Sklenčka O, kníž adjunkt na Zbraslavi, zl. —·20; Slavík Fr., rolník v Úřeticích, zl. 1·—; Slavík Prok., lékárník na Horách Kutných, zl. 1·—; Slavík V. O., c. k. gymn. řiditel v Novém Bydžově, zl —·20; Smolík Fr., c k. okr. sk. inspektor v Č. Budějovicích, zl. —·50; Spolek křesť.-socialní v Unhošti, zl. —·25; První vzáj. se podp. spolek staveb. dílovedoucích pro Prahu a okolí zl. 1·—; Stamfest B, katecheta ve Vysočanech, zl. —·15; P. Straka Cyril A., kaplan v Radonicích, zl. 1·—; Svoboda Jos., děkan v Turnově, zl. 1·—; Svoboda z Finberka J. V., spisovatel v Hlinsku, zl. —·50; Slapák Frant., městský inženýr na Smíchově, zl. 1·—; Vanický Fr., majetník truhl. závodu ve Vídni, zl. 1·—; Vydra Št. K., učitel v Horažďovicích, zl. —·20; Zimmermann Čeněk, mlynář ve Zruči, zl. —·30.

Na celou »Heraldiku« předplatil p. Fr. Schmidt, majetník kruh. cihelny v Řeporyji; na díl I. p. Fr. X. Kodeš, techn. adjunkt cukrovaru ve Mšeném (zl. 2·50 a dar zl. —·22).

Za publikace, vydané Společností, zaplatili P. T. pánové a korporace: Čihák Josef, městský tajemník v Jílovém, zl. 5·—; Fikar Em., sochař na Královských Vinohradech, zl. 1·—; professor Jan V. Krecar v Hradci Králové, zl. 3·—; Krondl Fr., farář v Poleni, zl. 2·50; Kroupa Antonín, úředník plynárny na Smíchově, zl. —·25; Lučan Ad. na Žižkově zl. 1·—; Mišek Ant., arcivév. lesní ve St. Přerově, zl. 1·—; Patsch V., účetní ve St. Huti, zl. 1·—; Růžička Jarosl., mag. pharm. v Něm. Brodě, zl. —50; Sbor učit. při měšť. škole v Strakonicích, zl. 2·— a dárem zl —·20; Schrotz Jindř. na Smíchově zl. —·75; Svoboda Alois zl. 1·—; okresní výbor ve Vodňanech, zl. 5·—.

Za veškery dary upřímně děkujeme a prosíme za další přízeň. Oznamujeme, že kde není udáno jiného bydliště u výkazu P. T. členů, rozumíme vždy členy v Praze; u P. T. členů, kde není jinak oznámeno, rozumí se, že jest zaplacen členský příspěvek zl. 1·— na r 1897. Členské příspěvky a dary penéžité buďtež posílány podepsanému pokladníkovi.

V Praze, 30. listopadu 1897.

Ed. Bufka, t. č. pokladník,
Král. Vinohrady, **Sázavská ul. č. 14 n.**

Redaktor: **Dr. J. V. Šimák.**
Nákladem Společnosti přátel starožitností českých v Praze.
Tiskem F. Šimáčka v Praze.

Ukazatel jmenný.

Adámek Karel 50.
Adámek K. V., JUDr. 50, 129, 140.
Aggsbach 6.
Albrechtice 43.
Alster Fr. 132.
Amiens 1.
Andrée R. 47.
Antl Theod. 22, 60, 138.
Antonovič 7.
Attila 45.
Auerspergova Josefa kněžna 24.
— Zuzana Teresie 24.
Augustus, císař římský 47.
Aveyron 48.

Baba z Chotěmic 61.
Babáky 52.
Balbin Bohuslav 50, 71.
Bareš Fr. 64.
Bartolomějská ulice v Praze 25.
Basilius Mikuláš Novoknínský 16.
Baševi z Treuenburka Jakub 72.
Bavory 45.
Bechyně 43, b. arcijáhen 23.
Bělá pod Bezdězem 18, 93.
z Bělé 61.
Bělčice 23, 24, z B. 24.
Beneš Karel 60.
Berger Štěpán, JUDr. 31.
Berkové z Dubé 21, 22, 51, 97, 98, 137.
Bernard Ferd. Rost., Dr. 107
Běšínové z Běšin 23, 24.
Bezděkov 103.
Bilín 44.
Blansko 36.
Blatnička 87.
Blatno 52.
Blodík Fr. Jar. 52.
Bohdanecký Straminides Jan 50.
Bohuněk, písař třeboňský 61.
z Bohušic viz Čakovec.
Bojové 46.
Boleslav Ml. 130, 131, kraj 130.
Bologoj 7.
Bonn 47.
Bor 43, 61.
Borek 64, 120.
Boreš, arcijáhen bechyňský 23.
Borový Klement, Dr. 107.
Borovský Fr. A. 72.
Bořetín 63.
Boškůvky 48, 91.
Boucher de Perthes 1, 2.
Bouš Jan 23.
Brandýs 29, 43.
Brandlín 63.
Braniborský markrabí 23.
Bretholz Berth., Dr. 46.
z Brloha viz Záborský.
Brno 6, 30, 129.
Brod Český 43, Vyšší 61.
Brozánky 43.
Brunn 6.
Brusný 95.
Brychta Al. 11.
Březí Vlachové 49.
z Březí Trojan 23.
Březno u Sobotky 65.
Březany 27.
Břilice 23, 60, 61, 62
Břilická brána v Třeboni 22.
— most 22.
Bučovice 93.
Budějovice 22, 23, 61.
z Bukové, viz Lažanský.
Bukovina 120.
Bukovský z Neudorfu 66.
Bureš Jan 52.
Butovice 27.
Býčí skála 6, 30.
Bydžov Nový 41, 43, Starý 83.
z Bychor Aleš 98.
Bzí 41.

Campigny 7.
Canevalle Bernard 18.
Caper Jan Knínský 101.
Caprii ostrov 47.

*

Carnac 42.
Cartailhac E. 47.
Cep 62.
Cetkov 139
Cetno 131, z C. Kateřina Chlumova 131.
Cikánka 52.
Cornwallis 18.
Crinitus Sigmund Stříbrský 14.
Cuknštejn 63.
Cukr z Tamfeldu 51.
Cuvier 1.
Czartoryski 141.

Čakovec z Bohušic Přibík 63.
Čáslav 42.
Častolar z Dlouhé Vsi 23, 24.
Čechy 43.
Čelakovský Jarom., JUDr. 28.
Čermák Kliment 42, 87, 141, Rudolf MDr. 70.
Černín z Chudenic 24.
Černohorský Karel, Dr. 32.
Černý Ant. 32, Ota 14.
Čertova díra 6.
Červinka I. L. 46, 90.
Český Brod 43
Český Dub viz Dub.
Čičovice Malé 82, 86, 87.
Čichtice 43.
Čimyšl 67.
Čížkovice 42.
Čkýň 116.

Dachnowski K. Jan 141.
Daliměřice 120.
David Viktor 132.
Dawkins Boyd 2.
Decastel Jan, kantor 103.
Dědek, rolník 137.
Dědová 12, 52.
Dejšín 43.
Deštný 63.
Dienzenhofer Kylian 73.
z Dlouhé vsi viz Častolar.
Dněpr 6.
Dobrá 43.
Dobranovský z Dobranova 66.
z Dobré Vody viz Král.
Dobrkov 13.
Dobrohlav Matěj, děkan 130, 131.
Dobrovice 130—132.
Dobřichov 43, 44.
Dobříkov 10.
Dolánky 120.
Domanice 13.
Domažlice 32, 43.
Domečka Lud. 71, 73.
Domoradice 13.
Domousnice 131.
Donhammer J., farář 51.
Doudlebský z Doudleb Petr 63.
Drack Ig., zvonař 57.
Dráchovský z Dráchova 63.
Dražkovice 87.
Drobovice 32.
Drogoslav 141.
Drslav 131, 135.
Drštěkryje 65.
Družcov 65.
Dřínov 84.
Dub Český 15, 136, 137.
z Dubé viz Berkové.
Dubenský z Chlumu 68.
Dubský z Třebomyslic 24.
Duchcov 43.
Dunaj 44, 45.
Dvorec 23.
ze Dvorce Oldřich 62, Ondřej 63.
Dvořák Jan 102.
Dymokury 15.
Džbánov 9.

Eichmaierova jeskyně 6.
Ejpovice 48.
Ephorus 44.
Erben Jan 132.
Ethiopové 44
Evropa 44.

Fabricius Filip 14.
Falc 14.
Fefry 133, 136.
—, rychtář 133, 134.
Felcman 44.
z Feldštejna 131.
z Felsdorfu viz Metelský.
Fencl Sigmund, rychtář 133, 134.
Ferdinand II. 15, III., IV. 141.
Fiala, učitel 113
Figuier L. 87.
Fikali Jan 73.
Filomela Václ. Aug., farář 102.
Franc Fr. X. 41.
František II. 131.
Frič 6.
Fridrich Falcký 14.
Fridštejn 120, 136.
Fritz Jan, justiciar 132.
Führich Josef, malíř 72.
z Fürstenberka František 51.
— Karel 131.

Gabler Vilém, Dr. 31.
Gallie 45.
z Gämsendorfa viz Jeník.
Gaudry 2.
Germani 45.
Gerštorf z Malšvic 65.
Gonsenheim 43.
v. Grünberger Theodor 45.

Grycin 7.
Gudenusova jeskyně 6.

Hacker 6.
Hájek Jan 52, 57.
Halík. JUC. 32
Hamřík 52.
Hamry 52.
Hanuš, prob. vyšehradský 133, 136.
Hanzlok Matěj, tesař 132.
Hanzlův Jiří 140.
Heinrich Josef 136.
Helléni 44.
z Hendrštorfu viz Hubryk.
Herain Jan 26, 34, 35.
Heyzer Ant. 136.
z Himpnanu Pleva 61.
Hiller, zvonař 56.
Hladomře u Blovic 43, 87.
Hlávka Josef 43.
Hlinsko 50—60, 126, 140.
Hlinsko na Moravě 93.
Hloupětín 42.
Hlubočepy 32.
Hoernes M., Dr. 4, 7, 84.
z Hohnštejna Hynek 23.
Hollareum 72.
Holetín 52.
Holub Em., MDr. 3.
Holubice 44, 83.
Homolka Karel 59.
Hora Kutná 141.
Hora Zelená 48.
Horaždovice 139.
Horčice z Prostého 24
z Hořejšovic Marta Chlumová 131.
Horky 121.
Horňáci 90.
Horněmčí 91.
Horní Kšely 43.
Horník J., farář 9.
Horšín ze Spyty 64.
Hořelice 42.
Hořovice 43.
Hořovský, viz Rosacius.
Hoslauer z Hoslau 63.
Hostaš Karel, Dr. 43.
Hostýn 92.
Hrabaňová Zuzana 16.
z Hradce Jindřich 23.
Hradček 62.
Hradec Král. 71, 73, 126.
Hrádek u Čáslavi 42.
Hradisko u Křepic 42.
Hradiště u Lžovic 44.
— u Písku 44.
— u Stradonic 43.
— u Strakonic 113, 116.
— Uherské 48.
z Hradiště Jan Bohuše 24.
Hradsko u Kokořína 106, 107.
Hrachoviště 23.
Hrdlička Jan 139.
Hrdý Mikuláš 62.
Hrobčice 42.
Hruša Fr. 139.
z Hřebene Dorota 62.
Hubka z Černčic 24.
Hubka Václav Kmetněvský, farář 16.
Hubryk z Hendrštorfu 65.
Humperky 52.
Husín 43.
Husovice 91.
Huxley 2.
Hvožďany 103.

Cheb 17.
Chlístov 136.
Chlomek 104
Chlum 23, 62
Chlum z Chlumu Sigmund 130, 131, Kateřina 131, viz i Slavata.
Chlumětín 52.
Chlupáč Jak., kněz 60
Choceň 9, 10
z Chotěmic viz Baba.
Choustník 61.
Chrudim 17, 51, 99.
Chrt ze Rtína 24, 73.
Chrudimský Havel 140.
z Chudenic viz Černín.
Churski Martin 110.
Chytil Karel, Dr. 18, 107.
Chvalkov 63.

de Illo Kašpar 15.
Italy Jakub, děkan 117.

Jablonné 57, 127.
Jakobides Matěj Volyňský, farář 16.
Jambora Jan 57.
Jan, opat třeboňský 61.
Jan, syn Karla IV. 23.
Janovice, ves 136.
Janovský z Janovic Jan 136, 137.
Jasenka, ves 119.
z Jäthensteina viz Kalina.
Jáva 5.
Javornice, dvůr 67.
z Javorníka viz Rozyn.
Jedovary 63.
Jelení 9.
Jelínek Břetislav 42.
Jenerálka 6.
Jeník Zásadský z Gämsendorfu 64, 65, 67.
Jeníkov 52.
Jenišovice 120, 121.
Ježková Marie 88.
Ježkovice 91.
Ježovský z Lub Petr 23.
Jičín 15, 43.

z Jilmanic 23.
Jinonice 27, 28, 42.
Jínů Vavřinec 136, 137.
Jíra Josef 6.
z Jiter viz Špulíř.
z Jívovice viz Sudlice.
Joannes Vít 17.
Johannides, kantor 101.
Jolly M. 47.
Joslovice 6.
Juliska 43.
Jungmann Frant., inž. 132.
Juppiter 47.

Kácov 42.
Kadochová Johana 16.
Kadov 23.
Kalina z Jäthensteina 2.
Kalisius Jan, farář 51.
Kalabice 48.
Kamberk 83.
Kameničky 52.
Kanice 91.
Karačarov 6.
Karlštejn 52.
Kartouzy na Smíchově 28.
Karykovski Šebestian 110.
Kasejovice, z K. 23, 24, 101.
Kaškovice 121.
Kbely 43.
Kdyně N. a St. 32.
z Keblan Mikuláš 62.
Kekule ze Stradonic 63.
Kelbich z Ostrychu 65, 67.
Kelčany 91.
Keller 2.
Keltové 1, 44, 45.
Kinští ze Vchynic viz Vchynští.
Klabava, řeka 43.
Kladivo Macek 97.
Kladno 52.
Kladrubce 24, 103, 104.
Kladsko 72, 98.
Klatovy 67.
Klebelsberg Vojtěch hrabě 131.
Kles Josef, lokalista 130.
Klokočí 67.
Klusák z Kostelce 65.
Kmetněvský, viz Hubka.
Knín N. a St. 15, 16, 101.
Kobštejn Šimon 136, 137.
Kobylka 121.
Kocelovice 103.
Koch A. 1.
Kojalowicz Vojt. 141.
Kokořín 106.
Komařice 63.
Komna 90.
Konečný B. 1, 32.
Konotop 24.
Kopecká Anna 15.
z Kopidlna, viz Stráník.
Kopidlno 60.
Korno 82.
Koryczkowski Jindřich 116.
z Kosové Hory Ješek 22.
Kostelany 48.
z Kostelce viz Klusák
Kostelec Černý 136.
Kostelec nad Vltavou 43.
Kostelík 7.
Kostomlaty 42.
Köstrich 47.
Košíře 27.
Kotouň 23.
Koudelka Florian 48.
Koudelová Dorota 17.
z Kounic viz Štos.
Kouty 52, 62.
Kozákov 64.
Kozice 121.
z Kozího 60, 61.
Kožov 42.
Krakov 3, 17, 141.
Kraječová Ondrásková 61.
Krajíř z Krajku 62, 63.
Král z Dobré Vody 68.
Královéhradecká diecése 126.
Královec Jiří Nepomucký 101
Královice 66.
Kramář, kaplan 130.
Kramolín, ves 23.
Kratochvíl Pavel, kantor 102, 103.
Krašovice 16.
Krejčí Vojtěch, rychtář 26
Krouna 52.
Krpy 42.
Krucemburk 51.
Krumlov 61, 62, 135, 136.
Krym 7.
Křeček Fr., zedník 132.
Křenovy 65.
Křepice 42.
Křepinský Karel 17.
Kříž Martin, Dr. 67.
Křížánky 52.
Kříženecký R. 25.
Křížky 120.
Křtěno 43.
Kšely Horní 43.
Ktová 65.
Kůlna, jeskyně 7.
Kunaš z Machovic 61, 63
Kuneš, rychtář třeboňský 60.
Kunětice 73.
Kunovice 91.
Kuří Vody 96.
Kustyn Štěpán 110.
Kušta J. 6.
Kutná Hora 141.
Kyjov 91.
sv. Kylian, ves 16.

Kylich Jan, polír 130.
Kyničky 49.
Kyselovský z Kyselova 66.
Kyšice 43.
Kvasejovice 63.
Kvádové 45.

Labe 95.
Lábler Karel 17.
Lajkovský Martin 110.
Lamina Karel 113.
Landrové 27.
Landštejn 63.
z Landštejna Vít a Jan 22
Lanna Vojtěch, rytíř 72.
Lartet 2.
Laškov 91.
Laube 6.
Laurin Šimon 16.
Laurinova Kateřina 17
Lažanský z Bukové Václav Josef 24.
Lecz Jan, farář 51.
Ledeč 43.
Leopold I. 141.
de Lere Jan 15.
Leskoun 87, 88.
Leština Beneš 62.
Leubinger 82.
Lhota, viz str. 138.
Lhota u Zbiroha 139.
— Semínova 65.
— Tvarožná 91.
Lhotky Nové 49, 87.
Libáň 44.
Libeň 44.
Líbeznice 42.
Libín 136.
Liboc 6.
Libochovice 43.
Libštejn 139, z L. viz Tista.
Libunec 65.
Líny 98.
Lípa Česká 130, 131.
Lipník 91.
Liptál 118.
z Lisova, viz Španovský.
Lisovice 44.
Litomyšl 7, 8, 9, 29, 50, 57, 98, 126, 139, 140.
Lnáře 23, 24, 103.
z Losu, viz Otta.
Lopata, hrad 41.
Loučeň 130, 131.
Loukovec 137.
Loužek 121.
Lovosice 42.
z Lozina viz Unanos.
z Lub Lidmila Vratislavova 15, Petr 23.
Lubno 6.
z Ludska viz Petrovský.
Ludvík XVI. 132.
Luhov 136.
Luszyn 141.
Luže 13.
Lvinner z Kladska 98.
Lyell 2.
Lysec 44.

Macek Kladivo 97.
Maczycka, jeskyně 6.
z Machovic Kunaš 61, 63.
z Machovic Kateřina 24.
Machovice 63.
Makovský 6.
Malanotte M., farář 51.
Malčice 136.
z Malšvic viz Gerštorf.
Marek, opat třeboňský 61.
Markomani 44.
Maršovice 27.
Martin, magistr 61.
z Martinic Jaroslav 14.
Máslovice 42.
Maška Karel 4, 5, 84.
Matějka Boh., Dr. 107.
Mathiades Jan Jiří Račenský 14—17.
Matiegka Jindřich, MDr. 4, 43, 81, 107.
Matiáš, císař 14.
Matoušek Petr 142.
Matyášovský z Matyášovic 67.
Maxant Jeronym 102.
— Petr 61.
Meckenburger Jindřich 51.
Medkový kopec 52
Medroň Tomáš, farář hlinský 3.
Mehlis C., Dr. 82.
Mělnický Jakub, zvonař 131.
Mělník, mělnický probošt 22.
Metelský z Felsdorfu Václav 63.
Metlí 103.
Mettaneus z Lisemburka, kantor 102.
Mezenští z Mezného 63.
z Mezihoří, viz Šašek.
Meziříčí 127, 129.
z Michalovic 97.
Michna z Vacinova 27.
z Michnic 63.
Michovka 88.
Mikeš, kazatel 61.
Mikš František, kantor 103.
Mikšovský Josef 102, Leopold 102.
— Matěj 102, 103.
Mikulov 93.
Milaszowka 7.
Milavče 43.
z Miloňovic Jan 23.
Milovy 52.
Milowski Stanislav 110.
Míroves 42.
Miškovice 43.
Mladějov 65.

Mladošovice 22, 61.
Mladota z Jilmanic Bedřich 23.
Modříčí Široké 62.
Morava 44.
Moravěves 43.
Moravičany 91.
Mortillet G. 2, 4, 83.
Mostsko 10.
Moučka Tomáš 52.
Mrákotín 52.
Mrštík Vilém 32.
Much 6.
Muchek z Bukova Jan 23.
Müllenhoff 45.
Munice 43.
Murom 7.
Müttermüller 8.
Mýto V. 51, 129.

Náchod 72.
Nakvasovice 49.
Naue J., Dr. 82, 84, 86.
Na zámkách 42.
Nebušice 42.
Nečada Jan Václav, děkan 132.
Neděle Petr, farář 58.
Nehring 6.
Nechule Tom., primas hlinský 57.
Němčí 10.
Německo 44.
Německobrodský Václav, viz Valentinides. 81
z Nemyčevsi Litvín 61.
Neplachov 23, 61.
Nepomucký viz Královec.
Neprobylice 82.
z Neudorfu viz Bukovský.
Neureutter 73.
Newton 2.
Nezdřev 23.
Nigrinus Pelhřimovský Jiří, kantor 101.
Niederle L., Dr. 4, 31, 32
Nihošovice 113.
Niměřice 131.
Nováková Tereza 8, 11.
Nová Ves 66
Nové Město nad Váhem 92.
Novoknínský viz Basilius.
Novotný 8, 127.
Novotný Jan, malíř 5—7
Nový Bydžov, viz Bydžov.
Nový dvůr 61.
Nymburk 82.

Obděnice 63.
Obříství 44.
Oflenda 52.
Ojíři z Očedělic 23.
Ojców 3.
Olbram ze Štěkře Jan 63.
Oldříš 12.
Olshausen 82, 86, 87.
Ondříkovice 121.
Opatovice 61, 62.
z Oppersdorfu 136.
Orel Celestin Václav Příbramský 102.
Orlík 15.
Ořechovičky 92.
Oselce 102.
Ossowski 6, 7.
Ostmark 45.
Ostradov 52.
Ostrava Moravská 5.
z Ostrychu viz Kelbich.
Osvětimany 91.
z Ottopachu viz Pfefferkorn.
Ottové z Losu 35.
Oucmanice 9.
Oujezd, viz Újezd.
z Ourazu Katovec Jan 26, 27.
Ovenec 42.

Pakeš Jan 140.
Palliardi Jaroslav 42, 82.
Palmer Vincenc 51.
Papáček Josef 57, 58.
— Pavel 33.
Pastrnek Fr., Dr. 32.
Pátek Ferdinand 49.
Paul Karel, zvonař 127, 129
Petrata 23.
Petřín 29.
Pfefferkorn z Ottopachu 26—28.
Pfefferschlag, viz Fefry.
Pěkník z Kvasejovic 63.
Pelhřimovský viz Nigrinus.
z Pernštejna 99.
Peruc 43.
Petersen H. 84.
Petrovský z Ludska 110
Petržilkovský mlýn 28.
Píč J. L., Dr. 43. 83, 84, 95.
Piekosiński Fr, Dr. 141.
Písečná 43.
Písek 101.
Plaňany 52.
Plavnice 87, 88.
Plesnensis Jiří 101.
Plchovice 9.
Plzeň 142.
Podbaba 6, 44.
Podbrdsko 139.
Podlipný Jan, Dr. 32.
Podolí 91.
z Pohnání, viz Protivínský.
Pole 103.
Poněšice 43.
Popovice 91.
Poraj, erb 141.
Poříčany 84.

Potrosovice 136, 137.
Pott 44.
Pouzar z Michnic 63.
Praha 14, 15, 25, 26, 27, 129.
— hrad 14, 133, mlýny 28, mosty 28, museum uměl.-prům. 18, ostrov Kampa 23, sgraffita 25, 73, starý ráz 32, ulice Bartolomějská 25, vodárna 28.
Prenz Fr. Ant. 53, 60.
Probošt ze Zhoře 62.
z Prostého 24.
Protivín 43
Protivínský z Pohnání 68.
Provodovice 48.
Předboj 42
Předmostí 6.
Přemysl II. 68, 69
Přemyšlení 42, 43.
Přibislav 51.
Příbram 43, Příbramský viz Oel, Simonides.
Půlpán z Feldsteinu 131.
Pusłowski 141.
Pustiměř 91.
Puťatin 7

Quatrefages 2.

Račenský, viz Mathiades.
Radlice 27.
Radošice 103.
Radovesice 44.
Radvanovský Bernart, písař 65.
Rakatai 45.
Rakoczy Jiří kníže 110.
Rakousy H. a Dol. 44, 45.
Rana 51.
Rankov 63.
Ransko 51.
Rawicz, erb 141.
Rejšice 109.
Rešice 93.
Rezler Antonín 132.
Richlý Jindřich 43.
Roček 2.
Rogalski 110.
Rohanov 135.
Rohozec 122, 135.
Rosacius Jan Hořovský, kněz 15.
Rothanzl, farář hlinský 126.
Roudný 122.
Rovensko 64—67, 142.
Rozstání 136.
Rozyn z Javorníka 32.
z Rožmberka Alžběta 22.
— Jan, 22, 23, 61, 133, 136.
— Jindřich 23, 62.
— Jošt 63.
— Oldřich 22, 23, 61, 62.
— Petr 22, 23, 62, 63.
z Rožmberka Petr Vok 133—136.
— Vilém 134.
— Vok 61.
ze Rtína v. Chrt.
Rudlice 91.
Rudolf II. 14.
Rudolfinum 72.
Rusava 49.
Růta Pavel 136, 137.
Rütimeyer 2.
Rybička M. 59.
Rybná 52.
Rybné 11, 52.
Rychemburk 11.
— rych. kroj 11.
Rychnov 52.
Rychter Jan 132.
Ryzner Č., Dr. 41.

Řekové 45.
Řesanský z Kadova 23, 24.
z Říčan 63.
Říp 42.
Řivnáč, hradiště 41.

Sacken 82.
Sadeler Jiljí 28, 29.
Sadovský Jindřich 110.
Salmon Fil. 245.
Samšina 65.
Scipio Campo hrabě 141.
Sebešice 139.
Sebranice 9.
Sedliště 98.
Sekera Vlad. P. 60.
Sekytka Johanna 16.
Semčice 130—132.
Semily 14, 15.
ze Semína 65, 66.
Senice 91.
Sestroňovice 122.
Schaller Jaroslav 25.
Schliemann Jindřich 82.
Schmidt V. 41.
z Schönfelda Mikuláš 141.
Schwarzenberg kníže 27, 28.
Schweigerbild 6.
Schusterlucke 6.
Siblík Josef 23, 73, 101.
ze Sinzendorfu Jiří 27.
Simonides Šebestian Příbramský 26.
ze Sionu viz Vlaský.
Skála Hrubá, Skály 15, 41, 65, 66, 136.
Skála Malá, Skála nad Jizerou 64—66.
Skalsko 131.
Skomelno 139.
Skorenice 8.
Skrbek Bedřich 141.
Skuteč 51, 57.
Skythové 44.
Sládeček Antonín 130.

Slanské hradiště 41.
Slaný 70, 71.
Slavata z Chlumu Vil. 14.
Slavatová z Ch. Kateřina 21.
Slavětín 42.
Slavkov 91.
Slavníkovci, rod 141.
Slováček Václav 119.
Slovensko 32.
Sloup 91.
Sloupno 29.
Sluka Jiří 136—137.
Smečanský, viz z Martinic.
Smedrov 83.
Smíchov (mapa) 26, 29, 62, 91, celna 27.
Smiřičtí ze Smiřic 15, 66, 136.
Smržice 91.
Soběslav 63.
Sokol Jan, malíř 57.
Sokolovští ze Sokolova 109.
Sole Matěj 24.
Solnohrad 5, 45.
Solopisky 41.
Sonicki 110.
Sopota 51.
Soukup Jan 34—36.
Sovův mlýn v Praze 28.
Spolí 22.
ze Spyty viz Horšín.
Srbický ze Zálezl 24
Srný 52.
Stacki Jan 110.
Stan 52.
Starý Bydžov, viz Bydžov.
Stebeň 73.
Stillfried 6.
Stojčín 23.
Strabo 44.
Strakonice 61, 113.
Straminides Bohdanecký Jan, farář hlinský 50.
Stráník z Kopidlna 7.
Stráž 63.
Strniště Josef 127.
Stropnička 23.
Strunkovice 113.
Strýček Bartol. 24.
Střenice 139.
Stříbec 62.
Stříbrský, viz Crinitus.
Studer 2.
Studnice 52.
Sudlice z Jívovice 62.
Sudslavice 6.
Suchov 49, 91.
Suchý Matěj 130.
Sulice 43.
Sulovice 43.
Sušice 104, 105.
ze Svárova 35.
Sweerts-Spork hrabě 103.
Svévové 46.
Svijany 87, 137.
Sviny 23.
ze Svojšína, viz Zmrzlík.
Svoboda Ferd., kantor 102, Matouš 102.
Svratka 52, 126.
Svratouch 52.
Sýcín 130, farář 131.
Sychrov 136.
Szombathy 6, 7, 86.

Šalamoun, primas kasejovický 24.
Šárka 42.
Šašek z Mezihoří 67.
Šebek Matěj, zedník 130.
Šembera Al. Vojt. 8, 9, 45.
Šíma Josef 11.
Šimák J. V., Dr. 32, 142.
Šipka 6
Šírer z Valdhajmu 134.
Škoda Valentin 136, 137.
Šlechta Jan Křivoklátský 26.
Šlechta Vojtěch, malíř 128, 129.
Šnajdr Ludvík 42.
Šotek Stanislav 60.
Španovský z Lisova 63.
Špulíř z Jiter Václav 63.
Šťáhlavy 42, 43.
ze Štěkře 63.
Štěpán, sladovník 62.
Štěpánek, farář hlinský 126
Štěpánek Josef 50.
Štěpánov 60.
Štěpánovice 64, 67.
ze Šternberka 24.
Štos z Kounic 65.
Štramberk 6
Šubert Fr. Ad. 32.
ze Švamberka Jan 61.
Švýcarsko 42.

Tábor 15.
z Tamfeldu viz Cukr
Tasov 91.
Tatobity 67.
Taubach 6.
Thierschneck 82.
Thonetschlag, viz Rohanov.
Thurn-Taxisova Marie Isabella 131.
Tchořovice 23
Tikali z Bělčic Jan 24.
Tista z Libštejna 64
Tlačisvět 60
Tloskov 27.
Tlustý Josef 57.
Tmáň 35.
Tomek W. W. 26.
Tomíček Antonín 29, 140.
Topič Jan 133.
la Torge 5.
z Treuenburka 72.

Trmalové z Toušic 35.
Trmice 6.
z Trnové Jan 61.
Troja 82.
z Truskovic Zach. 23.
Třebická 43.
z Třebomyslic viz Dubský.
Třeboň 15, 22, 23. 60—63.
Třešňák Václav 136, 137.
Tuněchody 35.
Turnov 15, 67, 73, 88, 120, 142.
Tykalka, les 62.
Týn n. Vlt. 43.
Týnec 130.

z Úděšic Anna 61.
Uherce 44.
Uherské Hradiště, viz Hradiště.
Uhry 44.
Újezd 29, u Chocně 9, 10.
Újezdec 62, 63, 139
Újezdský Ambrož 140, Jan 140.
Umlauft 45.
Unanos z Lozína Vilém 65.
Undset 83.
Únětice 43, 82.
Unhošt 43.
Urban, písař třeboňský 62.
Určice 91.
Ústí na Moravě 117.
z Úsuší Jarohněv 61.
Uvarov 1.

z Vacinova Michna 27.
Václav II. 68.
Václav IV. 23.
Václavek Matouš 19.
z Waldheimu, viz Šírer.
Václaví 64.
Václavky 8, 9
z Valdštejna 64, 65.
Valentinides Václav Německobrodský 50.
Vaněk 44.
Wankl, Dr. 2, 6, 30, 31.
z Vartmberka Jaroslav 137.
— Ota Jindřich 15.
Vazovec 122.
Včela Čáslavská 38.
Včelákov 52.
Vdovec Daniel 24.
Vejvanov 139.
Veliš 43.
Velká 49.
Velká ves 42.
Velvary 42, 70, 71.
Vendové 45.
»Věnec«, hradiště 116.
Vesec 136.
Vesecko 121.
ze Vchynic Vchynští 51 52, 53, 54, 127.
Vídeň 45, 110.
Willendorf-Aggsbach 6.
Vinařice 44
Vincenc, písař třeboňský 62.
Vindové 45.
Virchow 1, 46, 83.
Víškov 48.
Vít, úředník milevský 15.
Víta ze Rzavého 63.
Vitanov 52.
Vladislav II. 61.
Vlaský ze Sionu Pavel 63.
Vlčí 43.
Vlčí důl 93.
Vlčice 27.
Vlkava 131.
Vocel Erazim 2.
Vodalnovice 122.
Voděrady 9, 23, 122.
Vogt Karel 87.
Woldřich J N., Dr. 1—7, 87, 113, 116.
Volfram, arcibiskup 23.
Volyň 113.
Volyňka 113.
Volyňský viz Jakobides.
Vorlíček Jan, malíř 57, 129.
— Václav 21.
Voříšek Jan 129.
— Jiřík 16.
Votava Eliáš 141.
Votrubec Vratislav 7.
Vraclav 9, 13.
Vratislavova z Lub 15.
Vrbka M. 90.
z Vrbna 51.
Vrutice Kropáčova 44.
Vsetín 117.
ze Vstuh 22.
Všeboh 43.
Wurmbrand 6.
Vydra Štěpán 139.
Výmar 6.
Vysočany 44.
Vysoké Mýto 7, 8, 9, 12.
Vyšehradský probošt 133, 136.
Vyšší Brod 61.

Záběhlice 43.
Záborčí 120.
Záborský z Brloha Jan 23.
— Bořivoj 24.
Zabrzycki 110.
ze Zahrádky Brus 60.
Záhoří 48.
Záhorčice 103.
Zachyášek Jan, měštan knínský 16.
Zalíbený 52.
Zámostská Zuzana 16.
Zámostský Ludvík 17.

Zářebí 61.
Zásadský viz Jeník.
ze Zásmuk Heřman 63.
Zbiroh město 139.
Zborovice 113.
Zčechovská Alžběta 16, Kateřina 16, Vít 17.
ze Zdenína Zdeněk 24
Zeiselberk 6
Zelená Hora 48.
Zeman Blažek 62, Ondřej 136, 137
Zemánek Jiří 101, Pavel 24.
ze Zhoře viz Probošt.
Zhořelec 23.
Zikmund, opat vyšebrodský 61.
Zítek Jan P. 60.
Zliv 44.
Zlonice 43, 70.
Zmrzlík ze Svojšína Václav 123.
Znojmo 110.
Zrůbek 16.
Zvíkov 15.
Zvoleněves 43.
Zuman Fr 18, 93.
Zuman, kaplan 130.

Žák Pavel 51.
Žalov 44.
Žantov 67.
Žďárek 122.
Žebračka, studánka 118.
Želeč 63
Želízko J. V. 113.
Žeranice 91.
Žerčice 130.
Žernoví 64, 65.
Židovice 43.
Žlutický Jiří, farář 131
Žundálek Fr. H. 136.

Ukazatel věcný.

alluvialní doba 3, 4—7.
anthropozoická skupina 5.
antrymolithický stupeň 4—7.
apologie stavovská 14.
appellace 22.
arcibiskup 23.
arcijahen 23.
astropelekia 17.

»z barvy« fěrtoch 9.
blitzsteine 48.
blouznivci náboženští 117.
bronzová kultura, viz kultura.
— jehlice 81—88.
brusliček 12.
bzovský stupeň 41.

campignyenne, doba předhistorická 41.
cechy 127.

dávky poddanské 22.
desátek 22, 50.
diluvium, viz doba
dlouholebci 4.
doba alluvialní 3, 4—7.
— diluvialní 2, 3, 4—7.
— duchcovská 113.
— eolithická 2.
— glacialní 25.
— hallstattská 43.
— kovová 42, 44.
— mesolithická 4, 5, 7.
— praeglacialní 2, 5.
doba praehistorická 1—7.
— viz i kultura.
donderklost 48.
donnerkeile 48.
dudy, »nadudané« rukávy 9.

elfenstein 48.
erbověda 141.

fůry poddanské 136.

gallský stupeň, viz stupeň.
gemmae cerauniae 47.
glacialní období 2—5.

hallstattský, viz doba, stupeň, kultura 43.
haltéře rybní 62, 73.
hasa, háska 73.
holystones 48.
horácký kroj 10.
hradby městské 95—97.
hradiště 113, 116.
hřivna lipská 141.
huť železná 51.

chassy-robbenhaussienne doba předhistor. 2, 4.
chélléenne, doba předhistor. 2, 4.
chellès-moustérienne, doba předhistor. 4, 5.

jantar v nálezech 43.
jehlice 87
jeskyně Gudenusova 6.
jezy v Praze 28
ježek, hračka 49.
jména erbů 49.

kacíři 52.
kat 70.
kalpolithický stupeň 42.
kancelář česká 24
kénozoická doba 2, 4.
keramika předhistorická 47.
keraunia 47.
kjökkenmödding 3, 7.
kláštery, viz Třeboň.
kolové stavby 3.
kolovrátek, hračka 49.
komora královská 23.
kondraška, sukně 10.
konšelé 23.
kostry zazděné 73.
kovová doba 42.
klášter v Třeboni, viz Třeboň.
krátkolebci 4.
krčmy 133.
krepinky 12.
kroje české 7—14.
kříže staré 29.
kšafty poddanské 135.
kultura bronzová 43—46.
— duchcovská (= laténská) 43, 44, 46.
— hallstattská 44.
— laténská 43, 44, 46, 113.
— orientalská 44.
— římská 43, 44.
kyperské jehlice 87.

laténská doba 43, 44, 46, 113.
lapides fulminis 47.
limburáci, knoflíky 11, 13.
limpy 25.
literátská bratřina v Sušici 104, 105.
lingua di S. Paolo 47.

maděra, čepice 8.
magdalénienne, doba předhist. 2, 4, 6.
majestát z r. 1609. 14.
májky 88.
malíři: Führich 72.
Novotný Jan 57.
Sokol Jan 57.
Šlechta Vojtěch 129.
Vorlíček Jan 57.
Voříšek Jan 129.
máslovický stupeň 41, 42.
merovejský typ 44.
mesolithická doba 4, 5, 7.
mezulánka, sukně 9.
mincmistr Mik. ze Schönfelda 141.
moensurar 48.
monstérienne, doba předhistor. 2, 4, 6.
monstér-magdalénienne, doba předhistorická 4—6.
most Karlův v Praze 28.
»muďaté« rukávy 11.
museum národopisné 31, olomoucké 30, uměl. průmyslové v Rudolfinu 18.
musejní spolek v Olomouci 30.
mýto 22.

nápad dědický 22.
národopisné museum 31, společnost 32, výstava 31, 32.
násilí 139.
nástroje předvěké 2, 3.
neanderthalská lebka 2.
neolith 3, 4, 7, 41—44.

očepák 12.
odúmrti 22, 135.
osteologie 30.

palaeolith 3, 4, 7, 44.
pangrotka, čepice 8.
pazourkové nástroje 1.
pernice, čepice 11.
platy poddanské 22, 23, 134.
plavení dříví 61.
poddanství 135.
pojezdy 136.
pojistebný oves 60.
pokuta za násilí 139.
polír Kylich 130.
pořec, pořez 32.
postglacialní doba 2, 5.
pozalednění 2.
praeglacialní doba 2, 5.
prapory cechovní 59
právo hraniční 65.
předhistorická doba 1—7, 42—46.
přechodní stupeň k historii 43.
purgatory hamers 48.

rapínový, viz kroj 10.
robbenhaussiénne, viz stupeň 3.
robotníci 135.
románské stavby 121.
románská kultura, viz kultura římská.
rybníky, Tisí 62, Velfl 60, 62.
rychta 133.
rychtář 26, 135.
rytiny 72.

římská kultura, viz kultura.

sgraffita 25, 73.
silnice 23.
sirotčí řád 135.
skrčenci pobočni 43.
služby válečné 22.

solutrénne, doba předhistorická 2.
soukenníci 139, 140.
společnost starožit. českých 32—38.
správcové zemští 23.
staroneolith, viz stupeň.
starý ráz Prahy 32, 35.
stavby kolové 3.
stavování lidí 23.
středoneolith, viz stupeň.
stupně předhistorické 1—7, 41—44.
— antrymolithický 47.
— gallský 43.
— hallstattský 42.
— máslovický 41, 42.
— kalpolithický 42.
— přechodní k historii 43.
— staroneolithický 41.
— středoneolithický 42.
— trymolithický 41.
sudí zemský 23.
svobodníci 136.

šibenice, hračka 49
školní věci a osoby 98, 104.
šmuk 11.
šorčík u sukně 9.
špitál 22, 23, 62.

thunderstones 48.
tordenston 48.
tordenkile 48.
trýbka, čepice 9.
trymolithický stupeň, viz stupeň.
typ merovejský 44.
— stěhování národů 44.

úrok poddanský 135.

valy spečené 116.
várky pivní 61.
»vejložek«, košile 8, 13.
vicekancléř 24
vlk, hračka 49.
vlnovka 113.
»vyrážená« pentle 9.

zazdívání 73.
zbraně 97, 140.
zedník Šebek 130.
zvonaři: Daniel z Hory Kutny 55.
Drack Ig 57.
Hillerova 56.
Jiří z Brna 129.
Mělnický Jakub 131.
Paul 129.

ČASOPIS

SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH

V PRAZE.

REDAKTOR:

JAN SOUKUP.

Ročník VI.

1898.

PRAHA, 1898.

NÁKLADEM SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH V PRAZE.

TISKEM F. ŠIMÁČKA.

ČASOPIS
SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH
V PRAZE.

Časopis jest vydáván pouze členům Společnosti a to zdarma. — Expedice jest na Král. Vinohradech, v Sázavské ul. č. 14. n.

Číslo 1. **Vydáno v březnu 1898.** **Ročník VI.**

Pole popelnicová u Jikve v Nymbursku.

Aug. Hajný.

Již od mnoha let dobývají hospodáři zdejší na polích štěrk uložený pod ornicí, který prodávají na okolní silnice. Pole ta rozkládají se většinou od Jikve směrem jižním a leží skoro vesměs po návrších, kdežto vesnice jest rozložena v mírném údolí. Při dobývání štěrku přicházívají dělníci na jámy, naplněné černou popelovitou prstí a to (krom velmi skrovných výjimek) na všech pozemcích ležících na jih od vesnice, totiž „za Račany“, „na Malém důlku“, „na husarku“, „u háje“. Aby možno bylo posouditi velikost naleziště, opatřil jsem si výměru těch pozemků, na kterých skutečně jámy nalezeny byly. Jest jich celkem 29 a měří 56 jiter (32 hektary). [1]) Poněvadž však určitě možno tvrditi, že jsou jámy popelovité také na těch polích, která leží mezi výše uvedenými, na nichž posud kopáno nebylo, a která měří 30 jiter (17 hektarů), tedy rozkládají se pole popelnicová na 36 jitrech (asi 50 hektarech). Mimo to ještě možno předpokládati, že jsou též hroby na polích okolních, zvláště „u háje“, kde štěrku nedobývají, tak že by výměra udaná ještě vzrostla. Kromě toho nalezeny byly také jámy popelovité na východ nad vesnicí „na vrše“ na dvou místech, potom též na západ „pod křížem“. Na těchto místech kopána byla cihlářská hlína. V jamách mělkých byly střepy z nádob až na 2 cm. silné, z hlíny do červena vypálené a hojně pískem promíšené.

V polích popelnicových jsou jámy dvojího druhu. Předně jámy kulturní, totiž zbytky chýší, potom hroby, jichž jest většina.

Zbytky chýší bylo možno pozorovati na jednom pozemku „na husárku“, jenž jest již celý překopán. Jest to poměrně nejvyšší místo na celém návrší. Půda po celém poli byla pod ornicí černá, pro-

[1]) Článek jest již několik let připraven a od té doby objeveno větší množství hrobů na těchže místech, potom též nově na návrších, ležících na severozápad od Jikve, zvaných »Na kamenci« a »Na šibínkách«. Také byly objeveny hroby kosterné s nádobkami.

míchaná popelem a uhlíky, a bylo v ni mnoho střepů a kostí. Vrstva ta leží na štěrku a jest průměrně asi 20 cm. silná. Jámy kulturní jsou po celém pozemku roztroušeny a jsou různé velikosti. Nahoře širší, čím níže ke dnu, užší. Některé jsou 1 m. hluboké a na hoře

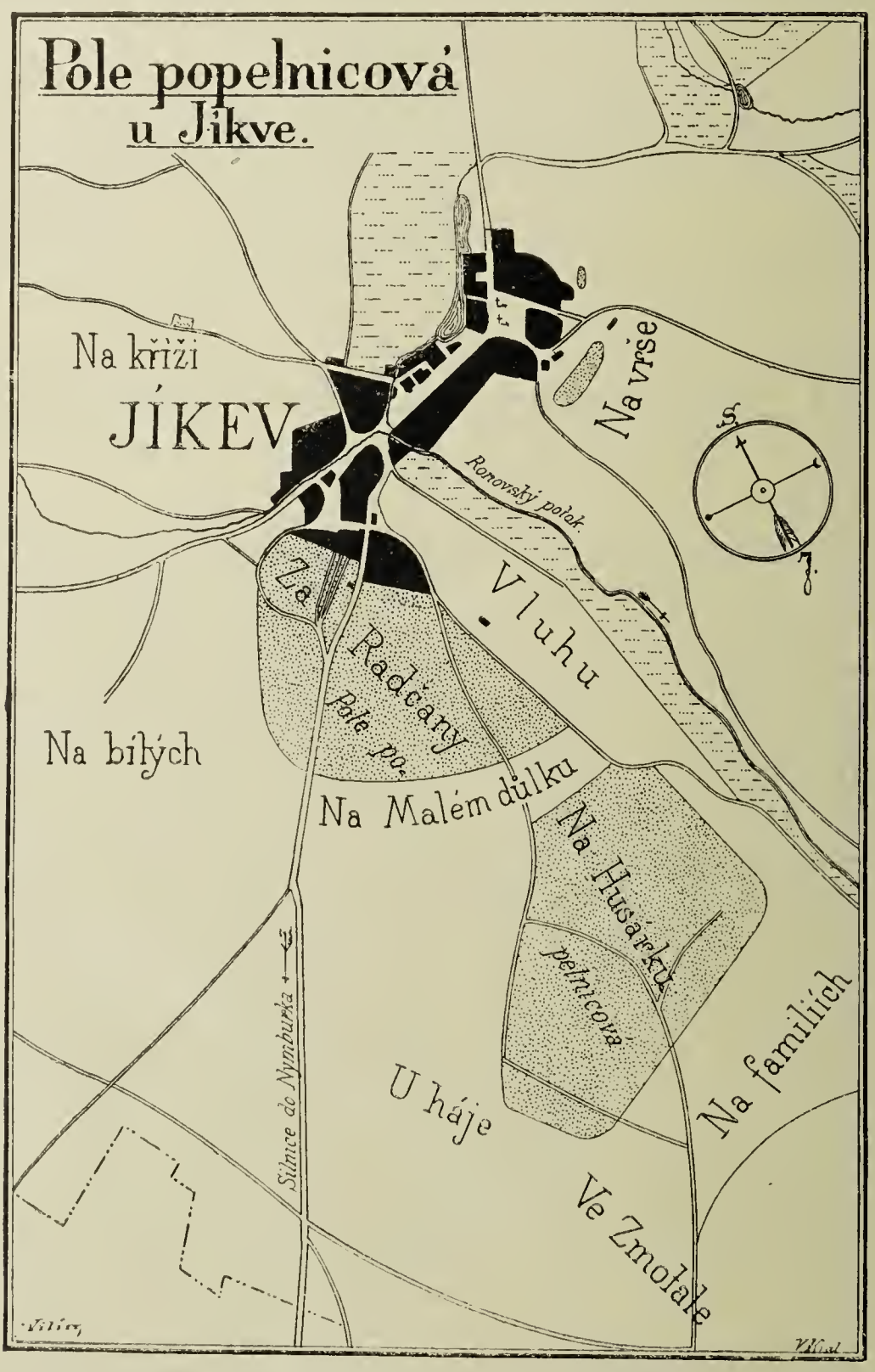

Obr. 1. Dle náčrtu A. Hajného kreslil Vojt. Král ryt. z Dobré Vody.

2 m. v průměru, jiné byly velmi veliké. Letos dal si hospodář z jedné takové jámy vyvézti hlínu. Byla 2 m. hluboká, 4 m. dlouhá a 3 m. široká Všechny jámy byly naplněny hlinou, promíšenou silně popelem a uhlíky. V hlíně bylo hojně střepů z nádob, kostí zvířecích, čelistí ovčích nebo kozích. Velmi po skrovnu bylo nalezeno šperků a nástrojů. Chýže byly nejspíše kryty střechou z proutí upletenou a oma-

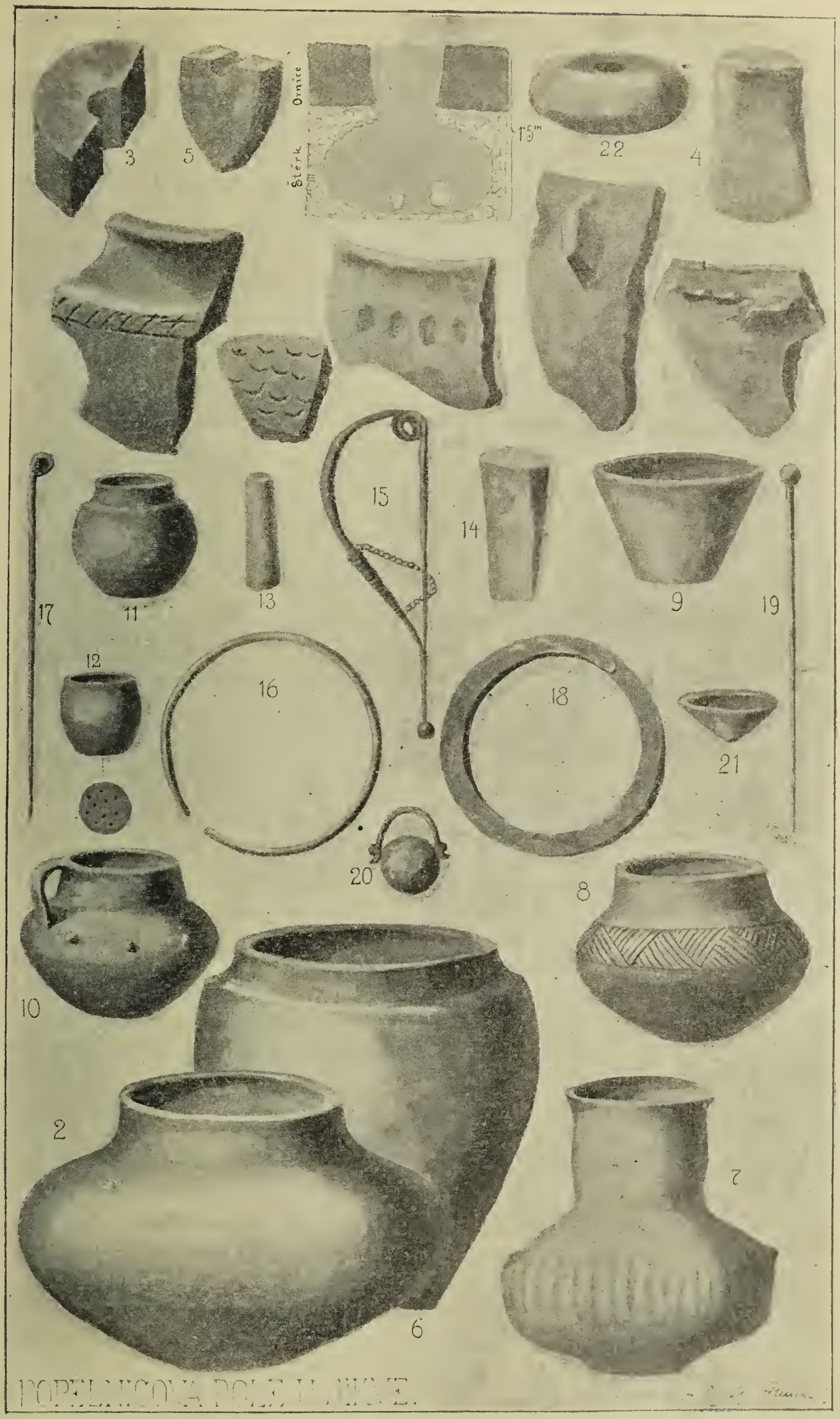

Obr. 2. Předměty z popelnicových polí u Jikve.
Dle náčrtu Aug. Hajného kreslil František Zuman.

zanou hlinou, poněvadž hlína jam obsahuje mnoho opálených kusů mazanice s prstovitými otisky. V mazanici viděti jest též otisky plev a zrnek obilných.

Hroby jsou vesměs žárové. Jsou to jámy buďto nálevkovité nebo kotlovité, 1—2 m. hluboké, nebo jsou též svrchu nálevkovité a teprv asi v hloubce 60 cm. se rozšiřují kotlovitě (obr. 1.). Nalezány bývají obyčejně v řadách za sebou. Na povrchu pozemků není viditelné stopy hrobů. Byly-li kdy nad nimi mohylky, jsou nyní rozorány. Hroby provází všeobecný znak polí popelnicových, totiž chudoba milodarů. Zajímavou jest pouze keramika. V každém hrobě jest jediná veliká popelnice, velmi zřídka dvě. Jest tvaru baňatého (2.) a naplněna popelem zemřelého. Kolem popelnice rozestaveny jsou četné jiné nádobky tvarů velmi různých. Někdy ve velké popelnici vložena bývá ještě menší, nebo bývá též popelnice přikryta pokličkou, podobnou misce. Dno jámy jest někdy vyloženo většími kameny, totiž kusy pískovce nebo ruly. Nikdy nejsou na dně kameny opukové, která zde se láme, nýbrž vždy kameny odjinud přinešené. Jsou to snad zbytky rozbitých ručních mlýnů.

Mezi množstvím hrobů můžeme rozeznávati nádoby dvojího druhu a dle nich můžeme si též i hroby na dvě skupiny rozděliti. Ke skupině prvé čítali bychom hroby, v nichž popelnice i ostatní nádoby jsou hrubě urobeny a stěn velmi silných. Dělány jsou v ruce z hlíny žluté, promíšené hojně pískem a špatně vypáleny. Na povrchu jsou žlutavé. Někdy bývá též hlína, z které jsou udělány, kromě písku též promíchána rozemletým dřevěným uhlím, tak že na lomu jsou černé, kdežto předešlé jsou červenavé. Bývají též na povrchu tuhovány. Dle barvy lomu neřídí se barva povrchu nádoby. Často najdou se střepy na lomu černé s povrchem hnědým a naopak střepy na lomu červenavé s povrchem černým, tuhovým. Nádoby jsou bezuché a povrch jich není ornamentován. Přesné jich tvary nemohl jsem zjistiti, protože bývají již v zemi rozlámány a potom, špatně jsouce vypáleny, jsou ve vlhké půdě rozmočeny a jakmile se půdou hne, ihned se rozpadávají. V hrobech s nádobami tohoto druhu nenalezl jsem dosud předmětu kovového, za to však v prvním půl kamenné sekery (3.), v druhém také půl kamenné sekery a kamenný klín (4., 5.).

V hrobech, náležejících druhé skupině, bývají popelnice tvarův úhledných, což lze zvláště říci o nádobkách ostatních, jako milodary kol popelnice rozestavených (6., 7., 8., 9, 10., 11., 12.). Mají stěny tenké, zejména některé malé nádobky nemají stěny silnější 2 mm. Co se týče tvaru a zevnějšku jich, těžko jest rozhodnouti, náležejí-li typu lužickému nebo slezskému. Soudil bych, že nesou spíše ráz typu lužického než slezského hlavně proto že hlavní znak náležející tomuto typu, totiž omalování nádob, zdejším nádobám úplně chybí. Nalezl jsem pouze jednou střep nádoby, který měl černý pruh na hnědém povrchu. Nádoby zhotoveny jsou z hlíny buď úplně čisté a jsou tedy na lomu červenavé, buď z hlíny smíšené s rozemletým dřevěným uhlím nebo tuhou. Často bývá též ve stěnách nádoby viděti mnoho lesknoucích se lupínků slídy. Nejspíše byla i rozemletá rula do hlíny přimíchávána. Povrch nádob jest buď žlutavě hnědý neb černý, tuho-

vaný a při tom pěkně lesklý. Jen o jedné nádobce zvláštního tvaru (7.) vím, že měla povrch bílý. Nádoby s povrchem hnědým bývají přímočárně ornamentovány, nádoby černé méně. U obou druhů jest břicho nádob často ozdobeno pupíky, které jsou buď jednoduché, podlouhlé, utvořené stisknutím hlíny mezi prsty, nebo pěkně kulatě a na povrch nádoby přilepené. Nádoby mají také ucha. Ta však nejsou větší, než co by prst prostrčil, jmenovitě u nádob objemnějších. Nalezeny byly též nádobky se dnem dírkovaným (12.).

Jak již jednou řečeno bylo, jsou hroby velmi chudy na milodary. Zřídka najde se prostá sponka nebo náramek. V popelovité půdě kolem jam bydlištních nalezl jsem kamenný roubík (13.), potom roubík větší, ku konci na způsob klínu sploštělý (14.), dále sponku bronzovou, tvaru typu certoského (15.) a kroužek železný (18.), zhotovený na způsob náramku. V hrobě jednom nalezeny byly železné kroužky, připevněné ke kusům železného plechu, snad zbytky kování dřevěného štítu, massivní železná koulička s obloučkem jako u zámku (20.), potom též zbytky náramku bronzového, v němž vložen železný drát, jako by vtepán byl. Přeslenů nalezne se v hrobech dosti. Jsou páleny z hlíny černé tvaru buď kulovitého nebo miskovitého (21., 22.). Za mnoho let, co štěrk na polích se dobývá, rozkopáno bylo najisto na sta hrobů, nalezeno zajisté dosti milodarův, ale zachovalo se velmi málo. Nyní odkryje se ročně průměrně kolem 30 hrobů, ale nádoby bývají bohužel již v hrobě rozmačkány, aneb, jsou-li celé, velkou vlhkostí půdy jsou tak rozmočeny, že jest těžko zachovati je. Potom dělníci neradi se zdržují s volným odkrýváním.

Shledali jsme tedy na polích popelnicových u Jíkve dvojí druh hrobů s milodary kamennými, bronzovými i železnými a jest nám aspoň přibližně určiti, které asi době zdejší pole popelnicová náležejí. Z rozsáhlosti naleziště a z různosti hrobů soudím, že krajina zdejší osídlena byla lidem zvyklým takto své mrtvé pochovávati ke konci doby bronzové. Byl-li to lid slovanský, těžko určiti. Esovité náušničky ani nádoby vlnovkou ozdobené, pokud mi známo, nebyly nalezeny. Osídlení to přetrvalo zajisté až do doby historické. Z hrobů doby pozdější nalezeny byly u nás před léty „pod vrchem“ hroby kostěrné v řadách, se zbytky rakví. Zbraně neb něčeho jiného nebylo nalezeno, pouze zbytky nějakého dřevěného sloupu. Také letos nalezeny byly na sever ode vsi dvě kostry a u nich také zbytky nějakého do země vraženého sloupu. U koster nebylo nalezeno nádobky ani ničeho jiného.

Hra sv. Tří králů na Mor. Valašsku.

Mat. Václavek.

Od sv. Štěpána počínajíc až do sv. Tří králův (a po nich ještě několik dní) je doba, v níž pastouškové, tři králové a rozličtí koledníci vůbec navštěvují domy, prozpěvujíce a přednášejíce přiměřené

písně. Letos zavítali na Vsetín ze Slušovic na Vyzovsku tři statní hoši jako „tři králové“, ale obešedše několik domů, musili jako „cuzáci“ koledování zanechati. Náhoda přivedla je také do školy, a tu já se synem vzali jsme milé hochy do výslechu, jak provozují tuto hru: jeť poněkud odchylná ode hry tříkralské na Vsacku![1]) Výsledek práce té následuje.

Chlapci mají košile bílé oblečeny, přepásané pásem z malovaného papíru nebo červeným šátkem. Na hlavách má Kašpar a Melichar zlatou, Baltazar stříbrnou, zubovatou korunu, okrášlenou drahými kameny — nalepené to kousky barevného papíru. Vousy pod nosem naznačí si černidlem, líce silně počervení. Baltazar mívá bradu, někdy i celý obličej začerněný.

Zaklepavše holí na dvéře, vstoupí do světnice — Baltazar zůstane poněkud v pozadí — a recitují známým církevním způsobem:

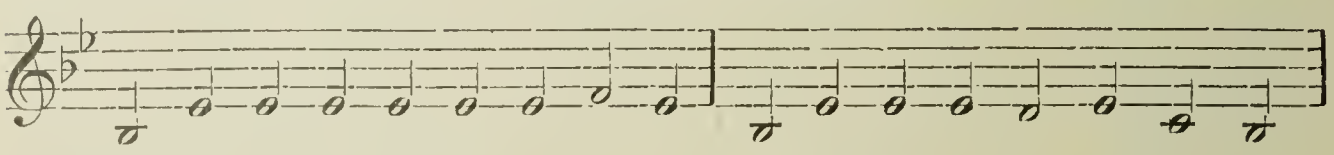

My tré krá-lo-vé i-de-me k vám, ščestí, zdra-ví vin-šu-jem vám.

1. My tré králové ideme k vám, ščestí, zdraví vinšujem vám.
2. Ščestí, zdraví, dlúhá leta, přišli zme k vám z daleka.
3. Herodes z okna kúká, vidí tři krále z daleka:
4. »Daleko je cesta vaše?« — »Do Betléma cesta naše.«

Nyní *Kašpar* obrátí se k *Baltazarovi*:

A co ty tam, černý, vzadu,
vystrkuješ na nás bradu?
Jaká jest toho příčina,
že tvá brada je opálena.

Baltazar: Slunce jest toho příčina,
že má tvář opálena.

Teď sestoupnou se do kola a zpívají všichni:

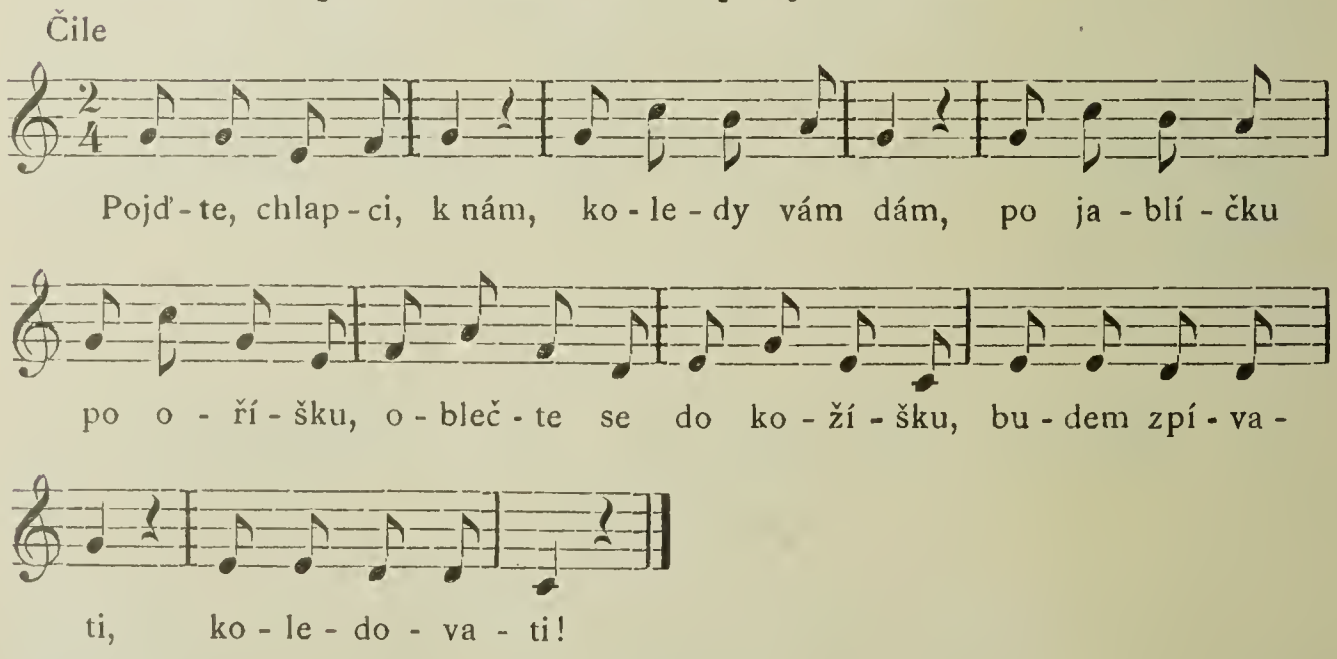

[1]) Viz moje Moravské Valašsko, lidop. obrazy 70—72.

1. Pojďte chlapci k nám,
koledy vám dám,
po jablíčku, po oříšku,
oblečte se do kožíšku,
budem zpívati, koledovati!

2. Už je zima, mráz,
slyším divný hlas,
ptáci v půlnoc vyzpěvují
pastýřové vytrubují:
»Co to nového, neslýchaného?«

3. V oblacích krásný
anděl se snáší,
lidu hlasně prozpěvuje
a všem rádosť vyjevuje:
Narodil se nám,
Ježíš, Bůh a Pán.

4. Leží v Betlémě,
v chlévě na seně.
Nemá žádné poduščičky
ani chatrné plenčičky,
už je zrozený, na ten svět bídný.

5. Už vy děvčátka
i pacholátka
malá, velká se zeberte,
Ježíškovi dary neste,
Jemu je dáte,
každý, co máte!«

6. Verunka běží,
už je u dveří.
Nese flašu smetaničky,
hrudu másla a krupičky
Ježíškovi dát,
krupičku zhřívat.

7. Honzíčku, pospěš
a do lesa běž!
Dones rozdíčka suchého,
zahřej Ježíška útlého,
by neměl zimu,
z matičkú milú.

8. Tu hneď zahráli
malému králi
na husličky a dudičky,
bubnovali mu písničky,
cin, cin, hopsa sa, zpívala chasa.

Dozpívavše, omlouvají se:

»Za zlé nemějte, že zme tu byli!
S Kristem Pánem ostávejte!
Pochválen buď Pán Ježíš Kristus!«

Jiný způsob hry.

První král (vstoupí sám a říká): Kubernátum, ku Betlému štuplikatum, Jeruzalemus.

Gdyž jsem já k vám přišeł, zpamatovat sem sa nemoh. Zavołáł bych na bratránka svého, ale nevím, bude-i sa mi chtět ozvati. Ale budem prubirovati. (Jde za dvéře pro druha.) Hurdy, burdy —

Druhý král (vstoupí): Co ty na mě s velikým hłasem voláš, neb su ve velikém strachu. Chodím jako nemilená ovečka po horách a po dołách, po tych nejvěčích pustatinách.

První král: Gde zanechał's bratránka mého?

Druhý: Ešče sa tam vleče pozady.

První: Běž mi rychle pro něho! Jak mi pro něho nepůjdeš, týmto obuchem łátaný budeš.

Druhý: Já ti rychle pro něj půjdu,
dłúho sa ti tam meškat nic nebudu.
(Jde za dvéře pro třetího): Hurdy, burdy, Gryco starý!

Třetí král (vejde): Co vy tady, íte, pijete,
na mně starého Grycu nepamatujete!
Já, starý Gryca, chodím po horách,
po dołách, po tych nejvěčích pustatinách.
Již sem 9 párů krpců zedrał
a ešče sem sa nenažrał.

První: Já sem ti dál chleba ze syrem.

Třetí: Ty's mi dál chleba ze syrem,
ale's mi ho tak přesušíl,
že sem si na něm všech 32 zubů vytrúsíl.

První: Já sem ti ho nepřesušíl,
ale sem ti ho z gruntu srdce vyjevíl.
Jak sem si na hlavě kłobúček popravíl,
počali tam flautami hráti,
husle štemovati,
já sem sa náramně ulekł,
pak sem utékł.

Všichni tři pak zpívají:

Mírně:

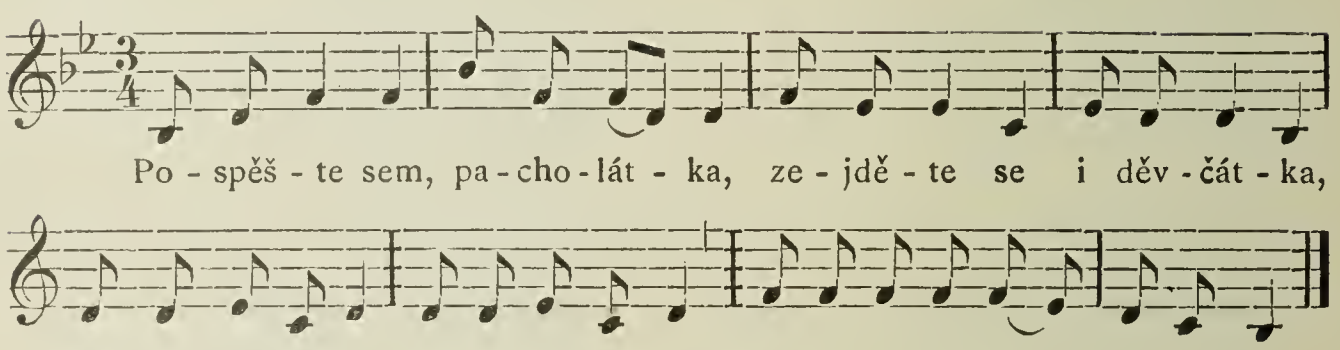

1. Pospěšte sem, pacholátka,
zejděte se i děvčátka,
budem zpívati,
koledovati,
Emanuel král volati.

2. To děťátko v malém chlévku
nemá to žádné kolébky.
Běž tam, Karlíčku,
vem kolíbčičku,
pospěš s ní z rána do vršku.

3. Josef Tě bude vítati
a Maria kolíbati:
Nynej, Ježíšku,
malý panáčku,
králů, pánů všech panáčku!

Z Frydlantska.

Dr. *J. V. Šimák.*

Na samém českoslezském pomezí u výběžku frydlantském bývala v 16. a 17. stol. řada zemanských dvorců, jichž držitelé jako manové sloužili k zámku Frydlantu. Sedláček v Hradech X. 195 zmiňuje se pouze o jednom, Ullersdorfu. Obšírně objednal o nich Jul. Helbig v Neues Lausitz. Magazin LXXII. 1. str. 41—122 Regesten zur Gesch. des Lehensadels der Herrschaften Friedland und Seidenberg.

Po vladyckých těch rodinách zbyly některé památky v okolních kostelících.

Z chrámků sám nejzajímavějším je kostel ve Wiese (ves slula snad druhdy Loukou) u Seidenberka. Stojí nad vesnicí, na výšině, viditelné zdaleka. Loď má podobu téměř čtverce, k němuž na vý-

chodním boku připíná se pravoúhlý chor lomeným obloukem vítězným. Chor má klenbu křížovou; žebra hluboko založená profilována jsou pěti stranami osmiúhelníka a sbíhají se ve kruhovém svorníku.

Klenutí lodní je v severních Čechách unikem. Všechna klenba spočívá na jediném pilíři osmibokém, nízkém, jenž je zároveň středem sítě železné. Ornament sítě tvoří čtverec, postavený ve čtverci na roh. Diagonály obou sbíhají se v pilíři. Úhlopříčky vnějšího čtverce a strany vnitřního neprotínají se v úhlech, nýbrž vbíhají do rohu menších čtverců, jež na průsecích jsou položeny. (Viz obr. 3.)

Výjimku v pravidelnosti činí žebro úhlopříčné vnitřního čtverce, běžící směrem k choru. Nesbíhá až ke zdi, nýbrž rozdvojuje se asi v půli u vidlici, jejíž ramena sekou přilehlé strany vnitřního čtverce.

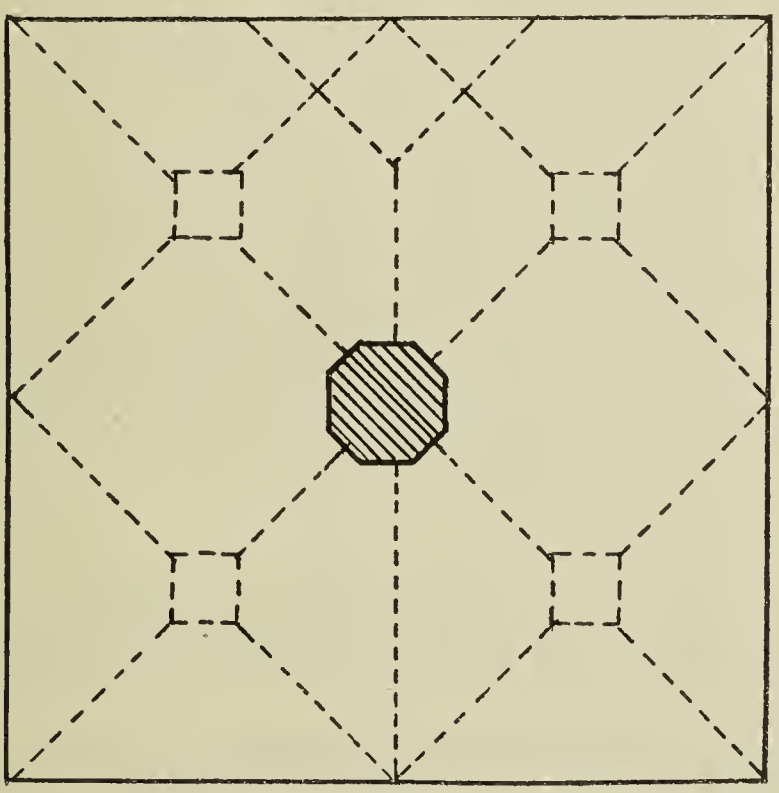

Obr. 3. Síť klenbová v lodi kostela ve Wiese.

Assymetrií tou způsobeno jest, že ke zdi chorové pojí se zdánlivě trojí travée klenbové, kdežto ke stěně západní jen dvojí. Nepravidelnost ta není celku na úkor.

Výkres přidaný je pouze schematický, nebyloť mi lze, abych poměry přesně vyměřil.

Z drobných článků jmenován buď portálek v pravé stěně lodní. Ostění jeho utvořeno je dvěma oblouny postranními, dvěma žlábky a středním oblounem, nasazeným na hranu. Profilování dole vyrůstá z desky šikmo sříznuté, nahoře sbíhá se v pěkný končitý oblouk. Staré dubové dvéře gothického kování zavírají vchod.

Za oltářem v choru spatřuje se sanktuarium ve zdi. Rámec tvoří prostý hranol, jehož hrana vnitřní je sříznuta. Na rám vsazen je trojboký vysoký štítek, posázený žabkami, tympanon pak rozčleněn ve 3 listy. Křtitelnice z kamene tesaná stojí na noze tvaru prostého válce. Dva oblouny tvoří přechod k nádobě, jež má podobu

úplné polokoule. Noha i tělo je bez ozdob, na svrchu patrny jsou stopy kroužení. Kolem horního okraje běží mezi 2 parallelnými oblouky ozdobný pás, utvořený ze 16 destiček čtvercových. Na deskách střídají se reliefové ozdoby: lodyha o 4 lístcích, čtverlist jetelový, podvojné okénko, zavřené jetelovými oblouky, kružba o dvou plaméncích. Podrobnosti mizejí pod omítkou.

Ráz stavby chrámové i všech detailů okazuje na konec doby gothické.

Z doby pozdější zachovalo se památek jen málo. Na levé stěně choru zazděno je veliké epitafium, zpodobující rytíře v kroji XVII. věku, an klečí před krucifixem. Nad postavou čteme zlatým písmem vrytý nápis na černé desce:

Hier vor dieſen Epita:
lieget im Gott der hoch wohl Edelge
bor : U : geſtrenge H. Friederich von
Üchttritz Erbherr auff wieſe
die 12 Jahr geweſe. Hauptmann
der herrſchaft Greffenſtein deſſen
Seele Gott, die Heilige Drey
faltigkeit in dero genedigen Schutz
mit genädigem aufnehmen wolle.
ſtarb ſel. Ao 1661 den 14 Jan. ſeines
Alt 63½ Jahr 22 tage.

Na podstavci psáno jest

Dieſes Alles iſt verfertiget worden
bei ſeinem Leben Ao 1650 den 22 Mai.

Rám utvořil kamenník ze hřmotných volut barokových, mezi nimiž hledí hlavy andělské. Na štítu 2 andílci nesou erb: 2 klíče křížem přes sebe položené.

Dílo je práce neumělé a nad to přetřeno hrubým nátěrem.

Schaller ve své Topografii IV. díl Pr. 1790. str. 292. píše, že za doby jeho ozdobeno bylo nitro svatyně erby Hoberků z Lípy, Nosticů z Ullersdorfu, Haugviců z Biskupic, Kyjů z Bertelsdorfa, Geislerů z Bílé, Zalců z Lindy, Stangenů ze Stonsdorfu, Belviců z Nostvic, Černousů z Černous a rytířů z Gerštorfu. Pod kruchtou bylo epitafium rodiny Buchlerů z r. 1691., na hřbitově pomníky z r. 1521., 1560., 1586. Po tom všem nyní ve chrámu není stopy, na hřbitově při zdi kostelní postaveny jsou jen 4 kameny náhrobní, zašlé a porouchané.

1. Největší zpodobuje rytíře v plném brnění. Na obrubě lze čísti jen toto ..DER... VND ERNVESTE BERNHART VON MIL... ENTSCHLAFFEN DEM GOTT VND... Litery jsou vypuklé.

Čtyři erby na desce, vedle postavy: V pravo nahoře: tři vodorovná břevna; dole: ostrev o 6 sucích na pokos z levého rohu horního do pravého dolního; v levo nahoře: žernov; dole: tři kruhy v sebe spletené, nad přílbou ruce, držící polokruh.

2. Rytíř v brnění. Z rytého nápisu přečteš jen VORMITTAG. Erbů pět, tři na pravé straně jsou úplně neznatelny, na levé poznáš ve štítu horním střelu vzhůru obrácenou, na dolním suk nebo ostrev na pokos do pravého rohu vzhůru.

3. Paní. Opis rytý: ANNO 1588 DEN 26 SEPTEMBRIS DIE EDLE EHRNTVGENDREICH FRAV MARIA GEBORNE TSHIRNHAVSEN... JOHAN VON HOBERGH... WIES.. AV.. GELIEBTE HAVSFRAV.. E VORSCHIEDENDE.

Na rámu obruby: GOT IR VND VNS ALLEN GENEDIGSTE.

Čtyři erby. V pravo nahoře erb rozštěpený, levá půle na čtyři vodorovné pásy dělená. Pod tím D. V. ZSHIRNHAVS. — Dole erb Hoberků z Hendrštorfu D. V. HOBERG.

V levo nahoře: V erbu vodorovné břevno. Na přilbě klobouk s 8 péry. D. V. KOTWITZ. — Dole: Tři vodorovné štrychy v dolní půli štítu, nápodobně jako pruty klece. Za nimi 2 krky ptačí vzpřímené do horní půle štítu, na různo hledící. D. V. ST.. N.. (Stonsdorf?)

4. Paní. Opis rytý. ANNO 1591. DEN 30. APRIL ZWI... IST IM GOTT SEELIGEN... NACHGELASSENE WITTWE.

Na desce ALTERS... IAR, DER GNADE.

Erby: 1. Střela bez tulejky ve štítu a na přilbě mezi rohy picími. 2. Neznatelný; na přilbě dva srpy, obloukem ven vypjaté.

Hodinu k jihozápadu od Wiese je kostelní ves Engelsdorf. Chrám je stavba bezvýznamná. Na hřbitově ve zdi stojí 2 kameny hrobkové, rovněž silně poškozené.

1. Rytíř v plném brnění. Rytý opis: ANNO 1610. DEN 4. APRIL IST IN GOTT SELIGLICH ENTSCHLAFEN AM PALMTAGE.... ENGELSDORF, SEINES ALTERS IM 68. JAHRE DEM GOTT GNADE.

Erby 4. V pravo nahoře: zajíc neb králík vzpřímený, hledící v levo; rovněž na přilbě. Podpis D. V. S... — Dole: zvíře parohaté (srnec, kamzík?) v levo vyskakující. — D. V. C.

V levo nahoře: tři břevna vodorovná. — D. V. R. — Dole: neznatelný, písmo smazáno.

2. Mládenec v choděcím šatě, v bandalíru, vysokých botách.

Opis: ANNO 1644. AM TAG PETR PAVL IST... EDLE HERR KASPAR GR.. SEINES ALTERS 21 JAHR 26 WOCH.

Erby 3. V pravo horní neznatelný, v dolním zvíře jako pes, vyskakující v pravo, v levo nahoře beraní hlava (= erb haugvický).

Před kostelem u cesty nízký kříž tvaru t. zv. cyrillomethoděj-ského, z hrubého slepence. Nápisu ani znamení nemá.

V Dol. Ullersdorfě (sv. od Frydlantu) v kostele sv. Martina Schaller zapsal několik náhrobků, z nichž jeden přečetl: 1592. Den 21. Aug. Anna des ehrenverten wohlbenannten Michaels von Everharts hinterlassene Wittwe.

Kamene toho marně jsem hledal. Zbývá deska kamenná v dlažbě předsíně, na nížto možno shledati písmena BARTOL VON... a znak korouhve, pak druhá vedle ní, úplně schozelá a třetí kámen, opřený

u kostnice na hřbitově. Na něm spatřuje se postava rytířská a znaky, že však stranou lícní náhrobek přiléhá ke zdi, nelze nápisu čísti.

Ze starého kostela v Schönwaldě u Rückersdorfu (východně Frydlantu) zbývá pouze nynější sakristie a v ní sanctuarium gothického ostění, ale silně vápnem přetřené. Na hřbitově ke zdi kostelní přiléhají tři kameny náhrobkové.

1. Rytíř vousatý v brnění. Opis: ANNO 1614 DEN 6 IVNII. IST.IN.GOTT.SELIG . VORSCHIEDEN . DER EDLE GESTRENGE. EHRENVEST.VND WOLBENAMBTE HERR GEORG VON MAXEN ZV RVCKERSDORF GEWESEN HAVPTMAN ZV FRIEDLANDT, SEINES ALTERS IHM 61 IAHRE.DEM GOTT GENEDIG SEY.

Čtyři znaky. V p. h. znak Maxů z Maxen. 3 srdčité listy, v p. d. hák o 2 zubech, pošikem v pravo postavený.

V l. h. tři podkovy rozběžitě postavené, v l. d. znak gerštorfský.

2. Paní. Opis: ..1612. DEN 7 MARTI IST IN CHRIST SELIG EINSCHLAFEN EDLE VIEL EHREN THVGENDREICHE FRAV ANNA GEBORNE SCHREIBERSDORFF D. EDLEN GESTRENG:V: EHRENVESTEN GEORG. V. MAXEN AF RVCKERSDORF V. B. — Dole: 70 JAHR IHR ALTER WAR.

Čtyři znaky. V p. h. štít rozštěpený, v pravém poli půl orlice v pravo hledící, v levém břevno vodorovné. Písmena D. V. S. — V p. d. znak týž. V l. h. štít rozštěpený, pravé pole šachované, na přilbě terč se 2 péry, rozštěpený, v pravo šachovaný. D. V. B. — V l. dole ve štítu orlice. D. V. H.

3. Paní. Opis: ANNO 1595 DEN 9. IVNY IST IN CHRISTO SELIG EINGESCHLAFEN DIE EDLE VIELEHREN THVGENDREICHE FRAU VERONICA GEBORNE SCHREIBERSDORF D. EDL. G:S:EHRENVESTEN FRIDRICH V. QVOSZVPEINSDORF NACHGELASNE.. Dole: 53 JAHR IHR ALTER WAR. —

Čtyři erby a písmena, jako u náhrobku předešlého.

Příspěvky rodopisné.

II.

Šlechtické a erbovní rodiny velvarské v XVI. a XVII. věku.[1])

J. Čermák.

Z Bukové Žofie, choť Ondřeje Žáby prodala r. 1630. na místě svém a dětí svých statek svůj při městě Velvařích na domech, dědinách etc. záležející Jiřímu Benešovi za 2400 kop míš.

---

[1]) Prameny: Knihy smluv svatebních z r. 1509., knihy trhové bílé staré z r. 1551., knihy památní z r. 1576., knihy přijímání práva městského z r. 1588. Manualy a listiny městské.

Čtyrkolský z Volovice. Z bratří Čtyrkolských, kteří roku 1557. v pondělí po neděli palmare byli povýšeni do stavu vladyckého, [1]) byl Jan ve Velvarech radním a v letech 1562.—1566. primatorem. Z dítek, jež splodil s manželkou Kateřinou, připomínají se syn Jakub a dcery Marketa a Ludmila, jež se provdala za Václava Novoměstského a přežila všechny členy rodiny.

V Litoměřicích žil na konci 16. a na začátku 17. století M. Eliáš Č. z V. († 1611.). Syn jeho byl znamenitý lékař litoměřický M. Daniel Č. z V., jenž po bitvě bělohorské konfiskační komisí odsouzen ku ztrátě $^2/_3$ jmění; on však zůstal katolickým a zanechán proto při statku. [2])

Doubrava ze Sedlištěk. Jiří byl v letech 1563.—67. konšelem.

Hlávka z Grünfeldu, Řehoř zasedal od r. 1563.—91. v radě a od r. 1587. připomíná se s přídomkem z G.

House z Krásné hory — jméno patricijské rodiny velvarské, jež záhy v šestnáctém věku se uvádí a jež průběhem tohoto století ve Velvarech se značně rozvětvila. Z rodiny té Řehoř zasedal do r. 1570. v radě; s manželkou svou Kateřinou měl tři syny, Jana, Matěje a Vavřince, z nichž první uvádí se od roku 1587. s přídomkem z K. h. a jako majitel Jedibab. [3]) Dům měl na Brčkově (nynější Husova tř.). Jan připomíná se v městských knihách ještě roku 1615. Roku 1606. dosáhl Jindřich H. z K. h. stavu vladyckého. [4])

Hozlar z Hozlar. Rodinu tu rytířskou nesmíme mýliti s Hozlaury z Hozlau. Hozlarové užívali erbu zcela rozdílného, jak pěkný náhrobek Jiříka H. z H z roku 1564. v kostele P. Marie Sněžné v Budyni n. Ohří dokazuje, totiž ve štítu dvé obdélníkových kolmých desek vedle sebe stojících, nad štítem korunovaný otevřený helm a co klenot pět pštrosích per. Na Budyni připomíná se dále r. 1581. hejtmanem Štěpán Hozlar. [5]) Toho snad bratr neb syn byl Jiří, jenž r. 1593. stal se měšťanem ve Velvarech a se svou manželkou Salomenou splodil syna Daniele. Salomena po smrti Jiřího H. podala r. 1603. ruky Janovi Bártovi, měštěnínu a radnímu velvarskému a zapsala mu „sama i na místě syna Daniele dům svůj společný Dryáčníkovský na náměstí, na rohu vedle domu Adama Makovce s jedné strany i s domem druhým vedle domu Marjany Modlovy, kterýž od starodávna k tomu domu koupen a připojen jest i veškeren jiný statek“. Bárta zapsal jí navzájem svůj majetek, jmenovitě dům v Pražské ulici.

Daniel H. oženil se s Kateřinou, dcerou Nikodema Beneše a odstěhoval se do Litoměřic, kdež r. 1621. konfiskační komisí od-

---

[1]) A. Schimon, Der Adel v. Böhmen 167.

[2]) Stránský, Res publica Bojema. Bílek, konfiskace, 1123. — V erbu měli jakéhosi ptáka — více nemohl jsem poznati z nedobře přitisknuté pečeti na listině z r. 1561., nalezající se v archivu musea král. Českého.

[3]) Paprocký, Diadoch, 409.

[4]) Schimon, Der Adel von Böhmen, 54.

[5]) Janda, Dějiny města Budyně n. O. str. 35, 36 a 78.

souzen byl k ztrátě $^1/_3$ jmění a propadl domem v Dlouhé ulici za 400 kop a dvěmi dědinami za 410 kop. [1]) Po smrti jeho provdala se Kateřina r. 1627. za vdovce Řehoře Vokouna z Vokounštejna, měšťana velvarského.

Roku 1628. odkázala paní Salomena Bártova veškero jmění své vnukům svým Jiříkovi, Nikodemovi a Alžbětě, dítkám Danielovým. Jiří zemřel nezletilý, Alžběta svobodná, takže Nikodem došed svých let ujal se sám veškerého rodinného majetku značně ztenčeného válkou třicetiletou a r. 1651. vykázav se zachovacím listem města Litoměřic přijat byl za měšťana. Již příštího roku zvolen byl do rady, kdež seděl ještě r. 1682. Ačkoli byl radním, přece měl se správou obce stálé spory. Příčinou toho byl výčep vína, na nějž si město zjednalo r. 1653. výhradné právo k prodeji, aby snáze mohlo splácetí své veliké dluhy, do kterých upadlo koupí vsí Nábina a Bratkovic a pak jmenovitě za války třicetileté. Výčep vína byl tehdy velmi výnosným, v městě bylo množství vináren. Mezi měšťany, kteří nemohli zapomenouti tučného příjmu, jenž z vína plynul, náležel též Nikodem. Nabízel obci značné summy za právo k výčepu a když několikráte byl odmítnut, čepoval podtají a ani pokuty nedovedly jej od toho odvrátiti. I k nejvyššímu purkrabství se obrátil v té věci s prosbou — ale marně. [2])

Z dítek přežily jej pouze tři dcery, Veronika Svobodová, Anna Kašparidesová a Salomena, jež odstěhovala se do Litoměřic.

Ješínský Zikmund, vladyka, zapisuje r. 1517. dům i všechen statek svůj manželce Kateřině. Roku 1538. byl Jan J. rychtářem.

Kavika z Birgenthalu. Byla rodina řádu vládyckého, z níž Zachariáš byl hejtmanem panství vtelenského a nemeslovského na Mladoboleslavsku. Syn jeho Rudolf (nar. 1661. ve Velkém Bezně, † 1738.) přiženil se do Velvar, kdež zasedal v radě a od r. 1707.—1738. byl primátorem, těše se všeobecné vážnosti u svých spoluměšťanů. Z rodiny té se ještě připomínají Karel, kanovník litoměřický, snad bratr předešlého, dále P. Rafael, kněz řádu premonstrátského na Strahově, P. Rudolf, r. 1749. administrátor křižovnické fary v Klučenicích. Roku 1744. přijat byl za měšťana velvarského Josef Jan. Oba posléze jmenovaní byli synové zmíněného primatora.

V erbu užívali štít čtvrcený, v 1. poli kotvu, v 2. a 3. ptáka kavku, ve 4. pak 4 pahrbky, nad štítem otevřený helm s točenicí a co klenot dvě proti sobě stojící orličí křídla.

Meyburský z Meyburku. Řehoř r. 1597. byl přijat za souseda, předloživ zachovací list.

Niger z Nitršfeldu. Adam r. 1650. postoupil s Kateřinou manželkou svou (prve vdovou po Janovi Mitysovi) své právo,

---

[1]) Bílek, Dějiny konfiskací, str. 1123.

[2]) Nikodem H. byl luteránem a činil i v náboženských ohledech obci nesnáze. Roku 1659. poznamenáno bylo v manuale: »Nikodem H. má do vězení vzat býti a odtud se nepouštěti, až k zpovědi a k přijímání velebné svátosti půjde.«

které měli na domě Mitysovském s pivovarem na náměstí ležícím, Ludmile Pelargové, jež vystěhovala se po bitvě bělohorské pro náboženství ze země. Adam byl r. 1637. sousedem slanským, žil tu však v trudných poměrech. [1])

Šlechta z Miknperku. Patricijská rodina velvarská, z níž r. 1543. Šimon Š. zapsal si s manželkou svou Annou navzájem všechen statek svůj. Roku 1567. koupila obec zahradu Šafránici, ležící podle obecního mlýna se strany jedné a cesty k Slanému vedoucí se strany druhé, při této cestě zdí ohraženou od pana Adama Š. z M. za 230 kop míš.

Z Valdštejna. Roku 1626. koupil Adam z V., pán na Hrádku n. S., Lovosicích, Židlochovicích, Dobrovici a Novém Valdštejně za 800 zl. rýn. dům u roudnické brány (nyní č. p. 10.) od obce velvarské a od soukromých osob sousední dům, tak řečený Haškovský, za 250 zl. rýn.

Obec velvarská vyhradila si při tomto trhu právo předkupní a ještě průběhem 17. století nabyla opětně vlastnictví k onomu domu. Na pána z Valdštejna však dosud upomíná název téhož domu „panská hospoda“.

Vartovský z Varty. Z této patricijní rodiny pražské připomíná se ve Velvarech Jiří V. z V, jenž r. 1560. prodal mlýn netušilovský (nynější „přední“ mlýn) na místě dcery Anny z Varty a sirotků pozůstalých po nebožtíkovi Šimonovi, jinak Petrovi mlynáři, otci jich, za 600 kop grošů míš. Jiřímu Pecharovi, držiteli svobodného statku za Pražskou branou a pozdějšímu zakladateli chrámu, chudobince a hřbitova u sv. Jiří.

Velvarský ze Saxendorfu. Roku 1557. odevzdávají bratří Jiří, Tomáš, Mikuláš a sestra Voršila ze S. svůj dům mezi domy Matěje Blovského a Jakuba, řezníka Mikulášovi Hromádkovi. 7. října 1572. obdržel Jiří V. ze S. erbovní list. [2])

Vepřecký z Vepřku (též z Vepřperku) bylo jméno staré erbovní rodiny, jež žila ve Velvarech po čtyři století a pocházela ze vsi Vepřku (sev.-vých. od Velvar). Vepřek však jim nenáležel, ovšem svobodný statek tam měli. Odtud je také archivní památky velvarské jakož i oni sami sebe zhusta ještě v první polovici XVII. století nazývají dvořáky (= svobodníky) vepřeckými. [3]) Na konci XVI. století stáli, jak se pravdě podobá, v osobním poddanství ke kapitole svato-

---

[1]) Lacina, Slané, 313.

[2]) F. Hyšman, Popis hejtmanství slanského, str. 110. — Dle Velvar psalo se více rodin, jako: Velvarský z Kosmačova (obd. erb kolem r. 1585.), Smetina z Velvar, Lipnický z Velvar, Velvarský z Lumenštejna (obdr. erb r. 1916.) a Velvarský z Velvar (rytířská rodina, z níž Jindřich byl roku 1674 žákem piaristických škol ve Slaném). Č. Č. Mus. 1881. Sedláček, Hrady a zámky VI. str. 167. Zlatá Praha 1888. str. 663. Hyšman a Paroubek, Popis hejtmanství slanského str. 110.

[3]) Pro tvrzení, že Vepřečtí drželi v první polovici XVII. století Vepřek (Kobrův Naučný slovník) a že držitelem jeho kol r. 1645. byl Václav V. z V. (F. Hyšman, Popis okr. hejtm. slánského) nenalezl jsem v městském archivu velvarském žádných dokladů. — Nějaké však dědictví jejich ve Vepřku ještě v druhé polovici XVII. století se připomíná.

vítské, tehdejší držitelce Vepřku. Bartoloměj starší V. aspoň při svém přijetí za souseda velvarského r. 1591. vykazuje se výhostním listem P. Jindřichem z Horšova, proboštem téže kapitoly vydaným. [1])

V erbu, jehož užíval již právě dotčený Bartoloměj, nosili dvakráte dělený štít, jehož horní pole bylo barvy černé, prostřední stříbrné a dolní modré, [2]) ve štítě stříbrného lva s vyplazeným jazykem k pravé straně obráceného a na třech zelených pahrbcích stojícího, v levé pazouře věnec a v pravé dva šípy držícího, přikryvadla po pravé straně štítu stříbromodrá, po levé pak stříbročerná, nad štítem kolčí helm s točenicí, z níž týž lev jako ve štítě vyniká. Erbovním heslem jejich bylo: Vive, ut deo vivas. [3])

Z rodiny té zasluhují zmínky: Jan z V., v letech 1565.—79. městský rychtář, jenž byl prvním toho hesla ve Velvarech, Bartoloměj starší V. (nazývaný tak na rozdíl od svého syna), jenž, jak již uvedeno, roku 1591. stal se sousedem velvarským, oženil se s Kateřinou, dcerou bohatého primatora Václava Beránka, po dlouhá léta zasedal v městské radě, byl prvním cechmistrem řezníků a stal se praotcem všech pozdějších členů velvarské větve rodiny, [4]) Jan V., snad bratr předešlého, držitel statku v Dušníkách, jenž r. 1627. půjčil velvarské obci 1500 kop gr. míš., dále synové Bartolomějovi, starší Václav, jenž kol r. 1630. vystěhoval se do Poděbrad, kde stal se primatorem, a mladší Bartoloměj, pravé dítko doby a veliký hýřil, jenž též kdesi ve vojšti sloužil [5]) a posléze Karel

---

[1]) V radě 28. prosince 1649. byla učiněna tato relace: »Má se Vepřeckých hamfest v knihách pamětných a manualiích pohlédati a pokudž se to vynajde, to jim na papír uvésti.« Jinou rukou připsáno: »Nenašlo se nic.«

[2]) Erb V. popisuji dle vyobrazení z r. 1645., jež připojeno jest ku tištěné latinsko-české básni, Václavovi V. z V. věnované a ve farním archivu ve Vepřku (jiné upomínky v této obci na V. není) uchovávané. V básni, jež vysvětluje erb V., udává se místo barvy modré, jakou vyznačuje vyobrazení, barva zlatá, v českém pak znění docela barva červená.

[3]) Erb V. s písmeny B. W. z W. nalezal se ještě za časů děkana Václava Vrány (1750.—1801.) ve velvarském chrámě sv. Jiří po pravé straně hlavního oltáře — dnes po něm není ani stopy, při některé opravě v našem století předsevzaté všechny znaky z kostela až na tři zmizely. Podobný osud stihl mramorový náhrobek V, jenž nalezal se blíže kaple sv. Kříže, stávající v jihovýchodním koutě hřbitova svatojiřského, již dávno však zbořené. (Viz V. Vrána, Popis znaků v kostele sv. Jiří [opis téhož nalezá se v městském archivu], Schaller, Topografie, 1785. I. [rakovnický kraj]).

[4]) V dobách války třicetileté býval Bartoloměj zhusta vysílán v důležitých záležitostech obce k rozhodujícím tehda osobnostem. Roku 1624. svěřila mu obec těžký úkol — opatření půjčky. Pověřovací list, jež mu tehdy za tím účelem vydán, zní doslova: »My purkmistr a rada města Velvar známo činíme tímto listem vůbec především a zvláště tu, kdež náleží, že vysíláme z prostředku svého Bartoloměje Vepřeckého dávajíce jemu plnou moc, aby mohl u dobrých a poctivých lidí k důležité a veliké potřebě naší obecní v některou summu se vzdlužiti a Vás za to žádáme, že jemu v tom víru dáti a tuto žádosť naši naplniti ráčíte a naplníte. Pro lepší toho důvěrnosť pečeť naši městskou k tomu listu přitisknouti jsme dali. Dat. 30. června 1624.«

[5]) V radním manuale z r. 1651. čteme: »Bartoloměj V. in puncto religionis napomenut, aby co činiti míní a chce, kategorice se resolvíroval, kterýž rukou dáním pánům, že při přijezdu pana děkana k zpovědi a k přijímání se

Josef (* 1671., † 1741.) nejzasloužilejší člen rodiny, městský a zádušní písař a pozdější radní, jenž vzorně spořádal městský archiv a sestavil přehledný seznam starých městských kněh.[1]) Jeho vnukem Václavem († roku 1830.), cechmistrem řezníků, rodina tato z Velvar vymizela.

Vokoun z Vokounštejna. Jméno zámožné patricijské rodiny Starého města pražského. Předkem těch členů rodiny, kteří měli ve Velvarech statky, byl Jiří V. z V., měšťan pražský, jenž se svou manželkou Kateřinou měl syny Václava a Řehoře a dcery Kateřinu a Annu.

Řehoř přijat byl r. 1616. za měšťana velvarského zvolen byl do rady a posléze r. 1638. byl primatorem. V dobách války třicetileté ztenčil se značný jeho majetek tak, že synu Danielovi zanechal jen nepatrné jmění a sám se pak pro lepší vyživení své odstěhoval do Prahy. Daniel zemřel již r. 1664. a nezanechal mužských potomků.

Václav zůstal ve svém rodišti. Roku 1654. vyhrál pro sebe a své sourozence na městu Rokycanech proces o 3000 kop míš, které otec jich Jiří V. této obci r. 1620. zapůjčil. Zemřel u velikém blahobytu. Inventář jeho pozůstalosti z r. 1656. obsahuje množství nejen klenotů, ale i pozlaceného a stříbrného stolního náčiní a nádobí. Zanechal dvě dítky Václava a Dorotu, která se provdala poprvé za Samuele Podolského z Podolí, měšťana Starého města pražského, a po svém ovdovění podala ruky učenému primatorovi velvarskému M. Janovi Jiřímu Gallimu. Jan Václav V., syn posléze jmenovaného Václava V., statky rodinné ve Velvarech rozprodal. V městech pražských připomínají se Vokounové ještě v minulém století.[2])

Zahradecký z Kartouz. Roku 1638. prodala paní Alžběta, choť Lorence Z. z K., měšťana Nového města pražského, dům svůj na náměstí Václavovi Záhorovi za 210 kop míš.

---

připraví a povinnosť křesťansko katolickou vykoná, připověděl.« — Sestra téhož, Regina, provdala se za radního Jana Galliho a byla tedy matkou M. Jana Jiřího G., pozdějšího vynikajícího primatora velvarského

[1]) Seznam ten má nádpis: »Inventář kněh v kanceláři, důchodech a ouřadech se nacházejících v městě Velvařích dne 3 Novembris, leta Páně 1709. založený a vyhotovený.«

Dle toho seznamu, jenž dochoval se našich dob ve všech třech exemplárech, vidíme, že ještě na začátku minulého století byl archiv městský bohat na vzácné knihy, a že jmenovitě XVI. století bylo v něm velmi četně zastoupeno. Našich dob dochovaly se bohužel jen nepatrné zbytky. Sdílelť velvarský městský archiv týž osud jako v jiných městech a ještě roku 1894. nalezal se na pražské bráně, kde byl vydán v šanc povětrnosti a co horšího - - rukám nepovolaným.

[2]) V erbu měli podobně jako jich erbovní strýcové Petráčkové z V. štít šikmým pruhem rozpůlený, v každé půlce rybu okouna, nad kolčím helmem točenici s dvěmi orličími křídly proti sobě stojícími, mezi nimiž hlavou dolu okoun jest postaven.

O středověkých pečetech.

Sestavil a vyobrazeními opatřil *Vojt. Král z Dobré Vody.*

(Pokračování.)

Pečeti krále Jana Lucemburského (1310.—1346.) a manželky jeho Elišky Přemyslovny (n. 1292., † 1330.).

Po vymření dynastie Přemyslovců v pěti letech vystřídali se Rudolf Habsburský (1306.—1307.), Jindřich Korutanský (1307. až 1310.) a konečně Jan Lucemburský, syn císaře Jindřicha VII. Jan pojal za manželku Elišku, poslední Přemyslovnu, nejmladší sestru zavražděného Václava III. Janem počíná dynastie Lucemburská.

Slavná korunovace odbyla se 7. února 1311. v Praze. Před tím o vánocích vydal Jan veliký zápis, jímž potvrdil všecka privilegia království Českého. Listina ta však nezachovala se v originále. Za to máme originál obdobné listiny moravské, téhož roku vydané.

Třicet pět let vlády Janovy přivedlo v Čechách hluboký úpadek moci královské, zmatky a boje domácí. Ale na venek význam i rozsah království znamenitě se povýšil. Zdánlivý rozpor tento dobře vysvětlí se osobní povahou Janovou a šťastnými náhodami. Byl panovníkem lehkomyslným až prostopášným, marnotratným a nedbalým, jenž o vládu se nestaral, do země své přicházel, aby vydíral jen peníze, jež v cizině mařil za dobrodružstvími, ale při tom byl ducha rytířského, dobrým náčelníkem a obratným politikem, jenž ze situací i protivných dovedl dobře těžiti ve svůj prospěch.

Jako dědic Václava II. a III. psal se králem polským (viz pečet). Titulu toho odřekl se až r. 1335., ale za to polský král Kazimír vzdal se všech práv na Slezsko, jež zatím skoro celé fakticky dostalo se pod vrchní vládu Janovu (1327. čtyři knížetství hornoslezská, 5 knížetství dolnoslezských, 1335. Minsterbersko a Vratislavsko). Roku 1319. opanoval Jan Budišínsko, část Horní Lužice, kteráž byla někdy lénem českým, ale od času Přemysla II. byla odcizena, druhou část Zhořelecko koupil 1329. od Jindřicha Javorského, uvázal se pak v ni po jeho smrti r. 1337. Roku 1322. za pomoc něm. králi Ludvíkovi získal Chebsko (slíbené již 1314.), jež trvale od té doby zůstalo při Čechách.

Třikráte král táhl se řádem rytířů německých proti pohanským Litvanům. Roku 1331. nabyl mírnými úmluvami znamenitého panství v sev. Italii, ovšem jen na dvě léta; r. 1335. zjednal mladšímu synu svému Janovi panství nad Tyrolskem, jež však po sedmi letech za za své vzalo. Po celý život války měl s císařem a všemi téměř sousedy svými, ale vyšel z nich beze škody, ano se zdarem, byť i dočasným. Na konec života provedl zvolení syna svého za krále německého. Roku 1346. pomáhal v boji svému příbuznému Filipu VI., králi francouzskému, proti Angličanům a tu padl v hrdinné půtce 26. srpna u Kreščak v sev. Francii.

Eliška Přemyslovna † před chotěm již 28. září roku 1330., v letech 38. Mnoho šťastných dob v manželství svém neměla. V boji

Obr. 4. Menší pečet krále Jana Lucemburského.

krále se šlechtou, jenž vypukl hned v prvních letech Janových, věrně stála choti svému po boku, až i nenávist proti sobě zjednala u Čechů. Ale když války skončily smírem a pokořením krále r. 1318., dovedli protivníci Eliščini popuditi krále na ni, že jí dal děti odníti, ji internovati na Mělníku; konečně 1322. prchla do Bavor, až po 2 letech se mohla vrátiti. Žila pak dílem na Mělníce dílem v Praze. Smrt její přežilo 5 dětí, Markéta, vdaná do Bavor, Guta, Václav (n. 1316.), přezvaný později Karlem, Jan, Anna. Král Jan podruhé oženil se roku 1334. s Beatricí Bourbonskou. S ní měl syna Václava, jenž potom dostal hrabství Lucemburské.

Za stálé nepřítomnosti Janovy v zemi vládu vedli náčelníci šlechty, většinou se škodou krále i země. Náprava zjednána byla teprve, když král povolal do země syna Karla, jenž dotud v cizině pobýval, za vladaře roku 1333. s titulem markrabího. Roku 1335. Karel sice byl zbaven úřadu návodem šlechty, ale od r. 1337. stal se opět trvale spoluvládcem otce svého, jenž brzo potom oslepl. Karel šťastně počal napravovati viny otcovy.

Pečet krále Jana, menší (obr. č. 4.), jest jednostranná a představuje panovníka, an sedí na koni, oděn jsa kroužkovou brní, pod přilbou, zdobenou pokryvkou a klenotem. Levice drží štít, pravice meč, který řetízkem k brni připevněn jest. Štít jest rozčtvrcen, v 1. a 4. poli spatřuje se český dvouocasí lev, v 2. a 3. poli štítu jest znak lucemburský, rodový to znak králův.

Obr. 5. **Velká pečet krále Jana Lucemburského.**
(Rub.)

Obr. 6. **Velká pečet krále Jana Lucemburského.**
(Líc.)

Kropíř pokryt jest jak v předu tak v zadu znakem podobným erbu na štítě. Temeno koňské hlavy zdobí rozkřídlená orlice.

Opis pečeti zní:

† JOHANES · DEI · GRATIA · REX · BOEMIE · ET · LVCEMBURGENSIS · COMES ·

Na zadní straně jest otisk sekrytu, v němž se spatřuje orlice jejíž prsa pokryta jsou štítkem shodným s erbem na přední straně.

Opis zní:

Secretum Johannis regis Boemie ac comitis Lucemburgensis.

Velká pečet či majestát téhož panovníka jest oboustranná a představuje na líci (obr. č. 5.) krále, pod korunou s žezlem v pravé

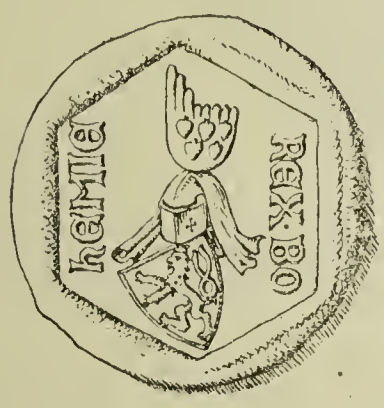

Obr. 7.
Rytba pečetního prstenu krále Jana.

Obr. 8. Pečet Elišky Přemyslovny.

a jablkem v levé ruce, sedícího na gotickém trůně. Po pravé straně trůnu jest štít s orlicí, po levé pak štít s českým lvem.

Opis zní: † JOHANNES · DEI · GRACIA · BOEMIE · ET · POLONIE · REX · AC · LVCEMBVRGEN · COMES ·

Na rubu této pečeti (obr. č. 6.) jest viděti krále v plné zbroji na koni. Klenot hrncovité přilby jeho jest týž, jako klenot králů Přemysla II. a Václava II. Kopí podvržené k útoku opatřeno jest praporem s českým lvem, jenž se opakuje i na kropíři, pod ním vidíme znak lucemburský a v zadu orlici, nejspíše polskou. Tomu nasvědčuje též opis, shodný s legendou na líci pečeti.

Prvním pohledem na pečet jest patrno, jak umění ryjecké stále pokračovalo, provádějíc se zálibou vždy větší úlohu, kterou heraldická pravidla umělci předpisovala. České museum chová ve svých

Obr. 9. Velká pečet Elišky Přemyslovny.

sbírkách zlatý pečetní prsten s amethystem, nalezený blíže hradu Točníka. V amethystu jest uměle vyryt znak český s přilbou a klenotem (obr. 7.).

Opis zní: RЄX · BOHEMIЄ.

Není pochyby, že to pečetní prsten krále Jana. Rytí a leštění kamene jest neobyčejně pěkné.

Pečeti králové Elišky, choti krále Janovy, známy jsou dvě:

Menší (secret) snad také prstenová (obr. č. 8.) představuje v osmihranném obdélním rámci hlavu mladistvé panovnice s korunou na hlavě, zpod které po obou stranách obličeje bohatý vlas se vlní.

Opis zní: † SECRETVM REGINE ELIZABET. Provedení jest velice jemné a obraz dojista podobiznou.

Pečet tato visí na listině, dané r. 1320. na Mělníce, a uložena jest v archivu universitní bibliothéky pod signaturou B. 19, N. 95.

Pečet sama jest z tmavého vosku a miska z bílého, a šňůra závěsná jest stočena z hedvábných nití barvy zelené a žluté.

Druhá pečet, velká (obr. č. 9.), taktéž jednostranná, zpodobuje královnu pod korunou s jablkem v ruce, sedící na trůně pod gotickým baldachynem.

Po stranách jsou erby, a to na pravo znak polský, na levo český. Opakují se též nad baldachynem, jenže v obráceném pořadu.

Opis zní: † S ELISABETE · DEI · GRA · BOEMIE · ET · POLONIE · REGINE · AC · LVCEMBURGEN · (COMITIS ?)SE.

Celé uspořádání této pečeti jest skvostné a ladné. Vrchní šat královské vlní se v bohatých záhybech, okrasy objevují se, kde bylo lze místo jimi vyplniti. (Pokračování.)

Byl-li Soběslav (Malínský) z rodu Přemyslova?

Ludvík Šnajdr.

Bibliotékář Hanka uveřejnil v práci své o českých mincích mezi nejstaršími denáry, jichž počátek ražení přičítal již knížeti Vratislavu (912.—925.), několik se záhadnými nápisy.

Jsou to:

a) na tab. II. č. 23. denár s kuřátkem a boží rukou i opisy

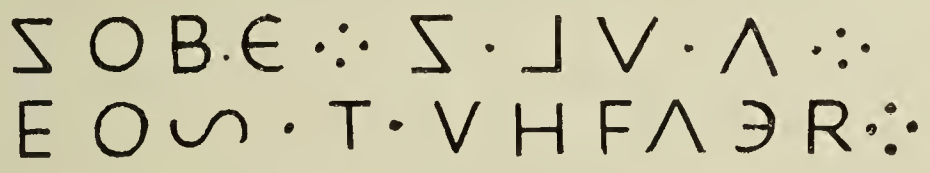

z hanoverské Münzzeitung roč. 1835.

b) na tab. VII. č. 7. denár s poprsím a rukou Páně

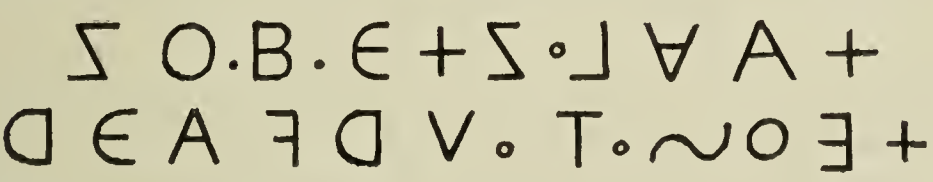

c) na téže tabulce č. 8.

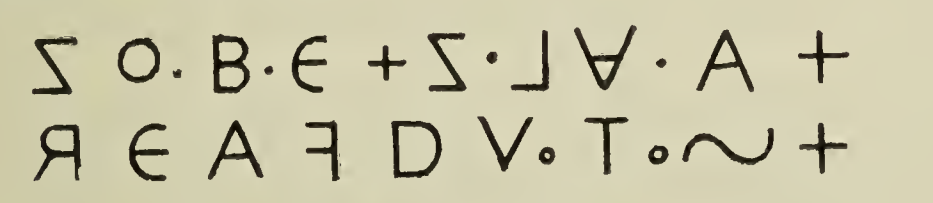

oba ze sbírky musea království Českého; konečně

d) na tab. V. č. 22. denár s podobiznou a boží rukou i opisy

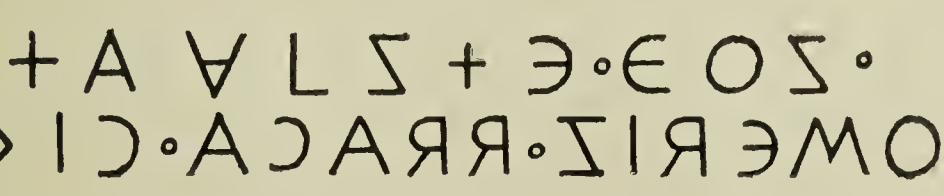

ze sbírky p. Čapka. [1])

Hanka neznaje žádného Soběslava v době starší (Boleslavů) přičetl mince ty Boleslavu II.

---

[1]) O minci této s rubopisem od ostatních zcela odchylným nečiní žádný z pozdějších českých numismatiků zmínky. Bezpochyby byla uznána za padělek kilianovský.

Později vyskytly se opět další mince takové zejména v Němcích, a Dr. Menadier (Zeitschrift für Numismatik 1887.) prohlásil je za mince Slavníkovců. Opis denáru nalezeného v Oloboku čte Fiala:

(Soběslav Libicensis dux) a (Malin civitas),

Proti Menadierovi ozval se Fiala, popíraje Slavníkovcům (Památ. 1890., 118 a 180) toho místa, které jim Tomek přiznává na základě Kosmova letopisu, a prohlašuje Soběslava toho jinak úplně neznámého za Přemyslovce, který byl dle mincí svých údělným knížetem na Moravě — v Úsově [1]) — potom na Malíně a snad i na Libici, v čem

[1]) Na mincích čistěveských nacházejí se opisy:

(34)

(35)

(36)

pak čtrnáct kusů (32)

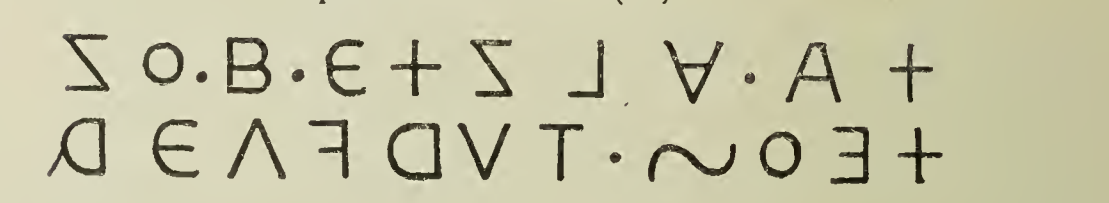

a

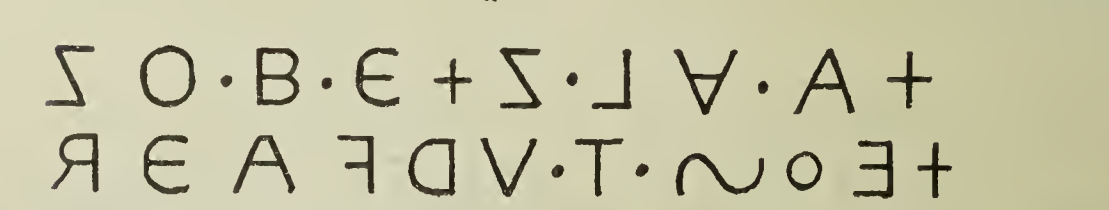

Poslední dva rubopisy ode dávna známé přiměly Fialu k tvrzení, že mince ty razil na Usově mincmistr Ekart, proti čemuž slušno uvésti, že Smolík ve své znamenité praci »O mincovnách v západních zemích atd.« (Památky XI. str. 401) o denárech s rubopisem

se k němu přidává Červinka. (Čas. mus. spol. olom. 1896. str. 68.)

Fiala tvrdí, že by ani Boleslav I. ani Boleslav II. tak znamenitý rod vedle sebe nestrpěli. To se také stalo, ovšem že teprv na konci života Boleslava II. a snad též bez jeho viny povražděním Slavníkovců zcela „v souhlase s charakterem oné doby“.

Nejnověji vyskytl se na někdejším území panství Slavníkova v Čistěvsi u Hradce Králové poklad denárů, mezi kterými bylo 19 Soběslavových, dle Fialy bratra Boleslava I., který prý byv dříve údělným knížetem na Moravě po pádu Slavníkovců dostal Libici se stříbrnými horami malínskými.

Červinka zase soudí, že prve údělným knížetem na Moravě byl kněžic Václav, nejstarší syn Boleslava II., po smrti Václavově že dostal Úsov Boleslav III., a po smrti Boleslava II. že vykázán byl Úsov s Moravou za podíl kněžici Soběslavu.

Důvody, kterými podporuje se tvrzení, že by Soběslav byl potomkem Přemyslovým, nezdají se mi býti dosti podstatnými a myslím, že máme zde spíše co činiti s mincemi Slavníkovce Soběslava-Soběbora, náčelníka rodu svého po smrti Slavníkově.

Kdyby byl Soběslav bratrem Boleslava I., jak Fiala chce, bylo by zajisté s podivem, že by o knížeti, dočkavším tak vysokého věku — kdyby se byl narodil v týž rok, kdy domnělý otec jeho Vratislav zemřel, byl by při smrti Boleslava II. čítal 73 roky věku svého — po celý život nestala se nikde zmínka a že týž, kmet sedmdesátiletý, byl by se stal dědicem údělu po chlapci téměř Václavovi.

Zákon starešinství byl arci prohlášen teprv Břetislavem I., ale platil dle všeho již dávno před tím a nezmohla proti němu nic ani osobní nehodnost nápadníkova, ovšem ale teprv tělesná neschopnost býti vojvodou. Proto také proti Boleslavu III., ačkoliv ohavné skutky páchal, nebylo praetendenta a když oslepením vlády neschopným se stal, ujal se téže starší z obou bratří Jaromír, ačkoliv byl vykleštěn, a Oldřich, který jej ze stolce knížecího svrhl, musil, nechtěje vytrpěti

---

vyslovil se, že jsou to napodobeniny denárů anglických, které by pak ovšem s Úsovem nic společného neměly. Za podporu tvrzení svého, že kněžic Václav byl údělným knížetem moravským, uvádí Červinka zase mince s opisem

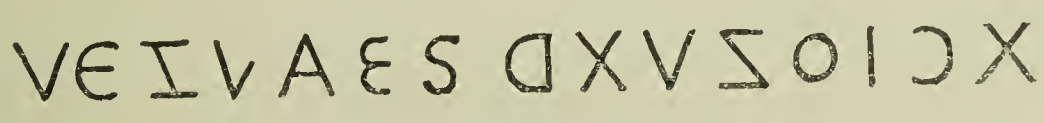

na obou stranách, čta »Vácslav kníže úsovské«, ačkoli by se snad spíše mohlo čísti:

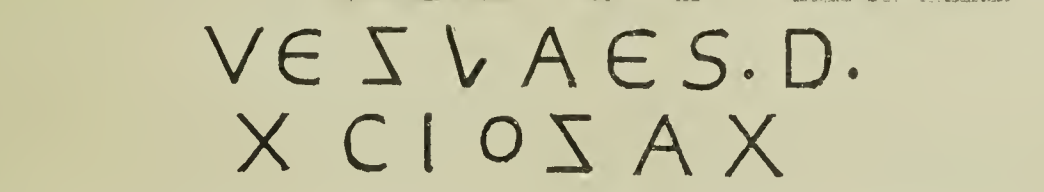

t. j. snad »kníže žatecké«. Nápis lze čísti: Venceslaus dux civitatis Zatec, nnebo Venceslaus dux — civitatis Zatec. Pak civitas Zatec značilo by mincovnu, malé kolečko bylo by pak znaménkem rozdělovacím obou slov, jako křížky znaménkem rozdělovacím obou vět. Smolík zná údělná knížata moravská tepr z doby po znovu dobytí této země Břetislavem r. 1029.

jej jako spoluvládce, dáti milovaného bratra svého též oslepiti, aby jej učinil k vládě naprosto nezpůsobilým.

A v tu dobu měl žíti ještě bratr Boleslava I.; byl by snad Boleslav III. jinak se zachoval k starému stryci, než zachoval se k rodným bratřím, z nichž jednoho kázal vyklestiti, druhého v lázni udusiti?

Rozpor zdá se ležeti v tom, že Thietmar nazývá sice Slavníkovce Soběslavem (Zbizlovo), domácí letopisec Kosmas však Soběborem, a obě jména vyskytují se jen jednou. Zde nutno považiti, že Thietmar, který dle slov Palackého podává o příbězích své doby dobré zprávy, zemřel roku 1018., že tedy s nejstarším Slavníkovcem současně žil a bezpochyby osobně jej znal, že naproti tomu narodil se Kosmas teprv asi r. 1045.

V seznamu jmen bratří Vojtěchových u Kosmy [1]) vyskytují se četné varianty:

Sobebor a Sobyebor — Spitimir, Spitimur, Sptimir i Spytimer — Pobrazlav, Bobrazlau, Bobraslau, Pobrazlau i Dobrozlav — Porej i Porcii — Caslav, Cazlav, Czaslau, Kazlau, Czaslau, Cazlau i Czazlau, a byl-li uznán tvar Pobraslav za nesprávný, nevadí nic uznati za nesprávný i tvar Soběbor, a to tím spíše, že nemáme ani v Čechách ani na Moravě žádnou osadu, která by nazývala se Soběboř [2]) neb Soběbořice, aniž známe z pozdějších dob nějakou osobu toho jména, které obsahuje ostatně samo v sobě jakýsi protimluv.

A ještě jeden důvod. Na žádné z mincí v Čechách nalezených nenazývá se Soběslav „dux“, s kterým názvem přece i na mincích mladičkého Václava setkáváme se; nepokládal se tedy Soběslav za rovna panujícímu rodu Přemyslovu. [3]) Lze-li nejasný nápis na minci olobocké čísti opravdu „dux libicensis“, jest velmi pochybno, aspoň tvar „Libice“ jest pro tu dobu nemožným a musil by zníti „Lubice“.

Charvátec v okresu libochovském.

Fr. Štědrý, farář v Slavětíně. [4])

Nepatrná ves Charvátec, dvě hodiny na jihozápad vzdálená od Libochovic, honosí se chrámem, zasvěceným Nanebevzetí Panně Marii.

---

[1]) Letopisy hradištsko-opatovické, Kronika Marignolova i Pulkava čerpaly očividně z Kosmy.

[2]) Ovšem známe však hrady Soběslav a Čáslav na území někdejšího panství Slavníkova

[3]) Že přes to zaujímal velice vynikající místo v zemi, toho důkazem jest okolnost, že byl vyslán Boleslavem II. jako spoluvůdce (vedle Boleslava III.) pomocného vojska k císaři německému. Ovšem se zdá, že při tom jednalo se o to, odstraniti hlavu i část branné moci Slavníkovcův ze země

[4]) Redakce vzdává upřímný dík obětovným pp. členům Společnosti Fr. Berounskému, řediteli, Fr. X. Kodešovi, adjunktu cukrovaru ve Mšeném, Fr. Durasovi, fotografu ve Slaném, kteří opatřili ke článku o Charvátci nevšední ochotou řadu cenných fotografií.

Obr 10. Pohled na kostel v Charvátci.

Obr. 11. Sochy v chrámu charváteckém:
sv. Kateřiny. sv. Doroty.
Skutečná výška: 126 cm.

Nejstarší stavba jeho náleží době románské. J. E. Vocel zmiňuje se o něm (v Pam. arch. II. 121) a na pravou míru uvádí nápis na zvoně, o němž Balbin a J. Schaller tvrdili, že z roku 1000. pochází. Též časopis Method XIV. 92 přinesl krátký jeho popis, ač se zdá, viděl-li jej velepilný spisovatel, že dálo se to zběžně a v letu. Letošním rokem opravuje se tato budova pod dozorem místodržitelského staveb-

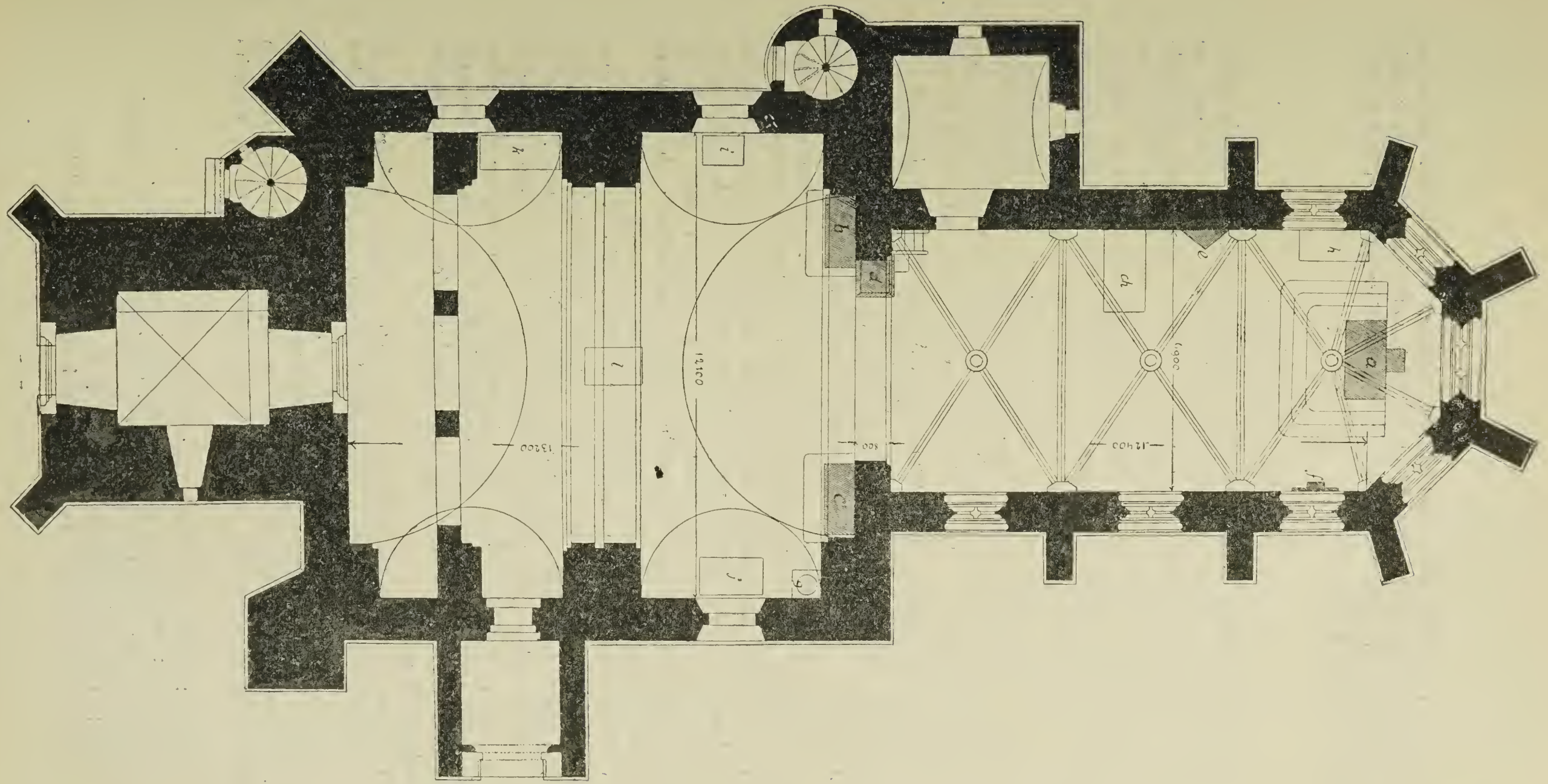

Obr. 12. **Půdorys kostela v Charvátci** dle náčrtku stavitele V. Faigla kreslil F. X. Kodeš. Poměr 1 : 200.

a, *b*, *c* oltáře, *d* kazatelna, *e* sanctuarium, *f* náhrobek Viléma z Ilburka z r. 1479., původně na zemi nad sklípkem ležící, potom vezděný do stěny, *g* křtitelnice, *h*, *i*, *j*, *k* místa ostatních kamenů náhrobních, *l* hrobka.

ního rady V. a tím jest nám dána možnost vylíčiti vše, co se při opravách objevilo, až do náhrobních kamenů, většinou zdělaných z měkkého pískovce, ale již v hlavních nápisech nečitelných. Popisu předkládáme stručný nástin dějinný.

I. Dějiny Charvátce.

Nejstarší známý držitel Mšena a několika okolních vesnic, tudíž i Charvátce, jest Půta ze Mšena. Vyskytuje se v listinách od r. 1262.—1284. Ve štítě svém měl lví nohu Manželka jeho byla Eliška, ze synů jsou známi dva Půtové, Dětřich, Mikuláš, Jan a Hynek.[1]) Od těchto synů pocházejí vladykové z Šebína z Křesína, z Kamenice u Velvar a z Vetlé. Užívali všickni téhož znaku.[2]) Rozrod těchto posledních pochází od jednoho Půty, který měl syny Vaňka, Jaroslava, Půtu a Jana, řečeného Kozka. Jméno Žid a Cikán často se v tom rodě objevuje.[3]) Nástupcem Půtovým ze Mšena zdá se býti Mikuláš z Mšena.[4]) Jeden ze synů tohoto byl Kunrát z Pohořic neb ze Mšena, od něhož koupil Vít probošt kláštera kanovníků sv. Augustina v Roudnici 1341. některé zboží v Pohořicích, v Charvátci, v Račiněvsi, v Podole a v Martiněvsi za 783 kop. gr. a za šaty, jež dány manželce jeho.[5])

Jan IV. z Dražic, biskup pražský, zakladatel kláštera jmenovaného, přivtělil faru charváteckou spolu s Velkým Pálčem a Vetlou klášteru tomuto, aby kněží řeholníci správu duchovní těchto far zastávali. Ze zboží koupeného od Kunráda ze Mšena vycházelo ročně úroků 29 hřiven a 14 grošů vedle jiných menších dávek neb povinností, jež sluly minuta (odvádění vajec a práce v době žní a j.). Jelikož k dalšímu porozumění osudů tohoto klášterního zboží nutno jest je znáti podrobně, budiž vytčeno tak, jak je urbář podává.

V Pohořicích náležela klášteru tvrz, dvůr poplužní s dvojím poplužím s 8 lány a 14 strychy rolí, zahrada a louka $27^1/_4$ strychu, 2 lesíky, jeden Letěchov 19 strychů, druhý Čečín řečený 7 strychů velký. Kromě toho šest větších dědictví beze čtvrtě lánu, platících ročně po $1^1/_2$ hřivny, 12 kuřat a pracujících dva dni ve žni. Jiné dědictví synů Dobračových má 60 strychů výsevku beze čtvrtě. Doman, syn Dobračův, platí z něho tolik, jako svrchu řečení. Jeden podsedek platí ročně 12 grošů.

V Charvátci bylo 8 dědictví beze čtvrti s týmže ročním platem jako v Pohořicích. Ostatek dědin náležel pánům ze Mšeného. Jeden vrch, v němž se lámal kámen, společný byl pánům ze Mšena i klášteru, ostatní lomy kamenné patřily klášteru.

Z Martiněvsi dostávalo se klášteru toliko 10 gr. od jednoho podsedka, 90 kuřat a 14 dní práce ve žních; 12 kop gr. ročního

---

[1]) Emler: Regesta Bohemiae. II. 148, 223, 507, 548, 569, 719.
[2]) M. Kolář: Nejstarší pečeti, a A. Sedláček: Soukr. zápisy.
[3]) Emler: Reg. Boh. IV. 345. — Týž: Deset urbářů z dob předhusit. 11, Novoměstská paměť. kn. pražská 331, 126 str.
[4]) Emler: Pozůstatky Desk Zemských I. 3.
[5]) Emler: Deset urbářů 14, a téhož Diplomatář klášt. Roudnic. 6.

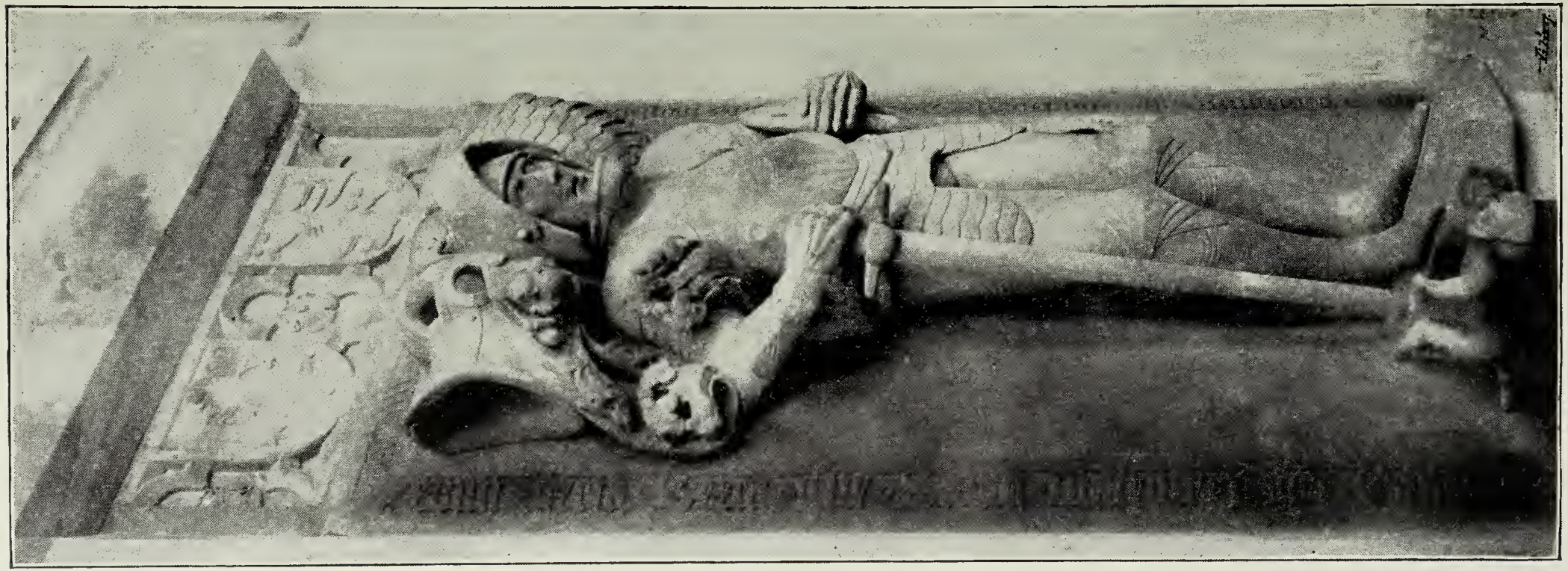

Obr. 13. **Náhrobek Viléma z Ilburka († r. 1489.) v kostele charváteckém.**

Obr. 14. **Náhrobek Viléma z Ilburka.**
Pohled s hora.
(Výška: 2·60 m, šířka: 1·15 m.)

platu náleželo kanovníkům hradu pražského. Ostatní platy šly z Račiněvsi a z Podola. Klášter Roudnický přestál sice bouře husitské, ale bratří jeho byli rozptýleni. Následující doby po válkách husitských nebyly příznivy znovuzrození a zotavení se této rodiny duchovní. Zboží klášterské pomalu ociťovalo se v rukou světských.

Tři proboštové roudničtí žili jako vypovězenci u pánů z Hazmburka na hradě Budyňském. Probošt Matěj z Hrádku zemřel 1472. 11. září v Budyni.[1]) Ambrož a Ondřej, nástupci jeho, nalezli ochránkyni v paní Anně, kněžně opavské, choti Jana z Hazmburka.[2]) Proto nalézáme, že Jan z Hazmburka a vdova Mikulášova Eliška z Koldic drželi Pohořice, Martiněves a Charvátce a v r. 1451. spolu s jiným zbožím Zbyňkovi, synu Vilémovu, je prodávají.[3]) Koncem 15. století zdá se, že vyhynula všecka bratřím kláštera Roudnického. Proto zastavuje král Vladislav 1498. 12. dubna bratřím Petrovi a Ladislavovi ze Sulevic a na Brocně a matce jejich Dorotě Brocenské z Velezic Pohořice a Charvátec.[4])

Roku 1504. připomíná se matka Dorota, 1511. Ladislav Vostrský ze Sulevic a 1530. Petr Brocenský ze Sulevic.[5]) Vojtěch a Petr Kaplíři ze Sulevic a na Brodcích, synové snad jednoho z nadřečených bratří, prodali 1561. 10. března dědiny své zápisné ves Pohořici, v Podolu jednoho člověka, v Martiněvsi plat na jinopanských lidech, ve vsi Charvátcích plat bez panství za 1000 kop grošů Jiříkovi Žďárskému ze Žďáru a na Kladně.[6]) Již z tohoto zápisu vysvítá, že podstata jmění bývalého kláštera Roudnického se změnila a částečně do jiných rukou se dostala. Tak platy z Račiněvsi zmizely a jinopanskými lidmi v Martiněvsi sluší rozuměti poddané druhdy kanovníkův hradu Pražského, kteří jiným pánům zastaveni byli. Vlastní panství nad Charvátcem příslušelo majitelům Mšena, kteří sobě právem či neprávem podací kostela charvátského vlastnili.

Jsouť pak známi tito: Po pánech ze Mšena kolem 1400. Jindřich Slavatský ze Mšeného[7]) a Aleš, syn jeho, až do válek husitských. Po nich ujal Mšeno Půta z Ilburka, od r. 1453. až 1489. Vilém z Ilburka a syn posledního Vilém do r. 1538.[8]) Dědičkou Vilémovou byla manželka jeho Anežka z Helfenšteina do života.[9]) Po smrti matky dědila Anna, dcera její provdaná za Jindřicha Kurcpacha z Trachenberka. Stejnojmenný syn jeho obdržel zápisné zboží Charvátec, Martinoves, Nížebohy k pravému dědictví 1581. 8. dubna.[10]) Další osudy Charvátce sloučeny jsou se Mšenem. Zatím se zboží charvátecké zase scelovalo.

---

[1]) Pavla: Čas. kat. duch. 1850. III. 187.
[2]) Tamtéž 188.
[3]) Pozůstatky D. Z. Emler II. 220.
[4]) Registra kr. Vladislava, Opisy v histor. spol.
[5]) Arch. český XIII. 466, XI. 287, 294.
[6]) D. Z. 55, G. 26.
[7]) Emler: P. D. Z. II. 6.
[8]) Diplom. Eulenburg str. 338, 391, 452, 480.
[9]) D. Z. III. D. 15.
[10]) Sněmy VI. 66.

Obr. 15. Zlomek náhrobku, nalezený v kostele charváteckém.
Skutečné rozměry: 217 × 109 cm.

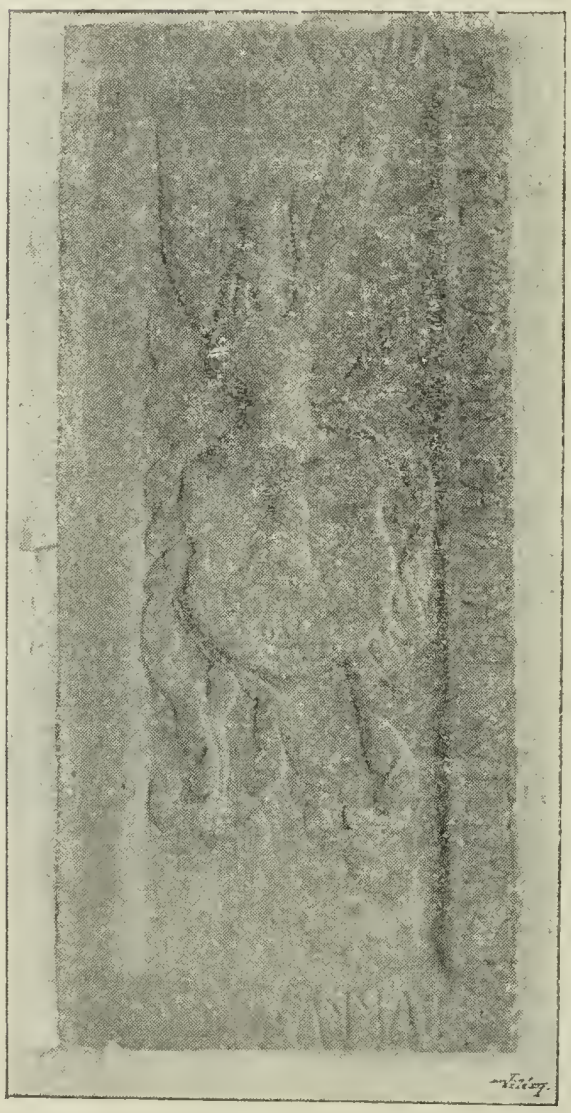

Obr. 16. Náhrobek Viléma z Ilburka z r. 1538. v kostele charváteckém (na pláně *h*).

181 × 81 cm.

Obr. 17. Náhrobek choti Jindřicha Zejdlice ze Šenfeldu, z počátku XVI. stol., v kostele charváteckém.

Skutečné rozměry:

211 × 91 cm.

Po Jiříkovi Žďárském držel to zboží částečné Kryštof Rausendorfer ze Špremberku, který si je však opomenul klásti do desk. [1]) Tři synové jeho rozdělili se o zboží otcovské takto: nejmladší Jan ujal Bukovice s příslušenstvím, Nížebohy, dvě krčmy v Martiněvsi, dům šosovní v Budyni, a z toho měl vyplatiti 2150 kop grošů. Podíl druhý: celou Martinoves kromě dvou krčem, ves Charvátec a v Pohořici dva člověky, obdržel prostřední Šebastián a třetí podíl: statek Špremberk v Lužicích, jak jej otec držel nápadem po paní Anně, vdově strýce Hanuše, s tou výminkou, aby vždy pod léno koruny České slušel, dostal nejstarší Hynek.

Kryštof Rausendorf r. 1561. 19. července koupil od Vojtěcha z Valdštejna na Libšteině a Liblíně jiné dva dvory km. s pl., v Charvátcích, v Pohořicích dva dvory km.,[2]) kteréž Valdštejn nejspíše držel po některém z bratří ze Sulevic.

Hynek Rausendorf ze Špremberka a na Hrobčicích prodal vše, což měl v Charvátci, v Pohořicích a v Martinovsi, Ladislavovi z Lobkovic na Zbiroze, Mostském

[1]) D. Z. 68, D. 15.
[2]) D. Z. 55, F. 5.

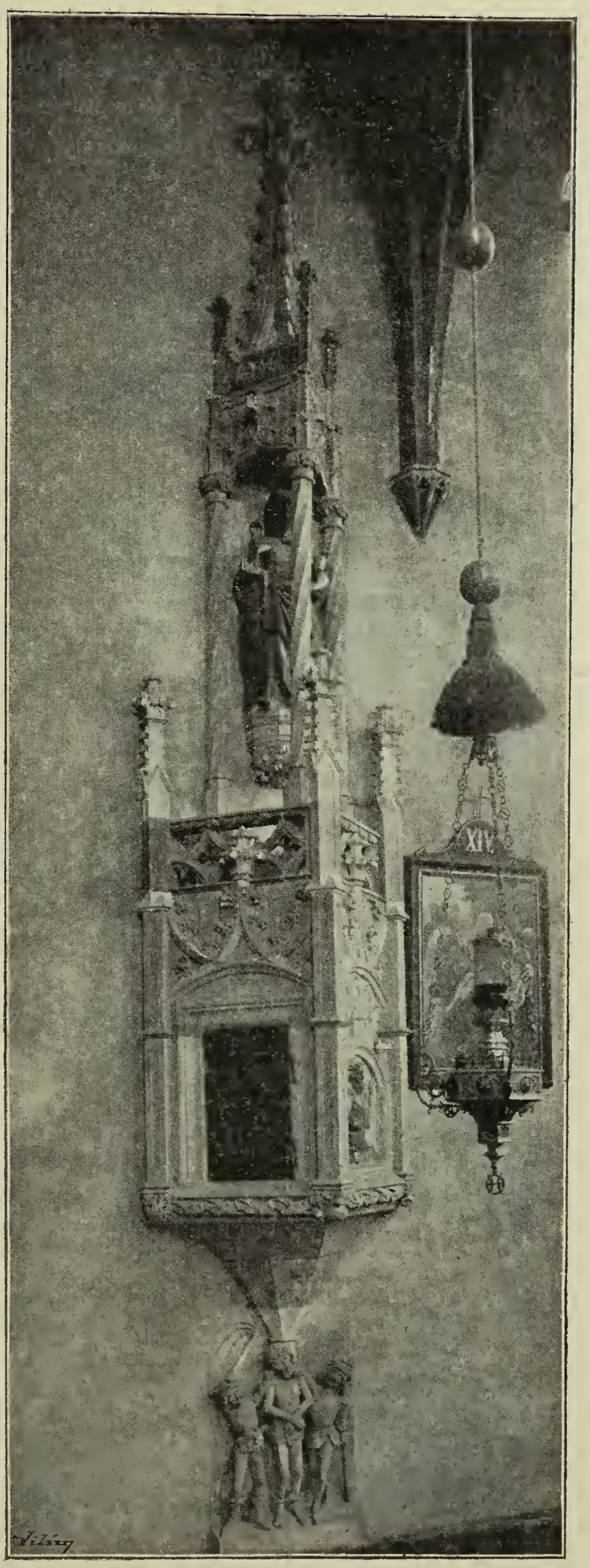

Obr. 18. Sanctuarium kostela charvátského (na pláně *e*).

hradě Hořejší Lindavě a Dobré, J. M. C. radě a presidentu zřízené komory České, kterýž statky tyto jemu roku 1587. 29. listopadu zcela zaplatil. [1]) Manželkou Ladislava byla Mandalena ze Salmu, horlivá luteránka, která ostražitému faráři Sebaldovi Pilsovi Krumlovskému trpké chvíle způsobila. Roku 1603. 1. srpna prodala táž paní vedle Ředhoště též podací kostelní v Charvátcích, tvrz v Martinovsi s dvorem poplužním, v Pohořicích dvůr poplužní s dvěma osedlými, v Nižebohách a Dušníkách, jak měla a držela od r. 1595., Janovi Boreňovi na Mikovicích. [2]) Tento držel i Mšeno s ostatním dílem charváteckým, čímž Charvátec zase scelen v jedněch rukou. Jan zůstavil dva syny, kteříž se o dědictví jeho rozdělili. [3])

Starší bratr Jan David dostal Mšeno, Charvátec s Martinovsi a ještě jiné zboží. Maje účastenství v povstání odbojných stavů, odsouzen byl pětiny jmění svého. [4]) Po smrti Jana Davida Boreně ze Lhoty provdala za manželka jeho Veronika Griesbekova po druhé za Jetřicha Malovce roku 1629. 7. listopadu (D. Z. 189. B. 23. a D. Z. 194. F. 1.) a přinesla mu Mšeno s příslušenstvím věnem.

Max Lev, syn Jetřichův, prodal Martinoves s podacím právem v Charvátci Kašparovi Proyovi z Geyselberka a Findelsteina [5]) roku 1681. 7. srpna. Dcera jeho a dědička Johanna Sabina, která se provdala poprvé za Kryštofa Rajského z Dubnic na Poreči, Skrčíně a Korozlucích, po druhé za Jiřího Rudolfa Chotka na Bělušicích, po třetí za Ladislava Sekerku z Sedčic na Kosové hoře a po čtvrté za Matěje Ondřeje Hartmanna z Klaršteina na Budenicích, [6]) prodala 1682. 12. března Martinoves sirotkům hraběte Kryštofa z Lichtenšteina. [7]) Ale již 1695. 18. března koupil zboží to baron František z Klebelsberka. [8]) Dědic jeho Mikuláš prodal je 1701. Matiášovi Václavovi hraběti Desfoursovi. [9]) Polexina vdova Desfoursova prodala je jmenem svých sirotků 1720. 25. října Štěpánovi hraběti Kinskému, poručníkovi nezletilého hraběte Josefa Kinského. [10]) Konečně je od Josefa hraběte Kinského 1765. 11. července [11]) nabyl Oldřich kníže Kinský, při jehož rodě dosud trvá.

II. Popis kostela.

U stavby chrámové pozornost naši poutá především mohutná věž po okolí řípském daleko viditelná. Románské tvary s gotickými se střídají.

---

[1]) D. Z. 68, D. 15.
[2]) D. Z. 177, R. 5.
[3]) D. Z. 297. G. 16.
[4]) Bílek: Dějiny konfiskac 32.
[5]) D. Z. 395, O. 25.
[6]) Záp. zem. archivu.
[7]) D. Z. 398, R. 26.
[8]) D. Z. 403, N. 4.
[9]) D. Z. 410, G. 13.
[10]) D. Z. 496, E. 11.
[11]) D. Z. 596, F. 3.

Jest 7·5 m. široká, 8 m. dlouhá, silná ve zdech 2 m. Stojí na západní straně kostela, jest z tesaných kamenů se značkami kamenickými (viz o nich Říha, Centralmith. VII. 105) a má dva pilíře opěrací. Portál na straně západní, zavřený polokulatě s pažením jednoduchým, šikmo sraženým, vede do kobky, která klenuta jest křížovou klenbou. Žebra končí ve svorníku hladkém bez ozdob. Profil jejich ukazuje rovnou čáru se žlábkem a prutem. Byla druhdy kaplí sv. Voršily a 11.000 panen, jak praví starobylý nápis na stěně severovýchodní, valně zašlý, a jak svědčila deska oltářní, kterou ještě vdp. vikář nynější M. Dušek viděl. Prostora sloužila r. 1521. za pokladnici vzácných věcí, jak Registra komorního soudu VI. G. A. 1., 2. ukazují. Kromě toho měla mnohé nápisy červenou hrudkou psané, o nichž se zmiňuje Nechvíle (Method XIV. 92.).

Z této kobky věžní vede jiný portál na východní straně do lodi chrámové, vlastně do podkruchtí. Sklenut jest goticky, má 104 cm. šířky a od soklu 96 cm. vysokého do nejvyššího bodu 145 centim. Skládá se ze tří prutů a tří žlábků, dovnitř se zúžujících. Jižní strana této kobky má gotické okno 97 cm. vysoké a 34 cm. široké. Na sever není ve třech patrech vůbec okna.

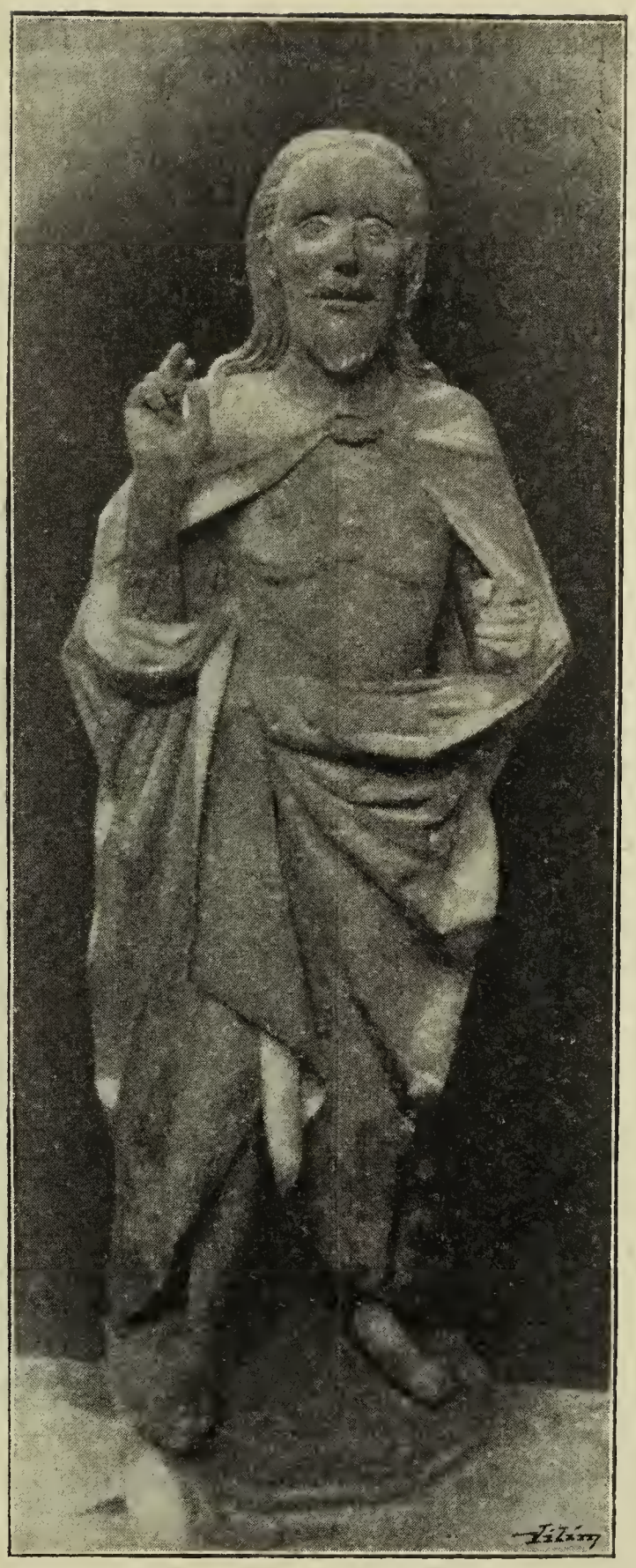

Obr. 19. Socna Spasitelova v sanctuariu charváteckém.
Výška 1·23 m.

Patro první má na jih a západ okna čistě románská. Z tohoto patra vede na kůr zpěvácký vchod obdélníkový. Ozdoba pažení dveřního jest prut, který v obou úhlech se přetíná. Druhé patro má okna čtverhranná, pěkně profilovaná. Patro třetí má okna gotická. Zde visí tři zvony, z nichž největší svým nápisem zavdal podnět k lichému zdání, že původně z r. 1000. pochází. Minuskule gotická ná-

pisu a tvar jeho dokazují, že r. 1504. slit jest. Nápis jeho přesný ten jest: „Anno domini m in nomine domin (sic!) nostri ieſu criſti ad honorem ſumme trinitati et indiuidue unitati hoc opus preclarum eſt factum et milleſimo quingenteſimo quarto ioannes cantariſta fecit et eſt conſumatum feria quarta poſt feſtum ſancte katerine virginis." Na plášti má polovypuklý obraz Panny Marie s Ježíškem na rukou.

Zvon druhý menší má na jedné straně pláště polovypuklý znak Vchynských, na druhé obraz korunování Panny Marie a slova: „eccle-

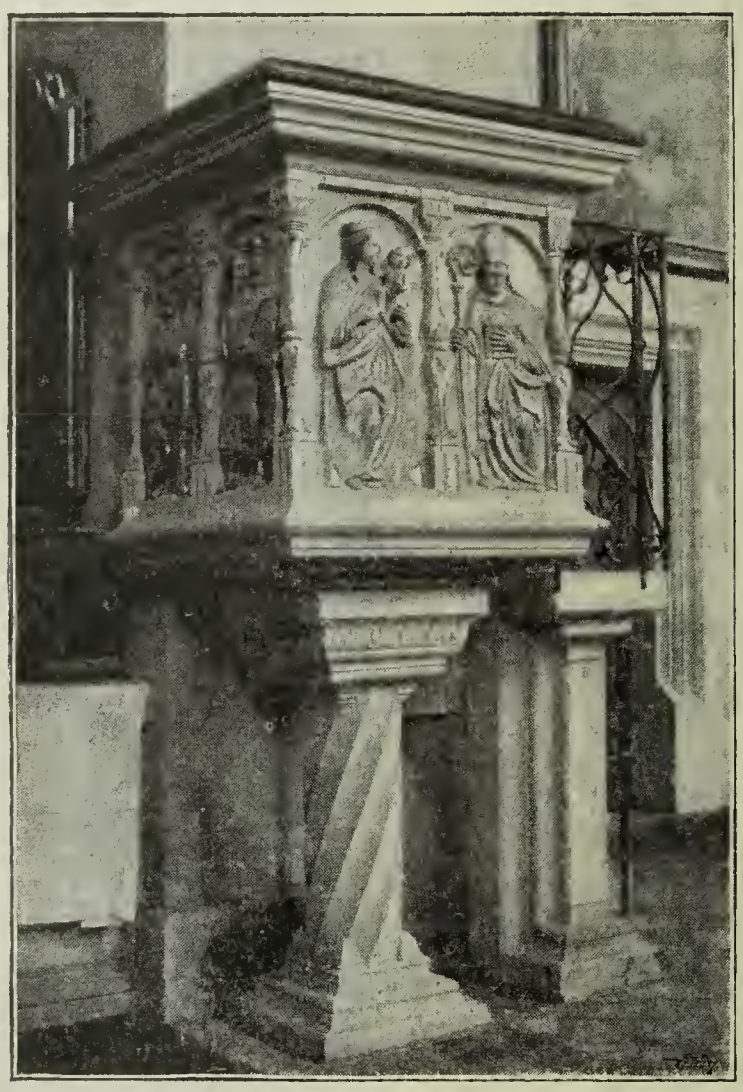

Obr. 20. Kazatelna v kostele charváteckém.

siae expensis". Na čepci jest čísti: Anno Dni MDCXCVI fusa noviter MDCCLXXX concussa anno domini MDCCXCVII transfusa sub patronatu celsiss. S. R. I. Princ. Josephi de Kinski dni in Zlonitz et Martinowess etc. etc. Rosae natae S. R. I. comitis de Harrach devotorum conjugum. Joh. Wenzel Khüner goss mich in der k. k. Neustadt Prag 1797.

Třetí umíráček zvaný: Anno 1696 Vetero Pragae me fudit Antonius Schonfeldt.

Loď chrámová jest čtverec 12·5 m. mající ve světlosti. Jak se nám nyní představuje, netušil by žádný, že pochází z doby románské.

A přec jest tomu tak. Pamětní kniha farní praví, že strop lodi byl rovný a že byl snesen a nahražen klenbou. Tato spadla, a aby se opětně tak nestalo, sesíleny jsou zdi lodní pilíři uprostřed a v úhlech, a dána jim podoba dnešní s hlavicemi korint skými. Kromě toho portál na jižní straně, jenž vede z kobky později přistavěné do lodi, jest románský. A při nynější opravě nalezen jest kámen ze soklu na severní straně lodi tam, kde jest vchod na oratoř, který má na sobě ozdobu románskou.

Kůr zpěvácký spočívá na dvou čtverhranných pilířích s českým klenutím. Vchod se strany jižní zvnitř lodi zazdí se nyní a přeloží se na stranu severní věže a bude se do něho vcházeti zvenčí kostela.

(Pokrač. příště.)

Různé zprávy.

Jubileum. Dne 2. dubna dokončil univ. professor českých dějin, Dr. Jos Kalousek šedesátý rok svého života, oddaného vědě a práci. Jako tkalcovský pomocník v rodišti svém Vamberku počal životní svou dráhu, potom za přispění strýcova přišel na studie, odbyl reálku a vstoupil na techniku; ale váben jsa neodolatelnou touhou po historii, neunavnou pílí připravil se soukromě k maturitě a její branou na universitu. Tu došel r. 1868. doktorátu a odbyl zkoušku státní pro střední školy. Obživoval se potom v redakcích a vychovatelstvím, až r. 1872. dal se na povolání učitelské. Po všechen čas usilovně zanášel se dějezpytem, r. 1871. habilitoval se za docenta českých dějin na universitě pražské, r 1882. jmenován byl mimořádným, r. 1885. řádným professorem.

Řada četných spisů a pojednání dějepisných a historickoprávních (z nich stěžejné dílo České státní právo, vyd. 1871. a přeprac 1889.), recensí a drobných rozprav vyšla z jeho péra. K té činnosti druží se i práce redakční, dříve »Památek«, nyní při »Archivu českém«, při »Věstníku uč. společnosti«, jakož i činné účastenství ve vědeckých komissích a sdruženích. Životním úkolem svým Kalousek učinil si vypsání dějin selského stavu, k němuž po drahný již čas sbírá látku a oddává všechny své síly. Žáci Kalouskovi vděčně vzpomínají nejen znamenitých přednášek jeho, ale též laskavé srdečnosti a vlídné ochoty ke každému, kdokoli u něho rady a přispění hledá. Redaktor svému učiteli i Společnosť svému členu připojují se ke všem blahopřáním z hloubi oddané duše.

Úmrtí. Dne 19. března zemřel JUDr. Hugo Toman, pražský advokát a badatel historický. Studiem obral si specielně válečnictví husitské, o němž vydal porůznu rozmanité stati. Souborné dílo o tom vyjde právě v Rozpravách České akademie, autor bohužel se jeho vydání nedočkal. Dr. Toman zachránil též svého času největší chrám kláštera sv. Anežky, zakoupiv budovu tu pro sebe. — V Telči zemřel 12. prosince 1897. náš člen Jaroslav Janoušek, professor při tamní zemské vyšší reálce u věku 43 let. Jako zkušený odborník a znalec věnoval se hlavně studiu uměleckých památek na Moravě; pokud dovolila školní služba cestoval, sbíraje bohatý material, dosud téměř neznámý. Pro »Vlastivědu moravskou« chystal dějiny umění na Moravě; společně s prof. Beringrem vydal nákladem Šolcovým v Telči cenné monografie o Telči a o Dačicích. Přispíval články do »Časopisu Matice mor.«, do »Ottova Slovníku naučného«, do »Českého kreslíře« a do vídeňských »Mittheilungen«. Pro »Soupis památek«, vydávaný Českou akademií, připravoval okres pelhřimovský. Jeho úsilím a prací založeno v Telči museum r. 1887. Provedení pěkných záměrů překazila předčasná smrť; želíme upřímně ztráty nadšeného pěstitele vlastivědy, od něhož očekávali jsme ještě řadu cenných prací.

Literatura.

Borovský Fr. A.: **Václav Hollar.** Zvláštní otisk sněmovní zprávy. Praha 1898., str. 72 G. Parthey vydal popisný seznam rytin proslulého krajana našeho, kdež sečetl přes 2500 rytin jeho, dílem zjištěných, dílem domnělých. B provádí zde podrobnou revisi díla, číslo po čísle, korriguje, doplňuje a rozhojňuje data Partheyova. Ve skrovné knížce podává množství nových zpráv a oprav. Ve studiu o Hollarovi učiněn tím zase pokrok znamenitý. *JVŠ.*

Červinka In. Lad.: **Mince a mincovnictví markrabství Moravského.** Brno 1897. Str. 108 a 3 tab. Je to první soustavný popis moravské mince V 1. stati popisuji se pravěké peníze kruhové, střepinové, t. zv. duhovky, zlaté s nápisy různými, což jsou mince cizí, sem přinesené. Slovanské mince slovou latině denarii, první razil Boleslav I (936.–967.). Ale z X stol. došly jen pochybné denáry, zejména záhadné dosud mince domnělého údělu úsovského. (Viz čl. Šnajdrův v tomto čísle.) Zjištěny jsou mince teprv za Břetislava II. (asi 1029. až 1034.!). Popis mincí moravských knížat údělných v Olomouci (Vratislav II., Ota I, vdova jeho Eufemie s poručníkem Konradem Brn., Boleslav Vratislavic, Eufemie a Konrad po druhé, Svatopluk 1095—1107., týž s Oldřichem Brn., Ota II. 1097.—1110, 1113.—1125, Vladislav I 1110.—1113., Soběslav I. 1125.—1126, Václav a Jindřich Otovici a společně oba), v Brně (Konrad I., týž s Otou I. Olom., mezivládí, Oldřich, Břetislav II., Ota II. Olom. se Spytihněvem Brn., Vratislav III.) a ve Znojmě (Konrad I., mezivládí, Konrad se Spytihněvem II., Litold, mezivládí, Břetislav II., Soběslav I., Konrad II.) Potom spisovatel vypravuje o tvaru, velikosti, zrnu peněz, o jich ražbě, rytbě kolků, o legendách, obrázcích, o mincovnách a o vlivech cizích, jež na minci mor. působily.

Ve 13. stol. následují brakteaty, tenké, ražené po jedné straně jen a solidy obojstranné, bez nápisů, takže těžko je třídíti, jen přibližně dle váhy. Mincovny byly v Brně, Jihlavě, Olomouci, Opavě, Uh. Hradišti. Počítáno jest na hřivny, talenty, šilinky. — Do r. 1300. mincovní právo pronajímáno bylo, až Václav II. počal sám raziti pražské groše, kopu ze hřivny. Krásná ta mince vytlačila ostatní na 200 let Jen za husitských válek ražena byla drobná mince na Moravě. Pražské groše, potom oblehčované, ustoupily v 16. stol. jáchymovským tolarům. Od r. 1300.—1619. na Moravě nebylo zvláštní mincovny. Obnovena jest v Olomouci za vlády stavovské a za Fridricha Falckého.

Po bitvě bělohorské pověstné consortium Jana de Witte zavedlo špatnou dlouhou minci, kteráž nad to podvodným mincmistrem byla i falšována a nemalé zlo v zemi způsobila. Za Ferdinanda III. moravská mince zase přestala.

Také arcibiskupové olomoučtí za Rudolfa II. vymohli právo raziti dukáty, tolary a díly jakož i minci drobnou v Kroměžíři. Drobné peníze zakázáno jim raziti r. 1726., potom omezováno je právo jen na peníze pamětní, a to ještě v jistém množství, konečně r. 1747. zrušena mincovna kroměžířská, a od roku 1831. mince arcibiskupská zastavena nadobro. *JVŠ.*

Ledr Jos.: **Dějiny obce Malína.** V Hoře Kutné 1897. Str. 126 a 9 rejstříku. V první kapitole spisovatel líčí krajinu před založením Malína, všímaje si předhistorických nálezů a topografické nomenklatury. Tu předem nevěříme, že krajina malínská náležela kmeni Charvatů — jistě Zličanům. Jméno bratra svatého Vojtěcha čte se v lepších textech Kosmy Dobroslav, a ne Pobraslav. Také pochybuji o stáři domnělého staroslovanského kříže (str. 9).

Pak v rámec dějin českých vsazeny jsou kronikářsky jednotlivé zmínky o Malíně, v starých dobách poněkud hypotheticky; na souvislou historii prameny nestačí. V krajině malínské vystavěn byl r. 1142. klášter Sedlecký od pana Miroslava, předka pp. z Cimburka: jmenujeme-li přídomkem tím již Miroslava sama, je to anachronismus. Klášteru Malín připadl někdy v 14. století, roku 1412. byl vypálen od Kutnohorských, r. 1421. lehl popelem i klášter a jen nuzně potom obnoven. O 16. století není skoro zpráv, až o trudné době roku 1620.—1700. Z toho času autor sestavil seznam všeho obyvatelstva. Pak líčí věk 18. (tu zejména války s Prusy) a novou dobu století 19. Vnitřní po-

měry obce malínské (zvláště o rychtáři), vrchnost malínská (výčet 66 opatů sedleckých až do zrušení kláštera r. 1783.), poměry poddanské. Obšírné kapitoly dostalo se věcem církevním, poněvadž o těch zachovalo se v pramenech mnoho. Tu otištěna je listina z roku 1410, smlouva mezi farářem v Malíně a farářem v Pněvicích o farní jurisdikci nad K. Horou, jejíž pozemky byly přifařeny původně k těmto obcím. Rekatolisace po roku 1620., popis jmění zádušního (zejména železné krávy), administrátoři, vypravování o tom, jak fara přenesena jest roku 1803 z Malína do Sedlce. Tu je nejasno, kde byl kostel svatého Filipa a Jakuba, jejž potom zbořili; v Malíně byl rom. chrám svatého Jana a Pavla (dnes k ů l n a!) a sv. Štěpána z roku asi 1324. (tenkráte nestavěli již slohem romanským, jak omylem čteme na str. 98), ale o třetím kostele není nikde zmínky. Patrně je to chrám ve Hlízově, však toho není jasně řečeno. — Popis kostela sv. Štěpána, historie školství, znamenití rodáci: B. Bílejovský, Josef a Štěpán Bačkorové, Josef Lacina. — Malín od roku 1848. Malínský křen. Pilná monografie, jíž obec může se těšiti. *JVŠ.*

Český Časopis historický. Red. Jar. Goll. III., č. 5 a 6: Č i h u l a J. Martin Luther a Čechové podobojí. — K r e j č í J. Vliv poměrů církevních a státních na literaturu staroněmeckou. — M a c h á t Fr. Společenské řády novokřtěnců na Moravě. — F r i e d r i c h G. Kodex Tišnovský. — V a l c h á ř. Příspěvek k dějinám panství řádu Maltézského na Hor. Kralovicích — Roč. IV. Redaktor Jar. Goll a Josef Pekař. Č. 1—2. G o l l. Palackého program práce historické. — B i d l o J. Z ruské university. — P e i s k e r Jan. Východisko Meitzenova líčení agrárních dějin germanských a slovanských. (Podává n o v ý názor o společenských poměrech staroslovanských, jimž dosavadní mínění doprosta se převrací.) — T o b o l k a Z. Ceregettiho Historia Chrudimská. — D v o ř á k M. Příspěvek k životopisu svatého Vojtěcha — H ý b l Fr. Brun Querfurtský a jeho životopis svatého Vojtěcha. — K l i c m a n L. Počátky kláštera doubravnického na Moravě. — N a v r á t i l B. Z nové literatury o Jesuitech. — Literatura. — Přehled časopisů. — Zprávy.

Alétheia. Red. K. Vondruška. I. 1897.—8., seš. 3—12. Fr. V a c e k. Vývoj society a práva slovanského v Čechách. (Pokračování) — S ý k o r a. Pravost evangelií. — Literatura. — Rozmanitosti.

Časopis Matice Moravské. XXI., 3—4. H a n e l J. František Palacký. — K a b e l í k J. Svetozar Hurban Vajanský. — Č e r v i n k a In. Mince a mincovnictví markrabství Moravského. — C v r č e k J. Martin Abdon a Jan Blahoslav. — T i r a y J. Artikule obecní z roku 1559. — Š i l h a v ý Fr. Zaniklá osada Hoferice. — D e m e l J. Král Václav I a vpád Tatarů na Moravu. — T i r a y J. Vývoj území našich katastrálních obcí (V. Biteše.) — R y p á č e k F. K dějinám selského poddanství na Moravě (zápis z roku 1581.). — T ý ž. O zjednání pořádku při soudech na Moravě roku 1583. — T i c h ý Fr. K dějinám církve bratrské (1561.—1609). — C v r č e k J. Bzenecké okolí a řemesla z r. 1604.

Český Lid. Redaktor Dr. Č. Zíbrt. VI., č. 6. — VII. (1897.), č. 1—2. Z í b r t. Na den svaté Anny. — T ý ž. Svatovítská slavnost v Jemnici na Moravě. — T ý ž. Kdy byl zaveden obřad umývati nohy na Zelený čtvrtek na hradě Pražském. — T ý ž. Z netištěných zápisků Krolmusových. — P e t e r s J. Nářek zbožného rolníka v roce 1646. — S m y č k a. K ornamentice listin moravských. — Z í b r t. Příspěvky k bibliografii lidovědy československé. — T ý ž. Boží muka. — M a l o v a n ý J. Nářečí z Císařova a okolí na Moravě. — H o š e k. Jak my se bili u Solferina. — B o u c h a l. Pohádky z Krumlovska. — W i n t e r Z. Některé zvyky v XVI. věku. — N e j e d l ý Z. Český dům. — T y r š o v á R. Národopisné studie našich umělců (J. Manes). — V e l c F. Přísaha mezní pod drnem. — S y r k u P. Ohlas národního rytíř. eposu v Čechách (o rytířích Blanických). — Š o l t a A. Píseň v čas vojny turecké. — P a t e r a A. Paběrky z rukopisů staročeských. — P á t e k F. Česká literatura lidovědná za rok 1896. — Š i m á k J. V. Lemúzi a Charvati. — Z í b r t a S o u k u p. Zobrazování nejsvětější Trojice skupinou tří hlav v chatách lidu českého. — Z í b r t. Pokusy o přirozený výklad pověr československých na sklonku XVIII. věku. — H a v e l k o v á V. O symbolech v naší ornamentice.

Památky archaeologické a místopisné. Redaktor Dr. Píč. XVII. 1897, seš. 8. Archaeologický výzkum ve středních Čechách 1895.—1896. — Píč. Hromadný nález bronzů u Jenšovic. — Siblík. Příspěvky ku zvonařství z okresů Blatenského a Březnického. — Salaba J. Slavatovská obrazárna. — Schmidt V. O zaniklých osadách Čejkách a Malkovu v Mladoboleslavsku. — Diviš Čistecký V. Něco o záduší na Pardubicku. — Domečka. O ustálení hranic Českých a Dolnorakouských v krajině Chlumecké a Novobystřické. — Mareš. Materialie k dějinám umění, uměl. prům. a pod. (Pokrač.) — Zprávy a drobnosti.

Věstník československých museí a spolků archaeologických. II., č. 6—12. — Svoboda. Starožitnosti ve starých stavbách. — König. Památky po českých bratřích v Mn. Hradišti. — Týž. Další úkoly musea pro budoucnost. — Batík. Poličsko v ohledu národopisném. — Red. Helmice a lebka z hradiště Čungaru v Bosně. — Svoboda. Náhrobní kameny v Mnich. Hradišti. (Nápisy otiskl lépe Vocel v Pam. VI. při popise kláštera Hradištského.) — Klimpl. Arch. výzkum na Drobovském klášteřišti. — Klimentič. Úřed. knihy v museích venkovských. — König. Podnikatel staveb strážcem starožitností. — Red. Shodnost památek na staroslovanských hradištích. — Lid náš ochráncem starožitností. — König. Museum a jeho kulturní misse. — Viták. Starožitnosti ve službě osvěty a vzdělanosti národní. — Red. Srovn. archaeologie předhistorické. — Želízko. Několik slov o používání a ozdobování lidských lebek. — Žďárský. Z archivu Vilémovského. — Zprávy. — Literatura.

Časopis vlasten. muz. spolku Olomúckého. 1897., č. 53. Redaktor V. Prasek. — Vzpomínka na učenou společnost neznámých v Olomouci roku 1747. — Prasek. Josef Vratislav šl. Monse (obšírná biografie). — Proměna svobodného a nepoplatného fojtství v nevolný, selský statek. — Zemské hlavní cechy v Olomouci. — O faru podobojí v Loštících (kterak stala se katolickou). — První kazatel protestantský v Olomouci. — Česká kaple sv. Cyrilla a Methoděje u sv. Mořice. — Drobnosti hospodářské (vlčí jámy, vlci a pastýři, kobylí stáda, včelařství, pozemky zv. »Náplatky«), historicko-topografické, různé. Literatura.

Wiadomósci numizmatyczno-archaeologiczne. III., nro. 1., 2. Kraków 1897.

Witanowski Rawicz M. Ołtarzyk kamienny v kościele polskim (ze 16. století). — Piekosiński Fr. Dr. Kilka uwag o denarach Bolesława Chrobrego (Srovnává znaménka na penězích s erbovními znameními) — Kopera Felix. Monety, znalezione we wsi Mniszkach pod Łęczycą. (Ethelreda II. angl., vendické, cís. Otty I. a Adelheidy.) — Kostrzębski W. Mennictvo w Polsce. Bolsunowski. Znaky pieczętne na ołowiu. — Żytyński Lud. — Zabytki epoki kamiennej na Wołyniu. — Zprávy. — Nekrologv.

Lud. Organ towarzystwa ludoznawczego we Lwowie. Red. Dr. Ant. Kalina. III. seš. 3. a 4. — Witost Jan. Zarysy prawa zwyczajowego ludu litewskiego. — Týž. Etnografia i najnowsze studya nad literaturą. — Eljasz-Radzikowski St. Dr. Polscy Górale tatrzańsczy. — Koskowski Bron. O mieszkaniach a żyweniu się Żydów małomiasteczkowych w Królestwie Polskiem. — Mátyáš Karel Dr. Ludowe nazwy miejsczowe w powiecie Brzeskim w Galicyi. — Młynek Lud. Uwagi nad pieśniami ludu wielickiego. — Kritiky, referáty, dodatky, polemika, zprávy.

Z nedostatku místa odkládáme do příštího čísla výkaz nově přistouplých členů, jakož i výroční zprávy za r. 1897., schválené řádnou valnou schůzí.

Redaktor: Dr. J. V. Šimák.
Nákladem Společnosti přátel starožitností českých v Praze.
Tiskem F. Šimáčka v Praze.

ČASOPIS
SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH
V PRAZE.

Časopis jest vydáván pouze členům Společnosti a to zdarma. — Expedice jest na Král. Vinohradech, v Sázavské ul. č. 14. n.

Číslo 2. **Vydáno v červnu 1898.** **Ročník VI.**

František Palacký.

Ke stoletým jeho narozeninám podává *Frant. Klíma.*

Na moravském Valašsku ve vsi Hodslavicích a okolí udržely se dlouho zbytky českých bratří. Pro větší bezpečnost zakopali knihy v blízkých lesích Domorackých a tam potají v noci čtením knih jakož i zpěvem nábožných písní posilňovali se ve víře otců svých. Rok 1781. přinesl jim aspoň nějaké polehčení. Patentem tollerančním císaře Josefa II. prohlášena vyznání augšburské i helvetské za trpěná v říši. Hodslavičtí dlouho byli na vahách, ke kterému z obou vyznání přiznati se mají, až konečně přihlásili se k církvi augšburské. Zřídili si církev i školu. Učitelem ustanoven byl 16letý Jiří Palacký. Ten vlastním nákladem vystavěl školní budovu, do které r. 1790. uvedl svou manželku Annu rozenou Křižanovu. Ve škole té 14. června uzřel světlo světa František Palacký.

Do školy hodslavické chodilo dosti mnoho dítek, a svědomitý učitel Palacký měl práce dost a dost. Ale plat tehdejších učitelů vesnických byl příliš hubený, než aby stačil na výživu dosti četné rodiny. I musel se chápati rozmanitých výdělků vedlejších. Vedle svého hospodářství zastával úřad obecního písaře, zkoušel se v umění krejčovském a v různých odvětvích obchodu. Posléz skupovával v okolí máslo, jež ve velkém posílal do Vídně.

O hmotné poměry rodiny své staral se učitel hodslavický dosti pozorně. „Ve věcech mravnosti byl však neobyčejně přísným, aniž kdy jakou něžností osvědčoval se k dítkám svým; vůle jeho bývala neoblomná, často i prchlivá.“ Při tom byl pilný v povinnostech křesťanských, horlivý v nábožnosti nepřetvářené, a stálý obránce církevního vyznání svého. Bibli celou měl v paměti a ve všech příhodách života svého slovy jejími se těšíval i řídíval. Ale i samé učenosti nebyl cele prázden, dychtivě a bedlivě čítávav každou knihu, která kdy do rukou se mu dostala.

Pravým opakem otcovým byla matka Palackého. „Matka má,“ dí o ní Palacký ve svém životopise, „byla jediná mezi tisíci: bylaf

čistý obraz neviny, tiché domácnosti a mateřské lásky. Nepamatuji, že by kdy vášeň aneb náruživost nějaká byla zkalila jasnou, ctnou a pokojnou duši její, nikdy slovo nesvaté nevyšlo z úst jejích. Příkoří od zvášnivělého manžela svého snášela trpělivě; kdykoli vznikla mezi otcem a dítkami nevole jaká, ona dovedla ji pokaždé k dobrému konci. Literní vzdělanosti neměla naprosto, aniž rozuměla řeči které mimo mateřské; rozum přirozený a soud neporušený chránil ji vší pověry a pobožnůstky. Bylo ji milovati každému, kdokoli ji kdy poznal."

Mládí ubíhalo mladému Františkovi obyčejným způsobem. Pomáhal otci při hospodářství, se svými sourozenci konal nahodilé pochůzky s obecními vyhláškami do osad okolních, popásal dobytek a se zvláštní radostí vycházel do lesů do hor sbírat jahody, houby, za jichž výnos dostalo se mu několika pěťáků. Otec naučil ho záhy čísti tak, že jako pětiletý či šestiletý hoch celou bibli přečetl. Ve škole otcově stal se záhy prvním, ačkoli téměř nejmladším žáčkem. Když byl vedením otcovým nabyl nejdůležitějších začátků vědomí, odvedl ho otec devíiletého do Kunvaldu, aby se tam naučil jazyku německému. Škola, založená hraběnkou Marií Valburgou Truchsesovou rodem Harrachovou, zařízena byla způsobem moderním a řízena velmi liberálně. Hraběnka vedla na ústav značný náklad a sama s některými učiteli dobrými hochy a děvčata učila.

Ale mladý Palacký jevil náklonnost ke katolictví. Otec jeho, horlivý protestant, vzal proto syna domů. Všichni učitelé kunvaldští seznavše neobyčejné schopnosti hochovy radili otci, aby hocha nechal studovati. Otec náhodou seznámiv se s kazatelem evangelické obce trenčínské a učiteli tamní školy latinské zavedl syna svého r. 1809. do Trenčína. Však škola byla zcela jiná nežli v Kunvaldě. Kromě latiny nevyučováno téměř ničemu jinému. A nouze zakoušel hoch dost a dost. Duch Palackého stále po nových vědomostech prahnoucí hledal náhrady doma. Do školy chodíval stále řídčeji a řídčeji zabývaje se doma čtením knih a učením jazyku francouzskému a řeckému. Horliví čtenáři trenčanští byli většinou náboženskými blouznivci. Palackému půjčovali hojně, ale skoro samé polemiky a náboženská hádání. Čtením tím mladý Palacký tak se nábožensky roznítil, že snil o tom, kterak jako protestantský missionář působiti bude v dánské osadě v Hindustanu v Trankebaru nebo mezi divochy na ostrovích australských.

Pevným úmyslem otce Palackého bylo, aby syn jeho stal se evangelickým kazatelem, ježto jako protestant jiného postavení v Rakousku nemohl se tehdy dodělati. Dal proto syna svého r. 1812. na protestantské lyceum do Prešpurka. Professoři tamní seznavše dychtivost Palackého po vědění ochotně zapůjčovali mu knihy. Čtením rozmanitých knih filosofických byl Palacký záhy ze svého fanatismu náboženského vyléčen. Pobyt v městě nebyl mu však příliš příjemný. Otec mohl synu svému posílati jen málo peněz, i musel si sám živobytí sháněti lopotným přiučováním. Za pobytu v Prešpurce náhodou vznícena v mladém studentu uvědomění národní. Vracel se r. 1813. z prázdnin z rodiště svého do Prešpurka. Nevlídným počasím donucen zdržeti se v Trenčíně v rodině měšťana tamního Bakoše, jehož zemřelý syn býval nejlepším přítelem Palackého za pobytu jeho v Tren-

čině. Pan Bakoš byl horlivým čtenářem, i neušlo mu téměř nic z tehdejšího literárního trhu českého. V Prvotinách krásného umění — příloze to Novin vydávaných prof. Hromádkou ve Vídni — a zejména v Jungmannově překladu Chateaubriandovy Attaly byly mu leckteré výrazy neznámé. Požádal proto Palackého jako rodilého Moravana, aby mu pomohl některé vysvětliti. Palacký sám však vysvětlení potřebného podati nemohl, byť se až potud jen málo rodným svým jazykem obíral. „Hluboce proniknut jsa stydem," dí ve svém životopise, „umínil jsem sobě pocvičiti se v češtině, aby se mi nestalo cos podobného ještě podruhé; zvláště an mi nejen hostitel můj spisy Komeniovy a Jungmannovu Attalu velmi vychvaloval, ale i já ještě v ty dni obě u něho čítaje, čím dál tím více krásou jak obsahu tak i řečí jich jímána jsem se cítil. Ihned přijda do Prešpurka dal jsem sobě záležeti na mateřštině své, a nezadlouho dostav ve Hlasateli českém Jungmannovo dvoje rozmlouvání o jazyku českém čísti, zapálil jsem se celý upřímou vlasteneckou horlivostí, kteráž od té doby u mne ještě neustydla, aniž bohdá kdy ustydne."

V Prešpurce seznámil se mladý Palacký s některými osobnostmi, z nichž nejedna na život i působení jeho měla značný vliv. Otec jeho svěřil spisovateli Jiřímu Palkovičovi svůj spisovatelský pokus: „Knížečka ke vzdělavatelnému čtení". Mladý Palacký pomáhal od té doby Palkovičovi při vydávání časopisu jeho Týdenník, ale ne dlouho. Palkovič zacházel s ním nevlídně nechávaje mladíka i nouzi trpěti. Palacký stěžoval si trpce do toho rodičům. Ti těšili, jak uměli, až konečně Palacký od Palkoviče odešel. Živil se raději zase kondicemi, za jejichž trpce vydělané peníze nakoupil si často tolik českých knih, že mu ani na živobytí nezbývalo.

Důvěrnější styk zapředl Palacký s druhem svým ze studií Janem Benediktim, řečeným Blahoslavem, důvěrným přítelem Pavla Josefa Šafaříka. Společně vzdělávali se v jazycích moderních, slovanských i západoevropských. „Počal jsem," dí, „doznávaje vliv jeho na sebe, duchem svobodnějším vzdělávati sebe prospívav nemálo příkladem Blahoslavovým. U něho zjemněli citové moji, a duch můj lépe se naučil šetřiti čistého člověčenství jak v idei tak i v dějinstvu."

Palacký zabýval se již před tím básnictvím. Rozmluvami s Blahoslavem ponenáhlu utvrzoval se v domněnce, že časomíra a ne přízvuk měla by býti základem české prosodie. Hlubšími studiemi poesie seznal její povahu a seznav, že velikým básníkem se nestane, po některých ještě pokusech činnosti té se vzdal. Spisovatelské činnosti jeho rozvíralo se jinde pole široké. Knih poučných měla literatura česká poskrovnu, i umínil si věnovati se úplně činnosti vědecké, aby nedostatku tomu odpomohl. O prázdninách r. 1813. obšírným listem vyjevil úmysl svůj Benediktimu. Ten odeslal list Šafaříkovi, studujícímu tehdy v Jeně. Přátelský dvojlístek rozmnožen takto o osobu třetí.

Poměry hmotné lepšily se Palackému stále. Vynikaje vědomostmi nad ostatní s radostí brán byl za učitele nejen žáků mladších, ale i svých spolužáků, již u něho hledali vysvětlení věcí na lyceu vykládaných. Literatury české však při velikém svém namáhání nezanedbal. Touha opět se v poesii pokusiti probouzela se v něm přes

veškeré jeho úmysly znovu a znovu. Zabývaje se horlivě čtením podvržených básní Ossianových přeložil je na jazyk český a svěřil je příteli svému Benediktimu, když do Jeny odcházel na studia. Benedikti odevzdal je professoru Hromádkovi, jenž otiskl je roku 1817. v Prvotinách. Takto vystoupil poprvé Palacký na kolbiště literární. S rostoucí zálibou v literatuře, čtením rozmanitých spisů filosofických, zvláště Kanta, jakož i dopisováním se Šafaříkem, jenž byl stejného s ním smýšlení, stále víc a více zmáhala se v mladém Palackém nechut ke stavu kazatelskému. Netajil se tím ani před svým otcem, u něhož však narazil na velmi tuhý odpor. Rozhodl se tudíž znovu pro úřad otcem mu vytčený, ale záhy úmyslu svého se vzdal. Se Šafaříkem, s nímž se Palacký, když z Jeny se vracel, osobně se sešel, umluvili se vydati spis na obranu prosodie časoměrné. Roku 1818. spis ten s názvem „Počátky českého básnictví, obzvláště české prosodie“ v Prešpurce vyšel a vzbudil nemalou pozornost všech kruhů literárních, jak pro mládí obou spisovatelů tak i pro smělé jich vystoupení proti obhájci poesie přízvučné Dobrovskému.

Tou dobou nastala v životě Palackého veliká změna, o jejíž důležitosti sám se zmiňuje. Přijal místo vychovatele v domě paní Niny Zerdahely. Byla to paní neobyčejně jemnocitná i vzdělaná, kterou osud divně pronásledoval. Zemřelyť jí až na jediného synáčka všecky dítky její. V žalu svém nevědouc nalézti útěchy v náboženství marně snažila se dopracovati vlastního názoru životního. Palacký přijav místo vychovatele několika slečen — příbuzných této paní — rozmluvami filosofickými s ní i na schůzkách předních osob prešpurských v domě blízké její příbuzné pořádaných dodal jí potřebné útěchy a klidu. „Tato moudrá paní,“ vypravuje ve svém životopise, „ana ze všech, co jsem jich já kdy v životě poznal, ideálu ženské osobnosti nejblíže se dotýkala, zamilovavši mne neméně, nežli ode mne milována byla, tak že matkou mou nejen se jmenovati, ale i skutkem se prokázati ochotna byla, naučila mne ve světě žíti a ušlechtila i upevnila mužský charakter ve mně.“

Roku 1819. ukončil Palacký studia svá na lyceu v Prešpurce. Přijav místo vychovatele v domě šlechtičny uherské se syny jejími prodléval v Prešpurce. Roku 1820., poněvadž lyceum neskytalo dosti vědomostí, přestěhoval se s nimi do Vídně. Pobytu svého ve Vídni užil Palacký velmi pilně. V knihovnách veřejných i v četných uměleckých sbírkách vídeňských sebral hojné kořisti. Nadto seznámil se tu s muži, jichž věhlas ve světě vědeckém značného zvuku požíval, s Dobrovským, otcem slavistiky, a Kopitarem. Jsa bez starostí hmotných horlivě jal se obírati se esthetikou a vedle ní i studiemi dějepisnými. „Po esthetice,“ stanoví si ve svém denníku program své práce, „chci aneb historii všeobecnou aneb o řeči a literatuře české obšírněji psáti; pak Slávu Slovanů čili životy nejznamenitějších Slovanů kterehokoli pokolení; posledně, cíl života mého, pragmatickou historii české země; podle ideálu historického umění.“ A cíle svého dojíti chtěl způsobem dosti skromným. Po 2 neb 3 léta chtěl zůstati vychovatelem, až by potřebných peněz si nastřádal. A s těmi buď sám buď v malé společnosti chtěl procestovati Evropu, aby seznal národy

vzdělané, a pak usaditi se mezi Slovany kterýmikoli, nebude-li mu možná se ctí zůstati ve vlasti.

Však osud chtěl jinak. Otec přišed v obchodě svém o značnou část jmění obrátil se s prosbou na syna, a ten pomohl. Z ustřádaných peněz nezbylo mu skoro ničeho, když 11. dubna 1823. zavítal do Prahy, aby tam probádal nejslavnější dobu národa českého: války husitské, jež předem sepsati chtěl. Všichni tehdejší literáti domlouvali Palackému, aby v Praze zůstal. Zaměstnání opatřil mu Dobrovský, nejprve místo vychovatelské, později uvedl ho do domu hraběte Františka ze Šternberka, kde svěřeno mu vypracovati z domácího archivu rodopis pánů ze Šternberka. Palacký vykonal práci k úplné spokojenosti hraběte, a brzy zahrnut pracemi podobnými i od jiných šlechticů. Archivy šlechtické, jež pro každého uzavřeny byly devaterými zámky, otevřeny Palackému úplně, takže z nich pro své vlastní práce hojně vytěžil.

Než poměry tehdejší v Praze nebyly příliš utěšené. Mocný tlak se shora a přísná policejní opatření hleděly všemožně udusiti probouzející se české uvědomění. Literatura česká sama tehdy poskytovala smutné divadlo. Příkře proti sobě stojící strany prudce dorážely na sebe, zda má se užívati jazyka Veleslavínova či upraveného dle potřeby a času, a kdy psáti iota a kdy ypsilon. Při neplodných těchto bojích ovšem literatura věcného mnoho nezískala. Smutné ty poměry mnohým zdály se býti předzvěstí brzkého konce národa.

V domě Šternberském, v němž Palacký ustanoven pro jméno archivářem s platem 200 zl. ročně, při hostinách často rozmlouváno o zubožením stavu českého národa. Při jedné takovéto zábavě hrabě Kašpar Šternberk, jehož přičiněním hlavně založeno r. 1817. české museum, trpce stěžoval si na netečnost, s jakou se obecenstvo české k ústavu tomu chová. Palacký odporoval, vině společnost samu, že netečnost tuto povzbuzuje, poněvadž se o šíření vědomostí mezi lidem náležitou podporou české literatury nestará. Hrabě Kašpar Šternberk namítal, že těžko pomáhati národu, jenž blízek je smrti neodvratné. A Dobrovský mu přisvědčoval. Palacký rozhorliv se zvláště na Dobrovského, že dosud ničeho česky nenapsal, pronesl památná slova: „Budete-li tak všichni se chovati, pak ovšem musí náš národ zahynouti hladem duchovním; já aspoň, byť třebas cikánského rodu a již poslední jeho potomek, jistě za povinnost bych si pokládal, přičiniti se všemožně k tomu, aby aspoň čestná památka po něm zůstala v dějinách člověčenstva.“ Hrabě František Šternberk přisvědčoval Palackému horlivě, a hrabě Kašpar na rozchodu ho požádal, aby své myšlénky sebral a sboru předložil, kterak by časopis musejní vydáván býti mohl. Palacký přání tomu vyhověl. Program předložen sboru a přijat. Palacký r. 1827. začal vydávati dvojí časopis: český Časopis vlastenského Museum čtvrtletně a německý měsíčník: Monatschrift des vaterländischen Museum.

Ve sporech literárních, které tehdy zvířily mladou literaturu českou, zaujal Palacký zvláštní stanovisko nad stranami. V musejním svém časopise přidržel se sice zásad moderních, ale houževnatě od-

píral všem zbytečným novotám. Obě strany zápasící vzdalovaly se proto práce v Musejníku, takže obsah prvních ročníků je skoro většinou vyplněn pracemi samého redaktora. Po čtyřech letech se Palackému ulevilo. Německý časopis zanikl, jakkoli sbor věnoval mu veškerou podporu, protože ani doma, natož pak za hranicemi dostatečného odbytu nenalézal. Spisovatelé čeští, kteří zprvu na časopis zanevřeli, ponenáhlu se vraceli. Palackému zbývalo nyní více času na veliké dílo historické, v něž zatím se uvázal. I starosti o hmotné zaopatření odstraněny šťastným sňatkem s dcerou pražského advokáta Dra. Jana Měchury. Na velkostatku Měchurově Otíně u Klatov 16. září r. 1827. sňatek obou požehnán. Manželka Palackého byla dáma neobyčejně vzdělaná i zámožná, že Palacký o hmotné opatření rodiny své se starati nemusil. Ziskala tím značně jeho činnost spisovatelská, které se mohl s nerušeným klidem věnovati, a neodvislost i samostatnost ve všem jeho konání.

Roku 1827. vybídl stavovský výbor zemský Palackého, aby pokračoval v chronologickém líčení dějin českých, které byl Pubička dovedl až do roku 1630. Palacký projevil svou ochotu, ale poukázal při tom na chatrnost díla Pubičkova. Opírajíc se pouze o záznamy různých kronik a letopisů bylo dílo to vypravováno způsobem velice rozvláčným a nechutným. Palacký poukázal dále, že musí historik obrátiti pozornost svou k památkám listinným, a radil stavům, aby raději podporovali člověka, jenž by za úkol života svého si zvolil vypsati dějiny celé. „Sepsání dějin," podotýká Palacký ve svém odůvodnění, „zůstává vždy dílem jednoho člověka, jednoho ducha, a má-li míti úspěch, též celého života."

Hrabě František Šternberk přimlouval se vřele za svého chráněnce, i jmenován jest Palacký historiografem království Českého s ročním platem 1000 zl. konv. měny. Ale vláda vídeňská usnesení to dlouho potvrditi nechtěla. Teprve po jedenácti letech dostalo se Palackému titulu i platu.

Že k úkolu vypsati dějiny národa českého Palacký nad jiné byl povolán, patrno bylo ze dvou knih, jež tou dobou jím byly vydány. Královská česká společnost nauk svěřila mu vydati pokračování kronik Pulkavovy a Beneše z Hořovic z let 1378.—1577. Po pětileté práci vyšly Letopisy české r. 1829. Palacký ustanovil ve vydání tom pravidla, kterých třeba šetřiti vydavateli starých památek historických. Čtení nutno pořídit na základě všech rukopisů dobře srovnaných a spořádaných, ani slovíčko do textu se nesmí vložiti, poznámky vydavatelovy buďtež jen na místech temných, ale jen stručné, skromné. Rozcházejí-li se rukopisy, starší či pravděpodobnější vždy má přednost před ostatními. Každé vydání musí býti opatřeno životopisem spisovatele, pokud toho poměry dovolují, přesným, a vždy třeba se rozhlédnouti po rukopisech i jejich stavu.

Roku 1830. Palacký vydal Würdigung der alten böhmischen Geschichtschreiber, v němž sebral životopisná data o 31 spisovatelích českých kronik od Kosmy až po Hájka, prozkoumal rukopisy i dosavadní jich vydání a stručně sice, ale neobyčejně bystře ocenil hodnověrnost a spolehlivost jejich udajů.

Dějepisectví české tehdy skytalo dosti podivné divadlo. Byli se sice mnozí před Palackým zkoušeli v tomto oboru vědeckém, ale badání jejich úplně spokojovalo se opisováním a opakováním zpráv starých kronikářů. Jen tři jména vynikla nad tuto prostřednost: Gelasius Dobner, Josef Dobrovský a Frant. Martin Pelcl. Nedoceněný dosud Dobner zbytečným překladem Hájkovy kroniky úplně svou činnost roztříštil. Dobrovský na poli historickém spokojil se jen pokusy, které stýkaly se s oblíbeným jeho oborem — slovanskou filologií, a Frant. Martin Pelcl podal sice některé podnes cenné práce, v nichž však patrný je nedostatek vyššího rozhledu v dějinách. Palacký chopil se proto práce své velmi vážně. Material listinný, jehož předchůdcové jeho málo nebo nic neužili, byl veliký a roztroušen v archivech domácích i zahraničných a nad to třeba byla listiny probádati kriticky.

Přípravami těmi zahrnut jsa nepřestával Palacký všímati si literatury české, a kdo mohl, pomáhal radou i skutkem. Kruh českých spisovatelů s Jungmannem a Presslem toužil dlouho po tom opatřiti český slovník encyklopedický, dílo nákladné, na něž knihkupec sám za tehdejších poměrů odvážiti se nemohl. Bylo třeba spolku, jenž by se o to postaral, ale vláda takovým podnikům nebyla nakloněna. Přes to Palacký opatrně užívaje přízně a přímluvy šlechtických svých přátel r. 1830. úmysl ten provedl založiv Matici českou, jež sice prvotní svůj úmysl — vydati slovník encyklopedický — na ten čas s mysli spustila, ale nahradila jej vydáváním spisů vědeckých.

Palacký vynikal velmi bystrým darem pozorovacím. Seznal záhy jednotlivé osoby i jich pracovitost a schopnost pracovati. Muže takové Palacký hleděl do Prahy přivésti aneb je v Praze udržeti, jestliže v cizině nabízela se jim místa skvěle placená. Šafařík na jeho radu přestěhoval se do Prahy a Čelakovský Praze uchován.

Roku 1832. vydal Palacký nákladem Matice české pečlivě sestavený Přehled současný nejvyšších důstojníků a úředníků zemských a dvorských ve království Českém od nejstarších časů až do nynějška, práci pro kontrolu listin i kronikářských zpráv velmi důležitou.

Po dlouhých přípravných pracích a četných cestách po archivech domácích i zahraničných vyšel r. 1836. první svazek dějin jazykem ovšem německým, ale duchem českým. Palacký dílem tím rázem obrátil na sebe pozornost doma i za hranicemi. Pohlížeje na všechna konání lidská s vyššího stanoviska filosofického věrně dle pravdy snaží se vylíčiti, kterak národ slovanský bydlící v Čechách i na Moravě — zemích přirozeně jediný celek tvořících — stýká se neustále mírně i bojovně se svými sousedy Němci. Vnějším dějinám, příběhům, jak ve svých dějinách praví, v nichžto zračilo se, s jakým prospěchem a koncem odolávala síla národní buďto cizímu násilí buď výtržnostem nezřízených vášní domácích a kterak nestejná osobní povaha panovníků, co přirozených oné síly upravovatelův a vůdcův, nestejné vyvodila na jeho účinky, kladl váhu stejně velikou jako dějinám vnitřním „ukrytým a nehlučným, ze kterýchž ale dějiny vnější pučily a rozvíjely se jako z jádra svého.“ „Musímeť oznámiti se,“ pokračuje, „s veškerým

oustrojím státním, zkoumati řády a zákony, kterými život národní se spravoval, vážiti způsoby a důklad vlád, jak oustřední tak i místní, zpytovati oustavy a poměry právní, měřiti stupně osvěty i rozvoj ducha i směry činnosti národní.“

Palacký na svých četných cestách po různých archivech horlivě sbíral a vlastní rukou opisoval listiny, jež ukládal v Museu českém, aby staly se základem českého diplomatáře. Úmysl jeho aspoň částečně proveden Erbenem a Emlerem, kteří ze sbírek těch vydali Regesta. Jazykem českým sepsané listiny veřejné i soukromé, právní knihy, pozůstatky desk zemských, nálezy nejvyšších soudů Palacký jal se otiskovati ve sbírce Archiv český. První svazek vydal r. 1840., k němuž během let přidal ještě patero svazků.

Při pracích svých všímal si Palacký bedlivě t. zv. formulářů, o nichž r. 1840. vydal spis Über Formelbücher überhaupt und die böhmischen insbesondere. Ve středověku pořizovaly se v kancelářích opisy listin ve zvláštních sbírkách, aby jich v čas potřeby upotřebiti se dalo. V listinách takových často chybí jména vydavatelů, příjemců i svědků, ale přes to s náležitou ovšem opatrností lze jich užiti zvláště při líčení dějin vnitřních. Dílo to vzbudilo nejen v Čechách ale i v cizině takový zájem, že vydal Palacký i druhý svazek r. 1847.

Roku 1845. ocitl se Palacký v dějepise svém na prahu dějin husitských, i pocítil především nezbytnou potřebu seznati úplně staročeskou topografii. Nemohl se vyznati ve válečných pohybech tou dobou vedených. „I nemoha,“ dí Palacký, „v tom pomoc jiných lidí čekati, musel jsem se do práce té zabrati sám, prostudovati opět s pérem v ruce všecky starší kvaterny desk zemských i dvorských a srovnávati data jejich v podrobnosti se stavem nynějším.“ Po 3leté úmorné práci vydal r. 1848. svůj Popis království Českého. Stará, původní a přesná jména všech osad v zemi, hradů, tvrzí, měst i městeček, vesnic i samot, jež byla během let upadla v zapomenutí či různým způsobem znešvařena, opětně očištěna a oživena. Pracím rodopisným i místopisným věnoval Palacký i na dále svou pozornost. Ve svých dějinách podávaje počátky obou těchto odvětví dějin, jež spolu nerozlučně jsou spojena, „protože jména rodinná všecka brána původně od hradů, tvrzí, měst aneb vesnic, kde která rodina měla obydlí a statky své“, zanášel se úmyslem vydati zvláštní slovník místopisný a rodopisný. Pracemi jinými zahrnut jakož i nepříznivými okolnostmi za doby reakce musel se úmyslu svého vzdát, ač alespoň ukázku jeho podal ve sbírce drobných spisů „Radhošti“.

Stejnou dobou vydal Palacký první svazek svých dějin jazykem českým, na něž již veřejnost česká netrpělivě čekala. Palacký omlouvá opozdění to vřelými slovy. „Ode mládí neznal jsem větší tužby ani vyšší pro vezdejší život svůj, nežli abych posloužil milovanému národu svému věrným obrazem minulosti jeho, na kterémžto by jakoby v zrcadle poznal sám sebe a spamatoval se v tom, potřebí jest.“ „Pročež přál bych si,“ vypravuje dále „aby milí vlastenci naši nedomnívali se, že nedbal jsem posavad na potřeby a žádosti jejich. Anobrž ne-

ostýchám se vyznati, že všechny dosavadní historické spisy své, nevyjímajíc žádného, považoval jsem vždy a považuji ještě za předběžná takořka studia čili za pouhé přípravy k dílu přítomnému.“

Slova ta v předmluvě k prvnímu svému českému dílu napsal Palacký 8. března 1848. V několika dnech potom stržen již do víru politického, kterým zčeřila se hladina politického života v střední Evropě. Teprve když reakce r. 1850. opětně růžovým nadějím národů rakouských na čas učinila konec, vrátil se Palacký ke svým pracím historickým. Rok 1848. měl pro dílo Palackého nemalý význam.

„Avšak téhož roku 1848., když pokračováním v německém textu svém byl jsem dospěl až k husitským válkám, upadnuv já za příčinou tehdejších událostí politických u Němců ve kletbu, počal jsem tím ochotněji dílo své napotom původně po česku, poněvadž za prohlášenou té doby rovnoprávnosti národní nebylo mi více potřebí jazyku německému dávati přednost.“ Aby nevytrhl se z proudu vypravování, začal ihned válkami husitskými po česku mezeru zatím ponechav si vyplniti později. Od té doby německé vydání je překladem pořizovaným ředitelem Wenzigem. Doba husitská ve dvou letech r. 1850. a 1851. vydána.

Vystoupení Husovo považoval Palacký za počátek nového věku v dějinách křesťanských, „kdežto víra a náboženství přestavše zakládati se na pouhé autoritě hierarchické, staly se pokladem duší a myslí svobodných, a kde přesvědčení lidské i svědomí mělo ne tak vnějším návodem, jako raději vnitřní potřebou a snahou, dle písma svatého vzdělávati se“. Hus octnul se ve sporu svém s církví na stanovisku protestantském, neboť „přejav a stanoviv písmo svaté za jediné jisté a pevné pravidlo víry, musel důsledně část po části zamítati vše to v církvi, co nebylo založeno na základě tomto.“ Doba husitská i ostatní část století patnáctého dle Palackého „zjevy svými v Čechách netoliko vyniklo nade všechny domácí epochy, ale vlast naši na čas postavilo do popředí dějin evropských, a národu českému pojistilo čestnou památku v historii vzdělanosti lidské. Z Čech tehdáž vyšla valná pobudka, za kterouž duch lidský počal svobodněji a samostatněji rozhlédati se v oboru pravdy a práva.“

Palacký, když nátlakem policie pražské donucen vzdáti se jednatelství ve výboru musea i spolku pro vystavění národního divadla, oddal se úplně činnosti literární. Svazek za svazkem vycházel, až r. 1867. dospěl u vypravování svém k r. 1526. Na čas vyrušen byl z činnosti své r. 1860., když absolutismus ukázav se neschopným říditi osudy Rakouska opět ustoupil konstitučnímu zřízení. Palacký jmenován doživotním členem panské sněmovny a zvolen poslancem do sněmu zemského a tím znovu zasáhl v politický život jsa uznáván za vůdce národa českého.

Roku 1867. vyšel Dějin druhý svazek pátého dílu, v němž Palacký vylíčil události až do bitvy u Mohače. Byl stár a tušil, že života mu nebude přáno na dlouho. Krom toho druhý díl ještě nebyl vydán a dobu husitskou vydati chtěl po druhé, značně poopravenu. Ale mimo tyto dva důvody ještě přiměly jej, aby dále do vypravování se nepouštěl. „V době Jagaillovců stát český nabyl toho útvaru, jaký

měl až do r. 1848. Dobou tou tedy, ve které se útvar ten tvoří jakož i okolnosti, které výtvoru tomu přejí či jemu překážejí, ukončiti možno dějiny české. A k tomu důvod druhý. Až do té doby historik stále stýskati si musí na nedostatek pramenů, od té doby však rostou úžasně, že je lze sotva obsáhnouti.

Roku 1868. slaveny okázale sedmdesátileté narozeniny Palackého. V krátké době sebráno 15.000 zl., jež dány Palackému, aby jich užil k účelu vědeckému. Palacký věnoval je jednak Museu na kupování knih, jednak na kritické vydávání kronik českých do počátku XVI. stol. Tak vznikla sbírka: Prameny dějin českých.

K dějinám stol. XV., jímž Palacký s největší zálibou se obíral, sebral hojně pramenů, jež ve zvláštních sbírkách vydal.

Vypravuje o době krále Jiřího Poděbradského vydal r. 1860. Urkundliche Beiträge zur Geschichte Böhmens und seiner Nachbarländer im Zeitalter Georg von Poděbrad. Podobně i doba Husova a války husitské poskytly mu mnoho látky dotud netištěné nebo po různu roztroušené. Latinské spisy Husovy se zprávami životopisným o něm napsanými jakož i s latinským převodem některých českých věcí Husa se týkajících vydal roku 1869. Documenta Mag. Joannis Hus vitam, doctrinam, causam in Constantiensi concilio actam et controversias de religione in Bohemia annis 1493.—1418. notas illustrantia, quae partim adhuc inedita, partim mendose vulgata, nunc ex ipsis fontibus hausta. Prameny hnutí husitského vydal ve 2 svazcích r. 1873. pod názvem Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges. Podnětem Palackého začala vídeňská akademie vydávati historické prameny o obecných koncilií 15. stol., k nimž přispěl sám některými kusy o koncilu basilejském.

Názory Palackého o době husitské odsoudil professor pražské university Höfler. Proti kritice té, „vyšlé více z ducha německého než vědeckého“, ohradil se Palacký r. 1868. spiskem Die Geschichte des Hussitenthums und prof. Const. Höfler. K Höflerovi přidružili se však brzy jiní, zejména Lippert a Schlesinger, kteří z různých příčin proti činnosti Palackého vystoupili. Palacký ve zvláštním spisku roku 1871. s názvem: Zur böhmischen Geschichtschreibung připouští sice, že jeho dílo není sice snad tak dokonalé, jak by býti mělo, ale příčinou toho je ohromná práce sama a pak poměry, za kterých psal a kdy nesměl psát, jak by byl chtěl.

V letech 1870.—72. vyšlo ve 3 svazcích druhé, opravené vydání doby husitské, k němuž hojně nových dat použil. Stáří doléhalo na Palackého již urputně, „nemohu nepostýskati sobě,“ dí v předmluvě k prvnímu svazku dílu druhého, „že pamět i smysly mé, zvláště zrak a sluch slábnouce čím dále tím povážlivěji nedávají mně pracovati s úspěchem jako dříve“; ale přes to nepřestával pracovati. Sebrav menší články své jazykem německým napsané v knize Gedenkblätter jakož i podobné české v třísvazkovém Radhosti ukázal v nich rozvoj své literární činnosti jakož i přání, tužby i svízele celého svého života. Roku 1876. dokončil české své vydání Dějin scházejícím

svazkem druhým druhého dílu. 23. února 1876. oslavena ona událost, ze které Palacký i ostatní tak se těšili. Z blízka i z dáli přichvátali učenci čeští i slovanští, aby vzdali hold práci padesátileté. Palacký děkuje chopil se slova naposledy, nabádaje všechny k práci, k práci vytrvalé, jež jedině národ český zachrání. Za 14 dní po slavnosti roznemohl se 78letý kmet zánětem plic. 26. května 1876. zhasl na vždy veliký člověk, veliký Čech...

Nápisy na kamenných tabulích náhrobních na hřbitovech chrudimských.

Sděluje *Ant. Šolta.*

Svědky středověkého života v českých městech královských jsou mimo znamenité budovy, zejména chrámy a zachované v nich památky umění výtvarných, též staré, omšené tabule náhrobní zámožných měšťanů.

Na hřbitovech a v kostelích bývalo ve středověku tabulí takových mnoho, málo se jich však dochovalo až do našich dnů neporušených.

Byl-li nebožtík pohřben v kostele, byly tabule náhrobní vsazeny buď do dlažby kostelní, buď jako epitafia postaveny při zdi.

Ze hřbitovů byly tabule takové vyzdvihovány již ke konci XVII. a během XVIII století, kdy zámožní měšťané stavěli na hroby svých nebožtíků krásně kované kříže železné, a užíváno bylo pak vyzdvižených tabulí buď ku vydláždění cest ke kostelu vedoucích, bud zazdívány byly do základů budov jako pevné zdivo. [1])

Podobný osud měly též staré tabule hrobové v Chrudimi na obou hřbitovech u sv. Kříže a u sv. Míchala, že však přece některé z nich byly zachovány, za to sluší děkovati p. F. Schmoranzovi, konservatoru a architektu, který před lety při opravě obou kostelů hřbitovních dal je do zdí kostelních vsaditi.

Tabule tyto nejen nápisy, nýbrž i úpravou jsou důležitými památkami, jsoutě svědky dovednosti starých kameníků, stupně dokonalosti umělého řemesla českého v XVI. století, v periodě to ryze české dějin našich měst královských.

Na tabulích náhrobních bývá buď obraz a nápis, buď pouhý nápis, nezřídka však na velmi ozdobné kartuši vytesán.

---

[1]) V Hoře Kutné — v městě slynoucím památkami stavitelského umění českého zejména z konce XV. století, kdy bylo město již ryze české — pramalý počet tabulí náhrobních se dochoval, ač zajisté dovední kameníci kutnohorští dosti jich vytvořili. Tabule ty byly z okolí chrámů kutnohorských, zejména ze hřbitova kolem chrámu sv. Barbory, odvezeny, jako památky po kacířích mnohé z nich rozbity a užito jich bylo za zdivo do základů klášterní budovy řádu Tovaryšstva Ježíšova.

V Čáslavi dány byly některé tabule náhrobní před mnohými desítiletími na jez potoka za »Nazaretem«.

Na tabulích u kostelů, kde právo podací mívala šlechta, bývá vypodobněn i v pozdní ještě době XVI. století „urozený a statečný rytíř“ v celé zbroji se štítem znakovým a helmicí péry pštrosími zdobenou po boku; v městech královských však i vypouklé obrazy měšťanů a měštek v starobylém kroji na tabulích náhrobních spatřiti lze.[1]) Tabule takové skytají z příčiny té cenný material ke studiu krojů; jiné, s ozdobnými kartušemi a epitafia skytati mohou mnohý motiv[2]) sochaři, řezbáři ano i architektu.

Jsou tedy kamenné náhrobní tabule památkami dvojího důležitého významu: historického a kulturního.

* * *

Ve zdích starobylého kostelíčka sv. Kříže, v průčelí, zazděny jsou po levé straně od vchodu jedna tabule celá a po pravé několik částí. Na celé tabuli jsou vytesány dvě postavy žen prostovlasých, s okružím kolem krku v dlouhých sukních, tedy panen, které mají ruce na modlitebních knížkách sepjaté.

V hrubozrnném pískovci vytesaný nápis jest již nečitelný, svrchu pouze lze čísti letopočet 1600. Na úlomcích po pravé straně vchodu zazděných lze čísti: „Léta Panie Tisícy° Ssestiste° pate“(ho). — Na dolejších dvou: „....tu neděli przed S..... urozeni..... Umrzela gest Katerzina..... Pouchobradského manželka.“ Ve zdi presbyteria, na straně jižní jsou zazděny pod oknem dvě tabule. Na první jest svrchu nápis nečitelný, toliko lze přečísti: „Le(ta) Panie 1559“ — po straně pravé, na spodní části jest nápis úplně setřen, lze jen a to obtížně, čísti: „....po swatým umrzel....“ — po levé straně od spodu vzhůru lze čísti: „....pochován jest, oczekawagíc przísstí syna Božiho k soudu.“

V kartuši (ozdobné desce) čísti lze: „Ty kameny gsou wloženy nákladem Jana Brachaczka, gich wobou wlastniho syna.“ Pod kartuší jest uprostřed věnce řeznický lev.

Tento náhrobní kámen položen byl zajisté na hrobě řezníka Bracháčka vedle kamene kryjícího hrob jeho manželky, kteryžto kámen nyní zazděn jest ve zdi na severní straně presbyteře. Na tomto kameni vytesána jest postava ženy v dlouhém rouše, v sukni v široké řasy složené, s hlavou zavitou.[3]) Po stranách jest nápis: „...strzedu przed Swatym Martinem Umrzela gest Slowutna Katerzina Brachaczkowa gegižto tielo tuto odpocziwa oczekawagícz Przísstí Syna Bozieho k su..“ (k soudu).

---

[1]) Tabulí takových zachovalo se několik v Mladé Boleslavi. Vyobrazeny a popsány jsou v Arch. Památkách XIV. prof. Barešem.

[2]) Začasté sebe nepatrnější zdánlivě ozdoba a oku lajkovu bezvýznamná drobnosť může býti základem nové myšlénky tvůrčí, poskytne tedy motiv umělci. Z příčiny té sluší památky výtvarného umění, byť by to byly i fragmenty, od zkázy chrániti.

[3]) Vyobrazena pisatelem těchto řádek v knize o Dějinách krojů v Čechách Dra. Zikmunda Wintera.

Vedle tabule řezníka Bracháčka na polední straně kostela jest tabule velmi již otřená, na níž lze pouze přečísti: „Leta 95 v středu po sv. Václavě život svůj dokonal slovutný p. Jakub Jana(ta)...“ Ostatní nápis jest setřen.

V hořejší kartuši byl nápis z knihy Jobovy: „Vím zajisté, že Vykupitel můj živ jest“ atd., z kteréhožto nápisu však pouze tři první slova lze přečísti. Pod kartuší jest věnec, uprostřed něhož jsou postříhačské nůžky a dvě štětky vedle nich; vespod písmeny I H jsou vytesány.

Na východní straně, pod prostředním oknem presbyteria jsou dvě tabule s nápisy poněkud zřetelnějšími. Na první jest svrchu vytesán erb: vzepjatý jednorožec s ratolestí v předních nobách; nad štítem helmice s famfrnochy a nad helmicí klenot zase jednorožec. Nápis poučuje, že jest to deska z hrobu Jiříka Svěchyně, otce proslulého učence a právníka Gabriele Svěchyně z Paumberka, čtemeť tu:

GEORGIVS | SWIECHINO
A | PAVMBERK | VIRO | PA
CIS | ET | CHARITATIS
CHRISTIANAE | STVDIO
SI(ssimo) . QVI | MORTVVS
EST | ANNO | DOMINI | 15
53 | DIE | 7 | SEMPTEMBRIS
IOANES | GABRIEL | MA
TI(AS)FILII | MOESTISSIMI
(HOC)PIVM | AMORIS
(OP)VSER (rexerunt)

Rok úmrtí 1553. shoduje se s udáním Rybičkovým v pojednání o erbovních a patricijských rodinách v Chrudimi osedlých.[1]) Jan, proslulý Gabriel a Matyáš jsou synové Jiříkovi, kteří zajisté tuto tabuli náhrobní pořídili. — Poslední řádka nápisu jest setřena úplně.

Jiří Svěchyně, muž učený a zámožný, byl potomkem Václava Svěcha, měšťana chrudimského. Jiří byl králem Ferdinandem r. 1546. nadán erbem a predikátem z Paumberka.

Na tabuli vedle zazděné dovídáme se z nápisu též valně porouchaného, že pochází z hrobu dcerky také šlechtické rodiny usedlé v Chrudimi, čtemeť:

LETA MD . . . (v pravo na okolku tabule jest nápis úplně setřen, dole též, v levo vespod také), výše pak lze čísti:

VR... NA PANA.. OH.... A ZAPSKA Z ZAP A TV.. POCHOWANA GT PAN BVH RACZ B... MILO...

(Leta 15 . . . (zemřela) ur(oze)na panna (J)oh(ank)a Zapská z Zap a tu(to) pochována jest.

Pán Bůh rač b(ýti) milo(stiv duši její). —

Pod nápisem ve zvětralém kameni již nezřetelným jest znak

[1]) Zprávy Král. české učené společnosti 1883.

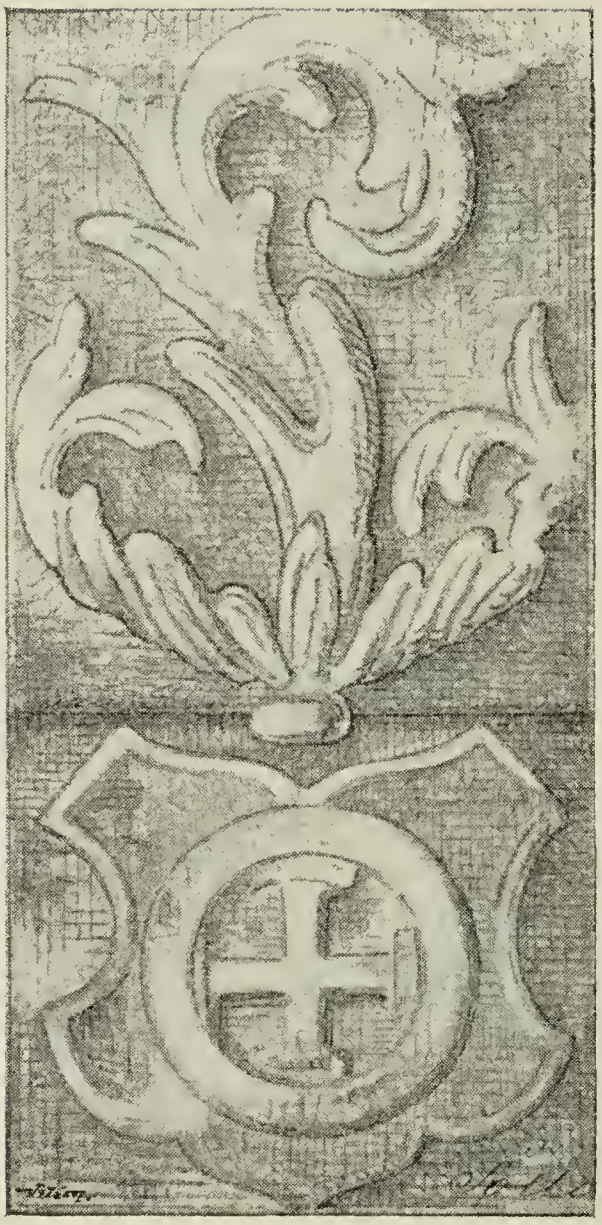

Obr. 21. Znak a ornament na náhrobní tabuli Jiřiny Pouchobradské u sv. Kříže.

Zapských ze Zap, trojúhelník ve štítě,[1]) nad štítem přilba s fafrnochy a rozpjatými křídly.

Na jižní straně presbyteria zazděn jest kámen velmi otřený vedle tabule Kateřiny Bracháčkovy, avšak obráceně, spodní stranou vzhůru. Zřetelný jest jenom štít, v němž jsou křížem přeloženy dva háčkovité předměty. Z nápisu lze přečísti jenom rok 1598. Dále odtud, v pravo, zazděny jsou nad sebou dva zlomky tabulí, na svrchním jest erbík kola a v něm rovnoramenný kříž a nápis, z něhož vyčísti lze: „(umr)zela gest panna Girzena dcera u. Ssymona .... Pouchobradského, tuto g(est) . . .“ (Obr. 21.)

Ve spodním zlomku jiné tabule zřetelný jest erb jelení hlavy ve štítě, nad přílbou s famfrnochy jest klenotem ruka obrněná, držící paroh. Nápisu zde není. Nedaleko postranních dveří kostelních zazděna jest hořejší polovina menší tabulky náhrobní s pěkně vytesaným poprsím mladého děvčátka. Podrobnosti kroje jsou posud zřetelné.[2]) Dívka jest prostovlasá, na hlavě má vínek, kolem krku okruží. Živůtek podobný kordulce a rukávky jsou význačné. Z nápisu lze přečísti: „Leta Panie 1595. w strzedu po pamatcze seslání...“

* * *

Větší množství a lépe zachovaných tabulí náhrobních vezděno jest do zdí kostela sv. Míchala. Kolem kostela toho rozkládal se hřbitov od r. 1524. až do roku 1894., kdy byl zrušen a v sad proměněn. Některé z těchto tabulí vynikají pěknými kartušemi renesančními, na některých jsou mimo kartuše i reliefy. Sochařské práce se však kameníkům[3]) chrudimským valně nedařily. Pouze na jedné tabuli (žel, že tak otřené, že nelze ani jedné písmeny poznati) jsou dva dětští štítonoši modelováni velmi pěkně.

---

[1]) Stříbrný trojúhelník ve štítě červeném.

[2]) Vyobrazení viz v díle Winterově o Dějinách krojů.

[3]) Kameníky v Chrudimi žijící ke konci XVI. a v XVII. století uvádí Rybička v článku o starožitnostech chrudimských v Časop. Č. Musea XX. ročník, str. 592.

Pod výklenkem schodiště, kudy vchází se na kůr kostelní, jest zazděn epitáf pěkné práce.

Dvě karyatidy, muže a ženu představující, vybíhající z pilastrů ku spodu zúžených, nesou na hlavách římsu, nad níž ve vlysu po jedné straně přesýpací hodiny, po druhé umrlčí hlava pomíjejicnosť života připomínají. V úzké kartuši jest uprostřed vlysu nápis:

ETIAM VENI DNE IESV.

Karyatidy jsou bezruká torsa s pěkným diadémem na hlavách; na těle mají přiléhavý ornamentovaný pancíř. Zúžené pilíře zdobeny jsou plochým mřížovitým ornamentem charakteristickým pro t. zv. „německou renesanci“ a končí stupňovitou patkou, postavenou na úzké římse, pod níž po obou stranách jsou konsolky se lví hlavou uprostřed.

Na ploše pod spodní římsou, uprostřed mezi konsolkami, jest štít a v něm šíp hrotem vzhůru, kolem něhož jest ovinut had.

Uvnitř po celé délce epitáfu jest kartuš, s níž splývá roucho se šňůrami, a na ní nápis: „Ssebestyan Krysstoff Katerzině Rosowy, manželce swy tuto po dokonání života gegiho w Kristu Pánu odpocziwagicí na památku lásky Manželské postaviti dal Letha Pa: MDXCIII.“

V témž výklenku vedle zazděna jest tabule z tvrdého, jemnozrnného pískovce, na níž sice tu a tam ostré posud, neotřené podrobnosti ornamentů jsou zachovány, která však byla — snad zúmyslně — na mnohých místech velmi otlučena, tak že čísti lze po pravé straně pouze: „. . . život svůj v víře pravé v Syna božího dokonal . . . . J. M. C. . . . .“ v levo přečísti lze: „. . . . tělo jeho položené odpočívá očekávaje příchodu syna božího (k soudu)“. V kartuši svrchu vytesané lze však čísti úplně zachovaný nápis: „Vím, že Vykupitel můj živ jest a že v poslední den z prachu země vstáti mám a zase oblečen budu *v* koži m o u a v těle m é m uzřím Boha mého Spasitele, kteréhožto uzřím já sám a oči mé spatří jej a ne jiné.“ Pozoruhodné jsou v nápise tom iniciálky ozdobené lístky a kvítky a závěrečná ozdoby ratolístek. Ve věnci pod kartuší jest potlučený erb, z něhož však tolik se zachovalo, že poznati lze v erb u kamzíka s k o r u n k o u na h l a v ě. (Obr. 22.)

Obr. 22. Ukázka písma a ornamentiky z náhrobní tabule ze 16. století na kostele sv. Míchala v Chrudimi.

O něco dále (na jižní straně kostela) zasazen jest kámen náhrobní, jenž býval umístěn na průčelí kostelním, vedle loubí, kam r. 1897. zasazena byla pamětní deska Josefu Liboslavu Zieglerovi. Kámen tento jest jeden z nejstarších při kostele sv. Míchala, což z písma jest zřejmo. Z nápisu otřeného a otlučeného vyčísti lze: „Leta Pa^{e} MD. — ten pátek po s. . . Václavu,

(umr)zel gest Waclav Beranek s..... a tuto odpočívá očekávaje slavného z mrtvých vstání a dojíti života věčného skrze zásluhy Pána Ježíše Krista.“ V zazděných gotických dveřích na této straně zasazena jest bílá, mramorová tabule, na níž čísti lze: „Letha Panie 1610. w neděli druhou postní v po....“ — vše ostatní jest na tabuli té tak otřené, že sotva lze obrysy znáti. Ve věnci byl erb kozorožce, nad přílbou vysoká koruna.[1])

Na přistavěné sakristii ke kostelu zazděna jest většina tabulí velmi zachovaných. Jsou to tabule kdysi prvních rodin měšťanských v Chrudimi. Na první z těchto tabulí (v levo na západní straně sakristie) čteme: „Leta Páně 1589. na den sva° Šťastného slovutná paní Lidmila, manželka slovutne° pana Krištofa Soukeníka[2]) měštěnína a primasa to° času me^a Chru(dimě) život svůj u víře v Syna božího dokončila a tuto jest pochována, očekávajíc v jisté naději veselého vzkříšení a života blahoslav°“ — Pod nápisem ve věnci jest šíp hrotem vzhůru a na něm svrchu písmena K a dole S, což bylo pečetní značkou primasa Soukeníka.

Na vedlejší náhrobní tabuli spatřujeme vypoukle vytesanou skupinu. Znázorňuje Krista v Jetsemanské zahradě klečícího u skály, na níž kalich spatřiti lze a kolem Krista spící apoštoly Petra (s mečem), Jakuba a Jana. Umělecké ceny relief tento nemá. Z nápisu dovídáme se, že jest kámen tento náhrobkem Elišky, dcery erbovního měšťana chrudimského Václava France z Liblic. Čteme: „Leta Páně Mdlxy (1562.) v tu neděli před s. Václavem umřela jest urozená panna Eliška, dcera urozeného pana Václava France z Liblic. Tuto odpočívá, očekávaje vzkříšení blahoslaveného.“ Na spodní straně tabule, pod reliefem, vytesán jest erb V. France z Liblic: ve štítě mezi dvěma štrychy kamzík. — Třetí náhrobní tabule na této straně sakristie zazděná vyznačuje se pěknou, ozdobnou kartuší renesanční. Pochována byla pod tabulí tou manželka císařského rychtáře Valentina Březovského. Čteme tu: „Leta (15)92. v outerý po s. Tomáši umřela poctivá p(aní) Dorota manželka slovutného pana Valentina Březovského toho času J. M. C. rychtáře v městě Chrudimi, maje věku svého 67 let. Kteráž jsouc živa, sobě smrt i časnou předkládaje, k ní se hotovila v té naději a pravé víře, že v den nejposlednější při vzkříšení mrtvých pro zásluhy Syna božího, skrze víru, jí bude dán život věčný.“ — Ve věnci pod kartuší jsou písmeny pečetní W. B.

Čtvrtý náhrobní kámen kryl tělesné ostatky Petra Svěchyně z Paumberka, bratra slovutného právníka Gabriela S. z P. Nápis jest úplně zachovaný a čitelný; dovídáme se tu, že: „Leta Páně 1593., ten pátek před svatým Gabrielem urozený pan Petr Svěchyň z Paumberku měštěnín chrudimský prostředkem smrti časné od Pána Boha všemohoucího z tohoto bídného oudolí jsúc povolán v víře Pána Ježíše Krista pobožně a křesťansky život svůj dokonal, jehožto tělo tuto pochováno jest.“ Pod nápisem vytesán jest erb Svěchyňů.

---

[1]) Znak erbovní rodiny chrudimské Šebestiánů z Častolovic.

[2]) Své dceři Dorotě dal tento Krištof Soukeník v kostele sv. Míchala zavěsiti krásné, malované epitafium, uložené nyní v museu chrudimském.

Obr. 23. **Náhrobní tabule na kostele sv. Míchala v Chrudimi.**
(Dle fotografie prof. Jaroslava Antoše.)

Na zdi sakristie k polední straně obrácené zasazena jest tabule, v jejímž středu nad sebou jsou dvě velmi ozdobné kartuše, z nichž zejména spodní jest velmi pěkného díla s hlavou andělíčkovou svrchu. Na tabuli té čteme: „Leta (15)99. v sobotu den s. Fabiána a Šebestiána usnula v Pánu poctivá paní Salomena manželka slovutného pana Jana Březovského, měštěnína města Chrudimě a tuto pochována jest, očekávaje blahoslaveného vzkříšení v den nejposlednější.“

V kartuši hořejší čteme vážné napomenutí: „Neprodlévej dobrým býti a neočekávej s polepšením tvého života až k smrti, ale polepš se, dokud ještě hřešiti můžeš. Ekleziastikus XVIII. kapitole.“ V spodní, nádherné kartuši jsou uprostřed kruhového štítu písmeny I B a mezi nimi znamení na způsob šípu s dvěma příčnými čarami na kolmé, svrchní vodorovnou a spodní šikmou. Pod čarou kolmou jest obloukem vzhůru obrácený srpek měsícový.

Pod oknem sakristie zasazena jest široká tabule, na níž vytesány jsou tři figury lidské nestejné výšky v dlouhých rubáších, s krejzlíky kolem krků. —

První jest prostovlasá s vínkem na hlavě. Ruce složeny má nad sebou; v pravé ruce drží knížku modlicí. Na dolejším lemu sukně znázornil kameník širokou vyšitou pásku křížovým rýhováním a malými růžicemi. [1]) Nad hlavami těchto tří figur jsou polokruhové oblouky, v nichž vytesány jsou ploché okrouhlé podušky s chvosty ve výkrojcích. V mezerách mezi středním a postranními oblouky jsou hlavy andělíčků. — Část nápisu byla zkomolena zedníky, kteří tabuli pod okno zazdívali a to právě v tom místě, kde bylo jméno rodové napsáno. Ostatní nápis jest: „Slovutného p. Petra . . . . . Daniel syn starší XI let leta 1597. na den s. Medarda. Item leta 1599.

---

[1]) Vyobrazena v knize Dra. Wintera o krojích v Čechách. Ornamentem na oděvu vytesaným chtěl zajisté kameník znázorniti vyšívání na rouchu a jeho nádheru. — Na některých tabulích náhrobních bývá kroj věrně zobrazen, a tu zdálo se mně důležitým pro studium českého ornamentu výšivkového seznání, jaký jest ornament znázorňující vyšívání na nádherném kroji ženském ze XVI. a z počátku XVII. století. Z příčiny té jsem bedlivě prohlížel náhrobní tabule v různých kostelích. Na jedné z tabulí zazděných na kathedrálním kostele sv. Ducha v Hradci Králové, z r. 1599., na níž vytesána jest postava panina (v pláštíku s kabelkou ozdobnou po boku a jiná menší figura, dcerušky paniny), shledal jsem velmi pěkný, veliký ornament na spodu sukně. Jest to však renesanční ornament (charakteru vlašské renesance). V popisu kath. kostela s. Ducha v publikaci musea královéhradeckého o tom ornamentu není zmínky. — Na mramorové náhrobní tabuli Salomeny, dcery Jiříka z Gerštorfu ve Svinčanech (u Choltic) z r. 1602., spatřiti lze ornament na široké pásce v nadloktí reliefu, též renesanční. Že vytesal kameník ornament věrně dle skutečnosti, sotva as lze tvrditi. Výšivek českého původu z konce XVI. a z počátku XVII. stol., mimo kostelní, pramálo se v Čechách dochovalo. Výšivky skutečně českého původu z druhé poloviny a z konce XVII. století však mají zcela jiný ráz. Jakousi podobu aspoň některých podrobností obou druhů ornamentů renesančních a starších, výšivkových, zejména na rouchách kostelních, lze spatřiti. Seznati však, jaké motivy vybírány byly z renesančních ornamentů a jak samostatně dle vkusu prostonárodního dále byly stylisovány a přetvářeny, nelze bez pilného studia výšivek českých na základě bedlivého srovnávání. (Viz dílo pisatele těchto řádek: »Památky starobylého vyšívání českého na rouchách kostelních.« S 19 tabulkami světlotiskovými.)

Anna dcera v XV letech, v sobotu den obě(tování) Panny Marie a Ja(n) sy(n) druhý v le(tech) 14 v outerý den sv. Ondřeje.“ Nad nejmenší figurou vytesáno jest jméno „Danyel“. Mezi většími figurami jest prohloubený nápis: „A tuto pochováni jsou.“ (Obr. 23.)

Třetí tabule na této straně nevyniká umělou prací; nápadný však jest na dolejší straně její štít ve věnci, na němž jest kříž a kolem něho otočený had. Nad křížem jsou písmeny I P. Kříž jest téže podoby jako ve starých biblích, na obraze představujícím měděného hada Mojžíšova na poušti. Nápis na této tabuli jest: „Léta Páně 1591. v sobotu po provodní neděli dokonala život svůj paní Anna slovutného pana Jana Píseckého manželka a tu jest pochována, očekávaje v naději budoucího blahoslaveného vzkříšení amen.“

Na tabuli následující jest nápis: „Leta 1595. v pátek po s. Vítu umřel v Pánu slovutný měštěnín chrudimský Valentin Březovský v létech věku svého 75, jehožto tělo tuto cdpočívá očekávaje blaženého vzkříše(ní) v de(n) sou(dný).

V kartuši jest nápis z knihy Jobovy, 19. kapitoly. Ve věnci na malém štítě jest značka: šíp a při něm písmeny W B, na spodu šípu W.

Na východní straně sakristie jest tabule Ludvíka z Chlumku s erbem páví hlavy ve štítě i v klenotě nad přílbou. Nápis jest stručný: „Leta od narození Syna božího Mdlxvi. (1566.) umřel urozený pan Václav Ludvík z Chlumku v outerý po Hromnicích o III. hodině na noc. Tuto jest pochován. Pán Bůh rač býti milostiv jeho duši.“ Vedle tabule této jest náhrobní kámen s latinským nápisem, z něhož se dovídáme, že kryl hrob učeného muže Krakovia Pražského, měšťana chrudimského, který za celou dobu dlouhého života svého žádnému blahu se asi netěšil. Čtemeť tu: „Anno ultimi temporis MDXXCII, XI aprilis pius, honestus et doctus vir D. Joanes Cracovius Pragensis, civis chrudimen(sis) post graves dolores et longas vitae molestias inter pia suspiria ex hoc fluctuoso et infido mari in portum aeternae salutis appulit.“ Pod nápisem jest značka podoby čísla 4, jehož příčná čára zakončena jest jako hrot šípu. Pod příčnou čarou jest hvězdička a pod kolmou obrácený srpek. O učeném muži tomto bylo by snad lze v nepřístupném archivu chrudimském nějakých zpráv vypátrati.

Následující tabule byla zedníky na spodní části osekána, bezpochyby proto, aby se do vyměřeného místa vešla. Nápis poučuje čtoucího, že: „Léta 1559. v pátek, den s. Hedviky, Tobiáš, — a Gabriel v pátek po s. Václavu, synové slov. pana Jana Kozáka měšťie(nína chrudimského z tohoto sv)ěta vykročili a tuto odpočívají, očekávajíc veselého vzkříšení z mrtvých. V ozdobné kartuši jest oblíbený nápis z XIX. kap. knihy Jobovy, avšak latinský: „Scio enim quod Redemptor meus vivit et in novissimo die de terra surrecturus sum et rursus circumdabor pele mea et in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse et oculi mei conspecturi sunt et non alius. Reposita est hec spes in sinu meo. Hiob. 19 Cap.“

Sousední tabule pochází z hrobu Jana Březovského. Čteme tu: „Leta 99. v pondělí XXV. dne měsíce října v víře S(yna) božího maje věku svého 46 (let) život svůj dokonal slovutný pan Jan Bře-

Obr. 24. Ornament na dolejší části sukně reliefu paní na náhrobní tabuli zazděné ve zdi kathedrály sv. Ducha v Hradci Králové. (Kreslil A. Šolta.)

zovský měštěnín chrudimský a tuto jsa pochován očekává blaženého vzkříšení v den poslední.“ V kartuši jest napsáno: „Spravedlivých lidí duše v rukách božích jsou a nedotkne se jich mauka[1]) smrti. Před nerozumnými bývají uznáni jakoby umírali a domnívají jich hynutí ale oni jsou v pokoji. (Kniha) Moudrosti III. K.“ Pod ozdobnou kartuší táž značka jako na náhrobní tabuli Salomeny Březovské. (Obr. 24., 25.)

Na presbyteriu chrámovém zazděny jsou některé zlomky tabulí s nápisy až na některá slova nečitelnými; dále pak zasazena jest do zdi úzká tabule s vypuklou figurou rubášem oděné prostovlasé dívky, velmi neuměle vytesanou. Hlava, s níž vlasy hrubě vytesané splývají, položena jest na podušce. U nohou (bosých) dívčiných jsou dva štítky s písmenami L P, G X. Nápis zřetelný čteme takto: „Leta božího 1562. ve čtvrtek den s. Filipa Jakuba umřela jest panna Mandaléna dcera Marty Šíchovy a tuto jest pochována, očekávaje vzkříšení blahoslavené°.“ Kámen vedle zazděný jest významný a památný obrazem i nápisem. Na úzké desce, zdobené okolkem, složeným z trojlaločných lupenů, jest nápis renes. písmem latinským vytesán tohoto znění: „Leta Panie 1562. we cztwrtek przed S. Hawle w mor umrzel g mlade Cyprian sy warhanika chrud Jana. Tuto odpocziwa ocekawage blahoslaweného wzkrzisseni. Též od wanoc az do s. Martina pochowano get lidu wsseho w teto obci chrudiske suma XVIIIC a X.“ (T. j. 1810.) Pod nápisem tím jest vyobrazen anděl s rozpjatými křídly, oděný dlouhou sukní a svrchním rouchem na způsob dalmatiky. V levici drží kříž, který vztahuje proti obludnému zvířeti za ním stojícímu a tlamu naň otvírajícímu; v pravici drží nad hlavou napřažený meč. Nad hlavou andělovou jest malý štítek a v něm hrozen s listem. Obraz tento má zajisté význam symbolický. Číslo 1810 zřejmě svědčí o veliké úmrtnosti v čas

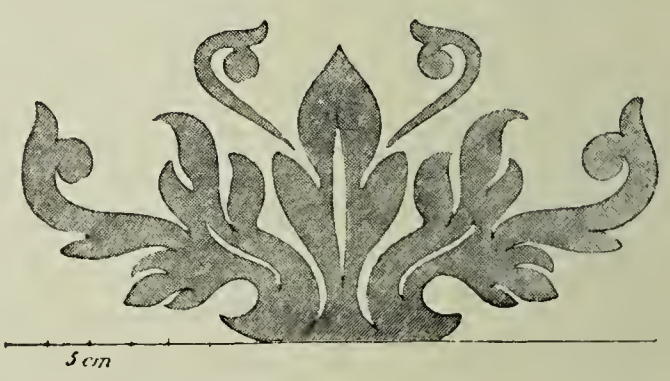

Obr. 25. Ornament výšivkový z rukávu reliefu náhrobní tabule Salomeny z Gerštorfu ve Svinčanech (u Choltic).

[1]) T. j. nedotkne se jich muka smrti; na tabuli zřetelně čísti lze »mauka«.

Obr. 26. Náhrobní tabule na kostele u sv. Míchala.
(Dle fotografie prof. J. Antoše.)

morové rány roku 1562. Chrudim stihnuvší. (Obr. 26.) — Třetí kámen na této straně presbyteria zazděný jest červený, mramorový, na dolejší straně a svrchu však porouchaný; levý hořejší roh jeho jest uražen. Nápis jest nesnadno čitelný pro četné a neobyčejné sdružování písmen. Čteme tu nejprve svrchu latinské slovo nesrozumitelné a vedle něho počátek nápisu: „Žiwot swuj v P. Bohu po porodu *z* synaczkem dokon^{a} Poctiwa Matrona P. Kateryna Manzelka Slowutne^{o} P. Danyele Sstastnyho Toho czasu Prymatora Mª Chrudimě. Gegižto tělo tu^{o} položene blahoslaweného wzkrzisseni oczekawá. Modlete se za dussi gegi Panu B^{o}(hu).“ V kartuši po závěrečných slovech českého nápisu jest latinský nápis, jehož facsimile tuto podávám. Souvisí zajisté se slovem latinským svrchu tabule. (Obr. 27.)

Nápis ten přečísti se mně až na slova: „Et puer et mater regna beata subit“ nezdařilo. [1])

Chronogram v nápisu značí rok 1629.

Pod kartuší vytesán jest monogram IHS se srdcem, do něhož jsou tři hřeby vraženy a kolem monogramu záře z paprsků střídavě rovných a plamenných.

Pod prostředním oknem presbyteria jest tabule s reliefem jako na tabuli Mandalény Šichovy. Nápis: „Leta P. 1562. v sobotu po s. Míchale umřela jest panna Regina dcera slovutného pana Jiříka Bílka a tuto pochováno tělo její očekávaje vzkříšení blahoslaveného.“

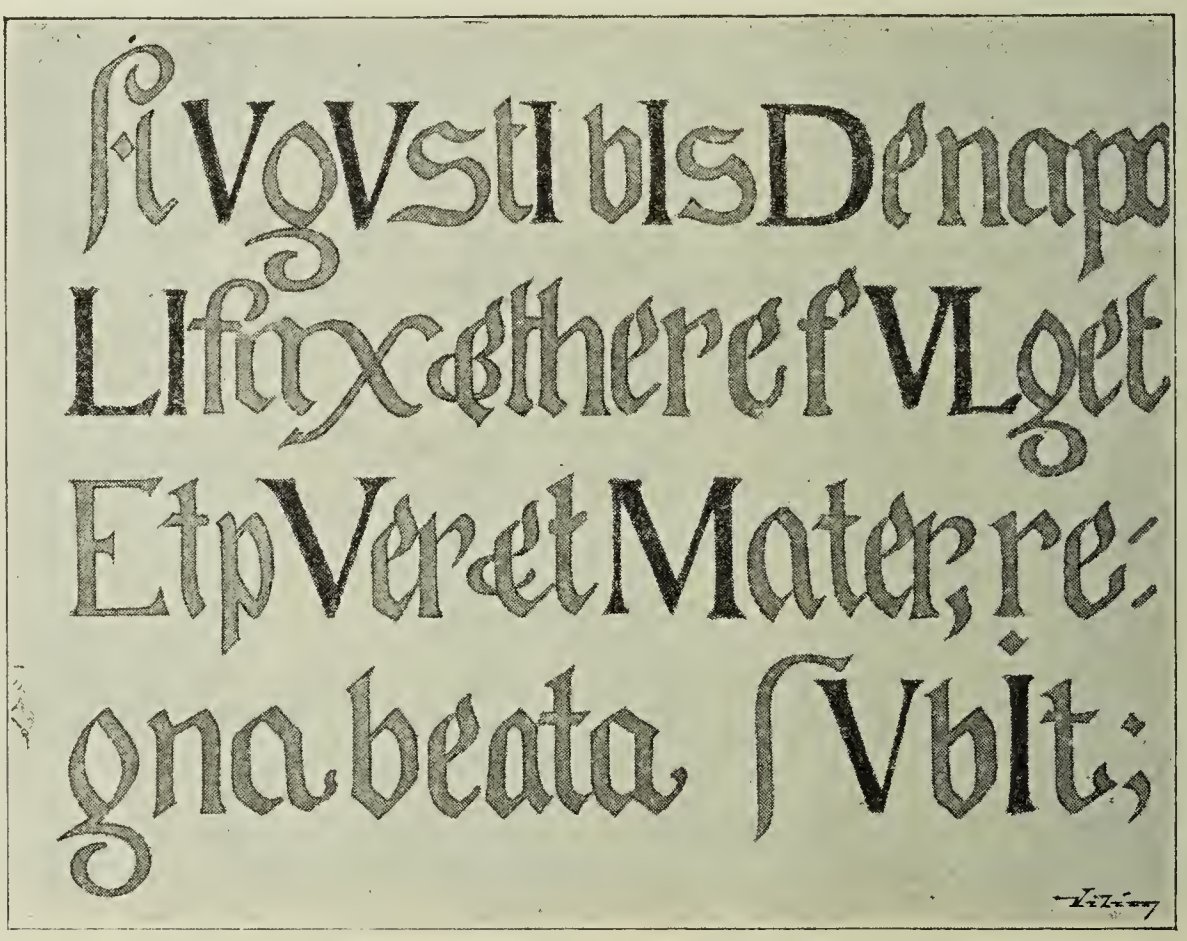

Obr. 27. **Nápis v kartuši náhrobní tabule Kateřiny Šťastné na kostele sv. Míchala.**

Poblíže zazděn jest mezi úlomky rozličných tabulí malý kámen náhrobní s dětskou postavou, oděnou kaftánkem s visutými rukávy. Nápis na tabulce této jest: „Leta Páně 1593. den S. Kateřiny umřel ..... syn pana Danyele Žitavského.“

Na severní straně kostela sv. Míchala jsou zazděny úlomky a řada tabulí takořka úplně otřených až na nepatrné zbytky písmen; vypouklé figury jsou sice posud znatelné, avšak každá podrobnost jest

---

[1]) Studenti VIII. třídy gymasia v Chrudimi, Eduard Šmejkal, Václav Pouč a Emanuel Henčl záhadný ten nápis zcela dobře přečtli — po nemalém namahání — takto: »Augusti bis dena poli fax aethere fulget et puer et mater regna beata subit.« Počátek nápisu na uraženém rohu levém tedy byl: »Leta Páně 1629. dne dvacátého (bis dena) augusti« atd. Nečitelné ono slovo svrchu jest tedy: »augus(ti)«.

z nich setřena. Z fragmentů jest významné poprsí mladé dívky s vlnitými vlasy a vínkem ozdobným na hlavě. Krojová úprava jest zajímava.[1]) V pásce nad hlavou tohoto reliefu čísti lze: „Anna Maria“.

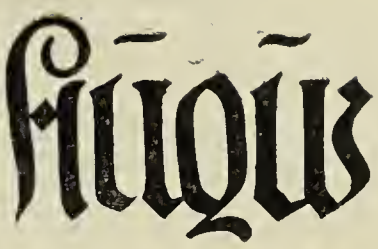

Obr. 28. Slovo »Augusti« (zkrácené) svrchu tabule náhr. Kat. Šťastné z r. 1629. na kostele sv. Míchala.

V řadě otřených tabulí pozoruhodna jest jedna, na níž — jak již výše podotknuto — jsou dva pěkně modelovaní dětští štítonoši. Na jiné tabuli spatřiti lze v znakovém štítě ptáčka. Nápis jest setřen až na slova: „.... v Chrudimi d o b i e h s s e let wieku....“ „Tielo jest položené v pokoji odpoczíwá oczekáwage radostně těl od mrtwých....“ Na jedné z tabulí v této řadě vytesány jsou dvě postavy dívek prostovlasých, mezi nimi hlava andělíčkova, která má v ústech dvě trubky ústící k uším figur, čímž označeno troubení andělské v den posledního soudu.

Na poslední tabuli lze přečísti: „Leta páně MV°lxII (1562.) v outerý po s. Matěji apoštolu Páně v víře křesťanské život...“ Vše ostatní jest úplně setřeno. Dole jest erb úplně setřený, toliko obrysy štítu, přilby a velikého nad ní křídla jsou zřetelné.

Jiných náhrobních tabulí ze století XVI. na kostelích sv. Kříže a sv. Míchala není.

Rybička však v Časopise Č. Musea z r. 1848. v článku O starožitnostech chrudimských, tedy mnohem dříve, nežli oba tyto kostely

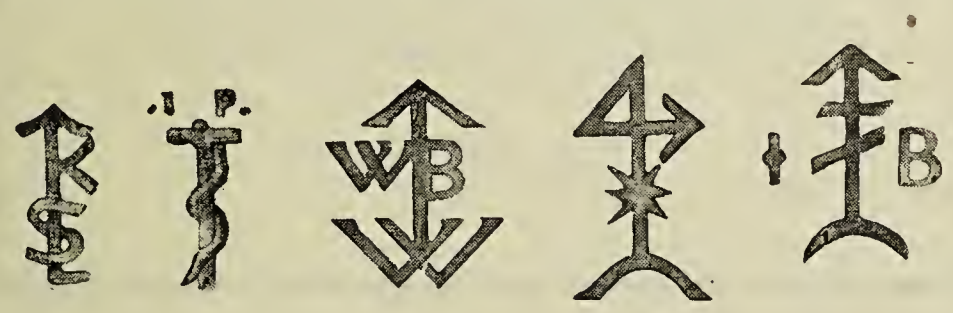

Obr. 29. Značky domovní a pečetní na náhrobních tabulích u sv. Míchala.

byly opraveny, podotýká, že mimo náhrobky Kateřiny Rosovy, Elišky Francovy z Liblic a Cypriana syna varhaníkova, o nichž se zmiňuje, jsou na obou hřbitovech náhrobní kameny: Haugwiců z Biskupic, Sendražských ze Sendražic, Boňatovských z Bitysk, Neňkovských z Neňkovic a j. — náhrobky těchto rodů však dnes tu již nejsou.

---

[1]) Vyobrazena v několikráte již zde uvedené knize Dra. Z. Wintera.

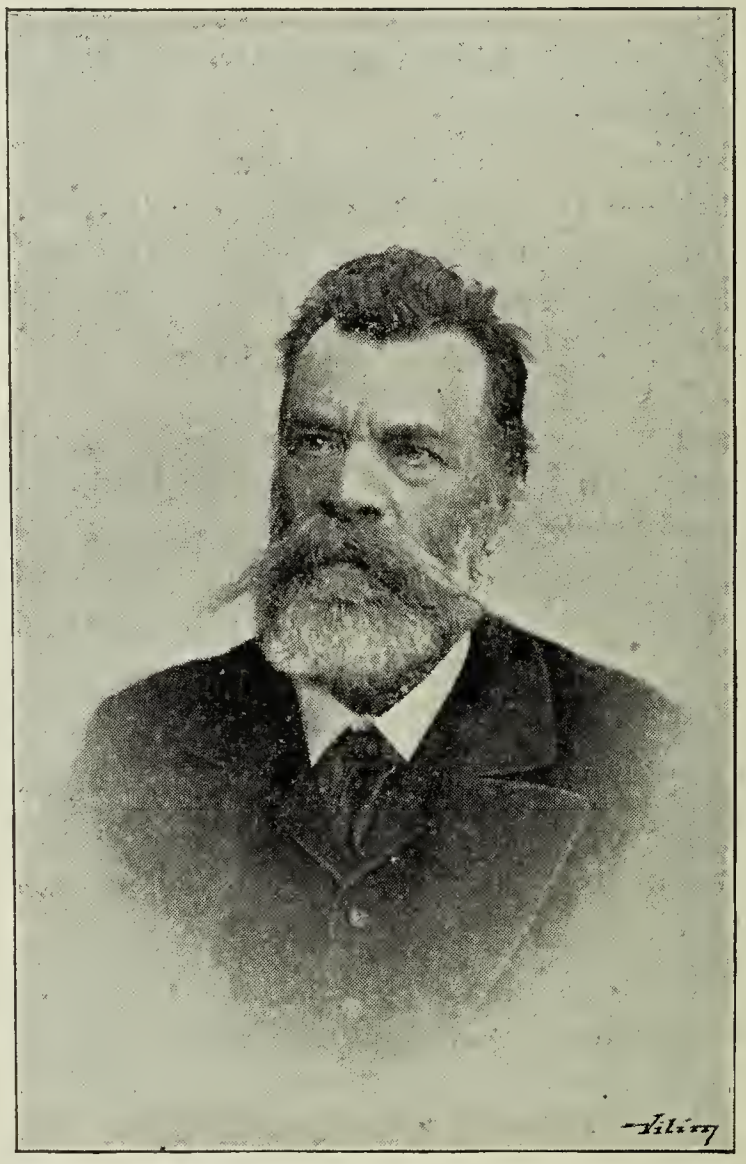

† Prof. Martin Kolář.

O vědeckém působení M. Koláře,

n. 1836. † 1898., 15. května.

Aug. Sedláček.

Dne 17. května uložili jsme k věčnému spánku muže, který byl v sídle svém oblíbenou osobností, u svých žáků ve vděčné paměti a u starší generace osobou tak populární, že o druhém ani nevíme. Kdykoliv jsme se staří známí a spolupracovníci sešli, vždy padla otázka: „A co dělá Martin?“ Pod tím jménem populárním byl v celých Čechách.

Kolář patřil k těm lidem, kteří poznavše kruté stránky tohoto života obrněni bývají proti protivnostem tohoto světa. Ovšem citlivy mysl jeho spůsobovala nezřídka, že ho mnohé věci až příliš dojímalá

a s bolem vzpomínal si na všelijaká sklamání, kterých došel. Propracovav se ve světě svým vlastním přičiněním a poznav nehezké stránky mnohých, záhy navykl opatrnosti, která ho neopustila. Co mu bylo svěřeno i bez roušky tajemství, bývalo u něho jako sedmi zámky zavřeno. Sám se také každému nesvěřoval a z té příčiny nikdy se nedožil nepříjemností.

Původem byl z Klatovska, kde se jméno Kolář již v 16. věku vyskytuje. Ke Klatovsku a sousednímu Plzeňsku čili ke starodávnému kraji plzeňskému poutaly se jeho upomínky, odtud pamatoval první hořkosti a sladkosti svého živobytí. K této své nejužší vlasti přilnul s takovou láskou, že dobu prázdnin v ní nejraději strávíval. Také práce jeho z velké části nesly se k Plzeňsku. Ačkoliv mysl jeho vše, co bylo umělecké a starožitné zajímalo, přece nade vše mu bylo milé, co kde našel o Plzeňsku. Již jako studující chodíval po blízkém a dalekém okolí Švihova, zaznamenával si, co jej zajímalo, avšak poněvadž se mu k velkým pracím podpory nedostávalo, zůstaly všecky tyto práce jen jako propravní.

Po ukončení studií gymnasialních nastávala chvíle, kdy se měl rozhodnouti pro své budoucí povolání. Otec ho podporovati nemohl, a proto rozhodl se pro to, což chudí synkové tehdejší volívali. Pražský duchovní seminář rád přijal žáka, který výborně vystudoval a tak Kolář se připravoval ke stavu duchovnímu. Jsa ve všem svědomitý, pečlivý a až příliš bázlivý, aby se nedopustil nedbalosti, vše vykonával tak, jak bylo kázáno domácím řádem. Jen v prázdných chvílích, když všechny předepsané práce vykonal, bavíval se čtením a sbíráním. Jednou jej přistihl ředitel semináře, že si čte v Sommerově topografii, tedy v knize takové, kterou volíváme, chceme-li usnouti. Tuto nevinnou radost zapovídal mu, a dobromyslného muže tato věc tak popudila, že hned ohlásil, že vystoupí. Marné bylo přemlouvání, Kolář, jenž obyčejně povoloval, tentokráte nepovolil.

Nyní mu nastala práce. Teď měl příležitost, nikoliv píti, nýbrž lokati ze zdrojů své zamilované vědy, ale byla tu starost o vyživení a budoucnost. Tedy práce napřed a potom zase práce a zotavením byla práce v univers. knihovně neb v úřadu desk zemských. Tři léta uplynula jako voda. Po nějakém čase věnoval se povolání učitelskému, kteréž svědomitě plnil až do své výslužby. Nyní nastala doba, kde mohl prohlížeti zamilované Plzeňsko. Pojav úmysl probrati důkladně rodiny téhož kraje, prohlížel archivy, chodil od kostela ke kostelu, popisoval náhrobky a bedlivě si všeho všímal, co se táhlo k minulosti. Hlavní program jeho života ještě tehda nebyl propracován, avšak důkladná práce tehdejších dob byla k němu základním kamenem.

Roku 1862. otevřelo se mu nové působení, když přišel do Tábora. V radnici a na půdách bylo písemností prachem pokrytých mnoho, jichž si posud nikdo nevšímal; co v minulých dobách nebylo zničeno, to vše tu čekalo svého propracování. Kolář objevil mnoho rukopisů z 15. století v radnici uložených, jež odevzdány do pražského musea, městské knihy a drahně starých písemností. Tehdejší městská správa byla v té příčině velmi ochotna a dovolila to vše

uložiti v reálném gymnasium, tehda ještě městském. Kolář pojal úmysl sepsati dějiny města Tábora, uveřejňoval články z nich v programech, ale protože všechno vždy měl k ruce, opomenul udělati to, co dělají obyčejně badatelé, totiž veškeru látku rozepsati. Spoléhal se ovšem na svou neobyčejnou paměť, která ho do smrti neopustila. Před tím vycházel v Písku Poutník od Otavy (pozdější Otavan), který jeden čas péčí Janotovou a přispíváním tamějších profesorů stal se nejdokonalejším místním časopisem. Kolář jsa vždy ve stycích s Pískem svou ruku k této ušlechtilé stavbě Poutníka přikládal. Více však péče věnoval časopisu Táboru, který jeho a spolupracovníků přispěním brzy Otavana překonal, zvláště když píseckých spolupracovníkův ubývalo. Oba ty časopisy podrží trvalou cenu jako snůšky vědecké, a jen jest litovati, že se málo exemplářů zachovalo. (Články Kolářovy mají značku —o—.)

Tu Kolář pilně bádal a pracoval. Články o minulosti táborské dával do Tábora neb programů, články o ostatních památnostech aneb svých nálezích v Plzeňsku a jižních Čechách posílal buď do Památek archaeologických aneb do Otavana. Za nedlouho stal se po celých Čechách známým jako jeden z předních badatelů. Bohužel on v tom kroužku pilných pracovníkův jeden z prvních zemřel.

Mezi pracemi svými pilně si všímal erbů; poznal nepokrytě, že klíčem k poznání rodu je jeho erb. Z počátku ovšem si všímal jen erbu rodů plzeňských, roztřiďoval je a o dvou Dobrohostech a Drslavcích napsal tak důkladné články (do Památek), že podrží trvalou cenu. Šťastná byla myšlénka, práci tu rozšířiti na Čechy. Kolář tedy jezdil a sbíral, ale záby poznal, že jeho práce přeskakuje do Moravy. Tedy i Moravu pojal do svého bádání a došel k uzavírce správné, že Čechy nejsou bez Moravy a Morava není bez Čech. V tom záleží hlavní zásluha Kolářova. Ačkoliv již Palacký první základní kámen k rodopisu položil, přece práce jeho týkaly se jen nejstarší doby, avšak Kolář položil hlavní základy k rodopisu, on ukázal, že stejný erb náleží jedinému rodu a rozličné erby svědčí o rozličné krvi. Články svými ukázal, že k dějinám rodu nepatří jen několik miscel, nýbrž důkladné propracování. Protože při svých bádáních našel tolik samorostlého českého, že tu nestačily jen německé knihy, došel poznání, že naše heraldika a sfragistika je sice cizí kvítko, ale že v našich zemích dostala tak pěkné omladinky, že v mnohém byla nad cizozemské květiny. Naučil se vážiti si té jednoduchosti forem, abychom tak řekli, vážného slohu, kterým se vyznamenává česká heraldika před cizozemskou, zvláště před mnohými šaškovitými tvary. Kolář v té příčině i nemálo působil na mne, totiž tak, že mému bádání dal směr zevrubnosti, bohužel jsem já ho nikdy nedovedl přemluviti, aby své zápisky tak uspořádal, aby nejen jemu, nýbrž i po jeho smrti každému badateli byly přístupným materialem. Začal sice v té příčině, avšak nedokonal. Mezi tím z hlubin jeho myšlének pomalu se vynořoval program k sepsání České heraldiky. Za tou příčinou jsme společně pracovali u Pražské kapituly, v Třeboni, v Nových hradech a j. V rozmluvách, jichž se účastnili prof. Slavík a Hejnic, ustanovili jsme se na tomto programu. Napřed aby byla

všeobecná část, ve které by se ukázaly nejen všecky všeobecné věty a základy, nýbrž hlavně to, co jest samorostlé. Čím dále, tím více Kolář rozšiřoval tento program, tak že tu pomalu z živobytí rytířského jen bydlo, jídlo a pití scházely. Druhá část heraldiky měla býti zvláštní; jí se měly položiti pevné základy ke starému místopisu a dějinám rodin. Látku potřebnou k tomu Kolář sebral, a ač byla příliš hojná, přece jen znova sbíral až do několika dní před svou smrtí maje stálou obavu, že snad něco vynechal, co mu bylo přístupným. První oddělení této části mělo obsahovati velké rody v Čechách a na Moravě; různosti jich erbu a pečetí a rozličná příjmení měla býti rozlišována a zevrubně popisována. V druhém oddělení měly následovati erby rodin vladyckých po jednotlivých krajích. Jakési rozvržení k tomu Kolář udělal, ale s oblibou nejprve pracoval o první části.

S tím uplynul padesátý rok jeho věku a s ním přišla také chvíle, kde tělo Kolářovo, ač železné, po namáhání, jemuž se až přílišnou horlivostí ve škole oddával, žádalo také odpočinutí. Ukazovaly se tuším také první známky jeho choroby, totiž ubývání sil tělesných neboli slabost, kterou jsme mylně vykládali na nerozhodnost. Vyučovací správa s liberální ochotou udělila mu rok dovolené, aby mohl práci svou ukončiti. Do té doby padá vypracování první části na čisto, že však ještě dokončení svého nedošla, těšil se Kolář jen ještě na výslužbu, která mu měla opatřiti dosti času a chvíle k dokončení jeho hlavního díla. Chvíle vytoužená konečně přišla a Kolář posilniv se odpočinkem oddal se s novou chutí svým pracím. Čas si rozdělil tak, že půl dne bavil se s heraldikou a půl dne dějinami Tábora. Užívaje čerstvého vzduchu s dostatek dokončil všeobecnou část. Kromě toho psal většinu rodopisných článků do Ottova Slovníku Naučného. Tak se přiblížil osudný mu podzimek r. 1897. Chřadl, sám nevěda příčinu toho, ale přece se oddával zamilované své práci, pokud mu toho vlastní síla dopouštěla. Tak se vlekl a vlekl, až ho Pánbůh všech útrab osvobodil. Usnul v pravém smyslu toho slova.

Kolář jest zjev tragický. Nadán jsa schopnostmi, vyzdoben jsa pamětí, kterou mu mnozí záviděli, ovládal dokonale slohem a látky tolik sebral, jako málokterý, a přece byl v ustavičném boji s démonem, který se mu věšel na tělo jako olověné závaží a zdržoval ho v jeho činnosti.

Hora Kunětická.[1])

Příspěvek k historii českých památek.

Bedřich Skrbek.

Uprostřed rozsáhlé roviny polabské hodinu cesty od Pardubic severovýchodně na pravém břehu Labe vypíná se 81·5 m. nad okolní krajinou (305 m. nad hlad. moř.) malebný homolovitý vrch zdaleka se

---

[1]) K sepsání stati této použito těchto pramenů:

všech stran viditelný — památná Hora Kunětická, korunovaná velkolepými troskami hradními. Krásný a výstavný hrad ten, druhdy s obsáhlým panstvím pardubickým nejskvostnější perla mezi državami koruny české, leží dnes rozsápán v ssutinách, neboť zhoubu, kterou nedokonal válečný nepřítel a po tři století hlodající živlové, dovršuje spekulační prospěchářský duch nynějšího majetníka. Za dnů našich dláta a nebozezy lamačů skalních zarývají se mu stále hloub a hloub v útroby, a každý výbuch dynamitové patrony, základy jeho mocně zachvívající, rve část svalnatého jeho těla. Proto návštěva Hory Kunětické, na niž v celých východních Čechách není vyhlídky rozkošnější, naplňuje dnes jen trudem mysl vlastimila.

V celé krajině osamělý vrch ten jest složen z čediče, na východní jeho straně pak pod věží hradní nedaleko výpadní branky vyniká na den tvrdou opukou s pěknými zkamenělými lasturami útvar křídový, jehož vrstvy vnitrozemskou činností vyzdviženy byly. Rovněž zastoupen útvar křídový na úpatí hory na straně severní tvrdým jemnozrnným vápencem barvy šedožluté. Ostatní celé širé okolí hory náleží naplaveninám

Hora Kunětická byla obydlena již v dobách pradávných. Tomu nasvědčují i archaeologické nálezy, kamenné nástroje, předměty bronzové, četné popelnice a ruční mlýnské kameny na úpatí jejím objevené. Nynější však hrad kunětický náleží ke hradům mladším, postaveným teprve v 15. století. Snad stávalo tu za starších dob jen jakési hradiště menších rozměrů a teprve v 15. století položen základ k pevnému hradu. Název „Kunětice“ pochodí od jména Kunata. Zprvu jmenována tak osada pod horou a po ní též hora obdržela jméno „Kunětická Hora“.

První historická zmínka o Hoře Kunětické spadá do r. 1420., v kterémž roce svolán v bouřích husitských Alešem Vřešťovským z Rizenburka, Benešem z Mokrovous a Hustiřan a Jiříkem z Chvalkovic na Horu Kunětickou tábor lidu na den 25. června, k němuž sešlo se mnoho rolníků a uhlířů z okolí, jimž od rána až do večera kázal a večeři Páně pod obojí spůsobou podával přizvaný kněz Ambrož, dříve farář v Hradci Králové, vypuzený pro husitství odtamtud. Ten, aby vyslané sem z Hradce vyzvědače obelstil, nadšenými slovy k výpravě na klášter podlažický vybízel. Leč místo k Podlažicům obrátil se bojovný lid za temna nočního proti Hradci Králové, vyzvědači mylně zpravenému a tudíž tu noc náležitě nestřeženému, jehož snadno se zmocnil a kněze Ambrože zase na faru tamní dosadil.

Meissner A. G.: »Historisch-malerische Darstellungen aus Böhmen« Praha 1798.
Památky archaeologické IV. str. 87 a 88.
Adámek Karel: »Z Prahy do Vídně«. Praha 1874.
Sedláček Aug.: »Hrady, zámky a tvrze království Českého«. Díl I. Praha 1882.
Nechvíle Jos. P.: »Sezemice, Dříteč, Kunětice a Hora Kunětická«. Pardubice 1883.
Kopecký Ant. P.: »Kunětická Hora«. Praha 1892.
Zápisník výborových a valných schůzí musejního spolku v Pardubicích.
Různé zprávy z místních i odborných časopisů.

V době té okolí Kunětic i Hora sama patřily klášteru opatovickému. Po vypálení kláštera toho od Pražanův r. 1421. zmocnil se z části zboží klášterního spolu s Horou Kunětickou Diviš Bořek z Miletínka, vůdce obce Orebské, a doveda dobře oceniti strategickou polohu a důležitost její, vystavěl zde v letech 1420.—1423. hrad stejnojmenného jména. Od Bořkova syna Soběslava přešla Hora Kunětická kolem r. 1464. nejspíše dobrovolným postupem v majetek krále Jiřího z Poděbrad. Po smrti Jiříkově (dne 22. března 1471.) připadla dne 9. března 1472. dědictvím jeho synovi Jindřichovi staršímu, knížeti Minsterberskému. Týž však nemohl Hory Kunětické udržeti, i prodal ji i se zbožím dne 8. ledna r. 1491. bohatému panu Vilémovi z Pernštejna a na Helfenštejně, jenž dal hrad značným nákladem přestavěti v mohutnou a rozsáhlou pevnost.

Ač pan Vilém z Pernštejna byl vzorným a rozumným hospodářem, že druhého mezi současníky bychom marně hledali, přece bezděky chybil, dav sám první podnět k budoucí zkáze krásného toho hradu. Kamene kunětického užito bylo nejprve k vystavění i k pozdějším přestavbám hradu; dále pak používal ho pan Vilém též k rozsáhlým stavbám vodním, jmenovitě ke splavu opatovickému, k četným ochranným hrázím u nově zakládaných rybníků a k umělým náhonům na panství svém. Mimo to postoupil Hradeckým dne 30. září r. 1513. směnou za kus gruntu proti konci opatovického splavu a něco nad splavem kus skály u Hory Kunětické od cesty vedoucí z Němčic k Hradišti (nedaleko nynější hospody „u Diviše Bořka z Miletínka“), aby tu mohli kámen lámati a přes most němčický voziti, aniž by clo jaké platiti musili. Tak stal se sám mimoděk původcem neblahého podrývání základův vlastního hradu svého.

Syn jeho Jan, příjmím „Bohatý“, dal na hradě novou, pátou to bránu vystavěti a celý hrad znovu opraviti.

Za pánův z Pernštejna přivtělena jest Hora Kunětická k panství pardubickému a měla s tímto společné držitele.

Po smrti Jana z Pernštejna (8. září r. 1548.) připadlo panství pardubické s Horou Kunětickou nejstaršímu synu jeho Jaroslavovi, jenž však upadl do dluhů, i pustil roku 1559. i panství pardubické s Kunětickou Horou svému hlavnímu věřiteli Janu Kapounovi ze Svojkova. Za Jaroslava r. 1556. utrpěl hrad velkou pohromu, neboť v noci na den sv. Tří králův při prudké bouři, která v celých Čechách řádila a nesčetných škod spůsobila, prorazil blesk jedno silné klenutí na hradě, v něm množství koudele strávil a také věž hradní spálil. Leč nedlouho zůstal rytíř Kapoun v držení panství pardubického, neboť již roku následujícího (dne 21. března 1560.) koupil je přispěním měst královských král. Maximilian, jemuž se panství to velice zalíbilo, a učinil z něho statek komorní. Od té doby, až na krátkou přestávku za císaře Rudolfa II., jemuž po zřeknutí se trůnu vykázáno vedle jiných panství do smrti k užívání, panství zůstávalo stále v držení král. komory až do r. 1863.

Ježto panstvo na hradě napotom již nesídlilo, počal hrad od té doby pustnouti. Také správa celá přeložena do zámku pardubického a na hradě ponechán jen purkrabí s hloučkem branného lidu. Jak

slabá posádka to byla, patrno z toho, že ve válce třicetileté ani stráže na předních hradbách rozestaveny býti nemohly. To bylo také příčinou jeho zkázy a spustošení, jež událo se následovně:

V létě r. 1645. položil se švédský vojevůdce Torstenson táborem u Jaroměře a kázal všecky osady na pravém břehu Labe, jež mu válečnou kontribuci neodvedly, vypleniti a spáliti. Dne 17. října téhož roku přepadli též Horu Kunětickou, které po delším vzdorování dobyli, a hrad, jehož posádka, čítající 28 mužů, útěkem se spasila, ze zlosti nad tím, že nepatrná hrstka ta déle tuhý kladla jim odpor, vydrancovali a vypálili, tak že jen několik místností klenutých před zkázou se uchovalo.

Balbín uvádí, že v dětském věku svém ještě obyvatele na hradě viděl, že však při své opětné návštěvě jeho v r. 1681. shledal ho již pustým. Podrobnou historii Hory čti v Hradech a zámcích I.

Od toho času spousta hradu rok za rokem pospíchala. Na hradě bydlil pak jen dozorce lomů, k nimž jedině obrácen zřetel, ježto z nich kynul zisk, o trosky však po druhou polovinu století sedmnáctého, celé osmnácté i začátek devatenáctého století nikdo se nestaral, jen když potřebován někde k panským stavbám pískovec, přivezeny veřeje neb pažby okenní z hradu kunětického. Kámen za to lámán velmi usilovně ke stavbám domů a silnic i na štěrkování jich pro celé širé okolí v lomech na západní i jižní straně Hory. Teprve na sklonku druhého desítiletí nynějšího století zdálo se, že nadešel hradu tomu příznivější osud. Dne 9. května r. 1820. navštívil hrad císař a král František I. s chotí svou Karolinou a dcerou Klementinou a dne 21. července téhož roku následník trůnu Ferdinand ve společnosti svých dvořenínů. Když panovník uzřel tu hroznou spoustu, nařídil, aby se památný hrad ten opravil a zachoval, co se vůbec zachovati dá. Leč když odešel, vleklo se úřední jednání, jež k žádnému konci nevedlo, až posléze r. 1825. docela zaniklo. Přece však v pozdějších letech zřízeny byly k hradní věži zvenčí schody dřevěné a sál pokryt šindelovou střechou. V roce 1858. podniklo samo c. k. místodržitelství kroky ve prospěch záchrany tohoto památného hradu, nařídivši c. k. krajskému úřadu v Chrudimi, aby dal stav hradu vyšetřiti a navrhl, jak by se opraviti a před zkázou zachovati dal. Krajský úřad vyslal na Horu Kunětickou zvláštní komisi, dav jí k ruce jako znalce c. k. konservatora kraje chrudimského, kteráž ohledavši hrad, zaslala návrhy své ředitelství c. k. priv. rakouské národní banky do Vídně, jemuž panství pardubické spolu s jinými ještě korunními statky dáno bylo v užívání a k odprodeji, aby umořen byl dluh 155 millionů zlatých konv. m. vzniklý výměnou říšských do roku 1848. v oběhu se nalézajících listů pokladních za bankovky, a to ještě během roku následujícího navržené práce ochranné nákladem svým provésti dalo. Jmenovitě na jižní straně hlavního paláce vystavěn byl silný opěrací pilíř, okna na věži byla sklenuta a věž střechou opatřena a hlavní brána do paláce vedoucí, kterou vandalismus o kamenné pažby byl oloupil, cihlovým zdivem podchycena. Zároveň zakázáno i zastaveno na vždy (?) lámání kamene na Hoře Kunětické blíže hradu samého. Rakouská národní banka

Obr. 31. **Hora Kunětická.**
Pohled na hlavní palác a kapli z nádvoří. Reprodukce dle akvarelly Jos. Manesa.

prodala pak rozsáhlé panství pardubické s Kunětickemi dražbou dne 24. a 25. června roku 1863. ve Vídni konanou priv. rak. úvěrnímu ústavu pro obchod a průmysl rakouský. Od něho převzala je zvláštní utvořivší se akciová společnost spekulační, kteráž k vůli snadnějšímu a výnosnějšímu odprodeji rozdělila je na 9 dílů a prodejem odtržených částí a lesův veliké toto panství zaplatila. Díl zvaný Pardubice s Horou Kunětickou si však sama podržela. Tenkráte také Hora Kunětická samostatně za 80.000 zl. ke koupi se nabízela, avšak kupce na ni nebylo.

V letech 1860.—1870., v době to národního probuzení, bývala

Obr. 32. **Hora Kunětická v r. 1876.**
Pohled od jihu. — Fotografii zapůjčil p. Jan Kadet, vlasenkář v Pardubicích.

Hora Kunětická často svědkem nadšení vlasteneckého. Roku 1862. dne 27. července pořádán sem velkolepý výlet zpěváckých spolků s pražským Hlaholem v čele, k němuž přibylo 27 spolků s 531 zpěváky a na 15.000 účastníků. Roku 1862. dne 29. srpna konán na úpatí Hory Kunětické v kotlině lomu na straně západní památný četně navštívený tábor lidu.

V letech 1874. a 1875. bylo na hradě ubytováno oddělení vojenských zeměměřičův od generálního štábu, provádějíc měření východních Čech s vrcholku věže hradní, kteráž jest důležitým triangulačním bodem v rovině polabské. (Obr. 32.)

Za správy akciové společnosti sešel hrad Kunětický velice a na opravu jeho nevynakládáno docela nic, tak že když šindelové střechy dané při poslední opravě r. 1859. shnily, vydány zachované ještě klenby hradní dešti docela v šanc. Následkem takového stálého zatékání vody dešťové sesula se r. 1871. druhý den po taneční zábavě překrásná gotická hvězdová klenba v sále panského paláce, v největší a nejkrásnější to místnosti v celém hradě, tak že k vůli bezpečnosti zbylé zbytky její docela sneseny býti musily. Klenba ta byla obdivuhodnou, ježto spočívala na jediném pilíři uprostřed, avšak na zdech sálu nijak podepřena nebyla, nemajíc v nich docela žádných patek. Rovněž sesula se část klenutí nad dřevěnými schody vedoucími k věži, tak že napotom vystoupení na věž pro každého s nebezpečím bylo spojeno. Teprve za nějaký čas po tom šindelové střechy zase byly opraveny. Žalostný tento stav hradu Kunětického přiměl kolem r. 1880. některé upřímné přátele starých památek, že upozornili na něj veřejné úřady, že tyto nařídily c. k. konservatoru kraje chrudimského panu Fr. Schmoranzovi, aby stav hradu toho vyšetřil a návrhy na opravu jeho c. k. ústřední komisi pro zachování uměl. a histor. památek ve Vídni podal, což se stalo a spis ten uveřejněn byl v orgánu jmenované komise „Mittheilungen der Centralcommission zur Erforschung der Baudenkmale“, avšak pro hrad od té doby nic učiněno nebylo.

Nadešla změna držitele hradu. Dne 18. června r. 1881. koupil velkostatek pardubický s Horou Kunětickou vídeňský velkoprůmyslník Richard Drasche svobodný pán z Wartinbergu, i skládány v něj velké naděje, že jsa sám věd i umění milovný, velkomyslným ochráncem těchto malebných a památných zřícenin se projeví.

Leč v novém pánu naděje ty se nesplnily. Nejen že neustáno za něho v lámání kamene pod samými zdmi hradními, ale přes hranice vytčené c. k. úřady a zákazy i všechny prosby, jak níže uvedeno, pokračováno v lámání pro nepatrný zisk z toho plynoucí tím horečněji. Snad chce nynější držitel-millionář tímto vandalstvím páchaným na tomto slavném hradě podobně jako učinil na zámku pardubickém, jehož památné dvorany za několik zlatých nájemného ševcovské továrně pronajal, ukázati, jak si váží bývalého sídla a majetku českých králů. [1])

Terčem bombardování stala se především jihozápadní strana hradu, kde v krátkém čase nejen že prostranné parkány padly za oběť, ale udělán i hluboký podkop pod samé zdi hlavního nádvoří a budov hradních, tak že následkem jeho dne 5. září r. 1884. sesula

---

[1]) Ježto dotčená továrna udělala úpadek a místnosti po její vyklizení nacházely se v tak zbědovaném stavu, že by žádný slušnější člověk k obývání jich se neodhodlal, byla správa velkostatku nucena onu část zámku dáti opraviti. S opravou začato letos z jara, ale při tom vzdor upozornění znešvařena široká okna z doby tudorské, nad nimiž osekány pískovcové římsy v délce 120 cm., kamenné pěkně žlábkované obruby okenní vyňaty a použity za schody, odkrytá krásná sgrafita otlučena, měděné chrliče nahrazeny obyčejnými kotly z bílého plechu, tak že vidělo se nutným archaeologické stavební komisi při musejním spolku pardubickém zřízené prostřednictvím jejích členů, korrespondenta c. k. ústřední komise p. Václava Diviše-Čisteckého z Šerlinku a jednatele jejího architekta pana B. Dvořáka o tomto vandalismu c. k. centrální komisi uvědomiti.

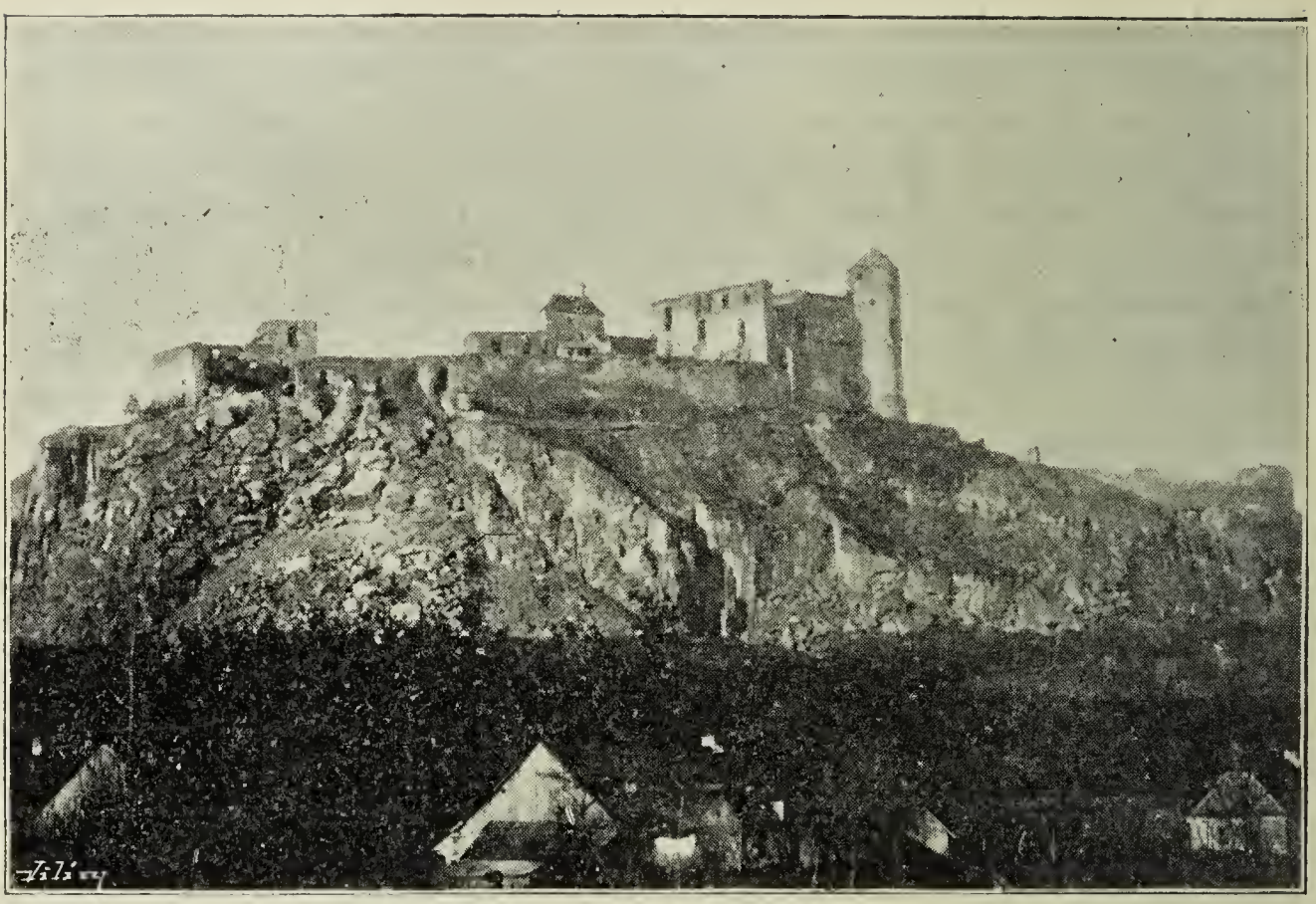

Obr. 33. **Hora Kunětická v r. 1897.**
Pohled od jihu. Dle fotografie amateura p. Bedř. Brixe, typografa v Pardubicích.

se valná část skály, strhnouc s sebou ohradní zeď i s budovami k společné jídelně (čeledníku) přiléhajícími. Tím způsobena zhouba neodčinitelná. (Obr. 33. a příloha.)

Dne 28. března 1896. o $1^3/_4$ hod. odpoledne vypukl na hradě v chlévech hradního dozorce oheň, jenž v krátké době zničil všechny stáje i šindelový kryt obydlí dozorcova a nad šestou branou. Náhradou za zničený kryt pořízen napotom nový, taškový.

Přičiněním Klubu českých turistů označeny na jaře roku 1897. jednotlivé budovy a brány hradní orientačními tabulkami a zřízena tu stanice klubu toho.

Dne 8. září téhož roku svolán na severní stráň Hory Kunětické opět tábor lidu, pojednávající o českých menšinách, kteréžto skvělé manifestace národní súčastnilo se na 50 tisíc lidí.

Taká jest historie tohoto památného hradu, jenž letem před našima očima neodvratné zkáze spěje vstříc.

Podav stručné dějiny hradu toho, zmíniti se mi jest ještě o krocích podniknutých na záchranu jeho musejním spolkem v Pardubicích.

Neslýchanou spoustou spůsobenou katastrofou na Hoře i hradu dne 5. září r. 1884. byv upozorněn, obrátil musejní spolek zřetel svůj k této téměř jediné vynikající památce historické ve východních Čechách a jal se v r. 1885. pomýšleti, jak by bohopustému řádění tomu meze položeny byly. Avšak deputace a žádosti v té příčině působící tehda špatně pochodily. I bral se výbor v r. 1886. směrem jiným, cestou více soukromou. Ve schůzi výborové, konané dne 2. června

JAK PEČUJÍ O ZACHOVÁNÍ HORY KUNĚTICKÉ!

Pohled od západu v r. 1894. — Fotografoval Jos. Pírka, dvor. fotograf J. V. vévody Nassavského v Pardubicích.

r. 1886., zřízen komitét tříčlenný, jemuž uloženo chopiti se rázně věci a starati se o zachování Hory Kunětické s hradem. I zahájena čilá agitace. Především rozeslány přípisy k samosprávným korporacím obecním i okresním do všech měst ve východních Čechách, aby zaslaly musejnímu spolku v Pardubicích vyzvání, aby pečoval o záchranu Hory Kunětické, tak aby byl patrný pro tu věc všeobecný zájem a musejní spolek při svých dalších krocích mohl se oč opírati a jeho kroky měly větší váhy a důrazu. Když přípisy ty došly, zaslal je musejní spolek především sl. c. k. ústřední komisi pro zachování památek uměl. a histor. ve Vídni s žádostí, by na místech příslušných ujala se Kunětické Hory a podala dobrozdání o důležitosti této památky. Velesl. c. k. místodržitelství království Českého po vyzvání sl. c. k. ústř. komise učinilo dotaz k sl. c. k. okres. hejtmanství v Pardubicích, kterak se zachovati k oné památce a kterak by možno bylo lom erární změniti. Ku podané zprávě c. k. okres. hejtmanství, sepsané tehdejším c. k. okres. komisařem a členem onoho tříčlenného komitétu pro zachování Hory Kunětické p. Filipem Šedivým, došlo vyřízení velesl. c. k. místodržitelství, kterým se lom státní koncem r. 1887. na Kunětické Hoře zrušil.

Z lomu panského bar. Drascheho odebírán kámen kromě vlastníka dílem soukromníky, dílem obecními a okresními zastupitelstvy. Aby i s této strany Hora Kunětická ušetřena byla, podal výbor spolku musejního na počátku prosince 1886. především žádost k sl. okres. zastupitelství v Pardubicích, největšímu téměř odběrateli kamene kunětického. Dále uveřejnil dne 12. ledna 1887. zprávu v místním časopise „Pernštýn“ o jakosti a ceně kamene a štěrku z lomů okolních, aby si dosavadní odběratelé čediče kunětického štěrk i kámen odjinud opatřovati mohli. Zvěděv pak o regulaci Labe, Chrudimky a Loučné, vyslal výbor dne 15. února 1887. tříčlennou deputaci k nejvyššímu maršálkovi zemskému Jeho Exc. Jiřímu knížeti Lobkovicovi jakožto předsedovi zem. výboru, jež podala mu pamětní spis, aby při zadávání prací regulačních měl na zřeteli snahy musejního spolku Kunětickou Horu zachovati a kámen kunětický ze stavebního materiálu vyloučil. Podobný přípis zaslán i vodnímu družstvu dašickému. Deputaci, kteráž byla u Jeho Exc. nejvyš. zem. maršálka Jiřího knížete Lobkovice, vrchního inženýra p. Schwarze i referenta p. Dra. Jeřábka, slíbena na všech místech podpora v příčině zachování Hory Kunětické s hradem.

Ve schůzi výborové dne 3. března 1887. zvolena jiná tříčlenná deputace, aby v době velikonoční odebrala se k uroz. p. Janu baronu Dobřenskému a po případě k uroz. p. baronu z Widersperka a přiměla je, by, jsouce v důvěrném přátelství s baronem Draschem, působili naň, by ho pro záchranu Kunětické Hory s hradem získali. Deputaci té uloženo též odebrati se později k baronu Draschemu. Usneseno dále promluviti s dozorcem hradním na Hoře Kunětické o nutných opravách a soukromou cestou za přispění musejního spolku tyto provésti. Požádán též akad. spolek „Arnošt“, aby svými členy, posluchači inženýrství a stavitelství, vyhotovil situační plán Kunětické

Situační plán
hradu Kunětického
z roku 1850.

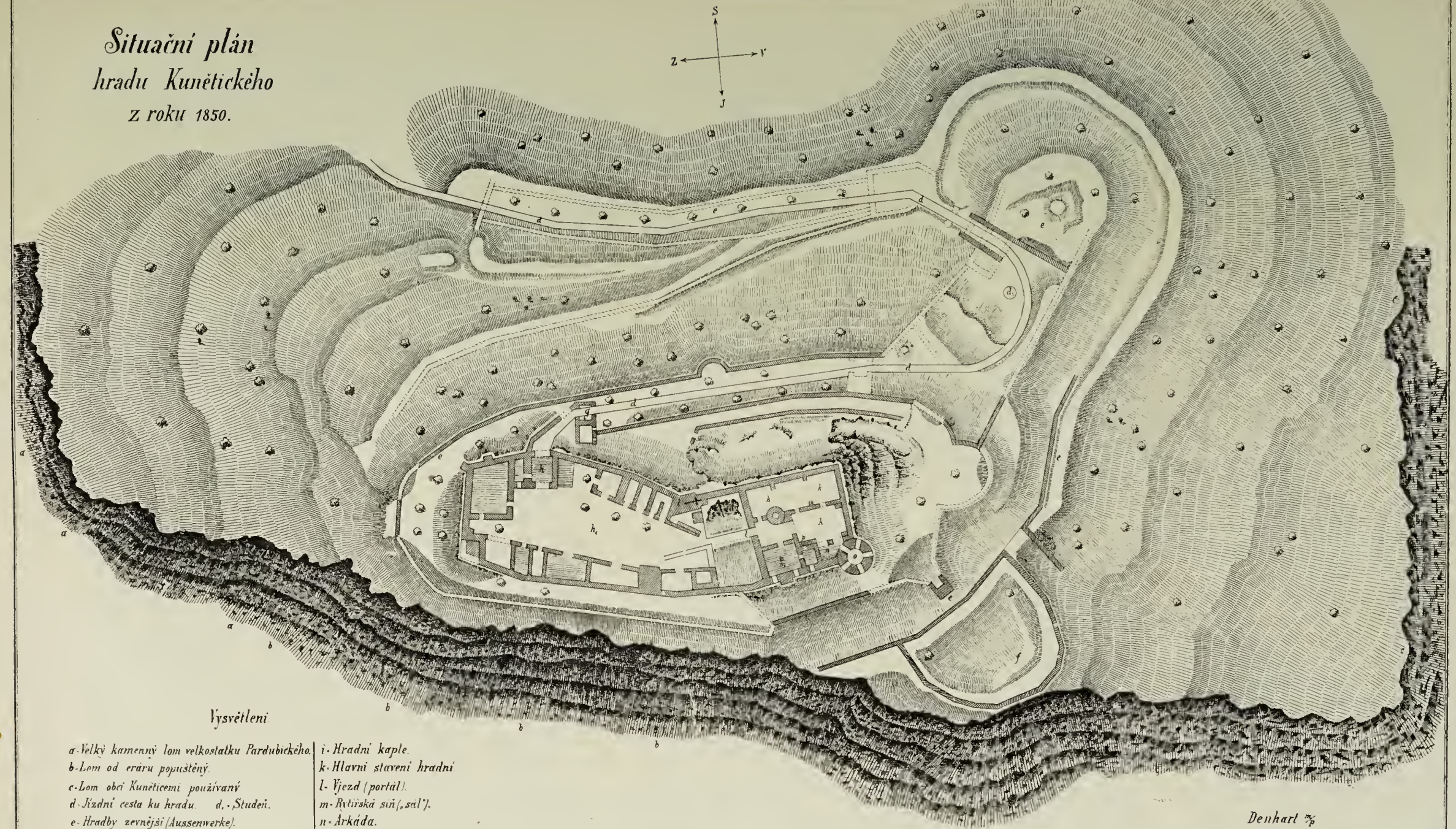

Vysvětlení.

a-Velký kamenný lom velkostatku Pardubického.
b-Lom od erára popuštěný.
c-Lom obcí Kunětickými používaný.
d-Jízdní cesta ku hradu. *d*,-Studeň.
e-Hradby zevnější (Aussenwerke).
f-Hradby rožní (Hornwerk).
g-Klenutá brána.
h-Brána již do hradu se vjíždí. *h*,-Dvůr.
i-Hradní kaple.
k-Hlavní stavení hradní.
l-Vjezd (portál).
m-Rytířská síň („sál").
n-Arkáda.
o-Věž.
p-Schody na věž vedoucí.

Denhart m/p
c.k. inženýr.

Dle originálu vyhotovil Alois Skrbek
a daroval městskému museu v Pardubicích.

Obr. 34.

Hory s hradem. Ježto však se strany jeho žádná ochota se k tomu nejevila, vypůjčen u správy velkostatku pardubického starý situační plán kunětického hradu z r. 1850., jehož věrnou kopii bratr pisatele těchto řádků Alois Skrbek, absol. posluchač inženýrství, zhotovil a musejním sbírkám věnoval. (Obr. 34.) (Pokračování.)

Charvátec v okresu libochovském.

Fr. Štědrý, farář v Slavětíně.

(Pokračování.)

Obloukem vítězným v úhel ostrý sklenutým vchází se do kůru kněžského. (Obr. 37.) Skládá se ze tří čtverců křížové klenby, z nichž

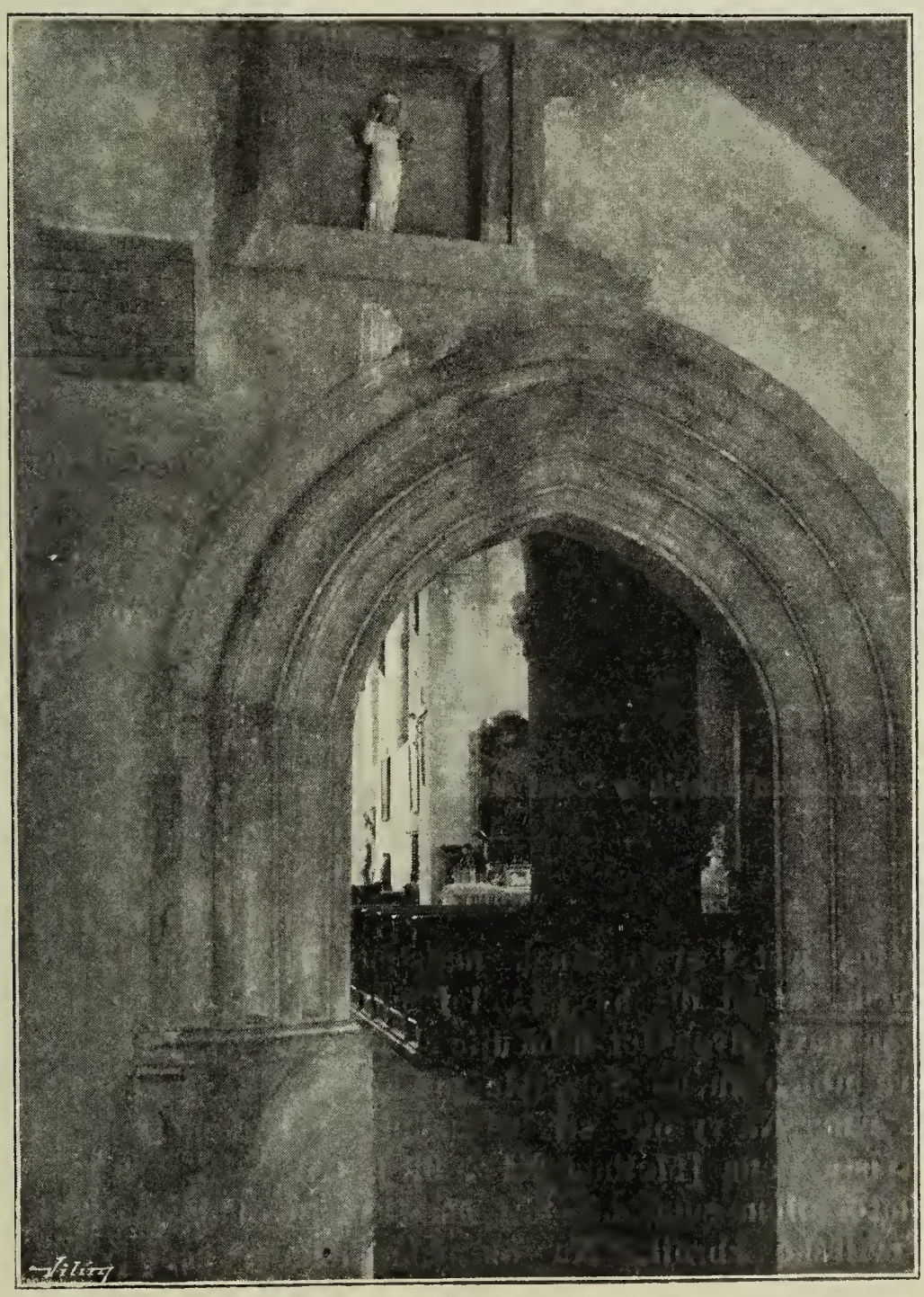

Obr. 35. **Průčelní portál kostela v Charvátci.**

třetí končí pěti stranami osmiúhelníka. Zvenčí má sedm opěracích pilířů. Svorník prvý má beránka Božího, druhý monogram Kristův I·H·S· (Jesus hominum salvator) a třetí monogram Panny Marie. Gotika má ráz doby Jana Lucemburského, jest nepochybným dílem klášterníků roudnických. Vížka sanktusová nad presbytářem má zvonek, jehož nápis jest:

„Kniez ieremiass brodsky diekan krage rzipskeho a trzebenskeho fararz w charwatczich. Brikcy zwonarz z Cynperku w Praze nakladem osadniku kostela Charwatskeho tento zwon udielal l. 1580.“

Obr. 36. Pata sanktuaria v Charvátci.

K presbytáři na straně severní přistavěna jest oratoř, na niž se stupuje točitými schody zvenčí v severovýchodním úhlu lodi. Pod ní se nachází sakristie.

Hlavní oltář jakož i oba postranní umístěné v lodi byly barokní, nahrazeny budou novými gotickými. Při rozebrání těchto posledních nalezeny jsou v nich dvě opukové sochy sv. Kateřiny a Doroty. Pocházejí z doby předhusitské a zachovaly i původní polychromii. Kdo viděl sochy ročovské svaté Kateřiny a Barbory, o nichž víme, že je daroval po vystavění chrámu a kláštera dotčeného Albrecht z Kolovrat, tedy kolem r. 1375., a srovná je s těmito, nebude na rozpacích dáti přednost charvátským nejen proto, že jsou zachovalejší, ale i proto, že mají větší cenu uměleckou. Bude třeba odborníkovi šíře o nich pojednati. (Obr. 11.)

Památný jest i svatostánek umístěný na evangelní straně presbyteria. Zvedá se od dlažby kostelní na způsob věže až ke stropu. Dole jsou postavy dvou lotrů bičujících Krista. Ve vížce mezi sloupky jest postava ubičovaného Spasitele práce vypuklé, z jehož boku krev do kalicha řine. Na vysoké střížce nahoře spatřujeme sochu z mrtvých vstalého Krista Pána [Method XIV. 92.]. (Obr. 18., 19.)

S tímto dílem současný jest asi skvostný náhrobek Viléma z Ilburka v rytířské zbroji. Na obrněné helmici sedí sova s křídly vzhůru vypnutými. Pod hlavou přilba s perutným chocholem a nad ní dva znaky: Ilburský a Hazmburský. Pravice opírá se o meč, levice

Obr. 37. Pravá strana choru kostela v Charvátci.

drží svitek, na němž napsáno: miserere mei deus secundum mag. Kolem desky hrobové vine se nápis: Anno domini MCCCCLXXXVIIII° feria sexta die s. Vincencii obiti Wilhelmus de Ilburko et de Ronow hic sepultus orate pro eo.

Mimo tyto památky výtvarné jest zde socha Panny Marie asi 300 let stará (sdělil vdp. vikář Dušek). Klenby lodní i kněžského kůru jsou pokryty malbami, jež zvěčnělý náš malíř Hellich asi před 20 lety obnovoval. Představují předobrazy matky Páně, a to prvé čtyry pole od kůru zpěváckého počínaje: 1. Řebřík Jakubův. 2. Král Asvér a Esther. 3. Žena sluncem oděná a měsíc pod nohama jejíma, na hlavě koruna 12 hvězd, pracujíc ku porodu dle Zjev. sv. Jana XII. 1. 4. Sisarovi uťata hlava. (Pokračování.)

Různé zprávy.

Václav Vladivoj Tomek, největší historik český po Palackém, dožil se 31. května 1898. osmdesátého léta života svého.

Zemská subvence zl. 500·— na r. 1898. byla naší Společnosti povolena po referátu p. J. U. Dra. K. Pippicha v rozpočtové komisi.·

Osobní. Člen Společnosti, p. Ph. Dr. Lubor Niederle, dosud docent, byl jmenován mimořádným professorem při české universitě.

Nález rukopisu. Prohlížeje příležitostně knižný majetek kostela bavorovského, nalezl jsem mezi jinými méně cennými knihami zajímavý rukopis, o němž se tuto stručně zmiňuji. Rukopis ten (misál) jest z r. 1538., jest psán na pergameně ve formátu 24 × 34 cm. a obsahuje přes 250 listů. Na prvých listech jest kalendář. Zvláště však zajímavé jsou iniciálky svým zcela lidovým a národním rázem, upomínajícím na prvý pohled na národní vyšívání. Asi uprostřed jest obrázek, představující Pána Krista na kříži a Pannu Marii klečící pod křížem. Misál ten byl v dobrých pevných deskách, které však jsou skoro úplně strhány. Nyní jest rukopis ten uložen v diecesálním museu v Českých Budějovicích. Přineseme zprávu obšírnější s ukázkami illustrací. *Th. Antl.*

Pověst o koženém mostě (viz roč. V. č. 3.) zachovala se také v Liboci u Prahy, kde vypráví se, že kněžna Libuše měla kožený most přes šárecké údolí a po mostě tom jezdívala na zlatém voze. Při jedné jízdě most ten však se přetrhl a vůz spadnuv do údolí, hluboko do země se zaryl. Jistý čeledín jedenkráte již vykopal zlatou oj u vozu, ale když se při práci té ohlédl, zmizelo všechno zase pod zem, a ač mnozí lidé o hledání toho vozu se pokusili, žádnému podnes nepoštěstilo se nalézti místo to. *Jos Cyterák.*

Literatura.

Sborník české společnosti zeměvědné. Redaktor Dr. J. Metelka. Roč. IV., č. 1.—4. obsahují tyto stati obsahu historického:

Kafka, Neoprávněné proměny a překlady našich názvů topografických. — Šimák J. V. Stará česká jména v horách Jizerských. — Strnad Josef. Mže či Berounka?

Nachrichten über deutsche Alterthumsfunde. Redaktor Virchow a Voss. VIII. 1897., Hf 2—5. — Meyer H. Hügelgräber auf dem Bromm·

berge in der Heide des Hofbesitzers Grosz-Hahn, Wessenstedt, Kreis Uelzen, Hannover. — Schmidt. Fundbericht über die Aufdeckung von zwei Hügelgräbern bei Schlagenthier Kreis Tuchel, am 12. und 13. S ptember 1896. — Týž. Fundbericht über dle Aufdeckung einer Steinkiste bei Kl. Kensau, Kreis Tuchel, am 8. September 1896. — Týž. Ueber einige urgeschichtliche, wahrscheinlich neolithische Fundstellen in der Umgegend von Graudenz. — Busse. Märkische Alterthümer. — Voges. Kupferne Doppelaxt von Börssum. — Götze. Bronzefund von Lekow, Pommern. — Týž. Fundstelle bei Bornim, Brandenburg. — Týž. Zwei Bronzefunde aus Pommern. — Schumann. Römische Fingerringe von Hammelstall, Uckermark. — Moewes F. Biblio graphische Uebersicht über deutsche Alterthumsfunde für das Jahr 1896. — Meyer. Funde aus dem langobard.-sächs. Friedhofe bei Nienbüttel. — de Marchesetti. Neue Funde von S. Lucia bei Tolmein. — Zprávy o museu v Bonnu.

Ze Společnosti přátel starožitností českých v Praze.

Řádná valná schůze výroční (devátá) byla konána 27. března o 4½ hod. odp. v hořejší místnosti Choděrovy restaurace. Schůzi zahájil starostův náměstek, vdp. Frant. Ekert, uvítav přítomné a omluviv nepřítomnost starosty p. architekta Heraina nutným odjezdem. Se živou účastí přijat vřelý proslov, v němž poukázal p. předsedající k utěšenému rozvoji Společnosti a s uznáním zmínil se o některých členech, kteří přispěli svou prací ku zdárnému výsledku. Přečten a bez debatty schválen zápis o poslední valné schůzi. Stejně bez debatty schváleny i výroční zprávy jednotlivých členů výboru, jež jsou uvedeny níže. Zpráva o stavu sbírek, jakož i předběžná zpráva o výzkumu podbabském, nebyvši v čas připravena k tisku, bude otištěna v čísle příštím. V předsevzaté pak volbě povoláni do výboru téměř jednohlasně všicci dosavadní funkcionáři, a sice zvolen: starostou Jan Herain, architekt; jeho náměstkem Frant. Ekert, farář u M. Boží Sněžné; pokladníkem Eduard Bufka, účetní Zemské banky král. Českého; prvým jednatelem A. B. Černý, druhým Jos. Trmal, účetní; správcem sbírek M. U. C. Jos. A. Jíra, assistent Národop. musea československého; knihovníkem Ant. Masák, učitel; zapisovatelem J. U. C. Frant. Zuman; přísedícím výboru Václ. Brož, obecní starší a majetník realit. Za dozorce spolkové zvoleni: Adolf Pecenka, c. k. vrchní místodrž. inženýr; Jindř. Pštross, zkoušený hodinář a mechanik, a Eduard Sochor, architekt. Za náhradníky zvoleni: M. U. Dr. Rud. Čermák, Fr. Hellebrant, soukromník; Franěk Páris, adv. úředník, a Ant. Schiller, odb učitel a typograf.

Zpráva jednatelova o činnosti Společnosti v r. 1897. Podávám zprávu o činnosti Společnosti v roce 1897., připojuje i věci, jež sice s činností nesouvisí, náležejí však k naší kronice. Ve zprávě za r. 1896. zmínil jsem se, kterak Společnost podjala se úkolu zabezpečiti před zhoubou náhrobní desky na Tmani, zapuštěné dříve ve dlažbu kostelní, po té vysazené zvenčí chrámu vší nepohodě. Dnes jsou již v bezpečí, byvše v srpnu a v září 1867. postaveny — náležitě upraveny a vyčištěny — uvnitř chrámu podle stěn. Desky pochodí z let 1556.—1601.; náležejí pánům: ze Svárova, Vamberským z Rohatec, Vratislavům z Mitrovic a Trmalům z Toušic. Desky z roku 1601., již dal pořídití Zdeněk Trmal z Toušic, bylo do srpna m. r. použito jako příklopu na hrobě býv. direktora panství tmaňského; teď jest umístěna v chrámě s ostatními. Člen, vdp. Jiří Bayerle, farář na Tmani, byv dožádán výborem, ochotně převzal řízení práce i dozor. Provedení nebylo snadné. Jednak větší počet náhrobků, jednak značnější jich rozměry a váha, jednak nedostatek pracovních sil působilo obtíže

nemalé. Vzdávám vdp. faráři Bayerlovi upřímné díky za veškeru péči a námahu, kterouž v plné míře věnoval naší věci. Náklad na tuto práci přesahoval zl. 60·—; tu však osvědčila se zase štědrost druhého jednatele p. Jos. Trmala, který uhradil veškera vydání. Za dar tak značný náleží mu srdečný dík. Došla věrohodná zpráva, kterak rolník N. v Hartmanicích u Týna nad Vltavou nalezl množství starých mincí. Jakkoliv bylo v čas pečováno o získání jich, přece nezdařilo se; nálezce z nevysvětlitelných pohnutek prodal nález kterémusi obchodníku. V denních listech byla uveřejněna zpráva o velice cenných freskách v chrámu kunětickém. Člen, p. V. Diviš Čistecký v Pardubicích, byv dožádán, ochotně podal bližší zprávu, z níž seznáno, že v čas byly učiněny veškery kroky na zachránění jich. Farní úřad v Rejšicích na Boleslavsku byl požádán, aby pečoval o zachování náhrobního kamene se vzácným dnes erbem Sokolovských. Jak známo (viz »Časopis« V. str. 109) vyzněla naše žádost opakem a kamene použito jako stavebního materialu při stavbě kapličky! Člen, p Václ. Zajíc, kníž. úředník v Bílině, darovav veškeré předměty z pravěkého naleziště tamního, žádal za vyslání znalce na ohledání místa. Vypravil se tam ochotně správce sbírek, pan MUC. Jos. A. Jíra. Radě král. hl. města Prahy poslán přípis v příčině odstranění a prodeje některých výtvarných památek z komory u kostela svatého Štěpána, dříve chovaných v Týně. Přípis, v němž vysloveny i některé návrhy, kterak bylo by zameziti podobnému jednání, jest otištěn v »Časopise« roč. V. str. 109. Odpovědi nedostalo se nám dosud žádné. . Člen, p. Fr. X. Kodeš, adjunkt cukrovaru ve Mšeném, upozornil na četné a cenné výtvarné památky kostela charváteckého, projevil pak přání, aby bylo pečováno o jich zachování. Na žádost naši, učiněnou k tamnímu farnímu úřadu, odpověděl vdp. vikář Dušek, že k rozkazu patronově nejen musí vše zůstati při chrámu, ale že jsou i prováděny náležité opravy po návrhu i za dozoru znalců. Výsledkem našeho zasáhnutí ve věc bylo, že získali jsme o chrámu charváteckém a jeho památkách článek pro »Časopis«, ozdobený zdařilými illustracemi. Při obrázkové části jeho setkali jsme se s tak znamenitou ochotou některých pp. členův, že nelze o ní pomlčeti. Proto za veškery nezištné služby upřímně děkuji pp. Fr. Durasovi, starostovi Mus. spolku ve Slaném, Fr. Berounskému, řediteli, Fr. X. Kodešovi, adjunktovi cukrovaru ve Mšeném, a Duškovi, pošt. assistentovi v Liberci.

Správce sbírek, p. MUC. Jos. A. Jíra, měv na paměti dřívější usnesení výboru, že má býti ročně použito 200—300 zl. na práce archaeologické, navrhl, aby bylo počato s výzkumem v Podbabě, čímž mohlo by býti platně přispěno i k vysvětlení některých sporných otázek. Poněvadž podařilo se za nevelké nájemné získati potřebného pozemku, přijata s povděkem nabídka p. správce sbírek, který byl pověřen vedením výzkumu. S prací počato 29. listopadu. Kdo zná podobné práce, uzná také vytrvalost páně Jírovu, který vedl si při výzkumu velmi energicky; sledoval denně postup celé práce, vynechav pouze 3 dny, kdy panovala veliká nepohoda. Mám za vhodno poznamenati, že náklad na výzkum uhradila Společnost ze svého skrovného jmění a že výzkum není ukončen. Spoléháme, že v té věci dostane se nám náležité hmotné podpory i od příslušných kruhů. K popisu a vědeckému ocenění podbabského naleziště bude přikročeno, jakmile skončí se roztřiďování předmětů, jež vyžaduje značně i píle, i času. Na uskutečnění výzkumu má značný podíl pan Antonín Hendl, člen obecního zastupitelstva v Šárce, jemuž vzdávám srdečný dík za platné usilování o to, aby nám byl pozemek pronajat. Panu Ed Zahrádkovi jsme povděčni za to, že pozváním ku prohlídce své sbírky dal podnět k výletu do Slaného, konanému 4. července. Při tom navštívena archaeologicky důležitá Slanská hora, prohlédnuty místní památky a soukromá sbírka p. Zahrádkova. Účastníci rádi vzpomínají veškeré laskavosti a ochoty, kterouž jim za této návštěvy projevili členové výboru Musejního spolku, pp. Ant. Ctibor, Fr. Duras a Fr. Houser. Dne 29. srpna bylo konáno otevření městského musea slanského, jež jest utěšeným výsledkem horlivé práce Musejního spolku. Jako zástupcové Společnosti súčastnili se jednatel pro Zvolenčves, p. Václ. Schmidt, s podepsaným jednatelem. Tytéž přátelské projevy, jichž předmětem byli účastníci červencového výletu, zažili znovu oba delegáti. Jsou jim milou vzpomínkou. Bylo pak poukazováno k tomu, že mimo naši Společnost žádná korporace pražská nesúčastnila se. Po třetí setkali jsme se s přáteli slanskými při výletu do poutnického místa Hájku, konaném 25. července. Laskavostí vdp. P. Gilb. Procházky, kvardiana tamže,

byly nám ukázány veškery památky; s povděkem budiž vzpomenuto péče pana Václ. Brože, přísedícího výboru, kterouž projevil opatřením povozů pro účastníky. Jest však litovati, že veliký dav osob, nepřišedší pro poučení, nýbrž ze zvědavosti, překážel jako obyčejně těm, kdož sledovali věc se skutečným zájmem. Po přání mnoha členů zamýšlenou vycházku do zámku trojského bylo pro vykonávané opravy odložiti na dobu pozdější; přístup jest nám již povolen Spolku českoslov. knihkupeckých účetních poslán pozdravný dopis ku slavnosti 25letého trvání. Zasloužilému pracovníku na poli národopisu, p. řediteli Fr. Bartošovi v Brně, poslán blahopřejný dopis ku 60. narozeninám; taktéž pozdraven dopisem člen náš, p. J. U. Dr. Jan Podlipný, při zvolení za starostu král. hl. města Prahy. Nad skonem nadšeného badatele M. U. Dra. Jindř. Wankla vyslovena soustrast slečně Madlence Wanklové. Úmrtím ztratila Společnost tyto pp. členy: Ph. Dra. Ferd. R. Bernarda, spisovatele, a Ant. Čečetku, em. ředitele na Král. Vinohradech, Leop. Doležala, vrchního ředitele velkostatku v Poděbradech, Jos. Fischera, děkana ve Volyni, Mor. Loyku na Smíchově, A. Pittnera, bývalého starostu v Polné, Vojt. Plotěného, kooperatora v Kozlovicích, M. U. Dra. Fr. Stáně na Horách Kutných a Jana Topiče, hodináře v Praze. Budiž čest jejich památce!

Došly některé poptávky, kdy vyjde p. Králova »Heraldika«. Správní výbor lituje, že nemohlo býti do dnes přikročeno k její vydání. Opozdění spočívá jednak v tom, že není dosud docíleno obnosu 1000 zl. v hotovosti, kterým jest podmíněno její vydání, jednak v tom, že naskytly se překážky vnitřní. Možno však spoléhati, že v roce 1898. bude přikročeno k její vydávání. Churavost p. ryt. Krále i několikerá choroba zapisovatele zavinila, že odbor heraldický v uplynulém roce nekonal veřejných schůzí. Věci, dotýkající se odboru, byly projednány ve schůzích užšího kroužku. Prvému redaktoru, p. professoru Janu Soukupovi, nebylo lze pro přílišné práce školní vydávati »Časopisu« v čas. Proto převzal redakci p. Ph. Dr. J. V. Šimák, přijav program, výborem pozměněný, poněkud odchylný od dřívějšího směru. Shledáno totiž, že po celém království s dostatek jest látky, kteréž v jiných listech nedosti bývá si všimáno, proti tomu však že bude s prospěchem, budou-li zmenšeny články z těch oborů, jež jsou v naší literatuře s dostatek zastoupeny. Pan redaktor podmínil si, že dosavadního redakčního honoráře použije na honorování článků. Výbor, oceňuje tuto obětavost, rád podmínku přijal. Výbor pak, jako výkonný orgán Společnosti, nehodlá posuzovati, jaká jest hodnota »Časopisu«. Maje však na paměti příznivé, ba lichotivé, posudky z řad p. t. členů, jest přesvědčen, že »Časopis« zdárně pokročil. Děkuji jménem výboru jak nejupřímněji panu Dru. J. V. Šimákovi za veškeru svědomitost — někdy až úzkostlivou — a péči, kterou věnoval našemu »Časopisu«. Taktéž náleží náš dík professoru při české universitě, p. Dru. Luboru Niederlovi, za ochotu, se kterouž podjal se revise článků z praehistorie.

Společnost jest potěšena z toho, že »Časopis« má ve členstvu i své illustratory. Jako dříve, tak i letos, pamatoval na nás p. ryt. Král hojně svými ladnými pracemi, opravovav a přepracovav i kresby jiné. K němu druží se p. J. U. C. Fr. Zuman, pořizuje obrázky k pracím svým i jiným. Oba illustratoři odmítli všeliký honorář, jehož na prospěch »Časopisu« vzdali se i někteří z pp. spolupracovníků. Vzdávám všem vřelé díky; dosavadní sympatie jejich jest zárukou, že na nás nezapomenou ani příště. Náklad na »Časopis« každým rokem zvětšuje se, ač nebylo zvýšeno ani členského příspěvku, ani nepřibylo na darech tolik, kolik v letech minulých. Mimo to oznámil správní výbor spolku »Merkuru«, že potřebuje místnosti, kteréž užíváme jako spolkové, a žádá, abychom vystěhovali se v srpnu 1898. Neutěšený tento stav přiměl podepsaného jednatele k návrhu, aby bylo žádáno za zemskou subvenci. Správní výbor, schváliv návrh i znění petice, požádal starostova náměstka vdp. Frant. Ekerta a předsedu odboru heraldického, p. J. U. Dra. Julia ryt. Nejedlého z Vysoké, aby odevzdali petici nejv. maršálkovi král. Českého, J. J. Jiřímu knížeti z Lobkovic. Za ochotu, se kterouž jmenovaní pánové věci se podjali, budiž jim upřímný dík. Na sklonku prosince před zasedáním sněmu došlo pak vyzvání velesl. zemského výboru, aby byl na doplněnou petice předložen výkaz všech členů atd. Věc provedl podepsaný. V roce 1897. bylo 6 schůzi výboru; členských schůzí bylo konáno taktéž 6, vesměs s přednáškami, a to: 8. března, kdy jednatel přečetl Hrašovy

tři pohádky; 24. března přednášel p. architekt Ed. Sochor »O historických památkách ve Španělsku«; 29. března p. Dr. J. V. Šimák »O staroslovanských kmenech v severních Čechách«; 12. května p. Ant. Schiller »O vývinu dřevoryjeckého umění v Čechách od doby nejstarší až do naší«; 24. května p. J. U. C. Fr. Zuman »O případech trestních v manualu města Bělé pod Bezdězem« a 3. listopadu pan Ph. C. Pavel Papáček »O otázce bojské a markomanské v Čechách«. Děkuji srdečně všem, kdož přispívali do »Časopisu«, kdož ochotně konali přednášky při schůzích a všem, kdož nezapomínali získati nových členů. Taktéž děkuji redakcím českých listů pražských i venkovských za občasné zprávy o »Časopise«, jimiž byl získán mnohý člen. V roce 1897. měla Společnost úhrnem 1448 členů; z nich bylo: 1 zakládající, příznivců 21, přispívajících 138 a činných 1288.

Ve zprávě za r. 1896. zmínil jsem se, kterak horlivě vedli si někteří z pp. členů u získání nových. Dnes rád poukazuji na znamenitý výsledek, jehož docílil náš jednatel pro Zvoleněves, p. Václav Schmidt, úředník tamního cukrovaru, za vydatné součinnosti účetního téhož cukrovaru, p. Jana Sokola; jejich vytrvalosti a úsilí podařilo se získati nám téměř sto členů. Jest zajisté v úplném souhlasu všech pp. členů, vyslovuji-li těmto nadšeným přátelům našim jménem výboru srdečný dík a plné uznání.

Na podzim r. 1898. připadá naše desetiletí. Oslavíme je nehlučnou přátelskou schůzí. Naděje na docílení 2000 členů není dosud splněna. Jsem přesvědčen, že snad i ostatní pp. členové budou následovati příkladu zvoleněveského, aby mohl býti v prvém našem roce jubilejním pozdraven člen dvoutisící! Nutno pak, aby úspěch hmotný byl předstižen moralním; proto žádám všech pp. členů, aby podle možnosti podávali zprávy, dotýkající se naší působnosti. Buďtež podávány i doklady, že dosud není u nás postaráno o památky tak, aby byly zabezpečeny. Obnovíme za čas naši petici ze dne 29. března 1893. za zřízení **zemského** sboru konservatorského, na nikom závislého, a neustaneme naléhati na příznivé její vyřízení. Chceme i můžeme jen sami býti strážci a skutečnými majiteli svého majetku!

V Praze, 31. prosince 1897.

Jednatel:
Ant. Bohouš Černý.

Zpráva o stavu knihovny spolkové za rok 1897. V uplynulém správním roce dokončeno nové číslování knih a založen dle slibu učiněného knihovníkem v předešlé výroční zprávě pro členy odborný seznam, který se stále může doplňovati a bude vždy předkládán ve schůzích členských k nahlédnutí.

Knihy půjčují se vždy ve členských schůzích; vzroste-li počet čtenářů a bude-li pro knihovnu nalezena příhodnější místnost, kde by v každém čase mohlo se půjčovati, bude upraveno půjčování tak, aby tomu byla určena zvláštní hodina i mimo schůze.

I v tomto roce bylo pokračováno ve vazbě knih a svázány nově 72 svazky, do vazby pak opět dáno 40 svazků, tak že až na malé výminky bude v krátce uvedeno vše v pravidelný stav.

Pokud se týče rozmnožení knihovny, byl předešlý rok opět příznivý, i bylo některými korporacemi a členy Společnosti zase na ni pamatováno. Tak darovala sl. Akademie umiejętności v Krakově 2 spisy o 2 svazcích, sl. ředitelství průmyslového musea v Král. Hradci 1 spis o 1 svazku, sl. městské museum v Chrudimi 1 spis, sl. musejní spolek v Slaném 1 spis, p. Václav Černý, učitel ve Žďárkách, 11 spisů o 13 svaz, p. účetní Bedř. Tuček 7 spisů o 13 svazcích, p. Dr Jos. Teige 6 spisů, p. jednatel A. B Černý 4 spisy, p. Dr. J. V. Šimák 3 spisy, M. Edv. Piette 2 spisy a p. PhC. Pavel Papáček, učitel, 1 spis: celkem darováno 39 spisův o 47 svazcích.

Buďtež vzdány těmto příznivcům Společnosti nejvřelejší díky.

Jako v předešlých letech, tak i loni dostalo se knihovně výměnou: »Památek archaeol.« od sl. Archaeolog. sboru Musea král. Českého a »Nachrichten« od sl. Anthropologické společnosti v Berlíně; dále pak »Časopisu Matice Mor.«,

»Čes. Časopisu histor.«, »Čes. Lidu«, »Methoda«, »Sběratele«, »Sborníku České společnosti zeměvědné«, »Věstníku česko-slovanských museí a spolků archaeologických«, »Věstníku národopisného musea česko-slov.«, »Sborníku museálnej slovenskej spoločnosti« a »Lud«, orgán národopisné společnosti ve Lvově; nově získán »Herold polski« Dra. Fr. Piekosińského. Mimo to došel jako pokračování »Glasnik zemského musea pro Bosnu a Hercegovinu« a »Starohrvatska prosvjeta« od archaeol. společnosti v Knině. Všem těmto váženým korporacím, které dotčené časopisy vydávají, budiž vzdán vřelý dík.

Koupí získána: »Vlastivěda moravská«, pokračování Kl. Čermáka »Mince král. Česk.« a Zíbrtovy »Dějiny kroje v zemích česk.« (Pokračování.) Celkem má knihovna 416 spisův o 562 svazcích. Půjčeno bylo členům Společnosti 39 svazkův.

Jest si přáti, aby pp. členové Společnosti knihovny hojně užívali, zvlášť děl, která v jiných pražských bibliotékách zřídka se vyskytují, zejména polských a chorvátských z oboru archaeologie a národopisu.

V Praze, dne 31. prosince 1897.

Ant. Masák,
t. č. knihovník.

Zpráva pokladní za čas od 1. prosince 1897. do 17. června 1898.

Uveřejňujeme vždy jen výkaz nově přistouplých P. T. členů, darů peněžitých a obnosů za prodané publikace, pokud byly vydány nákladem Společnosti. Stvrzovati nebo uveřejňovati zaplacení příspěvků P. T. členů dříve přistouplých není lze z nedostatku místa. Příspěvky došlé po 17. červnu t. r. uveřejníme příště.

Za přispívající členy se zl. 2·— ročně přistoupili P. T. pp.: Hájek Jan, účetní cukrovaru v Hospozíně; M. U. Dr. Kotýnek Fr., měst. lékař na Žižkově; pí. Kuttanová Julie v Huti; Novák J. V., továrník a ob. starší; Trapp Vil., c. k. techn. finanční kontrolor ve Vysočanech; Veselý Hynek, majitel mlýna; Občanská záložna ve Slaném; Zástěra K, c. a k. podplukovník v. v. ve Skutči.

Za činné členy se zl. 1·— ročně přistoupili P. T. pp.; Adamec K., statkář v Lunkově; Albrecht Bedř., úředník zemské banky; Obč. beseda v Holicích zl. 1·— na r. 1897.; Obč. beseda na Chlumě u Třeboně; Beseda řemesl. v Benešově zl. 1·— na r. 1897.; Böhm Frant., statkář v Třebušicích; Bondy Aug., správce velkost. na Klecanech; Bronec Jos., kaplan ve Zvoleněvsi; Brtník Oldř., nájemce dvora v Uhách; Bubák Jos. V., vrchní měst. inženýr; učitelská jednota »Budeč«: Čáslavská (za r. 1897.), Jaroměřská, Neveklovská, Podbělohorská a v Sobotce; Černický A.; Danda Jos, rolník v Drnově; Dušek M, kn. arcib. vikář v Charvatci; M. U. Dr. Dvořák Rich., měst. primární lékař v Roudnici; Förster Jan, důchodní velkostatku v Pečkách; Freiberg Č., posluchač pivov. školy; Frenzl Frant, rolník v Nouměřicích; Freund Hugo na Kr. Vinohradech; Froněk Boh., rolník ve Zmrzlíku; Hajšl V., říd. učitel ve Mšeném; Hevera Č., c. k. účetní officiál; Hraba R., učitel v Bečvárech, zl. 1·— na r. 1897.; Hraběta Frt., farář ve Pcherách; Hrdina Josef, rolník a hostinský v Podlešíně; Hruška Jan Fr., professor při gymn. v Klatovech, zl. 1·— na r. 1897; Chmel Jos., statkář v Třebušicích; Janda Josef, přednosta stanice Zvoleněves-Želenice; Čtenářská jednota v Novém Hradci Králové; Jelen Č., statkář v Ješíně, zl. 1·— na r. 1897.; Kalda Jos, úředník buštěhr. dráhy; Kasalický Jos., statkář v Ješíně, zl. 1·— na r. 1897.; Kocourek Adolf, statkář ve Pcherech; Komárek Jul., kníž. nadlesní v Bystřici; učit. jednota »Komenský« v Českém Brodě (za r. 1897.), na Kladně (za r. 1897) a v Soběslavi; Kos Frant., král. zem. inženýr; Kraus Vrat., učitel v Třemošné; Křepelka Adolf, kontrolor filiálky rak.-uh. banky; Kříž Josef, říd. učitel v Lánech; Kubr Stan., statkář v Kněževsi, zl. 1·— na r. 1897.; Kučera Fr., učitel měšť. školy v Roudnici; Kyncl Bedřich, mlynář ve Zvoleněvsi; obč. beseda »Langer« v Bohdanči; Linda Ant., rolník v Nouměřicích; Loupý Fr., úředník zeměděl ské rady; Martinek V. V, obchodník v Strmilově; Maruška Václav, vrchní zahradník na Klecanech; Matička Rud., rolník v Knovízi; Meinl

Ed., řiditel přádelny v Berouně; Miffek E., hosp. adjunkt v Kobylí; J. U. Dr. Mifek Fr., koncipista okr. výboru v Lounech; Mladějovský Jos., měst. zádušní officiál; Novák Lad., akad. malíř; Pekárek Hynek; Pekárek Kamil, účetní pivovaru v Nuslích; Pokorný Karel, kaplan ve Pcherách; Poláček Tom., rolník v M. Čičovicích; Potěšil Fr., učitel v Pardubicích; Poustka K. v Sedlčanech zl. 1·— na rok 1897.; za publikace zl. 5·—; Procházka Fr., rolník v Žižicích; Raifanda Ant., úředník Zem. banky, zl. 1·— na r. 1897.; Rambousek Ant, učitel; Renner Jan, učitel v Lašovicích; Richter Č., statkář v Knovízi; Sakař J., architekt a stavitel, za r. 1897 a 1898. po zl. 1·—; Salaba Jos., úředník kníž. archivu na Třeboni; Samek Č., hosp. úředník na Klecanech; Sbor učitelský při měšťanské škole v Nechanicích: Schnabl Eduard, úředník buštěhr. dráhy, za r. 1897. a 1898. po zl. 1·—; Sixta Václav, kaplan v Horních Lomech; Skřivan Jan, sluha Zemské banky; Soukup Jan, kníž zvěrolékař na Třeboni; Stáhlík Jos. ve Slaném; Stulík Jan, statkář v Jemníkách; Sucharda Ant., akad. sochař v Nové Pace (za r. 1897.); Summ Bedř. na Smíchově; Svoboda Václav, důchodní velkostatku v Lužci; Sýkora Jos., řiditel měšť. škol v Bělé u Bezděze; Šebek V E. H., správce školy v Leleticích, za rok 1897. a 1898. po zl. 1·—, dar zl —·20; Šedivý Ot., kontrolor velkostatku v Litni; Šefrna Al., městský pokladník ve Vršovicích; Šplíchal Bedř., správce škol ve Vršovicích; Šťastný Pavel v Kounově; Štrupl Alois, rolník v Kamenomostě; Štrupl Ant, rolník v Nouměřicích; Tippmann K, docent české theol fakulty a c. k. professor při ústavu učitelů; Toman Fr., velkostatkář ve Mšeném; Trohoř Jos., učitel v Charvatci; čten beseda »Trojan« v Knovízi; Uher J., statkář na Klecanech; Urban Fr., akad malíř na Smíchově; úřad obecní v Chrudimi; Vaněk V., přednosta stanice ve Zvoleněvsi; Veselý Frant., c. k. komisař fin. stráže v Semilech; Wurm Josef Sv., řiditel v. v. v Kloboucích u Brna; Wurzel Lud., akad. sochař; P. Vysoký Beda, c. k. gymn. professor; Zeman Václ., prof. při c. k. české reálce na Kr. Vinohradech; Zima Vojt., statkář v Osluchově.

Za příčinou zdražení tisku jednak přestoupili ze členů ku přispívajícím (s doplatkem zl. 1·—), jednak darovali k účelům Společnosti P. T. pp.: Amort V., akad. sochař, zl. —·30; Bartoš Václav, c. k. prof. při st. prům. škole, zl. —·40; Batal Ant., farář v Malkovicích, zl. —·50; Bělohlávek Ant., c. k. techn. fin. kontrolor ve Velími, zl. —·50; Bernat Jos., probošt na Mělníku, zl. —·30; Bláha Václav, c. k. kontrolor cukrov. v Lounech, zl. 1·—; Brýdl R., c. k. prof. v Chrudimi, zl. —.30; Bucifal Josef, správce pom. úřadů Zemské banky, zl. 1·—; Bukovanský Josef v Bystřici zl. —·50; Cirps K. ve Vídni zl. 1·—; Čermák Fr., zám. kaplan na Valči, zl. —·30; Čihák Vojt, obchodník v Poděbradech, zl. 1·50; Dr. Decker Antonín, c. k. gymn. řiditel v Třeboni, zl. 1·—; Dolenský Jar, c. k. professor v Jičíně, zl. —·20; Dvořák Fr., účetní, zl. —·50; Elsnic Fr. na Smíchově zl —·50; Feyerfeil Jar. v Plzni zl. 1·—; Fiala Fr., kr. zemský inženýr v Praze, zl. 1·—; Frecr Antonín, kaplan v Slaném, zl. —·20; Freyn Václ., řiditel cukrov. v Záboři, zl. —·50; Gerl W., c k. naddozorce fin. stráže v Kunraticích u Frýdlandu, zl. —·50; Ginz J. ve Ždánicích zl. —·50; Havlík Frt, c. k. místodrž. účetní revident, zl. —·50; Horčice K., pokladník městské spořitelny, zl. —·40; Jakeš Antonín, přednosta stanice v Hostivaři, zl. —·50; slč. Jakubíčková Jindř., správkyně »Záštity«, zl. 1·—; Janeček M., okr. starosta v Mydlovarech, zl. —·30; Jarolím M, říd. učitel v Hlubočepích, zl. —·20; Jelínek Ant., c. k. poštmistr v Častolovicích, zl. —·20; Jelínek Antonín, učitel v Mníšku, zl. —·20; Jirsík Jan, zemský stav. rada, zl. 1·50; Kabeláč V., lékárník v Něm. Brodě, zl. 1·—; Kalina K., pokladník v Plzni, zl. —·30; Kancnýř B., c. k. zem. soudní rada v Dačicích, zl. —·50; Klicman Boh., inženýr zemědělské rady, zl. 1·—; Klusáček Em., c. k. berní v Pacově, zl. —·50, za publikace zl. 1·—; Kneisl Jos., měst. účetní officiál na Žižkově, zl. 1·—, za publikace zl. —·85; Konvalinka B., c. k. prof. v Hradci Král., zl. —·50; Kosina Jan, monteur v Karlíně, zl. —·50; Kozel Rud., kníž. důchodní ve Zlonicích, zl. 1·—; Kratochvíl Tom., div. řiditel v Rakovníku, zl. 1·—; Kryšpín Jos., c. k. prof. v Jičíně, zl. —·50; J. U. Dr. Langer Č., advokát v Rychnově n. Kn., zl. —·50; Lhotský Josef, farář

v Jirčanech, zl. —·50; Lorber Ed., hodinář na Kladně, zl. —·50; Louda P. v Hostivaři zl. —·10; Lučan Ad. na Žižkově zl. —·30; Masák K. ve Vídni zl. —·20; Materka Antonín, měst. kontrolor ve Vršovicích, zl. 1·—, Mildorf Antonín, nájemce dvora v Libušíně, zl. 1·—; Müller K., děkan v Kam. Újezdě, zl. 2·—; Multrus J. A. v Trnovanech zl. —·50; Průmyslové museum pro vých. Čechy v Chrudimi zl. 1·—; Nehyba Jos., správce cukrovaru v Rožďalovicích, zl. —·50; Nerad Fr., prof. v Uh Brodě, zl. —·20; Neumann Josef, vrchní inženýr c. k. st. drah na Smíchově, zl. —50; M. U. Dr. Pacner Jos., měst. lékař v Ml. Boleslavi, zl. —·50; Páris Fr., adv. úředník, zl. —·50; Pettrich Fr., techn. revident účtárny kr. hl. města Prahy v. v. v Třebenicích, zl. 1·—; Pikhardt V. na Smíchově zl. 1·—; Pohl Josef, strojvedoucí st. drah v Lovosicích, zl. —·50; Polák V., c. k. respicient fin. stráže v Rosicích, zl. —·50; Pressler Jan, úředník továrny ve Střešovicích, zl. —·50; Prchal Jos., techn. adj. cukrov. v Lužci, zl. —·50; Prchal M., statkář v Ruzyni, zl. —·20; Ráž Jan N., hrab. správce na Slavětíně, zl. 1·50; Rössler Josef ml., velkoobchodník, zl. —·50; Sadil Adolf v Polné zl. 1·—; Sádlo V., správce mlýna v Prasedicích, zl. —·50; Sajbic V., adjunkt cukrovaru v Klobukách, zl. 2·—; P. Sak Eug. kaplan v Milevsku, zl. —·30; Sládeček Ant., odb. učitel na Kladně, zl. —·50; Schmidt J. V., mistr klempířský v Hořovicích, zl. —·50; M. U. Dr. Schmoeger K. v Chrasti zl. 1·—; Smolík Fr., c. k. okr. šk. inspektor v Č. Budějovicích, zl. —·50; tělocv. jednota »Sokol« v Duchcově zl. —·50, na Smíchově zl. —·50, v Hroch. Týnci zl. —·50; Musejní spolek v Pardubicích zl. —·50; První vzáj. se podp. spolek stavebních dílovedoucích v Praze zl. 1·—; Srnka K., kupec na Smíchově, zl. —·50; Stiller Antonín, c. k. kontrolor cukrovaru v Bašnicích, zl. —·20; Strom J. M., obchodník v Libni, zl. —·50; Šimon J., říd. učitel v. v. na Malé Skále, zl. —·50; Šorm Jos., kooperator v Chotěborkách, zl. —50; Šulc Vinc., stavitel v Turnově, zl. 1·—; M. U. Dr. Švehla K. v Kostelci nad Orl. zl. 1·—; Tuša Jos., monteur na Smíchově, zl. 1·50; Wagner V., řídící učitel v Hostouni, zl. —·50; Vilímek V., mistr tesařský v Bystřici, zl. —·40; Vlnas Jos. na Smíchově zl. 1·—; Volf J. V., říd. učitel v Hrošce, zl. —·50; Vondrák Jos., farář v Selbarnu, zl. —·76; Okresní výbor v Něm. Brodě zl. 5·—, v Domažlicích zl. 5·—, v Kolíně zl. 5·—, na Vys. Mýtě zl. 5·—, ve Velvarech zl. 5·—; Zajíček K., stárek, zl. —·50; Obč. záložna Karlíně, zl. 25·—; Občanská záložna na Smíchově zl. 10·—; Zuber R. na Žižkově zl. —·50; Živnůstka Al., učitel v Turnově, zl.—·30.

Za publikace, vydané Společností, zaplatili P. T. pp.: J. U. Dr. Adámek K. V. v Chrudimi zl. 5·—; Bořický K., učitel v Líbeznicích, zl. 1·—; Brichta M., účetní na Příbrami, zl. 1·—; Čihák Leop. v Jílovém zl. 1·—; Kobza Jos., c. k. professor v Plzni, zl. 1·—; Košťál Fr., úředník buštěhr. dráhy, zl. 1·—; Lisec Jul., statkář v Šlapanicích, zl. 1·—; J. U. Dr. Malát K., advokát v Jihlavě, zl. —·63; Novák J. V., továrník a ob. starší, zl. 6·75; Riedl Gust., pokladník dráhy v Lánech, zl. 1·—; Růžička Jar., assistent farm. v Něm. Brodě, zl. 2·—; »Sokol« v Poděbradech zl. —·50; Sterzl A., adm. příručí cukrov. ve Vys. Mýtě, zl. 4·20; Šedivý Alois, účetní, zl. —50; Škorpa Fr. v Dol. Krči zl. 1·—; Štěpánek A., adjunkt cukrov. v Židovicích, zl. —·50; Štětina K., c. k. prof. v Jičíně, zl. —·25; Tichánek Jos., učitel v Lomnici nad Pop., zl. 1·—; P. Vodička Karel Št. v Č. Krumlově zl. 1·90; Wolff Cel., pokladník záložny na Kladně, zl. 1·—; Vondráček Pav., farář v Hodušíně, zl. 1·—; J. U. Dr. Zeis Em., cís. rada a advokát v Táboře, zl. 1·—, darem zl. 1·—; Žahourek Jan, síd. kaplan v Zalužanech, zl. —·50.

Za veškery dary upřímně děkujeme a prosíme za další přízeň. Oznamujeme, že kde není udáno jiného bydliště u výkazu P. T. členů, rozumíme vždy členy v Praze; u P. T. členů, kde není jinak oznámeno, rozumí se, že jest zaplacen členský příspěvek zl. 1·— za běžný rok. Členské příspěvky i dary peněžité buďtež posílány podepsanému pokladníkovi.

V Praze, dne 18. června 1898.

Ed. Bufka, t. č. pokladník,
Král. Vinohrady, **Sázavská ul. č. 14 n.**

Zpráva pokladní za rok 1897.

Příjem:	Běžný účet zl.	Běžný účet kr.	Účet Heraldiky zl.	Účet Heraldiky kr.
Zůstatek z r. 1897.	353	38	280	55
Příspěvky členské	1662	94		
Dary	201	86		
Prodané publikace	51	58		
Předplatné na »Heraldiku«			52	28
Záloha			50	—
Úroky	23	57	10	—
	2293	33	392	83

Vydání:	Běžný účet zl.	Běžný účet kr.	Účet Heraldiky zl.	Účet Heraldiky kr.
Tiskárně Šimáčkově za »Časopis« roč. V.	918	59		
Za tiskopisy téže knihtiskárně	56	70		
Firmě Vilímově za clichés	180	32		
Paušál redakční a administrační	272	—		
Známky novinářské a výlohy s expedicí »Časopisu«	88	79		
Opisování agitačních dopisů, poštovné a doručné peněžních poukázek	87	97		
Nájemné z používané místnosti	60	—		
Náklad na výzkum v Podbabě	110	—		
Novoročné a jiné odměny	13	10		
Koupené knihy do knihovny a razítka .	14	35		
Kancelářské potřeby a knihy účetní . . .	19	96		
Cestovné	3	50		
Různá vydání	5	34		
Vazba knih	47	39		
Úhrnem . . .	1878	01		
Zůstatkem na r. 1898.	415	32	392	83
	2293	33	392	83

V Praze, 1. ledna 1898.
Eduard Bufka,
t. č. pokladník.

S doklady příjmů a vydání porovnali a shledáno vesměs správným.
Jindřich Pštross, t. č. dozorce.
Eduard Sochor, t. č. dozorce.

ČASOPIS
SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH
V PRAZE.

Časopis jest vydáván pouze členům Společnosti a to zdarma. — Expedice jest na Král. Vinohradech, v Sázavské ul. č. 14. n.

Číslo 3. **Vydáno v září 1898.** **Ročník VI.**

† Dr. Emanuel Kovář.

Památce Dra. Em. Kováře.

A. B. Černý.

Vzrůstem Společnosti zvětšuje se i řada jejích zesnulých. V posledních letech ztratili jsme dosti těch, jimž činnost vetkla ráz našich příslušníků — a mnohý z nich, jako Dr. Bernard a přítel Konečný, jedva že vstoupil na práh skutečného života. Sotva že rozloučili jsme se s Martinem Kolářem, již zase novou podobiznu jest nám klásti v černý rámeček. Zemřel Dr. Kovář, bývalý náš jednatel. Dr. Emanuel Kovář narodil se 12. ledna 1861. ve Vlašimi. Ukončiv studia gymnasijní absolvoval filosofickou fakultu při české universitě, na níž byl r. 1883. povýšen za doktora filosofie. V roce 1895. habilitoval se za docenta srovnávacího jazykozpytu a ethnografie. Za tou příčinou pobyl i na universitě lipské a konal studia na universitě berlínské, mnichovské a curyšské. Zesnulý byl pracovníkem zdatným a bystrým. Doklady bohatého fondu duševního jsou články a rozpravy, uveřejněné ve Zprávách Král. české společnosti nauk, Athenaeu, Listech filologických, Živě, Paedagogiu, Květech, Osvětě, České revui, Ottově Slovníku naučném a v Zeitschrift für Sprachwissenschaft. Ze samostatných publikací sluší uvésti: Českou mluvnici pro střední školy (2 díly), Úvod do mluvnice, Nákres mluvnice starobulharské, O škole mladogramatické a překlad Indických pohádek. Za nejcennější práci pokládáno jest dílo O původu lidské mluvy, vyšedší takřka několik dní před smrtí jeho. V kruzích vědeckých jest shodně uznávána neobyčejná bystrost auktorova. Veřejnosti nebyl Dr. Kovář neznámým. Národopisnou výstavou stal se populárním po všech zemích české koruny. Byl duší výstavy a jeho usilovné práci nemálo jest děkovati za zdar její. Kovář tu byl ve svém živlu; pracoval dotazníky, agitoval, organisoval a dojížděl na nesčetné výstavky krajinské. Po výstavě věnoval se Národopisné společnosti československé, jež zvolila jej svým tajemníkem; jejího Národopisného sborníku byl hlavním spolupracovníkem. Také my hlásíme se ke Kováři plným právem. Ve spolcích často nastanou doby zlé; v naší Společnosti stalo se tak v létě r. 1891., kdy různé příčiny vyvolaly 14. července resignaci předních členů výboru. Situace byla kritická: finanční poměry neutěšené a výbor nekompetentní ku jednání, poněvadž neúplný. Nám, ve výboru zbylým, nedostávalo se platící mince společenské; nehonosili jsme se ani hodnostmi akademickými, ani zvučnými jmeny. Také Kovář vzdal se úřadu prvního jednatele; přesvědčiv se ale, že není dobře trestati za viny nespáchané, vyhověl naší žádosti a setrval. Vystihnuv situaci pomáhal ochotně radou i skutkem. Nastalo utišení myslí a věci šly zase pravidelně. Za nedlouho potom konala Společnost několik porad o průvodním materialu ku své petici za ochranu starožitných památek. Také tu byl Kovář na svém místě. Snášel material a byv pověřen úkolem, aby celé jednání, velice pestré různými motivy, zpracoval v jednolitý celek, učinil tak s plným zdarem, jak zřejmo z publikování věci v Časopise I. 1. a násl. 25. a násl. Za to vše jest Společnost povinna bývalému jednateli upřímnou vděčností. S Kovářem

zmizel typický zjev. Byl společenským i oblíben ve společnostech. Zbytečných zdvořilůstek i upjatosti vědecké nenáviděl. V užším kroužku brzy se rozveselil a břitkou satirou šlehal všelijaké převrácenosti. Zesnul 14. července po dlouhé a trapné nemoci. Žel, že déle než před půl rokem učiněná předpověď lékařská, jemu utajovaná, takřka na den se splnila. Již již kynoucí lepší budoucnosti nedočkal se. V sobotu, 16. července, pohřben jest na mythický Vyšehrad, jak žádala dceruška asi 6letá, tam, kde pochován i nejmladší synáček. Zemře-li někdo milý, pravívá lid nehledaně s celou srdečností: Škoda toho člověka! Také my tak pravíme o Dru. Emanueli Kovářovi.

Hora Kunětická.

Příspěvek k historii českých památek.

Bedřich Skrbek.

(Dokončení)

Dne 18. dubna 1887., tedy po $4^1/_2$ měsíci od podání žádosti, sneslo se okres. zastupitelstvo v Pardubicích ve své schůzi odložiti vyřízení žádosti musejního spolku v příčině lámání kamene, prozkoumati dříve jakost kamene kunětického a teprve pak usnesení o žádosti musejního spolku učiniti.

Teprve na konci prosince 1887. o ni konečně ve schůzi okres. zastupitelství rozhodnuto nepříznivě. Uvádím zde referát schůze té dle zprávy místního časopisu „Pernštýn“ čís. 101 z roku 1887., kterážto zpráva pro památku doslovně k usnesení výboru musejního spolku do zápisníku jeho schůzí zaznamenána byla. Zní: „Mimo program jednáno o záležitosti používáni kamene kunětického za silniční štěrk. Ve schůzi okres. zastupitelstva v dubnu t. r. odbývané čtena žádost musejního spolku v Pardubicích, aby zachována byla naší krajině ta krásná památka, ta ozdoba její, Hora Kunětická; i poukázáno v žádosti, že by snad kámen z jiných lomů se mohl bráti. Tehda stalo se usnesení, záležitost tuto za příčinou prozkoumání (?) odložiti. V dnešní schůzi sděluje okres. výbor výsledek svého zkoumání, jenž pro Kunětickou Horu není nikterak potěšitelný. Kdyby se bral kámen odjinud, nebyl by prý lepší (!), za to však by se zdražil náklad o $^2/_3$ nynějšího nákladu. Mimo to zastaven na Kuněticích lom, nad nímž chlévy před 3 roky se sesuly. Otevřeny-li budou nové lomy, možno lámati ještě na Kuněticích po sto roků kámen, aniž se hradu ublíží, proto navrhuje okr. výbor, **aby i na dále používalo se** kunětického kamene na silnice. Člen okres. zastupitelstva, starosta města p. Leopold Werner, projevuje nad tím své politování, že nelze jinak si odpomoci. Hlasuje se pro návrh okres. výboru a ten se přijímá, a tak bude se Kunětická Hora rozvážeti po silnicích dále, a to tak dlouho, až srovnána bude se zemí a pozdější potomstvo vy-

právěti si bude, že v těch místech někdy byla vysoká, homolovitá hora, na jejíž temeni stával slavný druhdy hrad, předkové pak že hrad ten po silnicích rozvezli.“

Výbor musejní ve schůzi konané dne 29. prosince 1887., vyslechnuv jednatelem podanou zprávu tu s velikým roztrpčením a s dojmem nad míru trapným, vyslovil nad usnesením tím své hluboké politování, i snesl se zaslati všem korporacím, které musejní spolek za uchování Kunětického hradu s Horou vyzývaly, po výroční valné hromadě zprávu o krocích musejního spolku v té příčině učiněných a o konečném usnesení okres. výboru pardubického.

Tento neočekávaný nepříznivý výsledek veškeré práce a námahy výboru musejního působil tak na tehdejšího jednatele spolku p. prof. Jos. Wegra, který se vším úsilím o záchranu Kunětické Hory se zasazoval, že ve své zprávě jednatelské ve valné hromadě dne 2. února r. 1888. prohlásil činnost výboru v příčině Kunětické Hory za ukončenou. Leč k podnětu p. J. U. Dra. Antonína Formánka, jenž ve své nadšené řeči doporučoval, aby výbor přes okamžitý neúspěch neustal od práce zachovati Kunětickou Horu s hradem a vyslovil za souhlasu všech přítomných odůvodněné podivení, kterak užívání jiného kamene bez praktické zkoušky se zhola okres. zastupitelstvem pardubičkým odsoudilo, a kterak může okres. zastupitelstvo říci, že spůsob, jakým se nyní lámání kamene na Kunětické Hoře provádí a provozovati dále bude, starožitnému hradu úplnou zkázou nehrozí. I tlumočil jménem celé valné hromady, aby výbor musejního spolku nepřestal na dráze započaté pracovati a staral se o to, aby především pardubický okres. výbor z Kunětické Hory kámen nebral, anebo aspoň na jiné straně hory nový lom otevřel.

Ve výborové schůzi dne 20. února 1888. přijata s potěšením na vědomí soukromá zpráva, že velesl. zemský výbor král. Českého slíbil k regulaci Labe bráti kámen z nových opukových lomů od Vysoké nad Labem. V dalším pak jednání usneseno soukromou cestou působiti u jednotlivých členů okres. výboru zdejšího k tomu, aby náhledy okresního výboru o dobrotě a láci kunětického kamene vyvráceny byly.

V březnu r. 1888. zaslán dotaz členu zem. výboru p. Dru. Albínu Bráfovi, kterak s memorandem musejního spolku v příčině zachování kunětického hradu Jeho Exc. nejvyš. maršálkovi zemskému podaným se naložilo, na kterýž došla od velesl. zem. výboru království Českého zpráva o daném nařízení, jímž se techn. oddělení zem. výboru ukládá, by se na nejnutnější spotřebu kamene kunětického při stavbách zemských obmezilo, po případě zcela ho opomenulo a s úspěchem nové lomy dále hledalo. Bohužel, že nařízení toho málo dbáno. Baronu Draschemu zaslán v březnu téhož roku děkovací přípis za darovaný sbírkám musejním diamant spolu s prosbou, by se i ochráncem kunětického hradu státi ráčil. Na podzim pak roku toho vyslána k němu do jeho letohrádku pod Kuněticemi dle dřívějšího usnesení tříčlenná deputace a odevzdala mu pamětní spis, sepsaný v řeči české s připojeným německým překladem. v příčině záchrany

Hory Kunětické s hradem věkům budoucím, v němž vytčeny nejpotřebnější opravy spolu s udáním jich nákladu. Deputace, jak to již bývá, byla od majitele velmi vlídně a blahosklonně přijata a vyslechnuta, ale po její návratu zůstalo zase vše při starém.

Dosavadní postup a výsledek celého jednání o Kunětické Hoře oznámen potom 6 okolním obecním a 2 okres. zastupitelstvům, které se o záležitost tu zajímaly.

Velesl. c. k. ústřed. komise pro zachování uměl. a histor. památek, kteráž o všech krocích zpravována byla, vyslovila musejnímu spolku za práci, již podnikl na ochranu kunětického hradu, své plné uznání.

Ve schůzi výborové dne 15. června 1889. hovořeno, působiti na vrchního správce velkostatku, aby porouchané zdivo na Kunětické Hoře směrem k Sezemicům opraviti dal.

Ve výborové schůzi, konané dne 16. října 1890., stěžováno si, že městská rada v Pardubicích, nevšímajíc si více vyzvání mnohých obcí a okres. zastupitelstev, jakož i nesčetných jiných žádostí a usnesení, aby kamene kunětického ke stavbám a dlažbě se neužívalo, a tím památný hrad se neničil, sama nyní u veliké míře kámen kunětický kupuje a jím dláždí. Po delším rozhovoru o věci tak důležité požádáni byli tři přítomní městští radní, aby sami hleděli u městské rady působiti v tom smyslu, by pamětliva svých starších usnesení a žádostí musejního spolku, vystříhala se pro příště býti jedním ze spolupracovníků na pádu kunětického hradu a ohlédla se po jiném, lepším, třeba dražším, avšak trvanlivějším kameni (litický, choceňský, spitovický a zdechovický kámen se připomíná).

Od té doby po odchodu bývalého jednatele spolku musejního na nové působiště neučiněno na záchranu kunětického hradu po celá tři léta ničeho. Teprve zase ve schůzi výboru dne 3. listopadu r. 1893. učiněn návrh, aby byl okresní výbor v Pardubicích znovu požádán, by od štěrkování kamenem kunětickým upustil.

Když pak r. 1894. vydal velesl. výbor zemský ke všem okres. zastupitelstvům oběžník, v němž vybízel, aby šetřeny byly památky stavební, a ukládal za povinnost, aby tam, kde tak se neděje, bylo mu učiněno o tom oznámení, odhodlal se výbor musejní upozorniti zemský výbor na ponenáhlé ubývání velecenné památky — Hory Kunětické.

Zvěděv též výbor musejní, že v zasedání zem. sněmu království Českého na počátku roku 1895. přikázána byla zem. výboru petice v příčině opravy hradu kunětického podaná dle všeho c. k. ústřední komisí pro zachování uměl. a histor. památek, přidružil se k této petici, žádaje hlavně za působení k tomu, aby lámání kamene přestalo, a aby zakročení to větší váhy nabylo, požádáno za podání podobných žádostí 12 městských museí, 4 spolky musejní, 15 městských rad a 8 okres. výborů na východě Čech, sl. Společnost přátel starožitností českých, sl. Klub českých turistů v Praze i odbor téhož Klubu v Pardubicích, které všecky dle došlých zpráv podobné petice podaly. Jak známo, vyhověla i Společnost přátel starožitností českých

tomuto vyzvání a podala důtklivou žádost k sl. Archaeol. komisi při zemském výboru, žádajíc za bezodkladné její vyřízení. (Žádost tato otištěna v spolkovém časopise „Společnosti“ v roč. III. na str. 124.)

Za toto rázné zakročení a podporu snah musejního spolku v Pardubicích vzdány byly Společnosti povinné díky s prosbou, aby ve věci té laskavě i dále působeno bylo a další zprávy o postupu s výborem musejním se sdělovaly.

Nenadálý nepřítel vyskytl se snahám musejního spolku na sklonku roku 1896. Aby míru zhouby na Hoře Kunětické dovršil, **položil okresní výbor** pardubický, nemoha se dohodnouti se správou velkostatku o dodávku štěrku, na denní pořádek schůze okres. zastupitelstva dne 28. prosince 1896. **návrh na vyvlastnění části Hory Kunětické** k zařízení vlastních lomů na štěrk pro potřebu okresu. Dozvěděv se o tom na dva dny před schůzí výbor musejní, nemeškal podati proti tomu následující memorandum:

Slavné okresní zastupitelstvo!

Již po dvanáct let dovolává se spolek náš jako bdělý strážce památek po předcích našich v okresu zdejším u různých instancí záchrany historicky památného hradu kunětického, který vůčihledě před našima zrakoma rok od roku mizí a propadá zkáze, takže, nebude-li zhoubnému lámání kamene učiněna v čas přítrž, jest blízka doba, že památná Hora Kunětická rozvezena bude po silnicích, a potomci naši ukazovati si budou pouze místo, kde stávala.

K zakročení sl. c. k. centrální komise pro zachování památek uměleckých a historických ve Vídni podařilo se přiměti sl. erár, že koncem r. 1887. lom svůj na Hoře zrušil a béře štěrk na silnice své ze Spitovic, kterýž jakostí svou předčí snadno větrající a se rozpadávající čedič. Leč co platen úspěch tento, když v druhém lomu láme se kámen dále se zimničným chvatem. Aby i tomu přítrž se učinila, podnikl spolek náš ve směru záchrany hradu kunětického novou akci, která setkala se roku loňského u všech musejních a archaeologických spolků, obecních i okresních výborů sousedních měst a jiných korporací s největším účastenstvím, i podáno za příkladem spolku našeho v té příčině velké množství petic k sl. sněmu království Českého. Petice ty odevzdány byly sl. Archaeologické komisi, zřízené při sl. výboru zemském, k novému šetření a k vyjednávání s příslušnými orgány.

I sl. zastupitelstva okresu zdejšího, kteréž jest největším dosud ještě odběratelem kamene kunětického na štěrkování silnic okresních, dovolával se spolek náš několikrát, aby přestalo štěrk ten odebírati a opatřovalo si ho odjinud, buď ze Spitovic neb z Litic — leč dosud bezvýsledně.

Tím více překvapen byl spolek náš úmyslem sl. okresního výboru vyvlastniti část Hory Kunětické pro okres ku zřízení štěrkového lomu, kterýž návrh položen na program zítřejší schůze sl. okresního zastupitelstva. Neváháme proto na obranu této

drahocenné památky poznovu pozvednouti hlasu svého k zástupcům okresu, který vždy honosíval se svou probudilostí a vlasteneckým uvědoměním, a spoléháme, že budou si vědomi povinností svých k národu i k historii a jako instituce samosprávná osvědčí se aspoň takovými ctiteli našich historických památek jako stát sám a nedopustí, aby takový důležitý pomník bývalé slávy naší vzal za své, ano že ani nedopustí, aby se o takovémto návrhu vůbec jednati mohlo a že podá nám tak sl. okresní zastupitelstvo pomocné ruky své a přispěje, aby památná Hora Kunětická i s hradem věkům budoucím zachována byla.

Z výboru musejního spolku v Pardubicích,
dne 27. prosince 1896.

(Následují podpisy členů výboru.)

Leč přes tento důrazný protest a energické hájení žádosti musejního spolku některými městskými členy okres. zastupitelstva **odhlasováno, že se k vyvlastnění přikročiti má.**

Vzhledem k tomuto trudnému výsledku usnesl se výbor musejní upozorniti na úmysl okres. výboru sl. Archaeol. komisi při výboru zemském zřízenou se žádostí, aby jednání v příčině záchrany hradu kunětického urychlila, a dále za pomocné přispění požádána sl. Společnost přátel starožitností českých a slov. p. poslanec Karel Adámek, známý ochránce našich starých památek. Mimo to zpravena o tom také c. k. ústřední komise pro zachování uměl. a histor. památek. Slovutný p. poslanec Karel Adámek v 8. schůzi sněmu království Českého dne 9. února 1897. vyhověl ochotně vzneseném naň úkolu a při druhém čtení zprávy komise rozpočtové o zprávě výboru zemského stran petice výboru musejního spolku v Dašicích v příčině zachování a opravy kunětického hradu (kam se podělo ostatních za stejným účelem podaných 40 petic z jiných měst, nebylo dosud nikde slechu), ujal se s celou vřelostí osudu drahé nám Hory Kunětické, poukázav na důležitost její záchrany. Vzdor tomu schválen návrh rozpočtového výboru, aby se stran subvence žádané na restaurování hradu přešlo k dennímu pořádku, ale aby zem. výbor, slyšev Archaeologickou komisi zemskou, vešel u vyjednávání, jaká opatření měla by se státi, aby hrad aspoň v nynějším stavu byl zachován. Rozhodnutí to značí asi tolik, jako nový odklad do nedozírné budoucnosti, neboť ač rok již zase uplynul, přece se strany zemského výboru žádná opatření na zachování hradu se nestala. Bude-li se dlouho otáleti, zachování hradu nebude pak vůbec již možným, neboť než k nějakým rozhodným činům dojde, nebude dávno již po hradu tom památky a zmizí jako malebná Lichnice na Čáslavsku.

Zatím dohodl se okresní výbor pardubický se správou velkostatku pardubického a uzavřel s ní smlouvu o dodávce štěrku a následkem toho od zřízení samostatných lomů na Hoře Kunětické u p u s t i l.

Mezi tím nepřestával výbor musejní v denních, krajinských i odborných listech poukazovati stále na vandalské ničení Hory Kunětické

i hradu a brzkou jejich zkázu a upamatovávati všecky odběratele kamene kunětického na jejich vlasteneckou povinnost. „Historie bdí a píše: Běda tomu, kdo vinen bude zkázou Hory Kunětické!“ V takovém tónu vyznívaly varovné jeho hlasy.

Tu hnulo se konečně i svědomí okres. výboru pardubického, že rozhodl se, aby vina úplné záhuby historické této památky nepadla na něho, ve schůzi své na počátku prosince m. r. konané jednomyslně na tom, aby nebyl již odbírán kámen ku štěrkování okres. silnic z lomů na Kunětické Hoře. Usnesení to radostně bylo přijato od výboru musejního i ode všech přátel našich starých památek. Avšak radost ta netrvala dlouho. Sotva že vyskytla se zpráva ta v novinách, nemeškala správa velkostatku upozorniti okresní výbor na vzájemnou smlouvu, na kterou okresní výbor při svém rozhodnutí zapomněl a která teprve za 2 léta vyprší, dle níž jest okresní výbor zavázán odebrati ročně 1500 m^3 štěrku, jinak by správou velkostatku cestou právní na dodržení smlouvy donucen byl. Musí tedy okres. výbor ještě plná dvě léta Horu Kunětickou po silnicích rozvážeti, poněvadž není žádné naděje, že by ho baron Drasche ze smlouvy té propustil.

Nicméně zřeknutí se okresním výborem kamene kunětického značí, byť i ne okamžitý hmotný, přece velký mravní úspěch pro musejní spolek, neboť v okr. výboru ubývá jeden z nejhouževnatějších zastanců a z největších odběratelů čediče kunětického. Tak tedy po 13 letech neoblomnou vytrvalostí svou dospěl musejní spolek k tomuto potěšitelnému výsledku. Přes všecka sklamání, nehledě, že hlas jeho byl hlasem volajícího na poušti, nedbaje mnohdy nezdarů a neúspěchů ve svých krocích, přece nezmalomyslněl, ač k tomu nebylo daleko, nelenil a pracoval neunavně, stále a stále klepal zde i onde, důvěřuje pevně, že uhodí jednou hodina, kdy roztaje nepřístupná ledová kůra u mnohých našinců, jež brání jim, aby s celou láskou a vřelostí přilnuli k našim starým památkám. (Obr. 39.)

Nyní zbývá již jen jediný ničitel Hory Kunětické — majetník baron Drasche sám. Snad i on konečně z loyality a úcty k Nejjasn. panovníkovi jako k dřívějšímu pánu panství pardubického přestane na dobro s lámáním kamene a vyrovná se předchůdcům svým, slavným Pernštýnům, nejen bohatstvím, ale i šlechetností a velkomyslností kavalírskou. Nepatrný zisk, plynoucí z lomů nynějších, nahradí mu daleko více, upraví-li na hradě některá stavení v přiměřeném slohu na restauraci a zřídí-li v nich noclehárny pro turisty. Též historické museum ve hradě zřízené mohlo by býti nemalým zdrojem příjmů. Nový lom pak možno otevříti v lese u silnice k Srchu vedoucí.

Aby pro každý případ hrad na ten čas, dokud pomoc nějaká nepřijde, na straně západní prozatím dalšího ničení ušetřen zůstal, podal k mému upozornění nově jmenovaný konservator okresu pardubického, p. architekt Boža Dvořák, společně s korrespondentem p. Václ. Divišem-Čisteckým z Šerlinku dne 15. května t. r. slav. c. k. ústřed. komisi o nynějším stavu Hory Kunětické stručnou zprávu, připojiv k ní zároveň fotografii zřícenin hradu se strany západní. Na základě zprávy té požádala slav. c. k. centrální komise, jak přípisem ze dne

31. května t. r. p. konservatorovi oznámila, barona Drascheho, by neprodleně zastavil veškeré práce lamačské na západní straně Hory. Mimo to zpravila o této záležitosti též zemský výbor království Českého, s nímž v příčině zachování kunětického hradu již dlouho ve spojení stojí, i vytkla opětně, že zajištění a zachování hradu toho jedině za intervence země, pokud se týče zakoupení jeho ze zemských prostředků by možno bylo, ježto by prý baron Drasche, soudě dle dřívějšího s ním vyjednávání, sotva as ochoten byl, aby ku přáním centrální komise v plné míře svolil. Neujme-li se tudíž hradu nynější jeho majitel, bude povinností sněmu království Českého, by nařídil zemskému výboru, aby on sám

Obr. 39. **Hora Kunětická před r. 1645.**
Rytina Václava Hollara.

zakročil a tento památný korunní hrad z prostředků zemských za podpory říše zpět zakoupil a před úplnou zkázou zachránil. Po úpravě hradu dle výše podaného návodu a otevřením nového lomu u silnice k Srchu by se zajisté kapitál dostatečně zúrokoval a na opravu veřejnými sbírkami a vybíráním vstupného od návštěvníků hradu sešlo by se dosti. Při restaurování mohl by zemský výbor použiti bezplatných sil z donucovacích pracoven v Pardubicích a Opatovicích.

Kéž bychom brzo mohli podati veřejnosti zprávu o rozhodnutí, že Hora Kunětická bude zachována věkům příštím! [1])

---

[1]) Redakce vzdává vřelé díky laskavé ochotě příznivcům časopisu, kteří zapůjčili obrázky k reprodukcím pro článek páně Skrbkův: slav. musej. spolku v Pardubicích za plán hradní, p. kustodu Fr. A. Borovskému v Praze za akvarel Manesův a rytinu Hollarovu, p. B. Brixovi, J. Kadetovi a Jos. Pírkovi, dvor. fotografu vév. Nassavského v Pardubicích, za fotografie.

K dějinám Zlaté stezky.

L. Domečka.

I. Pře Jakuba Černína z Chudenic s Prachatickými.

O při Jakuba Černína s Prachatickými vypravuje Frant. Sláma v „Obraze minulosti starožitného města Prachatic“ (str. 57 a 58). Jinak poněkud nežli Sláma líčí událost tu latinský list Jakuba Černína z r. 1573., uložený v zámeckém archivě jindřichohradeckém. Obsah jeho jest tento: Jakub Černín z Chudenic, pán na Lišťanech a Vlachově Březí, poslal úředníka svého Lazara z Klemhemplu [1]) s pěti vozy, pěti koňmi a s tolikéž lidmi pro sůl do Pasova. Prachatičtí, jejichž mýto na Zlaté stezce Černín častěji proti jejich výsadám objížděl, zvěděvše o tom, poslali proti úředníku jeho, [2]) když z Pasova se vracel, několik svých hlídačů, aby obrátili jej na silnici prachatickou. Lazar z Klemhemplu dostav zprávu o tom, co se proti němu chystá, a obávaje se prachatických hlídačů, uchýlil se do Volar. Odtud vyzval svého pána, aby hájil svého statku před Prachatickými, jinak že jej oloupí, a že ve Volarech bude ho očekávati. Jakmile o úmyslu Prachatických Černín zvěděl, hněvem popuzen, hned svolal zvonem poddané svého města (asi Vlachova Březí), ku 32 osobám, a zbraněmi je opatřil. Sám pátý na koni a ozbrojen vydal se s nimi do města Volar r. 1573. [3]) Když v Prachaticích dověděli se, že Jakub Černín vypravil se proti jich hlídačům a že raději zbraní chce se hájiti, nežli by si sůl s povozy a koňmi dal pobrati, byli rychle měšťané svoláni a někteří z nich ozbrojeni vytáhli proti Černínovi a u vesnice Kratušína se s ním setkali. Tu vytýkáno mu bylo od městské rady prachatické proč odvážil se cestu zakázanou a odsouzenou obnovovati, a se svými poddanými v době míru proti nim se strojiti, a spolu mu oznámili, že sůl a vozy jsou mu zabaveny, a on i s poddanými jest zajat. Černín vida, že přesile neodolá a pohnut domluvami, poddal se Prachatickým a žádal, aby koně a poddaní jeho byli propuštěni, že se s vozy do nejbližšího místa Záblatí uchýlí. I propuštěn byl i poddaní jeho od Prachatických, kterým připadlo 23 bečeк soli s 5 vozy a koňmi.

---

[1]) Sláma jména jeho neuvádí.

[2]) Dle Slámy do Krejčovic.

[3]) »Anno 1573 die supra scripto,« ale v listině den udán není. V regestu, k ní připojeném, klade se sepsání její před 1. června. Sláma patrně omylem udává, že událost ta sběhla se ke konci r. 1572.

Příspěvky heraldické.

I.

Dva erbovní listy ze 16. století.

Th. Antl.

1. Ferdinand I. uděluje šlechtictví Matěji Hůlkovi z Počernic.

1562., 10 srpna, na hradě Pražském. My Ferdinand z boží milosti volený Římský císař, po všecky časy rozmnožitel říše a Uherský, Český, Dalmatský, Charvatský &c. král &c.

I jsouc My mnoho hodnověrných svědectví spraveni, kterak Matěj Hůlka, poddanej náš v království našem Českém, věrný milý, až posavád v stavu svém poctivě se obcházel a zachovával, a napotom, aby tím lépe a poctivěji stav svůj vésti a živnosti své hleděti mohl, pro služby jeho poddané, kteréž nám učinil a napotom i s synem svým tím volněji činiti bude moci a povinnen bude, s dobrým rozmyslem, našim jistým vědomím a s raddou věrných našich milých mocí královskou v Čechách témuž Matějovi Hůlkovi a dědicům jeho, řádně a manželsky pošlým, ty kteréž již nyní má aneb ještě jmíti bude, obojího pohlaví, po věčné časy z štědrosti naší císařské půjčujem a dáváme erb neboližto znamení vladyctví, totiž štít na příč všecken po straně od vrchu až do spodku rozdělený, levá spodní bílá neb stříbrné barvy, v níž hůlka se třema zelenými lístky neboližto pupenci jest, druhá (strana) pak polovice, modré neb lazourové barvy, v kteréž puol vola žlutého neb zlatého, předními nohami vynikajícího a k pravé straně obráceného s rohy, se vidí. Nad tím nade vším kolčí helm a okolo něho přikrývadla neboližto fafrnochy, po pravé straně žluté aneb zlaté a modré aneb lazourové barvy, a po levé bílé neb stříbrné a též modré neb lazourové barvy z obou stran potažené doluov visí. Nad tím nade vším punt neboližto točenice týchž barev s rozletitými feflíky, z kteréž puol koně bílého, majíce přední dvě kopyta žlutá neb zlatá k pravé straně k skoku obrácený, jakž to všecko vtipem umění maléřského světleji uprostřed listu tohoto barvami jest vymalováno a vysvětleno. A kteréhožto erbu a vladyctví znamení jmenovaný Matěj Hůlka nyní i na budoucí časy při všech rytířských činech buďto přísných neb kratochvilných užívati má a motci bude, totiž v bitvách, honbách, kolbách, na korouhvích, praporcích, pečetech, sekrýtech a hrobových kamenech i na všech jiných náležitých a poctivých místech, takž jakž toho jiné vladyky v království našem Českém i v jiných zemích našich užívají, buď z práva aneb z obyčeje, chtíce tomu, aby se týž Matěj Hůlka i s dědici svými od něho řádně a manželsky pošlými, ty kteréž nyní již jmá aneb ještě jmíti bude, obojího pohlaví, z Počernic psal a psáti mohl. Protož přikazujem všem poddaným našim, kteréhožbykoli stavu, řádu neb povolání byli, ze všech stavuov království našeho Českého i jiných zemí našich nynějším i budoucím věrným našim milým, abyste často jmenovaného Matěje Hůlku z Počernic, jeho dědice a těch dědicuov dědice za to, což se v tomto magistrátu našem císařském píše, jměli, drželi a neporušitedlně nyní i v budoucích věčných časích zachovali, žádných jemu v tom překážek nečiníce ani komu jinému činiti dopouštějíce pod uvarováním hněvu a nemilosti naší císařské i skutečného trestání našeho, dědicuov našich a budoucích králuov Českých; však proto chceme, aby toto naše obdarování jednomu každému bez újmy a škody na jeho spravedlivosti bylo, a na žádného více aby se též obdarování a vladyctví nevztahovalo ani jeho nyní neb nápotom kdo užíti mohl, kromě on Matěj Hůlka z Počernic a dědicové jeho řádně od něho nyní neb napotom jakž vejš dotčeno, splozeni. Tomu na svědomí &c. Dán na hradě Pražském v pondělí den sv. Vavřince léta božího 1562.

Ferdinand m. p. L. S.
Joachim de Nova Domo,
R. Bohemiae cancellarius.

Opis z počátku 17. věku (as 1627.) český, bez malovaného znaku, jest uložen v třeboňském archivu.

2. Rudolf II. uděluje šlechtictví Janu Peldřímovskému,[1]*) pak Václavovi a Šimonovi Výškům, totiž přídomek: z Vyškořic.*

1588., 1. února, na hradě Pražském. My Rudolf II. z bozí milosti voleni Římský císař ɔc. ɔc.

I jsouce My mnohých hodnověrných svědectvím spraveni, kterak Jan Peldřímovský, služebník náš při kanceláři komory naší Český, Václav a Šimon Výškové, bratři vlastní, poddaní naši v témž království Českém, věrní milí, až posavád v stavu svém poctivě se obcházeli, a jsouce z mladosti nadepsanej Jan Peldřímovský při též službě naší a on Václav Výšek v službách při dvoře našem císařském u některejch radd a služebníkův našich dobře se zachovali, a nápotom aby tím lépe a poctivěji stav svůj vésti a živnosti své hleděti mohli, protož pro takové jich chvalitebné a šlechetné zachování a věrné služby jeho Jana Peldřímovského, kterýž jest nám tak při též kanceláři komory naší České činil a nápotom činiti povinnen bude, s dobrým rozmyslem naším, jistým vědomím, s raddou věrných našich milých z mocnosti naší císařské, jakožto král Český, předjmenovaným strejcům, totiž Janovi Peldřímovskému, Václavovi a Šimonovi bratřím Výškuom, dědicům jejich řádně a manželsky od nich pošlým, ty kteréž nyní mají anebo jmíti budou, obojího pohlaví, po věčné časy z štědroty naší císařské půjčujeme a dáváme erb neboližto znamení vladyctví, totiž štít na poli na díl rozdělený, z pravé strany polovice štítu modré neb lazourové, v níž pošikem tři štrychy od pravé strany k levé vzhůru obracené žluté nebo zlaté barvy se vidí. Druhá pak polovice téhož štítu bílé nebo stříbrné barvy, v kteréž ve prostřed napříč (břevno) červené nebo rubínové barvy a v něm dvě lilium též bílé nebo stříbrné barvy se tolikéž vidí. Nad štítem kolčí hielm, na něm přikrývadla aneboližto fafrnochy, po pravé straně modré nebo lazourové a žluté nebo zlaté barvy, a po levé straně červené nebo rubínové, bílé nebo stříbrné barvy dolů potažené visí. Nad tím nade vším koruna zlatá královská, z níž dvě křídla vorličí rozkřídlená vzhůru proti sobě stojící na poli na příč barvami tolikéž rozdělena, jednoho křídla po pravé straně po spodu polovice modré nebo lazourové a druhá polovice svrchní žluté neb zlaté barvy, druhého pak křídla polovice po spodu červené neb rubínové a vrchní polovice bílé nebo stříbrné barvy vynikají, a mezi týmiž křídly ve prostřed lilium bílé nebo stříbrné barvy se též spatřuje, jakž to všecko vtipem a uměním mistrovství maléřského jest ve prostřed listu tohoto vymalováno a týmiž barvami hojněji vysvětleno. Kteréhožto erbu a znamení vladyctví jmenovaní Jan Peldřímovský, Václav a Šimon bratří Výškové nyní i na budoucí časy při všech rytířských činech buďto přístných (!) nebo kratochvilných užívati mají a moci budou, totiž v honbách, kolbách, na korouhvích, praporcích, pečetech, sekrýtech a hrobových kamenech, i na všech jinejch náležitých a poctivých místech, tak jakž toho jiné vladyky v království našem Českém i v jiných zemích našich užívají buď z práva nebo z obyčeje, chtíce tomu konečně, aby se týž Jan Peldřímovský, Václav a Šimon bratří Výškové i s dědici svými, od nich řádně a manželsky pošlými, těmi, kteréž nyní mají aneb ještě jmíti budou, obojího pohlaví z Vyškořic psali a psáti mohli.

./. ./. ./.

Dán na hradě našem Pražském v pondělí před slavností očišťování panny Marie jinak hromnic letha božího tisícího pětistého osmdesátého osmého.

Rudolf m. p.

L. S. Ozvald z Šenfeldu.

Adamus de Nova Doma
s. regni Bohem. cancell.

ad mandatum sacrae C.
Mtis. proprium.

Prostý opis asi z r. 1630. jest uložen v Třeboňském archivu.

---

[1]) Vlastně Jan Kule z města Pelhřímova.

Příspěvky místopisné.

IV.

Soustavný přehled privilegií, výsad a svobod města Blatné.

Josef Siblík.

1. 1489. — 9. listopadu. — Bez místa. Zdeněk z Rožmitála a na Blatné obnovuje, potvrzuje a znova výslovně nadává poddaným svým městečka Blatné svobody a výsady dané a propůjčené jim od ujce svého Břeňka ze Strakonic, ježto list dřívější pokažen a porušen byl. Vedle svobod uvádějí se i pokuty, jichž užívati mohli, jakož i co z čeho platiti. Tak ustanoveno: kdož piva bude vařiti k šenkování, mají dávati pomazného z každého strichu sladu po penízi českém, kterých jde 7 na český groš a čber mláta, ze sudu piva k šenkování odjinud dají groš, z měst. peníz; z každého obruče vína na městě dá vozataj peníz. Mimo to vytýká se v listě i jaké roboty a forování mají měšťané vykonávati, že mají právem města Horažďovic v sudech se říditi a spravovati. Sám rozmnožuje svobody ty dovolením, že měšťan smí své zboží a statek odkázati, komužby se jemu líbilo, jen když týž je na panství osedlý.

Svědkové: Jan Burian ze Švamberka, hejtman na Blatné, Jan starší z Běšin a na Tchořovicích, Jan z Brloha a Vuoseče, Jindřich Jeptiška z Běšin a v Bělčicích, Jan Černý z Mladějovic a v Milčicích.

2. 1502. — 22. března. — Na hradě Pražském. Král Vladislav II na prosbu urozeného Zdeňka Lva z Rožmitála a v Blatné uděluje obyvatelům městečka Blatné první dva jarmarky, aby po škodách, které nedávno skrze oheň vzali, opravovati a bohatnouti mohli. První jarmark na den Božího vstoupení a druhý ten čtvrtek před sv. Ondřejem.

3. 1513. — 14. dubna. — Na Blatné. Zdeněk Lev z Rožmitála a v Blatné ponechává Blatenské při pivovaru, jejž si zřídili, s dřívějším platem. Zároveň dává jim právo, že mohou ještě jiný pivovar obecní si zříditi, luk a polí s platem k obci užívati a rybníky a haltýře k užitku obce dělati. Za haltýře, které zatopil a za místo zastavené dává jim kus potoka od mlýna svého v městečku až do laviček buzických, kudyž do Pacelic se chodí (mimo části kněžské a farní).

4. 1516. — 22. února. — V Budíně. Král Vladislav II. povoluje urozenému Janu Haugvicovi z Biskupic na jeho prosbu, aby mohl zříditi při kostele a faře matky Boží v městečku Blatné kaplanství a ročním platem 40 kop grošův českých je nadati.

5. 1529. — 26. listopadu. — V Linci. Král Ferdinand I. na prosbu uroz. Zdeňka Lva z Rožmitála překládá ten jarmark, který na Boží vstoupení se drží (s osmi dny pořád sběhlými a frejunkem), na jiný čas, totiž druhý čtvrtek v postě, ježto v ten den v okolních městečkách se jarmarkové držívají.

6. 1541. — 25. června. — Bez místa. Adam Lev z Rožmitála a v Blatné potvrzuje práva a privilegie městečku od jeho otce udělená z r. 1489. a 1513.

Nové udělené milosti jsou: Dům, který Blatenští koupili a na rathauz určili, osvobozuje ode všech platův, podělkův a robot, dokud zůstane rathauzem. Některé důchody, platy, jež z krámův a míst nejen při jarmarce, ale také při trzích (před božím narozením a na veliký čtvrtek) jemu náležely, jim ponechává vybírati. Konečně pokuty, jež by uloženy byly z nespravedlivého měření a váženi o těchto jarmarcích a trzích, k užitku obce ze své zvláštní milosti a lásky dává.

7. 1554. — 11. prosince. — Na Blatné. Vilém ze Šternberka a na Blatné potvrzuje tři výsadní listy Blatenským z r. 1489., 1513. a 1541. Vedle osvobození rathouzu ode všech poplatků dává jim lázeň, která při městečku jest a která dříve k zámku i s platem náležela, beze všech platů.

Svědkové: Václav Zmrzlík ze Svojšína na Lnářích, vladyka Oldřich Muchka z Bukova a na Tchořovicích, Jan Běšín z Běšin na Uzenicích.

8. 1563. — 13. srpna. — Bez místa. Zdeněk ze Šternberka a na Blatné oznamuje, že od manželky své urozené paní Kateřiny ze Sudoměře koupil zámek

Blatnou, bývalý to majetek zvěčnělého svého otce Adama ze Šternberka a na Zelené hoře. Listem tímto uznává omyl, který se stal v deskách zemských. Tam totiž zapsána mu byla jako jeho vlastnictví řeka — Buzička řečená — od Blatné až do mlýna buzického. Na odpor Blatenských, — kteří dokazovali, že táž řeka dle privilegia od p. Zdeňka Lva z Rožmitála z r. 1513. jim náleží, — upouští od té řeky a dává jim právo, aby chybu v deskách mohli si dáti opraviti. — Svědci: Jiří Kokořovec z Kokořova a na Šťáhlavech, Jan ml. Kalenice z Kalenic a na Škvoreticích, Zikmund Korbel z Bukové.

9. 1567. — 14. dubna. — Na hradě Pražském. Císař Maxmilian II. potvrzuje městečku Blatné dvojí obdarování, a to: první od krále Vladislava dané uroz. Zdeňkovi Lvovi z Rožmitála na Budíně v pondělí den sv. p. Barbory (4. pros) léta 1514., jímž dovoluje se purgmistru a konšelům v potřebách obecních červeným voskem pečetiti, a druhé od císaře Ferdinanda I. na hradě Pražském ve čtvrtek po Povýšení sv. kříže (17. září) l. 1528. dané panu Lvovi na plat k oltáři sv. Anny v témž městečku Blatné — se všemi svobodami a jinými obdarováními v nich obsaženými.

10. 1595. — 6. března. Obec Blatenská odkoupila od urozeného p. Jana staršího Horčice z Prostého na Bratronicích, Poříčí a Poli rybníček »Bestrev« ležící nad chobotem rybníka »Sádlova« a pod rybníkem, kterýž slove »Velký«, jez oba jsou majetkem obce, za 150 kop grošů míš.

Koupě ta vložena do desk zemských do kvaternu trhového rudého panu Voldřichu Felixi z Lobkovic jakožto pánu dědičnému, jenž dovoluje, aby obec rybníček opět prodati směla, ovšem s jeho svolením.

11. 1595. — 16. června. Voldřich Felix z Lobkovic na Bilině, Kosti, Beřkovicích a Blatné potvrzuje městu Blatné jejich dřívější privilegia a svobody od předešlých pánů jim udělené ve všech punktech a klausulích, které ještě rozmnožuje o následující: Jejich sladovnu, kterou k obecnímu užitku koupili, osvobozuje ode všech poplatků, a svoluje, aby v potřebě své ještě jinou sladovnu na svůj náklad si vystavěti mohli.

Tok vody, kterýž jde volně a svobodně z rybníka »Hodáně« na rybníček »Vdoveček« od jeho otce Kristofora staršího z Lobkovic již platů osvobozený, jim dále povoluje

Svědkové: Jaroslav mladší Libsteinský z Kolovrat na Hrádku Starosedlském, Jindřich Běšín z Běšin a na Bělčicích.

12. 1601. — 4. října — Na hradě Pražském. Císař Rudolf II. potvrzuje Blatenským na jich prosbu a přímluvu pana Voldřicha Felixe z Lobkovic všecky výsady, obdarování, privilegia a svobody, kterýchž od jeho předků i od předešlých všech držitelův a vrchností téhož městečka dosáhli a zároveň vysazuje Blatnou za město.

13. 1680. — 1. srpna. — V Linci. Císař Leopold I. na poníženou a pokornou prosbu potvrzuje Blatné všecka privilegia, listy, majestáty, výsady, obdarování, nadání, práva od předků svých zvláště cís Rudolfa II, jakož i dřívějších držitelův vrchností jí daná, a to »jak z ohledu jich Blatenských při neproměnitelném u víry pravé samospasitelné římské katolické setrvání, tak také v čas té ohavné rebelie veleslavnému domu našemu rakouskému s nemalou pochvalou potomkův jich dokázané poddané a poslušné věrnosti.«

14. 1688. — 28. srpna. — Ve Vídni. Císař Leopold I. povoluje Blatné jarmark ten čtvrtek před sv. Havlem, neméně čtyř trhův, které by každý čtvrtek před suchými dny držeti směli, ale beze cla, o něž žádali, ježto by vybírání jeho bylo na újmu obchodu a handlův obecních, též vlastních čelních důchodův a regalií královských

15. 1747. — 1. února. — V Praze. Maria ovdovělá hraběnka ze Sereni osvobozuje Blatenské od povinností a platův, jež od uroz. Zdeňka z Rožmitála jim vysazené byly v příčině vaření piva, poplatků z něho, poplatků z prodeje domů vůbec, jakož i při berni zemské a z dobytka.

Za to mají následující povinnosti:

1. Na místě 5 grošů z každého městiště budou platiti ročně 64 zlatých rýn. 58 krejc. a $3\frac{1}{2}$ peníze.

2. Jako dříve žádné cizí pivo nesmí se do města voziti a kdyby se piva k šenkování nedostávalo, má se bráti z panského pivovaru a nemá se laciněji šenkovati než městské.

3. Platů z dědin, jež jim odpouští, mohou užívati ve prospěch obce; bez tax zůstati mají vrchnosti, kostel a záduší.

4. Robota čtyř žencův zůstává v platnosti; také po

5. mýto vrchnost sama dále vybírati bude.

6. Za masné krámy, jež vrchnost na žádost řezníků vystavěla, budou tíž i dále ročně 12 R. do důchodů panských platiti.

7. V příčině práva soudního říditi se budou právem města Horažďovic; než dědin bez svolení vrchnosti nesmějí prodati, leč by místo sebe ten, jehož se týče, zaopatřil takového, který by se vrchnosti líbil.

8. Konečně svobodno zůstává odkaz učiniti komukoli, jen když týž na panství bydlí.

16. 1747. — 12. února. — V Záblatě v Uhřích. Milota hrabě Sereni souhlasí se všemi změnami, jež jeho máti Marie hraběnka ze Sereni měšťanům blatenským v příčině jich povinností učinila.

17. 1757. — 26. března. — Ve Vídni. Císařovna Marie Terezie propůjčuje městu Blatné dva nové jarmarky, a to na sv. Víta a v pondělí po sv. Hyeronymu.

18. 1758. — 29. srpna. — Ve Vídni. Táž potvrzuje všecka privilegia města Blatné.

19. 1785. — 12. září. — Ve Vídni. Císař Josef II. obnovuje potvrzení městu Blatné na nové dva jarmarky, které mu od mateře Marie Terezie povoleny byly.

20. 1793. — 22. listopadu. — Ve Vídni. Císař František I. potvrzuje všecky svobody Blatné.

Všecka tato privilegia až na ono hraběnky Sereniové a Miloty, syna jejího, jsou psána na pergameně a ověšena pečetmi. Novější od Marie Terezie počínajíc jsou německá.

Vyznání v příčině jistého vidění r. 1703.

Václav Diviš-Čistecký.

Z listinky v mém majetku se nalézající dovídáme se, že dne 8. listopadu 1704. vyřízen byl examen Jakuba Ducháčka, poddaného panství rychumburského, vězně v zámku pardubickém, v příčině jistého vidění v přítomnosti p. Václava Ant. Trochopœusa a Martina Štejmice. Na otázku, jaké a kdy vidění měl, když ve vězení šatlavním při právě města Pardubic 1703. seděl, vypovídá Jakub Ducháček toto:

»Ponejprv v neděli na pondělek (však nevím, kolik to téhodnův jest) mého otce bratr. jmenem Václav, před 2ma lety ze světa sešlý, asi před půl noci s jedním pacholátkem oletým, a podruhé se nepamatuji, kdy se mně ukázal a potom 4leté dvě pacholátka ke mně přišly.« — Otázku, jak ta duše vyhlížela, zodpovídává takto: »Když ke mně ta duše přišla po obakráte, já jsem spal, tu jsem cejtil, jakoby mně někdo do levého boku uhodil, a do ucha, abych vstal, křičel, na to jsem procejtil, a když jsem se tuze ulekl a všechen třásl, to pacholátko mně pravilo: nelekej se nelekej, a v tom také ten duch rozprávěl temným hlasem, jako ňáký malý pacholátko, a pravil při prvním vidění, abych dal mši svatou sloužiti za mýho strejce, a že ke mně podruhé přijde, a posadil se mně na ruku a potom v okamžení přes mně překročil, mně na obouch rukouch toto znamení vypálil s prsty do špetky zavřenými, též před tím pravil, že mně dá na znamení, a se (sic) zmizel, a také v tom prvním vidění duch mého strejce

a to pacholátko oba bílý byly. Když se zmizely, cejtil jsem smrad jako ze síry. Podruhé když přišel, měl obličej, jako v svém živobytu, tu jsem, jsouce také světlo od blesku, ho poznal, tu mně pravil že mu těžce pomaháme, abych dal ještě jednu mši svatou sloužiti k svaté Trojici na panství rychmburském a na ni ještě vyprosil, a chodil se u nás pod jeden jeřáb (kde nebožtík ptáky chytával) každý večer modliti, a na to se hned ztratil i s tím pacholetem, tu také oba byly bílý.« — Na dotaz, takyli bolest při vypáleni těch znamení cítil, a co jsou ty 2 pacholátka říkaly, které k němu 4leté přišly a jak vyhlížely, vypovídá Ducháček: »Ani při — ani potom po vypálení těch znamení jsem bolesti žádné necítil. Pokaždé říkaly, abych se panu Bohu modlil, a taky pokaždé mně něco (jako kroupa jest) do huby daly, to bylo sladký a jako kapka vody se rozplynulo, byl při nich blesk jakoby loučí svítil, a já se na ně dobře podíval a viděl, že velmi krásné byly, až na ně milo hledět bylo, tu mně nic hrozno nebylo « Další otázky, takyli pak ta duše po vykonání sv. mší jemu poděkovala a co více jemu v tom vidění mluveno bylo, konečně mohlli by na to všecko bez ublížení duše v nastalé potřebě přísahu vykonati, — odpovídá: »Neděkovala mně za tu první mši svatou, a pravila jenom, že jí těžko pomaháme, a to co sem vyznal. Ponejprvé mně to malé pacholátko pravilo, abych řekl na ráno J. M panu hejtmanu zdejšímu, aby za svý nepřátele, kteří jej otraviti chtějí, 3 mše sv. dal sloužit. Na to všecko mohl bych bez ublížení mé duše přísahu učinit.« —

Toto vejš psané, slovo od slova na papír uvedene vyznání vědomě utvrzují purkmistr a konšelé JMC. města Pardubic nad Labem s přitisknutím pečetě městské, actum anno et die ut supra. —

Z předeslaného není ovšem jasno, pro jaký delikt Ducháček vězněn byl; že však byl asi náležitě prohnaný šibal, prosvítá z jeho konečného líčení chytristickou vypočítavostí pointovaného, jímž doufal nabyti vděku u všemocného hejtmana tím, že jej jaksi mimoděk varoval před domnělými úklady travičů, kteří sotva v skutečnosti existovali.

Instrukce kostelníkům a „kapelníku“ v Jenišovicích, daná od vrchnosti r. 1782.

Jan Hájek.

1. Za potřeby usouděné hned od J. Vys. Exc (titul) pana hraběte, pána pana Karla Josefa hraběte Desfours v roku 1773., nyní v Pánu odpočívajícím, spolu od nyní panujícího vysoce urozeného pána, pana Františka hraběte Desfours, pána nad panstvím velkorohozeckým atd. (tit.), u přítomnosti faráře jenšovského, ten čas Jana Nep. Chaloupky, aby příkladný pro pořádek služeb božích prostředek se vynalezl a schodek skrze kapelníka při chránu Páně sv. Jiří v Jenšovicích vynahrazen byl, pročež, aby to dávno usouděné zřízení a pořádek pro čest a slávu Boha nejvyššího v skutek uvedeno bylo, s strany vrchnostenské a patrona ustavuje se budoucně, aby krom dvou kostelníků třetí kapelník [byl], který obzvláště čistotu chrámu Páně, jako oltářův, ornátův, bílého oděni v správě, v počtu inventářním starostlivě opatrovati povinen bude, ouhlavní I. povinnost (sic), za kterou od chudé záduši hned první od chalup ležící kousek polí asi pro 6 čtvrtcí darmo požívati má.

2. povinnost bude, aby nepohodlnost přestala a skrze hledání kostelníka rychlého příhodu, nebezpečenství spasení neb mdlého dítěte neb náhlého nemocného, času zmařenému se zamezilo (!) skrze potřeb přichystání, bude vždy kapelník klíč dobře uložený zachovávati a vhodně dle potřeby světlo chystati, aby duchovní promeškání se nepřihodilo, dle možné pilnosti se vynasnaží. Proto ten prve kostelníkům daný groš 3 kr. z toho ohledu jemu samému patřit bude.

3. On kapelník světla [k] užitku chrámu Páně dle nařízení hraběcího prodávati bude a dle svého juramentu pilně na světlo to dle v ruce majícího registříku pořádnost mezi voskářem a ním od času do času povede a s oučty (!) jako za

4. povinnosti obzvláštní při rozsvícení a shášení na oheň pozorlivostí vší se vynasnaží a dle možnosti chrám Páně ode všech škod, a jako i druhý kostelníci, chrániti má.

5. Kostelníci svůj tejden zachovávati budou, za které povinnosti se jim ty pole při kostele jen z platu, co extraordinarium se dávají a budou, jak prvé, k oblíkání duchovního, k zvonění, [v] kostelu v jednom každém týdni jednou vymítání a k čistotě zachováni dle tejdne zavázáni, kromě jen že klíč vždy v rukou kapelníka po vykonání své povinnosti pozůstati muší pro příhodu; kapelník pak oltáře vomítati a ty bílý převlíkati muší, jako i jiný správy komží a jiných oděvů služebních opatrovati má.

6. Od zvonění pak, kostelníci, pak kapelník mezi sebou [počet] pořádek učinit mohou, kromě nedělního a svatodušního času jen kostelnická povinnost bude, však od funusů stejným dílem plat sobě rozdělejí, jakož i od kopulací.

7. Kolledy v pořádku postupním, tak že jeden kostelník jeden, druhej druhej den s duchovním vykonávati povinnen bude a mající pokladnici jen kostelníci se dělit budou, kapelník pak doma pro příhodu vostane.

Poslední: V neděli a ve svátek všickni v kapli a chrámu Páně se vynajíti povinni budou, jak pro pořádný posluhování, tak aby důvodům, mluvení a jiným nepřináležejícím mravům, křiku dětinskému a darebným věcem zamezeno bylo a kněz v službách božích a jiný nábožný lid v pobožnostích vytržen nebyl, všichni proti hojné odplatě boží pozorlivost, počestnost dobrým příkladem a mírným napomínáním, slušné katolickému křesťanu, se co nejvíc vynasnaží, jako kdyby jednomu neb druhýmu to dobře pro čest a slávu boží vyměřené zřízení se nelíbilo a skrze rozmlouvání, opovrhování, mzdy malé, vejstrahy druhému, posměšky, neb na jakkolivěk učiněnej spůsob roztržitosti se přihodilo, ten a ti tím samým služby svej i s nápadem, jejž užívá, sproštěn [bude] a ty jest jednočiná (?) láska pro Boha a bližního svého (!). Jenž se stalo na obzvláštné poručení J. Vys. panujícího V. U pána p. Frant. Ant. hr. Desfours, pána panství rohozeckého, skrze ten čas zřízeného vrchního direktora na kancelláři rohozeckém, dne 5. listopadu 1782.

Charvátec v okresu libochovském.

Fr. Štědrý, farář v Slavětíně.

(Dokončení.)

Druhá čtyry pole mají obrazy: 1. Rut sbírající klasy. 2. Josue v údolí Gabaon. 3. Šalamoun a matka Bersabe a 4. z nížto se narodil Ježíš, jenž slove Kristus.

V kněžském kůru od oblouku vítězného počínajíce: 1. Judit v ležení assyrském. 2. Na slova Isaiáše VII. 14. Aj panna počne... 3. Hořící keř. 4. Duha po potopě světa se objevivší.

Obr. 40. Porouchaný náhrobek, nalezený v kostele charváteckém.

Druhé oddělení obsahuje: 1. Vyzvědači vracející se ze země kananejské. 2. Prut z kořene Jesse. 3. Posvěcení chrámu Šalamounova a 4. Abrahám a Sára v Egyptě.

V polích nad samým hlavním oltářem jsou symboly Panny Marie: holubice, dennice a měsíc. Dárcové či nakladatelové těchto obrazů byli: Frant. Bartoň, druhdy farář zdejší, a Jakub Staněk, purkrabí libochovský.

Při nynější opravě upravuje se nový vchod na zpěvácký kůr se strany severní věže, a chatrná jižní kobka, skrze niž se do kostela vchází, znovu se buduje v slohu gotickém. Portál románský tam se nacházející opraví se, kde byl porušen.

Kamenná kazatelna, opřená o vítězný oblouk na straně evangelia, jest dílo renesanční. V polovypuklé práci má na poprsníku postavy svatého Václava, Víta, Lidmily a Vojtěcha. (Obr. 20.)

Uprostřed lodi jest hrobka bývalých zástavních pánů Martiněvsi. Má prý pět rakví, o nichž není známo, kterým rodům patří, any se písemné zprávy o tom nezachovaly. Náhrobních kamenův vyzdviženo bylo z dlažby kostelní pět. Vedle výš dotčeného Vilémova z Ilburka, který zůstane na svém místě na straně epištolní v presbytáři, nalézal se na protější straně vedle svatostánku jiný s nápisem českým, již valně sešlý a méně čitelný .... XXXVIII VMRZEL VROZENY PAN

PAN WILEM Z YLBVRKA. Znak: štít rozdělený, v hořejší polovici půl českého lva k pravé straně obráceného, v dolejší tři hvězdy. Klenot dvě křídla a lev. (Obr. 16.)

Třetí ještě sešlejší co do nápisu: ..na swateho Ssimonisse a Judy umrzela gest ve .... tuto gest pochowána ... proste ... Erb Ilburský jest ještě znáti.

Čtvrtý: Anno domini MCCCCC.... uxor henrici Saydlicz z Ssynfeldu feria t(er)ci(a) post asumpcionis marie virginis... orate pro ea. (Obr. 17.)

Jindřich nebo Hync Sajdlic z Šenfeldu připomíná se v Čechách od r. 1502.—29. Byl purkrabím Vilémovým z Ilburka na Budenicích. Později koupil Zvoleněves a potomci jeho v Čechách došli jmění i úřadů. Na štítě svém paní měla dvé kos, pravá špicí dolů obrácená,

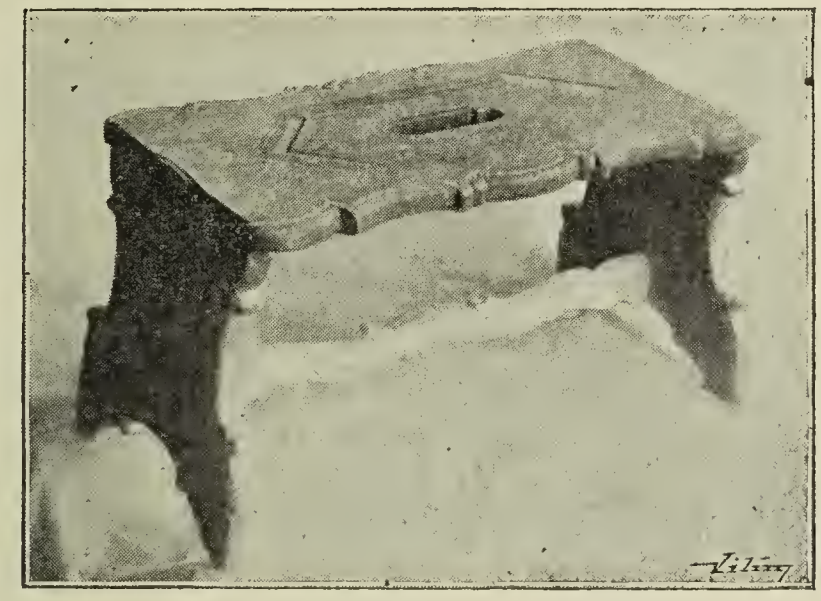

Obr. 41. Úvodní stolička v kostele charváteckém.

levá špicí nahoru položená, uprostřed jakoby zubem opatřená. Postava její polovypuklá s růžencem v rukou se spatřuje. Slula Anna (dle IG. A. 1. kom. reg.).

Náhrobní kámen pátý z opuky s uraženým svrchkem nese tento nápis:

...na Martiniowssy w letech starzy sauczi 52 a w tomto chramv a mistie w Panv odpocziwa . geho dussi pan Buh nass racz mylostyw beyti. (Obr. 40.)

Štít jest rozčtvrcený: první a třetí pole obsahuje štrych pošikem položený, v němž tři růže neb listy znatelné jsou, v druhém a čtvrtém poli lev k levé straně vykračující jest viděti. Uprostřed malý štítek s dvěma meči křížem přeloženými se nachází.

Ještě jednou nalezli jsme tento znak pod okny oratoria v presbytáři. Náleží svobodným pánům z Klebelsberka. Nad tímto dotčeným právě znakem jest zasazena deska pískovcová, v níž jsou dva znaky zobrazeny. Jest pak deska ta zasazena obráceně do zdi chrámové a

nebyla dříve znatelna. Teprv nyní byla očištěna od svého temně zeleného pomalování, jako se dálo se sanktuariem a pomníkem Viléma z Ilburka, o němž byla výše řeč. Jeden z těch znaků náleží pánům z Žeberka, o nichž víme, že sídlili na Mšeně do válek husitských. Byl to Jindřich Slavatský ze Mšena a Aleš, syn jeho. V červeném štítě mají bílý štrych a v tomto tři zelené jetelové listy. Druhý znak jest hřeben o sedmi ostnech a náleží moravskému rodu pánů z Bozkovic. (Obr. 41.)

Nad oběma postranními oltáři jsou dva znaky barvami provedené. Jeden Ilburský na straně evangelia liší se od nynějšího znaku pánů z Eulenburga, jak je Mülverstedt ve svém „Diplomatarium Ilburgense“ podává tím, že lev jest v poli modrém, tam zlatém, tři hvězdy v poli červeném, nyní modrém.

Druhý znak protějšího oltáře má štít rozdělený, v hořejší polovici půl slona k pravé straně obráceného a v dolejší polovici hřeben v poli zeleném.

Jest to znak Anežky z Helfensteina, manželky Viléma z Ilburka, která kolem r. 1533. zemřela. (Dipl. Ilburg 477.)

III. Osudy fary charvátecké.

Fara charvátecká byla od r. 1341. až do válek husitských jistě spravována řeholními kanovníky řádu sv. Augustina v Roudnici. Před r. 1400. byl zde Jan farářem, který povýšen jest t. r. 1. června za probošta roudnického. (Emler VI. 23. Conf.) Roku 1406. slibuje Václav farář, že dle vůle Jindřicha z Žeberka na Mšeně a Alše syna jeho konati bude výroční památku za duše předků jeho. (Borový L. Erect. 687.) Po něm byl Martin a 1412. 9. března Pavel, druhdy farář velkopálečský, farářem zdejším. (Emler L. Conf. VII. 47.) Páni katoličtí z rodu Hazmburského, jakož i Půta a Vilém z Ilburka, kteří seděli na Mšeně, hleděli zachovati ráz duchovní správy katolický, ač přímých svědectví o tom není. Roku 1521. byl farářem zde Valentin. (VI. G. A. 1. Reg. kom. soudu.) Katolický farář Jan Matheolus Roudnický zakoušel od Jiříka Žďárského ze Žďáru protivenství. Po něm se připomíná Linhart 1570., který hejtmanem budyňským Štěpánem z Hozlar žalován byl, že by s děkanem budyňským Jeremiášem Brodským v hospodě se bil. (Zem. arch. a Z. Winter Život církevní, 212, 414, 544, 583, 605.) Týž Jeremiáš Brodský dostal se později do Charvátce, jak nápis z r. 1580. na zvonku vížky sanktusové praví. Největší svízele prodělal s podacím pánem farář Sebald Pilsen Krumlovský. Roku 1582. 10. ledna ohrazoval se Hendrych Kurcpach z Trachenperka arcibiskupovi, že fara v Charvátci jeho dědičná jest a že nechce, aby on arcibiskup neb kdo jiný vkládal se v jeho dědictví. (Arch. zem.) Když stal se pánem na Martinovsi Ladislav z Lobkovic, bratr Jiříkův, zdálo se, že lepší časy nastaly duchovnímu zdejšímu. Asi o sv. Havle 1594 přišel sem Sebald Pilsen, dosavadní farář lužecký. Co o něm víme zde i na jiných místech, svědčí, že byl horlivý pastýř stádce svého. To nebylo vhod Mandaleně Lobkovské ze Salmu, manželce svrchu

dotčeného Ladislava, která nejen z obřadů katolických smích si tropila, faráře pomlouvala, až i desátek od poddaných jemu povinný dáti zbraňovala. V r. 1598. odešel do Žebráka. Od té doby až do r. 1627. nemáme o správě duchovní žádné známosti. 24. dubna 1627. svědčí Jan Boreň ze Lhoty na Mšeně, že Jeroným Smicheus z Rycinberka dvě léta mezi osadníky tiše a počestně živ byl. (Vita cleri arcib. arch.) Za Malovců byla fara pustá. Roku 1674. 8. března zvěstuje Matěj Ondřej Hartmann z Klaršteina na Budenicích, hejtman kraje slanského, konsistoři pražské, že uvedl na faru charváteckou kněze z tovaryšstva Ježíšova. T. r. 16. července obdržel Maxmilian Malovec list od konsistoře, by se fara charvátecká s kmetňoveskou spojila. (Zem. arch.) Opětné fara charvátecká obnovena jest konsist. stvrzením 13. ledna 1699.

Prvním farářem byl Ondřej Josef Popela, rodem Srb Lužičan. Zemřel 1. listopadu 1712.

Po něm Jan Jeroným Tomášův z Košumberka, který vyměnil si r. 1723. faru chržínskou, protože v moru (snad 1680.) panovavším největší obec Radešín vylidněná osazena byla Němci, jimž se třetí neděli německy kázalo, a on německy neuměl. Jiří Schlögel pobyl zde do r. 1728. a potom František Jeroným Bartoň, kněz činný, sedm let zde farářoval. Týž zemřel 1780. 20. února jako děkan kapitoly svatovítské v Praze. Freskové malby jsou jím založeny. Antonín Hippolyt Vlach de Nigro působil od 1737.—1773. Martin Jan Ungricht, nástupce jeho, psal pilně knihu pamětní. Roku 1774. o jeho installací bylo poslední německé kázání. Byl zde do 1785. Po něm František Mann spravoval faru až do smrti 1799. 20. března. Jan Notari, nástupce jeho, zemřel, do roka. Na starém hřbitově nalézal se jeho pomník ve způsobu jehlance. Císař Václav, rodák kouřimský, pobyl zde do své smrti 1821 17. listopadu. Po něm tu byl Martin Družecký, který odešel na odpočinek do Kutrovic. Václav Straka, Chrudiman, do 11. prosince 1868. a Jan Záveský, rodák radošínský, 6. května 1870. zemřelý, získali si název čestných děkanů. Po těchto nastoupil Frant. Harauš, a když tento odešel na odpočinek, působí zde podnes horlivý farář a k. a. vikář Matěj Dušek.

Řada kaplanů:

1. Václav Bernard 1766.—1774.
2. Jan Kolovrátek, doktor filosofie, 1783.—1784.
3. Jan Notari 1784.—1799.
4. Martin Družecký 1801.—1819.
5. Jan Záveský 1819.—1842.
6. František Harauš 1842.—1845.
7. Edvard Květ 1845.—1849.
8. Antonín Tichovský 1849.—1850.
9. Josef Misler 1850.—1852.
10. Jakob Ludvík 1852.—1858.
11. Karel Jílek 1858.—1867.
12. Matěj Dušek 1867.—1870.

13. Josef Pixa 1870.—1874.
14. František Smetana 1874.—1879.
15. Václav Hedvík 1879.—1883.
16. Jan Hnátek 1884.—1893.
17. Jan Dušek 1893.—1897.

Sjezd českých archaeologů a spolků musejních na Horách Kutných.

Účastníci sjezdu shromáždili se 27. srpna 1898. v Měšť. Besedě kutnohorské k přátelskému večeru, jejž zahájil Kliment Čermák, starosta „Včely čáslavské“, uvítav jménem pořadatelstva přítomné, i poukázav na důležitost sjezdu, jenž položen byl do Hory Kutné a koná se na památku stoletých narozenin Františka Palackého, již archeologové čeští nejlépe oslaví ušlechtilou snahou a vytrvalou prací.

Starosta města J. Macháček uvítal přítomné jménem výboru Měšťanské Besedy vzdávaje dík za čest, kteráž městu volbou jeho k sjezdu musejnímu byla osvědčena. Přeje sjezdu i další činnosti zdaru.

Václav Vl. Jeníček, člen výboru „Včely čáslavské“, vzpomíná významu zítřejšího sjezdu, cení zásluhy bohatýrského, staroslavného královského horního města Hory Kutné, zvláště pak poukazuje na horlivou a neunavnou činnost městské rady, aby památky slavné minulosti Horské byly zachovány a důstojně obnoveny, přeje zdaru další této její práci a připijí starostovi města.

V neděli 28. srpna po $7\frac{1}{2}$ hodině sešli se účastníci v nádvoří Vlašského dvora a vedením prof. J. Braniše a architekta Láblera prohlédli si památné stavby kutnohorské, zvláště chrám sv. Barbory. V prohlídce ostatních památných staveb v Kutné Hoře a Sedlci bylo pak odpoledne pokračováno. —

Dne 28. srpna 1898. konán byl v zasedací síni ve Vlašském dvoře v Kutné Hoře II. sjezd československých museí a přátel vlastivědy české, jejž o 10. hod. dopoledne zahájil Kliment Čermák, starosta „Včely čáslavské“, uvítav účastníky sjezdu i vzpomenuv zásluh Fr. Palackého, jehož památce sjezd se koná, navrhl volbu předsednictva. Akklamací byli zvoleni: za předsedu sjezdu zemský a říšský poslanec Karel Adámek, za I. místopředsedu universitní professor Dr. Jaromír Čelakovský, za II. místopředsedu professor J. Braniš, za členy starosta města J. Macháček, starosta „Vocela“ arciděkan P. Karel Vorlíček, starosta Společnosti přátel starožitností českých architekt Jan Herain, zástupce archaeologické komise české akademie Dr. K. Chytil a ředitel mincovny rada J. Müller, zapisovatelem Václav Vl. Jeníček, člen výboru „Včely čáslavské“.

Předseda Karel Adámek, byv bouřlivým potleskem uvítán, zahájil sjezd a pravil:

Za vzácnou poctu povoláním na stolec předsedy tohoto slavného sjezdu mi osvědčenou, Vám, vysocectění pánové, srdečně děkuji. Zahajuji jednání se vřelým přáním, aby rokování naše bylo korunováno zdarem nejhojnějším, tak aby také tento slavný sjezd svými positivními výsledky se stal význačným milníkem u vývoji organisace naší práce vlastivědné a naší akce ku záchraně památek. Pokládám za svou čestnou povinnost, abych již při zahájení sjezdu vyslovil dík slavnému zastupitelstvu a radě tohoto staroslavného města za bratrské nás uvítání, zvláště pak za propůjčení těchto historicky památných dvoran ve Vlašském dvoře k našemu rokování. Kéž by se veškery naše obce s toutéž pietou, obětovností a energií ujaly památek jako Hora Kutná, jež jim musí býti při tomto podnikání světlým příkladem. Blahopřejíce staroslavné této obci k dosavadním obdivuhodným výsledkům v tomto oboru, pevně doufáme, že se jí podaří dílo tak šťastně počaté ku své cti a k oslavě celého národa také zdárně dokončiti.

Jménem města pozdravil sjezd starosta J. Macháček: Velectění pánové! Tak krásných slov a tolik uznání, nevím, zdali zasluhujeme za svou činnost, za práce vykonané. Vítám Vás, vysocectění pánové, srdečně jménem rady a celého města našeho a díky vzdávám Vám, že jste zvolili město naše ku sjezdu svému. Vy račte věděti, že upadla celá vlast naše i Hora Kutná v bouřlivých dobách a tehdy i město naše leželo v rumech a památný výstavný kostel sv. Barbory zkázu vzal. Dnes zříte, vysocectění pánové, že podařilo se nám ze ssutin vyzdvihnouti skvosty slávy české. Nám hlavní zásluhu za to vzdáváte, ale já tuto pravím, že Vám, vysocectění pánové, Vám náleží ta zásluha první, že hmotně, slovem i pérem podporovali jste nás, Vám náleží ten dík, že jsme si památek našich všímali. Ujišťuji Vás, že dílo toto dokonáme, že co doby zlé poškodily, věkům příštím v původní podobě zachováme. Vítám Vás a přeju další práci Vaší zdar!

P. K. Vorlíček: Jménem správního výboru sboru „Vocela“ vítám Vás srdečně v tomto městě královském, kde sídlívali králové čeští a k hodům a radovánkám zvali v tyto prostory české měšťany, naše Horníky. Vítám Vás v těchto útulných prostorách, kteréž dějištěm byly slavných sněmů a porad královských. Vlašský dvůr — toť ten skvost, kde ze stříbra raženy byly mince české, toť ten svědek doby dávné, kdy meč i slovo králů českých všude platilo, kdy jméno české s úctou cizincům na rtech lpělo. Ano, on prošel mnoho dob, dob slavných i truchlých, že i sám v ssutiny obrácen. Dnes v rozradostnění zříme, že jest opět skvostem, jak kdy býval, že přičiněním sl. zastupitelstva i hmotnou podporou přemnohých na sl. sjezdu dnes zastoupených korporací k lesku bývalému přiveden. Přeji, abyste v těch útulných prostorách se pokochali a k nové práci posílili!

Dr. Jaromír Čelakovský, zástupce musea království českého: Po tak vřelých slovech nechci trpělivosti Vaší, slovutní pánové, nadužívati, a toliko díky vzdávám za čest volbou mi prokázanou. Jest mi velikou ctí zasedati v tomto presidiu, mezi zástupci zdejšího města, jest mi příjemno seděti vedle přítele p. poslance Adámka, jenž tak osvědčeně a zdárně ve prospěch české věci pracuje, jest mi příjemno seděti vedle p. prof. Braniše, jenž mnohými pracemi obohatil

literaturu naši a horlivě na poli české archaeologie pracuje. Jest mým úkolem, abych jako zástupce Musea království českého jménem tohoto ústavu, kterýž prvním museem českým jest, projevil pozdrav sl. sjezdu, pozdrav, kterýž zajisté čestným pro toho, kým se sděluje, a zvláště čestným tomu, komu se sděluje. Tomu sl. zastupitelstvu, kteréž připravilo nám tak krásná místa ku sjezdu, provolávám: „sláva!“

Předseda K. Adámek zahajuje rokování:

„O vlastivědné činnosti v zemích koruny české“ referoval J. U. Dr. K. V. Adámek z Hlinska:

Slavné shromáždění!

Nejprve mám za svou povinnost, abych jménem výboru, jenž uspořádal první sjezd československých museí a přátel vlastivědy české r. 1893. v Hlinsku konaný, jakož i jménem Společnosti přátel starožitností českých v Praze tlumočil pozdrav pořadatelstvu a účastníkům dnešního druhého československého musejního sjezdu.

Velectění pánové! Opět jako před 5 lety jsme se shromáždili, abychom porokovali o nynějším stavu vlastivědné činnosti v zemích koruny české, a abychom se poradili o prostředcích, jimiž bylo by lze řešiti mnohé, důležité a spletité otázky v této činnosti se naskytující, i abychom se usnesli o dalším postupu v tomto důležitém a významném oboru kulturní práce národní.

Daleko by mne vedlo, kdybych měl podrobněji rozbírati celý vývoj dosavadní akce na záchranu památek starodávných a uměleckých, i nepokládám to za potřebno, zvláště v tomto shromáždění mužů, kteří se účastní této akce anebo aspoň s živým zájmem sledují vývoj vlastivědné činnosti v zemích našich; nicméně přece musím se stručně o některých důležitějších a zvláště pro úvahu o dalším postupu zajímavých událostech zmíniti.

Od té doby, kdy za vynikajícího účastenství velikého našeho historiografa Františka Palackého bylo zřízeno národní museum, museum království Českého, vznikla celá řada krajinských a odborných museí, z nichž mnohá vešla v čilý styk s archaeologickým sborem musejním, jehož orgán Památky archaeologické a místopisné byl po mnohá léta jediným českým časopisem těchto oborů: ale podnes není činnost musejní na stejných základech a dle stejných zásad zorganisována.

Již od let 1870tých byla uznávána a uznává se nutnost důkladné a všestranné organisace na ochranu památek uměleckých a starodávných.

Poukázati mohu na návrhy obsažené ve spisu Památky reformátorů českých, jež pak znova byly podány a rozšířeny v III. dílu Z naší doby, obsahujícím podrobnější obraz musejní činnosti.

Původně věnován byl hlavně zřetel studiu starožitnickému a místopisnému. Činnost národopisná vzpružila se zřízením Náprstkova musea v Praze a založením musejních spolků v Olomúci a Brně.

Před 10 lety jsme připojili k této organisaci článek nový, založili jsme v Praze Společnost přátel starožitností českých, chtějíce,

aby pracujíc o starožitnickém, místopisném a národopisném výzkumu království Českého, spolupůsobila se stávajícími již sdruženími a spolky, šířic zejména v širších kruzích intelligence české zájem a účast pro úkoly vlastivědné.

Důležitou kapitolou u vývoji záchrany památek jest činnost sněmu království Českého, jenž v týchž letech horlivě ku záchraně památek přispěl některými svými usneseními, jednak povoliv na obnovu čelných památek stavebních, královského hradu Karlova Týna, chrámů sv. Víta v Praze a sv. Barbory v Hoře Kutné a j. značné příspěvky, jednak pak jednáním o stavbě a zařízení musea království Českého, podporou museí umělecko-průmyslových, organisováním studia archivního i o zachování movitých památek získal si zásluhy veliké i ukázal, že jest si plně vědom povinností svých spolupůsobiti k záchraně uměleckých a starobylých památek, této důležité části jmění národního. Bylo by na čase, aby též sněm moravský a sněm slezský v tomto oboru horlivěji následovali příkladu, jejž jim sněm království Českého dává.

Sněm království Českého zabýval se též otázkou zákonné úpravy záchrany památek.

Nynější akce o organisaci záchrany památek byla zahájena r. 1889. žádostí na sněm království Českého, aby byl obnoven oběžník k samosprávným sborům o ochraně památek i aby byly vybídnuty k soupisům všech starožitností, uměleckých i historických památek, listin a j., též památek prostonárodního umění v obvodech svých, a aby podporovaly činnost museí, dále pak aby obnoven byl výnos zemského gubernia z r. 1836. o památních knihách, i aby sněm ujal se iniciativy k zákonné úpravě těchto poměrů, zvláště zákazem obchodu a vývozu památek do ciziny. Výbor Společnosti přátel starožitností českých přistoupil 12. listopadu 1889. k této petici mnou sepsané, jež pak již dne 14. listopadu 1889. byla poslancem Karlem Adámkem podána ve schůzi sněmu království Českého a dle jednohlasného návrhu komise rozpočtové přikázána zemskému výboru ku bedlivému uvážení a ku podání příslušných návrhů.

Opětně pak sněm království Českého se zabýval otázkou záchrany památek při rokování o návrhu poslance K. Adámka a soudruhů z 15. března 1892. na zřízení místních, okresních a ústřední zemské komise ku vyhledávání, prozkoumávání a zachovávání uměleckých a starožitných památek jakož i archivů, i v příčině obnovy vyzvání z r. 1868. k samosprávným sborům, a na vyjednávání s c. k. vládou o vydání zákonů na ochranu domácích památek uměleckých, starožitných a archivních i na zamezení jich vyvážení z království Českého do ciziny, a dne 9. dubna 1892. o návrhu poslance Dra. Pacáka v příčině archivů, jich přehledu, studia a zachovávání.

S peticí z r. 1889. projeven byl souhlas též výborem Společnosti musea království Českého. V téže době podal též spolek architektů a inženýrů v království Českém v Praze (praes. 5. dubna 1892. č. 3548.) petici v téže záležitosti a zvláště

pak Společnost přátel starožitností českých v Praze podala zemskému výboru (pr. 29. března 1893. č. 14772) návrh základního programu ankety pro zřízení zemského sboru konservatorského.

Na den 15. srpna 1893 do Hlinska svolaný I. sjezd musejních spolků a přátel vlastivědy české zevrubně se zabýval organisací vlastivědné činnosti a záchrany památek, a usnesení jeho stala se základem jednání schůzí odborů národopisné výstavy československé i pražského výstavního sjezdu z r. 1895.

Od té doby, kdy konala Společnost přátel starožitností českých porady o návrzích k anketě, jež však konána nebyla, a od té doby, kdy byl konán prvý sjezd musejní, leccos se změnilo. Byla zorganisována při zemském výboru historická komise a zřízena komise poradní pro záležitosti obnovy památek stavitelských. Při České Akademii byla zřízena archaeologická komise sjednateli venkovskými. Zřízeny byly v některých městech poradní komise k ochraně památek. Otázka archivní též pokročila soustavným badáním archivním, prozkoumáváním archivů domácích, získáním mnohých archivalií do zemského archivu a do archivu musea království Českého a j. Vzniklo po národopisné výstavě československé národopisné museum československé, paedagogické museum, museum obchodní, zřizuje se vedle uměleckoprůmyslového musea v Praze technologické, po venkově doplněna síť musejní organisace zřízením některých průmyslových museí a krajinských museí, vznikla též československá společnost národopisná a j.

Se všemi těmito změnami arci musíme při dalším postupu činnosti vlastivědné počítat.

Z toho všeho, co jsem právě stručně uvedl, jest též zřejmý směr hlavní, jímž celá činnost na záchranu památek postupovala.

Uvážíme-li požadavky obsažené v I. petici z r. 1889. a před tím již ve spisech, zejména Z naší doby a j., dále návrh sněmovní z 15./III. 1892., resoluce I. musejního sjezdu hlineckého, zprávu Společnosti přátel starožitností z r. 1893., petici spolku architektů a inženýrů a jiné projevy, pozorujeme, že v podstatě požaduje se

I. zákonná úprava těchto poměrů,

II. náležitá organisace svépomocná činnosti vlastivědné a zvláště záchrany památek, a že se tu zase jedná

o záchranu památek, ať jsou to památky historické nebo stavební nebo lidového umění a

o získání, spořádání a zpracování materiálu vlastivědného.

Bylo již na I. sjezdu musejním poukázáno, jak kusé a nedostatečné jsou předpisy zákonné pro záchranu památek a jak i země uherské zejména 39. článkem zákona z r. 1881. o zachování uměleckých památek, sankcionovaným 24. května 1881., nás předstihly. Tuto nepostačitelnost našeho zákonodárství uznala

i sama ústřední komise vídeňská, podavši ministerstvu svůj pamětní spis s některými návrhy, jak by zákonem zejmena ochrana památek předhistorických měla býti stanovena.

Již v letech 1870tých, zejména ve spisu Památky reformátorů českých, požadováno bylo, aby vydán byl zákaz vývozu památek do ciziny. A tento požadavek obnovili jsme v I. petici z r. 1889., a v návrhu sněmovním z 15. března 1892. znova bylo urychlení provedení jednání zemského výboru s vládou v této věci žádáno. Taktéž žádáno bylo i petici spolku inženýrů a architektů i v resoluci I. musejního sjezdu z r. 1893.

Bylo by nesprávno, kdybychom chtěli hlavní spásu a záchranu památek našich shledávati v takovémto zákazu, i kdyby se horlivě vykonával a nezůstal pouhou mrtvou literou, jakou byl zákaz vývozu památek obsažený v dvorním dekretu z 28. prosince 1818. Nepodceňujeme významu takového zákazu, víme, jaké potíže budou překážeti jeho zdárnému provedení, ale nepřeceňujeme jej, zejména nezapomínáme, že byťsi říšská hranice byla vývozu uzavřena, není tím zajištěno zachování památek našich v jejich místech dosavadních, pokud překupníci je z království Českého volně mohou vyvážeti do Uher a do jiných zemí.

Kromě zákona o zákazu vývozu movitých památek žádá se zákon na ochranu památek s nemovitostmi spojených, zejména stavebních.

Tu a tu mohl by ve mnohém směru býti dobrou pomůckou zákon uherský z roku 1881., jímž jsou veškeré umělecké památky, t. j. každá pod zemí nebo nad zemí zřízená stavba i její příslušenství, jež mají historickou nebo uměleckou cenu, pod ochranou zákona. Kdo objeví na př. při bourání domu nějaké stavitelské památky starobylé, musí oznámiti objev prostřednictvím obecního představenstva a musí vše ponechati po určitou dobu v původním stavu do rozhodnutí. Obdobná povinnost jest uložena též městům, obcím i náboženským společnostem, jež mohou býti exekučně donuceny k úhradě nákladu restaurování a mají za jistých podmínek nárok na podporu z ústředního fondu, pro nějž takové památky mohou býti vyvlastněny, takže nemohou býti nemovitosti, pokud a dokud na nich památky stojí, směněny ani rozděleny. Svémocné poškození nebo zničení památky nebo zašantročení její tresce se citelnou pokutou, jež připadá do ústředního fondu, a pokutovaný škůdce musí trpěti obnovu památky na svůj náklad. Při ministerstvu jest zemský sbor pro umělecké a starožitné památky, jehož funkce jsou čestné. Sbor dohlíží venkovskými členy svými a po případě pomocí správy zemské a správních sborů obcí.

Též přiměřená revise ustanovení o vyvlastnění a o obmezení volného nakládání takovými památkami, jejichž seznamy by se musely pro každý okres sestaviti a doplňovati, bude nutnou.

Dále pak v některých projevech bylo žádáno, aby živnostenská koupě a prodej starodávných a uměleckých pa-

mátek byly koncessními a aby přísnému dozoru byly podrobeny i aby vždy bylo vyhrazeno právo předkupní museím a sbírkám veřejným.

Ústřední komise ve svém dobrozdání r. 1894. doporučovala, aby byl vydán zákon, by stavební památky, jež jsou na obecních pozemcích, byly nescizitelny, a aby obce nedopouštěly, by památky takové byly ničeny, rozkopány nebo poškozeny, i aby ručily za odstranění všech takových změn a za uvedení v dřívější stav. Naleziště památek nemají býti prozkoumávána bez účasti odborníka, a při stavbě dráh a silnic má se dbáti, aby tyto byly stavěny tak, by nebylo nutno památky ničiti.

Jest zajisté též důležito doplnění řádu stavebního, aby při úpravě ulic a náměstí i při povolování staveb vždy dbalo se těchto požadavků.

Dále pak bylo od komise doporučeno, aby nálezy, jež při bourání staveb a jiné se vyskytnou, byly oznamovány konservatorům, a aby jenom ústřední komise, pak státní a zemská musea a taková musea, jež by za zemská byla ministerstvem uznána, mohly, šetříce jistých podmínek, kopati na nálezištích starožitností.

Mnoho z těchto návrhů zůstane zbožným přáním ústřední komise, a mnohé, i kdyby bylo uzákoněno, nebude lze provésti, pakliže činnost zůstane tak jako dosud scentralisována. Sama ústřední komise vídeňská uznala, že nemůže v plné míře dostáti úkolům jí přiděleným, pro veliký rozsah místní a pro nedostatek výkonné moci.

Celá činnost získá, pakli náležitě bude upravena účast samosprávných sborů v tomto sboru kulturní práce.

Poslanec K. Adámek navrhoval ve svém návrhu z 15. března 1892., aby byl předložen sněmu návrh zákona o organisaci komisí místních, okresních i zemské komise k vyhledávání, prozkoumávání a zachovávání památek i archivů v království Českém. Tento návrh setkal se se souhlasem jak sněmu království Českého tak i spolků musejních, kteříž v resoluci sjezdové z 15. srpna 1893. požadují, by byl vydán zemský zákon o komisích na ochranu památek dle tohoto návrhu z 15. března 1892., a to o zřízení komise zemské, jež, řídíc veškeru odbornou činnost v království Českém, vyřizovala by záležitosti celého království se týkající a byla by poradným sborem zemského výboru a dohlížela by k činnosti komisí okresních a místních. Místní komise by se zřizovaly jen ve větších městech anebo v osadách, v nichž četnější památky stavební a jiné jsou zachovány. V petici spolku inženýrů bylo taktéž žádáno, aby tento návrh na zřízení komisí byl proveden, ale aby kromě toho ještě byli zřízeni zemští konservatoři. Společnost přátel starožitností českých ve své zprávě r. 1893. navrhovala zemský sbor konservatorů.

Má-li se nová nějaká instituce zříditi, musíme uvážiti, je-li vůbec potřebna a nedal-li by se úkol její řešiti buď staršími institucemi aneb nějakou novou jednodušší institucí. Jeví li se nová chystaná instituce věcně vhodnou, jsou-li

však nedostatky a překážky závažné, tu zajisté nebude se pokoušeno o to, co se nedá na ten čas uskutečniti, ale bude pracováno o těch článcích organisace, jež lze zříditi a provésti.

Návrh na zřízení sboru konservatorského, jenž ve věci samé valně se neliší od staršího širšího návrhu na zřízení zemské, okresních a místních komisí, sám o sobě nebude od mnohých pokládán za nevhodný, ač doporučí se jiné pojmenování, ale každý, kdo zná stav věci, ví, že k zřízení zemských kustodů nebo konservatorů jako výkonných orgánů nemůže dojíti z rozmanitých důvodů. Za nynější úpravy správy veřejné by tito konservatoři neměli výkonné moci, jako jí nemají konservatoři ústřední komisí vídeňskou jmenovaní.

A co by bylo platno zřízení zemského sboru konservatorského, v němž by zasedal sebe větší počet výborných a horlivých odborníků, kdyby celý ten sbor nemohl ani v jediném případě své usnesení provésti.

Značná část návrhu na zřízení zemské komise a tím i na zřízení zemského sboru poradního jest však uskutečněna. Zemský výbor království Českého má ve své činnosti k záchraně stavebních památek svou komisi poradní, jež může svým časem rozšířiti obor své činnosti i na jiné otázky, pokud tyto nenáležejí do kompentence komise historické.

Dříve, nežli dojde k organisaci okresních komisí, musí býti stanoven rozsah součinnosti samosprávy naší a zreformována musea krajinská.

Dále jest se domáháno, a to se mi zdá býti nejdůležitějším požadavkem, pokud jde o zákonnou úpravu těchto poměrů, aby celý soubor těchto kulturních otázek dostal se do výhradné kompetence sněmů, pokud se týče zemských výborů, i aby byla zákonně upravena součinnost okresních i obecních výborů v tomto oboru práce kulturní.

Samospráva naše podala za výstavkového ruchu v letech 1893. a 1894. mnoho povzbuzujících a záslužných příkladů, jež nejlépe ukazují, jaký prospěch by vzešel touto součinností její při záchraně památek a v činnosti vlastivědné.

Právem se klade již od let 1870tých důraz na tuto účast, proto domáhali jsme se též v petici z r. 1889. obnoveného vyhlášení okružníku zemského výboru z r. 1868., znova na sjezdu musejním r. 1893. byly stanoveny některé další požadavky v tomto směru.

Okružník z r. 1868. byl již vyhlášen okresním výborům, i budou tito zajisté vždy pamětlivi, aby vykonali tu, co čest i prospěch našeho národa vyžaduje.

S tímto obnovením okružníku žádali jsme též vyhlášení nařízení gubernia zemského z r. 1836. o pamětních knihách. Událostem současným, zejména místním, nevěnuje se takové pozornosti, jako druhdy. O mnohém důležitém podniku jest sice v místních časopisech zpráva, ale tyto starší časopisy jsou již

nyní nedostupny. Soustavné líčení soudobých poměrů, jejich vývoje, všech projevů společenského života mají dosud málokterá města a okresy. Mnohá důležitá událost pro budoucího historika zanikne se současníky, mnohé pro nás snad bezvýznamné doklady se pohodí, ač právě tyto časem nabudou důležitého významu kulturně historického, a tu není pak divu, že o mnohých stránkách života na př. z I. polovice XIX. věku lze nesnadněji a neúplněji psát, než o době starší.

Důležitým úkolem obcí a okresů by byla součinnost jejich při zřizování a doplňování museí. Tu již morálním vlivem samosprávy lze docíliti mnohdy výsledků velikých.

Veliký podíl v činnosti svépomocné náleží působnosti jednotlivců i museí.

Bylo již poukázáno, že byť byl sebe přísněji zakázán vývoz památek přes říšskou hranici, nejsou zachráněny před ziskuchtivostí náhončích a překupníků, kteří stále se po venkově potulují a zvláště též po památkách lidového umění pasou a památky do Uher a jinam vyvážejí.

Náprava částečná zjednala by se provedením návrhu o nezcizitelnosti památek stavebních a jiných historicky nebo umělecky památných a také výhradou práva předkupního pro musea a veřejné organisace odborné. Mnoho však docílí se činností přátel památek, včasným zakročením ve prospěch některého českého musea a vhodnou poradou, varováním před náhončími a překupníky, popularisováním vlastivědných snah, poučováním lidu, soustavnými zprávami v časopisech krajinských a j.

Přední úkol ve svépomocné činnosti náleží museím a musejním spolkům.

Od založení musea království Českého vznikla celá řada museí krajinských a odborných. Někde vybočilo se z mezí přiměřených a zřizují se jednak sbírky malé, čímž se veškerý materiál zbytečně roztřišťuje a vlastní cíle záchrany památek bezděky se maří, jednak pak se zakládají musea odborná, jež z části již zasahují do oboru působnosti museí jiných.

Především budiž při reorganisaci museí krajinských místní rozsah činnosti jednotlivých museí stanoven.

Vzhledem k nynější organisaci samosprávy a k důležitému významu její součinnosti v této kulturní práci jest zajisté nejvhodněji, aby každý okres zastupitelský měl jedno a jediné museum.

Jaký však bude vztah museí všeobecných, totiž musea zemského a museí okresních k museím zvláštním, na př. uměleckoprůmyslovým a j.?

Museum zemské má skytati a skytá všestranný bohatý obraz vlasti naší po stránce přírodnické, starožitnické, dějepisné a národopisné, přihlížejíc k vývoji všech oborů činnosti obyvatelstva tohoto království.

Okresní musea jsou nebo bohdá budou svým okresům tím, čím jest museum království Českého celému království.

Odborná musea musí si všímati jen určitých oborů památek lidské činnosti a mají především a hlavně vyhověti v té příčině celému svému obvodu, sledujíce praktické účele, jako na př. zdokonalení vzdělání průmyslového, šíření nejnovějších výzkumů a pomůcek k zdokonalení výroby atd. sbírkami moderních výrobků a nástrojů, avšak i ukázkami výrobky starodávné a jejího vývoje.

Z toho plyne zásada pro místní i pro věcný rozsah museí různých druhů. Několik příkladů osvětlí tento poměr.

Museum království Českého obsahuj úplnou literaturu o celém království z jakéhokoliv oboru, všechny spisy a časopisy i tisky v tomto království vydané a všechny spisy sepsané spisovateli v této zemi rodilými, byť si spisy tyto byly vydány kdekoliv.

Museum okresní obsahuj úplnou literaturu o celém okresu z jakéhokoliv oboru, všechny publikace v tomto okresu vydané a všechny spisy rodáků.

Museum odborné obsahuj literaturu odboru svého kýmkoliv, kdekoliv a jakýmkoliv jazykem psanou.

Na př. v přírodnických sbírkách obsahuj zemské museum všechny druhy přírodnin z celé země, okresní museum všechny druhy přírodnin z okresu, museum technologické všechny přírodniny, z nichž různé obory výrobní vyrábějí rozmanité výrobky.

Historické oddělení bude v zemském museu znázorňovati jednotlivé doby celé země, v okresním museu minulost okresu, v průmyslovém museu vývoj jednotlivých oborů průmyslu se zřetelem k poměrům obvodu musejního.

Stejný poměr buď i v národopisném oddělení. I průmyslová musea musí si všímati těchto památek, musí míti v oddělení lidového průmyslu výrobky z celého svého obvodu, v oddělení truhlářském neobejdou se bez ukázek starodávného selského nábytku a j., arci musí tato oddělení býti obmezenější, jak již z hlavního účelu museí průmyslových vyplývá.

Vzhledem k účelu všeobecných museí našich nemají v nich býti sbírky předmětů, na př. přírodnin cizokrajných.

Kde nelze samostatné sbírky takové zřídit, tu vždy bude lépe připojit takové cizí oddělení průmyslovým a odborným museím, avšak při museích okresních obmeziti se na občasné výstavky takových předmětů anebo zříditi malé oddělení od ostatních sbírek oddělené.

V školních sbírkách nebuďtež ukládány předměty archaeologické a historické. Souhlasím naprosto s návrhem ústřední komise, aby ministerstvo proti ukládání takových předmětů při školách zakročilo. Žactvu postačí k učbě dobré reprodukce, a názor jeho tak získaný neopomene svědomitý učitel rozšířiti, uváděje žactvo do museí okresních nebo do občasných výstav.

Vzhledem k místnímu i věcnému rozsahu činnosti museí zajisté nemá museum okresní přijímati a získávati předměty, jež se týkají jiné krajiny, ale ježto při záchraně památek jest nutno rychlé zakročení a mnohdy by museum, do

jehož sbírek taková památka náleží, vůbec nebo včas se o ní nedovědělo, doporučuje se, aby předmět takový byl získán i museem jiným, jež pak jej odevzdá museu příslušnému.

Musea okresní nesmějí se obmezovati jen na zachraňování a sbírání památek hmotných a na umísťování jejich v přiměřeném uspořádání v místnostech ohnivzdorných, suchých a bezpečných, nýbrž musí pamatovati též na svůj úkol vzdělávací, pořádati schůze v celém svém okresu, občasné výstavy, a musí pečovati o spracovávání materiálu získaného.

Podmínkou úspěchu činnosti museí okresních jest jednotná organisace jejich.

Buďtež sebrány stanovy všech museí a musejních spolků a dle nich buďtež vypracovány vzorné stanovy pro okresní musea spolková i pro okresní musea kuratorii řízená, jež by všechna musea okresní přijala, a zvláště musí se hleděti, by sbírky zůstaly zajištěny svému účelu, i když by z jakýchkoliv důvodů spolek se rozešel.

V okresích, v nichž musea nejsou, buďtež zřízena. Místní obvod působnosti musea okresního budiž ve stanovách vyjmenováním místních obcí přesně vyznačen.

Budiž též vypracován řád jednací a sbírkový pro všechna okresní musea.

Zprávy o činnosti museí buďtež vydávány dle stejného rozvrhu, neboť bez naprosto stejné úpravy jejich jest statistika musejní nemožna. Vždy za několik roků budiž vydána statistika o činnosti všech museí v jednotlivých letech. Podrobný tazatel byl mnou vytištěn v Časopisu olomúckého musejního spolku roku 1891.

Konečně důležitou podmínkou stejného postupu museí jsou sjezdy musejní, jež vždy za několik let buďtež pořádány. Za tím účelem budiž zvolen sjezdový výbor.

Postup zpracovávání látky vlastivědné byl stanoven v III. dílu spisu Z naší doby, kdež se správně poukazuje, že, má-li se dojíti náležitých výsledků, musí se nejprve zjistiti veškeré památky, zobrazovati nebo popisovati a že musí se činnost tato vztahovati ku všem českým zemím, a že musí pořádání, vystavení anebo publikování díti se soustavně. Podrobněji vylíčen jest postup v některých oborech této činnosti v IV. dílu téhož spisu v r. 1890., i jsou obsaženy tu pokyny, z nichž, jakož již v Českém Lidu bylo poukázáno, vlastně celý národopisný ruch v letech 1890tých vzešel.

Když založili jsme Společnost přátel starožitností českých r. 1888., výslovně jsme jí uložili za úkol vědecké prozkoumání království Českého po stránce archaeologické, topografické a ethnologické a důkladné poznání i sbírání a uchraňování památek těchto oborů.

Roku 1889., učinil jsem návrh ve Společnosti přátel starožitností českých na vydávání české vlastivědy i podal podrobný program pro práce tyto.

Ve vlastivědné činnosti důležitý pokrok nastal snahami musea olomúckého a uspořádáním oddělení lidových památek výstavy jubilejní, zřízením selské síně v museu království Českého, založením Českého Lidu a j., — důsledkem úspěchu jubilejní výstavy byly přípravy k výstavě národopisné. Tu nešlo o nějaký nový podnik, jak někteří se domnívali, nýbrž jen urychleno provedení podniku, jenž již před rokem 1891. tanul na mysli interessentům, — a bylo jedině munificencí sněmu, Prahy a okresů našich a prací českého venkova r. 1895., jak též hlavní výbor ve své zprávě praví, toto dávné přání provedeno.

Touto činností venkova značně vzrostl zájem pro práce vlastivědné. Žel, že — a tu musím říci, bez viny venkovských pracovníků — k zpracovávání nedošlo, a též ve sběru mnohde právě obory, jež by byly vyžadovaly podrobného studia, byly zanedbávány, leckde a leckdy zabočilo se v tom ruchu v pouhé fangličkářství, frázovitou bezmyšlénkovou jalovost. Nicméně celkový výsledek byl velmi uspokojivý a v mnohém vzhledu povzbuzující a užitečný.

Žel, že — a zase bez viny venkova našeho, jenž s nezištnou horlivostí a nadšeným zájmem pro věc a jen pro věc pracoval, se to stalo — uzavřením národopisné výstavy československé utichla další soustavná činnost.

Vlna vzdutá národopisnou výstavou klesla a rozptýlila se. K soustavnému sběru slovesného materiálu a k soustředění všech pracovníků výstavních k této nehlučné a proto leckomu snad méně lákavé, ale přece nejdůležitější části práce se nepřikročilo.

A přece jak jest to veliký a důležitý úkol, poznati národ svůj, poznati jeho vývoj, poznati jeho nynější stav v různých jeho vrstvách a sídlech.

Studium toto obmeziti se může na pouhý popis různých zjevů a poměrů národa, nebo na pátrání po jejich příčinách, vzniku, vývoji a důsledcích, po jejich vztazích k zjevům jiným, na rozlišování místních zjevů od zjevů, jevících se ve větších oblastech, a konečně může si vytýkati účel naprosto praktický.

Veliký úkol ještě čeká na pracovníky.

Nestačí sbírati nahodile, zde snad opsati si několik písniček, tam zas nějakou koledu, v jiné obci popsati stará obydlí a z toho udělati vlastivědu okresu.

Sběr musí se díti o všech oborech vlastivědných a ve všech místech stále, všude, soustavně, obezřele a znalecky.

O všech oborech! Především nutno vylíčiti přírodní poměry krajiny, tu zase geologické, botanické, zoologické a podnební poměry. Pak zeměpisné a místopisné poměry, jichž popis zahájí se vylíčením půdy (horopis, vodopis, polohopis), a tu dbáti též všech místních názvů, pak pojednati o obyvatelstvu, o lidnatosti, o měně obyvatelstva, o stáří, fysických poměrech jeho, pohlaví, vyznání, zaměstnání atd. Nesmělo by se zapomenouti zde na anthropologický materiál, k němuž by se připojila stať o zdravotních poměrech. Dále by se vylíčila správa okresu se zřetelem k jejímu vývoji, jaká dříve byla rozdělení správní, stav nynější správy, činnost samosprávných (okresních, obecních) i státních úřadů (soudnictví, bernictví atd.). Pak podal by se přehled osazování krajiny a topografická data o jednotlivých obcích s popisy místních památek. V dalších oddílech buďtež vylíčeny zemědělské poměry a vůbec výroba prvotní, řemesla, továrnictví, obchod, peněžní závody, komunikace, pak duševní kultura (vývoj školství, církví, společenského života, a tu zejména spolků, výstav, sbírek, knižnic a j.), vždy od nejstarších dat až do nejnovější doby. Podrobné roztřídění oddílů těchto lze seznati ze Sborníka okresu hlineckého. Nutno bude, aby přehledy statistické byly všude ve Sbornících stejně sestavovány, aby se mohl pak docíliti přehled všech těchto poměrů o celé zemi.

Důležitým a velkým dílem pak bude vylíčení národopisné jednotlivých okresů.

Musí se sbírat stále, za všech dob ročních o všech dobách životních.

Všude se musí sbírat, ve všech obcích, ve všech vrstvách obyvatelstva.

Soustavně se musí sbírat, o všech oborech rozsáhlé látky vlastivědné všude stejným postupem, jakož i dle stejných zásad musí býti tato látka všude zpracovávána.

Obezřele se musí sbírat a nevěřiti všemu a každému. O všem se, pokud možno, přesvědčiti z původního pramene a získati si jistotu sběrem velkého počtu dokladů z různých obcí okresu o téže věci, zkoumati též spolehlivost vypravovačů a nepřehlédnouti některé okolnosti pro závažnost a původnost zpráv významné, na př. stáří, vzdělání, znalost světa vypravujících.

Znalecky se musí sbírat a sebraná látka pořádat, vymýtiti vše, co jest vyčteno, vylháno, sfalšováno, prostudovati poměry v jich souvislosti a celku náležitě a střízlivě i klidně činiti správné závěry.

Kdo nedbá těchto požadavků, koná práci zpola zbytečnou a marnou a mnohdy přímo škodlivou. Tu je potřebí cviku a znalosti celého oboru. Pro méně zkušené jest potřebí důkladného tazatele s přiměřenými pokyny o sbírání.

Snadno se při přiměřené dělbě práce činnost sběrací bude prováděti při museích, neboť práci takovou může konati pouze pozorovatel, jenž žije mezi lidem a jeho důvěry požívá. Cizinci ujde mnoho, propase mnohdy

včasnou a vhodnou volbu přiměřených dob k bádání, nepronikne souvislost mnohých zjevů, poměrů a vztahů života lidového.

Při zpracování musí při každé zprávě býti udáno též naleziště, by mohl býti i místní rozsah stopován, a musí býti též uvedena a vyčerpána veškerá látka, jež z krajiny té byla již kdekoliv tištěna.

Další úkol by byl, až bude sběr po všech okresích proveden, aby bylo srovnáváním zjištěno, co jest větším obvodům společno, v čem a proč se liší, a aby byly vystopovány vlivy lidového podání jedné krajiny v jiné a též vlivy cizí, na př. vlivy českého lidového podání na polské, německé a j. a naopak. Teprve, až sběratelská a popisní práce bude všude hotova, bude lze provésti s naprostým úspěchem činnost srovnávací.

Tím již jest také odůvodněn požadavek vyslovený v resoluci hlineckého musejního sjezdu, aby byly na základě soustavného sběru vydávány vlastivědné sborníky o jednotlivých okresích a tak připravováno všeobecné národopisné dílo československé, vlastiveda česká.

Z toho všeho jest zřejmo, že, a jak veliké úkoly jsou dosud v tomto oboru kulturní činnosti národní nesplněny, a jak veliká a mnoholetá práce musí tu ještě býti u nás prováděna.

Velikost úkolu nemůže nás zaleknout, ona nás povzbuzuje.

V souladu s celým naším programem národním musí se upraviti a prováděti program tohoto důležitého oboru kulturní činnosti.

Pevným, promyšleným postupem musí se vytrvale a stále pokračovati v řešení dalších úkolů, jež mají veliký i praktický význam pro náš národ. Rozumnou a přiměřenou dělbou práce musí se čeliti k dosažení cílů vlastivědné činnosti naší, jež musí soustřediti všechny zkušené a opravdové pracovníky při našich museích a spolcích musejních a vlastivědných k dílu.

Zachraňujeme-li památky starodávné, nečiníme tak, že bychom snad toužili po poměrech oněch dob, kdy vznikly. Národ český musí pokračovat stále v před na dráze pokroku, musí v odvěkém a věčném závodění lidstva osvojovati si nejnovější vymoženosti vědy, průmyslu, ducha a práce lidské, ale jako vzdělaný jednotlivec touží po největší duševní i hospodářské samostatnosti, musí i národ kulturní pokládati tuto duševní i národohospodářskou samostatnost svou za hlavní podmínku bytí a za jeden z hlavních cílů svého snažení, musí střežiti si svou svéráznost, neboť zaniká-li svéráznost a samobytnost jeho, hyne tím i národ sám a ohrožena jest i národnost.

Právě činností vlastivědnou seznáváme vlast a národ svůj, učíme se věcně posuzovati poměry, vystihovati nedostatky a vady našich

poměrů, odhadovati a stanoviti vývoj, postup a úspěch činnosti národní, i získáváme tím pevný základ a správné měřítko pro další postup v různých oborech práce národní.

Zachováváním památek konáme akt piety k své vlasti, k starobylým sídlům svého kmene slovanského, jež si od věků uhájil vzdor nepřízni dob a zlobě nepřátel, konáme tím akt piety k předkům, jejichž tisíciletou pílí a sílou vzbudován byl nynější stav naší kultury, na jehož základě náleží pracovati pro lepší budoucnost národa.

Zakládáme-li a udržujeme-li musea, jež vedle škol a knih jsou nejdůležitějším zdrojem osvětovým, umožňuje se lidu, by poznal vyspělost a svéráznost naší kultury a tak poznáním dávné síly a moci, důvtipu a odvahy, dovednosti a obětavosti předků, budí se uvědomělost občanská, upevňuje se vědomí národní, sílí se odvaha a sebedůvěra.

Při řešení těchto úkolů bez ohledu na překážky musí se setrvati na stanovisku zaujatém, a, byťsi zase některý také-Čech po německých časopisech vytýkal stanovisku takovému úzkoprsost, postupujte vytrvale a stále v před v této záslužné a důležité práci ku cti vlasti, v zájmu vědy a ku prospěchu našeho národa.

Referent navrhuje resoluci.

Boh. Čermák z Mělníka navrhuje, aby výborná zpráva referentova byla vydána tiskem a rozšířena.

Poslanec Jindř. Maštálka poukazuje, aby památky umělecké, kteréž z dikasterialních budov v království Českém zvláště do Vídně a Laxenburku byly odvezeny, opět vráceny byly na prvotní místa, aby sněm království Českého zároveň byl požádán, by učinil potřebné kroky v této příčině.

Předseda K. Adámek: Podnět p. poslance Maštálky jest velmi důležitý. Jest netoliko naším právem žádati, aby z veřejných budov našich do ciziny, zvláště do Vídně odvezené památky umělecké do těchto budov byly navráceny, ale také na tom trvati musíme, aby zvláště dikasterialní budovy historicky památné byly zachovány a důstojně obnoveny.

Na zachování těchto památek musíme tím důrazněji naléhati, čím více jsou zanedbávány. Dosud nemělo úspěchu zakročení zemského výboru, aby byl důstojně obnoven světoznámý letohrádek králové Anny na Hradčanech, marným také zůstalo dosud úsilí ve příčině obnovení míčovny Rudolfovy nad Jelením příkopem a j. Opětně bylo již naléháno, aby tabulové malby Dětřichovy z Křížové kaple na Karlštejně byly z Vídně vráceny. Ano, před nedlouhou dobou byly ještě poslední cennější malby na královském hradě na Hradčanech v pravém smyslu slova ze zdí vylámány a do Vídně odvezeny.

Přimlouvám se, aby byl návrh p. Maštálkův rozšířen i abychom tuto žádali za důstojné obnovení a zachovávání historicky památných budov státních v tomto království.

Referent J. U. Dr. K. V. Adámek: Jak jsem již v řeči své poukázal, jest předmět její tak obsáhlý, že vyžadovalo by daleko více

času, než jaký jest nám k disposici, kdyby měly veškeré otázky detailní tohoto oboru býti vyčerpány.

Znova poukazuji, že nelze shledávati veškeru spásu v zákonném zákazu vývozu památek. Pokud se týče přání, aby byly zpět získávány památky, poukazuji, že již z jiných zemí některé památky české byly získány. Souhlasím, aby do resoluce připojil se požadavek, by snaženo se bylo o zpětné získávání českých památek.

Sjezd přijímá jednohlasně navrženou resoluci:

Zástupcové musejních spolků a museí a přátelé vlastivědy československé, na druhém sjezdu musejním dne 28. srpna 1898. v Hoře Kutné konaném shromáždění, uváživše veliký význam vědecký i praktický vlastivědné činnosti, pokládají za důležito, aby byla zákonně upravena záchrana památek starodávných a uměleckých a aby byla provedena všeobecná i trvalá svépomocná organisace vlastivědné činnosti v zemích koruny české, zvláště pak

1. aby veškeré otázky tohoto oboru kulturní činnosti příslušely zákonodárství zemskému,

2. aby zákonem byla upravena součinnost samosprávných sborů při záchraně památek a při řešení úkolů vlastivědných, zejmena též aby byly zorganisovány při samosprávných sborech komise k záchraně památek,

3. aby zákonem byl vývoz památek do ciziny zakázán a aby bylo pečováno o vrácení památek z českých zemí jinam odvezených zase na jich původní stanoviště,

4. aby byla zákonem upravena ochrana památek stavebních, zejména též aby přiměřeně byla doplněna ustanovení stavebního řádu a, pokud se týče, koncessí a přísného dohledu k prodeji a obchodu starožitnostmi, živnostenského řádu a ustanovení soukromoprávní o právu předkupním a o nabývání vlastnictví nálezem a vyvlastněním,

5. aby byla všeobecně a soustavně uspořádána svépomocná činnost sborů a spolků odborných i jednotlivců, zejména aby stanoven byl přesně místní i věcný rozsah působnosti museí všeobecných (zemských a krajinských) a zvláštních (průmyslových, umělecko-průmyslových a j.),

6. aby vypracovány byly vzorné stanovy a jednací i sbírkové řády museí krajinských i aby byla pořádána společná výroční statistika a zpráva o činnosti veškerých museí v zemích českých,

7. aby byl při museích zorganisován soustavný sběr a zpracovávání látky vlastivédné dle stejného tazatele všude, stále, soustavně, obezřele a znalecky zjišťované, i aby za mravní i hmotné účasti království a zemí, samosprávných sborů a vědeckých spolků a sdružení dle stejného podrobného programu byly vydávány o místopisných, starožitnických, dějepisných, národohospodářských a národopisných poměrech sborníky okresní, jež budou pak základem vlastivědy české,

8. aby tyto snahy šířeny byly přednáškami, brošurami, časopisectvem a výstavami a aby byly pořádány sjezdy českých museí a přátel vlastivědy československé.

Jsouce přesvědčeni, že musejní spolky a musea v zemích koruny české a všichni přátelé vlastivědy československé budou horlivě při řešení těchto úkolů kulturních spolupůsobiti, zmocňujeme *Společnost přátel starožitností českých v Praze*, aby usnesení tato provedla a aby příslušné žádosti, stanovy, řády vypracovala, další společnou činnost řídila a ve vhodné době opět sjezd musejní svolala.

Dáno v *Hoře Kutné* dne 28. srpna 1898.

Sjezd usnáší se, aby byla vydána zvláštní zpráva o sjezdu.

Jan Herain, starosta Společnosti přátel starožitností českých v Praze: Společnost přátel starožitností českých mileráda úkol jí sjezdem uložený přijímá, bude o jeho provedení pečovati a též zvláštní zprávu o sjezdu vydá.

„O záchraně stavitelských našich památek“ referoval P. Karel Vorlíček, předseda arch. sboru „Vocel“ v Kutné Hoře:

Když apoštolé slovanští Cyrill a Method národ český na Moravě a v Čechách z temnoty pohanské do ovčince Kristova uvedli, počali otcové naši první své svatyně stavěti slohem románským, který byl stavitelským slohem církve katolické v západních krajinách Evropy, a po němž následoval sloh přechodní, gotika, renaissance a barok.

Chrámy ve všech těchto slozích namnoze uměle zbudovanými poseli zbožní a důmyslní naši otcové milenou vlast, a nám je jakožto drahé dědictví přes nepřízeň věku odkázali. Věděli dobře, že umění jest vznešeným kazatelem božím, který káže velebnou řečí krásy, poslancem, jehož Bůh k člověku vysílá, aby jej ušlechtil a zdokonalil. Není tedy umění sobě samo účelem, nýbrž jest pomůckou obecně vzdělavatelnou. Každý kostel uměním svým musí vzdělávati. Církev pojala umění do služby víry ku mravní podpoře, ku poučení lidu.

Jsou-li památníkové starého umění českého vzácným dědictvím národa, dlužno poklad ten střežiti a opatrovati.

S plným uspokojením musíme doznati, že minula doba úpadku posvátného umění, že mnohé osady závodí, aby chrámy jejich byly před zkázou zachovány, aby zářily krásou barev, oltáře nádherou výzdoby, roucha bohoslužebná uměleckým vyšíváním; nicméně v mnohých osadách s obnovou vzácných památek z důvodů nepochopitelných otálejí, ač potřebných prostředků k tomu dosti po ruce mají.[1]) Ruce k dílu! vždyť doba přítomná není mrtva, ani nepřízniva snahám uměleckým.

Aby se tak ale všude stalo a všude usilovalo o náležité slušné zvelebení památek drahocenných, uvažujme: jakým způsobem má se díti správná obnova chrámů po stránce umělecké a finanční.

---

[1]) Tak v sousedstvu K. H. jest filiálka mající 258.000 zl. jmění — sama jest na spadnutí a far. chrám, ku které náleží, v bídném stavu.

Zákonodárství světské i církevní v tom souhlasí, aby obnovy památek uměleckých bez porušeuí původního rázu s požadavky přesného umění církevního se shodovaly, aby všeliká větší obnova řízena byla osobou jedině kompetentní, architektem umělcem v oboru tom osvědčeným.

Rozhodnutí tak vážnému, jež naplňuje zajisté každého přítele církevního umění potěšením, lze děkovati, že na mnohých místech zvelebily se svatyně Páně způsobem utěšeným a duchu umění křesťanského odpovídajícím.

Přistupuje k choulostivé otázce finanční, dovoluji si položiti otázku: I. jak se má provésti obnova farního chrámu s dostatek sešlého, který dostatečného jmění nemá, ale jest v kanonickém spojení s bohatým filialním kostelem?

Jistý farní chrám sešel tak, že nebezpečno bylo v něm dlíti, poněvadž okruží mohutných oken sesutím hrozilo.

K vyzvání duchovního správce patron shledl dotčený chrám a shledal, že chrám nalézá se ve velkém nebezpečí. Usneseno požádati c. k. okr. hejtmanství, by vyzvalo c. k. stavební úřad, by úředníkem svým bez odkladu dal dotyčný chrám ohledati a podal o něm dobré zdání. Ohledání úřední stalo se za přítomnosti patrona c. k. inženýrem, jenž ohledav bedlivě řečenou svatyni, protokolárně prohlásil, že zabezpečení chrámu po stránce stavební jest nevyhnutelné. Patron nechal ihned sdělati podrobné plány a rozpočty architektu umělci, jenž v krátké době plány a rozpočty na př. na 7988·03 zl. také předložil.

Jak má býti kryt náklad shora uvedený?

Tříletý výkaz o příjmech a vydáních zádušního jmění farního chrámu činil 1600 zl., úspory až do r. 1890. ve spořitelně z funeralií a nadac ukládané činily 1000 zl., celkem měl vlastního jmění 2600 zl. K ukrytí nedostávající se částky 5.398 zl. 3 kr. použito záduší fil. kostela, který jest v kanonickém svazku k farnímu chrámu. Dcera musí podporovat matku — zásada kanonická.[1])

---

[1]) Dle nesčíslných dvorních dekretů i dle rozhodnutí nejvyššího správního dvoru soudního jsou fil. kostely povinny v případě potřeby nemajetnému vlastnímu kostelu mateřskému přispívati ze svého jmění, což arciť státi se může definitivně, t. j. nikoliv jako záloha, neb jako příští pohledávka, aby z takových pochybných aktiv filiálky nemusily naposled ještě platit ekvivalent! Třeba však, aby ve smyslu místodržitelského vynesení z 20. července 1870. č. 18375 (sbírka normalií místodržitelských pro 1869. a 1870. č. 174 str. 82) k žádostem o úřední povolení k předsevzetí staveb a oprav vždy účetní výtah o jmění toho kterého kostela a s ním v kanonickém svazku se nalézajících fil. kostelů z posledního správního roku se připojil, jedná-li se o větší obnosy, které z kostelního jmění ve lhůtách zapravovati jest, má se přidati účetní výtah posledních tří let, a to i v případě, když kostel jen nepatrné jmění má neb passivní jest. Dále se zamlouvá, aby v případech, ve kterých výlohy na opravy kostela z kostelního jmění zapraviti jest, patronátní úřadové a správcové téhož kostelního jmění podávali zevrubně odůvodněné návrhy, jakým způsobem vydaje hraditi se mají zejména v tom směru, kterých částí jmění k naznačenému účelu použíti jest a jakým způsobem, jeví-li se nedostatek neb schodek, tento vyrovnati neb peníze zjednati se mají (srovnej výnos c k. místodržitelství dto 29./6. 97. č. 5597).

Průměrný přebytek jeho, jak tomu 3letý výkaz o řádných příjmech a vydáních nasvědčuje, páčí se ročně na 1600 zl. a jmění základní v posledních 5 letech ze 6600 zl. vzrostlo na 10.000 zl. Vezme-li se 3letý přebytek tento částkou 4800 zl. a z úspor ve spořitelně uložených 598 zl. 3 kr., máme částku potřebnou 5398 zl. 3 kr.

V tom smyslu podá se cestou konsistoře c. k. okresnímu hejtmanství žádost patronátního úřadu kolku prostá, v níž se po vylíčení stručných dějin chrámových označí nevyhnutelná potřeba obnovy dotčené svatyně, jak ji dle přílohy naznačil c. k. úřad stavební, a spolu způsob úhrady nákladu per 7998 zl. 3 kr., a to z vlastního jmění chrámu 2600 zl., ze záduší fil. chrámu, který se nalézá v kanonickém svazku s mateřským chrámem 5398 zl. 3 kr., i žádá se, by c. k. okr. hejtmanství tuto žádost vyšším instancím doporučilo a svolení bisk. konsistoře a c. k. místodržitelství v Praze naléhavě opravě far. chrámu dle tohoto návrhu vymohlo. Přiloží se plány a rozpočty a tříletý průměr o jmění farního chrámu i chrámu filialního. C. k. místodržitelství, smluviviši se o tom s bisk. konsistoří, žádost patronátního úřadu vyřídí a přičiní, aby patron veškeré práce na proslulé umělce a mistry zadal.

Až pak veškeré práce ukončeny a bezvadně přijaty budou, musí se v předložení veškerých spisů stavebních, kterým také kolaudační protokol se připojí, o povolení, aby náklad stavební vyplacen býti směl, zvláštní žádost podati.

Dle vynesení c. k. místodržitelského praesidia v Praze ze dne 2/11. 1865. č. 2938 a dle výnosu c. k. místodržitelství českého ze dne 20. července 1870. č. 18.375 jest postup při povolování stavebních oprav kostelních a farních následující: při výlohách až do 10 zl. 50 kr. sahajících mají patronátní úřadové spolu s duchovním správcem sami právo povolovací, při výlohách větších až do výše 500 zl. c. k. okr. hejtmanství společně s bisk. konsistoří, při výlohách přes 500 zl. až do 8000 zl. c. k místodržitelství společně s konsistoří a při vydáních přes 8000 zl. c. k. ministerstvo kultu a vyučování.

To vše platí arcit s podmínkou, že jest tu dostatečné záduší jmění vlastní. Není-li však dostatečného jmění zádušního a má-li se k účelům stavebním učiniti výpůjčka neb poskytnouti záloha z fil. kostela, pak třeba bezvýminečně si vymoci vyšší církevní i státní schválení.

II. Když farní chrám sešlý opravy nevyhnutelně potřebuje, ale nemá filialního chrámu, s nímž by byl v kanonickém spojení, ale na témž patronátě jest chrám se záduším bohatým, tu dle § 54. zákona ze dne 7. května 1874, může-li se dle toho, co z důchodů církevního jmění po mnohá léta přebude, s jistotou za to míti, že jmění k účelům církevním jmenovaného v plné míře nebude potřebí, tedy může státní správa záležitostí duchovních po vyslyšení ordinariatu nařídíti, aby část jmění, přiměřená tomu, co v průměru roční přebytek činí, obrátila se na jiné účely církevní, k jichž uhrazení dostatečného nadání není.

Nemluví tu tedy zákon o nějaké záloze, nýbrž připouští ihned definitivní odevzdání ohledně přibrání přebytků bohatých kostelních fondů k účelům kostelů chudších, jen když se tím neporuší vlastní závazky neb nadační povinnosti dotyčných kostelů.

Dle tohoto § 54. není intencí zákona, aby na jedné straně jmění zádušní až do báječné výše vyrůstalo, kdežto by naopak na druhé straně jiné církevní ústavy pro nedostatek vlastních prostředků úplnou braly záhubu.

Žádost budiž i tu vypravena s plány, rozpočty, tříletými výkazy obou chrámů po předchozím ohledání c. k. stav. úřadem a přivolením dotyčného beneficiata (§ 41 tohoto zákona z r. 1874.), jehož chrám k úhradě nákladu přispěti má.

III. Možno-li zálohy z compatronátního bohatého chrámu získati také některému filialnímu kostelu?

Není dle zákonů povinen ani patron ani osada, aby k zachování filial. kostelů přispívali. Filial. kostely nemají dle dvorního dekretu z 20. září 1824. žádného patrona a mají tudiž vydržovány býti buď z vlastních prostředků aneb od oněch, jimž na zachování takého kostela záleží; nařízení toto se nikde a nikdy tak přísně nebralo, a můžeme směle říci, že každý patron se povždy považoval a považuje za patrona nejen farních kostelů ale i všech filiálek přidělených, a dle toho se také vždy choval a o zachování jich pečoval — aspoň po stránce stavební. Nemá-li ale filialní chrám jmění a nemůže-li také patron při nejlepší vůli na ten čas ve prospěch téhož kostela nějakých obětí přinésti, nežádá ani zákon takového přetížení patronátních břemen, je-li na patronátě nějaký bohatý chrám; neboť dle § 54. zákona ze 7. května 1874, může-li se dle toho, co z důchodů církevního jmění po mnohá léta přebude, s jistotou míti za to, že jmění k účelům církevním jmenovaného v plné míře nebude potřebí, může státní správa záležitostí duchovních po vyslyšení ordinariatu nařídíti, aby část jmění, přiměřená tomu, co v poměru roční přebytek činí, obrátila se na jiné účely církevní, k jichž uhrazení není dostatečného nadání. Zmíněný § 54. nečiní rozdílu mezi chrámy farními a filialními a lze ho tudíž i zde k záchraně chrámů filialních použiti.

V žádosti budiž však předem *a)* prokázána umělecká cena téhož filialního kostela stavbou, dále budiž uvedeno, chová-li v sobě dotyčný filialní chrám poklady umění malířského, starožitné obrazy, umělecké práce řezbářské, sochařské a kovolitecké; *b)* jeho nezbytnost, jež plyne z přílišné vzdálenosti od farního chrámu, ze značné populace obce, v níž týž filialní kostel s vícetřídní školou se nalézá, dále z nadací a pobožností při témž chrámu založených. K ukrytí rozpočtu, jemuž základem bylo ohledání c. k. okresního stavebního úřadu, vyjmenuje se bohatý kostel (po případě dva, kdyby jich bylo k uhrazení většího nákladu) na témž patronátě se nalézající, z jehož 3letého výkazu o řádných příjmech a vydáních zádušního jmění tohoto kostela (na př. za r. 1895—97) vykáže se průměrný přebytek roční a vzrůst základního jmění v posledních pěti letech (1893—97).

Dejme tomu, že by rozpočet na úplnou nutnou opravu filialního kostela vyžadoval 5717 zl. 13 kr. a že by filialní kostel opravy nutně

potřebný měl vlastního jmění 317 zl. 13 kr. a že by roční přebytek dotyčného compatronátního chrámu činil 1800 zl.

Učinil by se tudíž v žádosti návrh, aby vypočtený náklad za nutné opravy řečeného chrámu per 5717 zl. 13 kr. zapraven byl:

1. z vlastního jmění kostela částkou 317 zl. 13 kr. (vybráním spořitelních vkladů vlastnokostelních koncem r. 1897. vykázaných);

2. aby k tomu se věnoval roční přebytek z příjmů kostela compatronátního (za rok 1895., 1896. a 1897.) v předpojaté částce 1800 zl. dle tříletého výkazu přiloženého, tudíž za 3 léta 5400 zl. tak že by tím celý náklad úplně kryt byl.

V žádosti budiž dále podotknuto, že se nedomáháme zálohy pro záduší opravy nutně potřebného kostela filialního, spočívá v tom, že jsme spravedlivi a líčíme věc tak upřímně, jak se v pravdě má, neboť § 50. zák. ze 7. května 1874. a ministerského nařízení z 9. srpna 1881. č. 11155 připouští poskytnutí zálohy. Jelikož však, jak z přiloženého výkazu vidno, kostel filialní má nepatrný jen přebytek příjmů ročních 50 zl., jichž snadno pro nezbytné menší stavební opravy spotřebuje, nelze tu vázati se a jistiti zúrokování a zpětplacení žádoucí zálohy, která by fond kostela compatronátního jen zbytečně tížila a aequivalentnímu poplatku podlehajíc zmíněnému kostelu ještě na škodu byla, nýbrž třeba nám domáhati se definitivního přikázání žádoucí podpory z bohatého compatronátního kostela na chudší oprav potřebný filialní chrám, jak § 54. zákona ze 7. května 1874. a dvorní dekrety z 15./3. 1787., 29./1. 1783. a 24./9. 1785. (Jakšova sbírka zák. III. pag. 404) připouštějí, jak to u všech větších patronátů jest obyčejem.

Dle § 54. zákona ze 7. května 1874. č. 50 ř. z. byla by pak c. k. místodržitelstvím pro království České schválena oprava filial. chrámu Páně na př. nákladem 9317 zl. 13 kr., který kryt byl dary ze záduší chrámů compatronátních: *a*) Matky Boží 6000 zl., *b*) Všech Svatých 3000 zl. a *c)* zádušním přebytkem na konci roku filialního sešlého chrámu 373 zl. 38 kr.

A když po provedené obnově pro mnohé vícepráce nepředvídatelné, jež jakmile se objevily, ihned c. k. stav. okr. úřadem protokolárně byly zjištěny a c. k. místodržitelství oznámeny byly, objevil se schodek 7859 zl. 97 kr., svolilo ministerstvo kultu a vyučování, aby k urovnání řečeného schodku přispěly záduší compatronátních filialních kostelů Matky Boží 6000 zl., Všech Svatých zbytkem 1859 zl. 97 kr.

IV. Konečně, když má se díti obnova farního chrámu sešlého, když není dostatečného zádušního jmění, ani filiálního kostela v kanonickém svazku stojícího ani bohatého nějakého kostela compatronátního, nezbývá, leč aby dle pravidel konkurrence stavební rozděleno bylo břemeno opravy (aneb stavby nové) na všecky, kdož dle církevních a státních zákonů povinni jsou přispěti, obzvláště jsou to obyvatelé katoličtí; a tu připadá náklad na stavební hmoty a práce řemeslnické jako tangenta patronátní na patrona, a náklad na nádennické a potažní práce jako

tangenta na přifařené katolického vyznání. (Nařízení dvorní kanceláře ze dne 24. června 1840. č. 19665.)

Dle stavebního návrhu c. k. okr. hejtmanství vyjedná záležitost stavební konkurrence, o níž se cestou instancí stane definitivní rozhodnutí.

Kdyby při stavebním nákladu 5000 zl. připadlo na patrona 3400 zl. a na osadníky 1600 zl. a výše přímých daní všech osadníků by činila 20.000 zl., tedy by připadlo na 1 zlatý přímých daní 8 kr. stavební konkurrence kostelní.

Při tom se však dovoluje, aby přifaření k úlevě konkurrence na příklad dovozy a přípřeže k takovéto stavbě potřebné mohli dodati in natura, t. j. aby cihly, kámen, vápno, písek atd. dovezli svými potahy. Konkurrenční příspěvky požívají dle zákona týchž zákonitých výhod jako daně samotny t. j. mohou v případě renitence c. k. okr. hejtmanstvím třebas exekucí vymoženy býti.

Je-li však přece nějakého, avšak ke krytí celkového nákladu nepostačitelného jmění (ať již vlastního, nebo z filiálky neb odjinud opatřeného), pak ona kvota, kterou kostelní jmění přispívá, poměrně se rozdělí na oba konkurrenční faktory, tak že stejnoměrně se uleví jak patronu, tak i přifařeným, ač-li ten neb onen konkurrenční faktor této poměrné slevy se nevzdá.

Kdyby stavba vypočtena byla na 5000 zl., z toho připadá na patrona 3400 zl. a na přifařené 1600 zl. Z kostelního jmění by se mohlo vzíti 2000 zl., tak že by 3000 zl. se musely hraditi zákonitou konkurrencí; v tomto případě by na patrona připadla úleva 1360 zl. a na přifařené 640 zl., tak že by z vlastních prostředků připláceli patron 2.040 zl. a přifaření 960 zl.

Nemám jiného přání, než abyste, slovutní pánové, archaeologové, sebrané tu zkušenosti laskavě přijali a jich používali na prospěch našich drahocenných památek, tu a tam při značném jmění zanedbaných, abyste budili a živili lásku k umění křesťanskému. A to bohdá se stane — vždyť láska k umění jest vynalezavá a neunavná, neodpočine, pokud nedocílila, po čem toužila. A tomu Zdař Bůh!

Jindř. Maštálka: Ač mnoho dobrých pokynů p. referent podal, přece není vskutku věc tak snadná, jak se zdá. Je-li patronát různý, jest naprosto nemožno §§ citovaných užiti. Namnoze neporozumění úředních orgánů řádné restauraci staveb překáží. Každé město nemá takové štěstí, aby v úřadech příslušných působily osoby, jež věci rozumějí. Bylo by záhodno, aby i archaeologické sbory měly vliv na opravu chrámu. Chci jen podotknouti, aby bylo působeno, by všickni inženýři i v tomto oboru více vzděláni byli.

Referent P. K. Vorlíček vysvětluje, že, byť by i inženýr stavbu provádějící nebyl odborníkem, přece budova nemůže býti opravou znešvařena, neboť při opravách vyžadujících vyššího nákladu než 500 zl. dozor vyšších instancí tomu brání. Referent nečiní zvláštního návrhu.

„O radě musejní“ referoval Kl. Čermák:

Zemská rada musejní byla by dle mého mínění sbor odborníků, kteří by se starali o řádné určování, ocenění památek zemských

a systematicky prováděli soupis památek starožitných i uměleckých v království Českém, v markrabství Moravském a vévodství Slezském. Táž rada pokládala by se za poradní sbor zemským výborem svolaný a jemu sloužící v otázkách odborných, zvolený však z odborníků jako zástupců zemského výboru, obchodní a živnostenské komory, musea umělecko-průmyslového, několika zástupců venkovskými musey zvolených. Jako zástupci povoláni by byli z české university, vysokých škol technických, c. k. konservator jako zástupce centrální komise a zástupce odborného časopisectva. Taký sbor odborníků zasedal by jednou v měsíci a pro naléhavé záležitosti měl by 5 stálých zástupců při zemském výboru účinkujících. Avšak předměty důležité, jako udělování zemských podpor, legitimování obchodníků dle zákona zemského, zkoušení a legitimování kustodů musejních a zámeckých, upozorňování majetníků museí, měst, okresů i vlády na záchranu památek ohrožených a zakupování drahocenných památek českých do ciziny zavlečených, zůstavilo by se radě musejní, která zvolila by si předsedu a jednatele a stála by ve stálém styku se zemským výborem. Rada musejní odměňovala by nezištné nálezce památek, najímala i na delší doby po způsobu hornickém důležitá naleziska starožitností, měla by zákonné právo předkupu, dostala by od vlády moc výkonnou a stálou podporu od státu i země, starala by se o vzdělání mladých odborníků v museologii, v preparování i zpracování nahromaděných materiálů v museích našich a doporučovala by je za kustody ku rovnání sbírek venkovských, stála by v přímém styku jednak se zemským výborem, jednak s výbory a kuratoriy musejními a podávala by roční zprávu s účtem sněmu zemskému.[1]) A protož sjezdu navrhuji:

Sjezd českých archaeologů a spolků musejních v Hoře Kutné 28. srpna 1898. uvažuje potřebu jednoty u věcech musejních a při ochraně památek starožitných a uměleckých ve vlasti naší nechť požádá velesl. sněm král. Českého, po případě markrabství Moravského a vévodství Slezského, aby povolal sbor odborníků v zemskou radu musejní na 3 leta z odborníků přímo zvolený a svěřoval jí záležitosti musejní ku prozkoumávání, k doporučování, a ku provedení.

Dr. Karel Chytil vyslovuje se proti návrhu tomuto zejména proto, že zástupcové jednotlivých korporací v mnohých případech, o nichž by měla rada musejní rozhodovati, museli by se dříve dohodnouti se svými mandanty, na př. zástupce umělecko-průmyslového musea s kuratoriem, a tak by se celé jednání stěžovalo a zdržovalo.

Dr. Karel V. Adámek žádá, aby návrh referentův byl zamítnut z důvodu Drem. Chytilem uvedeného, neboť by organisace tato byla velice těžkopádná a přímo bezvýsledná. Návrh referentův nepřihlíží k stávajícím poměrům různých oborů správy veřejné, ku rozsahu příslušnosti jednotlivých sborů a úřadů státních i samosprávných. Již výpočet zástupců není přiměřený a volba zavdala by podnět k mnohým konfliktům. Některé úkoly, na př. soupis památek, podniká Česká akademie pro vědy, slovesnost a umění, jiné úkoly řeší

[1]) Odůvodnění i návrh podán dle zápisků p. V. Jeníčka.

při zemském výboru království Českého zřízená historická komise a poradní komise v otázkách obnovy stavitelských památek a j. Přijetím návrhu referentova, jenž příčí se stanovisku, jež sjezd přijetím resoluce již zaujal, by se rozhodovalo o mnohých otázkách, o nichž náleží rozhodovati sněmům a zemským výborům. Společnost přátel starožitností českých má vykonati usnesenou resoluci, i bude tedy lépe, když elaborát Společnosti přátel starožitností českých o komisích zemských bude dán na program příštího sjezdu a tu o všech těchto otázkách se pojedná.

Předseda K. Adámek poukazuje též na některé další důvody proti zřízení nového sboru dle návrhu referentova i odůvodňuje, že jest účelněji působnost stávajících sborů a komisí rozšířiti nežli zase nové sbory zřizovati.

Ve shodě s referentem, jenž svůj návrh o musejní radě bere zpět, přijímá se návrh, by na příštím sjezdu se jednalo o organisaci a pokud se týče reorganisaci komisí zemských a okresních.

„O organisaci musejních spolků československých“ referoval Václav Vl. Jeníček:

Velectěné shromáždění! Veškeré snahy, ty všecky idee, za nimiž různé strany národů se ubírají, ty všecky tužby, jež mysl jednotlivců ovládají, vtěleny zříme ve společnostech, shromážděních, spolcích, jednotách a různých korporacích. V našich zemích československých v mnohá a v mnohá sdružení seskupili se jednotlivci stejného smýšlení — stejných tužeb. Tak stalo se, že veškerý veřejný život náš roztříštěn v různé strany a frakce, z nichž každá za svým cílem kráčí vzdělávajíc národa roli dědičnou! Tolik a tak přemnoho těch různých sdružení a spolků za nynější doby, že jich — prý — více než snah a práce! Avšak v té pestré směsici národních pracovníků znám zástup tiše pracujících bez průvodu hudby a zpěvu, mezi těmi četnými dělníky na národa roli dědičné znám dělníky pilné, již v klidu pracují, by odkryli trosky zašlé slávy národa a vlasti, by zachovali ty památky, jež ruce drahých předků našich zrobily, by zatemněný během dlouhých dob život národní obrodili, by ukázali, jak žili ti, již slávy národa dobyli a vlast krásami své práce ověnčili! K prvním harcovníkům v tomto oboru kulturní práce české pevně a platně druží se musejní spolky československé. Proto s důrazem poukazuji na činnost musejních spolků našich, na důležitost jich při práci nám společné.

Máme-li snadnější prací cíle své působnosti dosíci, musíme společnými silami pracovati, se sdružiti.

Organisace, sdružení musejních spolků československých jest již více než nutné a naléhavé, neboť veškeren veřejný život v tomto znamení kráčí: co jednotlivci úkolem nemožným, to snadno překonávají spolky ústřední, sdružené.

Proto my, znajíce rozhárané poměry našeho parlamentu, od něhož nemůžeme očekávati rychlého ani brzkého vyřízení požadavků našich, totiž zákonnitou ochranu našich památek, uvažujíce dále, že nemohly požadavky naše tam uplatněny býti, uznati musíme, že na nás

samých jest uplatniti přání svá dle možnosti a síly své, že opět jen svépomocí při práci pomáhati si musíme!

Nesmíme složiti ruce v klín. Nemohu déle o vadách naší činnosti se zmiňovati — podávám návrh:

Čeští archaeologové a zástupcové musejních spolků československých na sjezdu svém 28. srpna 1898. na Horách Kutných uznávají za nutnou organisaci musejních spolků československých, kteráž takto provésti se má:

Jako země koruny české jeden tvořily i tvoří celek, tak i národní život v zemích těch jedním směrem postupoval a postupuje, historie zemí československých jest jednou společnou historií. Proto právem musejní spolky v zemích koruny české stejnou činnost v zemích těch musí rozvinouti, soustavně při práci své postupovati. Musejní spolky československé buďtež dle jedněch stanov zřízeny a v jeden celek spojeny, a budiž v každém okresu v království Českém, markrabství Moravském i vévodství Slezském musejní spolek, jehož správě náleží museum okresní dle pravidel v I. resoluci vytčených sestavené.

Okresní musejní sbory celého kraje tvořte župu, jíž spravuje župní sbor musejní ze zástupců jednotlivých okresních musejních sborů sestavený, jenž by vedl celou organisací župy, měl v evidenci celý stav činnosti, staral se o další rozvoj, vydával sloučené výroční zprávy ze všech okresních musejních sborů.

Ze zástupců musejních sborů župních utvoř se musejní rada pro země koruny české, do níž povoláni buďte osvědčení archaeologové, umělci a historikové, a jež měj povinnosti obdobné jako župní sbory musejní a vydávej Věstník.

Města i okresy buďtež požádány o mravní i hmotnou podporu k této akci. Pečováno budiž o to, aby musea městská správě okresních musejních sborů svěřena byla.

K provedení téhož navrhuji 12členný organisační musejní výbor.

Dr. Jaromír Čelakovský navrhuje, by Společnost přátel starožitností českých, jež byla již pověřena úkolem provésti resoluci referentem o vlastivědné činnosti navrženou a sjezdem přijatou, též přání V. Jeníčkem vyslovená uvážila.

Po poznámkách předsedy a delegátů J. Heraina a P. K. Vorlíčka přijímá se návrh, by výbor Společnosti přátel starožitností českých přání referentova, pokud se s přijatou resolucí shodují, při vykonávání této resoluce uvážil a s výborem kutnohorského „Vocela“ a „Včely Čáslavské“ se poradil.

„O názvosloví v české archaeologii“ referoval Kl. Čermák:

Názvosloví v české archaeologii je velice různé. Jedni tak, druzí jinak tentýž předmět nazývají; na př. klín mlatem, mlat klínem bývá zván. I v tomto oboru potřebí jednoty. Navrhuji tudíž, aby zvolena byla 9členná komise z osvědčených praehistoriků, kteráž by sestavila jednotné názvosloví. Každý člen této komise napiš k vyobrazením předmětů praehistorických název, jenž vhodným se mu zdá a ten název,

jenž je více užíván, budiž přijat za jednotný všemi českými archaeology. Sestavil jsem vzor k oběžníku takovému a týž spolupracovníkům k prohlédnutí zde je vyložen.

Nemíním déle o důležitosti jednotných názvů praehistorických tuto se zmiňovati, ježto mnoho a mnoho o věci té napsáno i mluveno, avšak neuskutečněno. Račiž sl. shromáždění o návrhu mém rokování zahájiti.

Dr. Jaromír Čelakovský: Důležitost jednotného názvosloví sama sebou jest zřejma. Vzhledem k tomu, že referent již o věci uvažoval a návrhy názvů podal, budiž návrh na sestavení názvosloví jednotného přijat. Navrhuju, aby celou tuto záležitost „Včela Čáslavská“ ve shodě se zvolenými znalci a s „Vocelem“ a Společností přátel starožitností českých provedla.

Návrh referentův i Dra. Čelakovského byl přijat a do komise byli zvoleni: Dr. J. L. Píč, Kl. Čermák, Jar. Palliardi, Vlasta Havelkova, J. Leminger, Jos. A. Jíra a Dr. L. Niederle.

Kl. Čermák doporučuje, by se sjezd usnesl, kam má býti třetí československý sjezd svolán, i poukazuje na přání došlé z Olomouce.

Sjezd se usnáší, by třetí československý sjezd musejní byl konán v Olomouci a pověřuje Společnost přátel starožitností českých, by s kutnohorským „Vocelem“, „Včelou Čáslavskou“ a Vlasteneckým musejním spolkem olomouckým veškery přípravy vykonala.

Předseda K. Adámek: Denní pořádek jest vyčerpán. S potěšením mohu konstatovati, že průběh slavného sjezdu naplnil naše naděje, i doufáme, že se také podaří usnesení sjezdu za horlivé podpory rozhodujících činitelův, zvláště pak za součinnosti našich sborů samosprávných, odborných spolků a jednot provésti. Netajím se tím, že při tom bude překonávati veliké skutečné i uměle nastražené překážky. Zkušenost učí, že se u nás při řešení těchto úkolů dosud nedostávalo dobré vůle a potřebné energie.

Jakých námitek jsme museli slyšeti na příklad proti žádané zápovědi vývozu památek do ciziny?! — Bylo dovozováno, že tomu překáží občanský zákon, tržní smlouvy atd. A ejhle, Bosna a Hercegovina — jest spravována Rakouskem, náleží k našemu celnímu území, a vývoz historických památek z těchto zemí jest již nařízením bosenské vlády (zák. ze 27. června 1892. č. 50243) zakázán.

Podobný zákaz platí také v Turecku. — Tak i v tomto oboru Rakousko na konci XIX. století za Bosnou a za Tureckem pokulhává a také při ochraňování památek již Uhry předstiženo bylo.

Slavným sjezdem přijatá resoluce stane se pevným základem této důležité akce, jejíž řízení jest vloženo do rukou Společnosti přátel starožitností českých v Praze, kteráž při nadšené energii, s níž se řešení svých vážných úkolů ujímá, zajisté také k provádění těchto usnesení přistoupí s nejlepší vůlí a vytrvalostí.

Zavíraje tento sjezd, provolávám příštímu sjezdu v Olomouci z plna srdce „Na zdar!“ —

Po sjezdu byl prohlédnut Vlašský dvůr, načež přítomní súčastnili se hostiny v Lorci, při níž přečteny byly telegramy a pozdravy sjezdu došlé, a proneseny byly přípitky přísedícím zemského výboru K. Adámkem obci Kutné Hoře, jež s příkladnou obětavostí a energií ujala se záchrany svých památek, a starostou města J. Macháčkem, jenž vzpomenuv zásluh, jichž si přísedící zemského výboru K. Adámek v této činnosti získal, prohlásil, že Kutná Hora bude pečovati, aby i ostatní památky místní byly zachovány a obnoveny.

Sjezdu súčastnilo se na 200 osob: poslanci K. Adámek (zástupce zemského výboru), Dr. Jaromír Čelakovský (zástupce Musea království Českého), Jindř. Maštálka a Dr. B. rytíř Plaček, zástupcové archaeologické komise České Akademie, Společnosti přátel starožitností českých (starosta Jan Herain a zapisovatel J. U. C. Fr. Zumau), Národopisné společnosti československé, musea umělecko-průmyslového, československého musea národopisného, museí a musejních spolků v Brně, Olomouci, Telči, Jičíně, Hradci Králové, Poličce, Humpolci, Soběslavi, Litomyšli, Hlinsku, Mělníce, Hořicích, Kutné Hoře, Pardubicích, Chrudimě, Čáslavě, Kolíně, Rychnově n. Kn., Nymburce, zástupcové různých jiných korporací a přátelé vlastivědy české z Českých Budějovic, Uherského Hradiště, Vranova, Radimě, Litoměřic, Libice, Přelouče, Jičína, Chrudimě a j. Pozdravné přípisy došly od Umělecké besedy v Praze, rady města Krakova a j., telegramy z Brna, Korčuly, Klatov, Bělohradu, Náchoda, Vysoké, Vídně, Potštýna, Horažďovic a j.

O středověkých pečetech.

Vojt. Král z Dobré Vody.

(Pokračování.)

Pečeti Karla IV., jako markraběte, krále českého, císaře římského.

Karel IV. narodil se r. 1316. jako třetí dítě krále Jana a Elišky Přemyslovny. Pokřtěn byl na jméno Václava. V 7 letech odvezen byl do Paříže na vychování k tetě své Marii, královně francouzské. Okolnost ta pro Čechy blaze se vydařila. Ve Francii kralevic přijal jméno Karel.

Roku 1331. král Jan učinil syna svého správcem držav svých italských, a když je ztratil, povolal Karla za vladaře zemí českých s titulem markraběcím r. 1333.—35. Od r. 1337. Karel byl pak trvalým spoluvladařem otcovým.

Společně s otcem markrabí vymohl r. 1344. na papeži, někdy vychovateli svém, povýšení biskupství pražského na arcibiskupství a na pamět skutku toho založili chrám svatovítský. Potom za rozporu papeže s císařem Ludvíkem, nepřítelem rodu lucemburského, Karel

zvolen jest 11. července 1346. za krále římského. O šest neděl později padl otec jeho v bitvě u Kreščak.

Karel nyní nastoupil dědictví své. Roku 1347., 2. září dal korunovati se na království České, v červenci r. 1349. na království německé v Cáchách, r. 1355. v Miláně korunou lombardskou a v Římě na císařství římské.

Ač Karel o všechny země staral se, největší péčí oddal se zvelebení koruny české. Rozšířil ji o 2 poslední vévodství slezská, r. 1364. o Lužici Dolní, r. 1373. o Branibory. Všecky ty země (kromě Bra-

Obr. 42. Pečet kraleviče a markrabí Karla.

nibor) sloučil v jediný, nerozdílný státní celek. Postavení svého pak jako panovník římský užil ku prospěchu koruny české, zjednav a pojistiv jí samostatnost proti říši německé. O blahé vládě jeho, zlaté doby dějin českých, rozkvětu věd a umění, netřeba šířiti se.

Ženat byl čtyřikráte: s Blankou z Valois († 1342.), Annou Falckou († 1353.), Annou Svídnickou († 1362.), Eliškou Pomořskou, jež jej přežila. Z třetí choti narodil se mu r. 1361. syn Václav (již druhý, první † v dětství), dědic trůnu, jemuž Karel r. 1376. zjednal i korunu německou.

Moravu za Karla spravoval dědičně bratr jeho Jan Jindřich úmluvou od r. 1349., nejspíše dle slibu nebožtíka otce jich. Václav IV.

Obr. 43. Pečet Karla IV. (Majestát.)

měl býti králem českým a přímým držitelem Čech, Slezska, Dolní Lužice a Budišínska, mladší bratří jeho, rození z Elišky Pomořské, měli jej poslouchati, Sigmund dostal Branibory, Jan Zhořelecko. Dcera Karlova Kateřina vdána jest za Rudolfa IV. Rakouského, s nímž Karel r. 1364. zavřel smlouvu o vzájemném dědění. Druhou dceru vdal císař za krále anglického Richarda.

Skonal Otec vlasti 29. listopadu 1378.

Pečet obr. 42. s opisem KAROLUS · PMOGIT · (primogenitus) REGIS·BOEMIE·MARCHIO MORAUIE jest jednostranná. Spadá do času, kdy Karel po svém návratu do Čech od otce jmenován byl markrabím moravským a spoluvladařil. Celkem podobá se menší pečeti otcově (obr. č. 4. na str. 19.) až na štít, v jehož 1. poli český lev, v 2. a 3. lev lucemburský a ve 4. moravská orlice se nalézá. Podobně jest ozdobena přední a zadní část kropíře. Na obou pečetech zříti jest koně s jezdcem obrácena na levo (heraldicky), což poukazuje na dobu před korunováním.

Obr. 44. **Pečet Karla IV.** (Majestát.)

Obr. 45. **Sekret Karla IV. na zadní straně majestátu.**

Jako římský král, potom jako císař Karel užíval pečetí zobrazených pod č. 43. a 44. Obě jsou jednostranné (majestáty).

Na první čteš opis: † KAROLVS·DEI·GRACIA ROMANORVM REX·SEMPER·AVGVSTVS·ET BOEMIE·REX.

Druhá jest opatřena legendou: Karolus Quartus Diuina Fauente Clementia Romanor Imperator Semper Auguſtus Et Boemie Rex.

Obr. 46. a 47. Zlatá bulla na zakládající listině pražské university ze 7. dubna 1348.

Na obou těchto pečetech není jiné heraldické výzdoby kromě štítů s říšským orlem a českým lvem. Na pečeti císařské každý štít držen jest orlem.

Zadní strana obojich majestátů opatřena byla menší pečetí, sekrytem (obr. č. 45.), na němž viděti přirozenou orlici. Opis zní: † IVSTE·IVDICATE·FILII·HOMINVM.

Obrazec č. 46. a 47. zpodobuje líc a rub zlaté bully, která přivěsena jest zakládací listině české university ze dne 7. dubna 1348.

Na líci viděti podobu Karlovu, tak jako na svrchupsaných majestátech č. 46. a 47. Opis zní: † KAROLVS DEI·GRA·ROMA-NOR·REX·SEMP·AVGVSTVS (uvnitř:) ET·REX BOEMIE.

Na rubu zobrazen jest chrám o lomenici a dvou věžích, v jehož portále čte se: AUREA ROMA. Opis na rubu zní: ROMA·CAPVT

Obr. 48. Pečet Anny Svídnické, třetí manželky Karla IV. z r. 1361.

MVNDI · REGIT · ORBIS · FRENA · ROTVNDI. Heraldické ozdoby vůbec není.

Pečet obr. č. 48. s pěknou orlicí v šestiobloukovém kruhu náleží třetí manželce Karlově Anně Svídnické, matce Václava IV.

Uspořádání jest ladno a provedení vkusno. Opis zní: † ANNA DIVINA · FAVETE · CLEMECIA ROMANOR IMPETX SEMP. AGTA LVCE DVCI.

Originál z r. 1361. uložen jest v archivu zemském.

(Pokračování.)

Dědičné rychty na panství Polenském a Přibyslavském r. 1636.

Ant. Tomíček.

Všecky svobodné rychty v tomto kraji Čech vznikly asi při kolonisaci, a ani jediná není, myslím, zbytek svobodných zemanských sídel. — Jsou všecky ponejvíce z rozkvětu kolonisace, nejspíše ze 13. století.

Maje po ruce specielní urbář, psaný před rokem 1636., a později doplňovaný (viz Český Lid VII. 359), mohu o nich povědĕti následující:

1. V Záborné byl rychtářem Matouš, po válce třicetileté Šimon. Měl grunt s koňmi a rychtu výsadní. Platu pánu žádného nedával, též robot nečinil, jen za úmrť osvobozenou platil o sv. Jiří a svatém Havle po 45 groších. V téže vsi byl také Matouš Dvořák, po něm Václav. Měl grunt s koňmi a platil jen za chování koně pololetně po 45 groších. Robotami žádnými pánu povinen nebyl, pouze za úmrť osvobozenou platil půlletně po 15 groších.

2. V Kamenné byl Jiřík rychtář, po něm Mates, na rychtě výsadní s koňmi. Platili úroku sv. Jirského 15 gr. 4 d., Havelského tolikéž, slepice úroční dávali $^1/_2$ a robotou žennou byli povinni jeden den. Za úmrť po 30 gr. se platilo.

3. V Horní Věžnici rychtářoval Michal, později Pavel; měl grunt s koňmi a rychtu výsadní a platil úroku o sv. Jiří a sv. Havle po 26 groších, 1 d., za odúmrť v tytéž časy po 35 groších.

4. V Bukové Bartoň a po něm Štěpán měl rychtu svobodnou a k ní půl druhého lánu rolí. Úrok platil jen z kopanin po 6 groších, za úmrť po 35 z jara a na podzim.

5. V Nížkově byl rychtářem Jeroným, po něm Mates. Rychta byla výsadní: „Kdykoliv však přijedou k němu s panskými koňmi z Polné, má jim dáti sena, a přijedou-li holomci ze zámku, má jim dáti jísti a píti.“ Úroku platil z pustiny po 19 gr., platu Jakubského peněz robotních $7^1/_2$ gr., slepic úročních dával tři kusy a za úmrť po 40 groších.

6. Ve Velké Losenici měli rychtáře Havla, po něm byl Jiřík Rosický. Rychta byla výsadní a platil z ní úroků po 10 gr., více z lánu rolí postoupených od mlýna panského prostředního 1 kopu $5^1/_2$ groše pololetně, za úmrť pak po 40 groších.

7. V Poděšíně měl rychtu výsadní Petr, po něm Eliáš rychtář. Úroku dával po 12 gr. $2^1/_2$ d., za úmrť po 40 groších.

8. V Brzkově držel rychtu výsadní Vít, po něm Urban rychtář. Úrok platil toliko ze mlýna po 3 groších, za odúmrť po 40.

9. V Hrbově byl rychtářem Bartoň, po něm Jiřík. „Má rychtu výsadní a svobodnou, pánu neplatí nic, za úmrť po 40 groších,“ praví urbář. — V téže vsi byl také Dvořák Mikuláš, po něm Pavel; ten „platí toliko za chování koně po 45 groších, robotami žádnými povinen není“; za úmrť po 20 groších dával.

10. V Malé Losenici měl rychtu svobodnou s dvěma lány rolí Matěj rychtář, po něm Marek. Úroku dával po 21 gr., za úmrť po 30 groších.

11. V Modlíkově Valenta rychtář, a po něm Mikoláš, měl výsadní rychtu, z níž neplatil nic. Za úmrť osvobozenou po 40 gr.

12. V Šumfeldě byl rychtářem Burgan, po něm Vondra, pak Martin Strašil. Rychta byla svobodná s dvěma lány rolí. Neplatilo se z toho nic, za úmrť po 45 groších.

13. V Pořežíně nebyl sice rychtář dědičný, ale hamfešt měl mistr Endrle hamerník, po něm mistr Melichar, na grunt s koňmi;

robotami povinen nebyl, ale dával o sv. Jakubě robotních peněz 7½ groše, úroku po 15 groších a za úmrť tolikéž.

14. Ve Ždirci byl rychtářem Jan, po něm Jíra, na rychtě výsadní, z níž nic neplatil, než jen za úmrť osvobozenou po 35 gr.

Podrobná data o vsech: Nové Dvory, Rosička, Volešná, Sázava, Poříč, Jabloná Německá a Česká, Dobrá a Hříště chybí.

Ostatní rychtáři byli od vrchnosti libovolně ustanovováni a za to od povinností robotních a jiných platů, jako jinde, osvobozeni nebyli; ovšem nebylo toho mnoho, zejména v některých vsech.

Srovnej časopis Společnosti přátel starožitností českých IV. 127, z něhož je vidno, oč byly poměry horší, než půldruhého sta let před tím.

Různé zprávy.

Náhrobní nápis posledního Švamberka. Rodina Švamberků rozdělila se na několik větví. Poslední Švamberk z rodu, který měl Orlík a Kestřany, Jan Vilém ze Švamberka zemřel 6. června 1651., a záhy po něm zemřela i manželka jeho Johanka rozená Trčková z Lípy (6. října 1651.). Zůstavil dvě dcery, z nichž Anna Evsebie provdaná byla za Leonharta Oldřicha Harracha, a druhá za hraběte Zikmunda Fridricha Goetze, kteří o dědictví, jehož ovšem mnoho nebylo, se rozdělili. Kde poslední Švamberk jest pochován, nevíme, snad na Orlíku nebo v Kestřanech. Náhrobní jeho nápis zní:

Piis manibus

Ill. D. D. Joannis Wilhelmi a Swanberg, D. in Kestrzan, Augest et Chrast, vita functi A. 1651. Juni 6. nec non conjugis Suae Illusmae D Joannae, natae comitissae Terzkovianae â Lipa, vita functae A. D. 1651. Octobris 6. cumque eodem hac in aede S. Crucis una sepultae.

Epitaphium.

Quisquis es, ac istam perlustras forte tabellam,
Wilhelmi â Swanberg, stemma Joannis habes.
Stemma sibi est cygnus, nam cygni fata subivit,
dum se Carlinis bis recrearet aquis.
Nec multum conjunx voluit superesse mariti,
mortis quin moriens assequeretur herum.
Dicta Joanna fuit quondam sociata Joanni,
sed jam plus moriens associata viro est.
Ergo hoc membra loco bene sunt unita duorum
quae fuerant clari foedere juncta thori.
Quiescant et vivant aeternum.

Pán ze Švamberka byl muž, který hudbu nad jiné miloval a mnoho hudebních skladeb sobě přepsati dal.

Sdělujeme seznam hudebnin, které M. Mathaeus Planinšek, S. C. M. imperatricis Eleonorae musicus přepsal a za něž mu Nicolaus Adriani, kapelník dvorský a hudební skladatel celkem 65 zl. vyplatil:

Missa vivorum 6 voci et 6 stromenti 4 fl. 30 k., Missa sancti Leopoldi 8 voci et 6 stromenti 4 fl. 30 k., Missa Pasca 8 voci et stromenti 4 fl. 30 k., Missa solemnis. Missa Ascensionis 8 voci et 6 stromenti 4 fl. 30 k, Missa Imperatoris 6 voci un violino 4 fl., Missa Ferdinandi 4 voci 2 violini 3 k., Missa s. Andraeae 6 voci 6 stromenti 4 fl. 30 k., Missa Zamponi 6 voci 6 stromenti

4 fl. 30 k., Missa Rosa mistica 5 voci 5 stromenti 4 fl. 30 k., Missa s. Hieronimi 4 voci et 4 stromenti 3 fl., Missa in tripola 5 voci et 5 ripieni 3 fl, Missa pacis 4 voci et 4 ripieni 3 fl., Mutetto dextera Domini 8 voci et 6 stromenti 1 fl., Mutetto Sancti mei 5 voci et 8 stromenti 1 fl., Congaudete 6 voci et 6 stromenti 1 fl., Ain Taffelstuckh 5 voci et 5 stromenti et 5 ripieni 1 fl., Missa 4 voci et 4 stromenti et 4 ripieni 3 fl., Missa s. Nicolai 4 voci et 6 stromenti 3 fl., Missa sanctae Mariae Assumptionis 4 voci et 5 stromenti et 4 ripieni 3 fl.

Sděluje z Harrachovského archivu *F. Menčík.*

Emigrace česká z Nymburka nad Labem v třicetileté válce.[1]) V knihách městských nachází se »seznam domův, z kterých sousedé pro náboženství odešli«, a jest následující:

Ve čtvrti zálabské: Dům Jiříka Ronšperského — na větším díle jest roznesen. — Dům Kateřiny Boleslavské — sirotek branský a Jan Pšenička mají na něm spravedlnost. — Dům Lidmily Kašperské — sestra její v něm byt má a z něho kontribuci platí. — Dům Jeronýma Horáčka — nájemník v něm Jiří Zvoníček. — Dům Matěje Vyskočila.

Ve čtvrti svatojirské: Dům Václava Třeštíka — jsou sirotci, jich poručník Václav Piskolhotský. — Dům Jiříka Čeyky — p. literáti mají na něm skoupené peníze.

Ve čtvrti velelibské: Dům Anny Jarošové s dědičem a dům Kašpara Zámečníka — odevzdány k obci. — Dům sirotkův Knauerovských — nájemník v něm. — Dům Tomáše Pokorného. — Dům Václava Janouška — Marta Velimská koupila jej na syna. — Dům Anny Slanské — nacházejí se malí sirotkové, poručníci jich Václav Táborský a Jan Bytovec. — Dům Václava Žaluda. — Dům Ondřeje Thobaeusa — zřízeno v plnosti rady mandatario. — Dům Anny Pormannové spáleniště — jsou sirotci. — Dům Simeona Šuda. — Dva dvorce po neb. Petru Labounském, o něž soud jest.

Ve čtvrti bobnické: Dům Jana Poláčka s dvorcem sbořeným a něco rolmi — vzal to p. Pavel Herink. — Dům Matěje Vilímovského. — Dům Řehoře Šolce. — Dům Jiříka Růžovského — literáti mají k němu právo. — Dům Jakuba Zelenky na podezdi. — Dům Víta Labounského — postoupil skrze psaní úřadu práva svého Majdaleně Homolkové z Brodu Českého — Dům apatykářovský — v něm čtyři podruzi. — Dům Jana Sobotky se zahradou a dědinou. — Dům Daniele Hajkera — p. literáti mají na něm peníze s dvorem a dědinou. — Dům Jakuba Procházky. — Dům Joachima Hajkera, dům a dvůr — v něm jsou dva podruzi. — Chalupa kovářská na předměstí bobnickém. — Dědina Jiříka Zarukače, již jest 7 kop 13 záhonů za 250 kop koupená, kterouž JMCé. p. rychtář k ruce JMCé. ujímá, v neděli se ohlásil.

Z tohoto seznamu viděti, že 31 sousedů nymburských, z větší části bohatých a vzdělaných, vystěhovalo se do ciziny. (Ondřej Thobaeus na příklad byl jedním z předních měšťanů v Nymburce. Roku 1620. uvádějí jej knihy městské jakožto primatora, správce důchodů z dvorů městských Bílého a Šlotavy. — Mimo to byl i starším latinského kůru literátského — kterýž vedle dosavadního českého roku 1600. byl zřízen — a dle poznámky Dra. Dlabače i básníkem.) Útočištěm vystěhovalých byla ponejvíce Žitava.[2]) *Jan Emler.*

---

[1]) Příspěvku tomuto základem jsou zápisky † MUDr. Jana Dlabače, prakt. lékaře v Nymburce, jenž v prázdných chvílích zapisoval »příběhy kr. m. Nymburka « i dřívější dle starých knih městských i novější, jež sám byl zažil a jsa pozorovatelem nad jiné bystrým, jasně posoudil.

[2]) Jak Nymburk i na dále ještě scházel, vidno z okolnosti té, že (maje r. 1610 280 domů) r. 1654. vykazuje jen 110 domů, 1 pustý a 105 do gruntů zbořených, z nichž jen místa zbyla (Dvorský, ČČM, 1882., str. 67.).

Literatura.

Věstník Matice opavské. Ročník 1897. čís. 7. V. Hauer. Křestní jména na Pasovsku mezi l. 1633.—1745. — J. Zukal. Z nejstarších matrik opavských. — R. Parma. Soupis osad, samot, tratí ze západního Slezska. — J. Vyhlídal. Z pověr a zvyků lidu slezského. — Z dávnověkosti Těšína. Památky cechu kožešnického. — A. Landsfeld. Archiv musea Seršníkova v Těšíně. (Dokončení.) — Drobnosti: *a*) Z archivu p. Matyáše Dominackého z Karlsbrunnu od J. Z. *b*) Ze života Jošta z Rožmberka (1430.—1467.) biskupa vratislavského. H. Gross. *c*) Nález mince. Ant. Otahal. *d*) Vykopávky. Ant. Otahal. Mužové o Slezsko zasloužilí: 1. J. E. Tvrdý. 2. J. Ježíšek. 3. O. Cinciala. 4 K. J. Bukovanský. 5. K. Tomášek. 6. Dr. Ant. Weltzel. 7. Tomáš Šmýd. 8. Ant Petr. — J. V. Lidoví básníci slezští. — Písemnictví ku Slezsku se odnášející. — Přehledy kulturní (Vydavatelstva knih a časopisů. II. Školy.) — Spolky. — Zprávy o došlých nás spisech. — Zprávy Matice opavské I. jednatelská. II. pokladniční. — Noví členové. — Různé zprávy.

Zpráva musej. společnosti pro okres humpolecký 1896. až 1897. Humpolec 1898. Obsahuje: Dva listy K. Havlíčka Borovského z r. 1839. z orig. musejních (Morici Příborskému). — Mančal. Lidové podání z okresu humpoleckého. Bájesloví: Čert, ďábel, rarach, diblík, radášek, šotek, dupálek, jiskrák, poledníček, holoťata, nemodlenec, drak, bacalíšek, hastrman, ohnivý a starý maž, skalní duch, světýlka, hejkadla. — Zprávy o valných hromadách, jednatelská, pokladní.

Zpráva kuratoria prům. musea v Chrudimi. 1898. O krocích ke stavbě nového musea, vzrostu sbírek, jež čítají as 3200 čísel, knihovně (523 sv.) a sbírce předloh (8000 listů), stavbě musea, přednáškách (5), publikacích. Souček. O strojích obuvnických. — Chytil. Český gradual literátů chrudimských z doby kol r. 1570. Byly to: O výstavách (nástrojů obuvnických, truhlářských, šicích strojů obuvn., plakátů Muchových), o činnosti mus. kanceláře a fotogr. laboratoře, o činnosti odboru historického, archivu (spořádali privilegia). — Veř. čítárna, dary, správa, členové.

Lud. Organ towarzystwa ludoznawczego we Lwowie. Red. Dr. Antonín Kalina. Roč. IV., sv. 1—3. St. Zdziarski. Pierwiastek ludowy w poezyi A. Mickiewicza — Dr. K. J. Gorzycki. Antropologia rasowa. — S. Udziela. Bajki i opowiadania ludu krakowskiego. — Fr. Rawita Gawroński. Szczedrówki z Tarnawy. — W. Służewski. Powinszowanie na nowy rok w Buczaczu. — L. Młynek. Życie sierskich pasterzy przed 20 laty. — S. Udziela. Hagada. — Ant. Siewiński. Bajka o ciekawej babie. — Týž. Bajka o pastuszku. — Magierowski. Słowniczek gwary ludowej w ziemi sanockiej. — Dr. Fr. Krček. Sobótka w Galicyi. — Rozmaitości. A. B Füllbier. Piosnki Jabłonkowskie. — Dr. M. Allerhand. Przysięga kobiety ciężarnej u Żydów. — Al. Koch. Poświęcanie pól — Dr. Fr. Krček. Pisanki w Galicyi. — Rozbiory i sprawozdania. Sprawy Towarzystwa

Wiadomości numizmatyczno-archeologiczne. Red. Vl. Bartynowski, Kraków. Tom III. 1897., 3—4 Kostrzebski. Niektóre wiadomości o mennicach koronych za Jana Kazimierza. — Týž. Uwagi nad wykopaliskami monet z X. i początku XI. w. znajdowanych w Polsce. — Chmiel A. Materyały sfragistyczne. — Koehler. Groty z skrzydełkami. — Kopera. Monety rzymskie znalezione na naszych ziemiach. — Týž. Nieznany medal z napoleońskich czasów. — Chmiel. Pieczęć sądu komisarskiego sześciu miast. — Kopera. Nieznana autobiografia Cyp. Norwida. — Cercha. Głowa św. Jana Chrzc. (miniatura z r. 1534.). — Nekrology. Kronika. Zprávy.

Lud białoruski na rusi litewskiej. Materyały do etnografii słowiańskiej zgromadzone w letach 1877.—1891. Fedoronski Michal. Wyd. antropolog. komisii akademii umiejętnosći w Krakowie. Tom. I. 1897. Wiara, wierzenia i przesądy ludu z okolie Wołkowyska, Honima, Lidy i Sokólki. Str. 462 a rejstřík

Autor sebral zde 2827 rozmanitých zpráv, podávajících zajímavý a podrobný vzhled do lidových názorů lidu běloruského. Zapisoval přímo z úst

lidu. Zvídáme o představách, o Bohu, svatých i ďáblu, pak přežitky pohanství o duších škodných i dobrých, zbytky mythů, o bytostech vodních, bohatýrech a potvorách, o zosobněných ponětích — II. kn. Příroda; obsahuje sbírku zdání o světě, zjevech přírodních, zemi, kamenech, rostlinách, zvířatech, o člověku, duši jeho, životě vezdejším i zásvětném. — III. kn. Kultura; zahrnuje jevy náboženské, morálku, úctu vyšších bytostí, obyčeje a zaměstnání lidu, lov, rybářství, pastýřství, drůbežnictví, včelařství, o lid. stavbách, zemědělství, zahradnictví, o ženině hospodářství, o lécích a lékovadlech při nemocích člověka i dobytka. Seznam léčivých bylin.

Glasnik zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini. Red. Kosta Hörmann. IX. 1897. 2—4. Thalloczy. Kdy a jak stal se Hrvoje velkým vévodou bosenským. — beg Defterdarović. Staré listiny rodu Resulbegovićů (se 3 tab. a 4 obr.). — Patsch. Nové památky z Županjce-Delminia (23 obr.). — Kaer. První bronzové naleziště v Dalmacii (18 obr.). — Fiala. Nekropole hrobová u Sansk. Mosta (4 tab., 44 obr.). — Vuletić-Vukasović. List erbovní Fridricha Weschlera. — Thalloczy. Histor. bádání o rodech gorických a vodických knížat (s 13 obr, pečetí a j.). — beg Bašagić. Nejstarší ferman bega Čengiće (s tab.). — Celestin. Nález zlatých mincí u Oseku (se 2 obr.). — Patsch. Drobné římské nálezy a objevy. — Fiala. Výsledky prokopávání předhistorických mohyl v jihových. Bosně r. 1897. (s tab. 75 obr.) — Patsch. Mithraeum (chrám Mithrův) u Konjice (3 tab, 19 obr.). — Fiala Několik řeckých přilb, nalezených v Bosně a Hercegovině. — Patsch. Dacia i Dalmacie. — Fiala. Archaeol. lístky z Bosny a Hercegoviny.

X. 1898. 1 † Franjo Fiala. — Lilek. Ženitba i vdavky v Bosně a Hercegovině. — Celestin. Popis některých bosenskýoh mincí.

Nachrichten über deutsche Alterthumsfunde. Red. Virchow und Voss. Berlin 1898. IX. 1—2. Germanische Begräbniss-Stätten am Niederrhein — Ausgrabungen auf der Iddelsfelder Hardt. — Die Franzosen- oder Schweden-Schanze bei Bornim (Brandenburg). — Eine steinzeitliche Wohnstätte auf Rügen. — Hügelgräber bei der Hell-Mühle (Kr. Ober-Barnim). — Bronze-Depôtfund von Hanshagen (Pommern) — Spätneolithische Gräber bei Rottleben am Kyffhäuser. — Das Urnenfeld am Rothpfahl-Berg bei Tempelfelde (Kr. Ob. Barnim). — Urnengräber mit Steineinsetzungen bei Eichstedt (Stendal). — Ein zweites slavisches Gräberfeld in Grutschno (Westpreussen).

Ze Společnosti přátel starožitností českých v Praze.

Zpráva správce sbírek za r. 1897. (Přednesena na valné schůzi 27. března 1898.) Valnou schůzí 21. března 1897. byl jsem zvolen správcem sbírek na místě p. Jana Soukupa, jenž vzdal se funkce, byv povolán za professora na venek. Ku převzetí sbírek došlo teprve v srpnu roku 1897., kdy pan předchůdce byl v Praze. Sbírky nebyly úplně sepsány; byly dosud zabaleny tak, jak převezeny z dřívějších místností na Malém náměstí. Opatřil jsem jednotlivé předměty lístky s udáním naleziště dle sdělení p. prof. Soukupa a zapsal jsem je do zvláštního prozatímného seznamu. Ku podrobnému seznamenání nemohl jsem do dnes přikročiti jednak proto, že jsem dosud neobdržel starého seznamu od p. předchůdce, jednak proto, že nám stále hrozilo stěhování. Rozhojnění sbírek v minulém roce nebylo valné. Ku věcem předhistorickým přibyly darem p. Václava Zajíce, kníž. adjunkta v Bilině, střepy popelnicové z doby římského císařství, nalezené v Bilině.

Ku sbírce numismatické daroval p. Ant. Masák, učitel ve Vysočanech, 14 různých penízů z doby Ferdinanda I. až Františka I., 1 malý peníz císaře Konstantina, 2 peníze hrací a 1 památní medailli z r. 1863.

Oddílu věcí různých daroval p. B. Paděra, ředitel cukrovaru v Trmici, zlatnické vážky v dřevěném pouzdře s mosazným závažím. — V září 1897. sdělil se mnou jednatel p. Černý zprávu p. Václ. Zajíce, kníž. adjunkta v Bílině, o předhistorických hrobech s kostrami i nádobami, jež byly objeveny kopáním. Prohlédnuv předměty zaslané nám na ukázku, seznal jsem, že jest zde dvojí pohřbívání, časem dosti od sebe vzdálené. Dojel jsem 4. října do Bíliny, abych pohřebiště prohlédl. Byl jsem velice laskavě přijat p. adjunktem Zajícem a řídícím Matičné školy p. Janem Jílkem; oba pánové předložili mi ihned ochotně nalezené předměty; pan Jílek zajel se mnou na samo naleziště, kde mi vše vysvětlil. Naleziště jest na pozemku kláštera oseckého. Spatřili jsme tu veliký počet kotlovitých propadlišť, povstalých probořením se starých vybraných šachet Tento pozemek, ležící dosud ladem, měl býti proměněn na pole. Propadlé jámy byly zaváženy hlinou, jež získávána skopáním mírné vyvýšeniny na témž pozemku, v níž nalezeny hroby. Jak jsem zjistil, bylo zde uhozeno na dvoje pohřebiště. Prvé, starší, byly žárové hroby z doby římského císařství, v nich nalezeny nádoby se spálenými kostmi lidskými. Jako milodary vloženy do nádob různé předměty železné, jako nože, nůžky a j. v.

Pohřebiště druhé, kostrové, ze značně pozdní doby, jest velice chudé; u mrtvol pravidelně nenalezeno ničeho, pouze při jedné S-ovitá záušnice. Mrtvoly ležely i po dvou na sobě nebo vedle sebe. Polohu mrtvol neznám, pouze jediná, již podařilo se mi vykopati, ležela směrem od V. k Z. Poněvadž místo, kde byly nalezeny popelnice, bylo již úplně skopáno a ničeho nenalezeno při dalším kopání, kostry pak byly velice chudé, odejel jsem téhož dne do Prahy, požádav oba pány za dozor na nalezišti. Děkuji vřele pp. adjunktu Zajícovi a řídícímu učiteli Jílkovi za ochotu, se kterouž mne za pobytu v Bílině všemožně podporovali; panu Zajícovi mimo to děkuji i za darované zlomky popelnic.

Předběžná zpráva o výzkumu, podniknutém Společností v Podbabě a v Šárce. Výborovou schůzí 13. prosince 1895. byl přijat návrh, aby bylo asi 200—300 zl. ročně užito k výzkumům archaeologickým. Původně zamýšleli jsme pokračovati v nákladném výzkumu levohradeckém, dosud nedokončeném, jejž za vrchního vedení býv. starosty, p. MDra. Č. Rýznera, prováděl p. Jan Soukup. Toho nemohl jsem se podjíti; nebylo mi ani přesně známo místo již propátrané, ani není do dnes zprávy o výsledku. Byla mně tedy ponechána volba příhodného místa. Rozhodl jsem se ihned pro Podbabu v okresu smíchovském, místo předhistorickými nálezy bohaté, snad předhistorickou Prahu; místo, jež kruhům povolaným do dnes skoro zůstalo nepovšimnuto, ač bylo tam dříve mnoho nalezeno. Jednak článek páně Šnajdrův v našem »Časopise« (roč. IV. str. 33.), jednak kořist, již pro své sbírky jsem získal, vedly mne k tomu, že zvolil jsem nejprve pozemek p. Mauthnera na katastru bubenečském mezi drahou z Bubenče do Podbaby a mezi Vltavou. Druhé pak zvolené místo jest poněkud západněji položeno v katastru již dejvickém blíže silnice z Prahy do Podbaby, v pískovně p. Reisra. Na obou pozemcích bylo objeveno v r. 1891. při stavbě vlečné dráhy, vedoucí ze sladovny do nádraží bubenečského, mnoho zajímavých věcí, z nichž některé podařilo se získati členům našim. Byly dány zemskému museu. Podobných nebylo jinde v Čechách do r. 1891. nalezeno, i jest velice litovati, že nebylo nalezišti věnováno náležité pozornosti. Mnohé práce jiné nedovolily, abych přikročil k výzkumu dříve než r. 1897. Oba majetníci dožádáni za svolení k pracem našim.[1]) Počal jsem s prací na pozemku p. Mauthnerově 22. listopadu 1897. a to mezi 1. a 2. písečníkem na místě dosud úplně neprokopaném v nové, opuštěné pískovně směrem od této k prvému písečníku.[2]) Hned prvého dne nalezeno množství střepů a koštěné šídlo. Při

[1]) Pan J. Polák, ředitel továrny pana Mauthnera svolil ochotně ihned výzkum na jejich pozemku započíti, začež mu tuto vřelý dík vzdávám.

[2]) Viz plánek pozemku ze článku p. Šnajdrova. Mezi 1. a 2. písečníkem, počínaje od domků, vykopána před naším výzkumem nová jáma na dobývání písku.

dalším kopání skláněla se půda kulturní až do hloubky 1·80 m., kde nalezeny v popelišti černém a bílém kromě střepů železné škváry. Prozkoumav celé místo mezi oběma písečníky, dal jsem učiniti průkop v šíři 1 m. (i více) mezi drahou a 1. písečníkem směrem k domkům. Obávaje se poškození železničního náspu, nemohl jsem šíře kopati. Proraziv průkop až k domkům, dal jsem kopati na severní i jižní straně kolem malého písečníku č. 2 Ten obešedše, kopali

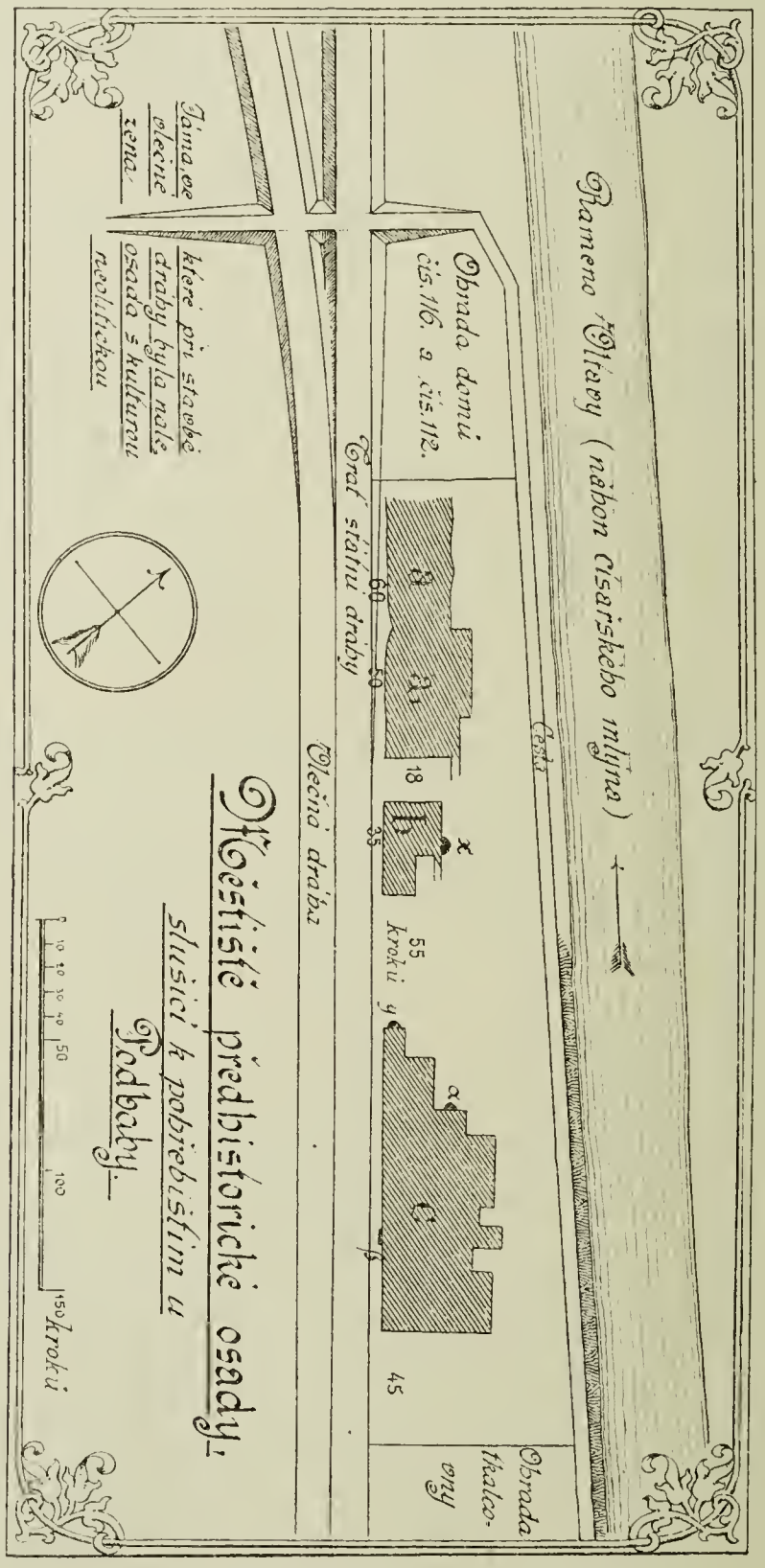

jsme po celé jeho šířce na straně východní směrem ku 3. písečníku. Kulturní půda, snižující se od 1. ku 2. písečníku, vystupovala na druhou stranu vzhůru a vedla jen pod ornici; střepů bylo pomalu a kopání čím dále, tím méně zajímalo. Tu pomýšlel jsem přikročiti k výzkumu v pískovně p. Reisrově, kde náhodou při dobývání písku nalezené předměty a střepy v jedné jámě, mnou r. 1892. prokopané, přivedly mne k domněnce, že v těchto místech snad naleznu klíč

ke spojení dvou sídlišť a to: západního v cihelnách (v němž, ve vrstvě laténské, lze pozorovati na keramice ještě upomínky na starší dobu hallstattskou, kam však také již zasáhá římský vliv) s druhým sídlištěm římským, nalezeným na pozemku p. Mauthnerově. S p. Mauthnerem dále jsem vyjednával o svolení. Tu však hlásil mi jednoho dne dělník, že při kopání hrobu byly nalezeny na šáreckém hřbitově nějaké bronzové předměty.

Zpráva vzbudila mou pozornost proto, poněvadž na témž hřbitově bylo již několikrát při kopání uhozeno na hromadné nálezy bronzů, z nichž největší a nejpěknější jest v museu města Prahy, druhé pak (mimo 1 kousek nalézající se v museu zemském) jsou majetkem soukromým. Hrobník p. Čermák zavedl mne ku hrobu právě vykopanému, v něž, spustiv se dolů, nalezl jsem vrstvu země, jdoucí až do spodu hrobu, velikým žárem úplně do cihlově červena zbarvenou, místy do rumělkova, místy bledší. V této vrstvě bylo pozorovati sem a tam vtroušeně křehké velké i malé pískovcové kameny, které byly ohromným žárem vypáleny do červena a do rumělkova. Pak předložil mi střepy, nalezené po různu ve vedlejším hrobě a několik předmětů z bronzu. Dále mne upozornil, že na pozemku pod zdí nového hřbitova možno pozorovati při orání též půdu, zbarvenou do červena. Dovedl mne k majetníku pozemku, p. Ant. Hendlovi, jenž s nevšední ochotou svolil ku výzkumu.

Přikročili jsme hned druhého dne k práci, která zdála se slibovati hojný výsledek. Hned ráno nalezeno pod ornicí ve hlíně, uhlím do černa zbarvené, několik kousků různých bronzových předmětů, celých i rozlámaných. Byly to: sekerka s laloky, dosud neupotřebená, zlomky srpů, zlomená jehla s hlavicí, část bronzového meče a j. v. Průkop veden dále podél hřbitovní zdi směrem k domu p. Hendla. Poněkud dále uhozeno na zem, červenou jako na hřbitově, jež skláněla se pozvolna do hloubky a pod zeď hřbitovní. Při dalším kopání nalezeny v téže hlíně dva kamenné klínky mimo větší množství střepů, silně vypálených, dále při povrchu ještě jehlice, na konci spiralovitě zahnutá. Na spodu téže vrstvy táhla se vrstva hliny, uhlím černě zbarvená, obsahující též střepy. Pod tím byla mrtvá hlína promíšená štěrkem. Asi o 12 m. dále uhozeno na veliké kameny, roztroušené pod ornicí, a na mazanici z hlíny, do červena vypálenou, pod níž zbarvena hlína vrstevnatě: červeně, šedavě a rumělkovitě. O několik metrů dále nalezena na spodu dlažba z kamení. Ještě jednou nalezena malá jehlice bronzová a mimo uvedené střepy již ničeho, nepočítaje nějakých lehkých strusek, na nichž bylo pozorovati otisky dřeva. Další práce byla zase bez zajímavosti; červená hlína místy se zvyšovala, místy klesala do hloubky. Mimo nemnohé střepy jiného nenalezeno. Zatím na úsilovnou přímluvu p. Hendla povolil p. Reiser výzkum na svém pozemku za nájemné. Ukončivše výzkum šárecký zahájili jsme další kopání v pískovně. Vyčerpav povolený obnos zl. 300·— i zl. 100·—, dodatečně povolený výborem 7. února r. 1898, ukončil jsem kopání, pokusiv se kopati ještě jeden den na východní straně pískovny, hraničící s majetkem p. Reisra, za příčinou zjištění vrstvy kulturní. Dále dokopal jsem v Šárce spodní vrstvu pod dlažbou, při čemž nalezeny ještě dva klínky a přeslen hlíněný; konečně vedl jsem ještě průkop na pozemku p. Mauthnera od 2. ku 3. písečníku. Toto kopání počalo býti mimo nadání zajímavým; objeveny totiž 3 jámy kulturní a v nich pěkně okrášlené střepy. Žel, že z nedostatku peněz nemohl jsem práci ukončiti. Celkem pracováno na výzkumu 14 týdnů, a to od 22. listopadu 1897. Prvých 14 dní pracovali 2 dělníci, třetí týden 3, a později přibral jsem (v Šárce) 10. ledna 1898. dělníka čtvrtého. Namane se otázka, proč bylo přikročeno k výzkumu v zimě. Stalo se tak proto, poněvadž jest potřebí dělníků v podobné práci již znalejších a ty už znám z cihelen podbabských. V létě jsou zaměstnáni výrobou cihel, i bylo mi čekati do zimy, kdy i klesá týdenní mzda. Mírná letošní zima byla naší práci příznivou. Mimo jediné odpoledne, kdy prudký déšť vadil, každého dne bylo pracováno.

K o ř i s t. Ze Šárky získáno několik předmětů bronzových, celých i rozlámaných. V Podbabě pak nalezeno několik nádobek (celých i porušených), větší počet šídel a jehel kostěných, pak jehly, spony, klíč, kroužek a řetízek z bronzu, železné nožíky i jiné předměty ze železa, řezané parohy, přesleny, zlomky kamenných klínů a mlatů, kámen mlýnský a j. v. Ostatní kořist jako střepy (veliký počet jich krásně ornamentován) a kosti, přesně roztříděna dle

jednotlivých nálezů a seznamenána, jest uložena v 50 pytlech zatím v mém skladišti.

Výsledek. V Podbabě objevena jest část sídliště z doby kamenné (část byla odkopána již v dřívějších létech při dobývání písku, část jest dosud neodkryta.) Toto sídliště nepravidelného dna prostíralo se ve hloubce 1 až 2 m. pod povrchem. Na něm nalezeno větší množství kostí zvířecích, rozštípaných ku dobývání tuku. V jedné z jam nalezeno ohniště, za jehož spodek použito kamene z ručního mlýna, který byl do kola omazán hlinou, vypálenou žárem do červena. Nimo větší počet pupíky, volutou a opícháním pěkně zdobených střepů nalezeny zlomky mlatů z kamene a úštipky pazourku. V sousedství, poněkud výše na kraji téže jámy nalezen zajímavý hrob žárový, v něm v nádobce, podoby kalicha, byly spálené lidské kůstky; vedle pak přidány 3 nádobky, z nichž jedna bez ozdob, dvě pěkně na povrchu rýhované.

U jedné nádobky bylo pozorovati v rýhách výplň křídou. Mimo to přidáno 5 šídel z kosti a jeden korál z hlíny.

V Šárce zjištěna osada z doby bronzové. Lid její, přišlý patrně z ciziny, zvolil za sídliště ostroh, vystupující ze hřbetu na levém břehu Vltavy do údolí šáreckého, ohraničený na každé straně strží, jež padá do údolí šáreckého. Osada pokračovala z ostrohu toho (v šířce asi 100 a v délce 630 kroků) kroků směrem východním přes hřbet návrší a skláněla se na druhé straně k Vltavě, po levé straně dosti širokého koryta mírně sestupujícího do údolí vltavského. Z osady této byl pěkný rozhled na západ, směrem ke hradišti šáreckému i do veliké části údolí šáreckého, na východ pak do údolí, v němž Vltava se vine. Místo toto úmyslně z příčin strategických voleno osadníky, aby měli jednak volný rozhled po krajině tehdá úplně zalesněné a po osadách obyvatelstva domácího, které hlavně v údolí vltavském podél řeky osazeno bylo, jednak aby při vpádu tohoto obyvatelstva dobře mohli se brániti.

Osada tato počíná, jak již řečeno, na západě ostrohem z údolí tenkráte nepřístupným, na východě pak zakončuje mezí dosti širokou, křovím porostlou, již nebylo možno pluhu do dnešního dne rozmetati; snad to val hraničný této osady. Byla-li osada po největší své délce východní a západní ohrazena, nemožno dnes zjistiti, poněvadž pluh již vše odstranil.

Lid vyráběl snad na místě předměty, rozlámané přetavoval v pecích z kamene stavěných, hlinou omazaných a obložených. Soudím tak jednak dle celých i rozlámaných bronzových předmětů a slitků bronzu zde nalezených, jednak dle onoho množství úplně spáleného kamene a takového množství do červena vypálené hlíny. Kadluby na lití předmětů dosud nenalezeny.

Osada, kde, jak řečeno, za příčinou tavení bronzoviny hojné a mohutné ohně stále se pálily, naplňovala zajisté bázní a úctou domácí lid, který stále mohutné oblaky dýmu z návrší toho k nebi vystupovati viděl. Obchodníci, opatření šperky a nástroji z neznámé jakési zlatožluté, lesklé hmoty, kamene a kosti trvanlivější, jež na slunci se třpytila až oči přecházely, pokládáni zajisté za kouzelníky. Tito obchodníci potulovali se s výrobky svými daleko celou krajinou po osadách domorodců a vyměňovali své tovary za kůži a jiné. Když pak předměty stálým upotřebením všelijak se poškodily, tu obchodník, který po čase opět do osady zavítal, vyměnil je za nové, ovšem že asi za náhradu, a odvážel je zpět na místo výroby, kde je ukládal a hromadil k novému přelití. Nevysvětlitelnou náhodou zůstaly některé z nich uloženy až na naše doby na místě.

Osada se střepy, rázu římského. Osada tato prostírala se podél Vltavy na pozemcích částečně katastru bubenečského, částečně dejvického. Dle povrchního měření prostírala se v délce 1200 kroků, do šířky jistě nejméně 600 kroků, ale byla zajisté větší; měření udáno dle nálezů učiněných na různých bodech těchto pozemků. Osada táhla se směrem od Bubenče nehluboko pod povrchem, místy skláněla se níže, místy pak vystupovala do výše. Na pozemcích bubenečských daly se zjistiti jednotlivé jámy do země zapuštěné (některé v profilu čtyřhranné, jiné nepravidelné).

Za továrnou nalezena vrstva kulturní, jdoucí nepravidelně pod povrchem, obsahující střepy, v ní pak zapuštěny jednotlivé jámy. Blíže k domkům nalezena k řece se sklánějící úžlabina, v níž bylo pozorovati několik různě zbarvených vrstev nad sebou. Mezi třetí a čtvrtou, počítaje od povrchu, přesně na

rozhraní nalezeny střepy. Ve vrstvě čtvrté nalezeny sem i tam střepy, více však kostí, čím více ke spodu, tím hojněji, a konečně následovala vrstva pátá, která tím více mohutněla, čím více se úžlabina skláněla.

Vrstva skládala se z popele, z kraje černého, pak šedého, místy vtroušeny hroudy červené, spálené hlíny, a obsahovala nejvíce střepů. Nejhlouběji v popelu bylo pozorovati železné škváry, mezi nimiž na spálených kusech hlíny sklovitý polev.

Na to vystupovala úžlabina vzhůru, vrstvy jedna po druhé vycházely, až zbyla směrem k domkům pouze vrstva třetí a první.

V pískovně p. Reisra táhla se vrstva kulturní, průměrně asi ½ m. pod povrchem, v níž nalezeny ohniště a železářské pece.

Nálezy zjištěno, že lidé, obývající v osadě, bydlili v budovách pravidelných, čtyřhranných, sdělaných ze dřeva a do země nepříliš zapuštěných.

Ve středu stěny, tedy nikoliv na hranách domů, zapuštěny sloupy. Dle klíče nalezeného lze souditi, že domy uzavírány na zámek, snad dřevěný. Ku chránění příbytků chovali obyvatelé ochočené psy. Večer snad pálili okolo domů ohně. Stavěli pece, jež pro udržení většího tepla vykládali oblázky, omazanými na povrchu hlinou; vršek pecí snad byl stavěn z kamene. Zabývali se chovem domácího dobytka, jako krav, koz, vepřů a j. v. K tahu a jízdě užívali koní. Z ptactva kurovitého zjištěn kohout. Honili zvěř, jako jeleny a srnce, k jichž lovu užívali snad krátkých kopí, k domácí potřebě pak krátkých nožů železných. Muži i ženy odívali se v šat, jejž spínali bronzovými sponami. Ženy česaly si vlasy a krášlily je hřebeny, vyřezávanými z kosti. Též nosili pro větší ozdobu kostěné a bronzové jehly s ozdobnou hlavičkou a malé bronzové řetízky. — V domácnosti zaměstnávali se předením, jak nasvědčují hojné přesleny, a při tom též dbáno, aby přesleny byly ozdobné. Plátno tkali na stavech.

Pro zábavu řezali si z jeleních parohů píšťaly. Průmysl hrnčířský kvetl patrně v osadě silně. Vyráběny hojně misky jednoduché, misky i šálky na nožkách, nádobí větší, hrubé, i jemnější hrobovi pro domácí potřebu. Dbáno, aby i svým zevnějškem nádoby se zamlouvaly, proto hrubé krášleny rýhami a pupky, na okraji pak zářezy, jemnější barveny na tmavo, tuhovány, krášleny rozličnými pupky, žlábky, vtlačovány i vpichovány do nich ozdoby. Též hřebene užívali ku zdobení nádob, jimž vrývali do nich několik rovnoběžných rýh (kolik hřeben ten měl zubů). Rýhy vedli na nádobách ode dna nádob směrem k okraji, kde je obloukovitě zatáčeli a vedli opět ke dnu. Při výrobě mimovolně poznali vlnici, kterou vedli na mísovitých nádobách od spoda nahoru, na hrncích pak pod okrajem směrem vodorovným střídavě s pravidelnými čarami.

Nádoby s vlnicí vyráběli nejprvé z hlíny žlutavé a na povrchu je hladili (hlavně mísy), později pak snad přimísením nějakým barvili je úplně do černa, ještě později ale pouze do šedava a žlutohněda; povrch ponechán hrubší, takže jsou nádoby ty veliké podobnosti s našimi slovanskými i středověkými jak tvarem i ozdobou, tak i složením hlíny.

Nález těchto střepů jest první, tuším, dosud zjištěný v Čechách [1]) a doplňuje nálezy na Třebické a Píchoře u Dobřichova, kde, pokud se pamatuji, pouze na Třebické nalezena vlnice od shora dolů po nádobě vedená. Potvrzuje, že není výplodem »provincialní keramiky římské« p o u z e v solném cípu Norska, »odkud se rozchází pak na různé strany» ... a »vyskytá se v době t. zv. merovejské velikým polokruhem kolem Čech, až někdy kolem r. 600., ne-li dříve stane se typickou pro keramiku slovanskou«, [2]) ale že nový tento ráz nádob a ozdoby vyvinul se již kolem II. stol. po Kristu u nás ve středu Čech.

Též mnoho střepů nalezeno, které jsou zdobeny pomocí kolečka dvojitě (i vícekráte) vedle sebe ozubeného. Ozdoby jsou prováděny na nádobkách černého lesklého povrchu a představují meander, který pod okrajem nádoby

---

[1]) Ovšem nejsou-li v Broučkově nalezeny střepy s vlnicí současně s ostatními střepy staršími tam nalezené. Památky XVII. str. 152. Časem až naučíme se rozeznávati římské střepy s vlnicí od pozdních, nalezneme mnoho dokladů, dosud však každý střep s vlnicí zařaďuje se do doby pozdní, jak v našich veřejných sbírkách dosud možno pozorovati.

[2]) Památky XVII. str. 489 a násl.

kolem běží, stěna pak ostatní od okraje ke dnu rozdělena jest liniemi na více polí, jež střídavě jsou vyplněna ozdobou z linií různě se křižujících, druhá pak svastikou 卐. Poměrně vzácné jsou nádoby na kruhu robené. Hrubé nádoby převládají některé velice špatně pálené. Nalezeno též několik střepů červených na povrchu lesklých »lakovaných« z terry sigillaty. Na střepech těch vytlačeny jsou v reliefu figurky lidské

Že obchod tudy z Říma se vedl, poukazuje na to (již dříve) nalezená mince bronzová stříbrem platovaná císařovny Faustiny Mladší (choti Marka Antonia) † 195. po Kr. Že však mince ty vzácné byly, zdá se k tomu poukazovati dírka vyvrtaná ku zavěšení na krk.

Že v osadě kvetl veliký průmysl, tomu nasvědčují dílny železářské, jež nalezeny na několika místech. Ku tavení rudy vyhrabávali do země jámy, v nichž rudu na ohništi přetavovali, neb činili tak i v úžlabinách na několika ohních, také ku jemnějšímu zpracování vedle ohnišť zřídili pece, které utvořili tak, že vykopali do země kuželovité jámy, jež vymazali hlinou, smíšenou s rozsekanou slamou, a do nichž pak po straně učinili otvor. Do jam narovnali dříví neb dřevěné uhlí, mezi to nakladli rudu, z dola podpálili a na dosažení většího žáru ze spoda otvorem snad měchy dmýchali

Byl-li příliš velký tah a dřevo rychle hořelo, odpomáhali tomu tím, že zahradili dolejší otvory zvlášť k tomu připraveným kamenem

Žárem tím ovšem vnitřní strany komínů silně se vypálily, místy slily a tu i tam utkvělo na nich roztavené železo. Když slitina vystydla, roztloukali tuto palicí, aby ji snáze mohli hořením otvorem vybírati

Na vedlejším snad ohništi tuto slitinu pak přetavovali.

Z této stručné zprávy možno souditi na vzdělanost obyvatelů osady; záhodno by zajisté bylo, aby byla celá úplně prokopána, poněvadž z větší části jest netknuta. Výzkum objasnil by nám zajisté mnohé záhady, které zůstaly dosud na jiných podobných sídlištích proto nevysvětleny, poněvadž žádné z nich není takové velikosti.

Mimo to přimlouval bych se za další výzkum proto, poněvadž předešlého týdne podařilo se mi na jiném místě nalézti i příslušné žárové hroby, takže bychom měli pak názorný obraz o obyvatelstvu jak ze sídliště, tak i z pohřebiště.

Ke konci poznamenávám, že jsem byl každého dne práci přítomen v době odpolední, vše zapisoval jsem do plánu a kde třeba bylo, i fotografoval, ku pracím jsem dohlížel, i sám podle potřeby jsem kopal. V době dopolední, za nepřítomnosti dával jsem odkrývati vrchní hlínu, neb kopati méně důležitou vrstvu, ostatní pak dálo se vše za mé přítomnosti, jelikož se mi zdálo nutným seznati vše z vlastního názoru.

Zpráva tato jest jen předběžná a doufám pevně, že bude mi možno zjistiti ještě mnoho zajímavého při studiu kořisti tam nalezené. Dovoluji si pouze podotknouti, že materiál, který jest nyní u mne uložen, není dosud probádán, poněvadž k tomu nebylo času. Potrvá dosti dlouho, než budu moci ovládati kořisť celou, než budou střepy očištěny, slepeny a j. v. To, co jsem zde poznamenal, jsou jen kusé zprávy, vylíčení dojmu, jaký na mne činily věci na místě.

Pokládám za milou povinnost poděkovati panu A. Hendlovi, členu obecního výboru v Šárce, který s velikou ochotou povolil kopání na svém pozemku, při výzkumu byl nám všemožně nápomocen jak radou tak i skutkem a sám o své ujmě slíbil, že by nám příštího roku ponechal k dalším výzkumům část svého neosetého pozemku. Jemu toliko máme děkovati za to, že povoleno nám kopati na pozemku p. Reisra.

Prosím tedy slavné valné shromáždění, by povstáním vzdalo p. Hendlovi dík za jeho laskavost a podporu, již mi prokázal jako zástupci Společnosti.

M. U. C. Jos. A. Jíra,
t. č. správce sbírek.

Redaktor: **Dr. J. V. Šimák.**
Nákladem Společnosti přátel starožitností českých v Praze.
Tiskem F. Šimáčka v Praze.

ČASOPIS
SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH
V PRAZE.

Časopis jest vydáván pouze členům Společnosti a to zdarma. — Expedice jest na Král. Vinohradech, v Sázavské ul. č. 14. n.

Číslo 4. Vydáno v prosinci 1898. Ročník VI.

Obec na Zálesí na začátku tohoto století.[1]

Jaroslav Mančal.

Slovo obec v dobách prvých knížat českých označovalo pozemky společné všem členům kmene. V tomto smyslu přestalo se užívati slova toho, poněvadž i právní platnosti tu není. Nyní užívá se ho pro pozemky společné všem občanům usedlým v jedné osadě, kteří jako členové staré zádruhy (dědinníci nebo nápravníci) práva svého k nim od nepaměti tradičně užívali. Místy obecně zaměňuje se za slovo pastvina z té příčiny, že této dosud užívá se odedávna a nepřetržitě všemi občany, kdežto jiné obecní pozemky buď jsou jednotlivcům za jisté povinnosti nebo dávky propůjčeny, buď užitek z nich béře se jen občas a v některých jen případech.

V jiném slova smyslu znamenalo slovo „obec“ shromáždění občanů, kteří požívají v obci nějakých práv, přibírajíc přívlastky valná a celá. Páni purkmistr, konšelé a celá obec.[2]) V tomto významu slova obec přestalo se užívati a nahrazeno slovem „hromada“.

Přihlížejíce k významu prvému, rozdělíme obecní jmění v movité a nemovité. K onomu čítají se pozemky (lesy, pole, louky, pastviny, rybníky obecní a obecní domky), k tomuto obecní zvířata a různé náčiní.

Užitky z tohoto jmění, hlavně nemovitého, připadaly do obecní pokladny či „šranky“. Jak se s ním hospodařilo, o tom na jiném místě pověděno bude.

Obecní lesy na Zálesí mají některé obce velmi pěkně zachované. Méně jest těch, jež trpí dnes vinou otců, kteří jim lesy vykáceli a zanechali neplodné na těch místech pastviny a kazy. Z nich bralo se

---

[1]) Zálesí jest krajina od V. Jeníkova na západ. Největším jejím místem jest městys Větr. Jeníkov.

[2]) Vyšehradským desátníkům r. 1611. uložila kapitola poslouchati rychtáře a písaře, obsílati a obíhati sousedy do obce valné. — Dr. Z. Winter Kult. obr. čes. měst II. 25.

dříví na stavbu budov obecních, stelivo pro sedláky, bylo-li třeba, a chrast pro chudinu.

Obecní pole na dílce bývají rozdělena a pronajata chalupníkům a podruhům, kteří mají domovské právo v obci. Na dílce ty, které předem se rozměřily, byla dražba. Od měření obec. polí před licitací měřičovi položeno jest v obecních počtech Větr. Jeníkova r. 1819, 15 zl. „Rychtářovi, starším a obecním dvěma konšelům a čtyřem sousedům za štrapácí a meškání za 50 dní 30 zl. Dvěma nádenníkům od tahání řetězů při tom měření 5 zl. Pro ty pány do hospody za oběd a trunk piva 12 zl. 33 kr.“ Tedy měřilo se důkladně.

Pozemky méně úrodné nebo blízko dědiny ležící ponechány za pastviny, na kterých slouha pásl dobytek.

Louka obecní dána v užívání hospodáři, který vydržuje obecního bejka. Všeobecně jmenuje se bejkovka. Byla-li větší výměra luk, pronajaty jsou zbývající sousedům. Bejkovka se vyměřovala tak že dávala průměrně fůru sena.

Obec mívala rybníků i několik. Zpravidla jeden vždy na návsi ne tak pro ryby, jako potřeby jiné, pro napájení dobytka, pro hašení, pro husy. U rybníků na návsi „bouchalo“ se prádlo, nebyly-li k tomu určeny zvláštní žlaby.[1]) V tomto a hlavně v jiných obecních rybnících chovaly se ryby. Z obecních účtů dovídáme se, že násadu do nich kupovali a po třech letech lovívali. Lov dál se před posvícením a o ryby se dělili sedláci i chalupníci. Bylo-li ryb mnoho, prodávaly se. Obec V. Jeníkovská utržila za ryby z obecního rybníku r. 1776. 5 zl. stř., roku 1810. za 100 liber kaprů 22 zl. V 17. století pronajímala 2 obecní rybníky hraběti Althanovi. I později občas na dobu 6 let některé pronajali.

Roku 1835. byl ještě na panství V. Jeníkovském 21 rybník obecní ve výměře 4 ha 3275 m^2. V předešlém století bylo jich více. Následkem úsilnějšího hospodaření polního a dobytkářství proměňovány rybníky nejvíce v louky.

Obecní pozemky ve vsi nebo u vsi ležící prodávala obec po kusech některým nemajetnějším, kde si stavěli domky. To byli domkáři, již platili za to do obecní pokladny činži. Ve Větr. Jeníkově bylo jich 1799, roku 40, r. 1809. 41, kteří platili činže od 17 kr. do 1 zl. 30 kr.

Obecní domky, k nimž náležely pastouška, pazderna a zhusta i kovárna, pronajímaly se neb propůjčovaly za jisté služby. Stavěly se ve vlastní režii. Zachoval se zajímavý účet ze začátku tohoto století o stavbě obecních pastoušek ve Větr. Jeníkově. Poněvadž ukazuje, jak nákladně se takové budovy stavěly, z jakého materiálu, jakými řemeslníky, za jakou mzdu a poněkud i jak byly seřízeny, neváháme ho tuto podati:

---

[1]) Ježto i prádlo i šatstvo plátěné bylo hlubé a tlusté, nepralo se v rukách, ale bouchalo dřevěnou lopatkou »pístem« na kameni u rybníka nebo u kašny.

Tesařovi od zroubení a celého postavení a pobitých (sic!) těchto pastoušek za 46½ dne po 24 kr.[1]) od zhotovení podlahy prkený, lavic a okenic, též dvéří	20 zl.	55½	kr.
Tovaryšovi za 9 dní po 24 kr.	2 „	16	„
Učedlníkovi za 2 dni po 15 kr.		30	„
	23 zl.	01½	kr.
Zedníkům dle učiněný domluvy a dorozumění se v summě od vystavění celé kuchyně a všech podezdívek — mistrovi zednickému Jak. Holzbaurovi vyplatilo se	17 zl.	45	kr.
Kováři za kovanou práci	9 „	28	„
Hrnčířovi od zhotovení a postavení nových, černě polívaných kamen dle kvitance vyplaceno	9 „	30	„
Za 4 železné pruty do těch vejš jmenovaných kamen	2 „	—	„
Sklenářovi od zhotovení dvou nových oken velkých a dvou malých	4 „	31	„
Zámečníkovi od okování oken vyplaceno . .	— „	48	„
Nádenníkům od vymazání a vymechování těch v nově vystavěných pastoušek za 16 dní po 18 kr.	4 „	48	„

Od práce při stavbě obecních pastoušek vyplatilo se tedy 73 zl. 51½ kr. K tomu dodalo se materiálu: 11 kusů 1½ coul. prken, 26 kusů 1coulových prken, 36 kusů latí, 600 vypálených cihel, 1½ míry vápna, 2900 kusů šindele.

V pastouškách bydlel sluha a osoby chudé, jež nemohly si ani zaplatiti bytu. Ovšem zdarma. Z kovárny a z bytu v obecní pazderně se všude činže platila.[2])

K obecnímu jmění přináležejí i zvířata. Zakoupí je obec. Býk „jde po sedlácích“. Chová jej totiž každý sedlák 1—3 roky, začež užívá, jak již bylo podotčeno, louku bejkovku. Krávy z celé obce připouštějí se zdarma. Dává se pouze malá odměna tomu, kdo býka krmí. Z jiné osady jen výjimkou krávy se připouštějí, a to za plat. Stane-li se býk nepotřebným, prodá se na maso a koupí se nový, mladý. Místy před svátky býka zabili a maso si rozebrali.

Řádné příjmy obce čerpaly se nejvíce z obecních pozemků, z rybníků, z činže od domkářů, z nájmu obecních domků a z přístupného od nových občanů. Hlavní položky ve vydání byly „almužny a jiné dobré skutky“, opravy obec. domků, pořez, nějaká komise, odměny a služby osobám ve službách obce. Bylo jich dost. Rychtář dostával ve Větr. Jeníkově r. 1799 jen 1 zl. 48 kr., početvedoucí (vejběrčí, starší) 7 zl. Ale služba jejich stále stoupala: rychtář měl již o rok později 3 zl. Po 16 letech oba dostávali již po 10 zl.,

[1]) 1 zl. šajnu = 60 kr.

[2]) Ve V. Jeníkově platil z kovárny kovář r. 1799. 8 zl., žid bydlící v některém obec. domku 15 zl. r. 1809. Téhož roku z bytu v obec. pazderně se platilo 4 zl. 20 kr.

roku 1821. po 20 zl. a r. 1832. po 30 zl. Když počal úřadovati starosta, dostával odměnu ještě větší — 200 zl.; prvý a druhý radní po 75 zl. V menších obcích dostane starosta ovšem méně, a úřad radního jest čestným. Za služby, při kterých zanedbávali své, dostávali „diety“. Učitel měl 2 korce polí a 10 zl., zvoník $^{12}/_{16}$ korce a plat žádný, právní posel 2 korce a r. 1810, 5 zl. přídavku, ponocný, byl-li jeden, 20 zl. Někdy byli čtyři a dostali 28 zl. Hajný obdržel od hlídání obec. lesa 1 zl. 30 kr. (Vše z r. 1799.) „Z ohledu zpívání při pohřbech r. 1802. $^{12}/_{16}$ kor. pole obecního bez platu.“ Roku 1853. „babička“ dostávala od obce 10 zl. Mimo tyto požíval nějakého přídavku pohodný. Důležitou osobou v každé obci býval slouha. Volili ho občané na rok. Choval-li se dobře a pásl-li ku spokojenosti sousedů, býval do smrti a po té obdrželi slouhovství děti jeho. Při „hromadě“ řekli mu: „Ustanovujeme tě zase pro budoucí rok.“ Ve Větr. Jeníkově dostával slouha téhož roku, kdy ostatních osob platy jsme vypsali, $2^{8}/_{16}$ korce pole a 5 zl. 45 kr. stř. Před tím jen 3 zl. stř. Nerobotoval. Obec za něho platila do důchodu vrchnostenského za 13 dní roboty 2 zl. 36 kr. Tento slouha bydlel ve svém a za to dostával příplatek 12 zl. 24 kr. Jindy a jinde měl byt od obce v pastoušce a k poli přidávali také kus loučky. Mimo to na podzim při obec. hromadě dávali slouhovi „sýpku“. Celý sedlák sypal půl míry žita, půla dávala čtvrt míry, menší méně — podle gruntu. Každý nesl s sebou něco více obilí a po odměření prodal se zbytek slouhovi. V té ceně dal něco k lepšímu. Když se prvně vyhánělo, dostal od každé selky bochník chleba a koláče, od chudších „ňákej krejcar“. Také o každých svátcích dostával koláče, které mu selky vynášely, vyhánějíce na pastvu. Někde chodil po koláčích nebo zastala ho žena a děti. Oprasila-li se svině, kterou pásl, dostal od sedláka prasátko. A když zabil, poslal slouhovi kousek masa. Říkali: „Slouhovi patří vocas!“ a s ním přikrojili kus. Sám choval si krávu i nějaké prase. Na sv. Jakuba nepásl. Byla za obec mše svatá a tu byl jeho svátek. Sv. Jakub, sluha boží, byl patronem sluhů a slouhů. — Na ty časy postavení slouhovo skoro závidění hodné. Přimyslíme-li k tomu ještě, že jeho troubením na obecní troubu, jímž vybízel ku vyhánění, celá dědina se řídila co do času jako slunečními hodinami, že mnohá práce se začínala a končila podle jeho troubení, což tu mohl býti hrdým! Ale nebýval. Jeden pamětník dokonce mi o nich vypravoval, že nerozuměli než pást. Radostným dnem pro něho byla „sýpka“.

Druhou nebo třetí neděli adventní svolala se valná hromada, při níž rychtář s počtvedoucím skládali oučty o svém hospodářství jak spolusousedům tak vrchnosti. Sešli se u rychtáře a usedli za tři stoly. Za jedním seděl rychtář, dva konšelé (Větr. Jeníkov), počtvedoucí a celí sedláci, u druhého půlníci, u třetího čtvrtníci a menší poplatníci. Hromadu řídil pan vrchní nebo některý úředník vrchností delegovaný. Když se sešli, převzal od počtvedoucího knihu účetní rychtář, vzal do ruky „právo“ a všechno při stolech povstalo. Tím se zahájila schůze. Rychtář vyslovil se, že předkládá účty; přečetl pak příjmy a vydání.

Tento „celoroční počet obecní“ stvrzoval pak svým podpisem rychtář, starší obce, konšelé dva a sousedi někteří, shledávajíce jej v pořádku. Ne vždy činil tak vrchnopanský ouřad. Roku 1821. kárá velmi přísně hospodářství obecní ve V. Jeníkově a nežli počet stvrzuje, vystavuje sedm výtek. Ke konci „lepší nakládání s obecním jměním poroučí“. Některé vydané peníze musely se druhého roku do kasy obecní nahraditi.

Po skončení účtů nastala hostina — pořez. Pořez slaví se na Zálesí dosud s tím jen rozdílem, že nyní odbude se za půl dne a dříve stolovala celá obec dva dny. Rychtář (nyní starosta) koupil a dal ve své kuchyni připraviti celé pořádné prase, a poněvadž při tom bývá žízeň, několik soudků piva. K tomu, kdož měli najaté obecní pozemky, přinesli každý pečenou husu a buchty nebo koláče. Stolovalo se vesele do druhého dne, kdy se sypalo slouhovi. Po sýpce vydrželi při dobrém pití a tučných jídlech opět až do noci.

Postupme zase na časy přítomné, kdy „právo“ rychtářovo jindy budící úctu i respekt pohozeno pukří mezi starým haraburdím na půdě. Pamětníci jeho neobmezené moci vymírají a mladí přikročují k volbě svých rad bez upomínek na doby krušné. Nyní při volbě hledí se hlavně ku jmění. Způsobilost osoby volené jest zcela ničím. Ani stáří, vyhovuje-li zákonu, nerozhoduje. S jměním přibývá občanu vážnosti (třeba jen veřejné), úcty i vlivu rozhodujícího v obci, byť by schopnosti jeho nestačovaly. Zámožný jest v obci vším. Zřídka nalézá odporu a příkoří. Bojíť se lid vždy toho, že by se mohl snadno mstíti; jinak „že už přece může se aspoň na té mezi jeho popást, v těch bramborách něco uškubnout a pak je u něho nějaký ten vejdělek“.

Chudší občan, vynikající duševně nad ostatní, bývá sice rádcem a důvěrníkem sobě rovných, ale u bohatších spíše považován jest za „advokáta“, za „hlavu potřeštěnou“.

Vážnost hlavy obce jest právem nemalá. A bývala ještě větší. Kdož mohl se rovnati rychtáři, jenž chodil na kancelář jako domů, s pány byl jedna ruka a nosil žílu! Jeho gloriola oslňovala i rychtářku. Té líbala celá mladá ves ruce. Kde autorita sama nestačovala, dopomohly k ní bezpečně důtky, jimiž rychtář dovedl si zjednati váhy. Na vesnicích zejména mládež z míry bujná častěji je pocítila při toulkách svých večerních, kdy ubírala hlučným zpěvem a veselím spánku, jehož obyvatelstvu po práci jen skrovně tehdy zbývalo. Strhla-li se u muziky bitka tužší, o nčž nebývalo na Zálesí nikdy nouze, i sem chvátal bedlivý rychtář s právem nebo aspoň s důtkami. Dbalo se dosti přísně veřejného pořádku i mravnosti. Kde nemohlo se důtkami, uchylovala se rada obce o pomoc k vrchnosti, o čemž náhodou dostal se mi do ruky koncept žádosti rady obce Větr. Jeníkova z r. 1832., jejž tuto doslovně opisuji:

Slavný direktorialnj Auřade!

Nám z nepodvedugicych důvodů, y z nasseho osobnjho předsvečenj, známo gest, že v mjstě Branžově negaká ženská osoba menem Barbora Kolařjčkova, bez vedomý slavneho Auřadu se zdržuge, nedo-

voleny život vede, a řikage o rozmnoženj lidstva na zdegssim panstvj se starat zdá. Né genom z toho ohledu že ta gmenovaná Nemravnice nassj mládeři tak sskaredy přjklad dava, ale take z ohledu (přeškrtnuto: mjsta, kde se ta nectnost koná) toho, že se to vsse ve farnim stavenj děge, neghlavněgc ale, — že nám takovy (:gak se slegchá docela bez otce splozeny:) deti i z matkau na panstvj ostanau, a nám podanym lidem k zkáze gsau; — se nuceny vidjme slavný Auřad o tom v známost uvedsti, a spolu prosyt, by ohledně těch dřjve uvedenych přjčin, ta v gegim nedovolenym chovánj skrze vyceg let ztrvagicy Barbora Kolařček z panstvy docela odstraněna, a k nic vjce Navrácenj poukázaná byla; by sme opakovně nuceny nebyly slavny Auřad z podobnau žádostí obtěžovat.

v V. Jenikova dne 25 Července 832.

Jak viděti nejen mravní, ale i hmotné poměry nutily radu městečka Větr. Jeníkova vystoupiti proti této lehké ženštině, ačkoli bydlela v obci cizí, s níž však byli ve svazku farní osady a jednoho panství. Bylit tedy velmi opatrni, aby neměli mezi sebou „leckohos“. Za souseda do obce přijímali jen, kdo déle se tam zdržoval a bezúhonně se choval. Platila se také taxa, která v pokladničním denníku vykazuje se sumou 10—25 zl. „za přímutí“. Výše její stanovila se bezpochyby dle kabátu.

Pravil jsem již z předu, že důležitou položkou ve vydání obce bývaly „dobré skutky a almužny“. Jak na jiném místě jsem napsal,[1]) dosahovaly tyto položky značné výše. Roku 1843. ve V. Jeníkově až 238 zl. $30^1/_2$ kr. Velká část z toho přišla pohořelým, kteří v položkách několikráte v roce jsou vykazováni a obdarováni 1—5 zl. Mimo „příchodícím pohořelým“, pro něž také na panstvích veřejná shromáždění ustanovena bývala,[2]) zapisují se tu (r. 1817) tato zajímavější vydání „dvoum milosrdnejm po dvakrát 4 zl.“, „jednomu chudému mistru 30 kr.“, „jednomu chudému oficíru 1 zl.“, „na 4 mše svaté panu páterovi 4 zl.“, „též škol. učitelovi od figurální muziky při 4 mších svatejch 8 zl“, „též jednomu šlakem poraženému 15 kr.“ atd.

Když potřebovali vypomoci si v nouzi obilím, zvláště z jara, obraceli se na sýpky kontribučenské, kdež byly obilné fondy pro celé panství. „Za válek francouzských dali prý si sedláci schovati obilí do panských sýpek. To tam zůstalo a začali z toho půjčovat.“ Kdo si vypůjčil na panství V. Jeníkovském, musel dáti na podzim ještě náměrek — na míru mejtník. Na panství Želivském mívali sedláci od vrchnosti knížky, na které se dlužili. Dostávali míry rovné a odváděli vrchovaté. Nedostávalo-li se chudším, požádali jen sedláka o knížku a přivezli si na ni také. Opláceti museli pak sedlákovi.

Zbývá ještě pověděti, jak na Zálesí bezpečí se za noci. Málo kde již přidržují se starého zvyku, že „píšťalka chodí po domech“,

---

[1]) Časopis Společnosti přátel starož. česk. v Praze, roč. IV. seš. 1 a 2.

[2]) Mimo tuto poznámku, kterou našel jsem v obec. počtech V. Jeníkov o veřejných těchto shromážděních pro pohořelé, jsem se více nedověděl.

jak dělo se dříve. V každém čísle měli jednu noc ponůcku a ráno poslali píšťalku, jíž ponocující byl opatřen, o číslo dále. Většinou nyní pro pohodlí a po příkladu měst zbavili se ponůcek, ustanovivše si ponocného, který dostává službu od obce. Ve Větr. Jeníkově míval ponocný halapartnu a roh, na který troubil. Ve žních a za tmavých nocí dosud ponocují s ním po číslech.

K dějinám Zlaté stezky.

L. Domečka.

(Dokončení.)

II. Pře Prachatických s Vilémem vévodou Bavorským.

Sláma ve svém „Obraze minulosti starožitného města Prachatic“ uvádí několik rozepří, jež Prachatičtí vedli po většinou se sousedy svými o to, že tito proti znění privilegií jim udělených vozili sůl do Čech po cestách jiných a Zlaté stezce se vyhýbali. K rozepřím těm řadí se též rozepře Prachatických s Vilémem vévodou Bavorským, o níž Sláma zmínky nečiní. Oč se jednalo, poznáváme z německého listu Petra Voka z Rožmberka k nejvyššímu purkrabí království Českého Adamovi z Hradce, daného na Krumlově 21. prosince 1593., a uloženého v zámeckém archivě jindřichohradeckém. Pán z Rožmberka žádá v něm pána z Hradce, aby se za Prachatické přimluvil u císaře a jeho radů a celý spor s vévodou Vilémem jim vysvětlil. Vévoda Vilém počal totiž voziti sůl z Bavorska do Čech po nově zřízené cestě, která vedla z Vilshofenu na Strassenau, Kašperské Hory, Klatovy a Sušici. V tom Prachatičtí spatřovali porušení svého starožitného privilegia, že sůl do Čech smí se voziti jedině po Zlaté stezce z Pasova do Prachatic. Již ve sporu s Klatovy, Sušicí a Kašperskými Horami r. 1575. ukazují Prachatičtí k tomu, „že se jen ke zkáze celého království s markrabstvím Moravským a Slezskem branice na tolika místech v nově otvírají“ a podobně ve sporu s vévodou Vilémem dovolávají se toho, že „přes les jakožto naši jedinou, přirozenou zemskou hradbu nikdo se dříve neodvážil nové cesty zřizovati celé zemi k nekonečnému nebezpečí.“ „Jestliže dříve někdo nové cesty dělal, římští císařové a králové čeští dávali je ničiti a zasekávati. Císař Ferdinand I. a Maximilian II. zvláštními patenty dělání nových cest zakázali, neboť dobře věděli, že celá země nemá vydatnější ochrany proti vpádům nepřítele nad pomezní hvozd šumavský.“ Četně lidí živí se též dovozem soli a z těchto by mnoho o svou výživu přišlo, kdyby obchod solí v jinou stranu se obrátil. Nové silnice mohou dále upotřebeny býti jen v létě a při stálé zimě. Za nepohody, větru a deště nelze jich bez nebezpečí užívati. Obilí, vyvařené a čerstvé máslo, sýr a jiné potřeby mohou býti posýlány jen

po staré cestě. Mimo to bude se sůl prodávati za cenu, jakou ustanoví vévoda Bavorský, a zdraží se. Bavory zmocní se solního monopolu a tím se povznesou, avšak císaři zmenší se příjem ze cla a mýta, které dle staré smlouvy v Písku a Prachaticích se vybírá.

Jak spor tento byl vyřízen, není nám známo.

Příspěvky rodopisné.

III.

„Štambuch“ Mírků ze Solopisk.

B. Bernau.

O rytířské rodině Mírků ze Solopisk položili jsme zprávy některé ve spise „Plaňany s okolím“, k nimž tuto poukazujeme. Zprávy tam a jinde podané nalézají valného doplnění a rozmnožení „Štambuchem“ rodu tohoto roku 1572. pořízeným, do něhož potom až do konce XVII. věku bylo zapisováno. Kniha ta náleží nyní Umělecko-průmyslovému museu v Praze a byla nám učiněna přístupnou přátelskou ochotou p. F. A. Borovského, kustoda a správce knihovny téhož musea.

Kniha tato (rozměr : 20 × 29 cm.) obsahuje nyní 98 listů papírových, do pevných desek XVIII. věku svázaných. První 2 listy jsou prázdné. Na třetím stojí toto psáno:

„Ich Franciscus Romedius Mirek v. Sollopisk Ihro Röm. Kail. Maytt. Francisci des Ersten und Ihro auch Kayl. auch zu Hungern und Böheimb Königl. und Apostolischen Maytt. Mariae Theresiae wirklicher Obrister und der Königl. Hungarischen Vestung Erlau Commendant habe dieses unseres Stammbuch auf das neue einbinden, und, weillen einige Blätter daraus gerissen worden seind, andere Lehre Blätter zu dem Ende einziegen lassen, dass sammentliche Von dieser unserer Familie Ihrer Nachkommen Namen, und Wappen anseczen und Anmahlen lassen können.

Damit aber auch ein jedermänniglich mein Aufkommen ansehen und weiteres abnehmen möge, wie wunderbahr mich die unendliche Vorsichtigkeit und Müldreicheste Hand Gottes aus manicherlei grossen Gefahren gerissen, und Bies zur Obrist Charge geführet hat, so seynd nachstehende Annotationes Beygesezet worden wie folget:

Ao. 1720. d. 30ten Novembris zu zeiten Glorwürdigster Gedächtniss Ihro Röm. Kayl^{en} Maytt. Caroli VIti Bin ich Bey dem Löbl^{en} General Leinbruckischen Regiment Fähndrich worden, welches Regmt. so dann Ihro Durchlaucht Albreth Wolfgang Marggraff zu Brandenburg überkommen haben.

1727. d. 25ten Novemb. wurde ich von gedacht Sr. Durchlaucht als Lieutenant denominiret, wie es das Decret ausweiset.

1734. Seind Seine Durchlaucht Prinz Culmbach in der Battalie Von Parma in Italien Todtgeschossen worden, wonach dieses Löbl.

Rgmt. der H. Feld-Marschall Lieutenant Br. v. Luccoff, nach dessen Absterben aber den H. F. M. L. Br. v. Rott erhalten hat.

1741. Bin ich bey Aufrichtung des Löbl[en] Graf Andrazischen anjezo aber so genannten Niclas Eszterhazischen Inf. Rgmt. Erster Hauptmann und sodann 1745 Bey nembl. Regmt. Obrist Wachtmeister worden.

1750. d. 30ten Novemb. Vermög Kayl. Decret unter dem Hallerschen Rgmt. zum Obrist-Lieutenant avancirt. Ao. 1755 d. 26ten Septemb. auf allerhöchsten Befehl Ihro Maytt. zu dem Löbl[en] Wayl. Ihro Königl. Hoheith Erz-Herzog Carlischen Inf. Rgmt. Transferiret, darbey als wirklicher Obrister, und der Hungarischen Bataillon Commendant gestanden.

1757. den 20.ten July Bin als Comendant der Hungarischen Vestung Erlau allgnädigst ernennet worden.

NB. Dass ich Leyder Gott so Lang Lieutenant geblieben ist die Ursach dass dieses Regiment so Viel Hrn. Generaln gehabt, und jedweder die eigene Clienten Befreunde zu avanciren gesuchet, wodurch die alten Officier alle mahl zuruckgeblieben und praeteriret worden seynd".

Čtvrtý a pátý list jsou opět prázdné. Na šestém — prvním původního rukopisu, nachází se přípis některého z pánů Mírků, zakladatele tohoto „Štambuchu", v němž praví, že pro zachování památky svého rodu tyto knížky nákladem svým způsobil a v nich co z paměti jeho a z jistých zpráv se shledati mohlo, shromáždil, také obdarování slavné paměti krále Jiřího Prokopovi a Mírkovi bratřím vlastním ze Solopisk dané, z latinského jazyku na česko vyložené, vepsati dal.[1]) Žádá potomků, aby práci tuto vděčně přijali a v ní dalším zapisováním pokračovali. „Stalo se v středu přede sv. Lucií Letha Panie 1572."

Na druhé straně tohoto listu nachází se zapsáno několik výpisků z desk, předků do rozrodu nezařaděných se týkajících, dosti zmatených a pro badatele ceny nemajících.

Pak následují opět 4 listy novější, tak jako prvnějších 5 většinou vodní znamení: Friedland 1749. — nesoucí.

Desátým listem počínaje jsou rodopisné zprávy upraveny tak, že z pravidla vždy na levé straně jednoho listu v rámci text o členu z rodu Mírků, na protější (pravé) straně druhého listu text o manželce neb manželu sňatkem spřízněného rodu zapsán jest a pod texty těmi příslušné znaky v barvách vyvedené připojeny jsou.

Znaky jsou většinou v rozměrech (přibližně) 10 × 15 cm. provedeny. Několik listů chybí, 2 znaky provedeny jsou jinou rukou v rozměrech značně menších, jeden neproveden vůbec, u jiného chybí text.

List původního rukopisu, na jehož druhé straně nalézal se text a znak k Janu Mírkovi ze Solopisk a na Synči se vztahující, chybí.

Na přední straně 11. listu (21. stránce rukopisu) stojí tudíž psáno:

---

[1]) Dotčený list chybí.

Paní Anna Dlouhoveská z Dlouhé vsi, manželka pana Jana Mírka z Solopisk a na Synči.

(Znak Dlouhoveských)

Strana 22—23: [1])

Pan Jan Mírek ze Solopisk a na Synči pojal sobě druhou manželku p. Annu Škopkovou z Bílých Otradovic. Neměl s ní žádného plodu, po roce umřela.

(Znak Mírků.) (Znak Škopků.)

Strana 24—25:

Opět p. Jan Mírek ze Solopisk a na Synči pojal sobě třetí manželku paní Dorotu Sendražskou z Sendražic a zplodil s ní syna, kterýž jméno měl Beneš.

(Znak Mírků.) (Znak Sendražských.)

Strana 26—27:

Pan Jan Ssust z Chottcze pojal sobě za manželku p. Kateřinu Mírkovu z Solopisk, napřed jmenovaného p. Jana Mírka z Solopisk dceru.

(Znak Šustů z Chotče.) (Znak Mírků.)

Strana 28—29:

Pan Zdislav Buzický z Buzic pojal sobě za manželku p. Marianu Mírkovu ze Solopisk, nadepsaného p. Jana M. ze S. dceru. Umřela r. 1548., ten čtvrtek, jenž slove hromnic.

(Znak Buzických.) (Znak Mírků.)

Strana 30—31:

Pan Jiřík Mírek ze Solopisk a na Synči, syn napředpsaného p. Jana Mírka, pojal sobě za manželku p. Ludmilu Bedřichovskou z Komne a s ní zplodil syna Jana a 2 dcery Annu a Kateřinu.

(Znak Mírků.) (Znak Bedřichovských.)

Strana 32:

Pan Jan Hrabaně z Přerubenic a na Pečkách pojal sobě p. Annu Mírkovu ze Solopisk, p. Jiříka M. ze S. a na Synči dceru. Umřel 1571. v outerý po svatým Pankráci.

(Znak Hrabaňů.)

List (33—34) chybí.

Strana 35:

Pí. Kateřina Mírková ze Solopisk, manželka téhož p. Boleslava Hanykýře z Semína nad Labem. Umřela vejšmenovaná Kateřina den svatého Pankráce 1571.

(Znak Mírků.)

Strana 36—37:

Pan Jan Mírek ze Solopisk a na Synči pojal sobě za manželku p. Dorotu Wyšňovskou z Petrovce. Umřel 1571. ve čtvrtek na obrác. sv. Pavla na víru.

(Znak Mírků.) (Znak Wyšňovských.)

---

[1]) Texty nad erby manželek, nová udání neobsahující, vynecháváme.

Strana 38—39:

Pan Beneš mladší Mírek ze Solopisk a na Chotejši, syn napředpsaného p. Jana M. ze S., pojal sobě za manželku p. Anežku Střelovou z Rokyc a zplodil s ní dceru Dorotu. Ženil se na Libenicích leta 1548.

(Znak Mírků.) (Znak Střelů.)

Strana 40—41:

Pan Vratislav z Mitrovic pojal sobě za manželku pannu Dorotu Mírkovu ze Solopisk. Dálo se leta 1572. v neděli po obrácení sv. Pavla na víru. Ženil se v Brodě českým.

(Znak Mitrovských.) (Znak Mírků.)

Strana 42—43:

P. Adam Materna z Květnice a na Přítoce pojal sobě za manželku pí. Annu Mírkovu ze Solopisk, pozůstalou vdovu po p. Janovi Hrabaňovi z Přerubenic. Dálo se v úterý po sv. Pavlu na víru obrácení leta 1573. Umřel 1590. v pátek po obrácení sv. Pavla na víru křesťanskou.

(Znak Maternů.) (Znak Mírků.)

Strana 44—45:

Leta 1590. pan Jiřík Mírek ze Solopisk a na Synči, syn napředpsaného p. Jana Mírka a pí. Dorky Wišňovské z Petrovce, pojal sobě za manželku p. Kateřinu Tamchynku z Doubravice a bylo veselí na Synči v neděli masopustní léta ut supra věnováno po ní 200 kop grošů českých.

P. Kat. Tamchynka z Doubravice, manželka téhož p. Jiříka Mírka z Solopisk na Synči a již na Plaňanech.

(Znak Mírků.) (Znak Tamchynů.)

Obr. 50. Znak Tamchynů z Doubravice. (Ukázka erbu ze Štambuchu.)

Strana 46—47:

Leta P. 1593. v outerý po sv. Voršile oženil se p. Jan Zikmund Mírek ze S. a na Synči, bratr předpsaného p. Jiříka Mírka, pojal sobě p. Annu Rašínku z Ryzmburka, na Doubravanech bylo veselí. Umřela léta 1599. v času morového povětří.

(Znak Mírků.) (Znak Rašínů.)

Strana 48—49:

Leta Páně 1600. týž p. Jan Zikmund Mírek oženil se po druhé, pojal sobě pannu Žofii Kasalickou z Kaštic a na Pašiněvsi.

(Znak Mírků.) (Znak Kasalických.)

Strana 50—51:

Pan Jiřík Mírek z Solopisk a na Plaňanech oženil se po druhé a pojal sobě p. Kateřinu Salavku z Lípy.

(Znak Mírků.) (Znak Salavů.)

Strana 52—53:

Leta P. 1613. v pondělí po neděli prosební oženil se uroz. a stat. rytíř p. Vilím Jestřibský z Ryzmburka na Homily a Zvíkově, pojal sobě p. Marii Mírkovnu ze Solopisk, dceru p. Jiříka Mírka s pí. Kateřinou z Doubravic zplozenou. Věnováno po ní 1000 kop míš. Kterýž jí obvěnem nad věno 500 kop. míš. přidáno.

(Znak Jestřibských.) (Znak Mírků.)

Strana 54—55:

Pan Jindřich Slánský z Doubravice pojal sobě paní Marii Jestřibskou z Solopisk, dceru p. Jiříka M. z S. Oženil se ve středu po božím vstoupení leta 1616. a umřel l. 1617. při času tří králů.

(Znak Slánských.) (Znak Mírků.)

Strana 56—57:

Pan Radslav Beřkovský z Šebířova pojal sobě za manželku pannu Mandalenu Mírkovu ze Solopisk, dceru p. Jiříka Mírka, leta 1616. ve středu den sv. Václava.

(Znak Beřkovských.) (Znak Mírků.)

Strana 58—59:

Leta P. 1621. v úterý po provodní neděli oženil se uroz. pán Karel Heczer z Aurochu, pojal sobě za manželku p. Dorotu, dceru Jiříka Mírka ze Solopisk a na Plaňanech.

(Znak Heczrů.) (Znak Mírků.)

Strana 60—61:

Text chybí.

(Znak: dva čeřeny křížem.) (Znak Mírků.)

Strana 62—63:

Jaroslav Svatomír Mírek z Solopisk a někdy na Plaňanech. Anna Mírková rozená Králová z Hoření Dobré vody.

(Znak Mírků.) (Znak Králů z Dobré Vody.)

Strana 64—65:

Uroz. a stat. rytíř pan Fridrich Šťastný Mírek z Solopisk pojal sobě za manželku urozenou pannu Dorotu Cecilii Kapounku z Vojikova (správně „Svojkova“). Bylo veselí leta 1651. dne 5. Febr. v Mladé Boleslavi pana Salamonovým domě.

(Znak Mírků.) (Znak Kapounů ze Svojkova.)

Strana 66—67:

Uroz. a stateč. rytíř pan Henrich Jiří Mírek ze Solopisk oženil se léta 1677. dne 9. máje. Pojal sobě za manželku uroz. pannu Ludmilu Veroniku rozenou Bredemutka z Luznburku. Usnula v pánu 15. máje 1705.

(Znak Mírků.) (Znak: na břevně kosmo položeném 3 kotvice.)

Strana 68—69:

Leta 1687. uroz. a stateč. rytíř pan Filip Zikmund Mírek ze Solopisk oženil se a pojal sobě za manželku uroz. pannu Kateřinu Miškovnu ze Žlunic.

(Znak Mírků.) (Znak Myšků.)

Strana 70:

Urozený a statečný ryt. p. Joannes Mírek ze Solopisk, p. Henricha Jiříka Mírka první syn, umřel ve vojně.

(Znak Mírků.)

Strana 72:

Uroz. stat. ryt. p. Franc Mírek z Solopisk, ur. a stat. rytíře Henricha Jiříka Mírka z S. druhý syn, umřel.

(Znak Mírků.)

Strana 74:

Ur. a stat. ryt. p. David Mírek ze Solopisk, ur. a st. ryt. Henrycha Míŕka z Solopisk třetí syn. Má jednoho syna.

(Znak Mírků.)

Strana 76:

Text chybí. (Znak Mírků.)

Strana 78:

Uroz. stat. ryt. p. Ferdinand Mírek z Solopisk, uroz. a stat. ryt. p. Henrycha Mírka z Solopisk pátý syn. umřel.

(Znak Mírků)

Strana 80:

Uroz. stat. ryt. p. Joannes Procop Myrek z Solopisk, syn uroz. a stat. ryt. pana Philipa Sigmunda Myrka z Solopisk umřel.

(Znak Mírků.)

Strana 82:

Text chybí. (Znak Mírků.)

Následuje 21 prázdných listů. Listem 62. a str. 124. počínají opět pravidelně texty a erby.

Strana 124—125:

P. Václav Mírek ze Solopisk a na Hranicích pojal sobě za manželku p. Mandalenu Voděradskou z Hrušova a zplodil s ní 2 syny, Štěpána jinak Šteffana a Jiříka. Umřel v sobotu po sv. Martině v 5 hodin na noc a v Pečkách pochován léta 1531. Ženil se 1517. Pí. Magdalena Voděradská z Hrušova, manželka p. V. M. z S. a na H., umřela 1557. ten outerý po seslání Ducha svatého.

(Znak Mírků) (Znak Voděradských.)

Strana 126—127:

P. Štěpán jinak Šteffan Mírek ze Solopisk pojal sobě za manželku p. Appolonu Nykláskovu z Žitenic, zplodil s ní syna Václava a dceru Johannu. Ženil se léta 1546. v úterý masopustní. Pí. Appolena Nykláskova z Žitenic, manželka téhož p. Štěpána jinak Šteffana M. z S., umřela 1554. v pátek na sobotu den Mladátek.

(Znak Mírků.) (Znak Nyklásků.)

Strana 128—129:

P. Štěpán jinak Šteffan Mírek ze Solopisk pojal sobě za manželku p. Kateřinu Bydlínovou z Nuzkovic, stalo se leta 1560. ve čtvrtek na sv. Prokopa. Leta 1590. ve čtvrtek před sv. Trojicí roznemohl se týž p. Štěpán Mírek a umřel v pondělí v noci ve 3 hod. na noc po sv. Trojici. U Hory u sv. Barbory pochován maje věku svého .... leta.

Paní Kateřina Bydlinka z Noskovic, manželka téhož p. Štěpána jinak Šteffana M. z S. druhá. Leta P. 1606. v sobotu po neděli jež slove Misericordia hodin sedm před dnem umřela táž pí. Kateřina z Noskovic maje věku svého 70 let a pochována při kostele sv. Panny Barbory u Hory Kutny.

(Znak Mírků.) (Znak Bydlínů z Noskovic.)

Strana 130—131:

Leta 1575. ženil se p. Alexander Podhradský z Vlčí Hory ten pondělí po Novém Létě a umřel 1582. v sobotu po sv. Ondřeji. Johanka Mirkova ze Solopisk napřed psaného p. Št. Mírka dcera.

(Znak Podhradských.) (Znak Mírků.)

Strana 132—133:

Leta 1575. oženil se napředpsaného p. Stefana Mírka syn Mírek tu neděli před sv. Václavem a pojal sobě pannu Kateřinu Konárovskou z Libanic. Umřel leta 1580. v sobotu po sv. Janu Křtiteli.

Táž p. Kateřina Konárovská z Libanic manželka dotčeného V. M. z. S. a bytem svým v Milčicích, umřela l. 1582. ten čtvrtek po sv. Martinu.

(Znak Mírků.) (Znak Konárovských.)

Strana 134—135:

L. P. 1583. oženil se napřed dotčeného p. Štefana Mírka syn Jindřich tu neděli před sv. Janem Křtitelem, pojal sobě pannu Evu Zykotovnu z Perknýřova Ostrova.

Táž p. Eva Zykotovna z P. O., manželka dotčeného Jindřicha M. z S., věnováno po ní jedno sto kop míš.

(Znak Mírků.) (Znak Zykotů.)

Strana 136—137:

L. P. 1584. oženil se Václav Sobek z Jezera a na Jezeře, v outerý před sv. Šimonem a Judou, pojal sobě pí. Johanku Mirkovnu z Solopisk napřed dotčeného p. Štefana Mirka dceru. Věnovala po sobě 500 kop míš.

(Znak Sobků.) (Znak Mírků.)

Strana 138—139:

P. Matyáš z Freydenpachu oženil se, pojal sobě p. Mandalenu Mirkovu ze Solopisk dceru p. Stefana M. ze S. Umřel l. 1599. v mor. P. Mandalena Mirkova ze Solopisk, manželka p. Matyáše z Freydenpachu a v Poličanech. Umřela l. 1599. v mor.

(Znak Freydenpachů.) (Znak Mírků.)

Strana 140—141:

L. P. 1595. v outerý po neděli prosebné oženil se pan Jindřich Mírek z Solopisk na Libodřicích, syn p. Šteffana Mírka, po druhé,

pojal sobě pí. Annu Baderských z Oujezda, pozůstalou vdovu po panu Divišovi Hostačovském z Petrovic. Leta 1620. ten úterý po sv. Vavřinci umřel týž p. Jindřich Mírek ze Solopisk na Nesměřicích.

Pí. Anna Baderská z Oujezda, manželka dotčeného p. Jindřicha Mírka z S. na Libodřicích a Nesměřicích, umřela Leta Páně 1604. v sobotu po S. Alžbětě a ve Voděradech v kostele pochována.

(Znak Mírků.) (Znak Baderských.)

Strana 142—143:

Leta 1599. oženil se p. Jan Mírek ze Solopisk, pojal sobě pí. Annu z Malovic pozůstalou vdovu po p. Bernartovi Maternovi z Květnice, syn předpsaného p. Šteffana Mírka z S. Pí. Anna z Malovic manželka dotýčného p. Jana M. z S. věnovala po sobě 1500 kop. míš.

(Znak Mírků.) (Znak Malovců.)

Strana 144—145:

Leta .... oženil se p. Jan Šatný z Olivetu a na Hlízově, pojal sobě pannu Elišku Mirkovnu, dceru předpsaného p. Šteffana Mirka z Solopisk.

(Znak Šatných.) (Znak Mírků.)

Strana 146—147:

Leta 1601. oženil se p. Adam Hlaváč z Vojenic a na Ratěnicích, pojal sobě p. Kateřinu Mirkovnu ze Solopisk, dceru p. Jindřicha M. ze S. na Libodřicích. Věnováno po ní 300 kop míš. Umřela leta 1606. ve středu po provodní neděli.

(Znak Hlaváčů.) (Znak Mírků.)

Strana 148—149:

Leta 1601. oženil se p. Mírek ze Solopisk, syn p. Štefana M. ze S., pojal sobě pí. Annu z Švorcu, pozůstalou vdovu po p. Volfovi Heroltovi z Oupy.

(Znak Mírků.) (Znak Švorců.)

Strana 150—151:

L. P. 1609. v neděli po Fil. a Jakubě oženil se uroz. p. Jan Jindřich Rozenhagen z Janovic, pojal sobě pí. Elišku ze Solopisk, pozůstalou vdovu po někdy p. Janovi Šatným z Olivethu a na Hlizově. Věnovala po sobě 300 kop míš.

(Znak Rosenhainů.) (Znak Mírků.)

Strana 152—153:

L. P. 1610. v pondělí po sv. Filipu a Jakubu oženil se pan Adam Mírek, pojal sobě pannu Marianu Horňateckou z Dobročovic. Věnováno po ní 400 kop míš. Umřela táž pí. Mariana v pátek den sv. Prokopa l. P. 1625.

(Znak Mírků.) (Znak Horňateckých)

Strana 154—155:

L. P. 1613. v outerý po sv. Bartoloměji oženil se p. Šteffan Mírek ze Solopisk, syn p. Jindřicha M. z S. na Nesměřicích, pojal sobě p. Kateřinu Kalenickou z Kalenic, pozůstalou dceru po panu Joachimovi Kalenickém z Kalenic a na Zručích. Věnováno po ní 1200 kop míš.

(Znak Mírků.) (Znak Kalenických.)

Strana 156—157:

P. Voldřich Byšický z Byšic a na D. Královicích pojal sobě za manželku pannu Dorotu Mírkovnu ze Solopisk, dceru p. Jindřicha Mírka ze Solopisk.

(Znak Byšických.) (Znak Mírků.)

Strana 158—159:

L. P. 1622 v pondělí po památce obrácení sv. Pavla na víru, oženil se podruhý p. Štefan Mírek ze S., pojal sobě pannu Krystinu Lukaveckou z Lukavce, dceru uroz. p. Mikuláše staršího Luk. z L. a na Všebořicích. Věnováno po ní 400 kop míš.

(Znak Mírků.) (Znak Lukaveckých.)

Strana 160—161:

L. P. 1637. v outerý na den sv. Skolastiky, to jest 10. dne February, oženil se p. Jindřich Svatomír Mírek ze Solopisk, syn pana Mírka ze S., pojal sobě pannu Alžbětu Kateřinu Přichovskou z Přichovic, pozůstalou dceru po p. Adamovi P. z P. a na Habarticích z kraje Prachnanského. Věnováno po ní 500 kop míš.

(Znak Mírků.) (Znak Přichovských.)

Strana 162—163:

L. P. 1640. v neděli masopustní, t. j. 19. dne měsíce Februarii, oženil se po druhý p. Jindřich Svatomír Mírek z Solopisk, pojal sobě pí. Annu Kateřinu rozenou Salavku z Lípy, pozůstalou vdovu po p. Hertvíkovi Skalským z Dubu.

(Znak Mírků.) (Znak Salavů.)

Strana 164—165:

Pojal sobě za manželku uroz. a stat. rytíř p. Jan Tayzs z Lov uroz. pannu Dorotu Mírkovnu z Solopisk, dceru uroz. a stat. rytíře p. Jana Zikmunda Mírka z Solopisk, na statku Synečským a Pašinovským pozůstalého syrotka v letu 1630.

(Znak chybí.) (Znak Mírků.)

Strana 166—167:

L. P. 1651. na den sv. Virgiliusa, t. j. 31. Januarii, oženil se p. Jindřich Jáchym Mírek ze Solopisk, syn p. Steffana M. ze S., pojal sobě p. Annu Lidmilu Bořkovnu Dohalskou z Dohalic, dceru nejstaršího p. Jana Frydrycha Bořka Dohalského z Dohalic z kraje Hradeckého.

(Znak Mírků.) (Znak Dohalských.)

Strany 168—169 jsou prázdné.

Strana 170—171:

Beneš Mírek ze Solopisk a na Hošticích pojal sobě za manželku p. Kateřinu Bračickou z Choczov a zplodil s ní syna Adama.

(Znak Mírků.) (Znak Bračických.)

Strana 172—173:

P. Adam Mírek ze Solopisk a na Hošticích pojal sobě p. Elišku Krabicovnu z Vejtmile za manželku a zplodil s ní Symeona a Svatomíra a dceru Kateřinu.

(Znak Mírků.) (Znak Krabicí.)

Strana 174—175:

P. Adam Mírek ze Solopisk a na Hošticích pojal sobě za manželku p. Kateřinu Hlaváčovou z Vojenic a zplodil s ní syna Prokopa a Alžbětu dceru.

(Znak Mírků.) (Znak Hlaváčů.)

Strana 176—177:

Pan Jan Zalesský z Myslova a na Chvatlinách hořejších pojal sobě za manželku p. Kateřinu Mírkovou z Solopisk. A ženil se l. 1563. v neděli masopustní. Umřela a pochována v Plaňasech na den obrácení Sv. Pavla na víru 1582.

(Znak Mírků.) (Znak Záleských.)

Strana 178—179:

P. Frydrych Nyklásek z Žitenic a na Chotouchově pojal sobě za manželku p. Marianu Mírkovou ze Solopisk a ženil se 1568. před sv. Matějem. Umřel v den sv. Havla 1582.

P. Mariana Mírkova z S., manželka téhož p. Frydrycha Nykláska z Žitenic a na Chotouchově, umřela ve středu před sv. Václavem 1582.

(Znak Nyklásků.) (Znak Mírků.)

Strana 180—181:

Leta 1575. napřed dotčeného p Adama Mírka syn Symeon Mírek ze Solopisk oženil se v neděli masopustní s p. Kateřinou Čejkovou z Olbramovic. Umřela ve čtvrtek po sv. Marku 1581.

(Znak Mírků.) (Znak Čejků.)

Strana 182—183:

Leta 1577. v pondělí před sv. Valentinem oženil se p. Svatomír Mírek ze Solopisk za pannu Annu Cukrovou z Tamfeldu a na Plaňasech sídlem. Umřela táž pí. Anna v noc na pondělí po sv. Michalu a v Plaňasech pochována 1582.

(Znak Mírků.) (Znak Cukrů.)

Strana 184—185:

Leta 1579. oženil se p. Diviš Hostačovský z Petrovic a na Černým Blátě ten čtvrtek před sv. Lucií s pannou Annou Mírkovou z Solopisk, dcerou p. Adama Mírka z Solopisk a na Hošticích. Umřela 1583. v pátek po sv. Petře v okovách, po dítěti.

(Znak Hostačovských.) (Znak Mírků.)

Strana 186—187:

Leta P. 1581. oženil se p. Symeon Mírek ze Solopisk a na Hošticích za pannu Kateřinu Cukrovou z Tamfeldu tu neděli po sv. Petru a Pavlu, syn p. Adama Mírka. Věnováno po ní půl druhého sta kop grošů čes. Umřela 1585. v outerý po smrtelné neděli.

(Znak Mírků.) (Znak Cukrů.)

Strana 188—189:

L. P. 1583. oženil se p. Svatomír Mírek a na Plaňasech za pannu Alenu Bilskou z Karýšova v outerý den sv. Vincencia.

(Znak Mírků.) (Znak Bílských.)

Strana 190—191:

L. P. 1583. v úterý den sv. Alžběty oženil se p. Václav Březský z Ploskovic a na Kovanicích, pojal sobě p. Alžbětu Mírkovnu z S., dceru napřed dotčeného p. Adama Mírka. Věnováno po ní půldruhýho sta kop grošů.

(Znak Březských.) (Znak Mírků.)

Strana 192—193:

L. P. 1586. v outerý před svatou Maří Mandalenou oženil se pan Symeon Mírek, pojal pannu Salomenu Hrabaňovu z Přerubenic a na Plaňasech veselí bylo.

(Znak Mírků.) (Znak Hrabaňů.)

Seskupení zpráv ve „Štambuchu“ Mírkovském podaných učiněno jest dle 3 pošlostí rodových, jež vesměs měly za praotce Prokopa Mírka, v úvodních slovech „Štambuchu“ připomenutého, jenž r. 1489. ještě žil a tehdy tvrz Hoštice s příslušenstvím si koupil. (Poz. desk z. II. 438.) Ze 4 synů jeho zemřel Hynek bezdětek r. 1499. a bratři jeho Jan, Václav a Beneš stali se zakladateli 3 větví, z nichž Janova na Synči u Č. Brodu, Václavova na Hranicích u Kolína a Benešova na Hošticích u Zásmuk vládla. Tato poslední vymřela již r. 1592. Šimonem Mírkem ze Solopisk na Plaňanech, po němž Jiřík Mírek z větve synečské statek plaňanský zdědil.

Zprávy o potomstvu Jiříkovu, jež ostatní větve Mírků ze Solopisk přetrvalo, nejsou ve „Štambuchu“ úplné, aniž zřejmo, čí syn byl Frant. Romedius Mírek, cís. plukovník a velitel pevnosti Jagerské, jenž v polovici XVIII. stol. majetníkem „Štambuchu“ byl, rodinné památky této se ujal a ji deskami a novými listy opatřiti dal. Poněvadž pak mužské potomstvo Filipa Zikmunda Mírka, jak též ze svědectví r. 1732. dne 2. prosince svob. pánem Gottfriedem z Wunšviců vydaného vysvítá, synem jeho Janem Prokopem Mírkem vymřelo, a z 5 synů Henrycha Jiřího Mírka čtyři tolikéž bez potomstva smrtí sešli, mohl by Frant. Romedius býti nejspíše synem třetího syna Henrychova, Davida. Ostatně byl dle všeho tento Frant. Romedius posledním mužem starožitného rodu svého.

Staré výzdoby kostela sv. Vavřince ve Vysokém Mýtě.

Vratislav Votrubec.

Oprava kostela sv. Vavřince ve Vysokém Mýtě vleče se již od roku 1875.; podle potřeby, hlavně však podle prostředků peněžních udělá se v některém roce více, v jiném méně neb docela nic. V r. 1890. pokročila oprava na průčelí západní, které na celém chrámě nejvíce bylo zpustošeno. Věže na obou křídlech toho průčelí stojící ukazovaly ještě jakž takž původní svůj tvar, ale zeď je spojující, určená

pro portál, průčelní veliké okno a snad i štít, jenž by zakončil střechu hlavní lodi, byla ve stavu přežalostném. Původní líce té zdi nebylo vlastně ani viděti, neboť ji kryla mocná přizdívka, která patrně zabrániti měla jejímu sessutí. Dalo se tušiti, že pod tou přizdívkou objeví se způsob, jakým v době gotického stavitelství byla řešena tato část chrámová.

Při bourání celé té zdi i její přizdívky objeveno také vskutku vysoké průčelní okno v hrotitý oblouk zaklenuté s původním ostěním, avšak kružby zbavené, v přízemí pak nalezen zbytek portálu, totiž levé jeho ostění (kdybychom vcházeli do chrámu), zachovalé až do té výše, kde počalo přecházeti v hrotitý oblouk. Ostatek portálu nalezen ve zmíněné přizdívce, ve kteréž uloženo bylo především mnoho kvádrů jemně článkovaných, které dříve tvořívaly oblouk portálu, dále pak mimo jiné ty ozdobné kameny, které na přiloženém obrázku tak jsou seskupeny, aby na první pohled bylo zřejmo, že náležejí portálu. Jen maska ďáblova (v pravo pod tympanonem) nalezena byla již dříve nad klenutím jižní lodi, kde ležela pohozena.

Cenu nalezených skulptur dlužno hledati hlavně ve vzácnosti, s jakou portálové oblouky českých chrámů bývají figurálně vyplněny. Vysokomýtské tympanon rozděleno bylo vodorovnou římsou ve dvě pole. V hořením poli nalézáme Očišťování Panny Marie, jak souditi možno ze dvou hrdliček a dvou holoubátek, vlastně ze čtyř zobáčků, které krajní postava v levo v rukou drží. V dolní pole tympanonu náležejí tři kusy, jak z římsy nad figurami probíhající dlužno souditi. Na obrázku nenalézají se všecky tři kusy v tomto poli, nýbrž jeden z nich znázorňující celou postavu nakreslen jest o sobě dole. Příčina toho vězí v prostém početním výkonu. Sečteme-li totiž šířky těchto tří kusů při horních okrajích (skupina koní 36 cm + zbytky dvou postav 50 cm + celá postava 30 cm), obdržíme délku dolního pole, která se nikterak nedá stěsnati pod dolení kraj horního pole, zabírající po doplnění málo přes metr. A nebyla by to ještě celá délka dolního pole, poněvadž proti střevíci celé postavy viděti počátek střevíce jiné postavy, která by nutně pole v levo prodloužila. Tato počtářská úvaha vede nás k závěrce, že v těchto třech kusech máme před sebou vlastně zbytky dvou tympanonů, k čemuž ostatně nutí nás i 4 nosníky tympanonu. Ale nalezly se ještě další dva nosníky, z nichž jeden zasadili při nynější opravě do hlavní římsy jižní lodi; a poněvadž má kostel 3 portály, byly asi všecky podobně vyzdobeny.

Seřadění nosníků jest na obrázku našem libovolné. Proti hlavě ďáblově položena jest hlava upomínající nejvíce na Krista. Z ověnčených hlav jen jedna úplně jest zachována. K nakreslenému skupení kusů dolního pole tympanonu vede nás myšlénkou podobné tympanon kostela Panny Marie (Liebfrauenkirche) v Norimberce; tam totiž tympanon hlavního portálu rovněž jest rozděleno v horní a dolní pole: horní rovněž představuje Očišťování P. M., dolní pak v levé polovici narození Páně, v pravé příchod sv. Tří králů. Poněvadž i tam na samém pravém kraji dolního pole spatřujeme koně družiny královské, nemůžeme se ubrániti myšlénce, že původce tympanonu vysokomýt-

Staré výzdoby kostela sv. Vavřince ve Vysokém Mýtě.

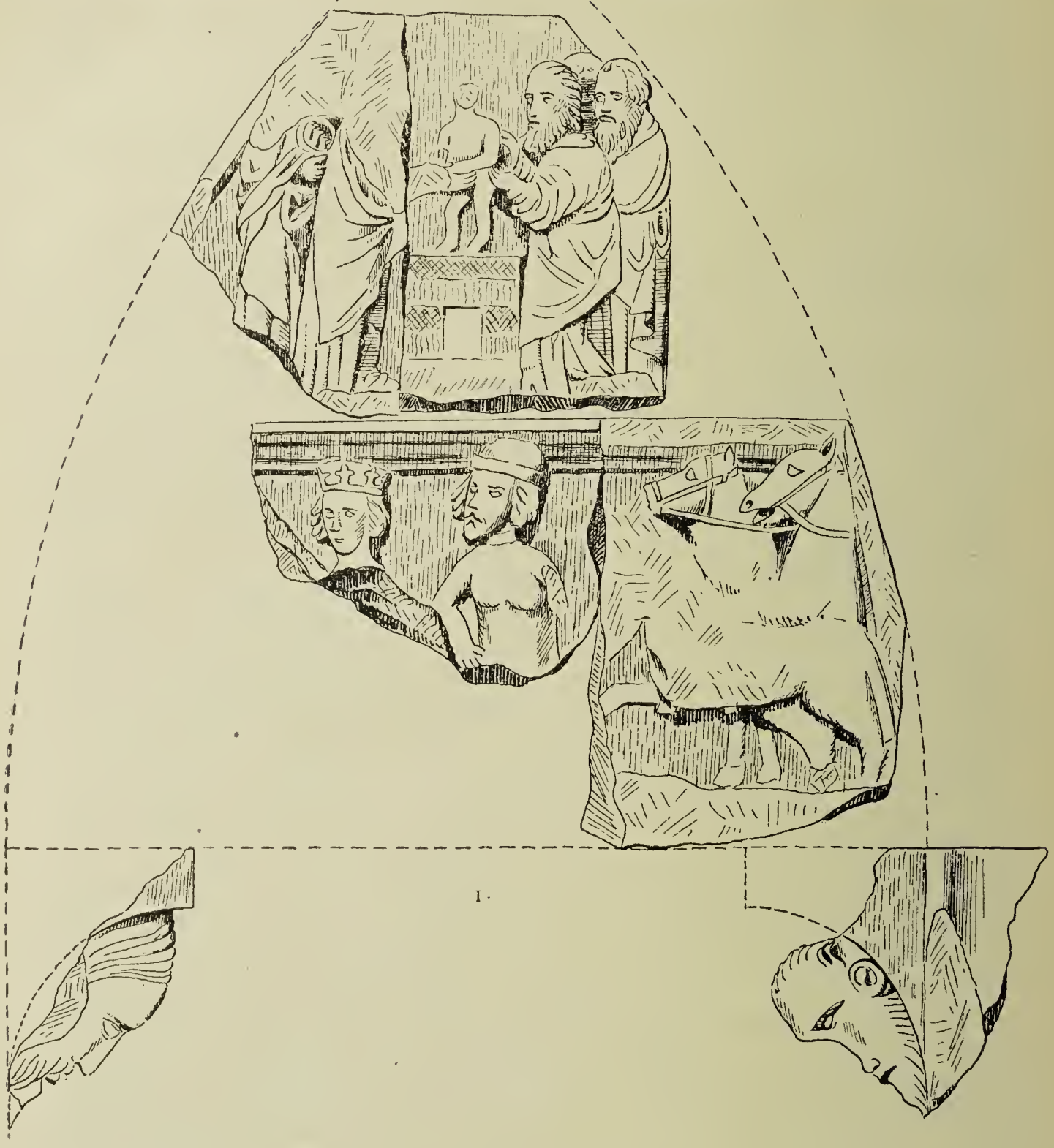

1.

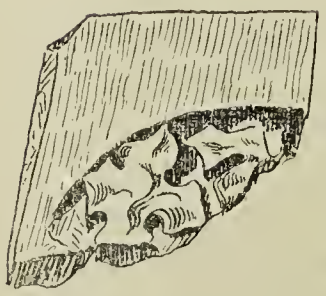

4.

2.

3.

Obr. 51. 1. Tympanon se dvěma nosníky. 2. Postava z doleního pole tympanonu 3. Nosník úplně zachovalý. 4. Úlomek nosníku.

ského buď dle panující tradice neb dle výkresů v hutích kamenických kolujících řešil podobně úkol svůj. Oba tympanony jsou si podobny však právě jen myšlénkou, neboť provedením liší se od sebe naprosto. Koně našeho tympanonu by tedy náleželi družině sv. Tří králů. Vedlejší kus dal se hořením okrajem dosti dobře přiložiti ke koním. Figura koním nejbližší mohla by představovati sluhu držícího koně na uzdě; korunovaná hlava jest ženská a snad tedy představovala P. Marii; svatí Tři králové by pak zaujímali levou stranu dolního pole. Tím ovšem vypadlo by tympanon širší, než odhadnuto jest na výkrese.

Do které doby nutno klásti tyto skulptury, na to dobře ukazují nosníky, jichž hlavy věnčeny jsou gotickým lupením, neboť tytéž lupeny shledáváme v lodích chrámových a zvláště v přistavěné kapli sv. Jana Křtitele. A tyto prostory chrámové najisto jsou zbudovány po r. 1461., kdy požár města zničil i původní chrám, pocházející z doby založení města Přemyslem II. Způsob, jakýmž dláto na těchto nosníkách vypracovalo oči, úplně se hodí i na postavy tympanonu; i vousy podobně jsou zpracovány, úprava pak vlasů ukazuje na známý účes z doby Jiříka Poděbradského.

Kdy pobořen byl náš portál a kdy jeho trosky octly se v přizdívce západního průčelí, o tom poučuje nás další historie kostela. Velký požár města r. 1774. krutě stihl i kostel sv. Vavřince. V městských knihách čteme, kterak nebezpečným se jevilo dílo na kostele, když konečně se přistoupilo k opravě, která byla v podstatě nuzně dokonána v r. 1777. Při tehdejší zvláštní náboženské horlivosti, kdy kvetla bratrstva sv. růžence, sv. škapulíře a pásku sv. Augustina vedle bratrstva kůru literátského, nedivme se, že všeliké masky ve veřejích chrámových, požárem nad to snad porouchané, krátce otloukali. Ale vážili si jich aspoň tolik, že je pro památku uložili v přizdívku. Nejsme lepší! Při nynější opravě těch starých motivů vůbec neužito: povstal portál nový, ozdobený motivy cizími, který v celý ráz kostela naprosto se nehodí; ba staré ty skulptury bývaly by zničeny, kdyby se jich nebylo ujalo městské museum.

Některé zprávy o hospodářství panském v knížectví Frydlantském.

Dr. J. V. Šimák.

Vévoda Frydlantský Albrecht byl dobrý oekonom. Rozsáhlé statky své opatřil organisovanou správou, již v čele stál jako direktor rytíř Kunaš z Machovic, člen komory knížecí v Jičíně. Jemu podléhali hejtmani na panství a purkrabí na zámcích ve věcech hospodářských. Pro knížectví vypracována byla obšírná naučení, jež zachovala se v kolika exemplářích. Dle okolností vydávány byly instrukce zvláštní pro jednotlivá panství.

Roku 1632. koupil kníže panství Lomnické, Kostské, pak statky Tuří a Hubojedy. Bylo potřebí nové zboží shlédnouti a spořádati ve shodě s ostatní državou.[1]) Okolnosti té děkujeme několik zpráv zajímavých, jež zachovaly se v archivu místodržitelském pod signaturou F 26. Zprávy ty podává úředník komory Václav Králík, pozdější regent panství Valdštýnských, dne 22. a poslední 27. června. Jim přidáváme obdobnou zprávu z panství Lemberského.

1. Instrukce úředníkům na panství Kostském.

Panu hejtmanu spolu s jinými officíry jeho počnouce od 19. Junii jaká služba jemu peněžitá a jim též jiné deputátní věci měsíčně a týhodně vycházeti budou, stane se jisté nařízení z komory JMKn.

Pivo bílé z pivovaru aby se z této várky již po 5 fl. vystavovalo a šrůtky z každého sudu po 9 kr. odvozovalo. Z té šrůtky za příjem do důchodu JMKn. jednu polovici pokládati a druhou sládku odvozovati, nebo sládku půjde též měsíčná služba.

Sládek aby baby nebo dolívky větší mimo sud čtyřvěderní nemíval, k němu dohlížeti a ty sudy které on k babě nebo k dolívce užíval, zkassirovati.

Sudy všechny, čtyřvěderní aby byly, zvisitovati dáti, tak aby šenkýři a krčmáři nenaříkali.

Sládek povinen bude vždycky ve 4 nedělích za ocet tak mnoho peněz, zač by toho času půl sudu piva vystavované (sic) bylo, do důchodu JMKn. odvozovati.

Nicméněji povinen bude sládek z každé várky za spíleční pivo peněz do důchodu JMKn. odvozovati tak mnoho, zač by tehdáž $^1/_4$ sudu piva bílého vystavováno bylo.

Co se za kvasnice a řídké pivo od sládka předešle odvozovalo, toho se nyní, až by se tomu gruntovněji vyrozumělo, při tom zanechává.

Jsouce od JMKn. všechen pšeničný slad, jehož se vyměřilo 425 korců, přidán, z něho vždycky až do vyvaření jeho na jeden sud piva na vejstav po 1 kor. dávati, však dolívka a deputáty musí z toho vycházeti, a na to nechť se sladu nepřidává.

Pro větší odbyt piva a zveličení důchodu JMKn. trefilli by sládek pivo mudrlantní vařiti, podobným spůsobem, jako v Turnově, tomu se povoluje. Porozumí se první anebo druhé várce, jak lidé budou k němu chuť míti.

Písař důchodní dle povinnosti jeho má každého téhodné hospody a krčmy, a to ty, kdež by rozuměl, že toho téhodne pivo nebrali, visitovati, tak aby nikdá bez piva nebývali.

Jsouce nyní čas letní, že pivo pojednou zkyselí, poručiti bednáři, s potřebu polousudí dvouvěderních nadělati, tak aby při každé várce, při nejmenším do 10 polousudí nalíváno bylo. Budou se moci ta polousudí do těch krčem, kdež malé vesnice jsou a silnice skrze není, vystavovati.

Sládek aby dobré pivo vařil a je nepřebíral; bude povinnost pana hejtmana i písaře důchodního často k němu dohlížeti, a věrnost průbovati.

Povalečův sladovnických v verštatě netrpěti nebo skrze ně častokráte vrchnosti i sládkům skrze kouzla jejich znamenitá škoda se děje a působí.

Poněvadž na všech panstvích JMKn. v městech i v městečkách z šenku každého vědra vína za 8 pinet peníze, po čem se šenkuje, do důchodu JMKn. se odvozují, budou sousedé Sobotečtí povinni, a to ti, kteří by víno šenkovali, také tomu od 19. Junii obvyknouti a zadosti činiti. Protož jednomu tomu každému víno neprodleně zvisirovati a vyrozuměti, jak by mnoho který vína měl, a jak mnoho by se kterému contribucí podle nahoře oznámeného spůsobu dáti dostalo. Z té pak contribucí přijde polovice JMCís. a druhá polovice JMKn. Contribucí náležející JMCís. písař důchodní povinen bude vejběrčímu do města Jičína odvozovati, a druhou, náležející JMKn., sobě za příjem mezi jiné důchody JMKn. pokládati.

---

[1]) List o tom zem. hejtmanu Taxisovi: 14. června 1632. z ležení u Brozan.

Po dnešní den žádný z sousedů Soboteckých, který by víno šenkovali, nemá vína v velikých nebo malých nádobách dáti dříve, pokud se při panu hejtmanu neopoví, a se nezvisiruje, do sklepů skládati. A to pod propadením všeho toho vína k ruce JMKn.

Pro lepší vyšetření toho má pan hejtman jednu hodnou osobu v městě Sobotce, která by na skládání a šenk vína skutečný pozor dávala, zříditi

Užitek z pálení nebo šenkování páleného nenáleží JMKn., ale JMti. panu Maximilianovi z Valdštejna. A tak, kdo by je v městě Sobotce nebo v vesnicích páliti chtěl, musí se při panu Kunšovi, direktoru komory JMKn. ohlásiti, bude jemu proti jistému platu povoleno. Co se krčmáře dotýče, když toliko z každého sudu piva po 12 kr. za ten užitek písaři důchodnímu, počnouce hned z této první várky, odvozovati budou, mohou, kde budou chtíti, pálený sobě k šenku kupovati.

Krav dojných nedostávajíce se do dvoru JMKníž. 52, ty neprodleně a to nejdýleji do téhodne, mezi lidmi poddanými obštelovati, je hotovými penězi zaplatiti a nima dvory dosaditi; nebo dvory bez dobytku jsou tak užitečny, jako měšec bez peněz.

Máslo od krav na váhu pražskou — vypůjčíce libru na Skalách, a dáti podle ní závaží zdělati — přijímati, s šafářkami rejstříky míti, a kdy se co přijme, do něho zapisovati, do jedné pak tuny másla víceji mimo 200 liber neklásti.

Podobně se o zvážení sejru a přijímání jeho, jako o másle rozumí, kromě má se toliko, jsouce těžká váha, 5 kamen sejra za centnýř pokládati

Na jednu tunu másla povoluje se soli prostičné 8 liber, to jest 2 centnýře pražské míry, a na jeden centnýř sejra 6 liber, to učiní 1½ centnýře, dávati.

Šafářky, aby upřímně s vomastkem zacházely a jeho neustraňovaly, často napomínati, a jejich věrnost, pokaždý, když jej odvozují, zkušovati, nebo se nyní do jistého času od jedny krávy každý tejden po libře 3 lotech a sejra tuplovaně (podle vyšetření) odvozovati má.

Co se od JMKn. Lobkovské od dobytků, drůbeže pernaté, sladu, chmele, mouky všelikých hospodářských věcí přidává, to všecko do Nro. 1. pořádně za příjem pokládati, ceduli novou na nábytky s šafáři učiniti a ceduli každou pan hejtman má podpisovati.

Nad to vejšeji na všechen dobytek i drůbež šafářům registřík, co kterému k správě svěřeno jest, dáti, tak aby se při každé occasi, kdyby kdo z officírův z komory JMKn. anebo já do kterého dvoru přijel, a správu o všem míti chtěl, z toho rejstříku co v témž dvoře zůstává, vyrozuměti mohlo.

Mlynáři, že jim lidé poddaní melivo nenesou, sobě (jsouce velicí restantníci) stěžují. Z té příčiny rychtářům přísně poručiti, aby sousedy své k nošení do mlejnů jim zřízených měli. Jestliže by se pak toho nestalo, nechť jsou tím jisti, že musí restanty za mlynáře podle proporcí platiti, nebo není se jim již ani budoucně potřebí vojáků obávati.

Při jednom každém dvoře pece pro pečení chleba dáti zdělati, nebo se pekař chovati nebude.

Čeledi při zámku ani při dvořích mimo mého poznamenání nechovati.

Všechny (!) čeledi, řemeslníkům, jestliže se co komu do 19. Junii restiruje, z důchodu JMKn. Lobkovské zaplatiti, nebo by se ta věc při komoře, kdyby se z důchodu JMKn. Frydlantského platila, nepassirovala.

Stavení krytem, kde co zapotřebí jest, neopouštěti.

Chmelnice při dvoře Semtinském neprodleně dáti od polí obloukovati, tak aby v ní dobytek škoditi nemohl.

Od všelijakého díla dělníkům, řemeslníkům, poslům povoluje se podle předešlého spůsobu až do dalšího nařízení platiti, kromě od šindela dělání má se toliko od 1 kopy po 3 kr. dávati.

Pilu při mlejně Červeném, jsouce na upadnutí, a byť i voda byla, na ní se pro sešlost její řezati nemůže, dáti znova, poněvadž dříví k ní navezeno jest, vystavěti.

Majíce na témž panství lidé poddaní, mimo Jana Lejska, ještě mlejnců 8, a z nich úroku velmi málo platí, proti tomu pak melivem mlynáře zámecké zžírají, a oni skrze to restantníci zůstávají, pan hejtman nechť je dle své povinnosti skutečně napomene, aby melivo od lidí poddaných nepřijímali, pod pro-

padením 20 říšských tolarů k ruce JMKn.; pakli by některý z nich chtěl jednu vesnici míti, může se o vejmělný s tím mlynářem, ku kterému táž ves náleží, porovnati. Nebo já vím, že komora JMKn mlynáře při tom platu tak zouplna nezanechá.

Pohodlný sobotecký nemůže se při svobodě své pozůstaviti, nýbrž s jinými v knížetství Frydlantském srovnán býti: a poněvadž v témž knížetství pohodlní na kůži koňskou, hovězí, kromě z vostarčete do důchodu JMKn. odvozují po 2 fl. a za vostarčí po 1 fl., povinen bude i on poslušně tomu za dosti činiti. Však se tomu rozuměti má, z toho dobytka, co ve dvořích JMK. pomře lidí poddaných dobytek (ač se na jiných panstvích i za ty v jinším spůsobu peníze odvozují) v to se nepojímá.

Kůň ve dvoře Vosenickém přidaný, jsouce naprosto nehodný, též 4 hřebci ve dvoře Semtinském staženi, povoluje se to vše prodati nebo směniti, byť se třebas přidati mělo, tak aby se rolí při dvořích dělaly a neobmeškávaly.

Contribuci peněžitou z každého usedlého po 1 fl. vybírati. Stane se nařízení, co se jí bude míti odvésti, aneb ne.

Actum 22. Junii anno 1632.

V. Králík m. p.

2. Zpráva, co sobě má purkrabě za příjem od dobytka do Nro. 1. co tak JMKn. Lobkovská přidává, položiti.

Koní 5 (při dvoře Semtinském 4, Vosenickém 1.
Valach při dvoře Vosenickém 1.
Hřebce 3letý při dvoře Semtinském 4.
Hřebce roční při dvoře Semtinském 2.
Klisen 8 (při dvoře Vosenickém 2, Bousovském 2, Obrubském 4).
Hřebíček letošních 4 (při dvoře Bousovském 2, Obrubském 2).
Krav dojných 60 (při dvoře Semtinském 12, Vyšepolském 14, Vosenickém 10, Bousovském 12, Vobrubském 12).
Jalovic k třetímu letu 9 (při dvoře Vyšepolském 2, Vosenickém 1, Bousovském 5, Semtinském 1).
Jalovic k druhému létu 11 (při dvoře Vyšepolském 4, Bousovském 7).
Volů k třetímu létu 7 (při dvoře Vosenickém 2, Bousovském 5).
Volů k druhému létu při dvoře Bousovském 7.
Bejků k čtvrtému létu 6 (při dvoře Semtinském 1, Vyšepolském 1, Vosenickém 1, Bousovském 2, Votrubském 1).
Ovec bahnic 402 (při dvoře Bousovském 211, Semtinském 191).
Zubkyní při dvoře Bousovském 82.
Jehniček letošních 122 (při ovčíně Bousovském 90, Semtinském 32).
Skopců starých 46 (při ovčíně Bousovském 22, Semtinském 24).
Zubců 157 (při ovčíně Bousovském 94, Semtinském 63).
Skupat letošních 155 (při ovčíně Bousovském 73, Semtinském 84).
Beranů 36 (při ovčíně Bousovském 18, Semtinském 18).
Pohlaví svinského 123 kusy, totiž při dvoře Semtinském 35, Vyšepolském 22, Bousovském 22, Vosenickém 23, Vobrubském 21.

Poněvadž se v inventáři nespecifikuje, a já podobně sem ho při inventování nespecifikoval, povinen bude purkrabě jej rozpisovati, co jakého jest, tak abych já z cedule Nro. 1. poznati mohl, že v té příčině nejinak než jako samo v sobě procedirováno jest.

Husí starých s housery 34, totiž při dvoře Vyšepolském 8, Bousovském 6, Vobrubském 5, Semtinském 15.
Husy letošního připlemenění 84, totiž: při dvoře Vyšepolském 21, Bousovském 20, Vobrubském 13, Semtinském 30.
Kachen starých i s kačery při dvoře Semtinském 6.
Kachen letošního připlemenění při dvoře Semtinském 13.
Indiánky slepice 9, při dvoře Semtinském 7, Bousovském 2.
Slepic nesných 7, při dvoře Semtinském 3, Vobrubském 2, Bousovském 2.
Kuřat letošního připlemenění 93, totiž: při dvoře Vosenickém 20, Vyšepolském 20, Bousovském 20, Semtinském 7, Vobrubském 26.

3. Zpráva, co má officirům a jiným služebníkům na panství JMKn. Kostském platu měsíčního a téhodního deputátu vycházeti.

Panu hejtmanu peněz za měsíc 25 zl.; ovsa na dva koně za jeden tejden 1 korec, piva každé várky půl sudu. Přitrefily-li by se pak 2 várky v jednom týhodnu, tehdy z tý várky deputáty mají za příjem pokládány býti.

Purkrabímu, písaři důchodnímu a obročnímu na penězích za měsíc po 8 zl. 20 kr., ovsa na jednoho koně za tejden po 2 vért., piva po $^1/_4$ sudu.

Sládkovi staršímu peněz měsíčně 4 zl., podstaršímu 2 zl., mládkovi $1^1/_2$ zl.

Bednáři, aby i do dvoru všechny potřeby povinen byl dělati, měsíčně 2 zl.

Holomku jednomu při zámku, nechovajíce se nikdež mimo jednoho, měsíčně 2 zl.

Vrátnému při zámku měsíčně 35 kr., chléb a vaření jako jiné čeledi.

Purkrabce, která při zámku i za šafářku býti má, po 1 zl.; chléb a vaření jako jiné čeledi.

Na místo zahradníka štěpaře dobrého a zručného objednati, ten aby na všechny štěpnice pozor dával, štěpnice pláněmi na zimu v místech prázdných vysazoval a z jara je štěpoval. Měsíčně má jemu dáváno býti po 2 zl.

Fišmejstru staršímu i na místě vyšepolského měsíčně po 1 zl. 15 kr.

Haltýřníku, který na sádkách zůstává, 1 zl.

Co se myslivcům platiti bude, v známost se uvede.

4. Zpráva o čeledi robotné ve dvořích JMKn. na panství Kostském, co se jí chovati má.

Ve dvoře Semtinském.

Šafář 1, nádvorník 1, pacholci 3, pohunci 3, když 9 koní bude, vždycky ke 3 koním 2, šafářka 1, děvky 2 ke 20 kravám, svinařka 1, pastvice 1 — 13 osob.

Ve dvoře Vyšepolském.

Šafář 1, nádvorník 1, pacholci 2, pohunci 2, když 8 klisen bude, šafářka 1, děvky 2, pastvice 1 — 10 osob. Pastucha vesní nechť svině pase, má se mu dáti 2 kor. vejmelného do roku..

Ve dvoře Vosenickém.

Šafář 1, nádvorník 1, pacholci 2, pohunci 2, když 8 klisen bude, šafářka 1, děvky 2, pastvice 1 — 10 osob, pastuchovi ut supra.

Ve dvoře Bousovském.

Šafář 1, nádvorník 1, pacholci 3, pohunci 3, když 12 klisen bude, šafářka 1, děvky 2, pastvice 1, chmelař 1 — 13 osob. Pastucha ut supra.

Ve dvoře Obrubském.

Šafář 1, nádvorník pacholek 1, pohunci 2, šafářka 1, děvky 2, pastvice 1 — 9 osob. Pastucha ut supra.

(Na zámku Kosti.)

Purkrabka a šafářka 1, děvka 1, pastvice 1, vrátný 1 — 4 osoby.

Summa osob, na které má chléb a vaření vycházeti, 59

Táž čeládka robotná ve dvořích JMKníž. zůstavuje se při předešlém peněžitém platu, kromě má se toliko na maso šafáři a šafářce téhodně po 2 kr. 2 p. a čeledínu po 1 kr. 1 p.; v hody pak tuplovaně odvozovati.

Ovčáku: Semtinskému: žita 20 kor., pšenice 1 kor., ječmene 3 kor., hrachu $1^1/_2$ kor. Bousovskému: žita 20 kor., pšenice 1 kor., ječmene 3 kor., hrachu $1^1/_2$ kor. Vosenickému: žita 12 kor, pšenice 1 kor., ječmene 2 kor, hrachu 1 kor.

Kováři při předešlém platu se pozůstavají, však povinni budou při tom platu, i co k mlejnům zapotřebí jest a z důchodu JMKn. že by se od toho platiti mělo, dělati.

Chmelař též se při svém platu pozůstavuje.

Řehoř, mlynář střehomský, majíce svůj mlejnec při zámku, a malý plat z něho dává, povinen bude slady ve mlejnci, když se jemu časně o tom věděti dá, mlýti.

Od předení jedné štuky příze po 7 kr.

Od udělání plátna 1 kopu loket tenkého lněného 2 zl., pačesného 21 kr., konopného 35 kr., tlustého 28 kr.

Dělníkům od sekání dříví prskového po 4 kr. 4 p., pivovarského po 4 kr. 4 p.

Tesaři mistru na den 9 kr. a tovaryši 7 kr.

Poslu od míle po 4 kr.

Od udělání 1 kopy šindele 3 kr.

O jiných placeních dáleji se instrukcí stane.

Poznamenání, co jest se jakého platu za předešlý vrchnosti a před pronajímáním dvorův služebníkům a čeledi při dvořích na panství Vartmberském a Lemberském vydávalo (z l. 1630.).

Na panství Vartmberském:

Anna klíčnice při zámku platu peněžitého ročně 15 kop m., piva za tejden soudek v konvi 2 kop m, žita na chléb ročně 6 korců, ječmena na kroupy 1 korec,

sládek starší při pivováře platu peněžitého 20 kop m., žita na chléb 7 kor., ječmena 2 kor.,

sládek mladší penez ročně 10 kop m., žita na chléb 4½ kor., ječmena na kroupy 1 kor.,

bednáři při pivováře ve Dvořích 18 kop m., žita na chléb 6 kor., ječmena na kroupy 1 kor.,

myslivci na penězích 15 kop, žita na chléb 6 kor., ječmene na kroupy 1 kor.,

Janovi Baštíkovi fišmejstru peněz 10 kop, žita na chléb 6 kor., ječmene na kroupy 6 kor.,

Janovi Eiflerovi rybáři peněz 10 kop, žita na chléb 6 kor., ječmena na kroupy 1 kor.,

Jiříkovi vrátnýmu peněz 10 kop, žita 6 kor., ječmena 1 kor.

Při dvoře pod zámkem:

Krištof, šafář	10 kop		Eliška, šafářka . .	4 k	— gr.
Jan, pacholek přední .	6 „		Anna, děvka přední	3 „	15 „
Krištof, pacholek druhej	6 „		Uršila, druhá děvka	3 „	15 „
Michal, třetí pacholek .	6 „		Eva, třetí děvka .	3 „	15 „
Jan, pohunek	5 „		Eliška, čtvrtá děvka	3 „	15 „
Martin, pohunek . . .	5 „		Anna, skotačka . .	1½ „	— „
Michal Kachler, ovčák ..	4 „		Eliška, skotačka .	1½ „	— „
Krištof, pacholek . . .	2 „		Mariana, husařka .	1½ „	— „
Jiřík, pacholek . . .	2 „				

Na dvoře velkým Rolským:

Jan, šafář . . .	10 k. — gr. m.	Anna, šafářka . .	3 k. 15 gr. m.
Krištof Stegr, pacholek . . .	6 „ — „ „	Dorota, děv. první .	3 „ 15 „ „
Krištof Fric, pacholek . . .	6 „ — „ „	Eliška, děv. druhá .	3 „ 15 „ „
Michal Roheuht, pohunek . . .	5 „ — „ „	Dorota, děv. třetí .	3 „ 15 „ „
Jiřík Herčic, pohunek . . .	5 „ — „ „	Eliška, děv. čtvrtá .	3 „ 15 „ „
		Dorota, skotačka .	1 „ 30 „ „
		Ovčákům: mistru .	4 „ — „ „
		Pacholku ovčáckému	2 „ — „ „

Při dvoře malým v městečku Vartmberce:

Jiřík, pacholek . .	6 k. — gr. m.	Anna, děv. druhá .	3 k. 15 gr. m.
Eliáš, pohunek . .	5 „ — „ „	Dorota, děv. třetí .	3 „ 15 „ „
Barbora, šafářka .	4 „ — „ „	Dorota, skotačka .	1 „ 30 „ „
Margreta, dév. první	3 „ 15 „ „		

Při dvoře malým Rolským:

Barbora, šafářka .	4 k. — gr. m.	Anna, děv. třetí	3 k. — gr. m.
Dorota, děv. přední	3 „ 15 „ „	Dorota, skotačka	1½ „ — „ „
Anna, děv. druhá .	3 „ — „ „	Helena, skotačka	1½ „ — „ „

Při dvoře Cedlickém:

Adam, šafář . .	10 k. — gr. m.	Gregor, pohunek .	5 k. — gr. m.
Michal, pacholek přední . . .	6 „ — „ „	Krištof, pohunek .	5 „ — „ „
Mates, pacholek druhý . . .	6 „ — „ „	Ovčák Martin Kinčner . . .	4 „ — „ „
Jiřík, pacholek .	6 „ — „ „	Jan, pacholek jeho	2 „ — „ „
Michal, pohunek .	5 „ — „ „	Jiřík, pacholek .	2 „ — „ „
Kristina, šafářka .	4 k. — gr. m.	Anna, děv. čtvrtá	3 k. 15 gr. m.
Anna, děv. přední .	3 „ 15 „ „	Mariana, děv. pátá	3 „ 15 „ „
Anna, děv. druhá .	3 „ 15 „ „	Eliška, skotačka	1½ „ — „ „
Anna, děv. třetí .	3 „ 15 „ „	Barbora, skotačka	1½ „ — „ „

Při dvoře Tolcbašském:

Volpra, šafářka	4 k. — gr. m.
Anna, děvka	3 „ 15 „ „

Na panství Lemberském:

Při dvoře Lemberském:

Martin, šafář . .	10 k. — gr. m.	Jan, pohunek . .	5 k. — gr. m.
Michal, pacholek .	6 „ — „ „	Barbora, šafářka .	4 „ — „ „
Martin, pacholek .	6 „ — „ „	Eva, děv. přední .	3 „ 15 „ „
Lorenc, pacholek .	6 „ — „ „	Eliška, děv. druhá	3 „ 15 „ „
Krištof, pohunek .	5 „ — „ „	Anna, skotačka . .	1 „ 30 „ „
Martin, pohunek .	5 „ — „ „	Justina, husařka .	1 „ 30 „ „

Ve dvoře Kunewaldu, k Lemberskému dvoru přináležející(m), v němž se toliko jalový dobytek chová.

Anna, šafářka .	4 k. — gr. m.	Ovčáku: mistru .	4 k. — gr. m.
Anna, skotačka .	1½ „ — „ „	Pacholku jeho . .	2 „ — „ „

Při dvoře Žibřidickém:

Krištof, šafář . .	10 k. — gr. m.	Anna, šafářka .	4 k. — gr. m.
Jiřík, pacholek		Anna, děv. přední	3 „ 15 „ „
přední . . .	6 „ — „ „	Anna, děv. druhá	3 „ 15 „ „
Matouš, pohunek .	5 „ — „ „	Anna, skotačka .	1½ „ — „ „

Na panství Lemberském při zámku:

Tomáš, vrátnej peněz 10 k., žita na chléb 6 kor., ječmena 1 korec.
Sládek starší peněz 15 „ „ „ „ 7 „ „ na kroupy 2 korce.
Bednář při pivováře a dvořích 18 k., žita na chléb 6 kor., ječmena na kroupy 1 korec.
Michal, myslivec 15 k., žita na chléb 6 kor., ječmena na kroupy 1 korec.
Sládku mladšímu 10 k., žita na chléb 4½ kor., ječmena na kroupy 1 korec.

Různé zprávy.

Nápis v kartuši náhrobního kamene Kateřiny, manželky Daniela Šťastného,[1]) která při porodu spolu se synáčkem novorozeným zemřela, jest distichon, jež sluší takto čísti:

— — — — — ∪ ∪ — — —∪ ∪ —∪
»A*ugus*|t*i* b*is* | *d*ena p*o*|l*i* fax | aethera | f*u*lget
— ∪ ∪ — — ∪ —∪ ∪ — ∪∪ ∪
Et p*u*er | et *ma*|ter | regna be|ata s*u*|b|*i*t.

Řádek prvý určuje básnicky den úmrtí (20. srpna) v druhém řádku vzpomenutých. Letopočet stanoven chronogramem. (Omylem asi nenaznačil pan spisovatel černě též písmě X [ve slově fax] a tím pak i v datum chyba; místo správného 1639. totiž chybně 1629.) Volně přeložil bych distichon asi takto: Srpnového nebe, když dvacátá pochodeň aetherem zářila, matka i chlapec v sídla blažených došli. *P. Chrudimensis.*

Zkáza Zlaté Koruny. Zatím co v Praze svádějí se pravé bitvy o různé historické a umělecké památky, mnohdy ceny dosti pochybné, na venkově ničeny jsou bezohledně památky takové, třeba měly cenu sebe větší, aniž by kdo proti tomu protestoval. O minulých právě svátcích zabloudili jsme do Zlaté Koruny u Krumlova, a zhrozili se, jak tam ničen jest bezohledně slavný klášter, založený r. 1263. Přemyslem Otakarem II. Dějiny kláštera toho pojí se k nejslavnějším dobám českého národa. A dnes v budovách klášterních umístěna jest německá továrna železářská, jež se všemožně činí, aby krásy kláštera co nejdříve byly úplně zničeny. Každý se zachvěje, vidí-li, jak bezohledně otlou-

---

[1]) Viz str. 61 a 62.

kají dělníci drahocenné fresky, vidí-li v skvostně provedených stropech zaražené různé stroje a kůly. Se slzami v očích vyprávěli nám někteří občané, kolik krás zničeno bylo za několik málo posledních let, a odhadovali dobu, v níž vše, co v klášteře památného, bude úplně zničeno, dle dosavadního postupu nejdéle na 5—6 let. Kde jsou naši konservatoři? Klášter ten jest majetkem knížete Švarcenberka, který jej pronajal za roční nájem 950 zl. německé firmě. Pochybujeme, že knížeti jest známo, jak vandalsky v klášteře si firma ta počíná. Jsme přesvědčeni, kdyby kníže, jenž jest čestným členem společnosti pro zachování historických památek, o tom věděl, že již jako kavalír by nedopustil, aby za několik mizerných stovek zničeny byly památky ceny nesmírné.

Nové listy č. 23.

Správní výbor Společnosti, hodlaje u kn. Schwarzenberka zakročiti o záchranu Zl. K., před delší dobou požádal hodnověrného člena na českém jihu za bližší zprávy. Odpověděno, že shora uvedená zpráva jest, bohužel, z c e l a p r a v d i v a. Na další informaci se strany jiné ještě čekáme.

Literatura.

Materyały anthropologiczno-archeologiczne i etnograficzne. Wyd. staraniem komisyi antropologicznej akademii umiejętności v Krakowie. Tom. II. Kraków 1897.

O l e c h n o w i c z. Charakteristika antropologiczna ludności pow. opatowskiego, gub. radomskiej. — M a g i e r o w s k i. Trwanie życia w Jaćmierzu. — O l e c h n o w i c z. Poszukiwania archeologiczne w gub. lubelskiej. — H r y n c e w i c z. Szlachta ukraińska. — D e m e t r y k i e w i c z. Kurhany w Przemyskiem i Drohobyckiem. — T ý ž Cmentarzyska i osady przedhistoryczne w Tarnobrzeskiem (s obr.). — S t e i n. Nieznany wiersz St. Trembeckiego. — W a s i l e w s k i. Zagadki białoruskie. — R o k o s s o w s k a. Bajki ze wsi Jurkowszczyzny. — Ś w i ę t e k. Zwyczaje i pojęcia prawne ludu nadrabskiego II.

Čtenije v imperatorskom obščestvě istorij i drěvnostěj rossijskich pri Moskowskom universitetě. 1898. God. I. Red. E. V. Barsov. Moskva r. 1898.

T i t o v. Vkladnaja kniga Nižegorodskago Pečerskago monastyra. — J a k u b o v. Rossija i Švecija v pervoj polovině XVII. věka. (Dok.) — I s t r i n. Otkrovenie Mafodia Patarskago i apokryfičeskije viděnije Daniila v byzantiskoj i slavjanoruskoj literaturach. — Rozhledy a směs.

Vjesnik hrvatskoga archeološkoga društva. N. serie r. II. 1896. až 1897. Red. Dr. Jos. Brunšmid Zagreb. B r u n š m i d. Římský vojenský diplom z Bijele Crkve u Rače, okr. mitrovický (se 2 obr.). — B u l i ć. Pečet opata kláštera sv. Štěpána de Pinis blíže Splitu (s obr.). — L a s z o w s k i Em. Charvatské příspěvky v nár. museu budapeštském. — T ý ž. Erb rodu Mogorovičů (s obr.). — J e l i ć Črty o nejstarších dějinách splitských (za dob řím císař. S reprod. starých map. — B r u n š m i d. Několik nálezů mincí v Chorvátsku a Slavonsku (16 tabul.). — C e l e s t i n. Neolithické sídlo u Oseku (s plán. a dvěma tabul.). — T k a l c i ć. Cisterc. klášter v Topusku. — B r u n š m i d. † Šim. Ljubič.

Starohrvatska prosvjeta. Glasilo hrvatskoga starinarskog družtva u Kninu. Red. Fr. Radić III. 3—4. Knin 1897.

R a d i ć. Nálezy ve starých hrobech u Koljan blíž Vrliky (s obr.). — T ý ž. Hroty starých šípů v Prvním museu chorv. památek v Knině. — T ý ž. Starochorvatské válečné sekery v Prv. m. chorv. pam. (s obr.). — T ý ž. Chrám sv. Klimenta v Sitně (s 5 obr.). — Z l a t o v i ć. Místopisné črty v starochorvatských župách v Dalmacii — V u l e t i ć - V u k a s o v i c. Středověké nápisy. — M a r u n. Archaeol. výzkumy o náboženství pohanských Charvatů. — Zprávy o korporacích a literatuře.

Paměti král. horního města Jílového a jeho zlatých dolů. Sepsal Leopold Čihák, měšťan jílovský. Praha 1898. Náklad vlastní 426 stran, I—XVII str. indexu, 18 obrázků a mapka.

Poslední doba přinesla nám několik pěkných monografií. K důkladné práci Františka Levého o Rakovníku (r. 1896.) řadí se dílo historika-dilettanta pana Leopolda Čiháka. Pilný sběratel památek jílovských, zakladatel musea tamního, po některou dobu i starosta obce, podává tu spoluobčanům svým na pramenech založené dějiny pokročilého městečka. Dovodiv, že správný název města Jílový (masc.) dokazuje starožitnost dolování, líčí, jak v kterých dobách a kde se provozovalo. Líčení pěkně doplňuje mapka jakož obrazy rozmanitých mincí a doslovné opisy důležitých svědectví. Spisovatel všímal si i památek stavitelských a náležitou pozornost věnoval době nové Důkladný index usnadňuje užívání objemné knihy. Že sem tam lecos, s čím nekaždý bude souhlasiti, jest přirozeno Přes to má kniha cenu trvalou. *F. Ppčk.*

Ze Společnosti přátel starožitností českých v Praze.

Správní výbor Společnosti srdečně děkuje těm P. T. členům, kteří buď nové členy přihlásili, anebo na arších, připojených k číslu 3., oznámili adressy osob, jichž bude požádáno za přistoupení ku Společnosti. Dnes čítá Společnost přes 1500 členů, z nichž jen neptrná část vrátila vyplněné archy; očekáváme však, že nezapomenou ani ostatní P. T. členové. Adress takto získaných bude užito pro rok příští. — Maje na paměti, jaký osud stíhá staré náhrobky, z nichž přemnohé jsou dílem uměleckým, vsazené jednak v dlažbu chrámovou, jednak vysazené všeliké nepohodě na místech nekrytých, dovoluje si správní výbor žádati P. T. členů, aby podle možnosti pamatovali na Společnost fotografiemi těchto věcí. Zajisté že přemnozí fotografové ze záliby rádi přispějí svými pracemi. Fotografie budiž vždy — pokud lze — ostrá, raději větší. Zvětšovati však fotografii malou na větší, nedoporučuje se, neboť tím detaily se setrou. Na straně přední nebudiž činěno řádných poznámek. Na rubu však budiž poznamenána (inkoustem) obec i místo, kde věc uložena, rozměr v *cm* (výška a šířka), material, z něhož věc pracována (druh kovu nebo kamene), dále pak, je-li věc na nynějším místě ode dávna, či byla li tam kdy a odkud přenesena a kdo ji pracoval nebo opravoval. Na konec zřetelný podpis a byt odesílatelův, jakož i datum. Věci důležitější, buď po stránce historické nebo umělecké, budou občasně uveřejňovány v „Časopise“. Zásilky přijímá jednatel ***A. B. Černý*** v Praze, I., na Perštýně, č. 6 n.

Zpráva pokladní za čas od 18. června do 17. listopadu 1898. Uveřejňujeme vždy jen výkaz nově přistouplých P. T. členů, darů peněžitých a obnosů za prodané publikace, pokud byly vydány nákladem Společnosti.

Stvrzovati nebo uveřejňovati zaplacení příspěvků P. T. členů dříve přistouplých není lze z nedostatku místa. Příspěvky došlé po 17. listopadu t. r. uveřejníme příště.

Za příznivce Společnosti s obnosem zl. 5·— ročně přistoupil P. T. pan Jos. Bušek, továrník v Turnově, a sl. okresní výbor v Blatné.

Za přispívající členy se 2 zl. ročně přistoupili P. T. pp.: Brzorád Vinc., velkoobchodník; Kudlicz Jos., továrník; Müller Vinc., architekt a stavitel; Verich Gust., katecheta při c. k. české reálce.

Za činné členy se zl. 1·— ročně přistoupili P. T. pánové a korporace: Abstorský M., knížecí revírník n. odp. v Řezně; Bernard P., c. a k. účetní šikovatel v Čáslavi, zl. 1·— na 1898. a za publikace zl. 5·—; Beseda v Ledči zl. 1·— na 1898. a za publikace zl. 5 —; Čtenářská beseda v Miroticích, v Náchodě, v Nov. Městě nad Met., v Pacově; Čten.-ochotn. beseda v Hlubočepích zl. 1·20 na rok 1898; Měšťanská beseda v Litoměřicích, v Pardubicích a v Plzni; Obč. beseda v Blatné, v Jičíně, v Kožově, v Koterově, v Kročehlavech, v Libušíně, v Miletíně, v Mostě, na Pankráci; Obč. a čtenářská beseda v Michli; Občansko-řemeslnická beseda v Plasích; Řemeslnická beseda v Kolíně, v Kročehlavech, ve Mšeně, v Nepomuku, v Poděbradech; Řemeslnická beseda »Hradiště« v Nov. Městě nad Metují; Řemeslnicko-čtenářská beseda v Kralupech nad Vltavou; Živnostensko-řemeslnická jednota v Náchodě; Blažka Fr., spisovatel na Smíchově; učitelská jednota »Budeč Mnichovohradišťská; J. U. Dr. Čermák K., kand. adv. na Kr. Vinohradech; Dědič Ant., rolník v Nouměřicích; Dušek Jan, kaplan v Charvátci; Dvořák Boža, architekt a c. k. konservator v Pardubicích; Feuerstein Konst., kníž. správce na Loučeni; Firbas Aug., magister pharm v Chrudimi; J. U. Dr. Fistera Václ., advokát v Chrudimi; slč. Fladrichová M., c. k. poštmistrová ve Mšeném; Frinta K., c. k. official v Chrudimi; Gremmer Fr., učitel ve Výprachticích; J. U. Dr. Havekla K., náměstek starostův v Chrudimi; Heidenreich Fr. X., účetní v Určicích; Henzl Lad., kooperator v Sopotnici; Hofmann Václ., důchodní panství v Litni; Holas B, učitel při měšť. škole v Chrudimi; Holub Fr., řiditel obč záložny v Chrudimi; Horník Václ. v Holicích; Hradka Václ, bohoslovec; Chrz Jos., přednosta stanice v Libštátě; Chylík Jindř. v Křižanově; Čten.-ochotnická jednota v Milevsku; Liter. jednota v Klatovech; Jeřábek E., stavitel v Chrudimi, Jílek Fr, učitel v Řepici; Jirásek Ant., soukromník v Podole; M. U. Dr. Jirauch Jos., měst. lékař v Chrudimi; Jonáš Havel, obchodník v Bystřici, zl. 1·15; Kantor Jos. v Plzni; Klička Jos., mag. účetní akcesista; Klíma St., učitel v Zbraslavicích; Občanská knihovna ve Výprachticích; Knotek Vojt., typograf v Rokycanech, zl. 1·— na r. 1898. a dar zl. —·20; Komárek F., natěrač a malíř písma v Chrudimi; Kos Arnošt, úředník Společnosti c. k. st. drah v Heřm. Městci; Krotký Frant., úředník panství v Litni; Kubeš Josef, katecheta v Chrudimi; Lorenc V. v Stráncicích, zl. 1·15 na r. 1898.; M. U. Dr. Lukeš R., lékař v Libušíně; Matějovský Fr., majetník krejč. velkozávodu; Maydl Jarosl., c. k. místodrž. koncipista na Mělníce; Melich Josef, okr. tajemník v Kolíně; Nesvadbík Fr. Lad, c. k. professor v Šternberku; M. U. Dr. Novák Ant., c. k. zeměp. lékař na Mělníce; Pech Frant., praktikant na panství v Litni; Petříček Josef, kaplan ve Zl. Olešnici; Picko Václav, učitel měšťanské školy na Mělníce; Poupě Fr., inženýr chemik; J. U. Dr. Preininger Jar, advokát v Chrudimi; Reeger J., úředník na Král. Vinohradech; Rožánek R. v Českých Budějovicích; Riditelství měšť. šk. chlapecké v Heřm. Městci; Scheibl Fr., předn. stanice v Kolči; Schütz Josef, obchodník v Chrudimi; Skála Jar. v Chrudimi; Slavík Václ., katecheta na Mělníku; Staněk Jos., architekt v Chrudimi; J. U Dr. Sýkora Jos., adv. v Chrudimi; Šafránek Em., měst. techn. správce v Chrudimi; Šimon K., c. k. soudní adjunkt na Příbrami; Školník Jar. na Kr. Vinohradech; Škorpil Ant. v Dobřejovicích; Šolta Ant., odb. učitel a spisovatel v Chrudimi, zl. 1·— na r. 1898 a dar zl. 1·80; Tesař Fr., sládek v Nuslích; Tille Otto, architekt a podnikatel staveb; Tománek Antonín, pokladník spořitelny v Chrudimi; Valenta Jos., inženýr zemského výboru;

Vaněček Jos., kaplan v Mikulovicích; Weber Fr., c. k. kontrolor techn. fin. kontroly v Sadské; M. U Dr. Veselý Antonín, docent při české universitě; Vlach Fr., cís. rada a gen. řiditel banky »Slavie«; Vondráček Josef, klenotník; Vondráček Ot., technik na Smíchově; Votruba F., řiditel měšť školy v Chrudimi; okresní výbor v Kolíně; Zamastil K., městský tajemník na Mělníku; Zima Václav, účetní v Letkách; Zuzánek Jos., kaplan v Chrudimi.

Za příčinou zdražení tisku jednak přestoupili ze členů činných ku přispívajícím (s doplatkem zl. 1·—), jednak darovali k účelům Společnosti P. T. pp.: Adamec Lev, dozorce c. k. fin. stráže v Machově, zl. —·50; Berounský Fr., řiditel cukrovaru ve Mšeném, zl 1·—; učitelská jednota »Budeč Jindřichohradecká« zl. 1·—; prof. Dr. Čáda Fr. zl. —·50; Čtvrtečka A., c. k. vrchní správce pošty v Klatovech, zl. —·20; Dobiáš Jos., ev. ref farář v Bukovce, zl. —·20; Ginz J. ve Ždánicích, zl. —·50; Engel V. zl. —·30; Fleischinger Bedř., architekt, zl 1·—; Hampeys Jos., akad. malíř v Žampachu, zl. —20; Hnátek Jos, soukromník ve Váp. Podole, zl. —·25; Hojka Em., obchodník v Berouně, zl. —·50; Hornek Alf., kaplan v Polné, zl. —·30; Hraše J. K., řiditel měšť. škol na Náchodě, zl. —·30; Jindřich Václ., říd. učitel ve Voticích, zl. —·50; Jirsák Fr., úředník cukrovaru v Brodku, zl. —·50; J. U. Dr. Katz Leop., advokát, zl. 1·—; Kodeš Fr. X., adjunkt cukrov. ve Mšeném, zl. —·75; Konvalinka B, c. k. professor v Hradci Král, zl. —·50; Kroupa A., úředník plynárny na Smíchově, zl. —·20; Kubart Václav, c. k. berní v Hoře Kutné, zl. —·50; P. Kůrka Rom., řiditel gymn. v Benešově, zl. 1·—; Liehm Ant., účetní v Podzámčí, zl. 1·—; Lipan K. na Smíchově, zl. 1·—; Lustig K, odb. učitel v Soběslavi, zl. —·30; Mendík Fr., inženýr v Arnsberku (Vestfaly), zl. —·50; Motejl Fr., hrab. hosp. správce v Telcích, zl. 2·—; M. U. Dr. Mikyska J. v Kyšperku, zl. —·50; Náprstek K., řiditel cukrov. v Král. Městci, zl. —·50; Neumann Josef, vrchní inženýr c k. st. drah na Smíchově, zl —·20; Petraš Št, zřízenec dráhy, zl. —·50; Požarský Jar. v Radlicích, zl. —·50; Protivenský H., správce cukrovaru v Hospozíně, zl. 1·—; Růžek Alois, přednosta stanice v Zákolanech; Řádek Fr., učitel v Bělé, zl. —·40; tělocv. jednota »Sokol« v Břevnově zl. —·60; Svoboda z Finberka J. V., spisovatel v Hlinsku, zl. —·50; Štamfest B., katecheta ve Vysočanech, zl. —·15; Wimmer Fel., účetní cukrovaru v Bašnicích, zl. 2·—; Vlček Jan, městský důchodní ve Voticích, zl. —·30; Vydra Št. K., učitel v Horažďovicích, zl. —·20; Zbirovský Fr., inženýr v Písku, zl. 1·—.

Za publikace, vydané Společností, zaplatili P. T. pp.: Beránek J., účetní, zl. 5·—; Dolenský Jar., c. k. prof v Jičíně, zl. 1·— a dar zl. —·20; Förster Jan, důchodní velkostatku v Pečkách, zl. 6·—; Gottfried Josef, říd. učitel ve Kbelích, zl. 1·—; J. U. C. Kopáček Lud, měst. adjunkt na Dobříši, zl. 4·—, dar zl. 1·—; Kos Fr., král. zem. inženýr, zl. 3·60; Kotva Ant. v Praze zl. 5·—; Macoun Jindř., kaplan v Turnově, zl. 1·—; Průmyslové museum v Hradci Králové zl. 5·—; Pětník K., c. k. místodržitelský inženýr v Brně, zl. 5·25; Požarský Jar. v Radlicích zl. 1·—; Růžička Jaroslav, assist. pharm. v Něm. Brodě, zl. 2·—; tělocvičná jednota »Sokol« v Pardubicích, zl. 3·20; Svatoš K. V., učitel ve Smiřicích, zl. 1·—; Svoboda Alois, zl. 2·—; Štětina K, c. k. prof. v Jičíně, zl. 1·—; Záruba Josef, c. a k. setník zemské obrany v Plzni, zl. 3·—.

Za veškery dary upřímně děkujeme a prosíme za další přízeň. Oznamujeme, že kde není udáno jiného bydliště u výkazu P. T. členů, rozumíme vždy členy v Praze; u P. T. členů, kde není jinak oznámeno, rozumí se, že jest zaplacen členský příspěvek zl. 1·— za běžný rok. Členské příspěvky i dary peněžité buďtež posílány podepsanému pokladníkovi.

V Praze, dne 18. listopadu 1898.

Ed. Bufka, t. č. pokladník,
Král. Vinohrady, **Sázavská ul. č. 14 n.**

Redaktor: Dr. J. V. Šimák.
Nákladem Společnosti přátel starožitností českých v Praze.
Tiskem F. Šimáčka v Praze.

Časopis

Společnosti Přátel Starožitností Českých w Praze.

Redaktor:

Ročník VI. Dr. J. W. Šimák. 1898.

Nákladem Společnosti Přátel Starožitností
Českých w Praze.

W Praze M.D.C C C.XCVIII.

NA PAMĚŤ STOLETÝCH NAROZENIN

FRANTIŠKA PALACKÉHO

(* 14. ČERVNA 1798., † 26 KVĚTNA 1876.)

TENTO ROČNÍK SVÉHO »ČASOPISU«

VĚNUJE

SPOLEČNOST PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH

V PRAZE.

Ukazatel jmenný.

Sestavil *Josef Černovický.*

Adámek Karel 95, 110, 112, 113, 124, 132, 133.
Albrecht Wolfgang markrabí Braniborský 160.
Althan hrabě 154.
Antl Th. 99.
Archiv Český 48.

Baderská z Oujezda Anna 167.
sv. Barbora 113.
Bakoš 42.
Bárta Jiří 14.
— Nikodem 14.
Bartová Salomena 13.
— Alžběta 14.
Bartoň František Jeronym 109.
Bartoň František 106.
Baštík Jan, fišmeister 178.
Bělčice 101.
Belvicové z Nostvic 10.
Benedikt Jan 43
Beneš Nikodem 13.
— Jiří 12.
Bernau B. 160.
Bernard 90
Beránek Václav 15, 56.
Bernard Václav, kaplan v Charvatci, 109.
z Bertelsdorfu Kyjové 10.
Beřkovice 102.
Beřkovský z Šebířova Radslav 164.
Bestrev 102.
z Běšin a na Uzenicích Běšín Jan 101.
— a na Thořovicích Jan 101.
— a na Bělčicích Jeptiška Jindřich 101.
Bílek Jiřík 62.
Bílý 144.
Bílina 102.
Bílský z Kařišova 169.
z Birgenthalu Kavika 14.
— Zachariáš 14.
— Rudolf 14
— Karel 14.
z Birgenthalu Rafael 14.
— Josef Jan 14.
z Biskupic Haugvicové 63.
z Bitysk Boňatovští 63.
Blatná 101, 102.
Bláto Černé 167, 169.
Blovský Matěj 15.
Boleslavská Kateřina 144.
Boleslav I. 23.
Boleslav II. 25.
Boňatovský viz z Bitysk.
Boreň Jan 34, 108.
Borový F. A 160
Bořek z Miletínka 69.
Bousov 176.
z Bozkovic 108.
Bračický 168.
Bráf Albín, Dr. 92.
Bracháček, řezník 52.
Branibory 137, 138, 160.
Braniš J. 110.
Branžov 157.
Bredemuth 164.
z Brloha a Vuoseče Jan 101.
Brno 112.
Brod Český 163.
Brodský Jeremiáš, děkan 108.
Březí Vlachovo 98.
Březnovský Valentin 56, 59.
— Jan 58.
Brzkov 142.
Bubeneč 147.
Buková 142.
Budenice 34, 107, 109.
Budín 101.
Budišínsko 18, 138.
Buchlerové 10.
z Bukové Žofie 12.
Bukovice 33.
z Bukova a na Thořovicích Muchka Oldřich 101.
z Bukové Korbel Zikmund 102.
z Buzic Buzický Zdislav 162.

Buzička řeka 102.
Bydlín 166.
z Byšic Byšický Voldřich 168.
Bytovec Jan 144

Čáchy 137.
Cedlice 179.
Císař Václav 109.
Cukr z Tamfeldu 160.
z Culmbachu princ 160.

Čapek 23.
Čáslav 26
Čelakovský Frant. Lad. 47.
— Jaromír, Dr. 110, 111, 134, 135.
Čermák Boh. 124.
— J. 12.
— Kliment 110, 131, 134, 135.
Černé Bláto 167, 169.
Černín z Chudenic Jakub 98.
Černý Ant. B. 90
Červinka 25.
z Černous Černousové 10.
Český Brod 163.
Čejka Jiřík 144.
Čejkova z Olbramovic Kateřina 169.
Čistěves 25.
Čtyrkolský viz z Votvovic.

Desfours hrabě Matiáš Václav 34.
— Karel Josef 104.
— František 104.
— Polyxena 34.
Diviš Čistecký viz ze Šerlinka.
Dlabač Jan, MUDr. 144.
Dlouhovesská z Dlouhé vsi Anna 162.
Dobrá 143.
z Dobročovic Horňatecká Mariana 167.
z Dobré Vody Král Vojtěch 18, 136.
Dobrač Doman 30.
Dobřenský baron Jan 75.
Dobrovice 15.
Dobrovský 44, 47.
Domečka Ludvík 98, 159.
Dobravany 164.
Dobrohostové 66.
z Doubravice Slánský Jindřich 164.
— Tamchynka Kateřina 163.
Doubravany 163
z Dohalic Dohalská Bořkovna Anna Ludmila 168
z Dohalic Dohalský Bořek Jan Frydrych 168.
Drasche z Wartinberka Richard 73.
z Dražic Jan, biskup 30.
Drslavci 66.
Družecký Martin 109.
z Dubu Skalský Hertik 168
z Dubnice Rajský Krištof 34.
Ducháček Jakub 103, 104.
M. Dušek, vikář 35.
Dušek Matěj 109.
— Jan 109.
Dušníky 16, 34.
Dvory Nové 142.
Dvořák Bohuslav 96.

von Eberhart Michael 11.
— Anna 11.
Eifler Janota, rybář 178
Emler Jan 144.
Engelsdorf, ves 11.
Erben K. J. 48.
Erlau 160.
z Eulenberka viz z Ilburka 108.

Falcká Anna 137.
Ferdinand I. 99, 101.
Fiala 24.
z Findelsteina 34.
Formánek Antonín, JUDr. 92
František I. 103.
z Freydenpachu Matyáš 166.
Frydlantské vévodství 173
Frydlantsko 8.

Geislerové z Lípy 10.
Gelasius Dobner 47.
z Geyselberka a Findelsteina Proya Kašpar 34.
z Geyselberka a Findelsteina Proya Sabina Johanna 34.
z Gersdorfu rytíři 10.
Grabštejn 10.
Griesbekova Veronika 34.
z Grünfeldu Hlávka Řehoř 13.

Habartice 168.
Hájek Jan 104.
Hajker Daniel 144.
— Joachim 144.
»u háje« 1.
Hanka 23.
Harauš Frant. 109.
Harrach Leonhard Oldřich 143.
Hartmann z Klarštejna Ondřej 34, 109.
Haškovský dům 15.
Haugvicové z Biskupic 10, 63, 100.
z Hazmburka Anna 31.
— Jan 31.
— pánové 31.
Hejnice 66
Hellig Jul. 8.
z Helfenšteina Anežka 31, 108.
— Anna 31.
Hendl Ant. 147, 152.
z Henrštorfu Hoberkové 11.
Herink Pavel 144.
Herain Jan 110, 126, 134.
Hlaváč z Vojenic 167, 169.
Hlávka z Grünfeldu 13.
Hlinsko 112.

Hlízov 167.
Hoberkové z Lípy 10, 11.
Hodáň 102.
Hodslavice 41.
Höfler Konst 50
Holzbauer Jakub 155.
Homolková Majdalena 149.
Hora Kunětická 67, 91.
Horáček Jeroným 144.
Horažďovice 101.
Horauš Fr., kaplan 169.
Hornatecký z Dobročovic 167.
z Hoření Dobré Vody Králové 164.
Hoření Lindava 34
Hory Kašperské 159.
Hořčice z Prostého 102.
Hostačovský z Petrovic 162.
Hoštice u Zásmuk 168, 170.
Hozlar z Hozlau Štěpán 13, 108.
— — Daniel 13.
z Hozlau Hozlarova Salomena 13.
— — Kateřina 13.
Hrabaně Jan z Přerubenic 163.
Hrádek 15.
Hradiště 69.
z Hrádku Matěj 31.
z Hradce Adam 159.
Hranice u Kolína 170.
Hrbov 142.
Hromádko Mikuláš 15.
— professor 43.
z Hrušova Voděradská Kateřina 46.
Hubojedy 174.
»na husárku« 1.

Chaloupka Jan Nep. 104.
Charvátec 26, 30, 106.
z Chlumku Ludvík 59.
z Chočov 168.
z Chotce Just Jan 165.
Chotek Jiří Rudolf 34.
Chrudim 51.
z Chvalkovic Beneš 68.
z Chudenic Černín Jakub 98.
Chytil K., Dr. 110, 132.
Chvatliny 169.

Jablonná Česká 142.
— Německá 142.
z Janovic Rozenhagen Jan Jindřich 37, 137, 138.
Janoušek Václav 144.
Janota 66.
Jarošová Anna 144.
Jaroměř 70.
Jeníkov Větrný 153, 154.
Jeníček Václav Vl. 110, 133.
Jenišovice 104.
Jeptiška viz Běšín.
Ješínský Zikmund 14.
— Jan 14.
Ješínská Kateřina 14.
z Jezera a na Jezeře Sobek Václav 166.
Jikev 1.
Jílek Jan 147.
— Karel 109
Jíra Jos. A. 135.
Jiřík, vrátný 178.
Jungmann 47.

z Illburka Půta 31.
— Vilém 31.

Kalousek Josef, Dr. 37.
z Kalenic Kalenická Kateřina 167.
— a na Zručích Kalenický Joachim 167.
— a na Škvoreticích Jan ml. 102.
z Kamenice 30
Kamenná 141.
Kanerovští sirotci 144
Kapoun ze Svojkova 169.
Karlův Týn 113
z Kartouz Zahrádecký Lorenc 17.
z Kařišova Bílská Alena 169.
Kasalická z Kastic a na Pašiněvsi Žofie 163.
Kašparidesova Anna 14.
— Salomena 14.
Kašperské Hory 159.
Kašperská Ludmila 144.
Kestřany 143.
Kinský Štěpán hrabě 34
— — Josef 34.
z Klaršteina a na Budenicích Hartmann Ondřej 34, 109.
Klatovy 159.
z Klemhemplu Lazar 98.
z Klebersberka František baron 34.
— Mikuláš 34.
z Kokořova a na Štáhlavech Kokořovský Jiří 102
z Koldic Eliška 31.
Kolář M. 64.
z Kolovrat Albrecht 78.
Kolářičková Barbora 157.
z Kolovrat a na Hrádku Starosedlském Libsteinský Jaroslav mladší 102.
Kolovrátek Jan, Dr., kaplan v Charvátci 169.
Konárovský z Libanic 166.
Konečný 90.
Kopitar 44.
Korbel viz z Bukova.
Korozluky 34.
Kosť 102, 174.
z Košumberka Tomáš Jeroným Jan 109.
z Kounic Bedřichovská Ludmila 162.
Kovanice 170.
Kovář Em., Dr. 90.
Kozák Jan 59.

Krabice z Veitmile 168.
Krakovius Pražský 59
Králík Václav 174, 176.
z Krásné Hory House Řehoř 13.
— — — Jan 13.
— — — Matěj 13.
— — — Vavřinec 13.
— — — Jindřich 13.
— — — Kateřina 13.
Kratušín 98.
Krešťak 137.
Krumlov 34, 108
z Křesína 30.
»pod křížem« 1.
Kutná Hora 110.
Kunata 68.
Kunvald 42, 46.
Kuneš 175
Kunětická Hora 67.
Kunewalde 180.
Kurcbach z Trachenberka 31, 108.
Kutrovice 109.
Květ Eduard, kaplan 109.
z Květnice a na Přítoce Materna Adam 163.
— — — Bernard 167.
Kyjové z Bertelsdorfu 10

Labounský Vít 144.
— Petr 144.
Lábler, architekt 110.
Lejsek Jan 175.
Lemberk 178, 180.
Leminger J. 135.
Leopold I. 102.
z Libanic Konárovská Kateřina 166.
Libenice 163.
z Libic Franc Václav 56.
Libice 24.
Libodřice 166, 167.
Libochovský okres 26.
Lichnice 95.
z Lichtenštejna Kryštof hrabě 34.
Lindava Hor. 34.
Linec 101.
z Lípy Geisler 10.
— Hoberk 10, 11.
— Salavka Kateřina 164.
— — Anna Kateřina 168.
— Trčkové 143.
Lippert 50.
Lišťany 98.
Litoměřice 13.
Lnáře 101.
Lobkovská kněžna 176.
z Lobkovic 168.
— Jiří kníže 75.
— Felix Oldřich 102.
— Kryštof starší 102.
— Ladislav 33, 108.
Lomnice 174.
Losenice Velká 142.
— Malá 142.
z Lov Tayzs Jan 168.
Lovosice 15.
Lucemburský Jan 18, 19, 21, 22.
von Luccoff Br. 161.
Ludvík Jakob, kaplan 109.
z Lukavce Lukavecká Kristina 168.
— a na Všebořicích Lukavecký Mikuláš 168.
z Luzmburku Bredemutka Ludmila Kateřina 164.
Lužice Dolní 137, 138.

Macháček J. 110.
z Machovic Kunaš 173.
»na Malém důlku« 1.
Malín 24.
Malovcové z Malovic 109.
— Anna 167.
— Jetřich 34.
Mančal Jaroslav 153.
Mandalena 165.
Martiněves 30, 33.
Marie Teresie 103.
Masák Ant. 146.
Maštálka Jind. 124, 131.
Materna z Květnice 163, 167.
Matheolus, Roudnický farář 108.
Matice Česká 47.
Maun František 109.
Mauthner 147.
z Maxen Maxové 12.
— Jiří 12.
Maximillian II., císař 102.
Max Lev 34, 108.
Menadier, Dr. 24.
Menčík Ferd. 144.
z Meyburka Meyburský Řehoř 14.
Mělník 22.
Měchura Jan, advokát 46.
u sv. Michala 51.
z Miknperka Šlachta Šimon 15.
Mikovice 34.
Milán 137.
Milčice 101.
z Miletínka Bořek Diviš 69.
— — Soběslav 69.
Minsterborský kníže Jindřich 69,
Misler Jos., kaplan 109.
z Mitrovic Vratislav 163
Mitys Jan 14.
— Adam 14.
z Mladějovic a na Milčicích Černý Jan 101.
Modlíkov 142.
z Mokrovous Beneš 68.
Mostský Hrad 34.
Mšeno 30.
ze Mšena Eliška 30.
— Dětřich 30.

ze Mšena Půta 30.
ze Mšeného Slavatský Jindřich 31, 108.
— — Aleš 31.
Muchka viz z Bukova.
Müller J. 110.
Mülverstedt 108.
z Myslova a na Chvatlinách Zálesský Jan 169.
Myška ze Žlunic 165.

Němčice 69.
z Neňkovic Neňkovští 63.
Nicolaus Andriani 143.
Niederle Lub., Dr. 135.
Niger z Niršfeldu Adam 14.
— — Kateřina 14.
de Nigro Vlach Antonín Hippolit 109.
Nížebohy 33.
Nížkov 142.
Nosticové z Ullersdorfu 10.
z Nostvic 10.
Notari Jan 109.
Nové Dvory 142.
Novoměstský Václav 13.
Nový Valdštejn 15.
z Nuzkovic Bydlínova Kateřina 166.
Nyklásek viz ze Žitenic.
Nymburk nad Labem 1, 144.

Obruby 176.
z Olbramovic viz Čejka.
Oldřich kníže 24.
z Oliveta a na Hlízově Šťastný Jan 167.
Olobok 24.
Olomouc 112.
Orlík 143.
Osenice (Vosenický dvůr) 176.
Otín u Klatov 46.
z Oujezda Baderská Anna 167.
z Oupy Volf Hrolt 167.

Pacelice 161.
Parma 160.
Pacák Bedř.. Dr. 116.
Paděra B. 147.
Palacký Jiří 41.
— František 41.
Palliardi Jar. 135.
Páleč Velký 30.
Palkovič Jiří 43.
Pardubice 103.
Prachatice 98.
Pasov 98, 159.
Pašiněves 163.
z Paumberka Svěchyně Petr 56.
— — Gabriel 53.
Pechar Jiří 15.
Pelcl Martin Frant. 17.
Peldřímovský Jan 100.
Pelargová Ludmila 15.
»Pernštýn« 75.
z Pernštejna Vilém 69.
— Jan 69.
— Jaroslav 69.
z Perknýřova Ostrova Zykotova Eva 166.
z Petrovic a na Černém Blátě Hostačovský Diviš 167, 169.
— Višňovská Dorota 162.
Píč J. L., Dr. 135.
Pilsa Sebald Krumlovský, farář 34, 108.
Piskolhotský Václav 144.
Písecký Jan 59.
Pixa Josef, kaplan 109.
z Ploskovic a na Kovanicích Březský Václav 170.
Plaňasy 169.
Pobraslav 26.
z Počernic Hůlka Matěj 99.
Podlažice 68.
Podbaba 147.
Podol 30.
Poděšín 142.
Podolský z Podolí Daniel 16.
z Pohořic Kunrát 30.
Pohořice 30, 33.
Pokorný Tomáš 144.
Poláček Jan 144.
Polná 142.
Polensko 141.
Pomořanská Eliška 137, 138.
Popela Ondřej Josef 109.
Pormannová Anna 144.
Poreč 34.
Porej 26.
Poříč 142.
Pořežín 142.
Poutník od Otavy 66.
Prachatice 154.
Prešpurk 42, 43, 44.
Pressl 47.
Přemyslovci 23, 24.
Přemyslovna Eliška 18, 19, 21, 22.
z Přerubenic Hrabaňova Salomena 170.
— Hrabaň Jan 162.
z Příchovic Příchovská Kateřina 168.
— a na Habarticích Příchovský Adam 168.
Přibyslavsko 141.
Přítok 163, 167.
Procházka Jakub 144.
z Prostného a na Bratronicích Hořčice Jan starší 102.
Pšenička Jan 144.
Pulička 46.
Půta Mikuláš 30.
— Hynek 30.
— Jan 30.

Račiněves 30.
»za Račany« 1.
Radešín 109.

z Votvovic Čtyrkolský Eliáš 13.
— — Daniel 13.
— Čtyrkolská Ludmila 13.
— — Markéta 13.
Votrubec Vratislav 170.
Vratislav kníže české 23.
Vratislav z Mitrovic 163.
»pod Vrchem« 5.
»na Vrše« 1.
Vřeštovský viz z Rizmburka.
Všebořice 168.
Vyzovsko 6
Vyskočil Matěj 144.
Vysoké Mýto 170.
z Vyškovic Výšek 100.
— — Šimon 100.

z Wartimberku Drasche Richard 73.
Weger Jos 92.
Werner Leopold 91.
z Widersperka baron 75.
z Wunšovicu Gottfried 170.

Záblatí 98.
Zablato v Uhřích 103.
Záborná 142.
Zahrádecký z Kartouz 17.
Zalcové z Lindy 10.
na Zálesí 153.
Zálesský z Myslova 169.
Zámečník Kašpar 144.
ze Zap Zapští 54.
Zarukač Jiří 144.
Zardahela Nina 44.
Záveský Jan 109.
Zbiroh 33.
Zdice 142.
Zelenka Jakub 144.
Zhořelecko 18.
Ziegler Josef Liboslav 55.
Zikmund 138
Zajíc Václav 146.
Závesský Jan, kaplan 109.
Zlatá Stezka 98. 159.
Zmrzlík ze Svojšína 101.
Zruče 167.
Zvoníček Jiří 144.
Zvoleněves 107.
Zykota z Ostrova 166.

Žába Ondřej 12.
Žalud Václav 144.
ze Žďáru Žďárský Jiřík 31.
ze Žeberka Aleš 108.
Želivsko 158.
Žibřidice (Vladislavice) 180.
Žitavský Daniel 62.
Žitava 144.
Židlochovice 15.
z Žitenic a na Chotouchově Nyklásek Frydrych 169.
z Žitenic Nykláskova Apollena 165.
ze Žlunic Miškovna Kateřina 165.

Ukazatel věcný.

»Archiv český« 48
archiv jindřichohradecký 98.
archiv velvarský 17.
arcibiskup 108, 136
augustiniani 30, 108.

baba (dolívka) 174.
básnictví české 44
bednář panský 177—180.
bejkovka 154.
bible 41.
blouznivci náboženští 42
bratří čeští 41.
bronzové jehly 151.
— šperky 150
— doba 150.

clo 160.
contribuce 176.

Časopis vlasten. Museum 45.
čeleď robotná 177.
čeští bratří 41.

dávky poddanské 30, 31, 142, 143.
dědinníci 153.
desátky 109.
děvka při dvoře 177—180.
»Documenta M. J. Hus etc.« 50.
doba bronzová 150.
— halštattská 149.
— kamenná 150.
— merovejská 151.

emigrace 144.
epitafia 51—63.
erby 10—14, 16, 19, 30, 53—55, 66, 67, 107, 161—169.
erbovní listy 99.
evangelíci 42.

feflíky 99.

fišmejstr 177, 178.
fresky 82, 109.

»Gedenkblätter« 50.
«Geschichte d. Hussitenthums« 50.
gothické chrámy 9—10, 26, 171.

halštattská doba 149.
haltýřník 177.
hamfešt 142.
heraldika 66, 67.
holomek 177.
hory stříbrné v Malíně 25.
historiografie české 46.
»Hlasatel český« 43.
hra Tří králů 5, 6, 7.
hrobové kameny 51—63, 79, 82, 99, 100, 106, 107.
hroby z doby římské 147.
— žárové 1, 147, 150, 152
hudebniny staré 142
husařka 178, 179

chmel 175
chmelař 177.
chmelnice 175
chrám svatovítský 136.

indiánky 176.
instrukce kostelníku a kapelníku 104.
— úředníkům hospodářským 173.

jámy kulturní 1, 148, 152.
— kuželovité 152.
jarmarky 101, 102, 103.

kadluby 150.
kamenná doba 150.
kapelník 104.
kartuše 52, 53, 56.
keramika římská 149.
— — provincialní 151.
— předhistorická 4.
— slovanská 151.
klíčnice 178.
knihy městské 144.
kolčí helm 99, 100.
koledy 5, 6, 7.
konev 178.
kouzla 174.
kovář 177.
kovárna 154.
kožený most 80.
krčmy 33, 174, 175.
kroje renaissanční 51—61.
kronika Hájkova 47.
kříž cyrillomethodějský 11.
kříže náhrobní 51.
kultura neolitická 148.
— římská 150
kulturní jámy 1, 148, 150, 152.
kulturní půda 148.
kuželovité jámy 152.
kvasnice 174.

latènská vrstva 149.
literátské sbory 144.
lomy 30.
— na Hoře Kunětické 91—97.

máslo 175.
masné krámy 103.
Matice česká 47
meander 151.
merovejská doba 151.
mince české 23.
mládek 177.
mlaty 150.
mlynář 175, 178.
mlýny ruční 21, 150.
most kožený 80.
myslivci 177, 178, 180.
mýto 102, 103.

nádoby slovanské 151.
nádvorník 177.
náhrobky 10, 11, 12.
nápravníci 153
národopisná výstava 90.
neolitická kultura 148.

obec 153.
obroční 177.
obruč vína 101.
ocet 175.
ovčák 177—180.

pacholek 177—180.
pálené 175.
pastouška 154, 156.
pastucha 177.
pastvice 177.
pazderna 154.
pazourek 150.
pece na chleba 175.
— kulturní 151.
pečeti 18—23, 102, 136—141.
pila 175.
pivo 101, 102.
píšťalka po domech 158, 159.
plátna 178; bouchalo se 154.
»Počátky českého básnictví« 44.
pohodný 176.
pohřebiště 147.
pohunek 177—180.
pole popelnicová 1—5.
polousudí 174.
pomazné 101.
popelnicové jámy 1.
— pole 1—5.
»Popis království Českého« 48.
pořez 155, 157.

portál 171.
»Poutník od Otavy« 66.
»Prameny dějin českých« 50.
právo horažďovické 101, 103.
— rychtářské 156, 157.
— soudní 99, 103.
předhistorické nálezy 82.
»Přehled současný nejv. důstojníků« 47.
přesleny 5, 149, 151.
privilegia blatenská 101.
— prachatická 159.
prosodie česká 43, 44.
prskové dříví 178.
»Prvotiny pěkných umění« 43.
punt (točenice) 99.
purkrabka 177.

»Radhošť« 48
rybář 178.
rybníky 69
rychty 141—143.

sjezd archaeologů 110—136.
sklovitý polev 151.
skotačka 177, 178.
skulptury 172, 173.
slad 102, 174, 175.
sládek 174, 177, 180.
slouha 154, 156.
Slovník encyklopedický 47.
sochy gotické v Charvatci 78.
spílečné pivo 174
splav opatovický 69.
»Staré letopisy české« 46.
stavy 151.
sůl 98, 159, 160.
— prostičná 175.
svinařka 177.
sýpka 156.
sýr 175.

šafář 175, 177—180.
šafránice 15.
škola 41.
šindel 178.
šraňky 153
šrůtka 174.
štambuch 160.
štěpař 177.
štuka 178.

tábor lidu r. 1869. na Hoře Kunětické 72.
terra sigillata 152.
tesař 178.
»Týdenník« Palkovičův 42.
tympanon 171, 173.

učitel na vsi 41.
»Über Formelbücher« 48.
»Urkundliche Beiträge« 50.
úmrť 142, 143.
urbář panství Polenského a Přibyslavského 142.

vandalismus viz Hora Kunětická 82.
várky 174, 177.
vejmělné 176, 177.
vidění 103.
vlnice 151.
vostarče 176.
vrátný 177, 180.
»Würdigung der ältesten böhm. Geschichtschreiber« 46.
výčep vína 14, 101, 174, 175.

zádruha 153.
záušnice S-ová 147.
zbraně 151.
— historické 19, 21.
— předhistorické 5.
zlatá stezka 98, 159.
značky domovní 63.
znaky 107, 108, 160—170 viz erby.
zvony v Charvátci 35, 78, 108.
»Zur böhmischen Geschichtschreibung« 50.

železářské jámy 152.

OBSAH.

Články.

Strana

Antl Theodor: Příspěvky heraldické I. Dva erbovní listy ze 16. stol. . . 99
Bernau Bedřich: Příspěvky rodopisné III. Štambuch Mírků ze Solopisk . 160
Čermák J.: Příspěvky rodopisné II. Šlechtické a erbovní rodiny velvarské v XVI. a XVII. věku 12
Černý A. B.: Památce Dra. Em. Kováře. (S podob.) 90
Diviš Čistecký Václav ze Šerlinku: Vyznání v příčině jistého vidění r. 1763. 103
Domečka Ludvík: K dějinám Zlaté stezky 98, 159
Hájek Jan P.: Instrukce kostelníkům a »kapelníku« v Jenišovicích, daná od vrchnosti r. 1782. 104
Hájný Antonín: Pole popelnicová u Jikve v Nymbursku. (Se 2 vyobr.) . 1
Klíma František: František Palacký 41
Král z Dobré Vody Vojtěch: O středověkých pečetech. (Se 12 vyobr.) 18, 136
Mančal Jaroslav: Obec na Zálesí na začátku tohoto století 153
Sedláček Augustin: O vědeckém působení M Koláře. (S podob.) 64
Siblík Josef: Příspěvky místopisné IV. Soustavný přehled privilegií, výsad a svobod města Blatné 101
Skrbek Bedřich: Hora Kunětická. (S příl. a 5 vyobr.) 67, 91
Šimák J. V., Dr.: Z Frydlantska. (S 1 vyobr.) 8
» » » » Některé zprávy o hospodářství panském v knížetství Frydlantském 173
Šnajdr Ludvík: Byl-li Soběslav (Malínský) z rodu Přemyslova 23
Šolta Antonín: Nápisy na kamenných tabulích náhrobních na hřbitovech chrudimských. (S 9 vyobr.) 51
Štědrý Frant. P.: Charvátec v okresu libochovickém (Se 16 vyobr.) 26, 77, 106
Tomíček Antonín: Dědičné rychty na panství Polenském a Přibyslavském r. 1636. 141
Václavek Matouš: Hra sv. Tří králů na Mor. Valašsku 5
Votrubec Vratislav: Staré výzdoby kostela sv. Vavřince ve Vys. Mýtě. (S vyobr.) 170

Zprávy.

Strana

Jubileum prof Dra. Kalouska. — Nekrology JUDra. H. Tomana a professora Jarosl. Janouška 37
Jubileum W. W. Tomka. — Subvence Společnosti. — Dr. Niederle mimoř. professorem. — Nález rukopisu bavorovského s lidovými inicialkami. (Antl.) — Pověst o koženém mostě. (Cyterák.) 80

Strana
Náhrobní nápis posledního Švamberka. (Menčík.) — Emigrace česká z Nymburka v 30tileté válce. (Emler.) 144
Předběžná zpráva o výzkumu podniknutém Společností v Podbabě a Šárce. (Jíra.) 147
Nápis v kartuši náhrob. kamene Kateřiny Šťastné v Chrudimi. (P. Chrudimensis.) — Zkáza Zlaté koruny 180

Literatura.

Alétheia 39. — Borovský Fr. A.: Václav Hollar 38. — Časopis Matice Moravské 39. — Časopis vlast. muz. spolku Olomúckého 40. — Červinka: Mince a mincovnictví markrabství Moravského 38. — Český Časopis historický 39. — Český Lid 39 — Čtenije v imperatorskom obščestvě istorij i drěvnostěj rossijskich 181. — Čihák: Paměti král. horního města Jílového 182 — Ledr: Dějiny obce Malína 38. — Lud 40 — Materyały anthropologiczno-archeologiczne i etnograficzne 181. — Nachrichten über deutsche Alterthumsfunde 80. — Památky archaeolog. a místopisné 40. — Starohrvatska prosvjeta 181. — Věstník československých museí a spolků archaeologických 40 — Wiadomósci numizmatyczno archaeologiczne 40. — Vjesnik hrvatskoga archeološkoga društva 181.

GETTY CENTER LINRARY
3 3125 00669 5551